

**МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО - АНАЛІТИЧНОГО
ПРОЦЕСУ В УПРАВЛІННІ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ»**

26 листопада 2015р.

м. Мукачево

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України
Вища Школа Міжнародного Бізнесу
ISM Словаччина Пряшів
Державна вища техніко-економічна школа ім. Броніслава
Маркевича в Ярославі (Польща)
Вища школа економіки і менеджменту в публічному адмініструванні у
Братиславі (Словаччина)
ВПГО «Спілки аудиторів України»
ТОВ «Аудиторська компанія
Закарпат-Бізнес-Консалтинг»**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО - АНАЛІТИЧНОГО
ПРОЦЕСУ В УПРАВЛІННІ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ»**

**МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ**

26 листопада 2015р.

м. Мукачево

УДК 657:658

ББК 65.052.2

A43

Актуальні проблеми обліково – аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю: Матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції, 2015 р., 26 листопада, м. Мукачево. – 538с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Мукачівського державного університету (протокол №6 від 14 грудня 2015р.)

Збірник містить тези доповідей вітчизняних та іноземних учасників, які були розглянуті на третій Міжнародній науково-практичній інтернет - конференції «Актуальні проблеми обліково – аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю», яка відбулася 26 листопада 2015 р. у м. Мукачево. У публікаціях висвітлено широке коло питань теоретичних і прикладних аспектів обліку, аналізу, аудиту та інших економічних напрямів.

Для студентів, науковців, а також фахівців-практиків усіх галузей економіки.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Реслер М.В. - д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування,

Ліба Н.С. - к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,

Максименко Д.В. - к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,

Головачко В.М. - к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,

Попович В.І. - к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування.

ЗМІСТ
СЕКЦІЯ 1.

POZVITOK EKONOMICHNIKH TEORIY U PODOLANNI SVITOVOY EKONOMICHNOY KRIZI TA ROLЬ BUHGALTERSKOGO OBLIKU	
Vladimír Gozora	18
“HORNÝ ZEMPLÍN” BORDER REGION STATUS IN THE ECONOMIC ENVIRONMENT OF THE CARPATHIAN EUROREGION	
Ivana Horvatová	18
NEW TRENDS CROSS-BORDER COOPERATION IN THE ECONOMIC AND CULTURAL ENVIRONMENT	
Katarína Havierniková	19
THE BASIC CONDITIONS FOR CLUSTERS CREATION IN THE TRENČÍN REGION	
Kovac M.	20
SECURITY AS A DECISIVE FACTOR OF REGIONAL DEVELOPMENT IN BORDER REGIONS	
Pavol Križo	20
THE REASONS OF REGIONAL SUPPORT FOR INNOVATION IN SME	
Antonín Kučera, Josef Hudák	22
NETWORKING OF BUSINESSES AND CREATION OF SCIENTIFIC AND PRODUCTION CLUSTERS IN THE CENTRAL AND EASTERN EUROPE	
Michal Levický	22
THE STRUCTURE OF ECONOMIC ACTIVITIES IN THE PREŠOV REGION AS PART OF THE EUROREGION TATRY	
Róbert Magda	23
THE ROLE OF SUSTAINABLE NATURAL RESOURCE UTILISATION IN OUR FUTURE IN THE CARPATHIAN BASIN	
Sylwia Pelc	24
THE INTEGRATION OF REFUGEES PROJECT AS AN EXAMPLE OF A GOOD PRACTICE IN THE AREA OF CROSS-BORDER JOINT PROJECTS OF POLAND AND SLOVAKIA	
Аранчій Я. С., Фролова О.О.	25
ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА ЄДИНИМ СОЦІАЛЬНИМ ВНЕСКОМ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	
Бочуля Т.В.	26
РОЗВИТОК ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: РОЗМІР ІННОВАТИВНОСТІ ТА ПОВЕДІНКОВОСТІ	
Бритвенко А.С.	29
ЛОГІСТИЧНІ ЗАХОДИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАСЛОЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ	
Василина О.Р., Колач С.М.	31
ФІЗИЧНА ЕКОНОМІЯ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ УКРАЇНИ	
Голуб Н.О.	34
РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
Жуковська Т.О., Мухіна І.Ю.	37
СВІТОВІ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	
Кафка С. М.	39
ДОДАНА ВАРТІСТЬ: ЕВОЛЮЦІЙНИЙ АСПЕКТ	
Кіш Б.К.	40
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЦІНАМИ В СФЕРІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ	

Книшек О.О.	43
СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМСТВ СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	
Кучінка Т. В.	45
ЧИННИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ ТА ПРИНЦИПИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ	
Ліба Н.С.	46
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ	
Максимчук Н.,	48
НОВА НАУКОВА ПРОГРАМА ДОСЛІДЖЕНЬ В ТЕОРІЇ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ	
Потравка Л. О.	50
ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИНЕРГЕТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	
Репілевська О.Ю	53
МІСЦЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ У КООПЕРАТИВНОМУ РУСІ УКРАЇНИ	
Рубінська Ю.І.	55
СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «МЕТОДИ ОБЛІКУ ВИТРАТ» І «МЕТОДИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ»	
Смолієнко Н.Д.	57
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	
Шинкаренко М.С.	60
ЗОВНІШНІЙ І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВАХ	
Шматковська Т. О., Ярош В. В.	62
ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
Ющик Л.	65
ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	
СЕКЦІЯ 2.	
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	
Авраменко О.І.	68
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА МНМА	
Авраменко О.І., Макаренко Р.А.	69
МОДЕЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК МЕТОД ЙОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	
Амбарчян М. С.	72
ПЛАН РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЯК ЕЛЕМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ	
Арович М. В.	73
ВИЗНАЧЕННЯ КАПІТАЛУ У ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ	
Букало Н. А., Новицька Ю. В.	75
ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ПЕРЕСОРТИЦЬ	

Букало Н. А., Мельник К.П. ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	77
Букало Н. А., Музика Ю. С. ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	79
Буркат О.М. НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	82
Віщак К. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ГРОШОВИМИ КОШТАМИ ТА НАПРЯМКИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ	85
Власюк С.В. АВТОМАТИЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ КОНСОЛІДОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МСФЗ	87
Вовчанівська О.Р. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	89
Гавриленко Г.О., Левченко О.П. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	91
Галак К.І. ПОРІВНЯННЯ УТРИМАНЬ І НАРАХУВАНЬ ІЗ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА ІНШИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАДЛЯ СПРИЯННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЮ ЦЬОЇ КАТЕГОРІЇ ЛЮДЕЙ	93
Гончаренко О.О., Скороход І.В. РОЗРОБКА ЕФЕКТИВНОЇ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ З МЕТОЮ ЗАДОВОЛЕННЯ ПІДВИЩЕНИХ ВИМОГ КОРИСТУВАЧІВ	95
Грибовська Ю. М. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ВІДПОВІДНО ДО МСФЗ	97
Гринчук М.С. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ДІЛОВИМИ ПАРТНЕРАМИ	100
Гудь Г.П. КЛАСИФІКАЦІЯ ДОХОДІВ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА	102
Данилюк Н.В., Букало Н.А. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	104
Дерев'янюк С.І. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	107
Дерев'янюк С.І., Приходько О.В. ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ	110
Жуковська Т.О., Савчук О.М. ДОКУМЕНТИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПЕРВИНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ	113
Зеленська І.В., Кутузов М.Р. АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI	115
Ковальчук Б.Л. ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯМ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	118

Козицька Н.О. ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ	120
Колесник Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ, ОЦІНКИ ТА ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	122
Коломієць Ю.О. ОЦІНКА ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	124
Коров'яковська Л.М. ФОРМИ МІЖНАРОДНИХ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ	126
Кратко І.Р. ВПЛИВ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ НА СТАН БУДІВНИЦТВА ТА РЕМОНТУ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ	128
Круковська О.В. ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	130
Кужельок А.В., Букало Н.А. ПОРЯДОК ОБЛІКУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ	132
Купрієнко О. М. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	134
Кучеркова С.О. ПОКРАЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ	137
Кучеркова С.О., Супруненко І.Р. ВІДМІННОСТІ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ	140
Лащів А.Т. ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ, ЧИМ ВОНИ ВІДРІЗНЯЮТЬСЯ ВІД ЗАЛИШКУ НА РАХУНКУ	143
Леник Р.М. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	146
Лук'янець О.В., Сівакова В.М. УЗГОДЖЕНІСТЬ ЗВІТНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	148
Луцак Н.А. ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ СУМНІВНОЇ ТА БЕЗНАДІЙНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ	151
Машкова Д.А. ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ПДВ В СИСТЕМАХ ПОДАТКОВОГО ТА ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ	153
Мойсей В. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В ОРГАНАХ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ	156
Молнар К.І. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	158

Наберухін В.А.	160
МІЖДИСЦИПЛІНАРНА СУТНІСТЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ЇЇ МІСЦЕ В ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІЙ ТЕОРІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	
Наумчук А. В.	162
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЩОДО ТРАКТУВАННЯ ТА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
Онищенко О.В., Бейгул Т.О.	165
ВІДМІННОСТІ МІЖ БУХГАЛТЕРСЬКИМ ТА ПОДАТКОВИМ ОБЛІКОМ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК	
Остап'юк Н.А., Онопрієнко А.М.	168
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
Павлова С.В., Смоляр А. В.	170
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ПІД ВПЛИВОМ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	
Паливода І.О.	173
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI	
Романченко Ю. О.	176
ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА УНІФІКАЦІЇ ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ	
Савченко А.Р.	178
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ НА РАХУНКАХ В БАНКУ	
Савченко Н.М.	181
ОБЛІК ПОДАТКІВ В ІСПАНІЇ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА	
Савчук Т.В., Ковач М.М.	184
ОБЛІК НЕМОНЕТАРНИХ СТАТЕЙ, ЩО ОБЛІКОВУЮТЬСЯ ЗА СПРАВЕДЛИВОЮ ВАРТІСТЮ, ВИЗНАЧЕНОЮ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	
Сагун А.Ж.	187
ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ЯК ОБ'ЄКТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	
Свида А.І., Головачко В.М.	189
ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ДЕБІТОРСЬКО-КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI	
Сілецька Н.В.	191
ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	
Скрипник С.В.	194
СПРАВЛЯННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ПОДАТКУ З ЧЛЕНІВ КООПЕРАТИВУ	
Сливка М.М.	197
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ РЕЗЕРВІВ НА ПОКРИТТЯ МОЖЛИВИХ ВТРАТ ЗА НАДАНИМИ КРЕДИТАМИ	
Стаднюк Т. В., Заєць А. Л.	200
ОБЛІК УТРИМАНЬ ІЗ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРАЦІВНИКІВ: РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦСТРАХУ ТА ЗМІНИ У НАРАХУВАННІ ЄСВ	
Ткаченко І.В.	203
КОМПОНЕНТНИЙ ОБЛІК: НЕОБХІДНІСТЬ ЧИ АЛЬТЕРНАТИВА	

Тютюнник С. В.	204
СУТНІСТЬ І НАПРЯМИ АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ	
Тютюнник Ю.М., Єременко В.М.,	206
СУТНІСТЬ І НАПРЯМИ АНАЛІЗУ СУКУПНОГО ДОХОДУ ПІДПРИЄМСТВА	
Чудовець В.В.	209
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ	
Шепель І. В.	211
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	
Шматковська Т. О., Гапонюк В.М.	214
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ	
Шматковська Т.О., Жовнір О.В.	216
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНШИМИ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	
Шматковська Т. О., Жовнірук І. В.	218
ДО ПРОБЛЕМАТИКИ СУТНІСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ АСПЕКТІ	
Шматковська Т. О., Корнійчук А. А.	220
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	
Шматковська Т. О., Мельник К.П.	221
АНАЛІЗ ОСТАННІХ ЗМІН ЩОДО ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК	
Яслиган С.В.	224
ЕФЕКТИВНІСТЬ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	

СЕКЦІЯ 3.

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ПІДСИСТЕМА СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Shmatkovska T. O., Slipechenko K. O.	226
ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF MODERN EXPENSES MANAGEMENT AIMED TO INCREASE PROFITABILITY OF THE ENTERPRISES	
Арендар Л. М., Костюнік О. В.,	228
АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
Багрій К.Л.	231
АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Безверхий К.В.	233
РОЗРАХУНОК ЗАГАЛЬНОГО КОЕФІЦІЄНТА ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА АВІАБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ	
Голубка Я.В., Ворон М.П.	236
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ГОШОВИХ КОШТІВ	
Данилейчук Р. Б.	238
СИСТЕМА КОНТРОЛІНГУ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	
Дем'янюк І.В.	240
СУТНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ	

ПІДПРИЄМСТВОМ	
Журавльова Т.В.	243
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ	
Кирильєва Л.О., Кирильєва Д.Д.	246
СТРАТЕГІЧНИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ РЕСТОРАННО-РОЗВАЖАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ	
Корчагіна В.Г.	248
ОБЛІК АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ	
Кругла М. М.	251
ОБҐРУНТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВА В БЮДЖЕТУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ	
Максименко Д.В.	254
УПРАВЛІНСЬКИЙ АНАЛІЗ ЯК ОСНОВА ОБҐРУНТУВАННЯ І ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ	
Матвєєв О.В.	256
УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ОБЛІКОМ	
Михальченко О.А., Назаренко О.В.	257
ТАРИФНА ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНИХ АВІАКОМПАНІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
Назаренко Є. Є.	258
СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	
Нужна О.А., Корінчук Ю.С.	260
ПОБУДОВА ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	
Остапенко Т.М.	262
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ (ЧЕРЕЗ ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ ІНСТРУМЕНТІВ КОНТРОЛІНГУ)	
Павлова С.В., Каплюк Ю.	264
ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
Павлова С.В., Коновальчук О.	266
ВПЛИВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	
Павловська Ю.Ю.	267
УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК І АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРІВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗБАЛАНСОВАНОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ	
Писаренко Т. М.	269
ПРОГНОЗУВАННЯ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ БІЗНЕСУ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	
Пойдинець М.С.	272
КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	
Рудік Н.М.	274
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ФУНКЦІЙ СИСТЕМОЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	
Самайчук С.І.	277
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО	

ОБЛІКУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	
Смалько І.С.	280
УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК НА ПІДПРИЄМСТВІ ЯК СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
Тлущкевич Н.В., Познякевич Д.С.	282
ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	
Ходзицька В.В.	284
КІЛЬКІСНІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ	
Шматковська Т. О., Ляшук В. В.	286
УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ	
Ялигіна М. С.	288
ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОГО МЕТОДУ ОБЛІКУ ВИТРАТ	

СЕКЦІЯ 4.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО- АНАЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ ПІДПРИЄМСТВА

Bogdan Zayets, Dmytro Varabas	290
DEA ANALYSIS AS A TOOL OF PERFORMANCE MANAGEMENT	
Буркат О.М.	293
ВАЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ	
Гавриленко Г.О., Голуб Н.О.,	296
АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УПРАВЛІННІ	
Герасименко Н.В.	299
АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ	
Жабко О.Г.	301
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ СФЕРИ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	
Кулик Є.В., Пурденко О.А.	304
ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
Омелянчук Т. М.	307
АУДИТ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В АВТОМАТИЗОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ	
Павлова С.В., Блаженчук С.С.	309
ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ОБЛІКОВИЙ ПРОЦЕС	
Палагута К.О.	311
ФОРМУВАННЯ ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ XML-ТЕХНОЛОГІЙ	
Реслер М.В.	313
ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	
Ходаківська Л. О.	314
НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АУДИТОРСЬКІЙ ПРАКТИЦІ	
Черненко К.В.	317
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИХІДНИХ ДАНИХ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ	

СЕКЦІЯ 5.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УМОВАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	
Авраменко О.І., Шара В.І.	320
ЗАКОНОДАВЧІ ПЕРСПЕКТИВИ АУДИТУ В УКРАЇНІ	
Бондар Ю.В.	322
ДОКУМЕНТУВАННЯ В АУДИТІ: ОЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМ	
Гноєва І.М., Бейгул Т.О.	324
НЕОБХІДНІСТЬ АУДИТУ ДЛЯ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ КОРИСТУВАЧІВ	
Зозуляк М.М.	327
ДО ПИТАННЯ ПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОБЛІКУ ВИТРАТ: ХАРАКТЕРИСТИКА, СПОСОБИ ВИЯВЛЕННЯ ТА НАСЛІДКИ	
Копотієнко Т.Ю.	330
СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ	
Костюк Б. В.	332
ПОДАТКОВИЙ АУДИТ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	
Сахно Л.А., Міщенко В.	335
АУДИТ У КОМП'ЮТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	
Сахно Л.А., Медвідь Л.О.	338
ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Собченко А.М.	340
МЕТОДИКА ТА ТЕХНІКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
Соловйов Д.І.	342
ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ І МЕТОДИЧНИХ АСПЕКТІВ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ РОБОТИ АУДИТОРІВ ТА АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ В УКРАЇНІ	

СЕКЦІЯ 6.

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	
Алексєєва Т. І., Котелевська А. В.	346
РОЛЬ КРЕДИТНО-РЕЙТИНГОВИХ ЕКСПЕРТИЗ У ФОРМУВАННІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ	
Антошкін В. К.	348
ОЦІНКА ПРОЦЕСІВ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	
Берегова В.В.	350
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА АГРАРНОЇ СФЕРИ	
Боровік Л.В.	352
РОЗВИТОК АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ У РЕГІОНАХ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО РАЙОНУ УКРАЇНИ	
Бурденко І.М.	355
ГЛИБИНА ФІНАНСОВОГО РИНКУ, РИНОК ДЕРИВАТИВІВ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ	

Бурик З. М. НАПРЯМИ ВИРШЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ	357
Вайдич Т.І. МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ У РОЗВИТКУ КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	360
Ватаманюк О. С. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ВЕЛИКИХ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ТА ФІСКАЛЬНИХ ОРГАНІВ	363
Волошина О. В. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ВАГОНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	366
Гайдаржийська О.М., Білковська Д.І. ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ МОТИВАЦІЇ ПОТЕНЦІЙНИХ ІНВЕСТИТОРІВ ЯК УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	369
Ганущак Т.В. МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	371
Гладинець Н.Ю. ФІСКАЛЬНО-БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ МОЖЛИВОСТІ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ	374
Глушаченко С.С. МЕТОД ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО РЕЙТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА	377
Гончарова А.І. МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ	380
Горпинченко К. М., Хоменко Р. С. ПРОГНОЗУВАННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	382
Гусар М.К. ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	384
Задерака Н.М., Білковська Д.І. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ	387
Клименко А.А. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АПК	389
Ковальов Д.В. ОЦІНКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	392
Ковальова А.О. ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	395
Комарова І.В. ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	398
Корабахіна А.Ю. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ	401

Коробчук Т.І., Мостовенко Н.А. ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	404
Корсун А. РОЛЬ ЛІЗИНГОВИХ ВІДНОСИН В РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	406
Корчинська А.В. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	407
Кравченко Ю. М. НЕОБХІДНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	410
Крапко О.М., Возбранна Н.А. ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ АВІАКОМПАНІЙ ШЛЯХОМ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕОСНАЩЕННЯ	412
Кришгаль Г.О. УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ	414
Курило О. В. ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	416
Лінтур І. В. УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ШЛЯХОМ РЕГУЛЮВАННЯ НОРМАТИВАМИ НБУ	418
Мединська Т.В. РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ДО ВИМОГ ЄС	422
Мединська Т.В., Малець А.Т. ФІСКАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	425
Мисник Т. Г., Борисова І. С. ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ	427
Міщук О.В. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ	430
Нездойминога О. Є. ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ	432
Некрасенко Л. А., Таран Я. О. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗРАХУНКУ ПОТРЕБИ В КАПІТАЛІ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ	435
Ніколайчук О.А. ФУНКЦІОНАЛЬНІ СКЛАДОВІ ПІДСИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	438
Остапенко О.М. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ПОЛЯ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ	442
Павлова С.В., Мірчук В.В. ВПЛИВ КРИЗИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	444
Пастушенко А. ПРИБУТОК ЯК ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	446

Петрина В.В.	447
КРЕДИТНА ПОЛІТИКА БАНКІВ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ	
Пилипенко К.А.	450
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ	
Подаков Є.С.	452
ПОДАТКОВА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ	
Пристемський О.С., Пронюк В.І.	455
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	
Продан В. В.	457
ВПЛИВ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	
Рудь І.Ю., Ткачук І.О.	460
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	
Рунчева Н.В.	462
БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ	
Савчук Т.В., Костюк У.З., Савчук І.В.	463
РОЛЬ НАФТОГАЗОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У НАПОВНЕННІ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	
Синенко О.О.	466
ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	
Сідор В.В.	468
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ В УКРАЇНІ	
Слепцов В.А.	470
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	
Стегней М.І.	472
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	
Степанова В.О.	474
ЛІКВІДНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	
Танклевська Н.С., Мірошниченко В.О.	477
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	
Ткачук І.М.	479
ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ	
Харченко А.О., Гуца І.О.	482
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ВЗАЄМОДІЯ БАНКІВ І ПІДПРИЄМСТВ	
Чвертко Л.А.	484
СТРАХОВІ КОМПАНІЇ ЯК ВАЖЛИВА ІНСТИТУЦІЙНА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	
Чепеленко Р.В.	487
СТАН ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	

Черничко С. Ф., Верес Ю.З.	489
БЮДЖЕТ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ	
Черничко С. Ф., Диняк М.А.	491
ЕКОНОМІЧНА КРИЗА В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ВИХОДУ З НЕЇ	
Черничко С. Ф., Соломахіна В. В.	492
ВАЛЮТНИЙ КУРС ТА ЙОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ	
Черничко С. Ф., Хита Є.Є.	494
ПРИРОДА ЕКОНОМІЧНИХ ЦИКЛІВ ТА ЇХ ПРОТІКАННЯ В УКРАЇНІ	
Чумак В. Д., Ващенко Я. О.	496
УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	
Шатравка І.В., Петченко М. В.	498
НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	
Яцюк О. С.	500
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ ЇХ САНАЦІЇ	
СЕКЦІЯ 7.	
ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ V – 4	
Зеліско Н.Б., Нестерович А.В.	503
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОСТКРИЗОВОГО СВІТОВОГО РИНКУ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
Костинюк Н.М.	506
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ	
Минкіна Г.О.	508
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
Мілашовська О. І., Соскіда І. М., Кузьма В. І.	511
ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РОЗВИТКУ ГІРСЬКИХ РАЙОНІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ (НА ПРИКЛАДІ РАХІВСЬКОГО РАЙОНУ)	
СЕКЦІЯ 8.	
ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Головачко В.М.	514
АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
Козар М.В., Головачко В.М.	516
ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ	
Павлова С.В., Гомера А.	519
РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	
Павлова С.В., Мефанік О.О.	522
КОНТРОЛІНГ ЯК ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	
Павлова С.В., Мухіна І.	523
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ КОНТРОЛІНГУ	
Павлова С.В., Павленко А. Л.	525
КРИЗА ЯК ОБ'ЄКТИВНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	

Павлова С.В., Тивонюк І.В. САНАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ СТРАТЕГІЇ	528
Павлова С.В., Філіпчук Р.М. ОСОБЛИВОСТІ КРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	530
Попович В.І. СТРАТЕГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	532
Попович І.М., Головачко В.М. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ, КЛАСИФІКАЦІЯ І МЕТОДИ	534
Русин М. ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	537

СЕКЦІЯ 1.

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНИХ ТЕОРІЙ У ПОДОЛАННІ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ТА РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Dr.h.c. prof. mpx.h.c. prof. Ing. Vladimír Gozora, PhD., MBA
School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava

“HORNÝ ZEMPLÍN” BORDER REGION STATUS IN THE ECONOMIC ENVIRONMENT OF THE CARPATHIAN EUROREGION

A special part of the management process will eliminate regional economic and social disparities and development of border areas in the Euroregions. Therefore the aim of the contribution will assess the status of the border region of Upper Zemplin the Carpathian Euroregion.

The realization of that objective sought to undertake a survey of the national economy in chains supplemented by a verification research in 123 small and medium enterprises the district Medzilaborce, Snina, Vranov nad Toplou and Stropkov. Survey results indicate that the business environment of the Upper Zemplin has its specific peculiarities, which are determined by geographical, socio-economic, cultural and social conditions. Therefore, this region differs in relation to economic operators from other self-governing territorial units in regional macroeconomic indicators. Economic differentiation businesses is reflected in all size groups of enterprises. Also it confirmed the view that SMEs are more flexible and improve productivity, but are less liquid and often highly indebted. At the same time it showed that the modified economic indicators, one can not apply to firms in all sectors and economic environment. Economic differentiation businesses determined disparities in economic and social environment of the region examined. The results of investigations documented a significant lag Upper Zemplin in regional gross domestic product, the labor productivity of added value and employment of the population, as this region is the last place among Slovak regions.

The cause of that condition are limited productive resources and soil-climatic worse conditions, limited FDI inflows and lack of job opportunities. Numerous initiatives surveyed businesses of verification research aimed at increasing the economic performance of districts bordering with Poland and Ukraine, the formation of organic and inorganic clusters of small and medium-sized enterprises, the networking of companies, finalization of products and strategic alliances with creation and production clusters in the Carpathian Euroregion.

Mgr. Ivana Horvatová
School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava

NEW TRENDS CROSS-BORDER COOPERATION IN THE ECONOMIC AND CULTURAL ENVIRONMENT

The paper briefly describe a general cross-border cooperation, it forms and fields, barriers border areas, Euroregions, the possibility of cross-border co-operation in the Slovak Republic and problems of the border region.

The article in brief describe geography, nature and environment, current state and trends of tourism development, economic structure and development, the labor market (employment structure and its trends, unemployment), infrastructure (transport, energy,

telecommunications) and sociocultural aspects (cultural diversity, social services and health care).

The article states actual projects that serve to promote and develop cross-border cooperation in the economic but also the cultural environment (research collaboration for consistent policies to support the Eastern Partnership, Media for development partnership for development: efficiency and coherence in development cooperation, Europe. It is looking for consistency between its policies for a fairer world¹).

The final section of the paper presents proposals and substantive measures to develop cross-border cooperation in the Carpathian region to promote joint ventures and knowledge clusters.

Ing. Katarína Havierniková, PhD.

Alexander Dubcek University of Trenčín, Faculty of Social and Economic Relations, Trenčín, Slovakia,

THE BASIC CONDITIONS FOR CLUSTERS CREATION IN THE TRENČÍN REGION

The concept of clusters became part of various development directions of economic theory and practical experience in the field of economic development, especially in the regional dimension during the second half of the 20th century. In the definitions of clusters there are overlapped areas of cooperation and partnerships between firms and other stakeholders, agglomeration effects, social capital, economies of scale, transfer and dissemination of technology, innovation and knowledge management. Results of various research projects and studies especially abroad show that clusters represent a grouping of regional stakeholders, mainly business entities, to improve the business position and succeed in a competitive market. In the Slovak republic we recognize mainly two types of clusters: technological and tourism. The results of previous scientific research projects realized at Faculty of social and economic relations during the 2012-2015 periods showed that in Trenčín region was not established technological cluster.

Due to the reasons mentioned above, the main aim of the paper is to evaluate the basic conditions for cluster creation in the Trenčín region from the point of SMEs' view. The novelty of paper is to mention the main steps that should be done by stakeholders, if they want to create the successful cluster. For complex explanation of the topic it is necessary to fulfill partial aims of this paper; it means to identify and evaluate the quantitative and qualitative conditions for cluster creation. For identification of quantitative conditions we use selected quantitative method (localization coefficient with combination of BCG matrix) to investigate the cluster potential in Trenčín region based on the data of regional employment within the sectors. Qualitative conditions will be presented through the analysis of legislative conditions for cluster creation, the analysis of support provided for created and existing clusters, the identification of stakeholders that operate in region, the realization of questionnaire survey by which we identified the suggestions of businesses for engagement into cluster.

The results of the paper show, that the concept of cluster cooperation in Trenčín region is well-known issue, but nevertheless the involvement of regional stakeholders is limited in this form of cooperation. There are several reasons: the absence of appropriate legislation, lack of information, the initial negative experiences that caused mistrust of business community towards clustering, lack of knowledge of risks of involvement in cluster and

¹ <http://www.mvro.sk/sk/projekty/3-aktualne-projekty>

others. *The results of the paper provide* the basic steps, which stakeholders should recognize and evaluate before the accession in the cluster cooperation.

Kovac M.

School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava

SECURITY AS A DECISIVE FACTOR OF REGIONAL DEVELOPMENT IN BORDER REGIONS

Despite the fact that security cannot be understood as a life quality, ensuring and maintenance of various security sectors on respected level we do consider as a decisive factor of regional development. Therefore the actual economic, social as well as environmental development can be prospective only in secure world.

The pillars of a sustainable development are mainly actual economic growth, environmental protection and social development. These factors could be measured by various indicators including the Human development index as a part of Human development report and many others. A special indicator serves as well as an entrepreneurial environment measurement, which depends for sure also on security level. When talking about security, there exist mainly the following ones: physical security, economic security, social security and environmental security. Very important is also a GINI coefficient. The Gini coefficient is defined as the relationship of cumulative shares of the population arranged according to the level of equalised disposable income, to the cumulative share of the equalised total disposable income received by them.

The article as a case study is using critical analysis to monitor various indicators referring to the security in the border regions as a decisive factor of tourism development. Through knowledge about quality of security services there is a possibility of its comparison and also improvement.

Based on Maslow hierarchy of human needs, security is an important factor determining development of our society. Therefore there is a need to measure security in perspective areas of future possible development in such manner that would be applicable in various types of socio-economic environments. Knowledge about actual security a territorial unit and knowledge about indicators which could influence such a security level could serve for improvement of such a situation.

Ing. Mgr. Pavol Križo, PhD.

Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave

THE REASONS OF REGIONAL SUPPORT FOR INNOVATION IN SME

For SMEs, it is clear that innovation is less own assets and resources, so they will be more dependent on the external environment that can help them in innovative activities. So that they can build their own innovative capacities of SMEs need access to external sources of information, knowledge and technology, either directly or by supporting institutions and networks at regional or national level. The scale of market failures that hamper innovation may vary depending on the undertaking, the type of activities and region. SMEs are more affected market failures such as large enterprises, market failures affect newly-established firms.

The market failures that are most often justify intervention in favor of SMEs, is imperfect

information. Imperfect information almost always is associated with the start-businesses and empowers businesses to provide education, training and advisory services, as firms themselves fail to appreciate their contribution to the business.

Known example of a further manifestation of this failure is the fact that financial institutions are not able to accurately assess the risk associated with lending to small businesses and the rejection of their application limit the availability of funds and the growth of small companies. Correction of market failures often require collective intervention, for example. strengthening investment in public goods (educated workforce and vocational training), increase the availability of new technologies.

The structure of system failure, always a failure occurs infrastructure (technology and research and education) as the diffusion of knowledge is largely determined by the extent and quality of infrastructure. Especially information and communication technologies have become an important factor in the acquisition of knowledge as well as their dissemination not only at national but also global scale.

Another example of systemic failure is failure „ knowledge "that occurs when small businesses do not have sufficient absorption capacity for the codification and implementation of new knowledge into their business activities.

The presence and intensity of market failures and system failures will probably not be the same in all regions, therefore regional interventions aimed at correcting them should depend on the specific circumstances of a particular region. Innovation SMEs also depends on the environment in which these businesses carry out their activities.

Programs aimed at supporting innovative projects in selected target groups, SMEs need to be added stimuli through which the business environment in the region will stimulate innovative activity of SMEs. Types of support activities, however, will vary depending on the region.

Availability of capital is an essential starting point for the new businesses. The acquisition of basic inputs - premises, equipment, staff and working capital - finance required. The efficient financial instruments to mitigate respectively. removal of failures and market distortions caused by the relatively high level of credit risk, undercapitalised SMEs, and small size of the economy and the unwillingness to bear risk include:

- Warranty scheme for loans to SMEs
- Schemes to support start-ups in financing activities related to the latest technology. A separate element in this group are venture capital funds
- Soft with preferential conditions for obtaining it (commercial banks).

Interventions in addition to financial support mainly focused on knowledge transfer and the provision of advisory support services for businesses. An alternative option to stimulate the creation of new businesses are oriented approaches to providing suitable premises connected to the necessary telecommunications and transport infrastructure, for example. business incubators and science parks.

Inkubátroy can be used as a tool of regional development and support for specific target groups starting entrepreneurs - innovators or locations - urban peripheries, rural areas and so on.

A favorable business environment at regional and local level also contribute to regional, resp. local support institutions providing undertaking, in particular consultancy and educational services. State action should create a level playing field for businesses in all regions, local authorities and supporting institutions (often created or jointly established by local authorities) within their competence have the option of steps countries complements and thanks to create a business environment appropriate to the particular needs of enterprises in its territory . The growing demand for knowledge are reflected in their activities by becoming ever more oriented to support technology and innovation.

NETWORKING OF BUSINESSES AND CREATION OF SCIENTIFIC AND PRODUCTION CLUSTERS IN THE CENTRAL AND EASTERN EUROPE

The existing business environment characterized by constant change and turbulence is often heading up to crisis situations in business.

A result of growing competition, intense and globalization processes in Europe as well as in the global business environment, there is growing the importance of internationalization of business activities, for the substantial majority of businesses within the adjacent regions in countries in Central and Eastern Europe.

The main object of the research is the analysis of critical exogenous and endogenous factors, the formation of international business strategies for emerging for business-markets specialized in specific regional areas.

Even though the economic situation in Ukraine today is not very favorable (compared excellence in the past), but has established trend of the new government aimed at fundamental reforms in the economic field. This creates a promising premise for the all-round development of foreign trade activities in this market.

In considering pursuing business activities, it is necessary to emphasize that the Ukrainian market is to be recommended so large in terms of business scale as well as small and medium enterprises. According to literature sources, it is possible to point out that the Ukrainian market is large enough and not too demanding, the method of application in it could take different forms, depending on the size and ambitions of businesses. It may be a simple export of finished products or production cooperation with some degree of regional-local added value.

Slovakia and Ukraine still have not reached maximum trade potential. Constantly searching for ways to effectively penetrate the Ukrainian market, especially in the case of Slovak small businesses.

Based on the results of the Slovakia-Czech cooperation is proving a major opportunity and prospects for development of business networking businesses. Clusters that already exist in various forms and the range can also be used in conditions of Ukraine for cooperation between small and larger organizational and legal entities, urban and regional associations.

Michal Levický

THE STRUCTURE OF ECONOMIC ACTIVITIES IN THE PREŠOV REGION AS PART OF THE EUROREGION TATRY

In contrast to the national economy, which in terms of performance leads the industry, the most important economic sectors in the Prešov region's commercial activity, which in the region devoted most businesses. The most important economic sectors include processing industry mainly food based on agricultural production, apparel, textile, woodworking, mechanical engineering as well as electrical, chemical and pharmaceutical industries. Development potential of agriculture in the various regions of Slovakia are subject to climatic conditions. In terms of agricultural production leading position among Slovak regions it has Nitra and Trnava regions. The quality and structure of land resources is a critical factor affecting agriculture and forestry. Agriculture Prešov region is characterized by a very severe production conditions, since a substantial part of the territory is situated in the foothill and mountain areas. More than half of the arable land of the region is endangered by erosion and a significant portion of agricultural land is ecologically significantly limited due to the

protective nature areas. In terms of animal production mountainous part of Prešov region can be defined as areas with a higher proportion of grassland and pastures and relatively more intensive animal production, which are characterized by rearing cattle, sheep and pigs. Despite the fact that crop production is in the region of Prešov in some fairly major crops, yields per hectare are for the most part significantly lower than in the most productive areas of Slovakia, which results from both natural and worse economic conditions.

The potential area of Prešov region is for tourism, recreation and spa considerably extensive and deeply differentiated. There are facilities providing opportunities for the development of recreation and tourism elements from the mountain, cultural and historical heritage serving as objective cognitive tourism, to the possibility of swimming in water reservoirs and thermal baths. Given the significant potential of the region in the field of tourism development, however, some gaps in their provision of accommodation and catering services.

Róbert Magda

THE ROLE OF SUSTAINABLE NATURAL RESOURCE UTILISATION IN OUR FUTURE IN THE CARPATHIAN BASIN

Owing to the unstoppable population growth and the exponentially increasing energy consumption we have crossed the limits of the Earth's biological carrying-capacity. It must be realized that we have come to the end of an economy based on the use of cheap fossil fuels. In this century humanity must return to the basics of life on earth and consider global challenges. The climate change that threatens the entire human race - and has been proven to accelerate due to human activities - requires quick action. Greenhouse gases must be reduced and we have to prepare for weather anomalies associated with climate change.

Increasing energy efficiency and the use of environmentally sound technologies are important issues of cost-effectiveness in the economy. Our goal is to develop and generalize technologies with low carbon intensity throughout the total life cycle in order to reduce the effects of pollution and climate change.

The dissemination of renewable energy sources is inevitable in the long term. The honest exploration and discussion of the time of introduction, the methods, and the potential problems and doubts are necessary to secure our future. The problem of sustainable development cannot be avoided as it is closely related to energy consumption. The situation of energy consumption is characterized by the changes in the energy sustainability indicators and their analysis helps find the desired direction of development.

The “green economy” can boost job creation and the local energy production methods as well as the autonomous energy supply for small communities as the basis of sustainability can play a greater role. Energy import may be reduced through sub-regional and autonomous local energy production and supply solutions based on renewable sources and through the promotion and implementation of a more energy conscious lifestyle. Energy recovery from biomass and biofuel production poses difficult questions but safe food production, as well as environmental and nature conservation should enjoy a priority.

THE INTEGRATION OF REFUGEES PROJECT AS AN EXAMPLE OF A GOOD PRACTICE IN THE AREA OF CROSS-BORDER JOINT PROJECTS OF POLAND AND SLOVAKIA

In the years 2013 – 2014 the University of Engineering and Economics (WSI-E) in Rzeszów together with Občianske Združenie Spektrum – Východ (OZS-V) in Prešov (Slovakia) carried out a project entitled "The integration of refugees". The project was financed by the European Regional Development Fund, Programme of Cross-border Cooperation between the Republic of Poland and the Slovak Republic for 2007 – 2013. The grant for the implementation of the project was obtained by WSI-E and OZS-V as a result of a successful participation in the competition organised by the Carpathian Euroregion Association based in Rzeszów.

The University of Engineering and Economics, acting as the main initiator of the project, decided to investigate the issue of refugees considering that in Poland – especially in the area of south-eastern border, including the Podkarpackie Voivodeship – the problem had been poorly recognised and from the perspective of institutional practice – often underestimated. Also in terms of social attitudes and competences, including the attitude of young people, the issue of refugees remained severely neglected in the region.

The main aim of the project was to improve the situation of refugees in the region seeing that they had been a socially marginalised group within the Polish-Slovak border area. What enabled the pursuit of this objective in a short perspective as well as in the long run was the establishment of the Learning Centre for Refugees run by the University of Engineering and Economics. The specific objective of the project encompassed the raising of the public awareness in terms of refugees arriving in the territory of Poland and Slovakia. In order to achieve this objective, the two partners to the project, i.e. the University of Engineering and Economics (WSI-E) in Rzeszów together with Občianske Združenie Spektrum – Východ (OZS-V) in Prešov (Slovakia), arranged and executed a number of activities of informative, educational and promotional nature.

As a result, 80 specialists from the two countries were trained to work with refugees. The project was addressed to institutional social workers, non-governmental organizations' staff, uniformed services (border guards, police, municipal guard), teachers, and health care workers. In addition to this, the programme was also addressed to young people from Poland and Slovakia (primary school graduates and high school students). Altogether 300 young people participated in 12 workshops held as part of the project, thanks to which they acquired greater multicultural awareness. Also, an international scholarly conference entitled *Human rights in the context of the situation of refugees in Europe* took place. This was followed by the two reviewed scientific monographs which were published both in Polish and Slovak under the title: *The ethical values in the work with refugees and Human rights in the context of the situation of refugees in Europe – featuring articles of both Polish and foreign authors.*

In conclusion, despite the small amount of funds involved, the project significantly contributed to the building of the awareness, knowledge and competences, both at the regional and local level, which are necessary for satisfactory functioning in the contemporary Europe which is becoming more and more multicultural. The project also prompted learning processes in state institutions and has stimulated the transformation of the public awareness in the regions, which only now – at an accelerated pace – are learning to accept foreign people, including refugees.

Аранчій Я. С.,
к.е.н., викладач кафедри організації обліку та аудиту,
Фролова О.О., магістр,
Полтавська державна аграрна академія

ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА ЄДИНИМ СОЦІАЛЬНИМ ВНЕСКОМ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Наказом Мініну від 14.04.2015 р. № 435 затверджено нові форми звітності з ЄСВ і Порядок їх формування та подання. Звітувати за новими формами потрібно ось уже зі звіту за травень 2015 р.

Звіт ЄСВ, його заповнення, подача, виправлення помилок і інші нюанси регулюються Наказом МФУ № 435 від 14.04.2015 Про затвердження Порядку формування та подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [1].

Якщо страхувальник в звітному періоді міняє місце обліку в органах Міндоходів, звіт з єдиного внеску за звітний період надається в орган Міндоходів України за новим місцем реєстрації.

Якщо останній день терміну надання звіту доводиться на вихідний, святковий або інший неробочий день, то останнім днем представлення звіту вважається перший після нього робочий день.

Щомісячний звіт ЄСВ надається працедавцями (підприємствами та підприємцями) протягом 20 днів після закінчення звітного місяця за формою згідно Додатку 4 Порядка №454 [2].

Звіт подається страхувальником або його відповідальною особою за місцем узяття на облік у податкових органах одним з наступних способів:

01 - у електронній формі засобами електронного зв'язку, дотримуючись умов відносно реєстрації електронного підпису відповідальних осіб в порядку, визначеному законодавством;

02 - на паперових носіях, завірених підписом керівника страхувальника і що скріплюють печаткою (за наявності), разом з електронною формою на електронних носіях інформації;

03 - на паперових носіях, якщо у страхувальника кількість застрахованих осіб — не більше п'яти.

Звіт з єдиного внеску за електронною формою в податкову формується страхувальниками з використанням спеціалізованого програмного забезпечення, актуальні версії якого безкоштовно надаються в органі доходів і зборів за місцем узяття на облік та розміщені на офіційному веб-порталі Міндоходів України.

При цьому якщо юридичні особи не використовують працю фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, звіт ними не подається (тобто звіт з прочерками здавати не потрібно). В той же час якщо керівник є найманою особою на підприємстві, заробітну плату потрібно нараховувати і, відповідно, нараховувати єдиний внесок в загальному порядку.

Річний звіт ЄСВ надається фізичними особами в такі терміни:

01 - що застосовують загальну і спрощену систему оподаткування, і членами родин цих осіб, що беруть участь у веденні ними підприємницькій діяльності, - до 10 лютого наступного року.

02 - особами, що забезпечують себе роботою самостійно, - до 01 травня наступного року.

Фізичні особи — підприємці зобов'язані надавати річний звіт з єдиного соціального внеску незалежно від того, чи здійснюють вони підприємницьку діяльність, окрім фізичних осіб — підприємців, вказаних в п. 3.3 розділу III Порядку № 454 [2].

Законом № 406 [3] виключений п. 4 частини 11 ст. 25 Закону про ЄСВ [4], яким передбачалося застосування штрафних санкцій до платника єдиного внеску за неподання, невчасне подання, подання за невстановленою формою звітності, передбаченої цим Законом. Але згідно ст. 165 КпАП [5] порушення порядку нарахування ЄСВ, неподання, невчасне подання, подання за невстановленою формою звітності по єдиному внеску або представлення недостовірних відомостей, що використовуються в Державному реєстрі загальнообов'язкового державного соціального страхування, іншої звітності та відомостей, передбачених Законом про ЄСВ, спричиняють за собою накладення штрафу на посадових осіб від 20 до 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 340 до 510 грн.). Ті ж дії, скоєні особою, яка протягом року піддавалася адміністративному стягненню за одне з вищезгаданих правопорушень, ведуть до накладення штрафу на посадових осіб від 30 до 40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 510 до 680 грн.).

Література:

1. Наказом МФУ № 435 від 14.04.2015 Про затвердження Порядку формування та подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

2. Постанова «Про затвердження формування та подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 454 від 09.09.2013 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» № 406 від 26.04.2015 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

4. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» №2464 від 08.07.2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення № 8073 – X від 07 груд. 1984 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

УДК 657.22:65.012.32

Бочуля Т.В.,

к.е.н., доцент, докторант кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,
Харківського державного університету харчування та торгівлі

РОЗВИТОК ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: РОЗМІР ІННОВАТИВНОСТІ ТА ПОВЕДІНКОВОСТІ

Усе плине, усе змінюється – сентенція давньогрецького філософа Геракліта є актуальною у всі часи, проте найбільшу значущість здобула в період тотальних технологічних перетворень, які стали «бумом» для XX та XXI сторіч. Зміни є

невід'ємною умовою розвитку, що уміщує в собі аспект еволюції та революції, кожен з яких характеризує набуття об'єктом нових властивостей і характеристик, що поширюються у зовнішньому середовищі та забезпечують легітимний (утворюючий) процес генерації нововведень. Економіка є прикладом найбільшої кількості реалізованих технологічних розробок та інтелектуальних рішень, що суттєво вплинуло на її традиційні доктрини, віддавши перевагу алогічним рішенням, які відрізняються ірраціональністю.

Сучасні економічні системи опинились в «зоні турбулентності», що характеризується нестабільною динамікою розвитку та падіння, коли економіка відчуває негативний вплив інституціонального конфлікту (виникнення розбіжностей і суперечностей між старими та новими правилами й нормами [1, с. 51]). Подолання інституціональної інерційності в розвитку економічних систем здійснюється на підставі оцінки суб'єктами комплексів правил і норм інституціональних механізмів, для чого формуються та поширюються нові знання, що відповідають розвитку зовнішнього середовища в часовому контексті.

Біполярність сучасних економічних систем, генерація та поширення нових правил, з превалюванням неформальних інститутів суттєво вплинули на модифікацію інформаційного середовища підприємства, яке базується на обліково-аналітичному управлінні підприємством. Наразі термінологічна дифузія стала причиною нового трактування цього поняття, що відрізняється амбівалентністю у сприянні розширенню ключових компетенцій підприємства та здобутті ним виключних конкурентних переваг. Обліково-аналітичне забезпечення управління є системою, що сформована та розвинута на підставі знань, мотивацій, професійної свідомості, здібностей, індивідів із залученням технологічних рішень для оптимізації процесів обробки, передачі та зберігання даних.

Обліково-аналітичне забезпечення управління є продуктом свідомої, інтелектуальної діяльності індивіда (групи індивідів), в якій технології є засобом технічного обслуговування інформації. Діяльність фахівця є об'єктивною реакцією на динамізм змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, що модернізує суспільно-економічні процеси та потребує інформації для їх обслуговування та розвитку. Як зазначено в науковій літературі: «У бухгалтера повинен бути «сильний розум, послідовні практичні цілі» [2]. Розум має бути не лише «сильний», а й звільнений від особистих переконань, вподобань та інтересів, що йдуть врозріз із цілями підприємства та руйнівно впливають на його існування та діяльність. Проводячи аналогію з принципами бухгалтерського обліку, відмічаємо, що один з них характеризує неприпустимість «особистого інтересу» – принцип автономності, яким передбачено, що кожне підприємство розглядається як самостійна господарська одиниця, відокремлена від своїх власників та інших підприємств.

Сучасним трендом розвитку економічних систем є інновативність та поведінковість. Інновативності властива пріоритетність людської діяльності, керуючого розуму, низки інтелектуальних рішень, наукових результатів, що передбачає комплекс запровадження групи нововведень. Інновативність залежить від наявності умов розвитку та мотивацій, які спонукають до впровадження принципово нових технологій, інтелектуальних рішень. Інновативність є мірилом рівномірного ритму в інтеграції прагматизму та креативності, що дозволяє гнучко управляти інформацією з розширенням ключових компетенцій підприємства, сприяючи формуванню унікальних бізнес-стратегій, завданням яких є активізація діяльності суб'єкта господарювання. У розвитку обліково-аналітичного забезпечення управління інновативність є напрямом змін, що попередньо планується та здійснюється з урахуванням індивідуальних рис і характеристик підприємства, перспектив й обмежень активізації його діяльності.

Інновативність розвитку обліково-аналітичного забезпечення управління характеризується низкою розширених компетенцій, що визначають рівень якісних перетворень і модернізацій діяльності підприємства в умовах нового етапу еволюції Біосфери, де людина є основною геологічною силою, встановлюючи пріоритетність нових ідей, керуючого розуму, раціонального і творчого мислення, науково-інтелектуальних ресурсів й науково-практичних нововведень. Інновативний розвиток обліково-аналітичного забезпечення управління є перманентним процесом взаємодії підсистем управління, ефективність яких визначається рівнем їх якісної взаємозалежності та взаємодії із зовнішнім середовищем.

Поведінковість є новою властивістю економіки, що розвинута завдяки роботі відомого біхеоверіста Д. Канемана, який, не маючи базової економічної підготовки та відповідної економічної освіти, став лауреатом Нобелівської премії у галузі економіки в 2002 р. [3]. Виникає логічне питання: «У чому унікальність пропозицій та ідей Д. Канемана для розвитку економіки?». Цінність висновків ученого полягає в ідентифікації та обґрунтуванні принципово іншого напрямку економіки, тренди, правила, закони розвитку якої залежать від поведінки індивідів, того, що «в їх головах», таким чином, впливаючи на інтенсивність змін та визначення активних доміант у трансформації економічних систем. Відповідно поведінковість економічних систем віддзеркалюється у фазі життєвого циклу обліково-аналітичного забезпечення управління, що є одночасно метою та засобом розвитку підприємства.

Поведінка визначається та регулюється нормами, правилами, цінностями та обмеженнями, тому в основу обліково-аналітичного процесу покладено модель, що функціонує як стереотип поведінки індивідів, відповідальних за процеси обробки, передачі та зберігання даних, що базується на комплексі інтелектуальних рішень й технологічних нововведень. Оскільки нормам і правилам властиві вимоги обов'язковості виконання, при ситуації вибору це призводить до зіткнення інтересів і мотивів підприємства та економічних систем, що потребує коригування й здійснення вибору індивідом, враховуючи індивідуальні цінності, правила та вимоги суб'єкта господарювання. Відповідно це позначається на обліково-аналітичному процесі, організація якого має бути здійснена з адаптацією та гнучкістю до індивідуального характеру інформаційних взаємовідносин у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Обліково-аналітичне забезпечення управління одночасно підпорядковується вимогам формальних і неформальних інститутів, тому природним є врахування поведінкового аспекта, що дозволить синхронізувати зміни при незворотному процесі переходу системи до вищого рівня, уникаючи конфліктів між формальними та неформальними інститутами, внутрішнім і зовнішнім середовищем. Поведінка включає напрями самовиявлення системи, що регулюється та координується моделями, нормами і правилами та має на меті активне утвердження й впровадження комплексу змін, що забезпечує розвиток нових властивостей системи та розширення компетенцій інформаційного середовища підприємства.

Розвиток обліково-аналітичного забезпечення управління здійснюється як інновативна реакція, чим передбачена синхронізація змін, адаптація до загальних тенденцій модернізацій у зовнішньому середовищі та визначення пріоритетним поведінки індивідів, що генерують та поширюють рішення. Інновативна реакція – це не лише стратегія та комплекс рішень і нововведень. Це модель взаємодії формальних і неформальних чинників розвитку, спроектованих на стратегічну основу розвитку обліково-аналітичного забезпечення управління (рисунок).

Рисунок. Трикутник стійкого розвитку обліково-аналітичного забезпечення управління (розроблено за [4])

Новий розмір розвитку обліково-аналітичного забезпечення управління відповідає часовому контексту загальних тенденцій змін у економічних системах, що спонукає до коригування фаз його життєвого циклу для сприяння мобілізації інформаційного потенціалу та забезпечення інновативного імпульсу підприємства.

Література:

1. Истомин С. В. Сравнительный анализ институционального и хозяйственного механизмов в трансформируемой экономике / С. В. Истомин // Вестник Челябинского государственного университета. – 2010. – Вып. № 27 (208). – С. 47–51. – (Серия «Экономика и экономические науки»).

2. Кундря-Висоцька О. Концепція розвитку облікової системи на основі об'єднувального підходу [Електронний ресурс] / О. Кундря-Висоцька, М. Ключ. – Режим доступу : <http://goo.gl/EFG8TP>.

3. Геращенко А. Экономический Нобель как предвестник новой экономики [Электронный ресурс] / А. Геращенко // БИЗНЕС. – Режим доступа : <http://goo.gl/D8PPXN>.

4. Карлгаард Р. Вечный источник инноваций. Нематериальное конкурентное превосходство [Электронный ресурс] / Р. Карлгаард // В здоровом бизнесе – здоровый дух / Р. Карлгаард. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2015. – Режим доступа : <http://goo.gl/PrgbGj>.

УДК 338.439

Бритвенко А.С.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів,
Бердянський університет менеджменту і бізнесу

ЛОГІСТИЧНІ ЗАХОДИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАСЛОЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ

Харчова промисловість, гарантуючи безпосередньо продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни, сприяє формуванню належної економічної безпеки у національному масштабі. За останні роки сільське господарство становить у загальній структурі економіки України 12-13 %. Логістична діяльність суб'єктів господарювання аграрного ринку нині стає одним із ключових інструментів посилення потенціалу

агропромислового комплексу України. Тому слід вказати, що формування концепції логістичної діяльності підприємств харчової промисловості є важливим науковим та практичним завданням.

Розвиток ринкової економіки вимагає постійної зміни та вдосконалення теоретичної та методологічної бази логістики. Ринки стають більш динамічними з нестабільним попитом. У той же час, клієнти вимагають від підприємств індивідуальних рішень, високої якості логістичних послуг і мінімальних витрат.

Досвід промислово розвинутих країн показує, що логістиці належить стратегічно важлива роль в сучасній фірмі, і цим пояснюється той факт, що все більше фахівців, які домоглися успіху в цій області, просувається на вищі посади в керівництві компаній. Як відомо, під логістикою розуміють ефективне управління матеріальними і пов'язаними з ними інформаційними та фінансовими потоками з оптимальними витратами всіх ресурсів для повного задоволення вимог споживачів. Для цього логістика охоплює і поєднує в єдиний процес такі різноманітні види діяльності як: виробництво, інформаційний обмін, транспортування, управління закупівлями і запасами, складування, вантажопереробку, упакування та інші.

За кордоном логістика давно стала практичним інструментом бізнесу, а інтегрована логістика є однією з основних комплексних функцій, що характеризують фінансово-виробничу діяльність західних фірм. Різні логістичні концепції в стратегічному плануванні та поточному управлінні основними сферами бізнесу протягом двадцяти років застосовують провідні зарубіжні фірми й транснаціональні корпорації, такі як IBM, Procter & Gamble, Coca-Cola, General Motors, Ford Motors, Volvo, Toyota Motors, Electrolux, TNT, Deutsche Telecom, BTL, ASG AB, Acer Computer, G&F Industries, General Foods, Johnson & Johnson і багато інших.

Що стосується масложирової галузі, то Україна стабільно утримує перше місце у світовому виробництві та експорті соняшникової олії, виробництво якої контролюється декількома великими агрохолдингами (Kernel Holding S.A., Suntrade Bunge Ukraine, Cargill Україна, промисловою групою «Креатив»); 70% ринку кондитерської продукції контролюється сімома найбільшими виробниками, серед яких Рошен, Конті, АВК, Крафт Фудз Україна; у виробництві напоїв сегмент безалкогольної продукції контролюється декількома міжнародними ТНК – PepsiCo, Suntory Holdings Ltd, а також ПрАТ «КЗБН «Росинка» і ПАТ «Оболонь»; на ринку пива 95% виробництва здійснюється чотирма найбільшими компаніями – ПАТ «САН ІнБев Україна», ПАТ «Оболонь», Anadolu Efes Ukraine, ПАТ «Карлсберг Україна»; на ринку горілки домінує трійка найбільших виробників – ТОВ «Алкогольні традиції» (холдинг «Баядера»), Global Spirits Group, ГК «Олімп». Помірно концентрованими є ринки вина, м'ясної та молочної продукції, проте й на них простежується тенденція до консолідації активів.

У даний час логістичний менеджмент на підприємствах масложирової галузі зазвичай розглядається як інструмент, що дозволяє зменшити загальні витрати на закупівлю матеріальних ресурсів, управління запасами, транспортування і вантажопереробки продукції. Однак не рідкі випадки, коли зменшення загальних логістичних витрат фірми досягається за рахунок збільшення конфліктів між персоналом логістики та інших функціональних сфер бізнесу. Традиційне поділ функціональних обов'язків та відокремлення рівнів управління і контролю в певних організаційних структурах фірми неминує призводить до виникнення конфліктних ситуацій, згладжування яких повинно бути одним із завдань персоналу інтегрованої логістики.

Однією з основних проблем логістики харчової промисловості України є недостатній розвиток логістичної інфраструктури і, як наслідок, «відставання

логістичних можливостей від обсягів врожаїв». Недостатнє покриття території країни, незадовільний стан та низька пропускна здатність автомобільних доріг, брак спеціалізованих залізничних вагонів, сучасних розподільчих центрів у регіонах, складів-холодильників, овочесховищ тощо призводять до високих транспортних, складських витрат і значних втрат сировини. Міжнародні експерти також відмічають низьку якість транспортних і інформаційних технологій вітчизняної логістичної інфраструктури. Стратегічні рішення з реалізації проектів щодо розвитку логістичної інфраструктури вимагають залучення значних ресурсів як держави, так і комерційних структур і займають значні проміжки часу. Вітчизняні агрохолдинги та провідні підприємства масложирової галузі, формуючи операційну модель вертикальної інтеграції, вкладають значні ресурси у власну логістику, що дає змогу використовувати стратегії «Створення власної логістичної інфраструктури». Це дозволяє підвищити рівень керованості та надійності ланцюгів поставок, підтримувати високий рівень логістичного сервісу при одночасному скороченні загальних логістичних витрат.

На підприємствах масложирової галузі виникає потреба досягнення стабільності на ринку та закріплення власних позицій серед підприємств-конкурентів. З метою забезпечення виконання основних завдань підприємств харчової промисловості, а саме безперебійного виробництва та поставки якісних і безпечних продовольчих товарів, виникає необхідність у більш повному використанні переваг логістики та впровадженні логістичних систем. Логістичне управління на підприємствах харчової промисловості дає можливість збільшити віддачу всього логістичного ланцюга та отримати такий економічний ефект, як скорочення витрат і часу у сферах виробництва та обігу, що є важливим показником для підвищення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості. Виникнення і розвиток логістичних концепцій пов'язаний з еволюцією бізнесу в промислово розвинених країнах. Фундаментальними концепціями в логістиці є: інформаційна, маркетингова та інтегральна. На даний час найбільш поширені інтегровані логістичні концепції, в основі яких оптимізація всіх основних та допоміжних процесів на підприємстві, таких як «проекування – закупівля – виробництво – розподіл – продаж – сервіс» тощо.

Отже, логістику доцільно розглядати як науково-практичну концепцію керування рухом матеріальних потоків від джерела їх виникнення до кінцевого споживання з оптимальним співвідношенням логістичних витрат та задоволення споживачів. Економічні результати впровадження логістичної концепції визначаються окремими функціями, які вона виконує та інтеграцією цих функцій у єдиний механізм скорочення логістичних витрат при забезпеченні високого рівня задоволення ринкового попиту.

УДК 332(477) (075.8)

Василина О.Р.,

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії,
Львівського національного аграрного університету

Колач С.М.,

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії,
Львівського національного аграрного університету

ФІЗИЧНА ЕКОНОМІЯ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ УКРАЇНИ

Світоглядні, економічні, екологічні, соціальні, демографічні та інші виклики, з якими зіштовхнулося світове співтовариство, сьогодні перетворюються на глобальні

загрози. Домінуючими стають ті, що зумовлені вадами господарювання, нищівним руйнуванням навколишнього природного середовища, нездатністю хоча б мінімально забезпечити рівень та якість життя для кожного третього мешканця планети. Цивілізація перебуває у стані глибокої системної кризи, яка охопила соціальні, демографічні, економічні й екологічні аспекти. Саме екологічні та соціальні проблеми становлять найбільшу загрозу. Вчені, аналізуючи причини, які зумовили глобальну антропогенну кризу, серед найголовніших називають нехтування закономірностями зв'язків суспільства і природи. Розуміння небезпечних економічних, соціальних, екологічних та інших загроз для життєдіяльності нинішніх поколінь та існування нащадків при вело світове співтовариство до необхідності зміни існуючої парадигми цивілізаційного розвитку. Явно чи неявно, свідомо чи підсвідомо, але воно присутнє у ментальності, мисленні та бутті нації й конституйоване в українській економікофілософській культурі. Йдеться про нову парадигму теоретичного обґрунтування суспільного розвитку, яка базується на поєднанні фізичного та економічного.

Наявність на нашому континенті поодиноких «острівців» неруйнівного господарювання засвідчує, що поряд зі світом, котрий прирікає себе на самознищення, існує зовсім інша Європа – якраз та, до якої і належить інтегруватися Україні. Більш того: інтеграція України здатна своєю чергою стати корисною для такої Європи. Бо тільки фізична економія, сучасною науковою школою якої володіє Україна, дозволяє бачити ці рятівні для континенту і світу «острівці»!

Належить невідкладно започаткувати піонерні наукові розвідки з фізико-економічної проблематики. Пріоритетними серед них є дослідження, що спроможні порушити розв'язання найскладніших проблем господарського і суспільного буття сучасної України і Європи.

На інновативній основі, принципово відмінній від існуючих, необхідно розпочати творення нових суспільно-господарських структур, практичне впровадження яких сприятиме пришвидшенню реальної євроінтеграції України. Тільки знання природних законів розкриває справжню сутність ринкового господарювання. Адже фізична економія дозволяє бачити його глибинну суть, породжену надлишком зерна, що спричиняє розквіт цивілізацій. Без фізико-економічного розуміння сутності цього надлишку дискусії довкола ринку є не лише непродуктивними, але й шкідливими. «Щорічний додаток сонячної енергії, що має місце виключно у хліборобстві, – писав М.Руденко, – ... здійснюючи кругообіг в економіці, стає додатковою вартістю». Її фізичний аналог він іменував енергією прогресу. Такий підхід дозволив мислителю сформулювати думку про можливість побудувати енергетичну модель нашої цивілізації. Ключовою біоенергетичною складовою цієї моделі є зерно. Розгляд його як безальтернативного ресурсу, який нічим замінити, дозволяє зрозуміти: зерно належить до сукупності невід'ємних одне від одного абсолютних благ. Складовими цієї сукупності є також земля, солома, худоба і гній – теж безальтернативні і нічим незамінювані. Занедбаня будь-якого з них, особливо погіршення родючості землі – неприпустима катастрофа, здатна унеможливити життєдіяльність і українства, і європейства, і людства.

З огляду на це, а передовсім – з огляду на континентальну та глобальну фінансово-економічну кризу, якою охоплені Європа і світ, не можна оминати запропонованого М.Руденком тлумачення грошей як «міри життя». Мислитель довів, що «еталоном вартості найдоцільніше зробити тонну або центнер пшениці. Якби це справді сталося, сотні мільйонів земель були б врятовані від голодної смерті». Місія України, її активна участь у розв'язанні глобальної проблеми формування стратегічних запасів продовольства здатна зробити нашу державу провідником новаторських,

гуманістичних ініціатив. Саме на фізико-економічній основі належить ґрунтувати принципово нову, адекватну викликам ХХІ століття Національну стратегію європейської інтеграції України.

Концепція сталого розвитку економіки визнана світовою спільнотою народів домінантною ідеологією розвитку людської цивілізації у ХХІ ст., стратегічним напрямом забезпечення матеріального, соціального й духовного прогресу суспільства. Взагалі, М. Руденко також намагався досягти сталого соціально-економічного розвитку України і будь-якої іншої держави, що передбачає: задоволення зростаючих матеріальних і духовних потреб населення за умови раціонального та екологобезпечного господарювання й високоефективного використання природних ресурсів; підтримання сприятливих для здоров'я людини природо-екологічних умов життєдіяльності, збереження, відтворення і примноження якості довкілля та природоресурсного потенціалу суспільного виробництва.

Важливо застерегти авторів Національної програми сталого розвитку, щоб не робили наголос лише на модернізації промисловості. Україна має унікальні ресурси – сільгоспугіддя. Їх слід передусім оберігати, доглядати, підвищувати якість землеробства. Фінансовий потенціал нашої орної землі у рази більший за потенціал усіх заводів і фабрик разом узятих. Секрет доволі простий і розкривається він у статті М. Руденка «Глобалізація і Україна».

У найближчій історії зазначені ідеї розвивав Герой України М. Руденко. За його оцінками, наша держава мала би продукувати щорічно до 100 млн товарного зерна. У можливості українського селянства зберігати у своїх зерносховищах понад 100 млн зерна мислитель вбачав пріоритетне завдання національної економічної стратегії.

Розуміння зерна як найважливішого з абсолютних благ відкриває бачення шляхів принципово нового вирішення монетарних проблем. Якщо еталоном вартості зробити 1 т або 1 ц пшениці – «сотні мільйонів земель були б врятовані від голодної смерті», – переконливо стверджував М. Руденко.

Знаний в Україні фізіократ професор В. Шевчук у своїх працях доводить, що у реальному секторі економіки пріоритетною сферою реформ має бути сільське господарство, бо тільки воно дає незамінний для людської життєдіяльності ресурс – продовольство, роль якого безальтернативна.

Мету аграрних реформ слід вбачати у збільшенні надлишку зерна як найважливішого з абсолютних благ. Цим самим критерієм належить вимірювати і результати реформ, розглядаючи їх ефективність як збільшення обсягів цього надлишку з одночасним нарощуванням родючості землі.

Сьогодні нарощування зерновиробництва є першочерговою передумовою реалізації запланованих аграрних реформ. Міністерство аграрної політики та продовольства України спільно з Національною академією аграрних наук України у розвиток Програми Президента України «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» підготувало галузеву програму «Зерно України – 2015». Програма передбачає науково обґрунтовану зміну структури посівних площ, використання новітніх технологій, передового насінництва, формування нової логістики ринку зерна та модернізації системи фінансового забезпечення. За реалізації цієї програми виробництво зерна у нашій країні у 2017 році буде збільшено до 80 млн тонн.

Продуктами харчування в необхідній кількості забезпечена лише третина населення планети. За даними Організації ООН з питань продовольства та сільського господарства (ФАО), майже 1 млрд людей сьогодні хронічно голодує, а понад 2 млрд – недоїдає. Насамперед це слаборозвинені країни Африки та Азії.

У цьому плані Україну розглядають як значний резерв збільшення обсягів

виробництва та експорту сільськогосподарської продукції.

За теорією фізичної економії зерно не тільки може, а й має бути мірилом багатства або, іншими словами, його еквівалентом.

Для утвердження цієї ідеї важливою є й інституціональна схильність українства до землеробства. Завдання уряду нашої держави полягає в тому, щоб сформоване на засадах інституціоналізму та фізичної економії мислення українства позиціонувати світові як новітнє глобальне економіко-філософське мислення. Місією України є не тільки входження у світовий науковий простір на базі доробку фізіократичної економіко-філософської думки С. Подолинського, В. Вернадського, М. Руденка, а передусім, становлення новітніх фундаментальних досліджень розвитку, багатства та цінностей на противагу руйнівному, віртуально-фінансовому та технократичному глобалізму.

Вітчизняні наукові інституції спроможні ініціювати принципово нові фундаментальні та прикладні дослідження, новаторські прогнози, піонерні видавничі проекти, конгреси, конференції, семінари та інші заходи, покликані активізувати оновлення мислення, господарювання та урядування.

Основною метою аграрних реформ та їх результативністю з позиції сталого розвитку є збільшення виробництва й надлишку зерна як найважливішого з абсолютних благ у світі.

Нарощування зерновиробництва – основа реалізації глобальної місії України. Державницька політика щодо надлишку зерна має призводити не до падіння внутрішніх цін на зерно, а до розквіту аграрно-продовольчої сфери, фінансово-грошової стабільності, енергетичної незалежності та світового лідерства. Власне представники школи фізичної економії розвивають ту царину наукової думки, дотримання критеріїв якої забезпечує вихід України і світу на шлях прогресу. Дотичність їхніх праць до ідеї прогресу стає актуальною особливо зараз, на початку третього тисячоліття вивисує їх до перспективи стати рушійною силою цивілізаційного поступу.

УДК 657

Голуб Н.О.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Таврійський державний агротехнологічний університет

РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Перехід до ринкових відносин змінює наші уявлення про місце і роль бухгалтерського обліку та аудиту у системі управління. Формуються нові методичні підходи до ведення бухгалтерського та податкового обліку, отримання фінансової інформації за результатами діяльності підприємства в інтересах зовнішніх і внутрішніх користувачів, здійсненню контролю за фінансовою діяльністю господарюючих суб'єктів з боку інвесторів, акціонерів і контролюючих органів, проведення аудиту в організаціях. Зміни в теорії та методології бухгалтерського обліку є об'єктивними, адже відбуваються паралельно з перетвореннями соціально-економічного, суспільно-правового та політичного характеру в умовах глобалізації. Залежність бухгалтерського обліку від зазначених процесів проявляється у формуванні різнопланових наукових

шкіл, різноманітності концепцій та теорій його розвитку, на яких базуються національні системи бухгалтерського обліку. Проте більшість не забезпечують вирішення проблем теоретичного та практичного характеру, які пов'язані з низькою інформованістю учасників господарських відносин, невідповідністю стандартів діючій економічній системі, зниженням соціального значення бухгалтерського обліку.

Глобалізація – це неминучий (об'єктивний) соціально-економічний процес, який не знищує, а трансформує національні особливості у будь – якій країні. Розвиток бухгалтерського обліку можна розглядати як його зміну, удосконалення в порівнянні з існуючим його станом. Модернізація економічного механізму будь-якої держави найтіснішим чином пов'язана з бухгалтерським обліком, аналізом і контролем.

В даний час, бухгалтерський облік, має провідну роль у системі управління організацією. В умовах ринкової економіки підвищуються вимоги до ведення бухгалтерського обліку на підприємстві: він повинен відповідати вимогам міжнародних стандартів, задовольняти внутрішніх і зовнішніх користувачів потребам інформації, виявляти резерви підвищення ефективності діяльності і бути «мовою бізнесу».

У даний час в Україні проводиться активна робота і радикальні зміни в організації бухгалтерського обліку взагалі і в зв'язку з тенденцією до зближення вітчизняного обліку із загальносвітовою економічною практикою зокрема. Про постійне вдосконалення бухгалтерського обліку та його розвиток наведено у Концепції розвитку бухгалтерського обліку і звітності.

Забезпечуючи достовірність і прозорість звітності, МСФЗ пред'являє високі вимоги до її інформативності, яка досягається методом обліку та фінансового аналізу, що дозволяють оцінити досягнуті результати і ефективність діяльності підприємства, обґрунтувати перспективи його розвитку. У зв'язку з цим питання підвищення інформативності та надійності інформації, отриманої на основі інтерпретації даних бухгалтерського обліку та звітності, стає вельми актуальним і практично значимим.

Управління підприємством має бути засноване на безперервній оцінці фінансового стану підприємства, виходячи з поставлених стратегічних цілей.

Потреба в удосконаленні існуючого стану будь-якого об'єкта виникає у тому випадку, коли даний об'єкт перестає відповідати вимогам його користувачів. Безпосередніми користувачами системи бухгалтерського обліку, перш за все, є керівники та управлінці на всіх рівнях управління підприємством.

Нині з посиленням впливу глобалізації вітчизняна система бухгалтерського обліку поступово зникає і на її зміну приходять інша облікова система, яка є новою і не відповідає інтересам і потребам управління. В умовах глобалізації виникають і інші користувачі системи бухгалтерського обліку - глобальні.

Відповідно до вищезазначеного виникає необхідність у розгляді питання стосовно впливу процесів глобалізації на розвиток бухгалтерського обліку в Україні.

Аналізуючи погляди сучасних науковців з приводу впливу глобалізації на розвиток бухгалтерського обліку - існують різні точки зору. На думку одних науковців, реформування бухгалтерського обліку та приведення його до вимог міжнародних стандартів сприяє його розвитку, інших - реформування вітчизняного бухгалтерського обліку та його стандартизація у відповідності до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку - не сприяє. Поділяючи точку зору останніх, потрібно зазначити, що бухгалтерський облік починає змінюватися на користь глобальних користувачів - світових організацій. При цьому потреби та вимоги до бухгалтерського обліку безпосередніх користувачів - управлінців, залишилися неврахованими, що знижує ефективність управління підприємством.

Розвиток бухгалтерського обліку як економічної науки у контексті проблем створення його ефективної національної системи в Україні передбачає:

1) обґрунтування практичної значимості змін його завдань і формування пов'язаних із глобалізацією економіки нових завдань, адекватних до потреб управління на всіх зовнішніх корисних його функцій практики бухгалтерського обліку шляхом подальшого удосконалення методу обліку та його складових;

2) розвиток теорії практики організації бухгалтерського обліку, більш посилену орієнтацію на удосконалення облікових процедур, на використання можливостей автоматизованих інноваційних технологій.

Сучасні глобалізаційні процеси в економіці надають нові можливості для України та її регіонів. Разом з тим, інтеграція України у світовий економічний простір може завдати суттєвих негативних соціально-економічних наслідків для тих регіонів, які не виробили власної стратегії конкурентоспроможності. Особливо вагомим є це завдання в умовах загострення глобальної конкуренції, нав'язування інтеграційних правил поведінки, застосування загальних принципів, правил і норм для всіх суб'єктів конкурентної боротьби.

З посиленням впливу глобалізації вітчизняна система бухгалтерського обліку поступово трансформується, виникають інші користувачі системи бухгалтерського обліку - глобальні. Тому виникає необхідність у розгляді питання стосовно впливу процесів глобалізації на розвиток бухгалтерського обліку в Україні [2].

Результати та наслідки впливу глобалізації економіки на розвиток національного бухгалтерського обліку можна сформулювати наступним чином.

Можна зазначити, що перше, управління розвитком бухгалтерського обліку перейде з національного рівня на міжнародний. Відповідно до вищезазначеного твердження бухгалтерський облік буде змінюватися відповідно до інтересів та потреб переважно глобальних користувачів, зокрема інвесторів.

По-друге - складання фінансової звітності згідно вимог МСФЗ означатиме зміну методології бухгалтерського обліку.

По-третє - необхідно згадати відомі залежність між розвитком підприємства та ефективним управлінням, ефективним управлінням та обліковою системою підприємства, суть даної залежності розкривається в тому, що розвиток підприємства досягається завдяки ефективному управлінню, яке в свою чергу залежить від того, на якому рівні облікова система підприємства відповідає вимогам останнього.

Дослідження питання впливу глобалізації на розвиток національної системи бухгалтерського обліку дає змогу зробити наступні висновки.

1. Глобалізація має значний вплив на розвиток національної системи бухгалтерського обліку.

2. Під впливом глобалізації розвиток національної системи бухгалтерського обліку буде відбуватися на користь та в напрямку задоволення потреб управління глобального масштабу.

3. Неврахування інтересів безпосередніх користувачів бухгалтерської інформації - управлінців, керівників та спеціалістів підприємств, а лише врахування інтересів міжнародних інвесторів, учасників міжнародних ринків капіталу призведе до послаблення виконання всіх функцій управління: організації, планування, обліку, аналізу та контролю та приведе до розвитку «внутрішнього» бухгалтерського обліку, який буде відповідати потребам управління підприємством та мати статус «комерційної таємниці».

Узагальнюючи вищезазначені висновки потрібно зазначити, що враховуючи неминучий вплив глобалізації на розвиток як економіки країни, так і системи бухгалтерського обліку, яка існує в Україні, потрібно перш за все, враховувати та захищати потреби та інтереси національні, в іншому випадку розвиток національної системи бухгалтерського обліку буде відбуватися в протилежному напрямі.

Сьогодні бухгалтерам, юристам і аудиторам необхідно вміти вирішувати завдання істинності та надійності фінансової звітності відповідно до вимог Міжнародного стандарту ДСТУ ISO 9001-2001 "Системи загального керівництва якістю. Вимоги", а також з урахуванням традицій і правил бухгалтерського обліку та аудиту в європейських країнах .

У світовій практиці вважається, що МСФЗ - це шлях до глобальної фінансової звітності, що усуває відмінності американських та європейських стандартів фінансової звітності.

Удосконалення системи обліку і контролю - це безперервний процес обґрунтування і реалізації найбільш раціональних форм, методів, способів та шляхів її створення (реструктурування) і розвитку; раціоналізація її окремих сторін, контроль і виявлення "вузьких місць" на основі безперервної оцінки відповідності системи обліку та контролю внутрішнім і зовнішнім умовам функціонування організації.

Література:

1. Кірейцев Г.Г. Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, між предметні зв'язки: Монографія/ Г.Г. Кірейцев - Житомир: ЖГТУ, 2007. - 263 с. -(Монографія).
2. Лоханова Н.О. Діючий стан системи бухгалтерського обліку в Україні як відбиття конфлікту економічних інтересів / Н.О. Лоханова. Електронний ресурс. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/ Menegment/2012.../30.pdf

УДК 657.1

Жуковська Т.О.,

ст.викл. кафедри обліку і аудиту,

Мухіна І.Ю., студентка

Волинський інститут економіки та менеджменту

СВІТОВІ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У системах бухгалтерського обліку і звітності різних країн існують суттєві відмінності, обумовлені впливом численних факторів, до яких можна віднести: правове регулювання, фінансову та податкову системи, професійну підготовку бухгалтерів та аудиторів, загальну економічну ситуацію у країні, потреби користувачів облікової інформації, вплив інших держав тощо. Системи обліку різняться за організаційною будовою, складом і кількістю об'єктів та суб'єктів, рівнем сумісності облікової інформації, сферами дії, характером взаємодії із зовнішнім середовищем тощо.

У зарубіжних країнах під впливом законодавчих систем склалось в основному два підходи в юридичному регулюванні облікових правил. В одних країнах (Аргентина, Франція, Німеччина) всі основні принципи обліку до подробиць визначені законодавчими актами. В інших країнах (США, Великобританія) система обліку будується за принципом – «можна робити все, що не заборонено законом». Тут правила регулювання обліку і звітності визначаються перш за все професійними бухгалтерами, а не юристами, як у першому випадку. При суворій регламентації облікових принципів, яка характерна для першого типу країн, система бухгалтерського обліку втрачає свою гнучкість, в той час, як при другому підході облік оперативно відображає зміни умов підприємницької діяльності.

Такий поділ країн пов'язаний з орієнтацією бухгалтерського обліку на макро- і мікроекономіку. Зокрема, у тих країнах, що орієнтуються на макрорівень має місце дотримання таких принципів при формуванні показників фінансової звітності: - професійне судження, - орієнтація на ринкових користувачів, - менша стандартизація.

Для країн, зорієнтованих на мікрорівень, у цьому плані притаманна одноманітність, задоволення інформаційних потреб держави та системи оподаткування.

Крім цього, значний вплив на організацію бухгалтерського обліку мають культурні традиції окремих країн. Та вплив культури Німеччини проявляється у наданні пріоритетності нормам права, Франції - у бюрократії і схильності до влади, Великобританії - у пріоритетності традицій.

Виділяють 3 основні системи бухгалтерського обліку:

1) англо-американська (демократична) — характерна для країн на які мають вплив США (Канада, Велика Британія). Заснована на задоволенні потреб дрібних і середніх інвесторів в умовах високорозвинених фондових ринків. Для неї характерна максимальна ступінь і якість розкриття інформації, а також порівняно невисокий ступінь державного втручання;

2) континентальна — належать Італія, Іспанія, Франція, Німеччина, Португалія, Росія, Україна. Тут все уже регламентовано в державі. Основними фінансовими донорами в більшості європейських країн є банки. Менша актуальність загальнодоступної інформації для банків, які зазвичай беруть участь в управлінні підприємствами, які вони кредитують, призводить до того, що якість розкриття інформації в цих країнах нижче, а держава робить певні зусилля для його збільшення;

3) південно-американська - Мексика, Бразилія, країни Африки, Індія і т. д. Відмінність цієї моделі в тому, що вона чітко зорієнтована на потреби держави, перш за все податкові. Для країн цієї моделі характерна велика уніфікованість і менша складність звітності. Також для них характерні розвинені механізми урахування інфляції.

Виникли ці системи під впливом:

- а) географічного положення;
- б) економічного розвитку країни;
- в) розвитку науки;
- г) розвитку бухгалтерського обліку.

У всіх системах бухгалтерського обліку застосовується подвійний варіант рахівництва.

Слід зазначити, що класифікація облікових моделей є ефективним засобом, який використовується для опису і порівняння різних облікових систем, надання допомоги окремим країнам у виборі найпридатнішої для них облікової моделі, виявлення можливих проблем, які можуть виникнути в процесі використання певної моделі обліку шляхом порівняння з країнами, які застосовують таку ж облікову модель. У той же час наведені класифікації є досить умовними, оскільки навіть у межах однієї облікової моделі можуть бути відмінності щодо ведення обліку в окремих країнах, які працюють за принципами цієї моделі. Крім цього облікові моделі втрачають свої характеристики у зв'язку з еволюційним розвитком міжнародної системи бухгалтерського обліку та визнанням багатьма країнами світу міжнародних стандартів фінансової звітності.

Таким чином, бухгалтерський облік визначається тим середовищем, в якому він функціонує і методологічні принципи його організації, теорії і практики залежать від соціальних, політичних і економічних умов окремої країни. На досягнення гармонізації принципів обліку і звітності у світовому масштабі спрямована діяльність міжурядових та міжнародних професійних організацій з бухгалтерського обліку та міжнародних профспілкових організацій. За різних підходів до бухгалтерського обліку і звітності вироблено загальні принципи обліку, які полегшують ділове спілкування на міжнародному рівні.

Література:

- 1.Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: [навч.посіб. для студентів вищих навчальних закладів] — Житомир: ПП «Рута», 2002. — 544с.
- 2.Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: [навч. посіб.] — К.: Знання, 2006. — 311 с.

УДК 657.62

Кафка С. М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ДОДАНА ВАРТІСТЬ: ЕВОЛЮЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Дослідження теорії вартості впродовж еволюції продуктивних сил та виробничих відносин має вирішальне значення для визначення напрямів подальшого розвитку економіки країни, регіону чи підприємства.

Розроблення теорії трудової вартості розпочато у другій половині XVII ст. представниками класичної політичної економії В. Петті, А. Смітом, Ф. Кене, Д. Рікардо та ін., які ставили предметом свого дослідження сферу матеріального виробництва, а не обігу, оскільки багатство створюється саме у ній, а розподіляється у сфері обігу. Нагромаджений капітал виступає одним з факторів виробництва, а прибуток як форма доходу на капітал. А. Сміт у своїй праці "Дослідження про природу і причини багатства народів" (1776) у першій книзі дослідив проблеми вартості і розподілу доходів. Вартість створюється в усіх галузях матеріального виробництва, проте саме поняття вартості А. Сміт тлумачив двояко: у вигляді споживчої вартості, яка визначає корисність продукції чи послуги, друга – у вигляді мінової вартості, як форма володіння нею. Дослідник характеризував сутність капіталу як самозростаюча вартість, що приносить додатковий дохід завдяки використанню найманої праці. Подальше дослідження теорія трудової вартості здійснив К. Маркс, який самозростання капіталу при капіталізмі називав спільним багатством та розробив вчення про двоїстий характер праці, втіленої у товарі.

Вчений розкрив суперечність між приватною та суспільною працею на основі теорії трудової вартості, розробленої А. Смітом та розвинутої Д. Рікардо. К. Маркс вважав, що єдиним джерелом формування вартості товару є суспільна праця як соціально визначена людська діяльність та її уречевлений результат. Формою виявлення суспільної праці є мінове відношення товарів, яке виражається лише у споживчих вартостях інших товарів, бо прирівнювання товарів між собою визначається їх суспільним відношенням. Відповідно різні види праці зводяться до якісно однорідної праці загалом, оскільки обмін виступає суттєвою умовою визначення вартості товару та дає змогу реалізувати вартість товарів і перетворити продукт праці у вартість. Вартість товару визначається в процесі виробництва не тільки початково-витраченим робочим часом, а й тим суспільним робочим часом, якого потребує їх відтворення, що вимагає відповідності структури суспільно необхідних витрат структурі суспільних потреб.

При трактуванні основних відмінностей між вартістю товару та його ціною встановлено, що визначення вартості товару на основі суспільно необхідного робочого часу може бути тільки середньою вартістю за певний проміжок часу. Такий підхід до теоретичного обґрунтування вартості пов'язано зі специфікою її безпосереднього функціонування в економіці.

Характер двоїстого роздвоєння характеру товару в процесі його реалізації проявляється у внутрішній суперечності між якісно однорідною природою товарів як вартостей та їх природною відмінністю як споживчих вартостей та знаходить зовнішнє проявлення у суперечностях між вартістю у формі грошей і споживчою вартістю. К. Маркс в основі такого розмежування використовував наукове трактування двоїстого характеру праці. Вчені-економісти виокремлюють дещо однобічне трактування теорії вартості лише як кількості суспільно необхідної праці без достатнього врахування якості продукції та її корисного ефекту.

Економічній науці відомі й інші теорії вартості, які досліджували витрати, по-перше, як такі, що ставилися в центр вивчення, по-друге, такі, що ставили їх дослідження кінцевих результатів виробництва у кінці XVIII – першій половині XIX ст. Так, до витратних теорій вартості належить також теорія витрат виробництва та теорія трьох факторів виробництва. Р. Торренс, Дж. С. Мілль, Дж. Мак-Куллох трудову концепцію вартості поєднували у своїх висновках з іншими, які трактували природу вартості за сукупною дією всіх чинників виробництва. Зокрема, нова вартість товару може створюватися й уречевленою минулою працею у поєднанні з живою теперішньою працею, оскільки в основі мінової вартості стоять витрат виробництва, які залежать від цін на предмети і засоби праці та робочу силу. Ж. Б. Сей розробив теорію трьох факторів виробництва. У «Трактаті політичної економії» (1803) та «Повному курсі практичної політичної економії» (1829) Ж. Б. Сей трактує вартість, що визначається не працею, а споживчою вартістю речі, її користю, яка створюється трьома факторами виробництва - працею, капіталом і землею. Ринок визначає для кожного з трьох факторів рівноправну участь у створенні цінності товару, кожен з яких створює відповідну частину вартості (праця - заробітну плату, земля – ренту, капітал – відсотки).

В кінці XIX ст. У. Джевонс, К. Менгер, Ф. Візер, Дж. Б. Кларк аналізують вартість з точки зору граничної корисності товару, яку визначають мірою результату. В теорії граничної корисності розрізняють сукупну корисність товару та його граничну, ту яку приносить остання одиниця в усьому наявному запасі. Вартість трактується як категорія суб'єктивна за своїм характером на основі судження економічної одиниці про важливість для неї наявних благ.

А. Маршал в кінці XIX ст. поєднав теорію про визначальну роль витрат виробництва з теорією граничної корисності у з'ясуванні формування джерела вартості. А. Маршал дослідив вплив попиту і пропозиції на встановлення і зміну ринкових цін, пов'язавши зміну попиту з категорією граничної корисності, а зміну пропозиції з впливом витрат виробництва. Названі категорії взаємно регулюються, тому витрати виробництва, інтенсивність попиту, межа виробництва і ціна на продукцію частково регулюються іншими.

В подальшому розвитку ринкової системи господарювання в XX ст. дослідження теорії вартості відходить на другий план, а інтенсивне розроблення теорії ціни проводилось спочатку на рівні підприємств, а з першої половини XX ст. в наслідок об'єктивних реалій економічних потрясінь поширилась й на макрорівень. Одним із перших напрямів переосмислення теорії трудової вартості висунув М. Туган-Барановський, зазначивши, що теорія граничної корисності висвітлює вартість з іншого боку, доповнюючи трудову теорію вартості в органічній єдності та поєднавши витратну і результативну сторони єдиної теорії економічної вартості. Надалі багато вчених-економістів підтримали органічне поєднання трудової теорії вартості та теорії граничної корисності з погляду господарського принципу. Серед них Р. Орженцький, В. Дмитрієв, Н. Столяров, А. Білімович, Є. Слуцький виводили цінність з розширення та поглиблення соціального обґрунтування економічних явищ, зокрема цінність

тракується уже не тільки як наслідок суб'єктивних та психологічних факторів, а й як результат їхньої взаємодії з об'єктивними соціальними факторами, які обмежують економічні принципи поведінки та включають обмеженість ресурсів.

Наприкінці ХХ ст. швидкими темпами відбулася інформатизація суспільства та інформаційний сектор помітно почав випереджати традиційні галузі економіки, що спричинило виникнення теорії інформаційного суспільства, за якою новим джерелом вартості потав інтелектуальний потенціал. Так принципово нова концепція теорії інформаційної вартості визначила домінуючим типом у структурі суспільної праці є цілісна науково-інтелектуальна праця.

УДК 338

Кіш Б.К., студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
обліку та оподаткування **Ліба Н.С.**,
Мукачівський державний університет

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЦІНАМИ В СФЕРІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

На сучасному етапі розвитку України все більш зростає значення розвитку індустрії гостинності, одним з елементів якої є готельний та ресторанний бізнес. В цьому зв'язку актуальними є питання забезпечення високої конкурентоспроможності вітчизняних підприємств готельного та ресторанного бізнесу. Високий рівень конкурентоспроможності даної категорії підприємств обумовлюється в значній мірі характером цінових рішень, які, в свою чергу, впливають на обсяги формування фінансових результатів та ефективність їх функціонування. Саме тому питання обґрунтування адекватної зовнішнім умовам функціонування підприємств готельного та ресторанного бізнесу комплексної системи управління цінами та доходами залишаються в теперішніх умовах надзвичайно актуальними. [1 с. 168].

Проблемам ціноутворення присвячена значна увага в дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних авторів. Зокрема питання необхідності обґрунтування цінової стратегії, порядку формування цін, застосування окремих методів ціноутворення досліджувались в роботах Шегди А. В., Величко В.В., Іванілова О. С., Гринчуцького В. І., Саєнко М.Г. Особливостям застосування деяких методів ціноутворення саме в сфері готельного та ресторанного бізнесу присвячені роботи таких авторів як Єфімової О. П., Кузнецової Н.М., Волкова Ю.Ф., Чорненької Н. В., Мальської, М.П. Але все ж таки питання запровадження цілісної системи управління цінами та доходами на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу залишаються недостатньо дослідженими. [1 с. 169].

Рівень цін є найважливішим показником діяльності будь-якого готелю або ресторанного закладу. Відсутність продуманої цінової політики на деяких готельних і ресторанних підприємствах несе потенційну загрозу для української туріндустрії в цілому та тих готельних і ресторанних закладів, які професійно та відповідально ведуть свій бізнес відповідно до принципів ділової етики, оскільки дана ситуація сприяє втраті потенційного завантаження та доходів. [1 с. 172].

Першим важливим елементом комплексної системи управління цінами та доходом є науково обґрунтована цінова стратегія, яка передбачає визначення керівництвом підприємства принципового підходу до встановлення цін на готельні номери або продукти ресторанного закладу. При цьому такі підходи мають розділятися

на дві основні групи: 1) для традиційних продуктів або послуг, тобто тих, які вже довгий час знаходяться в асортименті; 2) для нових продуктів або послуг. [1 с- 173].

Другим елементом комплексної системи управління цінами та доходами має стати, на нашу думку, визначення цінової тактики, яка передбачає можливість варіювання цінами і зводиться до застосування так званих стратегій цінового регулювання. Ці стратегії повинні розроблятися, з нашої точки зору, на основі методу тарифних планів, основним принципом якого є пропозиція одного й того ж самого продукту різним клієнтським групам за різними цінами. Тому головною передумовою його застосування має бути чітка сегментація клієнтів і розробка тарифних планів для кожного сегменту споживачів. Тарифікація має здійснюватись в розрізі наступних основних позицій: 1) по сезонах (з виділенням будніх/вихідних днів, високий/низький 6 сезони і т.д.). Цей тип сегментації дає можливість використання стратегії надання сезонних знижок; 2) за обсягами попиту. Цей тип сегментації дає можливість застосування стратегії надання цінових знижок на обсяг; 3) за типами номерів (стандартні та підвищеної комфортності). Цей тип сегментації дає можливість застосовувати стратегію дискримінаційного ціноутворення. [1 с. 174].

Як правило, доцільними для застосування в практиці українських підприємств гостинності, є загальновідомі стратегії цінового регулювання в рамках методу тарифних планів: стратегія надання знижок на обсяг, стратегія надання сезонних знижок, стратегія психологічного ціноутворення. [2 с. 168].

Третім елементом комплексної системи управління цінами та доходами має стати, з нашої точки зору, формування та використання на підприємствах готельного та ресторанного бізнесу коректних методик встановлення цін на окремі види продуктів та послуг. Традиційно в міжнародній практиці сукупність цих методів ділиться на дві групи: розрахункові методи та аналогові методи встановлення цін [3 с. 636].

Останнім елементом комплексної системи управління цінами та доходами підприємств готельно-ресторанного бізнесу має бути, на нашу думку, система моніторингу, яка може функціонувати в рамках системи контролінгу на підприємстві як одна зі складових її елементів. Основним завданням системи моніторингу є забезпечення процесу спостереження за найбільш важливими показниками діяльності підприємств готельно- ресторанного бізнесу. [4 с. 365].

Отже, обґрунтування та використання вищеописаної комплексної системи управління цінами та доходами створюватиме передумови для підвищення ефективності функціонування підприємств готельно-ресторанного бізнесу в умовах наростаючої конкуренції на ринку.

Література:

1. Наукові праці національного університету харчових технологій.- 2012.- №47.- с. 168-174.
2. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємства: навч. посіб. - К., 2007.- с. 168
3. Волков Ю.Ф. Гостиничный и туристический бизнес: учебное пособие / 2-е изд. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2009. – с. 636
4. Байлик С. И. Гостиничное хозяйство: Учебник для студ. высш. учеб. заведен. / 2-е изд., перераб. и доп. - К.: Дакор, 2009. – 365с.

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМСТВ СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Специфіка зовнішньоекономічних операцій збільшує ризик істотних викривлень інформації при відображенні зовнішньоекономічних операцій на рахунках бухгалтерського обліку в результаті можливих помилок через недотримання вимог нормативно-правових актів, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність, недобросовісних дій виконавців. Це визначає особливе значення внутрішнього контролю для оперативного отримання інформації, що забезпечує точність виконання прийнятих зобов'язань і своєчасного виправлення допущених неточностей.

З метою забезпечення дієвого управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства, забезпечення її ефективності, збереження активів необхідний чіткий механізм внутрішнього контролю за здійсненням зовнішньоекономічних операцій. Потрібно постійно забезпечувати і поліпшувати його, але це не можливо без розробки стратегії контролю. Важливою проблемою є те, що власники підприємств не приділяють належної уваги побудові ефективної системи його здійснення. Система контролю повинна бути спрямована на виправлення порушень та недопускання їх у майбутньому. Також для підвищення дієвості контролю необхідно не тільки забезпечувати його своєчасність, але й повноту всіх операцій і процесів та розробити внутрішні стандарти контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Внутрішній контроль повинен здійснюватись ефективно на різних стадіях циклу процесу управління на підприємстві.

Для успішної побудови системи внутрішнього контролю підприємства, яке здійснює зовнішньоекономічну діяльність, необхідно чітко визначити форми та методи внутрішнього контролю, які в таких випадках застосовуються. Досить важливо застосовувати найбільш ефективні форми контролю з врахуванням чіткого розмежування сфер їх застосування, конкретних господарських ситуацій та завдань. Також при здійсненні внутрішнього контролю необхідно застосовувати сукупність методологічних прийомів, які ґрунтуються на досягненнях економічного аналізу господарської діяльності, бухгалтерського обліку і статистики.

Система внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств повинна мати не формальний, а реальний та систематичний характер. Показником такого контролю є систематичний контроль всієї фінансово-господарської діяльності підприємства, здійснення оперативного контролю за використанням виробничих ресурсів з боку керівних структурних підрозділів. Своєчасний та результативний внутрішній контроль може зменшити витрати підприємства та час на зовнішній.

Слід підкреслити, що система внутрішнього контролю на підприємстві призначена не тільки для належної організації здійснення ЗЕД, а й для перевірки та підготовки документів для подальшого їх зберігання. В умовах розвитку в Україні системи митного пост-аудиту перед системою внутрішнього контролю має бути поставлене нове завдання: обробка та систематизація даних управлінського обліку з метою підготовки упорядкованої інформаційної бази для здійснення зовнішнього контролю. Це сприятиме підвищенню співпраці між суб'єктами ЗЕД та митними органами, ефективнішому здійсненню митного пост-аудиту.

Побудова належної системи внутрішнього контролю повинна бути здійснена на

засадах системності, що передбачає визначення об'єктів, суб'єктів, які виконують контрольні дії, методичного інструментарію реалізації внутрішнього контролю. Ступінь складності організації системи внутрішнього контролю залежить від організаційної структури підприємства, чисельності управлінського та іншого персоналу, розгалуженості мережі відокремлених підрозділів, ступеня централізації бухгалтерського обліку та інших характеристик підприємства.

Погіршення ефективності системи внутрішнього контролю найчастіше трапляється при зловживанні службовим становищем, невиконанні або неякісному виконанні службових обов'язків, неправильній оцінці операцій різного роду з точки зору ефективності та доцільності.

Організація ефективної системи внутрішнього контролю на підприємствах – суб'єктах ЗЕД дозволяє:

- забезпечити ефективне функціонування, стійкість і максимальний розвиток підприємства в умовах конкуренції;
- зберегти та ефективно використовувати ресурси і можливості підприємства; своєчасно виявляти і мінімізувати комерційні, фінансові та внутрішньофірмові ризики в управлінні підприємством;
- сформуванню адекватну сучасним перманентно мінливих умов господарювання систему інформаційного забезпечення всіх рівнів управління, що дозволяє своєчасно адаптувати функціонування підприємства до змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі.

На даний момент підприємства – суб'єкти ЗЕД прагнуть отримати статус уповноваженого економічного оператора, але для цього потрібно відповідати певним умовам та побудувати відповідну систему внутрішнього контролю і систему аналізу ризиків. Формування ефективної системи внутрішнього контролю для підприємств – суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності є досить актуальним завданням. Маючи таку систему, підприємство може боротися з ризиками, які виникають під час його діяльності, а також наявність дієвого внутрішнього контролю є однією з умов для отримання статусу уповноваженого економічного оператора.

Здійснюючи перевірки на підприємствах, перевіряючі органи можуть використовувати інформацію внутрішнього контролю у своїх цілях, тобто вони зможуть формувати свій обсяг роботи, визначати найбільш проблемні місця, а також, знаючи зони ризику, перевірити їх усунення.

Отже, опираючись на дані внутрішнього контролю, зовнішній контроль може здійснюватись і швидше і ефективніше, позбавить певних суперечностей, а також зайвих витрат різного характеру. Тому суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності зацікавлені здійснювати якісний внутрішній контроль.

Конструктивна взаємодія зовнішнього і внутрішнього контролю здатна принести позитивні результати всім учасникам процесу. Так, зовнішні контролери зможуть піти на скорочення своїх процедур і глибини тестів з підтвердження бухгалтерської звітності, використовуючи роботу внутрішніх контролерів

Таким чином, наявність ефективного внутрішнього контролю стає невід'ємною складовою успішного розвитку підприємства – суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності в умовах швидких змін зовнішнього середовища, підвищення складності процесів управління, розподілу функцій володіння та управління бізнесом.

Література:

1. Письмаченко Л.М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні: регулювання та контроль: монографія / Л. М. Письмаченко. – Донецьк: ТОВ “Юго-Восток, Лтд.”, 2008. – 366 с.

2. Максимова В.Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства – системний підхід до розвитку. – Одеса: ОДЕУ, 2005. – 269 с.

УДК 330.33.012

Кучінка Т. В.,
аспірант кафедри фінансів,
Мукачівський державний університет

ЧИННИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ ТА ПРИНЦИПИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

В умовах інтеграції економіки країни до світового економічного простору все більшого значення набуває необхідність дослідження впливу світової економічної кризи на економічні процеси в Україні.

На негативних аспектах економічної кризи з позицій впливу на економічні процеси наголошує Л. Бартон. Автор вважає, що криза – це широкомасштабна, непередбачена подія, яка веде до потенційно негативних результатів. Ця подія та її наслідки можуть завдавати серйозної шкоди системі як на макро- так і макрорівнях.

Перебування економіки у кризовій ситуації має об'єктивну природу. Не може бути стабільного зростання без інноваційно-технологічної модернізації. А недостатній рівень модернізації тримає національну економіку на нульовому рівні або у негативній динаміці [1].

Можна виділити багато причин економічної кризи, але основні з них – внутрішнього походження.

До таких ендогенних факторів належать: занепад традиційних виробничих галузей, руйнування грошово-кредитної системи, банкрутство банківського сектора, низький рівень зарплат і пенсій, зростання митних платежів на імпорتنі товари, необхідність валютного забезпечення імпорту газу.

До внутрішніх факторів економічної кризи додалися зовнішні. Серед них - стрімкий відтік іноземного капіталу з України, дефіцит платіжного балансу країни, втрата товарних ринків Російської Федерації тощо.

Чинники економічної кризи склалися не один рік, вони – глибинного, а не поверхневого походження. Першими включилися чинники пов'язані з погіршенням фінансових показників вітчизняних промислових підприємств і руйнування національної грошово-кредитної системи, потім додалися інші фактори, які посилили і прискорили тенденції падіння [2].

Криза особливо загострилася у 2014-2015 роках. Усі ці обставини вимагають формування багатокомпонентного відновлювального плану дій і вироблення певної логіки антикризових кроків.

Антикризове управління – це управління, яке здатне передбачати та запобігати економічним кризам, пом'якшувати їх перебіг, ліквідувати негативні наслідки та перетворювати їх у позитивні зміни [3].

Антикризове управління, як і всяке управління характеризується визначеними технологічними схемами управління.

Технологія антикризового управління – це комплекс послідовно здійснюваних заходів щодо: попередження, профілактики, подолання кризи, зменшення її негативних наслідків. А саме:

1. Створення групи спеціалістів по виводу організації з кризи з відповідними повноваженнями та ресурсами.

2. Перевірка доцільності проведення заходів по антикризовому управлінню.
3. Розробка управлінських рішень по виходу з кризи.
4. Створення системи реалізації управлінських рішень.
5. Реалізація управлінських рішень.
6. Перевірка якості виконання управлінських рішень.
7. Перевірка доцільності проведення подальших робіт по виводу організації з кризи.
8. Розробка заходів по прогнозуванню майбутніх кризових ситуацій.

Принципи ефективності антикризового управління [4]:

- науковий аналіз та прогнозування тенденцій;
- методологія розробки ризикованих рішень;
- якість антикризової програми; стратегія в управлінні;
- мистецтво антикризового управління;
- професіоналізм антикризового управління;
- оперативність, гнучкість управління, фактор часу;
- моніторинг кризових ситуацій;
- людський фактор: персонал, цінності, мотивація.

Антикризове управління повинно направити дії на запобігання виникнення кризи та запроваджувати антикризові програми з метою мінімізації негативних наслідків. Ефективне управління здатне прискорити вихід з кризи. Тривалість і глибина кризи є наслідком помилок в антикризовому управлінні, свідомих деструктивних дій державних менеджерів або нерозуміння ними причин, характеру й можливих наслідків кризи. І, відповідно, можна припустити, що в майбутньому вдасться мінімізувати наслідки кризових ситуацій, які виникають в нашій країні.

Література:

1. Данилишин Б. Українська економіка: курс на модернізацію / Б. Данилишин // Урядовий кур'єр. – 2009. – №186. – С. 6-7.
2. Бобров Є. А. Аналіз причин виникнення світової фінансової кризи та її вплив на економіку України / Є. А. Бобров // Фінанси України. – 2008. – №12. – С. 33-43.
3. Крикун В. Б. Кризові явища в економіці як об'єкт державного управління / Крикун В. Б. // Часопис Академії адвокатури України. – 2010. – №8 (3'2010). – С. 1-5.
4. Крайнякова Е. Зайнятість та форми працевлаштування в умовах сучасної економічної кризи / Е. Крайнякова, С. Войтович // Регіональна економіка. – 2009. – №4. – С. 172-180.
5. Бутук О. Антидепресивні заходи в умовах світової кризи / О. Бутук // Банківська справа. – 2010. – №2-3. – С. 34-41.

УДК 330

Ліба Н.С.,

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Мукачівського державного університету

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ

Для забезпечення результативності реалізації промислової політики важливим стає розв'язання завдання щодо визначення напрямів розвитку пріоритетних секторів промисловості, що обумовлено пріоритетною її метою: підвищення технологічного рівня промислового виробництва, однак, у першу чергу, у межах тих секторів економіки, розвиток яких дозволяє згенерувати істотний імпульс не лише для

досягнення збалансованості функціонування, а задля загальноекономічного зростання як традиційним та базовим для кожного регіону галузям, так і промисловим містам і країні, у цілому.

При вирішенні науково-прикладного завдання щодо формування змістовності й етапів реалізації промислової політики в Україні використані праці іноземних та українських авторів у суміжних галузях науки, залучення яких до попередніх напрацювань дозволить сформувати організаційно-економічні передумови задля збалансованого розвитку реального сектору в умовах нестійкого економічного середовища. Останні здобутки щодо розробки і використання зазначеного типу стратегічного інструментарію репрезентовано в наукових працях вчених-економістів: О.М. Алімова, А.І. Амоші, С.І. Бандура, В.М. Геєця, Б.М. Данилишина, Л.В. Дейнеко, В.В. Микитенко та ін.

Важливим для забезпечення результативності реалізації промислової політики залишається при прийнятті управлінських рішень: а) використання системного підходу до формування інформаційно-методичного забезпечення; б) розробка середньострокових державних цільових програм (у тому числі і науково-технічних), які за своїм характером мають бути комплексними і спрямованими на вирішення як загальних проблем розвитку промисловості, так і її окремих галузей у містах та регіонах; в) вирішення комплексу проблем кадрового забезпечення системи управління розвитком базових галузей промисловості та залучення на підприємствах молодих кваліфікованих кадрів. Засвідчимо, що першочергове завдання розвитку великих промислових регіонів пов'язано з необхідністю усунення існуючих диспропорцій, використання основної частини наявного потенціалу для виробництва товарів тривалого користування, легкої промисловості та продовольства. Відновлення масштабів виробництва з багатьох позицій у таких галузях життєзабезпечення населення є дуже актуальним. У результаті має відбуватися відносно скорочення сировинної сфери економіки і відповідне збільшення частки в структурі валового внутрішнього продукту споживчих галузей, сфери послуг та інтелектуальної діяльності. Це потребуватиме вирішення питань із розподілу повноважень між рівнями державного управління, регіональним управлінням і місцевим самоврядуванням. По-перше, роль, завдання і статус місцевих органів управління регіонами істотно змінилися, підсилюється їхня економічна і політична самостійність. По-друге, змінилися роль і місце державного і регіонального суб'єкта в політичних і соціально-економічних відносинах у суспільстві [1].

Аналіз законодавчих актів, що регулюють управління розвитком певного регіону, дозволяє зробити висновок про те, що незважаючи на проведені реформи, «де-факто», адміністративна система в Україні тяжіє до централізованого типу управління територіями: місцеві органи державної виконавчої влади інкорпоровані до вертикалі державної виконавчої влади і підлеглі центральному органу управління. Тому, особливої актуальності набувають завдання щодо вирішення питань із розмежування функцій державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування та удосконалення законодавчого і нормативно-правового забезпечення. У промисловій політиці на регіональному рівні можуть (і повинні бути) виділені наступні напрями її формування: економічний, структурний та інвестиційний, соціальний, екологічний, зовнішньоекономічний, охорони праці, інноваційний, управлінський аспект. Ці завдання ускладнюються і багатогалузевим характером промислового комплексу та багатоукладністю української економіки.

Тому, регіональна промислова політика як складова державної промислової політики, що спрямована на зростання економічного потенціалу регіону, стимулювання роботи промислових підприємств усіх форм власності, підвищення науково-технічного

рівня промислового виробництва в регіонах, удосконалення форм господарювання, має базуватися на певних принципах, основними з яких є дотримання інтересів регіону, тобто центральні органи державної влади приймають рішення щодо функціонування й розвитку промисловості в конкретній області тільки з урахуванням умов і інтересів даної області і за узгодженням із її представницькими органами; урахування особливостей і умов регіону – кліматичних, природних ресурсів, культурних, розмірів і стану виробничого апарату, спеціалізації підприємств і їх фінансового стану та інших характеристик; державна підтримка – нормативно-правова, фінансова, інноваційна, матеріальна. З боку держави засобами реалізації промислової політики в регіонах має бути розвиток усіх систем життєзабезпечення. Для виконання такої форми державного регулювання є можливим: використання державного бюджету для перерозподілу фінансових ресурсів між регіонами; реалізація державних програм розвитку регіонів і окремих галузей з частковим державним фінансуванням; розміщення державних замовлень на забезпечення продукцією загальнодержавних потреб; дотримання інтересів населення області, тобто державна підтримка, спрямовується в першу чергу на вирішення завдань загальнонаціонального значення, але ці заходи не повинні суперечити інтересам жителів області, на території якої намічено реалізувати заходи; регіональні органи влади формують і реалізують свою промислову політику, опираючись і у згоді з представниками великого місцевого бізнесу – реальних учасників здійснення програм промислового розвитку регіону [2].

Отже, основними напрямками формування та реалізації регіональної промислової політики є: формування раціональної структури промислового виробництва, підвищення науково-технічного рівня промислового виробництва в регіонах, удосконалення організаційних і господарських форм промислового виробництва.

Література:

1. Демешок О.О. Механізм формування та реалізація промислової політики: концепт та системоутворюючі регулятори / Демешок О.О. // Глобальні та національні проблеми економіки Електронне наукове видання Випуск 2. 2014 . – С.192-193.

2. Демешок О.О. Методичні підходи до розбудови та запровадження в Україні дієвої технології управління розвитком стратегічного потенціалу промисловості [Текст] / О.О. Демешок // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «UKR-POWER: Відхід від газової залежності: енергоефективне використання традиційних енергоресурсів – альтернативна та відновлювальна енергетика», м. Київ, 2021.03.2014 р. – Київ, Вид-во Асоціації теплоенергетичних компаній України та НТУУ «КПІ» МОН України, 2014. – С. 57-74.

УДК 331

Максимчук Н., студентка,
Краківського економічного університету

НОВА НАУКОВА ПРОГРАМА ДОСЛІДЖЕНЬ В ТЕОРІЇ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Філософія науки І. Лакатоса ґрунтувалася на підставах філософських вчень К. Поппера. Ці два науковці мали спільні погляди на оцінку наукових теорій. І. Лакатос, модифікувавши фальсифікаціонізм К. Поппера, сформулював концепцію наукових програм досліджень. Погляди І. Лакатоса розходяться із концепціями К. Поппера в

моменті появи відношення між позитивною історією науки і нормативною методологією [1, сс. 73-74].

Підхід І. Лакатоса до розвитку науки був досить своєрідним, він застосовував нові сучасні підходи, щоб пояснити давно відомі, але до кінця не відкриті історичні факти. За його концепцією методологія наукових програм досліджень буде прогресивною лише тоді, коли сприятиме відкриттю нових історичних фактів. Її основне завдання полягає в оцінці наукових теорій. За цими методологічними правилами певна наукова програма досліджень буде визнана кращою за іншу, якщо вона роз'яснює всі події, передбачені альтернативною програмою наукових досліджень, і додатково подає нові дані, частина з яких емпірично підтверджена. Методологічна концепція І. Лакатоса ґрунтується на ствердженні, що об'єктом наукового оцінювання повинні бути групи пов'язаних між собою теорій, а не окремі теорії.

М. Блауг [1, с. 303] пише, що народження теорії людського капіталу оголосив Т. Шульц у 1960 році. Важливою датою є 1962 рік, коли світ побачив номер журналу *Journal of Political Economy* із заголовком *Інвестування в людей*, який містив розділи монографії Г. Бекера *Human Capital* (1964). У своїй праці М. Блауг [1, с. 304] оцінив теорію людського капіталу з точки зору науково пізнавальних ідей І. Лакатоса. Він ставить питання про “тверде ядро” даної програми досліджень, тобто про перелік основних передумов і переконань, не обов'язково достатньо раціональних, які започаткували розвиток теорії людського капіталу. Також постає питання про “захисний пояс” цієї програми, тобто з якими саме труднощами змагаються автори праць. І останнє питання стосується проблеми, чи дана програма досліджень розвивається, чи теж деградує.

Однією із найбільших заслуг теорій, які стосувалися людського капіталу, було більш досконале роз'яснення питання освіти, яка здобувалась додатково, тобто не була загальнообов'язковою. Було започатковано ряд програм, які вивели дану теорію на новий рівень розвитку.

Дослідження людського капіталу в світлі теорії лаборизму тривають вже понад 15 років. Перша стаття (польською мовою) з даної тематики побачила світ у 1997 році [2]. З того часу з'явилась велика кількість публікацій, в яких автори розвивають теорії вимірювання людського капіталу, теорію відповідної заробітної плати за виконану працю, теорію основної та преміальної заробітної плати, теорію продуктивності праці, теорію грошової одиниці та теорію економіки без дефіциту. В основі даної програми досліджень лежить розуміння природи капіталу як здатності до виконання праці. Опрацювання поглибленої його теорії дозволило сформулювати принцип збереження капіталу, у відповідності з яким капітал не виникає з нічого (тобто, сам по собі) [3]. Розуміння капіталу як здатності до виконання праці дало можливість визначити і охарактеризувати похідні від нього категорії.

Дослідження, які проводяться у сфері капіталу, настільки ж старі, як і економічні роздуми, початок яких можна датувати 1494 роком, коли у Венеції була надрукована “*Summa...*” Л. Пачолі [5]. Розуміння того, що капітал це здатність до виконання праці, є важливим моментом розвитку економічних наук. Дане визначення дозволяє формувати фундаментальні принципи економіки. Це пов'язано з розумінням того, що здатність до виконання роботи є такою основною категорією і у фізичних науках. Дане ствердження підтвердив Вєніамін Томпсон [4] (Sir Kelvin) в половині XIX століття. Даний вчений був одним із засновників термодинаміки. Його формулювання другого закону термодинаміки, згідно з яким тепло не переходить від холодного тіла до більш теплого, дозволяє підтвердити правильність ствердження про випадкове розсіювання капіталу.

Ядром нової наукової програми досліджень у сфері людського капіталу є праця. Капітал, як здатність до виконання праці, є категорією потенційною. Ми можемо нагромаджувати капітал, але без діяльності і спрямованого трансферту даного капіталу (праці) збільшується рівень його розсіювання. Називаючи даний спосіб мислення *лаборизмом* (на протипагу *монетаризму*) науковці прагнуть описати реальність, в якій можна ефективно діяти не тому, що є гроші, але завдяки тому, що існують людські ресурси оснащені відповідною здатністю до виконання праці.

Література:

1. Blaug M., (1995), *Metodologia ekonomii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995.
2. Dobija M., (1997), *Pe powinien zarabiać anesteziolog?*, Master of Business Administration, Nr5.
3. Dobija M., (2009), *Fundamentalne przyczyny kryzysów finansowych, Determinanty rozwoju gospodarczego. Aspekty mikro- i makroekonomiczne*, Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie, Tom 1, № 2(13).
4. http://www.todayinsci.com/K/Kelvin_Lord/Kelvin_Lord1.htm
5. Pacioli L., (1494), *Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita* (Everything About Arithmetic, Geometry and Proportion), Wenecja.

УДК 330.341.42

Потравка Л. О.,

к.е.н., доцент, докторант,

Херсонський державний аграрний університет

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИНЕРГЕТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

З огляду на перебудову людської свідомості, її перехід на новий етап розвитку, існує необхідність перегляду світогляду відносно усіх сфер діяльності людини та визначення першочерговість суб'єкту у системі відносин «об'єкт – суб'єкт». Межі раціональної матеріальної причинності досить обмежені для розвитку сучасного комунікативного суспільства, оскільки в повній мірі не визначають рамки соціального вибору й особистої свободи. З метою формування необхідних механізмів вибору особистості в межах соціуму необхідно усвідомити єдність існування та людини у динаміці, відмовившись від позиції раціоналізму. У цьому контексті потребують перегляду системні відносини в межах економічної системи та визначення першочерговості суб'єкта у трансформаційних процесах, що відбуваються в умовах глобалізації шляхом формування інтеграційних зв'язків. Ефективність трансформації економічної системи, як у світовому масштабі, так і на національному рівні, значним чином залежить від сформованого світогляду суспільства на даному етапі. Пригнічення розвитку країн з високим рівнем потенціального розвитку є результатом переходу на суб'єктний рівень існування країн з розвинутою економікою. Використання досвіду цих країн в переважній більшості випадків не може бути вдало реалізований в системі економіки відсталих країн, оскільки умови функціонування системи постійно змінюються, пригнічуються або посилюються внутрішні та зовнішні фактори впливу на процес структурної трансформації.

Дослідження проблематики трансформаційних процесів економічної системи довели необхідність визначення нової наукової парадигми в галузі економічної науки.

Основною причиною пошуку нової наукової парадигми є протиріччя існування як сфери об'єктивного причинно-наслідкового функціонування природи та суспільства, еволюції природи і суспільства на принципах самоорганізації [1]. Синергетика вирішує це протиріччя тим, що поділяє час існування системи в умовах неминучої зверненості часу в рамках існування та часі еволюції, що включає якісні переходи від одного стану системи в інший. Виникнення синергетики пов'язане з актуальною необхідністю визначення місця в об'єктивних процесах операційного суб'єкта [1,2,]. Варто зазначити, що найбільш стійким є трактування синергетики як міждисциплінарної науки, що є основою моделювання природних та гуманітарних процесів, яка об'єднала в собі теорію систем, теорію еволюції, акцентуючи увагу на дослідженні нерівноважних ситуацій, граничних точках розвитку у фазових переходах. Завдяки тривалому періоду досліджень синергетики науковою спільнотою багатьох країн світу склалося уявлення про предмет та метод синергетики та виокремлення її як специфічної науки про розвиток складних відкритих систем на принципах самоорганізації. Але актуальним залишається здійснення розробки поняття синергетики як загальної наукової парадигми .

Економіка, на відміну від природних наук, зосереджена на дослідженні сфери об'єктивного, містить суб'єктивну діяльність. Тому її роль в розвитку синергетики має принципове значення. Проблема суб'єкта з самого початку існує в економічних науках, що в подальшому виявляє проблему нелінійності, невизначеності, випадковості та необхідності. Синергетика пропонує розглянути ряд понять, серед яких незворотність часу, інформаційна природа формування та функціонування різних структурних рівнів системи, відкритість складних систем, квазірівновага, складна взаємодія хаосу та порядку в рамках періодичних змін, фрактальна подоба системи в цілому та її різних структурних рівнів і компонентів[2,3].

Економічні науки у цьому контексті займають важливе місце, оскільки поєднують у собі опрацювання операційних об'єктів, за допомогою об'єктивних соціальних цілей та моральної модальності. З позиції гуманітарного спрямування синергетиці виражають недовіру через виключення минулого та майбутнього на користь теперішнього та необхідність розширення поля синергетики як сучасної методології. Головною задачею синергетики, як нової наукової парадигми, є розробка конкретного соціально-економічного механізму та необхідної інфраструктури з орієнтиром на особистість, оскільки проблема не може бути вирішена на рівні «держава – ринок». Відносно економічних трансформацій подолання потребує матеріалістичний підхід з одночасним виведенням суспільної свідомості за межі раціоналізації при формуванні цілей розвитку, вільного вибору траєкторій економічної і соціальної динаміки, що має за основу індивідуальну самосвідомість з високим рівнем духовності. Базисом такого рівня самосвідомості представники наукової школи на чолі з Л. Євстеґнеєвою та Р. Євстеґнеєвим вважають релігійний світогляд оснований на філософських засадах, оскільки відбувається в необхідній мірі відділення особистості від суспільства, але у його межах, а також безмежна можливість індивіда отримання можливості пізнання [1].

Таким чином, окреслення синергетичної парадигми потребує осмислення у контексті економічних наук, які на відміну від природних, зосереджені на дослідженні сфери об'єктивного та містить суб'єктивну діяльність. Природа синергетики полягає у її міждисциплінарності а головною її перевагою є універсальність, що реалізується у відкритті універсальних паттернів еволюції та самоорганізації складних систем будь-якого походження. На думку Хакена синергетичні ствердження функціонують на такому рівні знань, на якому охоплюється цілий ряд наукових дисциплін, вивчаючих різні сфери реальності. Але на думку Курдюмова такий підхід має негативну сторону,

виражається через низький рівень значення деталей, які складають предмет наукового дослідження [4].

Динаміка розвитку складних структур потребує узгодження розвитку підструктур різного віку, що приводить до порушення просторової симетрії. Відповідно, включення елементів минулого означає порушення симетрії у просторі. Важливо зазначити, що існує обмежений набір способів об'єднання та побудови складної структури, відповідно, побудови складного еволюційного цілого. Вибірковість, квантованість способів об'єднання частин пов'язані з вимогами існування з однаковими моментами загострення, що є фізичною основою інтеграції складних еволюціонуючих структур. Якщо структури, що об'єднуються, мають різний момент загострення, то в період загострення вони будуть розвиватися за різним рівнем інтенсивності. У такому випадку, синтез простих еволюціонуючих структур в одну складну структуру підбувається за допомогою встановлення загального темпу їх еволюції. при цьому інтенсивність процесів у різних фрагментах складної структури може бути різною [5].

Для виникнення нової єдиної складної структури має бути визначено ступінь перекриття складових простих структур. Якщо перекриття недостатнє, то втрачається «чутливість» складових, що викликає різні темпи розвитку. В той же час занадто сильне перекриття спонукає структуру до злиття, утворюючи одну складну структуру. На думку прихильників школи Курдюмова, при об'єднанні структур величина максимумів інтенсивності здійснюваних в ній процесів має певним чином бути узгодженою з відстанню від центру. Зокрема, три структури що мають однакові максимуми інтенсивності (рівні розвитку), об'єднуючись, розміщуються у вершинах рівностороннього трикутника [4]. Якщо одна з структур більш розвинута, то такий трикутник перетворюється у рівнобедрений. Тобто, при збільшенні максимумів інтенсивності відстань між ними зменшується, а при зменшенні, навпаки, збільшується. Структури з різними потужностями інтенсивності можна об'єднати, розташовуючи їх на різних відстанях від центру та дотримуючись певні форми організації.

Основним фактором об'єднання складних соціальних структур вважається аналог хаосу, флуктацій, дисипації, ринок в узагальненому розумінні. У цьому контексті хаос відіграє конструктивну роль у процесі будови складного еволюційного цілого, тобто, хаос являє собою з'єднуючу субстанцію між елементами цілого. При створенні топологічно правильної організації з більш простих структур утворюється вихід на новий, більш високий ієрархічний рівень, що свідчить про поступовий рух до утворення організації вищого рівня. Тим самим прискорюється розвиток тих структур, які інтегруються у спільну, більш складну та досконалу. За умови правильної організації еволюційного цілого воно починає розвиватися більш прискореними темпами ніж розвивалися кожна із структур до об'єднання.

Таким чином, з синергетичної точки зору одним з основних підходів до вирішення глобальних проблем соціально-економічної системи є пошук способів коеволуції складних соціальних та геополітичних систем, як у масштабах України, так і у масштабах світу. Здійснення звичних методів, що базуються на політиці фінансових та силових методів, сьогодні є достатньо загрозливим, оскільки інформаційні мережі у нелінійному світі можуть привести до катастрофічних наслідків. Особливого значення набувають коеволуційні принципи та принципи нелінійного синтезу різних дисипативних структур у складне, цілісне утворення, що конструюються шляхом об'єднання структур різного віку та різної стадії розвитку.

Література:

1. Пригожин И., Стенгерс И. Время, хаос, квант. Новый диалог человека с природой. М., 2001.

2. Евстигнеева Л.П., Евстигнеев Р.Н. Догоняющее развитие: современная трактовка. – М.: Институт экономики РАН, 2012. – 45 с.
3. Хакен Г. Синергетика. Иерархии неустойчивостей в самоорганизующихся системах и устройствах. М., 1985.
4. Курдюмов С.П., Князева Е. Н. Структура будущего: синергетика как методологическая основа футурологии // Синергетическая парадигма. Нелинейное мышление в науке и искусстве. М.: Прогресс-Традиция, 2002. С. 109-125.
5. Янковский Н.А., Макогон Ю.В., Рябчин А.М. Инновационные и классические теории катастроф и экономических кризисов: Монография / под ред. Макогона Ю.В. – Донецк: ДонНУ, 2009. – 331 с.

УДК 631.115.8

Репілевська О.Ю.,
аспірант кафедри обліку і аудиту та фінансів,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

МІСЦЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ У КООПЕРАТИВНОМУ РУСІ УКРАЇНИ

Кооперативи на селі мають дуже важливе економічне та соціальне значення, вони допомагають та сприяють роботі сільськогосподарських підприємств малого сектору. На сьогодні кооперація виконує роль важеля з відродження сільської інфраструктури, сприяє зменшенню безробіття на селі та стабілізації співвідношення між міським та сільським секторами. Сільськогосподарські кооперативи є ефективним механізмом згуртування селян та дозволяють вирішити цілу низку їх соціально-економічних проблем. Кооперативний рух має значний потенціал створення нових робочих місць, підвищення доходів сільського населення, збільшення обсягів виробництва продукції тощо.

Розвиток кооперації на селі в Україні протягом тривалого періоду гальмувався через недосконале законодавство. На вдалося за доволі короткий період змінити не тільки відношення до сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, а й правове поле. Нова редакція Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», зміни до податкового законодавства суттєво поліпшили умови для діяльності таких кооперативів, в першу чергу як неприбутових організацій.

Слід приділити увагу правовому полю функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, оскільки сформована законодавча база прямо впливає на розвиток кооперативних об'єднань, в якій держава може виступати в ролі психологічної підтримки. Так, діяльність сільськогосподарських кооперативів базується на нормах Конституції України, Цивільного, Господарського, Податкового і Земельного кодексів України, Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», інших нормативно-правових актів. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» сільськогосподарський кооператив - це юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції, що добровільно об'єдналися на основі членства для провадження спільної господарської та іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою, зберіганням, збутом, продажем продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва чи рибництва, постачанням засобів виробництва і матеріально-технічних

ресурсів членам цього кооперативу, наданням їм послуг з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування. За цілями, завданнями і характером діяльності сільськогосподарські кооперативи поділяються на обслуговуючі та виробничі.

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив - це сільськогосподарський кооператив, що утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб - виробників сільськогосподарської продукції для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів.

Малі та середні виробники сільськогосподарської продукції в Україні виробляють більшу частину фруктів, овочів, молока, м'яса. Однак обмеженість власних ресурсів не дає можливості кожному з них поодиноці застосовувати сучасні технології виробництва, зберігання та переробки продукції, пропонувати на ринок гуртові партії виробленої ними продукції. Як наслідок, продуктивність і прибутковість їхнього виробництва у порівнянні з великими компаніями залишається невисокою. Малі та середні виробники програють у конкурентній боротьбі, виходять із бізнесу, що, в свою чергу породжує низку соціально-економічних проблем на селі, в першу чергу – безробіття, зниження життєвого рівня сільського населення.

Роль сільськогосподарської обслуговуючої кооперації якраз і полягає в тому, що вони здійснюють обслуговування своїх членів - виробників сільськогосподарської продукції, не маючи на меті одержання прибутку, і є неприбутковими організаціями. Неприбутковість діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів визначається виходячи із сукупності таких ознак:

- кооператив надає послуги тільки своїм членам;
- члени кооперативу несуть відповідальність за зобов'язаннями, взятими перед кооперативом щодо їх участі у господарській діяльності кооперативу;
- послуги надаються з метою зменшення витрат та/або збільшення доходів членів кооперативу.

Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи не є власниками сільськогосподарської продукції, що вироблена, вирощена, відгодована, виловлена або зібрана (заготовлена) його членами - виробниками сільськогосподарської продукції. Власниками сільськогосподарської продукції, яка заготовляється, переробляється, постачається, збувається (продається) таким кооперативом, є його члени. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив може мати у власності майно, відокремлене від майна своїх членів. Право власності на землю та право користування земельною ділянкою набуваються сільськогосподарським обслуговуючим кооперативом відповідно до Земельного кодексу України та зберігаються за ним у разі входження до складу кооперативного об'єднання.

За надання послуг СОКи отримують відсотки, які вони використовують для покриття своїх витрат (заробітну плату, комунальні та інші витрати) та для інвестицій у розвиток своїх ресурсів.

Досвід розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в країнах світу показує, що їх успішне функціонування не можливе без комплексного підходу, який включає одночасне формування економічного, соціального, психологічного підґрунтя. Світова практика переконує, об'єднуючи власні ресурси у кооперативах, малі та середні виробники отримують можливість застосовувати новітні технології, сформувані свої маркетингові канали збуту продукції і тим самим зміцнити власні позиції на ринку, отримувати більшу додану вартість.

Діючі в Україні кооперативи постійно посилюють свою стійкість завдяки бізнес-

плануванню та ретельному плануванню процесу надання послуг, розвитку ланцюгів доданої вартості, акумулюючи фінансові ресурси для капітального ремонту обладнання та закупівлі нового обладнання для загального використання членами кооперативу.

Література:

1. Про сільськогосподарську кооперацію [Електронний ресурс]: Закон України від 17 липня 1997 року № 469/97-ВР зі змінами та доповненнями — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80>.

УДК 657

Рубінська Ю.І., магістр,
Науковий керівник: к. е. н., доцент **Чудовець В. В.**,
Луцький національний технічний університет

СПВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «МЕТОДИ ОБЛІКУ ВИТРАТ» І «МЕТОДИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ»

Головною метою діяльності будь-якого підприємства в ринкових умовах – максимізація прибутку. Оскільки витрати – це основний обмежувач прибутку й одночасно головний фактор, що впливає на обсяг продукції, то прийняття рішень керівництвом підприємства неможливе без калькулювання й аналізу вже наявних витрат виробництва і планування їх величини на перспективу.

Головним питанням, яке визначає ефективність інформаційного забезпечення управління витратами, є вибір методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, адже собівартість продукції є важливим синтетичним показником, який відбиває різні сторони виробничого процесу і є одним із критеріїв, що впливає на формування цінової політики підприємства.

Вагомий внесок у розв'язання даної проблеми зробили відомі вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: В.П. Астахов, І.А. Басманов, П.С. Безруких, О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, М.А. Вахрушина, С.Ф. Голов.

У ході проведеного дослідження було виявлено відсутність єдиної думки серед спеціалістів і науковців щодо визначення методів обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції. У науковій літературі одні і ті ж методи різні вчені відносять або до методів обліку витрат, або до методів калькулювання, виходячи із тлумачення їх сутності.

Більшість авторів ототожнювали ці поняття, що пояснюється в умовах існування командно-адміністративної економіки повною підлеглистю обліку витрат на виробництво цілям калькулювання. Визначення методу обліку витрат давалося разом з визначенням методу калькулювання собівартості продукції. Інші економісти зауважують, що метод обліку витрат виробництва і метод калькулювання продукції є поняттями неоднозначними. Таку думку підтримують І.А. Басманов, В.В. Сопко, А.Н. Петрик.

Прихильники першого підходу вважають, що облік витрат і калькулювання варто розглядати відокремлено, тому вони розрізняють методи обліку витрат і калькулювання, які виконують різні функції. Зокрема, проф. В.Ф. Палій зазначає, що метод обліку витрат повинен характеризувати з необхідною повнотою та деталізацією

процес їх виникнення і порядок формування в конкретному виробничому процесі, а метод калькулювання – це “сукупність способів аналітичного обліку витрат на виробництво за калькуляційними об’єктами та прийомів обчислення собівартості калькуляційних одиниць”.

Так С.І. Селезньов під методами калькулювання розуміє економічні прийоми визначення собівартості окремих видів продукції (об’єктів калькулювання). При цьому об’єкт обліку витрат, на його думку, це технічні прийоми відображення витрат на виробництво окремих видів продукції (об’єктів обліку).

Науковці, які дотримуються другого підходу, облік витрат розглядають як калькулювання у тій чи іншій формі. Тобто калькулювання собівартості кінцевого продукту підприємства визначається системою та організацією обліку витрат та є нерозривними. П.С.Безруких під методом обліку витрат та калькулювання собівартості розуміє сукупність прийомів організації документування та відображення виробничих витрат, що забезпечують визначення фактичної собівартості продукції і необхідну інформацію для контролю за процесом формування собівартості продукції.

Зустрічаються автори, погляди яких не можна віднести до певної групи – у своїх висловлюваннях щодо методів вони не мають визначеності, не дотримуються постійності в термінології. Так, В.Е. Керимов, незважаючи на те, що один із пунктів свого підручника називає: методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції, проте в цьому ж пункті вживає термін методи обліку витрат та дає їх класифікацію. І.Г. Кондратова називає методи калькулювання системами віднесення витрат відповідно: на замовлення, на процес І.М. Бєлий, О.П. Міхалкевич методи калькулювання поділяє на способи обчислення собівартості калькуляційного об’єкту та прийоми обчислення собівартості калькуляційної одиниці (прямого розрахунку, виключення витрат, коефіцієнтів, розподілу витрат пропорційно обґрунтованій базі, сумування витрат та комбінований) Н.М. Ткаченко, М.П. Кондраков дають визначення методу калькулювання, проте класифікують, відповідно, методи обліку витрат та методи обліку витрат і калькулювання.

Методи обліку витрат на виробництво та методи калькулювання є двома взаємозалежними процесами, які характеризуються власними способами та прийомами, користувачами, завданнями.

Інформація про витрати використовується для визначення собівартості продукції. Так, методом обліку витрат є сукупністю способів відображення, групування та систематизації інформації при витрати, які виникли у процесі досягнення поставлених цілей та забезпечують досягнення поставленої мети. Метод калькулювання, відповідно, є відображенням розподілу витрат підприємства за встановленими статтями калькуляції для визначення собівартості певних видів або груп продукції.

Як підсумок можна визначити, що методи обліку витрат на виробництво та методи калькулювання собівартості спрямовані на досягнення різних цілей, що і доводить їх відмінність і необхідність існування кожного із них на підприємствах для організації ефективної системи обліку витрат на виробництво.

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Земельна реформа в Україні триває вже багато років. За ці роки чимало громадян стали власниками земельних паїв та присадибних ділянок, проте реформа ще далека від завершення, оскільки держава до цих пір не має інформації про земельні ресурси країни, а значна частина землекористувачів зважаючи на ті чи інші причини, так і не змогла оформити своє право власності на землю та отримати необхідні правовстановлюючі документи.

В результаті земельної реформи України було створено різні форми власності на землю. Але залишилися невирішеними два питання. Перше – право купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення, яке на сьогодні обмежене мораторієм. Друге – реальне, а не на папері, розмежування земель державної та комунальної форм власності.

Обіг земель часто ототожнюють з купівлею та продажем, однак обіг – це і орендні відносини, які сьогодні розвинуті в Україні. Тобто де-факто обіг земель в Україні відбувається і зараз.

При знятті мораторію надважливим є соціальний аспект цього питання. Враховуючи економічні умови, які склалися в Україні вартість земель зараз перебуває у найнижчій точці. Зниження рівня життя – це ті передумови, що будуть змушувати селян продавати свої паї за не найкращими цінами. Сьогодні не всі селяни здатні прийняти зважене рішення щодо продажу землі. Тому не враховувати соціальний аспект при знятті мораторію просто неможливо.

Все більш обговорюється можливість часткового зняття мораторію. Є різні позиції. Найбільш коректним з правової і економічної точки зору є зняття мораторію щодо купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення державної форми власності. Але з суттєвою умовою – їх продаж має здійснюватися виключно через відкриті аукціони. Такий формат реформи показав би, як буде функціонувати ринок, які можуть виникнути ризики, правові колізії і при цьому не зачепив би соціального аспекту.

Земельний ринок в Україні знаходиться в першій фазі свого становлення. На його регулюванні негативно позначається існуючий вакуум земельного законодавства. Підтримка виробників сільгосппродукції, які потребують розширення земельної площі може здійснюватися за двома схемами. Перша – підтримка товаровиробників при купівлі землі. Форми державної участі в цьому можуть бути різними: пільговий іпотечний кредит довгострокового характеру з гарантією держави під заставу ділянки, яку купують; звільнення від земельного податку в розмірі витрат, пов'язаних з купівлею землі; бюджетні субсидії на придбання додаткової земельної площі; субсидії для погашення іпотечного кредиту. Претендент на покупку землі мусить відповідати конкурсним умовам. Друга – підтримка оренди. Держава скуповує зайві земельні ділянки й укладає договори оренди з товаровиробниками, які потребують розширення площі. Фінансова підтримка у цьому випадку набуває форми субсидій агентству на придбання земельних надлишків. Ця ж схема рекомендується при здачі в оренду земель з фонду перерозподілу державних земель.

У результаті переходу до нової структури земельної власності складається досить непростя система відносин, пов'язаних з оборотом землі. Аналіз розподілу

земельної площі у розрізі форм власності показує, що значна частка земельного фонду належить громадянам-приватним землевласникам. Основними орендарями земель виступають новостворені сільгосп підприємства, а орендарями – громадяни, яким надані землі у власність і користування. Щоб уникнути суперечностей у їх розвитку, пропонується розробити і практично застосувати такі законодавчі, організаційні й економічні заходи: прийняття законів і відомчих документів про порядок і форму реєстрації всіх угод із земельними ділянками; зниження реєстраційних зборів при купівлі-продажу ділянок і часток (паїв); створення ліцензованої мережі фірм (агенцій) для об'єктивної оцінки нерухомості, заставних операцій і угод купівлі-продажу; дотримання вимог стосовно граничних норм землеволодіння для різних потреб, наявності с.-г. освіти, досвіду роботи в аграрній сфері, ведення розумного мораторію на продаж ділянок, отриманих безкоштовно від комунальних органів; для продажу землі в районах, де існує дефіцит землі доцільно практикувати надання їх в оренду на 3-5 років із правом наступного викупу у разі успішного ведення господарства, зараховуючи орендну плату як частину договірної ціни; надання земельним часткам не тільки правової, але й економічної значимості. Це передбачає виплату орендної плати або дивідендів у господарствах колективної власності. У разі банкрутства мають надаватися ділянки.

В орендних договорах механізм відповідальності орендарів міг би бути таким. Колектив структурного підрозділу віддає в заставу майнові пай і земельні частки своїх членів. Якщо за підсумками року виявиться, що колектив не в змозі з отриманого доходу виплатити орендну плату і погасити отримані кредити, то ці суми вилучаються з закладеного майна працівників колективу. На відповідну суму зменшується майно колективу даного підрозділу і продається (передається) тим підрозділам, які мають доход. Такий механізм внутрішньогосподарської оренди забезпечує: повну матеріальну відповідальність структурних підрозділів за свою виробничу діяльність; збереження цілісності підприємства, оскільки майно передається між пайовиками даного підприємства; концентрацію майнових паїв і земельних часток у руках тих, хто працює ефективно. Стосовно державних земель можна рекомендувати застосування такої схеми упорядкування землеволодіння, коли ново нарізанні ділянки передаються переважно в оренду. Аналогічна схема може бути запропонована й щодо ділянок, які знаходяться у приватній власності, але не використовуються власниками з тих чи інших причин: державна агенція скуповує і передає їх в оренду.

Іншою формою використання землі є залучення її в грошовий обіг шляхом іпотечного кредитування під заставу. Сучасний стан аграрного сектору й обслуговуючої його кредитної системи зумовлює необхідність супроводжувати іпотечні операції заходами державного регулювання, такими як: встановлені заставні ціни земельної ділянки і процентні ставки за користування іпотечним кредитом.

Для впровадження механізму іпотечного кредитування пропонується створення регіонального земельного банку. Економічний механізм взаємодії такого банку з с.-г. підприємствами може включати таке: визначення кола засновників земельного банку; контрольний пакет акцій має бути в руках держави, адміністрації регіону, що включає можливість спекулятивних перепродажів землі; обмеження кола с.-г. підприємств, що мають право закладати землі й одержувати банківський кредит; здійснення грошової оцінки землі і на цій основі визначення розміру кредиту, що підлягає видачі; обов'язкове визначення ставки позичкового іпотечного кредиту. Запропонований механізм іпотечного кредитування с.-г. підприємств може бути доповнений субординаторною системою державних замовлень на основну частину с.-г. продукції через державну та регіональні продовольчі корпорації. На рівні держави мають бути прийняті й узаконені конкретні умови забезпечення конкурентоздатності вітчизняних

сільгоспвиробників на внутрішньому ринку. До них можна віднести: встановлення мінімальної ціни на імпорту продукцію; імпортні квоти, імпортні мита, антидемпінгове законодавство.

Ряд статей Закону "Про іпотеку" встановлює особливості іпотеки окремих груп об'єктів: земельних ділянок, об'єктів права державної та комунальної власності, об'єктів незавершеного будівництва. Що стосується земельних ділянок сільськогосподарського призначення, то до особливостей їх іпотеки у відповідності з цим Законом віднесено: збереження дії заборон та обмежень щодо їх відчуження і цільового використання, які встановлені щодо цих ділянок Земельним кодексом України; реалізація переданих в іпотеку земельних ділянок сільськогосподарського призначення при зверненні стягнення на предмет іпотеки здійснюється на прилюдних торгах; покупцями земельних ділянок сільськогосподарського призначення можуть бути особи, визначені Земельним кодексом України.

Ключовим моментом у формуванні вітчизняного ринку іпотеки є забезпечення виконання фінансових зобов'язань нерухомим майном. Світова практика показує, що високорозвинені іпотечні системи базуються на певній моделі іпотечного рефінансування або поєднання таких моделей. Тому необхідно на законодавчому рівні визначити особливості створення і діяльності іпотечних установ, з врахуванням досвіду країн Європи та Північної Америки, а також проект статуту Української іпотечної компанії — іпотечної установи, створення якої сприятиме розвитку іпотеки у державі. Основними положеннями концепції побудови економічного механізму регулювання земельних відносин у нинішніх умовах є: формування багатокладної економіки в сільському господарстві; розробка системи плати за землю; здійснення різних видів плати за землю на єдиній методологічній основі; формування гнучкої системи землеволодіння і землекористування; розвиток оренди землі та заставних відносин.

Метою державного регулювання земельних відносин має бути: забезпечення достатньої ефективності використання с.-г. угідь; задоволення екологічних вимог, висунутих суспільством; здійснення «соціально справедливого» ринкового перерозподілу землі. Сформувавши ефективний механізм економічного регулювання земельних відносин дозволить удосконалення оподаткування, ціноутворення, фінансово-кредитного механізму, інвестування, соціального розвитку села.

У результаті переходу до нової структури земельної власності складатиметься досить непроста система відносин, пов'язаних з оборотом землі. Щоб уникнути суперечностей у їх розвитку, необхідно розробити і застосувати на практиці ряд законодавчих, організаційних і економічних заходів.

Література:

1. Проект Закону України «Про ринок земель». Держкомзем, 2011.-40 с.
2. Закон України «Про оренду землі» м.Київ, № 161-ХІV від 06.10.1998 Відомості Верховної Ради України, 1998 р., №46-47 ст.280
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 №2768-III,-Харків: «Одисей», 2007.– 120 с.
4. Журнал «Агро перспектива», інформаційно-аналітичний щомісячник, № 11(140), 2011 рік, Київ, 88 с.
5. Дорош Й.М. Напрями підвищення ефективності сільськогосподарського землекористування на регіональному рівні (на прикладі Київської області) / Й.М. Дорош, М.П. Стецюк. – К. : Урожай, 2011. – 168 с.

ЗОВНІШНІЙ І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВАХ

З кожним роком в Україні збільшується загальна кількість некомерційних організацій (СОК), що здійснюють діяльність, пов'язану з наданням послуг своїм членам. Тому стають все більш актуальними питання підвищення ефективності зовнішнього та внутрішньогосподарського контролю сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. У свою чергу, це підтверджується Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 № 996-XIV. У статті 8 закону йде пояснення, що підприємство самостійно повинне розробляти систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій.

Контроль в сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах може бути зовнішнім або внутрішнім.

До зовнішнього контролю відноситься податкова інспекція, фінансова інспекція та незалежний аудит, здійснюваний аудиторськими організаціями і незалежними аудиторами. Внутрішній контроль здійснюється силами самої організації. До внутрішнього контролю відноситься:

– з боку членів кооперативу: спостережна рада та служба внутрішньогосподарського контролю;

– з боку голови кооперативу: бухгалтерія, ревізійний комісія та інвентаризаційна комісія.

На дотримання внутрішнього контролю впливають зовнішні фактори, які не є об'єктом контролю управлінської ланки, але вони можуть впливати на роботу кооперативів. Наприклад, контроль з боку податкових органів за дотриманням податкового законодавства сприяє посиленню внутрішньогосподарського контролю за своєчасністю розрахунків з бюджетом, за податками і правильністю обчислення бази оподаткування для сплати податків і зборів.

Контроль з боку Державної фінансової інспекції України в сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах потрібен. Адже основними завданнями Державної фінансової інспекції України є реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю, а також внесення пропозицій щодо її формування. Відповідно до покладених завдань Державна фінансова інспекція України, щодо сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, здійснює контроль за цільовим фінансуванням і цільовим надходженням, які отримані з бюджету та з інших джерел. Зовнішній контроль в СОК може здійснюватись і незалежними аудиторами. Організація служби зовнішнього аудиту призводить до виникнення додаткових витрат. Ці витрати можуть бути досить відчутними, оскільки в службі аудиту повинен працювати висококваліфікований штатний персонал, що має в своєму розпорядженні відповідне технічне і програмне забезпечення.

Далі розглянемо внутрішньогосподарський контроль. Головними завданнями внутрішньогосподарського контролю є забезпечення задоволення потреб органів управління в частині надання контрольної інформації з усіх видів діяльності кооперативів, здійснення перевірок, подання обґрунтованих пропозицій щодо усунення виявлених недоліків і порушень, а також рекомендацій щодо підвищення ефективності

управління, забезпечення збереження майна, організація спеціальних розслідувань та нагляд за їх проведенням.

Класики науки управління (Ф.У. Тейлор, А. Файоль, Р. Емерсон, Р. Черч) підкреслювали, що без контролю неможливо управляти будь-яким процесом. На думку А. Файоля, мета контролю полягає в перевірці того, чи все відбувається відповідно до прийнятого плану, діючих інструкцій і встановлених принципів. Ціль контролю – виявити слабкі місця і помилки, своєчасно виправити і не допускати їх повторення.

У будь-якій організації, незалежно від її організаційно-правової форми, розмірів та сфери діяльності система внутрішньогосподарського контролю існує як явище, викликане до життя умовами ділового господарського обороту, і необхідністю керувати ним. Вона може мати різну структуру, бути простою і складною, недостатньо ефективною чи оптимальною. Однак система внутрішньогосподарського контролю повинна бути сформованою і реально існувати.

Організація і форми внутрішньогосподарського контролю в сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах повинні відповідати специфіці діяльності економічного суб'єкта і його масштабам і здійснюватися службою внутрішньогосподарського контролю.

Служба внутрішньогосподарського контролю в СОК може бути розглянута як система контролю, організована в інтересах членів кооперативу. Її діяльність повинна регламентуватися законодавством та внутрішніми документами.

Ця служба повинна включати в себе контроль з боку членів кооперативу за діяльністю керівника кооперативу з приводу:

- ефективного використання активів і зобов'язань кооперативу;
- законністю та доцільністю господарських операцій і процесів;
- збереження грошових коштів та матеріальних цінностей.

Контроль з боку спостережної ради важливий, адже одна з основних функцій спостережної ради сільськогосподарського кооперативу - контроль за додержанням статуту кооперативу та за діяльністю виконавчого органу управління кооперативу. У кооперативі, в якому кількість членів перевищує 50 осіб, може утворюватися спостережна рада кооперативу. Спостережна рада кооперативу обирається із числа членів кооперативу на загальних зборах кооперативу у кількості 3-5 чоловік, які працюють у раді на громадських засадах. Спостережна рада кооперативу підзвітна загальним зборам членів кооперативу. До складу спостережної ради кооперативу не можуть входити члени правління чи члени ревізійної комісії (ревізор) кооперативу. Повноваження членів спостережної ради кооперативу можуть бути достроково припинені за рішенням загальних зборів членів кооперативу.

Спостережна рада кооперативу має право вимагати від правління звіт про його діяльність, здійснювати контроль діяльності правління кооперативу, голови кооперативу. У процесі виконання своїх функцій спостережна рада має право ознайомитися з документацією кооперативу, перевірити стан каси кооперативу, наявність цінних паперів, торгових документів, провести інвентаризацію та інше. У разі виявлення серйозних порушень у діяльності правління спостережна рада має право припинити повноваження його членів і в якомога коротший термін скликати загальні збори кооперативу, на якому доповісти про всі виявлені порушення.

Контроль з боку голови кооперативу важливий. Адже голова кооперативу очолює правління і обирається загальними зборами кооперативу. Голова кооперативу обирається на термін, що не перевищує трьох років. Функції голови кооперативу та порядок його обрання (відкликання) визначаються статутом кооперативу. Також голова кооперативу здійснює контроль бухгалтерських операцій та бере участь у формуванні і затвердженні ревізійної комісії та інвентаризаційної комісії.

Не менш важливим є контроль за фінансово-господарською діяльністю СОК. Такий контроль здійснює ревізійна комісія, до складу якої входить менше ніж 10 членів, функції ревізійної комісії виконує ревізор. Ревізійна комісія (ревізор) підзвітна загальним зборам членів кооперативу і обирається загальними зборами з числа членів кооперативу у порядку, встановленому його статутом. Членами ревізійної комісії (ревізором) не можуть бути члени правління кооперативу чи його спостережної ради. Перевірки результатів фінансово-господарської діяльності кооперативу проводяться ревізійною комісією за власною ініціативою, а також за рішенням загальних зборів чи на вимогу не менш як 10 відсотків членів кооперативу. На вимогу ревізійної комісії (ревізора) надаються будь-які матеріали, бухгалтерські та інші документи, а також пояснення посадових осіб кооперативу. Ревізійна комісія (ревізор) складає висновок за річними звітами про результати діяльності кооперативу.

Ревізія фінансово-господарської діяльності організацій відрізняється від інших форм контролю регулярністю і певною періодичністю. Результати ревізії оформляються актами. В якості об'єкта ревізії можна розглядати і бухгалтерський облік, управлінську діяльність, дотримання статуту організації та інші аспекти її функціонування.

Одним з не менш важливим видом контролю є інвентаризація. Головною метою інвентаризації є перевірка і документальне підтвердження наявності, стану і оцінки матеріальних і нематеріальних активів, іншого майна, капіталу, інвестицій, розрахунків та зобов'язань СОК.

Інвентаризація в СОК охоплює всі види активів та всі зобов'язання, у тому числі:

1. Предмети, передані в прокат, оренду;
2. Предмети, що перебувають на реконструкції, на модернізації, консервації, у ремонті, в запасі або резерві;
3. Всі активи і зобов'язання, що обліковуються на позабалансових рахунках.

Для проведення інвентаризації у СОК створюється постійно діюча інвентаризаційна комісія. Постійність дії комісії не означає, що до компетенції членів комісії входить лише інвентаризаційна робота. Склад комісії затверджує керівник СОК наказом, а входять до неї керівники підрозділів кооперативу та головний бухгалтер. Комісію очолює керівник СОК або його заступник.

З вищесказаного слідує, що ефективним видом контролю для СОК виступає служба внутрішньогосподарського контролю, адже вона є невід'ємною частиною системи управління кооперативом. Цей контроль повинен сприяти досягненню цілей кооперативу, використовуючи контроль з боку членів кооперативу та здійснювати контроль постійно за фінансово-господарською діяльністю.

УДК 657

Шматковська Т. О.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,

Ярош В. В., студентка

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Внутрішній контроль є одним з основних важелів, який здійснює вплив на господарську діяльність підприємства. Він являє собою систему постійного спостереження за законністю і доцільністю господарських операцій і процесів, ефективністю використання майна, збереженням грошових коштів і матеріальних

цінностей. Від якості організації та здійснення на підприємствах процедур внутрішнього контролю значним чином залежить ефективність проведення й зовнішнього контролю.

Внутрішній контроль наявний на кожному підприємстві, проте його впровадження часто буває недостатньо ефективним. Це пов'язано з тим, що малі підприємства не мають такого штату працівників, який міг би забезпечити контроль на усіх етапах діяльності. Великі підприємства, навіть володіючи достатньою кількістю працівників для впровадження системи внутрішнього контролю, можуть бути погано керовані і як наслідок значні ресурси на організацію контролю не дадуть бажаних результатів.

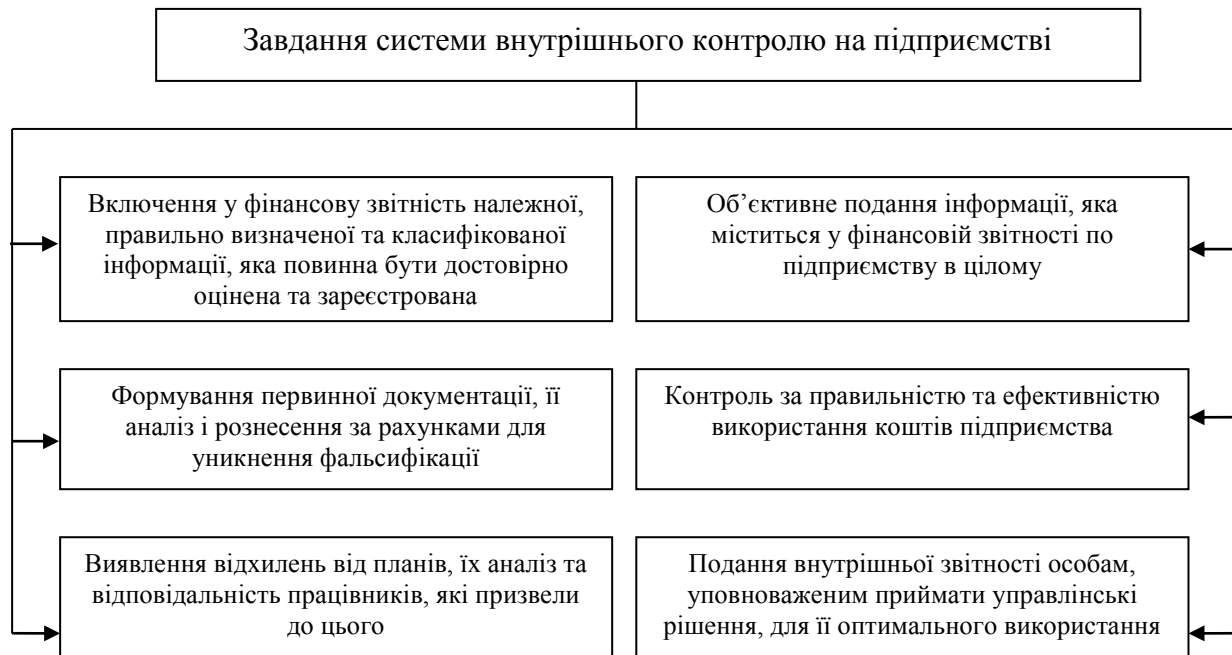

Рис. 1. Завдання системи внутрішнього контролю на підприємстві

Цілями організації системи внутрішньогосподарського контролю на підприємстві є:

- здійснення впорядкованої та ефективної діяльності підприємства;
- забезпечення дотримання політики керівництва кожним працівником підприємства;
- забезпечення збереження майна підприємства тощо [1, 68].

Для досягнення підприємством поставлених цілей необхідною умовою є забезпечення керівництвом системи внутрішньогосподарського контролю, яка б мала змогу виконати перелік певних завдань (рис. 1).

Система внутрішнього контролю являє собою тісну взаємодію суб'єкта, об'єкта і засобів контролю в процесі здійснення моніторингу діяльності підприємства та прийняття управлінських рішень. До суб'єктів контролю, за О. А. Магопцем [3, 311], відносимо управлінський персонал, обліковий персонал на чолі з головним бухгалтером, соціальні та громадські служби підприємства, ревізійні комісії, інвентаризаційні комісії, спостережні ради, служба внутрішнього аудиту, комісії з розслідування надзвичайних подій.

Об'єктами контролю є: внутрішньогосподарські підрозділи, які виконують відповідні функції і вносять свій внесок до вирішення загальних господарських проблем [2, 29].

Засоби контролю – це методи, прийоми і процедури, що дозволяють виявляти і попереджати виникнення в стані та діяльності об’єктів і предметів контролю невідповідність вимогам нормативно-правової бази і ухваленим управлінським рішенням [4, 5]. Нами виділено основні етапи формування системи внутрішнього контролю на підприємстві (рис. 2).

Рис. 2. Процес створення системи внутрішнього контролю на підприємстві

Створення ефективної системи внутрішнього контролю на підприємстві дозволить:

- забезпечити ефективне функціонування, стійкість і максимальний розвиток підприємства в умовах багатопланової конкуренції;
- зберегти та ефективно використовувати ресурси і потенціал підприємства;
- своєчасно виявити та мінімізувати комерційні, фінансові та інші ризики в управлінні підприємством;
- сформувати адекватну сучасним, постійно змінним умовам господарювання систему інформаційного забезпечення всіх рівнів управління, що дозволяє своєчасно адаптувати функціонування підприємства до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі [2, 30].

Література:

1. Булкот Г. В. Місце внутрішньогосподарського контролю в системі управління підприємством / Г. В. Булкот // Збірник наукових праць Черкаського технологічного університету, 2009. – Випуск 24 – С. 68-73.

2. Бутинець Т. А. Внутрішній контроль: елементи організації системи / Т. А. Бутинець. – Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2008 – № 1 (43). – С. 28

3. Магопець О. А. Організація внутрішньогосподарського контролю на сільськогосподарських підприємствах // Вісник Львівської комерційної академії. – 2004. – Випуск 16. – С. 310-316.

4. Соколов Б. Н. Системы внутреннего контроля (организация, методики, практика) / Б. Н. Соколов. – М.: ЗАО “Издательство “Экономика”, 2007. – 442 с.

УДК 330

Ющик Л., аспірантка,
Мукачівського державного університету

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

У сучасних умовах перспективи економічного розвитку регіону багато в чому залежать від інноваційної політики, оскільки в умовах посиленої конкуренції виграють саме ті регіони, які забезпечують сприятливі умови для розвитку інноваційної діяльності. В свою чергу інноваційна діяльність є фундаментом стабільного та ефективного економічного зростання будь-якої країни. Без суттєвих зрушень у сфері інтенсифікації інноваційних відносин є неможливим сталий розвиток та посилення конкурентоспроможності економіки України. Створення потужної національної економіки можливе виключно на інноваційній основі при максимальному використанні інноваційного потенціалу регіонів, а також з урахуванням особливостей кожного з них. Тому одним із важливих чинників ефективного довгострокового функціонування підприємств є регулярне успішне здійснення регіональної інноваційної політики.

Дослідженню проблем розвитку інноваційної політики в регіоні присвячено значну кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема: Воробйова Н.В., Костак З.Р., Макаров М.О., Тимошенко І.О., Третяк В.В.

Сьогодні необхідно всіма заходами державного впливу добитися збільшення добробуту населення на основі зростання виробництва і реалізації конкурентоспроможності високотехнологічної продукції, що містить частку доданої вартості за рахунок інтелектуальної складової. Не дивлячись на наявну нормативно-правову базу, засновану на ряду регіональних законів, інноваційна діяльність в регіонах знаходиться в початковій стадії.

Інноваційна політика може формуватися як на державному, регіональному, галузевому рівнях, так і на рівні окремого підприємства. Залежно від рівня різними є суб'єкти, об'єкт, мета, принципи та засоби реалізації інноваційної політики.

Формування регіональної інноваційної політики пов'язане насамперед із переорієнтацією системи державного регулювання на всебічне заохочення підприємництва, приватної ініціативи. Держава, створюючи умови для реалізації інноваційної політики, впливає на розвиток не лише державного, але й приватного сектора інноваційної діяльності. Одним з основних факторів, що впливають на ефективність інноваційної політики в регіоні є інноваційний потенціал, який визначає рівень інноваційних можливостей суб'єктів господарської діяльності певного регіону.

Основні підходи до формування регіональної інноваційної політики повинні базуватися на аналізі макроекономічних теорій та регіональної політики, можливостей

їх адаптації до вирішення задач у сфері інноваційного розвитку регіону. Тому ефективна регіональна інноваційна політика формується на об'єктивному аналізі господарської ситуації, детальній оцінці наявних ресурсів і можливостей орієнтованих на реальні, досяжні цілі. Але з урахуванням складної економічної ситуації в Україні взагалі та в науково-виробничому секторі, регіональна інноваційна політика повинна мати селективний, строго виборчий характер.

Регіональну науково-технічну та інноваційну політику необхідно орієнтувати на децентралізацію наукового потенціалу, на його поворот до нагальних потреб комплексного розвитку і самозабезпечення регіонів, формування сучасних інноваційних структур.

Регіональна інноваційна політика - це форми і методи стимулювання інноваційної активності в регіоні, які сприятимуть тому, щоб науково-технічні дослідження та розробки широко втілювалися у виробничий результат - нові конкурентоспроможні види продукції, нові технологічні процеси, нові організаційні рішення [1]. Також, під регіональною інноваційною політикою розуміється сукупність встановлених цілей і пріоритетів розвитку інноваційної діяльності в регіоні, шляхів і засобів їх досягнення на основі взаємодії регіональних і державних органів управління. В основі формування регіональної інноваційної політики лежить так звана теорія створення сприятливих умов середовища для нововведень [2]. Її центральним моментом є динамічна ефективність регіональної виробничої структури, а основним інструментом - створення місцевих систем, передача інновацій і технологій (так званий трансфер технологій).

Регіональна інноваційна політика є складовою частиною державної інноваційної політики, де поєднується участь держави у розв'язанні проблем інноваційного розвитку регіонів і одночасно - органів регіональної влади у розв'язанні проблем, використовуючи інноваційний фактор розвитку.

До інноваційної політики регіону слід віднести такі процеси: освоєння нових ринків збуту; розвиток нових джерел постачання сировини та інших факторів виробництва; розвиток нових форм кадрової роботи, в тому числі способів набору, оцінки, підвищення кваліфікації персоналу; впровадження нових методів і стандартів управління; зміну структур управління; реалізацію нових або зміна стратегічних орієнтирів регіональної економічної політики; використання нових джерел отримання фінансових ресурсів; впровадження нових методів обліку; реалізацію нових форм взаємодії з «факторами» оточення – постачальниками, споживачами, конкурентами та власниками.

Регіональна інноваційна політика реалізується в певній послідовності етапів: аналіз інноваційного потенціалу регіону; аналіз інноваційної активності регіону і тенденцій його розвитку; розрахунок рейтингів інноваційного потенціалу та інноваційної активності регіону; позиціонування регіонів згідно з рівнем інноваційного розвитку; розробка механізму реалізації регіональної інноваційної політики; визначення пріоритетних напрямів інноваційного розвитку регіону; розробка заходів для реалізації ефективної регіональної інноваційної політики; визначення загроз інноваційному розвитку регіону; моніторинг ефективності регіональної інноваційної політики; проведення коригувальних заходів та вироблення рекомендацій і пропозицій щодо підвищення ефективності реалізації регіональної інноваційної політики.

Виходячи з цього можна виокремити ряд факторів, що роблять як позитивний, так і негативний вплив на реалізацію регіональної інноваційної політики. На цьому етапі з урахуванням усіх негативних і позитивних факторів стану інноваційної діяльності, характерного для окремого регіону, визначаються стратегічні цілі й задачі механізму реалізації регіональної інноваційної політики, що є відправним пунктом логіки побудови даного механізму.

Під цілями можна розуміти бажаний стан або результати функціонування регіональної економічної системи у майбутньому. Цілі можуть бути недосяжними в межах планового періоду, але наближення до них за цей час має бути можливим [3].

Критеріями оцінки досяжності цілі є чисельність інноваційно активних підприємств, питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової продукції, обсяг виконаних наукових робіт, обсяг залучених іноземних інвестицій, інвестиції в основний капітал, кількість організацій, які виконують наукові дослідження і розробки, нові технологічні процеси та кількість нових видів продукції освоєної на підприємствах.

Література:

1. Костак З.Р. Вплив регіональної інноваційної політики на розвиток економіки регіону // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.4. – С. 9-20.)
2. Нуретдинов Р. Р. Региональная инновационная политика: цели и приоритеты развития / Р. Р. Нуретдинов // Общество, государство, личность : проблемы взаимодействия в условиях рыночной экономики : V межвуз. науч.-практ. конф. (21–23 апр. 2004 г.) : материалы конференции. – Казань, 2004. – С. 129–133.
3. Третьяк В.В. Региональный экономический механизм в системе формирования внешнеэкономических связей / В.В. Третьяк // Економіка: проблеми теорії і практики. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – Вип. 195, т. II. – С. 391-399.

СЕКЦІЯ 2.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ПРОБЛЕМИ
ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ
ЗВІТНОСТІ

УДК 657.421

Авраменко О.І.,
 ст. викладач кафедри обліку, аналізу і аудиту,
 Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА МНМА

Ефективність використання засобів праці визначає результати роботи будь-якого підприємства. На сучасному етапі основною проблемою їх використання є повна відсутність або нестача власних обігових коштів для придбання основних засобів, застаріла матеріально-технічна база, недосконалість бухгалтерського та податкового законодавства. Тому питання вдосконалення обліку основних засобів є одним з найактуальніших.

ПКУ, введений в дію в 2010 році, мав на меті ліквідувати розбіжності між податковим та бухгалтерським обліком. Проте вони існують до цього часу, ускладнюючи роботу облікових працівників.

Законом України від 17 липня 2015 року № 655-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зменшення податкового тиску на платників податків» змінено граничну вартість матеріальних активів, які можуть бути віднесені до основних засобів при здійсненні податкового обліку. Так, віднесення матеріальних цінностей до основних засобів регламентується пп. 14.1.138 ПКУ з 01.09.2015 р. (дата набрання чинності Законом № 655). Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» регламентує їх бухгалтерський облік. Проте в цих нормативних актах існують розбіжності у визначенні основних засобів (табл.1).

Таблиця 1

Визначення основних засобів

ПСБО 7	ПКУ
Визначення основних засобів	
Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).	до основних засобів можуть бути віднесені матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Методи нарахування амортизації для МНМА	
Прямолінійний	50%х50%
Виробничий	100%
50%х50%	
100%	

Так, як бачимо з таблиці 1, у податковому обліку можна виділити три критерії віднесення об'єкта до основних засобів:

- використання у господарській діяльності платника податку;
- вартість, яка перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом;
- очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

П(С)БО 7 надає практично одну вимогу – це очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

При цьому особливу увагу привертає до себе облік малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА). У бухгалтерському обліку для обліку МНМА призначений рахунок 112. До них належать активи, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

У податковому обліку МНМА не вважаються основними засобами, так як не відповідають вартісному критерію 6000 грн. Для них не встановлено мінімально допустимих строків корисного використання. Тому, якщо об'єкт придбано до 01.09.2015 р., і його вартість була меншою за 6000 грн, такий об'єкт вважається у податковому обліку МНМА, а не основним засобом. При цьому можуть виникати розбіжності між податковим і бухгалтерським обліком при нарахуванні амортизації, методи нарахування якої представлені у табл.1. Виникає необхідність або збільшувати вартість існуючих МНМА, або обирати однакові методи нарахування амортизації, що створює додаткові проблеми для працівників.

Таким чином, виходячи з вищесказаного, необхідно ліквідувати розбіжності між бухгалтерським та податковим обліком МНМА шляхом приведення норм законодавства до аналогічного трактування.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

УДК 657.25

Авраменко О.І.,
ст. кафедри обліку, аналізу і аудиту

Макаренко Р.А., студентка

Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського

МОДЕЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК МЕТОД ЙОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

На сьогодні цивілізований поступ України до членства в Європейському Союзі надзвичайно залежить від рівня організації бухгалтерського обліку на вітчизняних

підприємствах. Причинами реформування бухгалтерського обліку є значне збільшення підприємств, діяльність яких пов'язана з міжнародним бізнесом, виведення національних підприємств на міжнародні ринки, необхідність підвищення рівня надходження інвестицій в країну. Об'єктивні процеси, які відбуваються у світовій економіці, вимагають міжнародної стандартизації бухгалтерського обліку, що і обумовлює актуальність питання.

Формування системи бухгалтерського обліку пов'язане з різними соціально-економічними умовами країн. Тому для практики бухгалтерського обліку важливе значення має моделювання. Так, на думку М. Шигун, відсутність комплексних розробок щодо методологічного забезпечення процесів моделювання в бухгалтерському обліку знижує його інформаційну наповненість та, як наслідок, перешкоджає ефективному управлінню суб'єктами господарювання» [1].

Моделі бухгалтерського обліку господарських операцій розробляються з метою достовірного і повного відображення фактів взаємодії суб'єктів господарювання [2, С.292]. В кожній країні діє своя конкретно визначена модель, в залежності від факторів, які впливають на створення і функціонування системи бухгалтерського обліку. Так, Джон Блейк і Оріолі Абат у своїй книзі «Європейський бухгалтерський облік» до таких факторів відносять:

- вплив провідних теоретиків і професійних організацій;
- економічні наслідки від прийняття тієї або іншої системи;
- загальна економічна ситуація в країні;
- податкова політика;
- національні особливості;
- користувачі і цілі, які вони ставлять перед собою;
- юридичне середовище;
- джерела фінансування;
- мова;
- вплив інших країн;
- вплив загальної атмосфери у країні (напружена або спокійна) [3].

Існують різні підходи до моделювання у бухгалтерському обліку. Однією з перших моделей обліку є проста форма рахівництва, яка має назву венеціанської, або староіталійської [4].

В даний час серед усього різноманіття облікових систем можна виділити такі основні моделі:

- британо-американську;
- континентальну;
- південноамериканську;
- ісламську;
- інтернаціональну.

В країнах Європи на даний час існують різні моделі, найбільш поширена з яких – континентальна. Її особливістю є те, що метою ведення обліку, перш за все, є задоволення потреб податкових органів. Ця модель характеризується надзвичайно високим ступенем втручання держави в введення бухгалтерського обліку.

Інша модель – Британо-американська використовується в Великобританії, США, Нідерландах. Її особливістю є приділення уваги реальному фінансовому стану підприємства, фінансовому результату діяльності. Ця інформація, перш за все, важлива для кредиторів та інвесторів.

Ще однією не менш цікавою моделлю є Південноамериканська, сутність якої полягає в коригуванні даних бухгалтерської звітності відповідно до темпів інфляції.

Ісламська модель розвивається під величезним впливом богословських ідей і має ряд особливостей. Використання ринкових цін для оцінки статей балансу, в основу моделі покладені релігійні принципи, взяті з Корану, які свідчать, що діяльність компанії повинна бути організована не заради наживи, дивіденди повинні бути отримані не заради дивідендів. Ринковим цінам віддається перевага при оцінці активів і зобов'язань компаній.

Необхідність розвитку інтернаціональної моделі витікає з потреби в міжнародній узгодженості обліку. Перш за все, в інтересах міжнаціональних компаній та іноземних учасників міжнародних валютних ринків [5, С.19].

Інституціональну модель виділяє Канцуров О.О. Він вважає, що інституціональна модель бухгалтерського обліку формується під впливом інституціональної системи суспільства через базові її інститути з урахуванням траєкторії інституціонального розвитку цього виду соціально-економічної діяльності. На інституціональну модель бухгалтерського обліку визначальною мірою впливають інститут власності, який забезпечує його змістовне наповнення, та інститут права, який визначає форму соціального регулювання (нормативно-правового, морально-етичного) діяльності у сфері бухгалтерського обліку.

Залежно від порядку встановлення формальних правил можна виділити монопольну та консенсусну модель [6, С.294].

Таким чином, на підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що моделювання є інструментом створення гнучких облікових систем, що реагують на різноманітні фактори функціонування та розвитку економіки країни. На сучасному етапі інтеграційні процеси вимагають створення моделі обліку, яка б відповідала водночас і стандартам кожної конкретної країни, і міжнародним нормам. МСФЗ відповідають цим вимогам, проте дослідження та моделювання облікових систем дасть можливість подальшого їх удосконалення.

Література:

1. Шигун М.М. Розвиток теорії та методології моделювання системи бухгалтерського обліку: автореф. дис. на здобуття ступеня доктора екон. наук: спец. 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)" / М.М. Шигун. – К., 2010. – 36 с.
2. Ілляшенко О.В. Облікові моделі: особливості створення, функціонування та видозміни / О.В.Ілляшенко // Інноваційна економіка. – 2013. - № 7[45]. - С.287-292.
3. Джон Блейк, Ориол Амаг. Европейский бухгалтерский учет. – М.:1997г.
4. Туякова З. С. Методология и организация стоимостного измерения капитала в бухгалтерском учете: диссертация доктора экономических наук: 08.00.12 / Туякова Зауреш Серккалиевна; [Место защиты: Саратовский государственный социально-экономический университет]. - Оренбург, 2008. - 505 с.
5. Хамидуллина Г.Р., Аверьянов Б.А. Международные стандарты финансовой отчетности. Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://kpfu.ru/docs/F1859284591/LekStand.pdf>.
6. Канцуров О.О. Чинники формування інституціональної моделі бухгалтерського обліку /О.О.Канцуров // Інноваційна економіка.- 2014. - № 5[54]. - С.289-294.

ПЛАН РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЯК ЕЛЕМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Відповідно до положень постанови «Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки» одним з пріоритетних напрямів діяльності Міністерства фінансів України та Державної казначейської служби України є наближення національної методики та організації обліку в державному секторі до вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі. З метою досягнення одного із визначених у Стратегії завдань, 31 грудня 2013 р. Міністерством фінансів України був затверджений План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, який увійде в дію 01 січня 2016 р. і замінить два діючі плани рахунків – План рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ та План рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів.

Автором здійснено порівняння структури Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ та Плану рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів у розрізі класів рахунків. Внаслідок цього зроблено наступні висновки:

1) План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі є результатом інтеграції класів рахунків двох інших планів. Це дає змогу забезпечити органи загального державного управління уніфікованою фінансовою інформацією про окремих розпорядників бюджетних коштів та бюджети різних рівнів як єдиний фінансовий організм України;

2) використання понять «фінансові активи» та «нефінансові активи». У Плані рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі з'являється: поняття «нефінансові активи» (клас 1), яке об'єднує поняття «необоротні активи», «запаси»; поняття «фінансові активи» (клас 2), яке об'єднує поняття «грошові кошти та їх еквіваленти», «фінансові інвестиції», «дебіторська заборгованість»;

3) існування двох класів позабалансових рахунків у Плані рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. Це зумовлено тим, що один клас позабалансових рахунків відображає операції, що здійснюються Державною казначейською службою України, а інший – операції, що здійснюються розпорядниками бюджетних коштів.

Оскільки План рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів не знаходиться у вільному доступі для зовнішніх користувачів, детальне порівняння змісту та структури зазначеного Плану з Планом рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі є неможливим. Тому, автор має змогу порівняти структуру та зміст Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі лише з Планом рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ. У результаті цього виявлено такі особливості Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі:

- 1) включення рахунка «Виробництво» у клас 1 «Нефінансові активи»;
- 2) виключення понять «фонд у необоротних активах», «фонд у малоцінних та швидкозношуваних предметах», «фонд у фінансових інвестиціях»;

3) включення понять «внесений капітал» та «капітал у підприємствах» у клас 5 «Капітал та фінансовий результат»;

3) виключення понять «доходи загального фонду», «доходи спеціального фонду», «видатки із загального фонду», «видатки спеціального фонду»;

4) класифікація доходів та видатків у розрізі характеру операцій, за якими отримано доходи або здійснено видатки – доходи (видатки) за обмінними операціями та доходи (видатки) за необмінними операціями;

5) заміна поняття «видатки з державного бюджету» на поняття «витрати державного бюджету» та поняття «видатки з місцевого бюджету» на поняття «витрати місцевого бюджету».

У результаті проведеного дослідження автором визначено, що План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі утворено у результаті інтеграції частини класів План рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ та частини класів План рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів. Така інтеграція дозволяє сформувати єдину систему обліку діяльності бюджетних установ та Державної казначейської служби України з метою прийняття рішень у секторі загального державного управління.

УДК 657

Арович М. В., студентка,
Науковий керівник: ст. викладач
кафедри обліку та оподаткування Кратко І.Р.

ВИЗНАЧЕННЯ КАПІТАЛ У ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ

Для ефективного функціонування підприємства необхідно правильно визначати свою стратегію та тактику поведінки на ринку та систематично проводити управління діяльністю підприємства з метою підвищення ефективності діяльності та отримання прибутку. Без капіталу неможливо почати підприємницьку діяльність, адже навіть найменше підприємство вимагає певної суми, щоб зареєструвати його в органах виконавчої влади, відкрити рахунок в банку, виготовити печатку і штампи, придбати необоротні та оборотні активи, найняти робочу силу тощо.

Термін «капітал» походить від латинського «capitalis», що означає основний, головний. Капітал — одна з фундаментальних економічних категорій, сутність якої наукова думка з'ясує протягом ряду століть.

Економічна сутність капіталу в цілому та власного капіталу зокрема вивчали і вивчають багато зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема такі як В. В. Бланк, Ф. Ф. Бутинец, С. Ф. Голов, В. М. Івахненко, Г. Г. Кірейцев, Л. Г. Ловінська, К. Маркс, Д. Рікардо, І. Б. Садовька, П. Самуельсон, Ж. Б. Сей, А. Сміт, В. В. Сопко, Ж. Тюрго та багато інших.

У початкових роботах економістів капітал розглядався як основне багатство, основне майно. В міру розвитку економічної думки це первісне абстрактне й узагальнене поняття капіталу наповнялося конкретним змістом, що відповідає пануючій парадигмі економічного аналізу розвитку суспільства.) [3, ст. 127]

Маркс писав : «... Капітал, - це не річ, а певне, суспільне, належне певній історичній формації суспільства виробниче відношення, яке представлено в речі і надає цій речі специфічного суспільного характеру».

Капітал є однією з основних економічних категорій, які характеризують діяльність будь-якого підприємства. Створюється підприємство з метою отримання прибутку, і реалізувати цю мету воно може лише за умови збереження свого капіталу. Капітал як фактор виробництва являє собою майно, що належить підприємцям або іншим власникам і використовується в процесі створення товарів і послуг. Особливістю капіталу є те, що він має бути кимось нагромаджений, створений. Капітал існує лише у продуктивному використанні, саме тоді, коли його власники одержують доходи від користування та володіння своїм майном. [2, ст. 98]

Капітал є особливою економічною категорією, що показує сукупні ресурси (робочий капітал), які втілені у частині активів, придбаних за власний рахунок підприємства, показує нагромаджені матеріальні блага для подальшої діяльності(процесу виробництва, збуту).

Поняття «капітал» багатозначне. Воно може розглядатися в теоретичному та прикладному аспекті. Теоретичний аспект: капітал – це специфічна економічна категорія, яка в економічній теорії визначається як вартість, що приносить додану вартість. У фінансовому аналізі поняття “капітал” використовується в прикладному аспекті.

Отже, капітал є основним початковим та умовно безстроковим джерелом фінансування господарської діяльності підприємства, а також джерелом погашення збитків підприємства. Капітал – це не просто сума матеріальних і виробничих засобів виробництва. Капітал як фактор виробництва являє собою майно, що належить підприємцям або іншим власникам і використовується в процесі створення товарів і послуг. Особливістю капіталу є те, що він має бути кимось нагромаджений, створений. Капітал існує лише у продуктивному використанні, саме тоді, коли його власники одержують доходи від користування та володіння своїм майном.

Література:

1. Бланк І. А. Управління капіталом / І. А. Бланк. – К.: Вид-во „Ельга”, 2007. – 576 с.
2. Бобяк А. П. Власний капітал підприємства, як економічна категорія, та його облік / А. П. Бобяк // Міжнародний збірник наукових праць. – 2010.
3. Сопко В. В. Бухгалтерський облік капіталу підприємства (власності, пасивів) / В. В. Сопко. – К. : Центр навчальної літератури, 2011. – 312 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ПЕРЕСОРТИЦЬ

Основним завданням інвентаризації на підприємствах роздрібною торгівлі є підрахунок фактичної наявності товарів за кількістю та сумою, а також перевірка їх відповідності залишкам, відображеним в обліку. Також інвентаризація дозволяє виявити залежалі, які не користуються попитом, зіпсовані чи неходові товари.

При інвентаризації можуть виникати наступні моменти:

- якщо фактичні дані про наявність запасів повністю збігаються з даними бухгалтерського обліку, то підприємство пропускає цей, а також наступний крок проведення інвентаризації;

- під час проведення інвентаризації виявлені нестачі і/або надлишки запасів (так звані інвентаризаційні різниці). Інвентаризаційні різниці можуть бути відображені в обліку тільки після того, як інвентаризаційна комісія прийме відносно них відповідне рішення, а керівник підприємства це рішення затвердить [1].

На підприємствах роздрібною торгівлі нових торговельних форматів інвентаризація проводиться в основному за допомогою комп'ютерної техніки скануванням штрих-кодів, що має свої недоліки – на великому торговельному підприємстві штрих-коди можуть повторюватися. В теорії цього не повинно бути, але на практиці трапляється досить часто. Це виникає через використання «внутрішніх» штрих-кодів і повторного використання виробниками раніше присвоєних штрих-кодів при оновленні асортименту. Також можливе повторне сканування однієї одиниці товару з метою приховування нестачі, або небажання сканувати товар, щоб не показати лишки. Недоліком проведення інвентаризації шляхом сканування штрих-кодів є і те, що сканер не може визначити повторно просканований один і той же товар, або помилки, пов'язані з людським чинником.

Досить часто у результаті цього виникає пересортиця, особливо це стосується підприємств з великим асортиментом товарів. Зокрема, пересортиця може виникнути внаслідок порушення порядку приймання та зберігання товарів на складі й відсутності належного внутрішнього контролю за рухом товарів. Також причинами виникнення пересортиці може бути безвідповідальне ставлення матеріально-відповідальних осіб до своїх обов'язків тощо.

Приймаючи рішення про залік нестач і надлишків із пересортиці, інвентаризаційній комісії рекомендовано дотримуватися таких принципів.

1. Запаси за найменуванням повинні належати одній видовій групі й мати однакові або дуже схожі споживчі якості.

2. Існують причини вважати, що нестача з'явилася помилково, а не у зв'язку зі зловживаннями працівників

3. Не вдалося встановити причини виникнення надлишків і нестач [3].

Порядок відображення заліку пересортиці товарно-матеріальних цінностей у бухгалтерському обліку наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Порядок відображення заліку пересортиці товарно-матеріальних цінностей у бухгалтерському обліку

№з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Дт	Кт
1	Пересортиця виробничих запасів	20	20
2	Пересортиця МШП	22	22
3	Пересортиця товарів	28	28
4	Пересортиця напівфабрикатів	25	25
5	Пересортиця готової продукції	26	26
6	Сумарні різниці, по зарахованих ТМЦ	20,22, 25,26,28	719
		947	20,22, 25,26,28

Розглянемо можливі результати заліку пересортиці та їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку.

1. Нестача більша за надлишок. Якщо вартість нестачі понад норми природного убутку більша за вартість цінностей, що виявились у надлишку, – різницю вартості відносять на винних осіб. Якщо від'ємну різницю в результаті заліку пересортиці не можна віднести на винних осіб, у протоколах інвентаризаційної комісії повинні бути наведені вичерпні пояснення причин цього. У бухгалтерському обліку, коли винних осіб не встановлено та справи знаходяться в органах дізнання чи досудового слідства, зазначена різниця у вартості цінностей належить до складу інших витрат операційної діяльності [4]. Порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку відображено у табл. 2.

Таблиця 2

Бухгалтерський облік пересортиці (нестачі перевищують надлишки)

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Дт	Кт
1	Відображено залік нестач і надлишків із пересортиці на складі	281	281
2	Списано незараховану суму нестачі товарів на складі	947	281
3	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	949	641
4	Віднесено витрати на фінансовий результат	791	947
			949

2. Нестача менша за надлишок. У такому випадку різниця підлягає оприбуткуванню. У свою чергу, збільшують дані обліку відповідних матеріальних цінностей та інших операційних доходів (субрахунок 719 «Інші доходи від операційної діяльності») [4]. У податковому обліку такий дохід потрапляє до іншого доходу платника податку за звітний податковий період (пп. 135.5.15 ПКУ) [2]. Порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку представлено у табл. 3.

Таблиця 3

Бухгалтерський облік пересортиці (надлишки перевищують нестачі)

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Дт	Кт
1	Проведено залік нестач і надлишків із пересортиці на складі	281	281
2	Відображено перевищення вартості надлишків над нестачами товарів на складі	281	719
3	Віднесено дохід на фінансовий результат	719	791

Таким чином, інвентаризація є важливим складником бухгалтерської методології, оскільки формує облікову інформацію, яка належним чином буде опрацьована і представлена у звітності підприємства внутрішнім і зовнішнім користувачам для прийняття управлінських рішень. Але досить часто за результатами проведених інвентаризацій виявляються розбіжності між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю цінностей. Такими розбіжностями є, зокрема, нестачі та/або надлишки. Також у ході інвентаризації може виникнути пересортиця. Для вдосконалення методики виведення результатів інвентаризацій доцільно доповнити чинні порівнювальні відомості з тим, щоб можна було в одному формулярі визначати попередні результати роботи, залік пересортиць і виводити остаточні результати інвентаризацій. Це скоротить час на виведення результатів, поліпшить наочність відомостей і відображених у них результатів.

Література:

1. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.

1. Податковий Кодекс України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

2. Як в обліку відобразити пересортицю товарно-матеріальних цінностей // Все про бухгалтерський облік. - 2012. - №96. - С.63.

3. Павленко Ю. Пересортиця: порядок проведення в обліку та документальне оформлення [Електронний ресурс] / Ю. Павленко // Режим доступу : <http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/onebuhbook/560/try>.

УДК 657.471

Букало Н. А.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,

Мельник К.П., студентка,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» готовою вважається продукція, яка виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним і якісним характеристикам, які передбачені договором або іншим нормативно - правовим актом [3].

Завершальним етапом кругообороту готової продукції підприємства є процес її реалізації, який здійснюється на основі угод про поставку виробленої підприємством продукції. Процес реалізації - це сукупність операцій з продажу готової продукції споживачам, під час якого натуральна форма продукту в результаті обміну набуває

грошової форми. Процес тісно пов'язаний з кінцевими результатами діяльності підприємства - прибутком і його розподілом відповідно до планів відтворення або ж збитком, його роль істотно зростає в умовах становлення ринкових відносин і створення конкурентного середовища. Виробник ретельно вивчає потреби ринку з метою планування обсягів і асортименту виробництва продукції.

Обсяг реалізованої продукції має дві оцінки: фактична собівартість реалізованої продукції і ціна реалізації (продажна вартість) товару. Їх порівняння дає змогу визначити фінансовий результат реалізації: прибуток чи збиток. Якщо ціна реалізації (продажна вартість) реалізованої продукції вища фактичної собівартості реалізованої продукції, операція прибуткова, якщо навпаки – збиткова [1].

Облік доходів та витрат при реалізації готової продукції здійснюється за допомогою системи рахунків бухгалтерського обліку, зокрема на синтетичному рахунку 90 «Собівартість реалізації» узагальнюється інформація про фактичну собівартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт і наданих послуг. За дебетом цього рахунку відображають виробничу собівартість реалізованої готової продукції, робіт, послуг, фактичну собівартість реалізованих товарів (без торгових націнок), за кредитом - списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

При відвантаженні готової продукції покупцеві та передачі виконаних робіт і наданих послуг замовнику дебетують рахунок 90 «Собівартість реалізації» і кредитують рахунки 26 «Готова продукція», 25 «Напівфабрикати», 28 «Товари» та ін. Операції відображаються на основі таких первинних документів: накладні, ордери, акти прийому - передачі, товарно - транспортні накладні, рахунки, рахунки - фактури, довіреності та ін.

Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не включають до складу виробничої собівартості готової та реалізованої продукції, а тому інформація про такі витрати узагальнюється на рахунках обліку витрат - 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності». Наприкінці місяця сума дебетового обороту за рахунком 90 «Собівартість реалізації» списується з кредита на дебет рахунка 79 «Фінансові результати». На дебет рахунка 79 «Фінансові результати» також списують із кредита відповідних рахунків адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Тому, рахунок 90 «Собівартість реалізації» є номінальним, обороти за дебетом і кредитом якого характеризують фактичну собівартість реалізації, яка є складовою загальних витрат для податкового обліку і формує витратну (дебетову) сторону рахунка 79 «Фінансові результати» та є необхідною базою для складання фінансової звітності й податкової декларації.

У момент реалізації продавець передає покупцеві необхідну супровідну документацію та розрахункові документи. Момент пред'явлення розрахункових документів або їх оплати є визнанням доходу від реалізаційної операції. При цьому дебетують рахунки 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 30 «Каса», 31 «Рахунки в банках» та ін. і кредитують рахунки 70 «Доходи від реалізації», 71 «Інший операційний дохід», 74 «Інші доходи» та ін.

Отримана продавцем від покупця вартість продукції, товарів за їх реалізаційними цінами називається доходом або виручкою від реалізації. Одночасно на суму належних до сплати податків та зборів з реалізації дебетують рахунки доходів від реалізації (70, 71) і кредитують рахунок 64 «Розрахунки за податками і платежами».

Отже, на рахунку 70 «Доходи від реалізації» узагальнюється інформація про доходи від реалізації готової продукції, товарів, робіт і послуг, а також про суму знижок, наданих покупцям, та про інші вирахування з доходу (непрямих податків,

зборів). За кредитом цього рахунка протягом місяця відображають суму загального доходу (виручки) разом із сумою непрямих податків і зборів, що включені до ціни продажу, а за дебетом - щомісячне відображення належної суми непрямих податків і зборів, що підлягають перерахуванню їх одержувачам, щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати»[2].

Наприкінці місяця (звітного періоду) рахунки доходів і витрат закриваються списанням їх даних на фінансові результати.

Порівнюючи одержані доходи та понесені витрати визначають фінансовий результат: перевищення суми одержаних чистих доходів над валовими витратами показує прибуток, а перевищення валових витрат над чистими доходами показує збиток. Наприкінці звітного періоду (місяця, кварталу) сальдо рахунка 79 «Фінансові результати» переносять на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)» і рахунок 79 «Фінансові результати» при цьому закривають.

Виходячи з цього, облік доходів та витрат при реалізації готової продукції має велике значення, оскільки під час його вирішуються такі завдання як: забезпечення інформації про обсяг і структуру реалізованої підприємством продукції (робіт і послуг); облік і контроль виконання договірних зобов'язань щодо поставки товарної продукції; облік нарахування та сплати належних до обсягу реалізації податків та зборів; визначення ціни реалізації та фінансових результатів як у цілому за підприємством, так і за окремими видами продукції, робіт і послуг.

Література:

1. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник для вузів / за ред. Ф.Ф. Бутинця]. – 7-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 831 с.
2. Бухгалтерський облік та оподаткування : [навч. посібник / за ред. Р.Л. Хом'яка, В.І. Лемішовського]. – Львів : Бухгалтерський центр «Ажур», 2008. – 1112 с.
3. Положення(стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [Електронний ресурс] Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. №246 : – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

УДК 657.6

Букало Н. А.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,

Музика Ю. С., студентка,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬОГО ОБЛІКУ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Організація процесу обліку на підприємстві, в тому числі на малому, вимагає налагодження чіткої системи контролю і звітності. Проте малі підприємства, під час ведення бухгалтерського обліку, застосовують певні методи та прийоми і мають ряд специфічних особливостей.

Організацію обліку вивчали такі науковці, як Горяйнова Ю. С., Гура І. О., Маляревський Ю. Д., Бондарчук Н. В., Васільєва Л. М. та інші, але питання особливостей бухгалтерського обліку малих підприємств залишається відкритим, що і обумовлює мету нашого дослідження.

Регулювання, організацію, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні визначає Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» №996 [2]. Згідно з цим Законом державне регулювання

бухгалтерського обліку і фінансової звітності здійснюється з метою визначення (створення) єдиних правил обліку і складання фінансової звітності, які обов'язкові для усіх підприємств. Бухгалтерський облік є основним і обов'язковим видом обліку на підприємстві. Але підприємства, які мають право ведення спрощеного обліку доходів і витрат та не зареєстровані платниками податку на додану вартість, можуть узагальнювати інформацію в регістрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису[2].

Бухгалтерський облік та фінансова звітність на підприємствах ведеться з дотриманням певних правил (принципів), а саме: обачності, автономності, послідовності, повного висвітлення, безперервності, переваги суті над формою, відповідності доходів і витрат, історичної собівартості, періодичності, єдиного грошового вимірника.

Відповідно до Господарського Кодексу підприємства залежно від кількості працюючих та обсягу доходу від реалізації продукції за рік можуть бути віднесені до малих підприємств, середніх або великих підприємств [3]. Згідно з П(С)БО 25 класифікація наведена у таблиці 1.

Таблиця 1

Категорії суб'єктів підприємництва в Україні та їхні особливості обліку [1], [5]

Суб'єкти підприємництва	Середня кількість працівників за звітний період	Річний дохід	Форми звітності	Форми обліку (реєстри)
1. Суб'єкти мікропідприємництва: - фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці;	До 10 осіб	2 млн. євро	У Книзі обліку доходів; Спрощена фінзвітність №1-мс і 2-мс	Спрощена форма згідно з Методичними рекомендаціями №422; Можуть застосовувати Методичні рекомендації №720
- юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності;				

<p>2. Суб'єкти малого підприємництва: - фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи; - юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності; - юридичні особи, що мають право вести спрощений бухгалтерський облік</p>	<p>До 50 осіб</p>	<p>10 млн. євро</p>	<p>Фінансова звітність №1-м та 2-м; Спрощена фінзвітність №1-мс та 2-мс</p>	<p>Проста форма згідно Метод рекомендацій №422 – Журнал обліку господарських операцій, Відомість №3-м; Спрощена форма згідно з Метод рекомендаціями №422 – зі складання оборотно-салдової відомості.</p>
<p>3. Суб'єкти великого підприємництва: - юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності</p>	<p>Більше 250 осіб</p>	<p>Більше 50 млн. євро</p>	<p>Загальна фінансова звітність ф.№1,2,3,4,5,6</p>	<p>Меморіально-ордерна, журнально-ордерна та автоматизована форма.</p>
<p>4. Суб'єкти середнього підприємництва – усі інші суб'єкти господарювання.</p>				

Суб'єкти малого підприємництва застосовують систему подвійного запису, крім того, такі підприємства мають право використовувати Спрощений план рахунків. Інші юридичні особи, які є платниками єдиного податку, ведуть бухгалтерський облік із застосуванням подвійного запису та Повного плану рахунків.

Щодо вибору форми організації бухгалтерського обліку на малому підприємстві основними є такі фактори:

- масштабність діяльності підприємства, яка в межах українського законодавства вимірюється річним обсягом виручки і чисельністю працюючих;
- система оподаткування, яку обрало мале підприємство;
- вимоги тієї звітності, яку підприємство зобов'язане подавати до органів статистики та податкової служби.

Також до особливостей обліку суб'єктів малого підприємництва можна віднести те, що вони можуть використовувати спеціальні форми бухгалтерського обліку. Окрім меморіально-ордерної, журнально-ордерної та автоматизованої форми бухгалтерського обліку суб'єкти малого підприємництва можуть використовувати просту та спрощену форми. Вони мають право пристосовувати реєстри бухгалтерського обліку до особливостей своєї діяльності. Однак при формуванні реєстрів малі підприємства повинні дотримуватись єдиних методологічних основ обліку, перш за все, принципу подвійного запису господарських операцій і взаємозв'язку даних аналітичного і синтетичного обліку, відображення всіх господарських операцій у реєстрах обліку на основі первинних документів.

Проста форма бухгалтерського обліку застосовується малими підприємствами з незначним документооборотом, які здійснюють діяльність щодо виконання нематеріаломістких робіт і послуг. При використанні даної форми узагальнення інформації про господарські операції здійснюються у Журналі обліку господарських операцій і Відомості 3-м. Журнал ведеться щомісячно, а записи в ньому здійснюються в хронологічному порядку. У журналі вказуються обороти за дебетом і кредитом кожного субрахунку та сальдо на початок і кінець місяця. Спрощена форма бухгалтерського обліку передбачає систематизацію облікової інформації у Відомостях з № 1-м по 5-м, а узагальнюючим регістром є Оборотна-сальдова відомість [4].

Отже, малі підприємства самостійно повинні розробляти заходи з організації бухгалтерського обліку, які необхідно відображати в наказі про облікову політику, а саме: обирати форму організації бухгалтерського обліку; встановлювати правила документообігу й технології обробки облікової інформації; розробляти систему рахунків бухгалтерського обліку; визначати системи й форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності й контролю господарських операцій.

Література:

1. П(С)БО № 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.07.2015р. зі змінами і доповненнями
2. Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16.07.1999 № 996-XIV(ред. 652-VIII (652-19) від 17.07.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Господарський кодекс України (ред. від 12.08.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Методичні рекомендації із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами : Наказ МФУ від 15.06.2011 № 422 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1023.1005.0>
5. Податковий кодекс України (ред. від 20.09.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

УКД 657.3

Буркат О.М., магістр

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту **Голуб Н.О.**,
Таврійський державний агротехнологічний університет

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Облік фінансових результатів є центральним і одним з найбільш суттєвих питань у системі бухгалтерського обліку. Важливість обліку фінансових результатів зумовлюється тією обставиною, що за його даними формується інформація про прибуток підприємства. У свою чергу, прибуток виступає в якості одного з найважливіших показників, що характеризують господарську діяльність підприємства. Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» встановлено, що метою діяльності будь-якої комерційної організації є прибуток. Важливим моментом є нормативне регулювання обліку фінансових результатів для правильного відображення в обліку.

Питанням відображення і розкриття інформації про фінансові результати та порядок їх формування згідно нормативних документів у фінансовій звітності приділяли достатньо уваги як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, такі, як

Ромашевська Н.О., Бутинець Ф.Ф., Максимова В.Ф., Огійчук М.Ф., Гольцова С.М., Чарнівська С.Я., Руденко Л.В., Подольська В.О., Плікус І.Й., Ярш О.В. та інші.

Метою даного дослідження є визначення організаційних проблем щодо формування інформації про фінансові результати на основі вдосконалення законодавчого і нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні.

Поняття обліку фінансових результатів у цілому являє собою будь-який облік на підприємстві — це упорядкована система збору, спостереження, вимірювання, реєстрації, обробки і зберігання інформації, як у грошовому, так і у кількісному вираженні про майно, зобов'язання і господарські операції, що здійснюються на підприємстві. Конкретизуючи особливості обліку фінансових результатів, зазначимо, що його головною метою є формування повної і достовірної інформації про прибутки і збитки, забезпечення внутрішніх і зовнішніх показників, що характеризують кінцевий результат фінансової діяльності підприємства.

Фінансовий результат являє собою приріст (або зменшення) вартості власного капіталу підприємства, організації, що утворився у процесі її господарської діяльності за певний період. Деякі вчені визначають, що фінансовий результат — це різниця між доходами та витратами підприємства, інші, що це кінцевий результат діяльності підприємства, що характеризується сумою прибутку або збитку [1, с. 575].

Протягом останніх років відбувається реформування вітчизняного бухгалтерського обліку у відповідності з міжнародними стандартами обліку і звітності, повільним темпом розвивається система оподаткування. У спеціальній економічній літературі важливе займає питання про формування та відображення у бухгалтерському обліку доходів і витрат. Від повноти і достовірності у бухгалтерському обліку і бухгалтерській звітності даних про доходи, витрати та фінансові результати діяльності господарюючого суб'єкта залежить якість представлених у звітності даних.

На даний час діє великий перелік нормативних актів, що відображаються на обліку і складі фінансових результатів. Ступінь їх значущості щодо впливу на організацію обліку фінансових результатів визначається рівнем належного документу. Законодавство України з бухгалтерського обліку у цілому складається із законів, указів Президента, постанов Уряду, Національних Положень (стандартів) Бухгалтерського обліку та Положень (стандартів) Бухгалтерського обліку, затверджуваних Міністерством Фінансів. Найважливішим елементом системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку — це стандарти бухгалтерського обліку, що регламентують порядок бухгалтерського обліку тих чи інших активів, зобов'язань або подій господарської діяльності. Дотримання вимог та методологічних рекомендацій, викладених у ПСБО, є обов'язковим при складанні бухгалтерської звітності та ведення регістрів бухгалтерського обліку.

Поняття дохід і витрати, ґрунтуються на даних з міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), котрі, вперше були сформульовані в положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку «Доходи» ПСБО 15 і «Витрати» ПСБО 16 в 1999 році. Однак введені в дію Положення з бухгалтерського обліку «Доходи» і «Витрати» не вирішили багатьох проблем методики формування фінансових результатів підприємств, а за деякими позиціями створили і нові складності.

Крім вже вказаних нормативних документів безпосереднє відношення до бухгалтерського обліку результатів діяльності має Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток». За допомогою вимог, визначених цим положенням, формується локальна, але дуже вагома інформація про розрахунки з податку на прибуток, зведена в підсистему обліку фінансових результатів.

Крім того, опорні засади і норми подання показників фінансових результатів в бухгалтерській звітності, регламентованих вищевказаними Положеннями, знайшли свій розвиток в таких документах, як НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

За рахунок відрахувань з прибутку до бюджету формується основна частина фінансових ресурсів країни, регіональних і місцевих органів влади, і від їх зростання в великій мірі залежать темпи економічного розвитку держави, окремих регіонів, примноження суспільного багатства і в кінцевому рахунку – підвищення життєвого рівня населення. Найважливіше призначення прибутку в сучасних умовах – відображення ефективності виробничо-збутової діяльності підприємства. Це зумовлено тим, що у обсязі прибутку повинно знаходити відбиття відповідність індивідуальних витрат підприємства, пов'язаних з виробництвом і реалізацією своєї продукції, що виступають у формі собівартості [2].

У сучасних умовах підвищується сутність прибутку як об'єкта розподілу, створеного в сфері матеріального виробництва, чистого доходу між підприємствами, організаціями і державою, різними галузями народного господарства і підприємствами однієї галузі, між сферою матеріального виробництва та невиробничій сферою, між керівництвом підприємства і його працівниками.

Тому прибуток повинен відігравати визначну роль у мотивації подальшого підвищення результативності виробництва, посилення матеріального інтересу працівників у здобутках відмінних результатів діяльності свого підприємства. Подальше посилення розподільчої і стимулюючої функції прибутку пов'язана з поліпшенням механізму його формування розподілу [3].

Місце і роль обліку фінансових результатів у системі управління підприємством обумовлюється потребою в повній та об'єктивній інформації щодо стану та динаміки фінансових відносин у ході виконання діяльності. Бухгалтерський облік забезпечує постійне збирання, систематизацію та узагальнення облікових даних. Разом із тим управління підприємством потребує інформації щодо характеру змін в фінансовому стані підприємства і тенденціях його розвитку, яка формується у підсистемі обліку фінансових результатів [4].

Таким чином, формування інформації про фінансові результати і розподіл прибутку регламентується переліком нормативних актів бухгалтерського обліку. Динаміка появи нових Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також зміни в діючих стандартах гранично висока, що викликає відсутність розуміння взаємозалежності між різними показниками фінансових результатів і необхідністю їх формування. Також не вирішено багато концептуальних питань, що стосуються, насамперед, принципів взаємодії нормативного регулювання бухгалтерського і податкового законодавства, що на сьогоднішній день є актуальною проблемою. Наявні протиріччя в системах бухгалтерського та податкового обліку фінансових результатів вимагають ретельного аналізу і дослідження, але для цього необхідно чітко розуміти відмінності бухгалтерського і податкового обліку. Тому потрібне вироблення основних норм формування фінансових результатів і побудови на їх основі відповідних облікових моделей. Також потрібно зазначити, що над розглянутими Положеннями постійно ведуться роботи, щодо їх удосконалення.

Література:

1. Бутинець, Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку : навчальний посібник / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ПП «Рута», 2010. – 591 с.

2. Скирпан О.П., Палюх М.С. Фінансовий облік: Навчальний посібник / Скрипан О.П. – Навчальний посібник. - К.: ТНЕУ, Київ 2010. - 407 с.
3. М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, Л.Г. Панченко. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник. — 2-ге вид., перероб. і допов. / М.Ф. Огійчук — К.: Вища освіта, 2012. — 800 с.
4. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу [Електронний ресурс] / Купалова Г.І. – Режим доступу : [http://pidruchniki.ws/13340203/ekonomika /statistichna_zvitnist_pidpriyemstva.pdf](http://pidruchniki.ws/13340203/ekonomika/statistichna_zvitnist_pidpriyemstva.pdf).
5. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено Наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013р. № 7, із змінами і доповненнями від 08.02.2014р. № 48
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318, із змінами і доповненнями від 27.06.2013 р. № 627.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Доходи», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318, із змінами і доповненнями від 27.06.2013 р. № 627.

УДК 657

Віщак К., магістр
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри обліку та оподаткування **Максименко Д.В.**,
Мукачівський державний університет

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ГРОШОВИМИ КОШТАМИ ТА НАПРЯМКИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

У обліку одним із елементів господарських засобів є засоби у сфері обігу, складовою частиною яких є грошові кошти. Облік грошових коштів та ефективне функціонування підприємства залежить від правильної організації облікового процесу. Всі операції, що відбуваються у підприємстві, прямо пов'язані з придбанням, виробництвом і продажем товарів та послуг і, як наслідок, з оплатою та одержанням грошових коштів. Наявність грошових коштів у підприємстві впливає на його платоспроможність, конкурентоспроможність, а також ефективність діяльності та подальший розвиток.

Дослідженню питань обліку грошових коштів значну увагу в своїх працях приділили такі провідні вітчизняні вчені-науковці: Л. Береза, М. Т. Білуха, С. Ф. Голов, Г. Г. Кірейцев, М. В. Кужельний, Н. М. Мальюга, Л. В. Нападовська, В. В. Сопко та інші. Однак, зміни у нормативно-законодавчій базі обумовлюють виникнення нових проблемних аспектів, що потребує подальшого вивчення та удосконалення.

Предметом бухгалтерського обліку грошових коштів є процеси документального оформлення руху коштів в касі підприємства та на рахунках у банку, господарські операції пов'язані з надходженням і видатками грошових коштів. Здійснення процедури відображення в бухгалтерському обліку і розкриття інформації про грошові кошти у фінансовій звітності регламентує Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 7 «Звіт про рух грошових коштів».

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» «грошові кошти – готівка, кошти на рахунках в банку та депозити до запитання» [1].

Очевидно, що діяльність підприємства залежить від достовірності та оперативності обліку. На практиці можна побачити, що перед господарюючими суб'єктами постійно виникають облікові проблеми стосовно руху та наявності грошових коштів. Це потребує побудови належної системи бухгалтерського обліку грошових коштів, яка передбачає правильність здійснення та відображення всіх етапів їх руху, починаючи з нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в регістрах і завершуючи складанням звітності[2].

Серед проблем обліку операцій з грошовими коштами можна виділити неповне та не своєчасне відображення грошових коштів у системі обліку, у результаті чого не можна чітко визначити реальний розмір коштів, оскільки вони не будуть повністю та своєчасно оприбутковані. Відсутність інформації про рух реальних грошових потоків дуже ускладнює управління капіталом. Тому наслідком цього може стати неправильне відображення податкових стягнень і, ця помилка тягне за собою ряд інших, які можливо виявити лише під час інвентаризації.

Ще одним недоліком в обліку операцій з грошовими коштами є ухилення від оподаткування шляхом використання не облікованих готівкових грошових коштів. Головною причиною цього є надто високий рівень оподаткування заробітної плати в порівнянні з низьким рівнем соціальних гарантій.

Організація контролю за збереженням та використанням грошових коштів також є однією з основних проблем обліку операцій з грошовими коштами. Безперервний періодичний рух грошових коштів є основою ефективного функціонування сучасного підприємства. Для забезпечення оперативного контролю за рухом грошових коштів, ми пропонуємо здійснювати в організаціях розробку фінансових планів надходження і витрачання грошових коштів на наступний рік, де буде розрахунок планового доходу від основної діяльності та витрати коштів у розрізі статей витрат. Також підприємствам на початку кожного місяця доцільно було б формувати звіт за попередній місяць про надходження і використання грошових коштів та порівнювати його з нормативними (плановими) показниками. Така система контролю, на наш погляд, є перспективною і вона значно вплине на підвищення ефективності усього процесу управління діяльністю підприємства. Важлива роль у вирішенні цього питання покладається на необхідність застосування конкретних прийомів управління грошовими коштами, джерелом якого є достовірне інформаційне, матеріально-технічне та організаційне забезпечення ведення обліку грошових коштів. При цьому, впровадження автоматизованого обліку грошових коштів забезпечить високу точність та правильність облікових даних; підвищення продуктивності праці працівників[3].

Таким чином, вище зазначені обставини вимагають подальшого дослідження особливостей обліку операцій з грошовими коштами і внесення, на цій основі, пропозицій по удосконаленню обліку. Суттєве практичне значення викладених питань дозволить виявити шляхи покращення фінансово-економічного стану підприємства.

Література:

1. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999р. № 87. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Титаренко Я. Проблеми організації обліку грошових коштів та рекомендації щодо її удосконалення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/4_SND_2012/Economics/7_100051.doc.htm

3. Гушу Д. Облік грошових коштів: проблеми та шляхи їх вирішення – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf-cv.at.ua/forum/83-811-1>

УДК 657.004

Власюк С.В., здобувач,
Луцького національного технічного університету

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ КОНСОЛІДОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МСФЗ

В процесі автоматизації підготовки фінансової звітності за МСФЗ перед Групами постають більш складніші задачі, ніж перед окремо взятими компаніями. Крім трансформації/паралельного обліку та безпосередньої підготовки звітності по МСФЗ, Група повинна скласти консолідовану звітність.

Для цілей автоматизації консолідацію фінансової звітності за міжнародними стандартами можна розділити на декілька етапів, зокрема:

- 1) збір фінансової інформації, яка вже трансформована в МСФЗ;
- 2) приведення даних до єдиної облікової політики Групи шляхом коригування індивідуальних фінансових показників;
- 3) агрегація даних;
- 4) консолідація шляхом елімінації інвестицій, капіталу, внутрішньогрупових оборотів та залишків, розрахунку неконтрольованої частки;
- 5) підготовка консолідованої звітності та приміток.

На сьогоднішній день можна виділити два основних варіанти автоматизації консолідованого процесу:

- 1) консолідація на окремій платформі не залежно від облікових систем окремих компаній Групи;
- 2) наскрізна автоматизація на ERP-платформі, коли облік у всіх компаніях Групи, а згодом і консолідація, ведуться в одній системі. При цьому всі процеси уніфіковані до рівня первинного облікового документу.

Вибір між вище наведеними варіантами буде залежати, перш за все, від рівня уніфікації обліку та автоматизації облікових процесів.

У більшості українських Груп компаній бухгалтерський облік не уніфікований, структура Групи змінюється протягом звітного періоду. Таким Групам вигідніше впровадити та зручніше використовувати окрему систему консолідації.

Групам, в яких облік консолідований та вибрана уніфікована платформа для автоматизації обліку та звітності, найкраще автоматизувати консолідацію на тій самій платформі, що й облік.

По-друге, наступним фактором, який необхідно враховувати при виборі способу автоматизації є однорідність Групи компаній. У вертикально інтегрованих Групах та Групах з різноманітними бізнесами уніфікувати облікові політики економічно не ефективно.

Крім того, на автоматизацію впливає структура служби фінансової консолідації за МСФЗ. Дана функція може бути розподілена, централізована чи віддана на аутсортинг зовнішнім компаніям. Впровадження консолідованої системи може по-різному вплинути на організаційну структуру: залишити її в попередньому стані, модифікувати чи корінно перебудувати.

На сьогоднішній день основна частка ринку консолідованих систем представлена такими типами:

- 1) аналітичні системи класу CPM (Corporate Performance management);
- 2) спеціалізовані системи фінансової консолідації.

Продукти першого типу є досить поширеними. Це системи типу ORACLE Hyperion, SAP BPC, IBM Cognos TM1. Для них характерні подібні функціональні властивості та процеси впровадження. Тому вибір між ними визначається необхідністю інтеграції з уже наявними в компанії системами, комерційною доцільністю та власними уподобаннями.

Спеціалізовані системи фінансової консолідації менш поширені. Найбільш відомими є: Oracle Hyperion Financial Management (HFM) та IBM Cognos Controller. Для першої системи характерна висока гнучкість налаштувань, що робить її більше адаптивною до конкретного замовника. Однак, це може призвести до затяжного та затратного впровадження. IBM Cognos Controller – менш гнучка та адаптивна система (заданий алгоритм консолідації, налаштування параметрів), але разом з тим, наділена швидкістю налаштувань, виходячи із заданих системою меж.

Така незначна поширеність спеціалізованих систем для фінансової консолідації, в значній мірі, пояснюється необхідністю залучення для їх створення спеціалістів по фінансовій консолідації. При цьому такі системи вузько спеціалізовані та мають більш довгий термін окупності.

Аналіз практики автоматизації консолідації звітності на українських компаніях дає змогу зробити висновок, що консолідація до первинного облікового документу на рівні ERP-системи – рідкість. Крім того, що такий варіант надзвичайно довгий та складний в підтримці, дуже частко процес консолідації переривається та знову переноситься в MS Excel.

Стандартним позитивним результатом впровадження системи автоматизації є упорядкування процесу консолідації та підготовка звітності. Тому при виборі системи для консолідації можна надати такі поради:

- 1) До початку проекту по автоматизації необхідно визначити, для чого впроваджується автоматична система – для підготовки консолідованої звітності Групи в цілому чи підготовки також звітностей окремих компаній Групи. Це рішення впливає на всі наступні методологічні рішення: від деталізації плану рахунків до створення в системі структури Групи. Це рішення має вплив і на сам процес консолідації, зокрема процедуру внесення інформації, звірки внутрішньогрупових оборотів та залишків, субконсолідацію та консолідацію.

- 2) Для прийняття рішення по виборі системи необхідно розрахувати TCO (Total Cost of Ownership) – вартість володіння системою на визначеному часовому відрізку. Для консолідаційної системи цей показник є особливо важливим. Інформацію збирають з великої кількості консолідованих компаній з різними ІТ-стандартами. Встановлення лише однієї клієнтської частини систем автоматизації на комп'ютери користувачів може обернутися багатомісячною роботою для системного інтегратора та ІТ-служби Групи. Підтримка системи є суттєвою статтею витрат.

При можливості, проектна команда повинна включати три представника сторін: системного інтегратора, спеціалістів клієнта та методологів. Команда методологів допоможе прийняти рішення в тих випадках, коли процес клієнта “не лягає” в систему без значних змін. Виділення методологів від системного інтегратора допоможе створити буфер між клієнтом та системним інтегратором, щоб проект не спіткнувся в нереалізовані побажання клієнта. Клієнтська команда повинна розраховувати на помірну участь в проекті на етапі розробки та впровадження та значну участь на етапі тестування.

Зазвичай, строки подачі звітності досить жорсткі, тому паралельне тестування системи найкраще проводити разом з підготовкою проміжної звітності. Тоді ці строки дотриматися значно простіше, а вимоги до аудиту є м'якшими.

При виборі системи потрібно проаналізувати її гнучкість та можливість інтеграції з системами бюджетування. План-факт аналіз – один із напрямів контролю за показниками компанії, і логічно його проводити в автоматичному режимі.

УДК 657.15

Вовчанівська О.Р. магістр

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри

бухгалтерського обліку і аудиту **Ганяйло О.М.**,

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Основною метою кожного господарюючого суб'єкта є одержання високих фінансових результатів, які відображають всі сторони діяльності підприємства, зокрема, технологічні особливості певної галузі, рівень виробництва та реалізації продукції; ефективність системи управління; прибутковість та рентабельність підприємства.

В умовах ринкової економіки України фінансові результати діяльності підприємства, та зокрема, прибуток розглядають як дохід на вкладений капітал в той чи інший вид бізнесу. Прибуток виступає основним джерелом фінансових ресурсів як на мікро-, так і на макрорівнях, та відображає суперечності між загальнодержавними інтересами та розвитком підприємств як суб'єктів господарювання.

В обліку фінансових результатів існує багато протиріч. Це стосується, насамперед, доходів та витрат, які формують фінансових результат діяльності підприємства. З введенням в дію змін Податкового кодексу України частина питань щодо обліку фінансових результатів була знята, проте практичне використання облікових стандартів свідчить про існування багатьох питань.

Проблеми обліку формування фінансового результату та його оподаткування висвітлено у працях: Ф.Ф. Бутинця, М.Я. Дем'яненка, Г.Г. Кірейцева, Л.М. Кіндрацької, М.М. Коцупатрого, В.Б. Моссаковського, М.Ф. Огійчука, П.Т. Саблука, П.Я. Хомина та інших вчених. Проте, постійні зміни діючого законодавства з питань обліку фінансових результатів потребують подальшого дослідження цього питання.

Фінансові результати у відповідності до Інструкції про застосування Плану рахунків визначають через закриття субрахунків за окремими видами діяльності рахунку 79 «Фінансові результати», з подальшим закриттям кінцевого сальдо, яке списують на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Синтетичний рахунок 79 «Фінансові результати» у своєму складі містить чотири субрахунки: 79.1 «Результат операційної діяльності», 79.2 «Результат фінансових операцій», 79.3 «Результат іншої діяльності».

Загальноприйнятим є те, що за дебетом рахунку 79 «Фінансові результати» відображують суму нарахованого податку на прибуток, що списується із рахунку 98 «Податки на прибуток». При нарахуванні останнього, необхідно враховувати ряд питань, зокрема:

- визнання витрат(доходів), активів та зобов'язань, пов'язаних з податком на прибуток;
- оцінка відстрочених активів та зобов'язань з податку на прибуток;

- відображення відстрочених активів та зобов'язань з податку на прибуток у фінансовій звітності;
- розкриття інформації про податок на прибуток у примітках до фінансової звітності.

Організаційно-методологічні підходи до обліку витрат, доходів і результатів діяльності методологічних засад визнання і обліку доходів здійснюються згідно з вимогами П(С)БО 15 "Дохід" та П(С)БО 16 "Витрати". Ці нормативні документи мають свої недоліки і потребують подальшого удосконалення методики і організації бухгалтерського обліку результатів діяльності. Система бухгалтерського обліку підприємств України повинна не лише забезпечити підготовку фінансової звітності відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку, але й передбачити можливість трансформації звітності українських підприємств у фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності, або, як мінімум, її зіставлення з показниками, отриманими на основі цих стандартів.

Важливим моментом при організації обліку фінансових результатів є класифікація доходів і витрат. Визнані доходи класифікуються в бухгалтерському обліку згідно з вимогами положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 "Дохід" за такими групами: а) дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); б) інші операційні доходи; в) фінансові доходи; г) інші доходи [2]. Проте склад доходів, які відображаються у фінансовій звітності відрізняється від вище викладеної класифікації. Тому, необхідно уточнювати класифікацію доходів.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначає положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати". Критичний аналіз сукупності методичних засад щодо класифікації витрат засвідчив, що впродовж останніх років склався класичний підхід до їх застосування. Однак організація і методика обліку потребує вдосконалення за окремими напрямками, зокрема: необхідність уточнення підходів щодо віднесення витрат до конкретної їх складової, уточнення і конкретизація методичних засад класифікації та обліку витрат звітного періоду, забезпечення витрат наступних періодів, витрат майбутніх періодів і зменшення доходу та власного капіталу.

Провівши дослідження особливостей обліку фінансових результатів можна зробити висновок, що з метою отримання оперативної та точної інформації про фінансові результати підприємств потрібно чітко розмежовувати їх за видами діяльності. Це зумовлює необхідність змін в організації та методиці їх обліку, а також змісту діючої форми Консолідованого звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід).

Література:

1. Нестеренко Ж. К. Бухгалтерський облік промислових підприємств : Навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 311 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №15 "Дохід" МФУ № 290 від 29.11.1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №16 "Витрати": МФУ № 318 від 31.12.1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Для доцільного управління фінансовими ресурсами підприємство повинно визначатися цілісністю структури бухгалтерського обліку та аналізу економічних процесів, які виникають в ринковій економіці.

Фінансовий стан господарства характеризується складом і розміщенням його коштів та джерел їх утворення. Результат управління фінансовими ресурсами знаходиться під впливом структури капіталу, яка може сприяти чи заважати прагненню компанії по збільшенню її активів. Це має вплив на норму прибутку, тому що елементи прибутку з фіксованим відсотком, які виплачуються підприємством по борговим зобов'язанням, не мають залежності від запланованого рівня активності компанії. При високій частки боргових виплат фірма матиме затруднення з пошуком додаткових капіталів.

Зміни, які на сьогодні відбуваються в Україні все більше потребують застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), які характерні для більшості країн з розвинутою інфраструктурою ринкових відносин.

Статутний капітал є складовою власного капіталу, він надає підприємству фінансову стабільність та є джерелом старту та продовження діяльності. Тому правильна організація обліку статутного капіталу із застосуванням МСФЗ в Україні сприятиме отриманню точної і необхідної інформації, розширенню зовнішньоекономічних зв'язків та покращенню інвестиційної політики, які і є основами результативних економічних рішень.

Проблеми організацію обліку статутного капіталу та впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності досліджувалися такими українськими економістами та закордонними вченими: Голова С., Шкарабан С., Бутинць Ф., Литвин Б., Крупка Я., Пителя С., Мних Є., Усач Б., Сопка В., Г. Кірейцев та іншими вченими.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних, практичних, організаційно-технічних і методичних питань, щодо організації обліку власного капіталу.

Статутний капітал – це зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства [1].

Для початку своєї господарської діяльності підприємство потребує власні джерела фінансування. При створенні підприємства цю роль здійснює його початковий капітал, який являється сукупністю активів, які інвестовані засновниками (учасниками). Документами, що підтверджують необхідність відображення в обліку статутного капіталу, є статутні документи підприємства [2].

Облік статутного капіталу ведуть з моменту початку функціонування підприємства і його реєстрації в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Припиняється облік у день вибуття підприємства з реєстру у результаті таких факторів: закінчення діяльності, банкрутства, реорганізації та інші фактори [3].

В акціонерному товаристві розмір статутного капіталу дорівнює номінальній вартості емітованих акцій і не може бути меншим ніж 1250 мінімальних заробітних плат.

У товаристві з обмеженою відповідальністю розмір статутного капіталу не може бути менший ніж 100 мінімальних заробітних плат.

В акціонерному товаристві статутний капітал створюється за рахунок внесків засновників (акціонерів) в обмін на акції, в товаристві з обмеженою відповідальністю - на корпоративні права [3].

Внесками учасників і засновників можуть бути: будівлі й споруди, устаткування та інші матеріальні цінності; цінні папери; права користування землею, водою, будівлями та інші майнові права; грошові кошти, в тому числі в іноземній валюті. Забороняється вносити бюджетні кошти, засоби, отримані в кредит або під заставу, векселі.

Акціонерне товариство може збільшувати розмір статутного капіталу шляхом: емісії додаткових акцій; обміну облігацій товариства на його акції; збільшення номінальної вартості акцій [2].

Зменшення розміру статутного капіталу здійснюється шляхом: зменшення кількості акцій шляхом викупу акцій і їх анулювання; зменшення номінальної вартості акцій [3].

Внески, відмінні від грошових коштів, повинні бути оцінені в гривнях. Порядок оцінки внесків вказується в засновницьких документах.

Для обліку інформації про статутний капітал застосовується рахунок 40 «Статутний капітал». Сальдо на рахунку повинно відповідати розміру статутного капіталу.

Зменшення статутного капіталу повинно бути відображено в обліку на момент реєстрації змін у статутних документах [2].

У ході організаційних етапів перед дореєстраційний періодом потрібно з'ясувати вид підприємства, розмір статутного капіталу, який повинен бути більше законодавчо встановленого мінімального розміру та розробити і затвердити установчі документи (статут, установчий договір та протокол зборів засновників) [3].

Основними завданнями організації обліку статутного капіталу є:

- 1) узагальнення інформації та забезпечення обліку даних про стан і рух статутного капіталу;
- 2) організація аналітичного обліку на рахунках статутного капіталу для своєчасного отримання необхідної інформації;
- 3) своєчасне, повне та правильне відображення змін і розміру статутного капіталу;
- 4) достовірне відображення операцій, що пов'язані з статутним капіталом, у регістрах обліку і звітності;
- 5) контроль за законністю і правильністю формування статутного капіталу [2].

При організації обліку статутного капіталу враховують: організаційно-правову форму підприємства; форму власності та кількість засновників [3].

У наказі про облікову політику наводяться такі положення про облік статутного капіталу:

- 1) положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), які підприємство використовує для ведення обліку статутного капіталу;
- 2) номенклатура робочих бухгалтерських рахунків та будова аналітичних рахунків з обліку власного капіталу;
- 3) оцінка вкладів статутного капіталу і порядок його збільшення;
- 4) встановлення порядку вибуття учасників [2].

Враховуючи вимоги МСФЗ, розкриття інформації в формах фінансової звітності щодо обліку власного капіталу є недостатнім. Форма № 1 «Баланс» («Звіт про фінансовий стан»), на перший погляд, надає достатню інформацію про статутний

капітал. Користувач за даними розділу 1 пасиву може побачити суму статутного капіталу на початок і кінець звітного періоду, а також суму неоплаченого та вилученого капіталів, які використовуються для обліку статутного капіталу. Крім того, форма № 1 «Баланс» виконує функцію інформування кредиторів про гарантії повернення їхніх позик [3]. Наприклад, МСФЗ 1 «Подання фінансової звітності» встановлено об'єм інформації про статутний капітал, яку необхідно обов'язково розкривати у бухгалтерському балансі або в примітках до нього, що не передбачено П(С)БО та уніфікованою формою [4].

Більш детальна інформація про статутний капітал та його рух наводиться у формі № 4 «Звіт про власний капітал», що складається з метою розкриття інформації та причини змін величини статутного капіталу підприємства [1].

Незважаючи на велику кількість розділів, цей звіт не містить достатньо необхідної інформації потрібної для зовнішніх і внутрішніх користувачів та не відповідає вимогам МСФЗ, а саме: у звіті додатково необхідно наводити інформацію про зміни статутного капіталу за попередній та звітний період, що не передбачено уніфікованою формою [4].

Отже, фінансова звітність, що розроблена відповідно до П(С)БО, не відповідає потребам користувачів та вимогам МСФЗ.

Організація формування фінансової звітності щодо статутного капіталу має достатньо велике значення для діяльності підприємства і робить його стан більш стійким і стабільним. Раціональна організація облікового процесу сприятиме отриманню прозорості і необхідної інформації на підприємстві, яка є основою результативних управлінських рішень.

Проблеми впровадження МСФЗ в Україні дають підстави стверджувати, що сучасний стан фінансової звітності потребує удосконалення, а саме деталізувати спектр показників обліку статутного капіталу, відповідно до вимог МСФЗ, для задоволення потреб її користувачів.

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Із змінами внесеними наказами Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №627 від 08.02.2014 р. №48.
2. Бобяк А. П. Бухгалтерський облік власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм: автореф. дис.....канд. екон. наук: 03.06.11 Бобяк Андрій Петрович; Національна академія статистики обліку та аудиту - Київ., 2011.
3. Гриценко О.І. Організація бухгалтерського обліку власного капіталу / О.І. Гриценко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - 2010 - № 1
4. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: [монографія] / С.Ф. Голов. – К.: Центр учбової літератури, 2007.

УДК 657:331.582

Галак К.І., аспірант
Київського національного торговельно-економічного університету

ПОРІВНЯННЯ УТРИМАНЬ І НАРАХУВАНЬ ІЗ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА ІНШИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАДЛЯ СПРИЯННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЮ ЦІЄЇ КАТЕГОРІЇ ЛЮДЕЙ

Спочатку пропонується розглянути особливості утримання податку з доходів фізичних осіб.

Ставка оподаткування, що застосовується до заробітної плати інвалідів, така сама, як і для звичайних платників податків, — 15 %.

Для певних категорій осіб встановлено податкові соціальні пільги (далі — ПСП).

Перш за все слід зазначити, що ПСП застосовується до нарахованої зарплати, якщо її розмір не перевищує суми, яка дорівнює сумі місячного прожиткового мінімуму, що діє для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженій на 1,4 і округленій до найближчих 10 гривень (п. 169.4.1 ПКУ), тобто у 2015 році – 1710 грн. (1218 x 1,4). Станом на 01.01.2015 року податкову соціальну пільгу встановлено у розмірі 609,00 грн., (1218 грн. x 50%, тобто 50 відсотків від мінімальної заробітної плати).

До заробітної плати працівника-інваліда який має 1-у або 2-у групу інвалідності, у тому числі з дитинства, застосовується ПСП у розмірі 150 % від звичайної. Оскільки звичайна ПСП в 2015 році становить 609,00 грн., то ПСП для таких працівників становить відповідно 913,50 грн. (609,00 x 1,5).

Слід зазначити, що право на застосування підвищеної ПСП не поширюється на платників податку — інвалідів III групи (лист ДПАУ від 1 1.10.2006 р. № 5380/3/17-0715, від 11.04.2007 р. № 1753/3/17-0715).

Інваліди III групи можуть скористатися звичайною ПСП у розмірі 609,00 грн., якщо їх нарахована заробітна плата не більше 1710,00 грн.

Крім того потрібно зазначити, що згідно пп. 169.3.1. ПКУ у разі якщо платник податку має право на застосування податкової соціальної пільги з двох і більше підстав, зазначених у пункті 169.1 цієї статті, застосовується одна податкова соціальна пільга з підстави, що передбачає її найбільший.

Отже, маючи ПСП, ці люди мають можливість сплатити менший розмір ПДФО, а підприємство в свою чергу перераховувати меншу суму до бюджету. Начебто не суттєво для підприємства, але зрештою сума перерахувань таки менша.

Ставки внесків у частині утримань із заробітної плати працівників однакові, 3,6%, тому підприємство нічого не втрачає, і це ж утримання з заробітної плати працівника.

Чи передбачено Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі Закон про ЄСВ) окремі ставки єдиного внеску для підприємств, на яких працюють люди з інвалідністю?

В Законі України про ЄСВ п.13 ст.8 зазначено, що єдиний внесок для підприємств, установ і організацій, в яких працюють люди з інвалідністю, встановлюється у розмірі 8,41% від бази нарахування єдиного внеску для працівників-інвалідів.

Отже, зі сторони утримань і нарахувань роботодавця за працюючих у нього людей з обмеженими фізичними можливостями не перераховує більшу суму податку і утримань ніж з інших працівників, навпаки сума нарахування єдиного внеску (на фонд оплати праці з підприємства) менша, 8,41% тоді як з іншої людини 36,78%.

Щодо громадських організацій інвалідів, в яких кількість таких працівників становить не менш як 50% від загальної чисельності працюючих, то для них теж передбачено окрему ставку для нарахування єдиного внеску — 5,5% від бази нарахування (п.14 ст.8 Закону про ЄСВ). А для підприємств та організацій всеукраїнських громадських організацій інвалідів, зокрема УТОГ та УТОС, в яких кількість інвалідів становить не менш як 50 відсотків від загальної чисельності працюючих, передбачено ставку 5,3% від бази нарахування. При цьому для зазначених підприємств та організацій встановлено умову — фонд оплати праці працівників-інвалідів повинен становити не менш як 25% відсотків від суми загальних витрат на оплату праці.

Розмір єдиного внеску, який буде утримуватись із суми нарахованої заробітної плати найманих працівників-інвалідів на підприємствах УТОГ та УТОС, становитиме 2,85% від бази нарахування (п.7 ст.8 Закону про ЄСВ). А от із заробітної плати решти працюючих інвалідів єдиний внесок утримуватиметься за загальною ставкою 3,6%. Тобто у Законі про ЄВСС збережено чинний нині розмір страхових внесків, які утримуються із заробітної плати для найманих працівників, у тому числі й інвалідів.

УДК 657

Гончаренко О.О.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту
Скороход І.В., магістр
ДВНЗ «Університет банківської справи», Черкаський ННІ

РОЗРОБКА ЕФЕКТИВНОЇ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ З МЕТОЮ ЗАДОВОЛЕННЯ ПІДВИЩЕНИХ ВИМОГ КОРИСТУВАЧІВ

Ефективне управління страховими компаніями значним чином залежить від інформації про основні показники його діяльності, наданої як внутрішнім, так і зовнішнім користувачам. Основним джерелом такої інформації є фінансова звітність.

Метою фінансової звітності є надання інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності та грошові потоки суб'єкта господарювання, яка є корисною для широкого кола користувачів при прийнятті ними економічних рішень [1].

Якщо первинна реєстрація господарських операцій за допомогою документів і з наступним їх відображення на рахунках обліку дає можливість оперативного контролю за ходом господарської діяльності на певних ділянках роботи страховика, то звітність містить узагальнюючу інформацію про підсумки та результати роботи страхової компанії за відповідні звітні періоди.

Нормативними актами визначено, що повний комплект фінансової звітності страховика складається з п'яти елементів, однак їх назви дещо різняться. При цьому, якщо Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає однозначні назви форм фінансової звітності [2], то НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» дозволяє альтернативні назви [3], а МСБО 1 «Подання фінансової звітності» взагалі дозволяє використовувати інші, ніж визначені в ньому, назви звітів [4].

Самі по собі статті фінансової звітності ні про що не свідчать. Зробити висновок про стан та результати діяльності страхової компанії можливо лише при порівнянні показників з їх нормативними значеннями або аналогічними показниками інших підприємств відповідної галузі. Таким чином, інформація фінансової звітності стає корисною тільки після обробки її методами економічного аналізу.

Міжнародна практика розробила певні прийоми аналізу фінансової звітності, які ґрунтуються на різноманітних абсолютних та відносних типових показниках, що дають можливість не тільки проводити аналіз статей балансу суб'єктів господарювання, але і робити порівняльний аналіз підприємств окремої галузі господарства або таких, що займаються аналогічними видами діяльності. Такі співставлення, зазвичай, проводяться не тільки за звітний період, але і за ряд років, що відображає доволі тривалий період діяльності підприємства.

Дослідженням встановлено, що під час проведення аналізу використовуються різні способи й прийоми, в залежності від поставленого завдання. Основними прийомами аналізу звітності є :

- читання звітності;
- горизонтальний аналіз;
- вертикальний аналіз;
- трендовий аналіз;
- розрахунок фінансових коефіцієнтів.

Методики та підходи до оцінки фінансового стану та діяльності, які застосовуються підприємствами різних видів діяльності є досить узагальненими та не можуть застосуватися страховими компаніями, оскільки не враховують їхньої специфіки ведення бізнесу, що може мати непередбачувані негативні наслідки.

Модель аналізу діяльності страхової компанії – це послідовність етапів кількісної та якісної оцінки фінансово-господарської діяльності для формування інформаційної бази щодо прийняття управлінських рішень. Розроблену модель аналізу можна поділити на 2 етапи.

Перший етап - аналіз ділової активності страхової компанії - передбачає комплексне оцінювання внутрішнього та зовнішнього середовища. Він складається з наступних блоків:

- аналіз внутрішнього середовища;
- аналіз зовнішнього середовища;
- оцінювання ділових контактів;
- SWOT-аналіз.

Другий етап - аналіз ділової активності страхової компанії - аналіз фінансово-господарської діяльності. Він передбачає комплексний аналіз фінансових показників і формування висновків, які, разом з результатами попереднього етапу аналізу, будуть слугувати базою прийняття управлінських рішень.

Цей етап складається з чотирьох блоків:

- аналіз страхової діяльності;
- аналіз фінансових результатів;
- аналіз рентабельності;
- аналіз фінансового стану.

Труднощі розробки системи оцінки фінансових результатів управління діяльністю страхової компанії обумовлені тим, що на сьогодні існує значна кількість показників, значну частку яких, враховуючи специфіку діяльності страхових компаній, використовувати недоцільно.

Наприклад, визначення частки активної частини в основних засобах доцільно упустити, оскільки основних засобів, які безпосередньо беруть участь у виробництві, страхова компанія не має. Також, такі показники, як частка виробничих запасів в активах, частка власних оборотних засобів в покритті запасів, коефіцієнт покриття запасів, можна не брати до уваги. Хоча на балансі страхових компаній і є запаси, але їх частка досить незначна і це запаси, які несуть опосередкований вплив на результат діяльності (МШП, паливо, запасні частини).

Така група показників як: фондовіддача, оборотність засобів у розрахунках (в оборотах), оборотність коштів у розрахунках (в днях), оборотність коштів у розрахунках (в оборотах), оборотність виробничих запасів (в днях), оборотність кредиторської заборгованості (в днях), тривалість операційного циклу, тривалість фінансового циклу, рентабельність продукції, рентабельність основної діяльності, ефективна для підприємств, основним видом діяльності яких є виробництво. Оскільки

страхові компанії до таких не відносяться, то в системі такі показники можна виключити.

Таким чином, методики аналізу фінансової звітності здебільшого зорієнтовані на сталу та стандартну структуру форм фінансової звітності, з метою задоволення потреб користувачів, що є майже неможливим у зв'язку з різними інтересами кожного з них.

Саме тому для аналізу стану та діяльності страхової компанії необхідно загальнозживані методики скоригувати шляхом виключення показників, які недоцільно застосовувати для даного суб'єкта господарювання, і навпаки, додати показники, які є специфічними для страхової діяльності. Саме тому в результаті дослідження було виокремлено 5 груп показників:

- Оцінка стану динаміки економічного потенціалу;
- Оцінка платоспроможності та ліквідності;
- Оцінка фінансової стійкості;
- Оцінка ділової активності;
- Оцінка рентабельності.

Окрім того, в кожній групі було виділено сукупність основних (необхідних, обов'язкових) показників та доповнюючих (додаткових).

Отже, розроблена модель дозволить ефективніше виявляти резерви поліпшення фінансового стану; об'єктивно оцінювати раціональне використання усіх видів фінансових ресурсів; своєчасно вживати заходи щодо підвищення платоспроможності страхової компанії; забезпечити обґрунтоване планування фінансового оздоровлення компанії.

Література:

1. Концептуальна основа фінансової звітності від 01.09.2010 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_009
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996 від 19.07.1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» від 01.01.2012р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_013

УДК: 657

Грибовська Ю. М.,
к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Полтавська державна аграрна академія

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ВІДПОВІДНО ДО МСФЗ

Одним із найбільш складних об'єктів бухгалтерського обліку як у вітчизняній, так і в міжнародній практиці є фінансові інструменти, до яких відносяться: фінансові активи, складові власного капіталу й зобов'язання – це й фінансові інвестиції в акції, і придбані боргові цінні папери, і дебіторська заборгованість, і інструменти власного капіталу, і фінансові зобов'язання, і похідні фінансові інструменти. Різноманіття

фінансових інструментів зумовлює удосконалення нормативного регулювання їх обліку і розкриття інформації у фінансовій звітності.

24 липня 2014 року було оновлено Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти», який повністю замінив МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка».

МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» регулює порядок визнання й оцінки фінансових інструментів, визначає особливості обліку їх знецінення, механізм обліку припинення і хеджування. Практичне застосування МСФЗ 9 планується з 1.01.2018 року, проте рекомендоване його дострокове застосування. Запровадження МСФЗ 9 полегшує облік, оскільки дозволяє отримати чітке розуміння класифікації та підходів до оцінки і знецінення фінансових інструментів.

Основоположним принципом класифікації фінансових інструментів є наміри компанії стосовно них. Тобто для того, що віднести окремі фінансові активи і фінансові зобов'язання в певну класифікаційну групу, треба визначитися, що саме компанія планує робити із ними? Для класифікації важливою є стратегія володіння і роботи із фінансовими інструментами. Стосовно фінансових активів стратегії можуть бути різними і, зокрема, компанія може:

- купити і утримувати фінансові активи для отримання фінансового доходу у вигляді відсотків і дивідендів;
- купити фінансові активи, щоб їх продати для отримання доходу від перепродажу у вигляді коливань ціни (отримання спекулятивного доходу);
- купити, щоб знизити ризики для забезпечення збалансованого інвестиційного портфелю, або управління ліквідністю, або хеджування;
- купити, щоб поєднати всі вище перелічені цілі в будь-якій комбінації [1].

Оновлений МСФЗ 9 2014 року передбачає розмежування бізнес-моделей компанії відносно фінансових активів, тобто намірів підприємства стосовно них:

- 1) отримання контрактних грошових потоків від фінансового активу (бізнес-модель збереглася з версії МСФЗ 9 2009 року);
- 2) отримання контрактних грошових потоків і епізодичний продаж активів (бізнес-модель додатково внесена до версії стандарту 2014 року);
- 3) будь-які інші стратегії, у тому числі трейдингові спекуляції (бізнес-модель також збереглася з версії МСФЗ 9 2009 року) [1].

Відповідно до обраної стратегії володіння і використання фінансових інструментів вони по-різному відображаються в обліку. Порядок подальшої оцінки фінансових активів, тобто їх оцінки на дату балансу цілком залежить саме від того, до якої класифікаційної групи вони віднесені. МСФЗ 9 поділяє фінансові активи на ті, що оцінюються за амортизованою вартістю, і ті, що оцінюються за справедливою вартістю [1].

Метод обліку за амортизованою вартістю застосовується для боргових фінансових інструментів. Відповідно до п. 4.1.2 МСФЗ 9 борговий інструмент, який відповідає двом критеріям (проходить два тести), оцінюється за амортизованою вартістю (за вирахуванням суми, яка може бути визнана як знецінення), якщо відповідний актив не був визнаний як такий, що має враховуватися за справедливою вартістю:

1- й тест – тест бізнес-моделі - мета компанії стосовно фінансового активу орієнтована на його утримання для цілей отримання контрактних грошових потоків, замість того, щоб продати інструмент до його контрактного терміну погашення і реалізувати зміни його справедливої вартості;

2- й тест – тест характеристик грошового потоку – договірні умови призводять до виникнення фінансового активу, пов'язаного із отриманням у зазначені дати

грошових потоків у вигляді виплати основної суми та відсотків по непогашеній частині боргу [1].

Метод обліку фінансових інструментів за амортизованою вартістю пов'язаний із нарахуванням відсоткового доходу за ефективною ставкою відсотків, є відомим для бухгалтерів. У новій версії стандарту лише більш чітко прописані умови його застосування.

Зміни вартості фінансових активів, які оцінюються за справедливою вартістю, визнаються у складі прибутків/збитків звітної періоду у Звіті про сукупний дохід, розділ «Звіт про прибутки і збитки» або відображаються із визнанням в іншому сукупному доході, тобто у Звіті про сукупний дохід, розділ «Інший сукупний дохід». Тобто для фінансових активів, які оцінюються за справедливою вартістю, можливі дві схеми обліку. При тому, якщо у версії МСФЗ 9 2009 року не було чіткості у встановленні меж використання кожної із схем, то у версії МСФЗ 9 2014 року така чіткість з'явилася, що суттєво полегшує практичне використання відповідного стандарту. У випадку, якщо стратегія (бізнес-модель) компанії полягає в тому, щоб придбавати фінансові активи з метою їх перепродажу, тобто для торгових операцій, базовою є модель обліку за справедливою вартістю з відображенням змін через прибутки та збитки [1; 2].

Зазначимо, що означені дві категорії фінансових активів були відокремлені в попередній версії МСФЗ 9. Водночас у версії МСФЗ 9 2014 року додатково введена ще одна категорія фінансових інструментів, відносно яких підприємство може обрати змішану стратегію, тобто бізнес-модель, яка передбачає придбання фінансового інструменту, з одного боку, для отримання контрактних грошових потоків, але, з іншого, й для перепродажу [1].

Щодо пайових фінансових інструментів у МСФЗ 9 зазначено, що: «усі інвестиції в акціонерний капітал вимірюються за справедливою вартістю і відображаються у Звіті про фінансовий стан, із змінами вартості, визнаної у прибутку чи збитку, за винятком тих інвестицій в інструменти капіталу, за якими підприємство прийняло рішення представляти зміни справедливої вартості у складу «іншого сукупного доходу». Таке рішення у свою чергу може бути прийнято компанією стосовно інвестицій в акціонерний капітал, не призначених для торгівлі» [1]. Рішення має носити остаточний характер при первісному визнанні фінансового інструменту. У свою чергу дохід у вигляді дивідендів у будь-якому випадку' визнається у складі прибутків/збитків звітної періоду.

Новим у змінній версії стандарту є порядок обліку знецінення фінансових інструментів. Позитивно слід оцінити те, що в МСФЗ 9 методика обліку знецінення представлена в достатній мірі докладно, і чітко конкретизовані основні моменти, що визначають порядок її практичного застосування. Модель знецінення базується на передумові, що підприємство очікує можливі втрати від фінансового інструменту. Модель знецінення може застосовуватися зокрема до:

- фінансових активів, які оцінюються за амортизованою вартістю;
- фінансових активів, які оцінюються в обов'язковому порядку за справедливою вартістю із віднесенням змін до іншого сукупного доходу;
- зобов'язань з надання кредитів, коли існує поточне зобов'язання з надання кредиту (за винятком тих, які оцінюються за справедливою вартістю через прибутки та збитки);
- договорів фінансової гарантії, до яких застосовується МСФЗ 9;
- дебіторської заборгованості за лізинговими договорами [1].

Отже, оновлений варіант МСФЗ 9 уточнив існуючу класифікацію та порядок оцінки фінансових інструментів, зокрема чітко передбачив умови використання тестів

бізнес-моделі і виплат по договору для цілей класифікації фінансових активів і окреслив порядок відокремлення фінансових активів, що враховуються за амортизованою вартістю, за справедливою вартістю через прибутки та збитки, за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, а також фінансових зобов'язань, що враховуються за амортизованою вартістю або справедливою вартістю.

Література:

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_016.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_015.

УДК 657

Гринчук М.С., магістр,
Науковий керівник: к. е. н., доцент кафедри обліку
та оподаткування **Попович В. І.**,
Мукачівський державний університет

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ДІЛОВИМИ ПАРТНЕРАМИ

Важливою складовою фінансово-економічної діяльності будь-якого підприємства є розрахунки з діловими партнерами. Вони нерозривно пов'язані з вхідними та вихідними грошовими потоками, які складають основу процесу забезпечення безперервної діяльності суб'єктів господарювання. Затягування строків отримання платежів та погашення зобов'язань приводить до сповільнення операційного циклу та зниження ділової активності підприємства.

Тема розрахунків з діловими партнерами на рівні методології обліку розглядалась провідними ітчизняними науковцями серед яких: Ф.Ф. Бутинець, Г.В. Власюк, М.А. Козоріз, С.Ф. Голов, О.С. Кравченко, Є.В. Мних, А.С. Барановська, О.М. Петрик, І.Б. Садовська та інші. Проте, ряд питань досі залишаються недостатньо вивченими, що зумовлює актуальність даної теми.

Слід зазначити, що облік розрахунків з діловими партнерами є найважливішою ділянкою бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємств. За допомогою розрахунків можна спрямувати та забезпечити підприємства сировиною, матеріалами, паливом, тарою, а також здійснити реалізацію готової продукції.

Основними завданнями обліку розрахунків з діловими партнерами є:

- формування повної й достовірної інформації про стан розрахунків;
- забезпечення інформацією, необхідної внутрішнім й зовнішнім користувачам бухгалтерської звітності;
- контроль за дотриманням договірних форм розрахунків з діловими партнерами;
- контроль за станом дебіторської й кредиторської заборгованості;
- своєчасне звірення розрахунків з дебіторами й кредиторами для виключення простроченої заборгованості;
- контроль за вірним визначенням кількості, якості, вартості товарів, що надійшли, своєчасне і якісне оформлення документів;
- контроль за своєчасним і повним оприбуткуванням товарів;

- контроль за здійсненням своєчасних і правильних розрахунків з діловими партнерами.

Кредиторська та дебіторська заборгованість складають суттєву частку відповідно оборотних активів і поточних зобов'язань підприємства – в деяких галузях до 40-50%, а це означає, що достовірність цих показників необхідна для забезпечення достовірності фінансової звітності в цілому [3].

Аналіз ситуації на підприємствах України свідчить про необхідність широкого впровадження дієвого внутрішньогосподарського контролю за розрахунками з діловими партнерами. Це забезпечить управлінський персонал достовірною й максимально повною інформацією про стан, структуру та динаміку відносин з діловими партнерами і допоможе правильно визначити основні напрямки діяльності та завдання, які постають перед підприємством.

Важливою складовою процесу оперативного та якісного управління підприємством є документування обліку діловими партнерами. Якщо на підприємстві не налагоджено документообіг з розрахунків з діловими партнерами тоді управління взагалі неефективне, оскільки зростає ймовірність штрафних санкцій через несвоєчасність сплати постачальникам або оприбуткування матеріалів, не контролюються дії матеріально відповідальних осіб, що загрожує інформаційній безпеці та знижує прибуток підприємства [2].

Несвоєчасні розрахунки формують заборгованість між виробником і споживачами продукції, ведуть до несвоєчасних виплат готівкою в рахунок заробітної плати, що викликає невдоволення рацюючих та погіршує соціальне становище. Саме тому необхідно удосконалити облік розрахунків підприємства з діловими партнерами шляхом впровадження наступних заходів:

1) проводити інвентаризацію розрахунків з діловими партнерами, яка повинна здійснюватись один раз у квартал. Інвентаризація розрахунків направлена на підтвердження правильності сум заборгованості на рахунках бухгалтерського обліку. Інвентаризація проводиться шляхом перевірки та документального підтвердження наявності та стану зобов'язань по розрахунках з діловими партнерами;

2) згідно з Інструкцією про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку, на позабалансовому рахунку 03 «Контрактні зобов'язання» розробити методику обліку зобов'язань і прав за підписаними договорами в розрізі діловими партнерами та замовлень, з використанням субрахунків «Передбачувані платежі за договорами підписаними», «Очікувані надходження за договорами підписаними». Це дозволить підвищити контроль за їх виконанням, та забезпечить облік даних про потенційні платежі і надходження. При настанні першої події за договором бухгалтер володітиме повною інформацією за договірними зобов'язаннями, що дозволить достовірно і своєчасно оформити первинні документи;

3) здійснювати ретельний відбір діловими партнерами шляхом детального вивчення їх ділової репутації та надійності фінансового становища;

4) проводити аналіз кредиторської заборгованості за видами утворення та датами утворення, що дозволить своєчасно виявляти прострочену заборгованість і вживати заходів щодо її стягнення;

5) контролювати прострочену кредиторську заборгованість, так як в умовах інфляції будь-яка відстрочка платежу призводить до того, що підприємство реально отримує лише частину вартості поставленої продукції;

6) провести повну автоматизацію обліку розрахунків з діловими партнерами, яка дозволить визначити найбільш раціональні способи погашення взаємної заборгованості, проводити взаємозаліки заборгованості, своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості;

7) продумане використання субконто для запису повної інформації щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками створює умови для здійснення оперативного та ретроспективного аналізу, проведення перспективного аналізу та прогнозування позикового капіталу для підвищення контролю на всіх рівнях та етапах та здійснення гнучкого виробничо-фінансового менеджменту [1].

Отже, облік розрахунків з діловими партнерами є найважливішою ділянкою бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємств. Запропоновані заходи щодо оптимізації обліку розрахунків з діловими партнерами дозволять, на нашу думку, не тільки удосконалити організацію аналітичного обліку розрахунків з діловими партнерами, а й сприятимуть ефективному управлінню ними.

Література:

1. Басюк А. Удосконалення аналітичного обліку розрахунків з контрагентами в умовах його автоматизації / А. Басюк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/32_PRNT_2013/Economics/7_149014.doc.htm
2. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками / Власюк Г. В. // Держава та регіони. – 2009. – № 5. – С. 40-44.
3. Зеленко С.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю за товари, роботи та послуги / Зеленко С. В. // Економічні науки. – 2014. – № 11 (41). – С. 65-71.
4. Маркус О.В. Напрями удосконалення управлінського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками як інструмента контролю платоспроможності підприємства / О. В. Маркус, І. О. Романюк // Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання. – 2014. – № 5. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3024>

УДК 657:656.13

Гудь Г.П., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри обліку та оподаткування **Попович В.І.**,
Мукачівський державний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ ДОХОДІВ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Важливе значення в бухгалтерському обліку має класифікація доходів. На сьогодні в наукових роботах, нормативних актах, підручниках можна побачити різну класифікацію доходів. У зарубіжній літературі найчастіше трапляється класифікація доходів відповідно до видів витрат фірми. Відповідно багато хто з вчених досліджував класифікацію доходів підприємства

Ф.Ф. Бутинець класифікує доходи з метою визначення суми доходу від надання послуг, реалізації продукції, використання активів; залежно від місця виникнення на доходи центрів інвестицій, центрів доходів, центрів прибутку та загальний дохід підприємства, які в певній мірі більш відповідають цілям фінансового обліку, ніж управлінському.

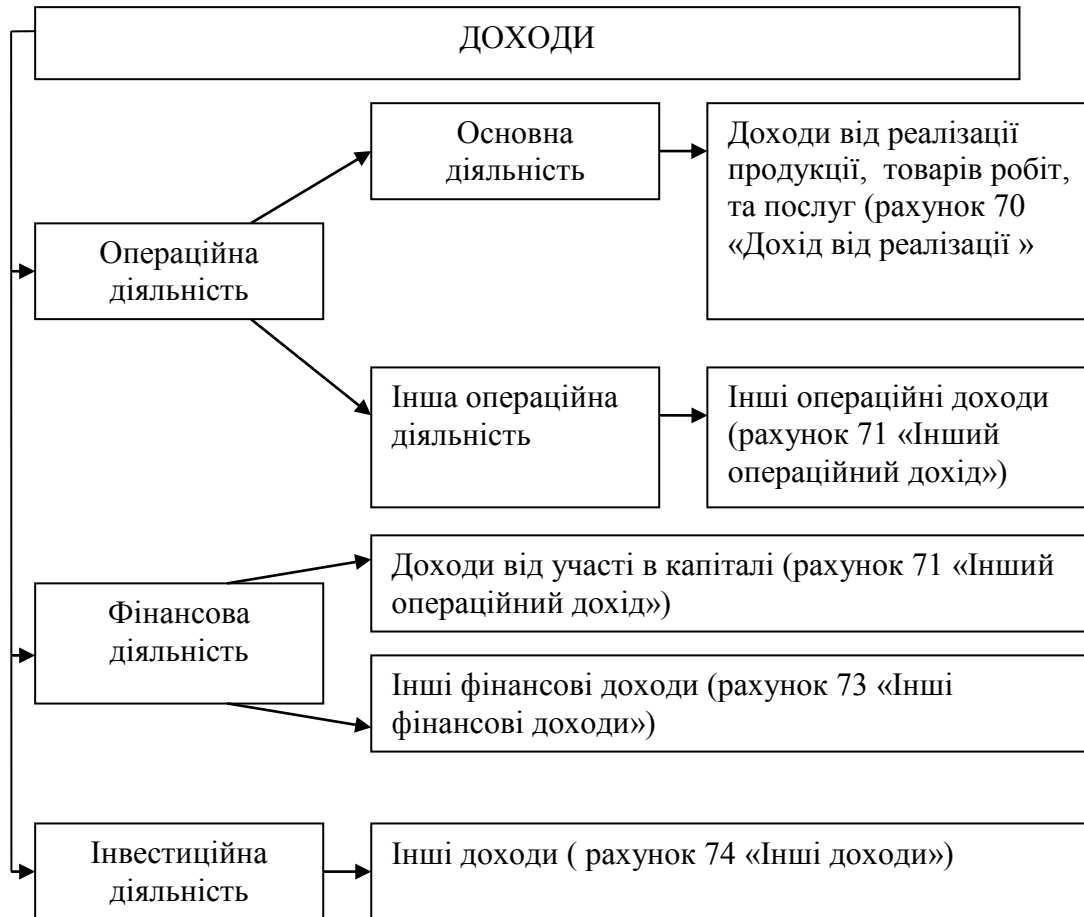

Рис 1.1. Класифікація доходів за видами діяльності

«Загальні вимоги до фінансової звітності» та на плані рахунків бухгалтерського обліку. Класифікація доходів за видами діяльності має важливе значення для оцінки діяльності підприємства, а також є актуальною для управлінського обліку. Вся діяльність підприємства згідно звіту про сукупний дохід поділяється на операційну, фінансову та інвестиційну. (рис. 1.1.)

Саме класифікація доходів за видами діяльності є найбільш дискусійною, оскільки в економічній літературі існують суперечливі думки щодо віднесення тих чи інших доходів до операційної чи фінансової чи до інвестиційної діяльності.

Дохід від операційної діяльності є результатом основної, виробничої діяльності для даного підприємства. Дохід від інвестиційної діяльності відображається у формі інших доходів від участі в спільних підприємствах; доходів від володіння цінними паперами й від депозитних внесків, а також у формі доходів від реалізації основних коштів й інших активів, відмінних від коштів і продукції. Дохід від фінансової діяльності – це результат грошових потоків, які пов’язані із забезпеченням підприємства зовнішніми джерелами фінансування (залучення додаткового акціонерного або пайового капіталу, емісія акцій, облігацій або інших боргових цінних паперів, залучення кредиту в різних його формах, а також обслуговування залученого капіталу шляхом виплати дивідендів і відсотків і погашення зобов’язань з основного боргу).

Щодо доходів підприємств автотранспортної галузі, то у більшості випадків основою їх є доходи від надання транспортних послуг та виконання певних робіт. Ринок транспортних послуг є одним із найпривабливіших ринків в Україні, який цілком сформований. Транспортні послуги є традиційно популярними в Україні, проте попит

на них нестабільний і залежить від рівня доходів споживачів, стану економіки та сезонності. Загалом, транспортна галузь в Україні є однією з галузей, які найшвидше зростають. Зростання досягається за рахунок розширення внутрішнього попиту та забезпеченості країни основною сировиною. Особливістю цієї галузі є повна орієнтація виробництва на кінцевого споживача. Сучасне управління підприємствами транспортної галузі безпосередньо залежить від чіткої організації бухгалтерського обліку. З метою його удосконалення пропонуємо класифікувати доходи за джерелами формування на такі як:

- дохід від надання послуг, виконання певних робіт;
- дохід від інших надходжень.

Дохід від надання послуг, виконання певних робіт є його основним видом на підприємстві, безпосередньо пов'язаним із галузевою специфікою діяльності. Аналогом цього терміна є термін «дохід з основної діяльності».

До інших надходжень зарахуємо, наприклад, такі доходи: надходження, пов'язані з наданням за плату в тимчасове користування активів підприємства; надходження, пов'язані з наданням за плату прав, що виникають із патентів на винаходи, промислові зразки й інші види інтелектуальної власності; надходження, пов'язані з участю в статутних капіталах інших організацій; дохід, отриманий підприємством у результаті спільної діяльності; штрафи, пені за порушення умов договорів; надходження на відшкодування за заподіяні організації збитки; доходи минулих років, виявлені у звітному році; суми кредиторської й депонентської заборгованості, з яких минув строк позовної давності та інші.

Досліджуючи класифікацію доходів можна зробити висновок що загалом всі підприємства функціонують з метою виробництва продукції чи надання транспортних послуг і отримання максимально можливого прибутку. Цю мету можна досягнути лише тоді коли ми маємо чітку класифікацію доходів. Кожне підприємство повинно обирати найбільш оптимальний варіант для себе.

Література:

1. НП(с)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».
2. Ніколаєва В. П. Класифікація доходів з операційної діяльності підприємства / В.П. Ніколаєва // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 91-95.
3. Бутинець, Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік [Текст]: підручник. /Ф. Ф. Бутинець; Мін-во освіти і науки України, Житомир. – Житомир :ПП «Рута», 2001. – 672 с. – ISBN 966-7570-67-3.

УДК 657.6:338.43

Данилюк Н.В. студентка,
Букало Н.А., к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

В нинішніх умовах господарювання виробники сільськогосподарської продукції бажаючи зробити її якісною повинні звертати увагу на витрати, які будуть понесені при виробництві, адже вони прямо й опосередковано впливають практично на всі площини функціонування підприємства, визначаючи її політику ціноутворення, обсяги виробництва, розмір прибутку, показники фінансового стану, конкурентоспроможність

продукції та підприємства загалом. Зважаючи на зміни у законодавстві щодо сільського господарства актуальним є розгляд питання щодо особливостей обліку витрат.

Методичні основи обліку витрат сільськогосподарських підприємств подано у П(С)БО 16 "Витрати", а також у Методичних рекомендаціях з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, що затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.01 № 132.

Метою обліку витрат і визначення собівартості продукції (робіт, послуг) є документоване, своєчасне, повне і достовірне відображення фактичних витрат на виробництво продукції для забезпечення контролю за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів [2, с. 172-180].

Витрати виробництва в сільському господарстві включають витрати живої і уречевленої праці, що є витратами засобів та предметів праці. Перші проявляються у вигляді конкретної праці в різних галузях сільського господарства, другі - це витрачені насіння, корми й інші види запасів.

Особливості обліку визначаються сезонними умовами сільськогосподарського виробництва. Процес праці в часі не завжди збігається із одержанням продукції: праця витрачається впродовж цілого року, тоді як продукцію рослинництва зазвичай одержують у певну пору року.

Провідними галузями сільськогосподарських підприємств є рослинництво, тваринництво і переробна промисловість. Рослинництво має суттєві особливості, що впливають на організацію обліку витрат: витрати здійснюють нерівномірно впродовж значного проміжку часу, продукцію одержують мірою досягання культур, як правило, раз на рік, виникає потреба розмежування витрат під урожай поточного й майбутніх років, в окремих виробництвах витрати здійснюють одночасно для вирощування багатьох культур, витрати насіння, добрива є продуктами власного виробництва [3, с. 168].

Досліджуючи публікації Ф.Ф. Бутинця можна стверджувати, що до найважливіших факторів, які впливають на організацію обліку, відносяться наступні:

- собівартість зерна, кормів і продукції інших культур, що встановлюють лише після збирання врожаю, зазвичай наприкінці року, на відміну від продукції промислових підприємств, яку здебільшого калькулюють щомісячно;

- встановлений порядок оцінки продукції упродовж року. Продукцію оприбутковують і списують у витрати впродовж року за плановою собівартістю. Коригування ж її вартості до фактичної собівартості здійснюється лише після складання звітних калькуляцій по завершенні року;

- об'єднання в обліку основних видів предметів праці із товарною частиною продукції під загальною назвою "Продукція сільськогосподарського виробництва";

- система документування, що передбачає, зокрема, облік продукції при її збиранні й відвантаженні у полі, а також контроль за її транспортуванням і в місцях зберігання;

- методика обліку руху тварин та відтворення їх за видами й зоотехнічними групами. Спеціально обліковують витрати на вирощування й відгодівлю тварин, калькулюють приріст їхньої живої маси та собівартість поголів'я, що дає змогу контролювати ці процеси й виявляти фактичну вартість тварин, яких переводять в основні фонди, реалізують або залишають на кінець року для відгодівлі й вирощування [1, с. 225-228].

Облік витрат виробництва в рослинництві побудовано таким чином, щоб мати змогу щомісячно узагальнювати витрати на окремі види робіт за культурами або однорідними групами їх, а по завершенні року обчислювати фактичну собівартість

зібраної продукції. Така структура обліку вможливує контроль за відповідністю витрат обсягові робіт, якості й термінам їх виконання й досягненні урожайності.

Собівартість продукції тваринництва - менш сезонної за рослинництво галузі, також визначають по завершенні року, бо собівартість використаних кормів власного виробництва можна визначити лише після збирання врожаю. Крім того, одержання продукції тваринництва та витрати на виробництво тривають упродовж року нерівномірно, тому накладні витрати можуть розподілятися на продукцію рослинництва і тваринництва лише після визначення повного обсягу, тобто наприкінці року.

У тваринництві витрати узагальнюють за видами й обліковими групами тварин. Потім витрати відносять на відповідні види продукції, що калькулюється. Собівартість продукції цієї галузі залежить від обсягу витрат на утримання тварин та їхньої продуктивності. Продуктивність залежить від якості обслуговування тварин, дотримання раціону годівлі, якості й структури кормів, механізації робіт і низки інших чинників.

Оскільки в сільському господарстві виробничий цикл може тривати від кількох місяців до року й кількох років, собівартість продукції обчислюють раз на рік [3, с. 170-176].

У тваринництві та рослинництві облік доцільно вести за такими статтями: витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; паливо та мастильні матеріали; засоби захисту рослин і тварин; корми; роботи та послуги; витрати на ремонт необоротних активів; інші витрати на утримання основних засобів; інші витрати; непродуктивні витрати (в обліку); загальновиробничі витрати. Витрати на виробництво продукції рослинництва, тваринництва та інших виробництв у сільському господарстві формують за об'єктами обліку, планування й визначення собівартості продукції (калькулювання), а також за центрами відповідальності (підрозділами підприємства тощо). За цими об'єктами витрат відкривають рахунки аналітичного обліку сільськогосподарського виробництва. Ними можуть бути :

- культури або групи культур (зернові, технічні, кормові, плодово-ягідні культури та виноградники, картопля та овочеваштанні культури, квітництво, плантації хмелю) ;

- роботи під урожай майбутнього року (посіви озимих зернових культур, оранка на зяб, лушення стерні, внесення добрив) ;

- витрати, що підлягають розподілу між кількома культурами чи видами робіт (на зрошення та осушення земель, догляд за полезахисними лісовими смугами) ;

- центри відповідальності - структурні підрозділи сільськогосподарського підприємства. Фактичні витрати підрозділу розподіляють між окремими культурами пропорційно до кошторисних витрат згідно з технологічними картами чи укрупненими нормативами, суми яких за потреби мають бути скориговані на індекс інфляції.

У рослинництві, крім сільськогосподарської продукції, об'єктами обліку витрат можуть бути роботи, виконані впродовж поточного року під урожай майбутнього року, у тваринництві - окремі види тварин: велика рогата худоба, тварини на відгодівлі, свинарство, вівчарство, птахівництво [1, с. 233-240]. Досліджуючи питання щодо оподаткування сільськогосподарських виробників важливо також звернути увагу на зміни у Податковому кодексі України. Якщо до 2015 року сільськогосподарські товаровиробники сплачували фіксований сільськогосподарський податок, то зараз їм пропонується сплачувати єдиний податок, перебуваючи у складі четвертої групи платників єдиного податку. Вимоги до сільськогосподарських товаровиробників, які потрібно виконати для того, щоб сплачувати єдиний податок у складі четвертої групи, наведені у ст. 291 ПКУ [4].

Отже, бухгалтери сільськогосподарського підприємства обліковуючи витрати повинні звернути увагу на всі аспекти їх обліку, а також прослідкувати за змінами у законодавстві, що стосуються даного питання.

Література:

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік: навч. посібник / Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Чижевські, Н. В. Герасимчук. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 448 с.
2. Карп'як Я. С. Організація бухгалтерського обліку витрат, доходів і фінансових результатів суб'єкта господарювання / Я. С. Карп'як. // Вісник Національного університету 794. – 2014.
3. Свідерський Є. І. Бухгалтерський облік у галузях економіки. Навч. посібник / Є. І. Свідерський. – Київ: КНЕУ, 2004. – 233 с.
4. Спрощена система оподаткування для сільгоспвиробників [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.agro-business.com.ua>.

УДК 657.42:330.142.26(477)

Дерев'янюк С.І.,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В таких постійного ускладнення системи управління надзвичайно важливим є удосконалення інформаційного забезпечення. Не останнє місце в загальній інформаційній системі підприємства займає бухгалтерський облік. Саме завдяки йому зовнішні та внутрішні користувачі отримують інформацію про господарські операції підприємства, можуть здійснювати аналіз наслідків раніше прийнятих рішень, контролювати всі господарські процеси. Використання оборотних активів впливає на прийняття рішень щодо стратегічного розвитку та забезпечує позитивні результати діяльності підприємств. Саме тому оцінка рівня забезпеченості активами, і в першу чергу оборотними активами, ефективність їх використання є надзвичайно актуальними.

Для того, щоб забезпечити діяльність підприємств оборотними активами в потрібному обсязі та належної якості, суб'єкти господарювання повинні займатися безперервним оперативним управлінням. Окремі питання управління оборотними активами у різні часи розглядали як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, зокрема Е.Р.Брігхем, Б.Коллас, М.Н.Крейніна, І.А.Бланк, М.В.Володькіна, Г.Г.Кірейцев, Л.А.Лігоненко, Р.А.Слав'юк та багато інших. Важливим напрямком управління грошовими коштами є розрахунок мінімально допустимої суми для операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, запасами – забезпечення оптимальної їх кількості та мінімізація витрат з обслуговування, зберігання і витрачання, дебіторською заборгованістю – оцінка реального стану та прогнозування її змін у майбутньому для попередження і уникнення сумнівних та безнадійних боргів.

Кожен суб'єкт господарювання повинен обрати таку політику формування оборотних активів та визначення джерел їх фінансування, яка давала б можливість: оптимізувати їх обсяг та структуру; визначати обґрунтовану потребу в оборотних активах для всіх видів діяльності підприємства та оптимальне співвідношення між різними їх джерелами фінансування; підвищити ефективність використання оборотних активів. Ефективність управлінських рішень залежить від оптимальної організації

планування, контролю та аналізу з метою виявлення альтернативних рішень для досягнення стратегічних напрямків діяльності у майбутньому. Потрібно адаптувати облікову інформацію під потреби конкретного користувача для виконання конкретного завдання, визначеного для досягнення заданої мети.

Бухгалтерська інформація буде якісною лише тоді, коли відповідатиме таким ознакам: зрозумілість, доречність, достовірність, зіставність. Так, для користувачів при прийнятті управлінських рішень вона має бути зрозумілою, відповідати в повному обсязі їх потребам, давати впевненість в реальності даних бухгалтерського обліку та можливість аналізувати отримані дані. Якість облікового забезпечення залежить від багатьох факторів. На нашу думку, найважливішим серед них є раціональна організація облікового процесу, яка включає, зокрема, наявність розроблених та затверджених Положень про бухгалтерську службу, визначення її обов'язків, прав, відповідальності, взаємодії з іншими структурними підрозділами, посадових інструкцій головного бухгалтера та інших працівників бухгалтерії.

Не менш важливою є якість облікової політики. В літературі зустрічаються пропозиції щодо формування облікової політики за певними етапами [2]. На організаційному етапі відбувається створення виконавчого органу та закріплення за його фахівцями обов'язків і повноважень. Визначення як тактичних, так і стратегічних напрямів діяльності та об'єктів обліку відбувається на підготовчому етапі. Зовнішні умови, які чинять вплив на господарську діяльність та на облікову політику вивчаються на дослідницькому етапі. На методологічному етапі відбувається вибір елементів облікової політики та розробка порядку інформаційного забезпечення процесу її формування. Складання поточного розпорядчого документа про облікову політику, запровадження самої облікової політики та здійснення контролю за її дотриманням відбувається на заключному етапі.

У розпорядчому документі про облікову політику потрібно відобразити наступне: методи оцінки вибуття запасів; порядок обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат; періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів; метод обчислення резерву сумнівних боргів; перелік та склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); склад змінних та постійних загально-виробничих витрат, бази їх розподілу; поріг суттєвості для окремих об'єктів обліку. Суб'єкти господарювання за потреби облікову політику можуть змінювати. На думку окремих науковців зміни до облікової політики можуть носити як ретроспективний, так і перспективний характер [1].

Якість носіїв первинної, поточної та підсумкової інформації також впливає на рівень якості інформації. В умовах постійного зростання обсягу інформації, вимог щодо оперативності її обробки, інформаційного навантаження на управлінський персонал виникає потреба у комплексній автоматизації управлінської діяльності на базі сучасних інформаційних технологій. Оскільки документальна фіксація інформації є обов'язковою, то потрібно запроваджувати електронний документообіг.

Якість обліково-інформаційного забезпечення управління оборотними активами залежить від безперервного відслідковування як законодавчих, так і нормативно-правових актів. Існує думка, що управління запасами базується на збиранні та систематизації внутрішньої інформації про фактичний стан запасів, швидкості їх реалізації, зовнішньої інформації про кон'юнктуру відповідного сегменту споживчого ринку, моніторингу збутової та цінової політики постачальників, орієнтується на прогностичні показники обсягу реалізації запасів, використання як матеріальних, так і фінансових ресурсів [3].

Важливим питанням організації обліку запасів є їх класифікація та оцінка. Так, прийняття рішень щодо їх використання залежить від наявності достовірної інформації

про наявність та рух запасів за видами, найменуванням та визначення первісної вартості. Придбані (отримані) або вироблені запаси на баланс підприємства зараховуються за первісною вартістю. Коли на момент оприбуткування запасів визначити її достовірно не можна, то такі запаси оцінюють та відображають за справедливою вартістю з наступним коригуванням її до первісної вартості. Первісною вартістю запасів, які виготовляються власними силами підприємства, визнається їх виробнича собівартість, яка визначається згідно з П(С)БО 16 «Витрати».

Головний бухгалтер має вирішити проблему використання того чи іншого методу оцінки запасів при їх вибутті (реалізації). Обираючи той чи інший метод оцінки, потрібно пересвідчитись у його ефективності, адже сума за розрахунком буде впливати як на собівартість реалізації, так і фінансовий результат від основної діяльності підприємства. Дискусійним питанням обліку готової продукції є визначення її первісної вартості. Для формування даних про фактичну виробничу собівартість готової продукції, підприємству необхідно, зокрема: визначити склад і перелік прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат; визначити склад і перелік загальновиробничих витрат; здійснити обов'язковий поділ загальновиробничих витрат на постійні та змінні та визначити базу розподілу; визначити справедливу вартість супутньої продукції або ціну можливого використання зворотних відходів; забезпечити обов'язкове документування операцій щодо виправлення та списання браку; обрати методику оцінки незавершеного виробництва; для обчислення витрат за видами продукції та місцями їх виникнення забезпечити класифікацію витрат за калькуляційними статтями; обрати метод обліку витрат виробництва та калькулювання виробництва продукції тощо.

Потребують вирішення такі питання організації та методики обліку дебіторської заборгованості, зокрема: забезпечити класифікацію дебіторської заборгованості залежно від своєчасності погашення на ту, строк оплати якої ще не настав та несплачену в строк, з обов'язковим виокремленням сумнівної та безнадійної заборгованості, що позитивно вплине на якість аналітичного обліку та контролю за її погашенням, а також відображення даних про заборгованість у примітках до річної фінансової звітності; при визначенні первісної вартості дебіторської заборгованості варто визначити вплив операцій щодо повернення товарів покупцями, надання їм знижок; обрати метод визначення величини сумнівних боргів, проаналізувавши додатки до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та проводити систематичну претензійно-позовну роботу згідно вимог Господарського та Цивільного кодексів України; включити в робочий план рахунків рахунки другого та третього порядку для одержання інформації як про виникнення, так і погашення заборгованості в розрізі кожного дебітора; забезпечити контроль і недопущення сумнівної та безнадійної заборгованості, обов'язково використовувати позабалансовий рахунок 071 «Списання дебіторської заборгованості» впродовж не менше 3-х років з дати списання такої заборгованості для моніторингу можливості її стягнення у разі зміни майнового стану боржника тощо.

Проблемами раціональної організації та методики обліку грошових коштів, які потрібно вирішити, є: здійснення документування всіх господарських операцій руху грошових коштів у касі, на поточному та інших рахунках в установах банків, грошових документів і грошових коштів у дорозі, розробивши детальний графік документообігу за кожним об'єктом; своєчасність складання матеріально відповідальними особами звітності щодо наявності та руху грошових коштів у касі, дорозі та грошових документів; систематизація даних первинних документів у реєстрах аналітичного обліку та на рахунках бухгалтерського обліку згідно діючих нормативно-правових документів, що забезпечить користувачів детальною інформацією про наявність та рух

грошових коштів за видами валют, місцями знаходження, видами рахунків у банківських установах тощо.

Отже, бухгалтерський облік знаходиться в постійному розвитку. Економічні процеси, що відбуваються на макро- та мікрорівнях впливають на потреби як зовнішніх, так і внутрішніх користувачів. Окреслені напрямки вирішення проблем обліку оборотних активів сприятимуть забезпеченню такого інформаційного рівня системи управління, якого вона потребує сьогодні.

Література:

1. Бондар М. Облікова політика підприємства: зміни та доповнення/ М.Бондар, В.Бабич// Бухгалтерський облік і аудит, 2012. - №12. – с.8-12.

2. Житний П. Організаційно-методологічні засади формування облікової політики підприємства/ П.Житний// Бухгалтерський облік і аудит, 2006. - №3. – с.3-10.

3. Хоменко Н.В. Товарні запаси: проблеми обліку, контролю та звітності: монографія/ Н.В.Хоменко, О.В Карпенко, Ю.А.Верига. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 153с.

УДК 657:658.11:631. 115

Дерев'янюк С.І.,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

Приходько О.В., магістр,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Одним із центральних сегментів економіки України є сільське господарство. Саме від нього значною мірою залежить розвиток країни та рівень життя населення. В умовах сьогодення виникає необхідність постійної державної підтримки даної галузі, що може проявлятися як у наданні податкових пільг, так і спрощенні процесу проведення ними розрахунків за податковими зобов'язаннями. Питання оподаткування в сільському господарстві досліджували такі вчені, як К.Головач, З.Варналій, К.Ващенко, В.Жук, С.Дрига, Ю.Іванова та ін. Питання оподаткування фермерських господарств нині є одним із найбільш актуальних для економіки. В Україні цій проблемі завжди приділяли значну увагу, проте дискусії стосовно оптимальної моделі оподаткування сільськогосподарських підприємств, як і те, кого з господарюючих суб'єктів повноцінно відносити до цієї категорії, тривають і донині.

На нашу думку, організаційною формою сільськогосподарських підприємств, до якої необхідно застосовувати податкові стимули у вигляді пільгових податкових ставок та спрощення процесу розрахунків за податками й платежами, мають бути фермерські господарства. Це зумовлено їх поширеністю на теренах України, мобільністю та широтою напрямів орієнтації виробництва сільськогосподарської продукції.

Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян зі створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до Закону України „Про фермерське господарство” від 19.06.2003р. №973-IV. Регулювання процесу розрахунків фермерських господарств за податками й платежами здійснюється згідно норм Податкового кодексу України (ПКУ),

у відповідності до якого вітчизняні фермерські господарства мають право самостійно обирати режим оподаткування при дотриманні їх відповідності певному переліку обов'язкових правил і характеристик, зокрема:

- загальний режим, який передбачає сплату податків на загальних засадах (базується на сплаті податку на прибуток і всі вимоги, встановлені ПКУ щодо цього податку, повинні виконуватися);

- спеціальний режим, відповідно до якого передбачена сплата фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП) без сплати податку на прибуток підприємств, плати за землю, збору за спеціальне використання води і збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності;

- спрощений режим оподаткування зі спеціальним справлянням та використанням ПДВ;

- спрощена система оподаткування, обліку та звітності, яка передбачає заміну сплати визначених ПКУ податків на сплату єдиного податку.

Більшість фермерських господарств, що працюють на умовах пільгового оподаткування використовують ФСП. Так, фермерські господарства, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює чи перевищує 75%, можуть набути статус платника ФСП. До таких фермерських господарств відносять сільськогосподарських товаровиробників–юридичних осіб, які займаються виробництвом сільськогосподарської продукції чи розведенням, вирощуванням та виловом риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках і водосховищах) та її переробкою на власних чи орендованих потужностях, у т.ч. власної виробленої сировини на давальницьких умовах та здійснюють операції з її постачання.

Об'єктом оподаткування є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) чи земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ), що перебуває у власності фермерського господарства або надана йому у користування, у т.ч. на умовах оренди. Базою оподаткування є нормативна грошова оцінка 1га сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень), проведена за станом на 01.07.1995р., земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ), та нормативна грошова оцінка 1га ріллі в Автономній Республіці Крим або в області, проведена станом на 01.07.1995р. Розмір ставок ФСП з 1га сільськогосподарських угідь чи земель водного фонду для сільськогосподарських товаровиробників залежить від категорії (типу) земель, їх розташування (ст.304 ПКУ).

Законодавством не встановлено вимоги щодо мінімальної кількості земельних ділянок, які мають належати на праві власності чи перебувати в користуванні фермерського господарства – платника ФСП. Згідно законодавства будь-яке право користування фермерським господарством земельною ділянкою, на якій розташовані сільськогосподарські угіддя, хоча б за яких підстав ним воно було отримане, є достатнім для підтвердження частки сільськогосподарського товаровиробництва для цілей справляння ФСП.

Розглянутий пільговий режим оподаткування фермерських господарств сприяє зростанню підприємницької активності в цій сфері, оскільки надає можливість спрощеного пільгового оподаткування фермерським господарствам, які мають обсяги господарської діяльності, що виходять за рамки малого підприємництва. Також цей режим сприяє розвитку серед фермерських господарств саме сільськогосподарського виробництва, оскільки основною вимогою для його використання є забезпечення частки сільськогосподарського товаровиробництва у загальній структурі його господарської діяльності на рівні більше 75%. Водночас процес визначення відповідності фермерського господарства критеріям можливості роботи за спрощеною

системою оподаткування зі сплатою ФСП є досить трудомістким і призводить до виникнення різних спорів між відповідними платниками податків та органами доходів і зборів, що здебільшого вирішуються у судовому порядку. Це може призвести до згортання підприємницької активності фермерських господарств, несе в собі корупційні ризики та загалом негативно впливає на досліджувану сферу.

Спрощений режим оподаткування фермерських господарств зі спеціальним справлянням і використанням ПДВ, відповідно до ст.209 ПКУ, діє до 01.01.2018р. Загальна його суть полягає в тому, що сума ПДВ, нарахована фермерським господарством на вартість поставлених ним сільськогосподарських товарів чи послуг не підлягає сплаті до бюджету та повністю залишається в розпорядженні такого фермерського господарства для відшкодування суми податку, сплаченої (нарахованої) постачальнику на вартість виробничих факторів, за рахунок яких сформовано податковий кредит, а за наявності залишку такої суми податку – для інших господарських потреб. Згадані суми податку на додану вартість акумулюються фермерськими господарствами на спеціальних рахунках, що відкриваються в банках чи в органах Державної казначейської служби України.

Він є складнішим в адмініструванні, але надає більшу можливість формування грошових ресурсів на розвиток відповідного фермерського господарства і спрощує його взаємовідносини з контрагентами, що перебувають на загальній системі оподаткування, обліку та звітності. Одним вагомим недоліком цього режиму є його тимчасовий характер, що відлякує потенційних інвесторів від входу в галузь та негативно впливає на загальний розвиток сільського господарства України.

Режим спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності передбачає заміну сплати визначених ПКУ податків на сплату єдиного податку. Усі суб'єкти господарювання, у т.ч. й фермерські господарства, що відповідають ряду критеріїв, мають право на сплату замість визначених законодавством податків і зборів єдиного податку, розмір якого залежить від специфіки платника. Законодавчо передбачено поділ усіх суб'єктів господарювання, що мають право на податкову пільгу у вигляді сплати єдиного податку, на шість груп. Враховуючи той факт, що фермерські господарства є виключно юридичними особами, вони можуть працювати за цим режимом спрощеного оподаткування лише у випадку відповідності критеріям віднесення до четвертої чи шостої груп малих підприємств. Ст.293 ПКУ передбачено, що для платників, віднесених до четвертої групи, єдиний податок встановлюється у розмірі 3% доходу – у разі сплати податку на додану вартість та у розмірі 5% доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку, а для шостої групи – відповідно 7% або 10% доходу. Цей режим спрощеного оподаткування, в першу чергу, спрямований на розвиток малого підприємництва в Україні. Проте він може бути обраний і фермерськими господарствами для проведення розрахунків за податковими зобов'язаннями у випадку відповідності законодавчо встановленим критеріям.

Усі охарактеризовані режими спрощеного (пільгового) оподаткування фермерських господарств в Україні спрямовані на зниження адміністративного та податкового тиску на дані підприємства та забезпечення зростання підприємницької активності в галузі сільського господарства. Позитивним, хоча і складним у практичній реалізації, є підхід законодавця до визначення критеріїв, яким мають відповідати фермерські господарства, для отримання можливості спрощеного розрахунку за податками й платежами, що максимально забезпечує державну підтримку розвитку саме сільськогосподарського виробництва та малого підприємництва в галузі.

Резюмуючи все викладене вище, можна зробити такі висновки:

– для забезпечення розвитку фермерських господарств та зростання підприємницької активності в цій сфері необхідна відповідна державна підтримка, що проявляється у формі спрощеного (пільгового) оподаткування. Фермерські господарства на свій вибір мають можливість обрати та використовувати один з чотирьох податкових режимів (три з яких є пільговими);

– кожний з режимів спрощеного оподаткування фермерських господарств має як свої переваги, так і недоліки, що ускладнюють його практичне використання. Основними недоліками всіх спрощених режимів оподаткування фермерських господарств в Україні є жорсткість вимог, відповідати яким вони мають для отримання можливості пільгового оподаткування, орієнтація в більшості випадків на великий і середній бізнес, недостатня простота адміністративного супроводження.

Фермерським господарствам, які ведуть діяльність за простим технологічним процесом та відповідають критеріям віднесення підприємств до числа малих, доцільно використовувати спрощену форму бухгалтерського обліку. Основним реєстром при цьому буде Журнал - Головна книга з використанням рахунків типового Плану, але кількість яких відповідає обсягу показників звітності.

УДК 657.1

Жуковська Т.О.,
ст.викладач кафедри обліку і аудиту
Савчук О.М., студентка,
Волинського інституту економіки та менеджменту

ДОКУМЕНТИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПЕРВИНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Невід'ємною частиною та першоосновою бухгалтерського обліку є первинний облік господарських операцій. Досить жорсткі вимоги щодо якості інформації, що ставляться на сьогодні перед вітчизняним обліком покликані задовольняти потреби користувачів у різного роду економічній інформації для прийняття відповідних рішень. Оскільки отримана облікова інформація повинна бути, насамперед, достовірною, вичерпною, повною та оперативною, то, відповідно, і носії такої інформації - первинні документи мають бути представленими на високому рівні. Саме дотримання всіх вимог щодо складання подібних документів є якістю первинної документації.

Дослідження показують, що організація первинного обліку на підприємствах вимагає бажати кращого, оскільки первинні документи, що відображають господарську діяльність у більшості випадків складаються із значними порушеннями, що часто призводить до викривлення облікової інформації та втрати її цінності для облікового персоналу суб'єкта господарювання. Таким чином, проблема удосконалення первинного обліку господарської діяльності існує, а це в свою чергу, негативно відбивається на ефективному веденні всього внутрішньогосподарського обліку.

Спосіб оформлення господарських операцій документами називається документацією. Документація є важливим елементом методу бухгалтерського обліку, оскільки служить для первинного спостереження за господарськими операціями і є обов'язковою умовою для відображення їх в обліку. Первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій, є підставою для бухгалтерського обліку цих

операцій. Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції.

Порядок документального оформлення господарських операцій та вимоги щодо складення документів регламентуються статтею 9 «Первинні облікові документи та реєстри бухгалтерського обліку» Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV (зі змінами та доповненнями).

Первинне спостереження, документування та документація відіграють велику роль в управлінні діяльністю підприємством, а саме:

- дають уявлення про фактичний стан господарських засобів та їх зміни в процесі кругообороту засобів;
- забезпечують прозорість у роботі підприємства та контроль за наявністю руху майна і коштів;
- є юридичним (правовим) свідченням господарських операцій, що здійснюються;
- є важливим джерелом контролю для зовнішніх і внутрішніх користувачів при проведенні ревізії, аудиту, аналізу господарської діяльності.

Первинні документи мають бути складені на паперових носіях або машинних (електронних) носіях. Відповідно до цього існують і вимоги до змісту та оформлення документів. Порядок створення первинних документів, записів у реєстрах бухгалтерського обліку та зберігання документів, реєстрів і звітів установлений Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 року № 88 (зі змінами та доповненнями).

З метою вдосконалення системи організації первинного обліку на підприємстві будь-якої форми власності можна рекомендувати наступні рекомендації:

1. Розробити детальні інструкції конкретним виконавцям (у вигляді посадових інструкцій, виписок з графіків документообігу та ін.) про порядок здійснення виконання ними своїх посадових обов'язків, зокрема про порядок і строки збору первинних даних, про порядок і терміни реєстрації даних на носії.

2. Доцільно використовувати систему заохочень і покарань за належне виконання виконавцями своїх обов'язків.

3. У встановлені терміни проводити контрольні заходи (ревізії, звірки, інвентаризації та інш.) з метою зниження ризику неефективної системи збору та реєстрації оперативного факту.

4. Використовувати на всіх ділянках обліку тільки уніфіковані форми документації.

5. Велика кількість порушень в роботі з документами, отриманими від інших підприємств, вимагає здійснення ряду заходів щодо їх запобігання. На практиці це можна зробити, видавши розпорядження головного бухгалтера для кожного підрозділу організації, що співпрацює зі сторонніми фірмами або має справу з вступниками документами, в якому повинні бути прописані:

- комплектність документів по конкретних господарських операцій.
- якість документації (правильність оформлення документів).
- терміни подання документації.

Якщо у первинному документі відсутній будь-який обов'язковий реквізит, такий документ є недоказовий і не може бути підставою для відображення такої господарської операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Отже, можна зробити висновок про те, що первинне спостереження за об'єктами бухгалтерського обліку здійснюється за допомогою документації. Вона являє собою

спосіб суцільного та безперервного відображення всіх господарських операцій з метою одержання про них необхідної інформації, необхідної для ведення поточного бухгалтерського обліку, оперативного та подальшого контролю за ними. Складати бухгалтерські документи - значить документувати господарські операції, а документація - це сукупність складених документів. Вона являє собою засіб інформаційного забезпечення фактів господарської діяльності економічного суб'єкта.

Література:

1.Власов А. В. Основи теорії бухгалтерського обліку [навчальний посібник] / А.В.Власов - М., 2007.

2.Кім Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: [Навчальний посібник: Вид. 2-ге, перероб. та доп.] / Г. Кім, В.З. Сопко, Ю.Г. Кім. - К.: Центр навчальної літератури, 2009.

3.<http://www.ebooktime.net> - електронний ресурс. Бібліотека для студента

УДК 657.212:336.717.1324

Зеленська І.В., студентка,

Кутузов М.Р.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

АУДИТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

У процесі фінансово-господарської діяльності у підприємства або організації виникають розрахункові відносини, що відображають взаємні зобов'язання, пов'язані з отриманням або продажем матеріальних цінностей, виконанням робіт або наданням послуг, з розрахунками по податках і зборах, з банками по кредитах, а також з іншими юридичними та фізичними особами.

Різноманітність учасників розрахункових відносин і форм розрахунків між ними створюють передумови для порушень при здійсненні розрахунків з дебіторами і кредиторами, в результаті яких виникає кредиторська та дебіторська заборгованість. При виникненні складних і суперечливих питань щодо дебіторської заборгованості варто проводити аудит .

Згідно із Законом України "Про аудиторську діяльність", аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно з вимогами користувачів.

Завданням аудиту дебіторської заборгованості виступають:

- встановлення реальності дебіторської заборгованості та простроченої заборгованості, за якою минув строк позовної давності;

- дослідження правильності оформлення і відображення в обліку заборгованості за виданими авансами, пред'явленими претензіями;

- перевірка правильності списання а також достовірності відображення в обліку дебіторської заборгованості, залежно від прийнятого методу визначення реалізації продукції, товарів, послуг [1].

Аудит проведення дебіторської заборгованості включає декілька етапів. Потрібно встановити чи була в Балансі відображена заборгованість. Для цього необхідно зіставити терміни розрахунків, які вказані в договорах та рахунках-фактурі.

Для того щоб перевірити реальність заборгованості, аудитор має право відправити листи постачальникам та покупцям для підтвердження залишку. Під час проведення аудиторської перевірки дебіторської заборгованості за розрахунками, потрібно перевірити достовірність всіх даних за строками та видами заборгованості. Для цього використовується пряме підтвердження, вивчення контрактів договору [2].

Під час аудиту потрібно з'ясувати, чи існують договори за проведеними операціями з постачальниками та покупцями, чи правильно вони оформлені; за наявності заборгованості необхідно встановити дату та причину виникнення заборгованості, чому не проведені своєчасно розрахунки, чи немає штучної заборгованості. Вирішення цих проблем підвищить контроль за дебіторською заборгованістю та виявити можливі порушення.

Аудитор спочатку складає програму перевірки, тобто план, якого дотримується в ході роботи:

- оцінка правильності оформлення укладених господарських договорів;
- підтвердження величини заборгованостей; перевірка правильності кореспонденції рахунків з обліку заборгованостей;
- перевірка даних облікових реєстрів, та звіряння їх з розрахунками Головної книги;
- необхідно установити чи подавалися штрафні санкції у разі порушень договірних зобов'язань.

Рівень дебіторської заборгованості аудитору слід проводити за допомогою абсолютних та відносних показників, які в свою чергу розглядаються в динаміці. Досить таки важливим є контроль за своєчасністю погашення заборгованості дебіторами [3].

При здійсненні аудиту розрахунків з дебіторами застосовують наступні методичні прийоми:

1) фактичні – інвентаризація, що встановлює фактичну наявність основних засобів, нематеріальних активів, запасів, готової продукції чи сировини, а також стан розрахунково-кредитних стосунків;

2) розрахунково-аналітичні:

– економічний аналіз – застосовують визначенні резерву сумнівних боргів, безнадійної дебіторської заборгованості;

– аналітичні розрахунки – перевірка правильності визначення резерву сумнівних боргів та їх класифікація.

3) документальні:

– за формою – встановлюють дотримання нормативно-правових актів при відображенні дебіторської заборгованості у первинних документах, облікових регістрах;

– за змістом – відповідність характеру відображеній у ньому господарської операції, обґрунтованість цін, застосування кількісних вимірників довгострокових активів і операцій;

– зустрічна перевірка документів: звіряють супровідні документи постачальників позаоборотних активів (рахунки- фактури, ТТН) з документами на оприбуткування таких цінностей на підприємстві [4].

При проведенні аудиту дебіторської заборгованості виникає ряд проблемних питань, яким на підприємстві недостатньо приділяється уваги, але які потребують негайного вирішення.

До загроз на підприємстві варто віднести наступні проблеми:

- застосування при проведенні аудиту вітчизняних підприємств зарубіжних методик, що, на не завжди доцільно через відсутність необхідного обсягу вірогідної та доступної інформації щодо розрахунків з дебіторами;

- відсутність чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів дебіторської заборгованості у загальній їх структурі;

- відсутність наукових і практичних розробок можливих форм бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, що забезпечило б надання якісної бухгалтерської інформації щодо розрахунків з дебіторами зовнішнім та внутрішнім користувачам, в тому числі і аудиторам, що значно прискорило б процедури проведення аудиторської перевірки;

- особливості відображення в обліку довгострокової дебіторської заборгованості та оцінки поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги.

До основних видів порушень, які виявляються в процесі аудиту дебіторської заборгованості відносять:

– заміна виписок банку іншими або виправлення відповідних сум, що свідчать про погашення дебіторської заборгованості (для виявлення цих фактів слід зробити запит у банк та до підприємств-дебіторів);

– зарахування отриманих сум дебіторської заборгованості на погашення заборгованості не відповідних дебіторів-платників;

– неправомірне здійснення бартерних операцій для погашення дебіторської заборгованості;

– списання недостач та крадіжок за рахунок збільшення дебіторської заборгованості;

– невідповідність даних синтетичного та аналітичного обліку;

– приховування дебіторської заборгованості відображенням у балансі згорнутого залишку замість розгорнутого;

– невідповідністю сум, зазначених у первинних документах, що є підставою виникнення дебіторської заборгованості;

– шахрайством із сумами дебіторської заборгованості підзвітних осіб;

– неправильним оформленням або відсутністю договорів, що стали підставою для відвантаження товару і виникнення дебіторської заборгованості;

– неправильною кореспонденцією рахунків при відображенні в обліку дебіторської заборгованості;

– зарахування дебіторської заборгованості у валюту балансу не за чистою реалізаційною вартістю, а за початковою [5].

Крім того, в процесі проведення аудиту дебіторської заборгованості можуть мати місце виявлення випадків невиконання клієнтом вимог нормативно-правових актів України, що не є безпосередньо предметом аудиту дебіторської заборгованості, але вимагає висвітлення і обговорення проблем облікової політики підприємства.

Отже, після ознайомлення з способами проведення аудиту дебіторської заборгованості, можна стверджувати, що для проведення перевірки, аудиторам потрібно опрацювати значні обсяги бухгалтерських інформації. Так, аудиторська перевірка потребує багато часу та значних зусиль, але незважаючи на це, він дозволяє підвищувати контрольованість дебіторської заборгованості. Тому вивченню цієї проблеми необхідно приділяти значну увагу, адже від прийнятих рішень керівництвом підприємства, на основі аудиторського висновку, залежать перспективи розвитку, а також фінансовий стан підприємства, установи, організації.

Література:

1. Савченко В. Я. Аудит: навчальний посібник / В. Я. Савченко. – К: КНЕУ, 2002. – 322 с.

2. Карчова Н.В. Аналіз дебіторської заборгованості як інструмент підвищення ефективності аудиту. / Н.В. Карчова // Управління розвитком. - 2011р. - №2

3. Бутинець Ф. Ф. Аудит і ревізія підприємницької діяльності / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир: ПП "Рута", 2001. – 416 с.

4. Левицька С. О. Науково-практичні основи аудиту і контролю: вітчизняна та міжнародна практика формування, перспективи розвитку [Електронний ресурс] / С. О. Левицька // Національна бібліотека України імені Вернадського – Режим доступу до ресурсу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vnuvgrp/ekon/2009_3_/v47ek056.pdf.

5. Петрик О. А., Фенченко М. Т. Аудит у зарубіжних країнах: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / За заг. ред. О. А. Петрик. — К. : КНЕУ, 2002. – 168 с.

УДК 331.18

Ковальчук Б.Л., студент,
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
обліку і аудиту **Шматковська Т.О.**,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯМ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Прибуток одночасно є і метою, і результатом, і стимулом, і чинником економічної безпеки діяльності підприємства. Можливість отримання прибутку спонукає керівників підприємств шукати більш ефективні способи використання ресурсів, винаходити продукти, на які може виникнути попит, застосовувати організаційні і технічні нововведення, що обіцяють підвищити ефективність виробництва тощо.

В умовах розвитку ринкової економіки України прибуток відіграє ключову роль у діяльності будь-якого підприємства і соціально-економічному розвитку країни в цілому. Проте, за реалій сучасності збільшення прибутку підприємствами України є складним питанням. Значна питома вага підприємств взагалі не отримує прибуток, що призводить до їх банкрутства та ліквідації.

Значну увагу питанням формування та використання прибутку підприємств приділено в працях І. О. Бланка, В. І. Блонської, М. Д. Білик, С. М. Баранцевої, М. І. Горбатюка, Ю. В. Гончарова, В. М. Івахненка, А. П. Ковальова, С. В. Мішиної, А. М. Поддєрьогіна, В. В. Худи та інших вчених [1].

Прибуток – це різниця між ціною реалізації та собівартості продукції (товарів, робіт, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції [2]. Прибуток у класичному розумінні – різниця між виручкою підприємства від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт) та витратами на її виробництво, тобто собівартістю [3].

При аналізі та оцінюванні прибутковості необхідно враховувати те, що на неї впливають різні фактори: як зовнішні, так і внутрішні. До зовнішніх можна віднести систему оподаткування, державне регулювання цін, нормативні документи галузі, в якій працює підприємство, умови та ставки кредитування. До внутрішніх входять цінова політика, обсяг діяльності (кількість та номенклатура продукції, ціни), обсяг та характеристика витрат обігу, чисельність працівників, фонд оплати праці, а також показники ефективності роботи обладнання та працівників.

Для того щоб постійно забезпечувати зростання прибутковості, необхідно шукати невикористані можливості її збільшення, тобто резерви зростання прибутку.

У процесі виявлення резервів виділяють три етапи:

1. Аналітичний етап – виявлення і кількісна оцінка резервів.
2. Організаційний етап – розробка комплексу інженерно-технічних, організаційної, економічних і соціальних заходів, які повинні забезпечувати використання виявлених резервів.
3. Функціональний етап – практична реалізація заходів та контроль за їх виконанням.

Резерви підвищення прибутку можуть бути отримані в наступних випадках:

- при збільшенні обсягів випуску та реалізації продукції;
- за рахунок зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції при впровадженні досягнень науково-технічного прогресу;
- за рахунок підвищення якості продукції, що реалізується.

Для того, щоб вітчизняні підприємства в сучасних ринкових умовах працювали стабільно та отримували прибуток, можна скористатися чинниками щодо забезпечення його зростання (табл. 1).

Таблиця 1

Чинники зростання прибутковості діяльності підприємства

№ з/п	Сутність чинників щодо зростання прибутковості функціонування підприємства
1.	Нарощення обсягів виробництва і реалізації продукції.
2.	Здійснення заходів щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників та застосування системи участі працівників у прибутках підприємства.
3.	Зменшення витрат на виробництво продукції або застосування сучасних методів управління витратами, однією з яких є управлінський облік.
4.	Кваліфіковане здійснення цінової політики, оскільки на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни.
5.	Грамотна побудова договірних відносин з постачальниками, посередниками, покупцями.
6.	Покращення системи маркетингу на підприємстві, потрібно згрупувати свою продукцію за ознакою рентабельності і зосередити увагу на тій продукції, яка є високорентабельною.
7.	Удосконалення продукції з середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну зняти з виробництва.
8.	Організація виробничого процесу таким чином, щоб він був пристосований до швидкої переналадки.
9.	Постійне проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

Вважаємо, що запропоновані заходи можуть використовуватися вітчизняними підприємствами для підвищення прибутковості своєї діяльності в нинішніх умовах ведення господарської діяльності в Україні.

Узагальнюючи та підсумовуючи, слід зазначити, що прибуток відіграє вирішальну роль в підприємницькій діяльності і є одним з головних показників ефективності та результативності функціонування кожного суб'єкта господарювання. Разом з тим, він характеризує можливості інноваційного розвитку, реконструкції та модернізації його виробництва. Прибуток визначається як одна з цілей діяльності та розвитку підприємства, результат роботи, мотивація, економічна безпека та кількісна міра успішності діяльності підприємства. При цьому важливими елементами є не лише кількісні показники прибутку, а і його структура, довгостроковість та якість.

Література:

1. Романова Т. В. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Т. В. Романова, Є. О. Даровський //

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". –2015. – Вип. 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3976>

2. Гетьман О. О. Економіка підприємства : навч. посіб. – 2-ге видання / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – С. 313.

3. Салига С. Я. Финансовый анализ : учебн. пособие / С. Я. Салига, Н. В. Даций , С. Корецкая. – К. : Центр учебной литературы. - 2006. – С. 210.

УДК 657

Козіцька Н.О.,
к.е.н.старший викладач
кафедри обліку і економічного аналізу,
Первомайського політехнічного інституту
НУК імені адмірала Макарова

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ

Раціональна організація контролю операцій з давальницькою сировиною можлива лише за умови розгляду його як самостійної функції управління у вигляді системи спостережень та перевірок за фактичним станом операцій з давальницькою сировиною, з метою оцінки обґрунтованості й ефективності управлінських рішень й результатів їх виконання, виявлення відхилень від вимог цих рішень, усунення небажаних явищ.

Ефективно організований контроль за операціями з давальницькою сировиною і прийняття на його основі управлінських рішень є основою технології управління підприємством. У свою чергу, технологія управління – це послідовність, процедури та норми здійснення процесу управління (рис.1).

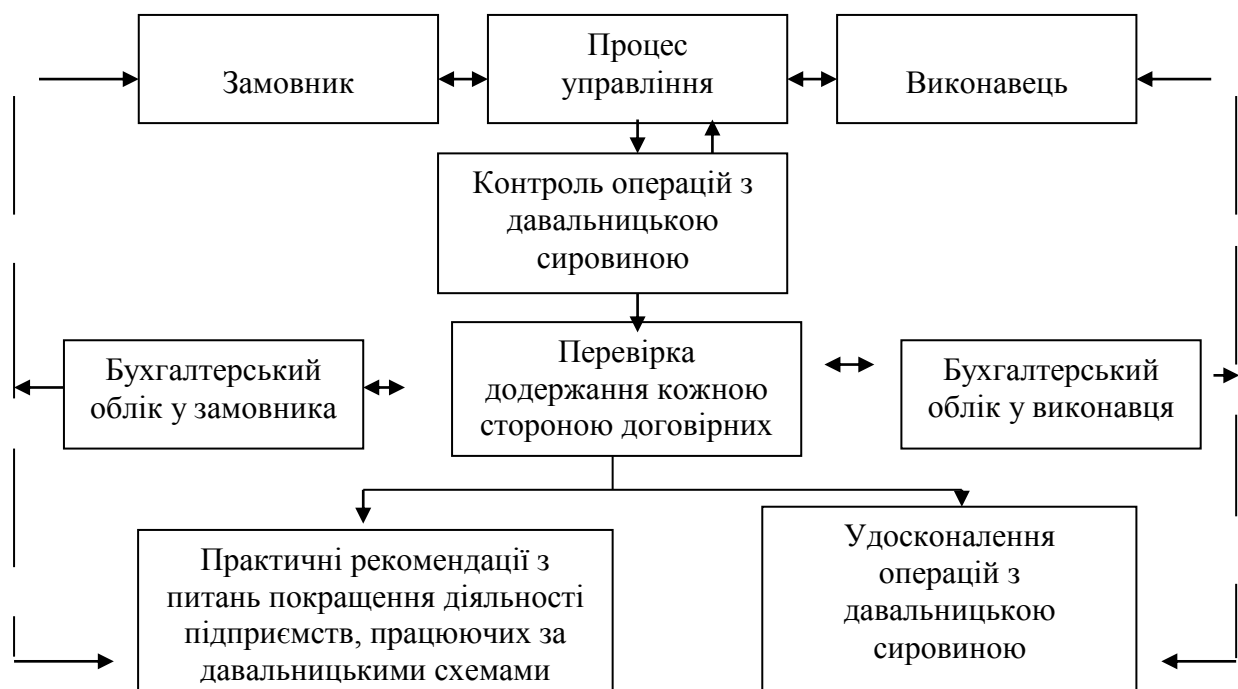

Рис.1. Система контролю операцій з давальницькою сировиною в системі управління підприємств

——— Взаємозв'язок контролю операцій з давальницькою сировиною з процесом управління підприємства

—— Використання результатів контролю для прийняття управлінських рішень

Значним недоліком сучасної системи управління є незалежність роботи різноманітних адміністративних служб підприємств, кожна з них має вузьку спеціалізацію та переслідує свої цілі функціонування.

Розв'язання даної проблеми можливе за умов організації інтегрованого обліку та введення в систему управління концепції контролінгу.

Контролінг – це нова система управління в рамках сучасного менеджменту, яка нерозривно пов'язана з інформаційним забезпеченням керівництва підприємства в процесі прийняття управлінських рішень.

Якщо говорити конкретно про операції з давальницькою сировиною, то впровадження концепції контролінгу дозволить: досягти раціонального та ефективного управління цими операціями, створити міцний трудовий потенціал та оцінити результати його діяльності, вивчати поведінку та особливості роботи підприємств-конкурентів, застосовувати у своїй діяльності інновації, впливати на визначення задач обліку цих операцій та особливості його організації, і, звісно ж, тримати орієнтир на майбутнє.

Загальні поняття контролю не можливо застосовувати однаково для будь-якого об'єкта. Відповідно, серед науковців, відокремилася нова актуальна проблема, вирішенням якої є впровадження системи контролю на підприємствах України, відносно об'єктів, що контролюються.

Більшість вітчизняних учених, що займалися питаннями контролю, спрямовували свої дослідження в русло системного підходу, так як системний підхід, в свою чергу, – це основа управління діяльністю підприємства.

О.Р. Кіляр у своїх дослідженнях стверджує, що система операцій з давальницькою сировиною – це сукупність взаємопов'язаних та взаємозумовлених елементів господарської діяльності учасників операцій з давальницькою сировиною, об'єднаних для досягнення певної мети.

Беручи до уваги вислів О.Р. Кіляр, сформулюємо власну думку з приводу системи контролю операцій з давальницькою сировиною.

Система контролю операцій з давальницькою сировиною – це особлива форма контролю, яка забезпечує достовірність договірної діяльності підприємств-партнерів на кожному етапі руху давальницької сировини та продуктів переробки окремо, гарантує відповідність проведення операцій з давальницькою сировиною вимогам законодавчо-нормативних актів, а також підвищує ефективність їх проведення.

Контроль операцій з давальницькою сировиною слід розглядати як складну, і водночас невід'ємну ділянку роботи, яка заслуговує на значну увагу з боку управлінського персоналу підприємства, так як сприяє підвищенню їх ефективності і якості роботи. Раціонально організована самим підприємством система контролю за операціями з давальницькою сировиною дозволить забезпечити реалізацію управлінських рішень у сфері управління операціями з давальницькою сировиною, з метою досягнення стратегічних цілей і попередження кризових ситуацій, які можуть призвести до банкрутства. Крім того, вдало організована система контролю за операціями з давальницькою сировиною забезпечить підприємству низку переваг:

- забезпечить робітників підприємства вимогами та параметрами, які вони можуть використовувати для оцінки своїх досягнень. Визначені механізми контролю зможуть діяти у якості стимулу для робітників, тому що виступатимуть у якості обґрунтування їх обов'язків та відповідальності;

- подасть керівництву своєчасний сигнал про виникнення проблем або про нехтування внутрішнім контролем. Таке повідомлення може виступати у вигляді раннього попередження в областях високого ризику. Подібні відхилення потребуватимуть корекційних дій до того, як вони стануть серйозними;

- виступатиме джерелом прибутку та допомагатиме переконатися в тому, що позабалансові цінності зберігаються, а не псуються.

Систему контролю операцій з давальницькою сировиною, з урахуванням запропонованого визначення, представлено на рис.2.

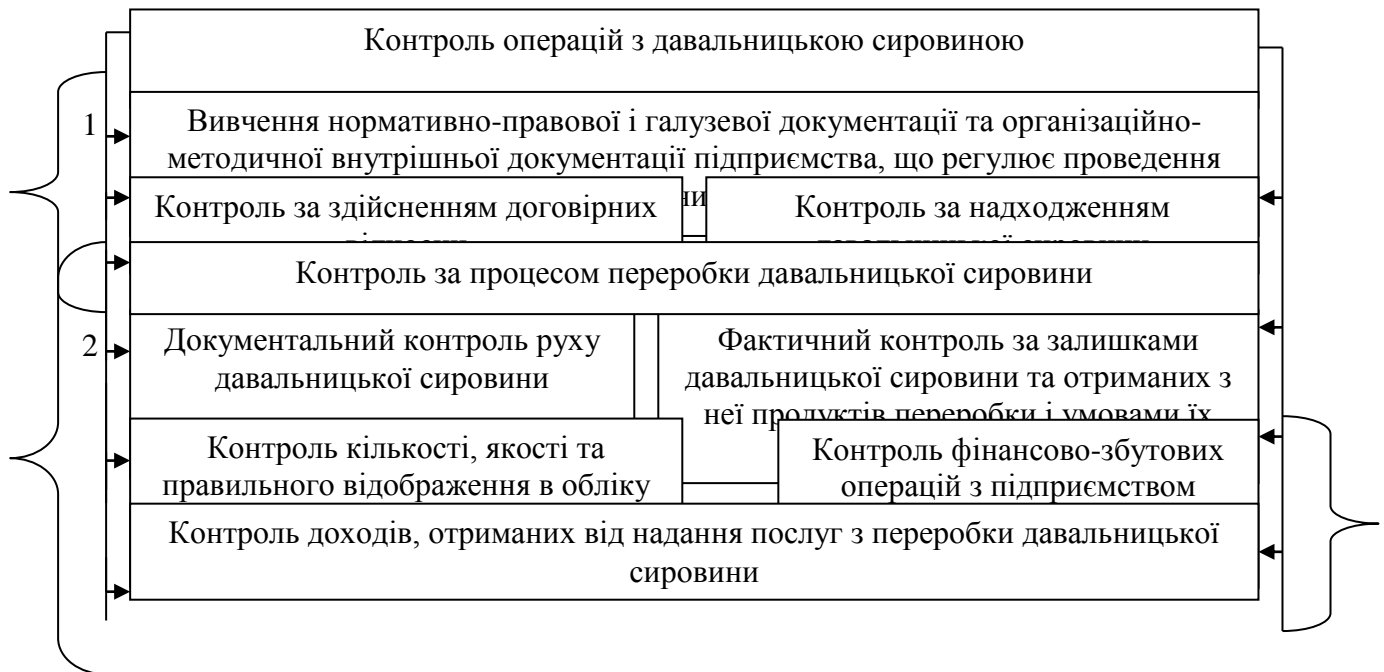

Рис.3.2. Система контролю операцій з давальницькою сировиною

УДК 657.421.3:657.92

Колесник Н.В.,
асистент кафедри обліку і фінансів,
Бердянський університет менеджменту і бізнесу

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ, ОЦІНКИ ТА ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується інтенсивними процесами розробки та впровадження у виробничий процес найновіших досягнень науки і техніки, які є об'єктами інтелектуальної власності. Протягом останнього часу зростає частка нематеріальних активів в майні підприємства, що позначається швидкістю та масштабністю технологічних змін. Наявність нематеріальних активів у складі ресурсів підприємства збільшує його ринкову вартість, підвищує інвестиційну привабливість та забезпечує захист прав.

Здатність приносити значні прибутки обумовлюють активне залучення до господарського обліку підприємств нематеріальних активів. Однак, з урахуванням тенденцій розвитку економіки України, для успішного та ефективного використання

нематеріальних активів необхідно впроваджувати принципово нові способи управління ними, що вимагає розуміння їх економічної сутності, характерних особливостей, відображення в обліку.

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про нематеріальні активи і розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначені П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» (крім обліку негативного гудвілу, методологія якого визначається П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств»). Зазначений стандарт застосовується при обліку операцій із нематеріальними активами, що здійснюються з 01 січня 2000 р. Відповідно до даного положення нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам. Вартість нематеріального активу має бути достовірно визначена.

Обов'язковою ознакою нематеріального активу є відсутність матеріальної форми по відношенню до будь-якого об'єкта, що приймається на облік, проте повинні бути документи, що його ідентифікують, тобто підтверджують існування самого об'єкта та права підприємства на його використання в тій чи іншій формі.

Усі права власності засвідчуються охоронними документами (патентами – права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин; авторськими свідоцтвами – права на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (бази даних) та ін.; свідоцтвами – торгівельні марки, компонування (топографії) інтегральних мікросхем; ліцензіями – право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов, договорами про трансферт технологій; договорами щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності тощо) та відображаються в балансі підприємства за первісною вартістю (історичною собівартістю) в статті нематеріальні активи. Первісна вартість нематеріальних активів – це собівартість за фактичними витратами на придбання (спорудження) та виготовлення нематеріальних активів. У вітчизняному обліку до історичної собівартості не включаються видатки на транспортування, налагодження та пуск відповідно необоротних активів. Первісна вартість нематеріальних активів придбаних за кошти може складатися: з ціни придбання; мита; непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню, інших витрат, пов'язаних з доведенням до стану, придатного для використання за призначенням.

Згідно з чинним законодавством України існують загальноприйняті методичні підходи до оцінки інтелектуальної власності, а саме: витратний, порівняльний і дохідний. Використання цих підходів стосовно нематеріальних активів має свою специфіку, оскільки нематеріальний актив є досить нестандартним об'єктом для оцінки. На практиці витратний підхід широко використовується для визначення суми витрат на відтворення об'єкта оцінки. Для цього використовують методи: прямого відтворення і заміщення. Перший метод полягає у визначенні вартості відтворення з подальшим вирахуванням суми зносу (знецінення), другий – у визначенні вартості заміщення з подальшим вирахуванням суми зносу (знецінення).

Існує ряд об'єктів, наприклад патенти або права на твори мистецтва, до яких дуже складно підібрати аналоги. Тому основним та таким, що найбільш достовірно відображає цінність об'єкта оцінки є дохідний підхід. Цей підхід заснований на доходах, які очікує отримати власник об'єкта оцінки – нематеріального активу. Оцінюючи нематеріальний актив в рамках дохідного підходу, аналітик шукає спосіб виділити дохід, що може бути віднесений до оцінюваного нематеріального активу, щоб

визначити вартість його за допомогою звичайних методів дохідного підходу (капіталізації або дисконтування). За методом капіталізації прибутків можна визначити розмір чистого прибутку; ставку капіталізації чистого прибутку та зробити розрахунок вартості активу діленням чистого прибутку на ставку капіталізації. За методом дисконтування майбутніх грошових прибутків можна здійснити оцінку майбутніх грошових потоків, визначити ставку дисконтування; зробити розрахунки сумарної поточної вартості майбутніх прибутків, додавання до отриманого результату вартості об'єкта інтелектуальної власності, приведеної до поточного періоду.

Отже, оскільки нематеріальні активи за своїми характеристиками унікальні, то застосування того чи іншого підходу до оцінки залежить від того, який саме нематеріальний актив оцінюється. Існує можливість та доцільність оцінювати нематеріальні активи індивідуально, в інших випадках неможливо або недоречно оцінювати нематеріальні активи інакше ніж разом із іншими (матеріальними або) нематеріальними активами.

В результаті проведеного дослідження можна зробити такі висновки, що визначення, оцінки та обліку нематеріальних активів сьогодні приділяється особлива увага у зв'язку з новими ринковими реаліями, що визначаються технологічними змінами та активним поширенням інформаційних технологій. Під час аналізу різних підходів до визначення терміна «нематеріальні активи» було виявлено, що склад цього виду активів підприємства різноманітний, тому облік нематеріальних активів – це проблема, яка досить актуальна в практиці роботи підприємства, що пов'язано як з питаннями класифікації нематеріальних активів, так і способами їх надходження.

УДК 657.717.11

Коломієць Ю.О. магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту **Ганяйло О.М.**
Національного університету біоресурсів і природокористування України

ОЦІНКА ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Сільськогосподарські підприємства виробляють продукцію у відповідності із заключеними договорами, розробленими плановими завданнями з асортименту, кількості і якості. Одним з актуальних завдань для підприємства є виявлення та використання внутрішньогосподарських резервів підприємства, запобігання зловживанням та перевитратам по матеріальним статтям, так як від цього залежить собівартість продукції, підвищення продуктивності праці, рентабельності виробництва, досягнення комерційного успіху підприємства. Вирішенню цих та інших питань в повній мірі сприяє чітко налагоджений облік готової продукції.

Теоретичні та методологічні засади обліку та оцінки готової продукції широко досліджуються у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, зокрема, такими науковцями: Ф.Ф.Бутинець, Ю.А. Василенко, В.А. Дерій, М.І. Должанський, В.П. Завгородній, О.П. Кундря-Висоцька, В.О. Ластовецький, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, Л.К. Сук, Н.М. Ткаченко, та інші вчені.

Основні принципи оцінки господарських засобів встановлюються державними органами і є обов'язковими для підприємств всіх форм власності, чим забезпечується єдність оцінки засобів у всьому народному господарстві.

В бухгалтерському обліку готова продукція повинна оцінюватись відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» за первісною вартістю. Але оскільки вартість продукції може бути визначена лише після збирання всіх витрат та калькулювання її фактичної собівартості, постає потреба в щоденному обліку наявності та руху готової продукції для визначення її вартісних характеристик. При визначенні первісної вартості продукції (робіт, послуг) також керуються П(С)БО 16 «Витрати».

Введення в дію П(С)БО 30 «Біологічні активи» привело до змін методології обліку сільськогосподарської діяльності, зокрема, введено нові підходи до закриття операційних рахунків аграрних підприємств. Зокрема, оцінка виходу сільськогосподарської продукції і біологічних активів здійснюється не за плановою собівартістю, а за справедливою вартістю. Тобто, справедлива вартість продукції, за якою проведено визнання сільськогосподарської продукції та біологічних активів, з економічної точки зору є собівартістю виробленої продукції.

Згідно П(С)БО 30 «Біологічні активи» сільськогосподарська продукція при її первісному визнанні оцінюється за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу. Первісне визнання сільськогосподарської продукції відображається у тому звітному періоді, у якому вона відокремлена від біологічного активу. Визначення справедливої вартості сільськогосподарської продукції ґрунтується на цінах активного ринку.

За наявності кількох активних ринків сільськогосподарської продукції їх оцінка ґрунтується на даних того ринку, на якому підприємство передбачає продавати сільськогосподарську продукцію.

Оцінка сільськогосподарської продукції за договірними цінами допускається лише за обтяжливими контрактами.

За відсутності активного ринку визначення справедливої вартості сільськогосподарської продукції здійснюється за:

- останньою ринковою ціною операції з такою продукцією (за умови відсутності суттєвих негативних змін у технологічному, ринковому, економічному або правовому середовищі, у якому діє підприємство);

- ринковими цінами на подібну продукцію, скоригованими з урахуванням індивідуальних характеристик, особливостей, для якої визначається справедлива вартість;

- додатковими показниками, які характеризують рівень цін на сільськогосподарську продукцію.

Відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи» за кредитом калькуляційного рахунку 23 «Виробництво», зокрема за субрахунками 231 «Рослинництво» та 232 «Тваринництво», протягом звітного періоду відображають вихід продукції (первісне визнання) за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу. У разі перевищення витрат над справедливою вартістю за кожним видом продукції виникають інші витрати операційної діяльності, які відносять в дебет рахунку 940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю». У разі, коли справедлива вартість більша від витрат виробництва, виникають інші операційні доходи, які відносять на кредит рахунку 710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю». В кінці року здійснюють коригування сум доходів та витрат від первісного визнання сільськогосподарської продукції та/або біологічного активу у зв'язку з віднесенням на витрати в порядку закриття рахунків на

утримання тракторів, комбайнів та інших сільськогосподарських машин; допоміжних виробництв; зрошуваних та осушуваних земель, вапнування (гіпсування) ґрунтів, утримання полезахисних смуг, надзвичайних, загальногосподарських витрат тощо. Таким чином, рахунок 23 «Виробництво» закривається.

За умов ринкової економіки господарчим суб'єктом надані широкі права і можливості у реалізації своїх економічних інтересів, вибору способів організації виробництва, збуту продукції. За цих умов зростає важливість проведення правильної оцінки, зокрема такого важливого показника як готова продукція.

Література:

1. Плаксієнко В.Я., Письмаченко Л.М., Рябий Є.І. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України./Підручник. Під редакцією В.Я. Плаксієнко. - Дніпропетровськ, 2005, 490 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 “Біологічні активи”. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. №790.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
4. Сук Л.К. Бухгалтерський облік сільськогосподарської продукції // Бухгалтерія в сільському господарстві. - 2007. - № 6. - С. 49 – 52.

УДК 339.72(045)

Коров'яковська Л.М., студентка

Науковий керівник: к.е.н, доцент кафедри
обліку і аудиту **Амбарчян М. С.**,

Київський національний університет технологій та дизайну

ФОРМИ МІЖНАРОДНИХ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Міжнародні розрахунки можуть здійснюватися в безготівковій формі. Міжнародні безготівкові розрахунки — це грошові розрахунки між суб'єктами міжнародної діяльності, що пов'язані з рухом товарно-матеріальних цінностей і послуг у міжнародному обігу, при яких не потрібно використовувати готівкові кошти. Форма міжнародних безготівкових розрахунків — це спосіб оформлення, передавання та оплати товаророзпорядчих і платіжних документів, що використовуються в міжнародній практиці, без наявності готівки.

Міжнародні розрахунки здійснюються в основному під фінансові і комерційні документи. До фінансових документів належать: прості та перевідні векселі, чеки, платіжні розписки. До комерційних документів відносяться:

- рахунки-фактури;
- документи, що підтверджують відвантаження або відправлення товарів, чи прийняття їх до навантаження (залізничні, автомобільні, авіаційні накладні, поштові квитанції тощо);
- документи страхових компаній морських страхувальників або їхніх агентів, оскільки експортні вантажі, як правило, страхуються;
- інші документи (сертифікати, які засвідчують походження, вагу, якість або аналіз товарів, а також перетин ними кордону.

Розрізняють низку форм міжнародних розрахунків, а саме такі: акредитиви, інкасо, авансові платежі, платіж на відкритий рахунок, банківський переказ, вексель, чек, пластикові картки. Міжнародні розрахунки регулюються національними нормативними та законодавчими актами, міжнародними законами, банківськими правилами та звичаями. Особливості міжнародних розрахунків такі: вони є об'єктом уніфікації, здійснюються в різних валютах, зазнають впливу валютних обмежень.

Інкасо — це банківська розрахункова операція, згідно якої банк за дорученням свого клієнта отримує на базі розрахункових документів суми, сплачені покупцем за відвантажені товари чи послуги, та зараховує ці кошти на рахунок клієнта в банку. Розрізняють документарне інкасо (інкасо фінансових документів, які супроводжуються комерційними документами) та чисте (інкасо тільки фінансових документів).

Аванс — грошова сума або майнова цінність, що передається продавцеві покупцем до відвантаження товару чи навіть його виробництва в рахунок виконання зобов'язань за контрактом.

Платіж на відкритий рахунок — періодичні платежі покупця продавцю у встановлені строки. Контрагенти операції вводять відкриті рахунки, на яких обліковуються суми поточної заборгованості. Порядок розрахунків визначається угодою контрагентів операції, контроль за своєчасністю платежів здійснюють самі учасники угоди.

Банківський переказ — просте доручення комерційного банку своєму банку-кореспонденту сплатити відповідну суму на прохання та за рахунок клієнта іноземному партнеру з зазначенням способу відшкодування банку-платнику сплаченої ним суми. У формі банківського переказу здійснюються оплата інкасо, авансові платежі, перерахунки тощо.

Векселі, чеки, пластикові картки використовують як самостійні засоби платежу в комбінації з різними формами міжнародних розрахунків.

Чеки можуть виписуватися самостійно клієнтом і банком від імені клієнта. Вони переважно використовуються в разі виникнення перерахунків між контрагентами операції, за рекламації та штрафних санкцій, за погашення боргу, за остаточного розрахунку, для видачі готівки.

Чек — це письмова безумовна пропозиція чекодавця платнику здійснити платіж зазначеної суми власнику чека готівкою або в безготівковій формі. Для проведення міжнародних платежів неторгового характеру використовують дорожні чеки, єврочеки.

Дорожній чек — платіжний документ (наказ) сплатити зазначену на ньому суму його власнику.

Єврочек — чек у євровалюті, що виписується банком та сплачується в будь-якій країні-учасниці угоди «Єврочек».

Пластикова картка — це персоніфікований платіжний документ, що надає власнику можливість безготівкової оплати товарів і послуг, отримання готівки в банках і банкоматах.

У міжнародних розрахунках використовують прості та переказні векселі.

Простий вексель — зобов'язання векселедавця сплатити кредиторі певну суму у визначеному місці в зазначений термін.

Переказний вексель (тратта) — це письмовий документ законодавчо встановленої форми, безумовний наказ кредитора позичальнику про сплату у вказаний строк визначеної суми названій у векселі третій особі чи пред'явнику.

Кратко І.Р.,
старший викладач кафедри обліку та оподаткування,
Мукачівський державний університет

ВПЛИВ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ НА СТАН БУДІВНИЦТВА ТА РЕМОНТУ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ

Рівень економіки держави можна оцінити за станом її доріг. Про стан українських доріг сьогодні не говорить хіба що ледасий. Тисячі доріг перетворилися на сотні кілометрів суцільного бездоріжжя. За даними "Укравтодору", 90% наших транспортних магістралей відпрацювали уже 2-3 рази. Причиною такого стану доріг уряд називав нестачу коштів.

Вступ у дію нового податкового кодексу мав значно покращити це становище. Реформа полягала у відміні сплати податку з власників транспортних засобів при проходженні технічного огляду транспортного засобу і перенесенні його у ціну палива, тобто чим більше водій їздить тим більше платить у державний бюджет. Розрахунки показують що з кожного літра проданого пального у державний бюджет мало надходити не менше 3 гривні податкових платежів. На даний момент податкове навантаження на літер палива становить близько 40 відсотків вартості, тобто якщо один літр коштує 20 гривень, то 8 гривень йде до бюджетів різних рівнів

З падінням гривні ціна на бензин марки А-95 на українських АЗС зросла, вартість одного літра бензину сягнула майже 19,5 гривень. І це на тлі зниження цін на світовому ринку нафтопродуктів. Однак вартість нафти на світових ринках не надто впливає на ціну дизпалива та бензину в Україні. У структурі собівартості бензину визначальними є два фактори – курс долара чи євро і податок, тобто акцизний збір, який нафтотрейдери сплачують у казну, пояснює експерт. При цьому з січня цього року запроваджено додатковий збір з роздрібного обороту підакцизних товарів, який складає 5 відсотків. Проблема ще й у тому, що податок з нафтотрейдерів стягується в євровалюті.

85 відсотків палива на українському ринку – імпортне, відтак, курс іноземної валюти стає визначальним. Основними країнами постачальниками є Польща, Білорусь та Литва. Зупинити зростання ціни на паливо може лише зміцнення гривні та боротьба з девальвацією. Якщо курс долара зростає на одну гривню, то ціна бензину підвищується в середньому на 55 копійок.

Отже, давайте подивимось, скільки українські водії дають до бюджету. Не будемо брати тільки паливну складову – підрахуємо, скільки всього держава заробляє на водіях і їх авто. Адже, заправляючись, кожен з нас платить істотну суму до бюджету. У собівартості пального частка податків становить 33 відсотки для бензинів і 22 відсотка для дизпалива. Акцизний збір складає 198 євро з тони бензину і 50 євро – з дизельного палива. Плюс до цього додається ще й ПДВ. У минулому році була плаваюча ставка акцизу на пальне. Чим дешевшою була нафта на світових ринках, тим більше платили українські водії в бюджет. Але з нового року від неї відмовилися, і акциз у нас знову фіксований.

Виходить, при нинішніх цінах до бюджету з літра бензину йде близько 3,6 грн., а з літра дизельного палива – близько 2,2 грн. Дивимось на загальні обсяги українського ринку пального. За словами фахівця, за рік продається 4,5 млн тонн бензину і 5,5 млн тонн дизельного палива. У кожній тонні бензину міститься 1300 літрів бензину та 1250 літрів дизельного палива.

Провівши розрахунки тримуємо: 5850 мільйонів літрів бензину і 5625 млн літрів дизельного палива. Звідси загальний обсяг податків, що надходять у бюджет приблизно становить 33,4 млрд грн.

За даними компанії AUTO-Consulting, в 2014 році в Україні продали 217 581 авто. За даними аналітиків, середня ціна легкового автомобіля була 17,4 тис. євро. Значить, за рік на машини витратили понад 40 млрд гривень. Тобто тільки у вигляді ПДВ до бюджету надійшло близько 6,7 млрд гривень. Але і це не все: із усіх ввезених машин стягується податок – 10 відсотків від їхньої митної вартості, ще близько 2-3 млрд гривень.

Підсумовуємо: близько 43 млрд гривень на рік держава отримала від водіїв. Причому можна ще довго рахувати, скільки автолюбители приносять до бюджету, адже є і угоди на вторинному авторинку, і запчастини, і витратні матеріали, з яких сплачуються податки. Але навіть цифра 43 млрд гривень вражає. За ці гроші можна за 10-12 років оновити всі дороги країни, навіть враховуючи апетити Укравтодору.

Наступним джерелом надходження є податок введений у 2015 році, так званий податок на розкішні автомобілі. Під оподаткування потрапляють автівки віком не менше 5 років з двигунами понад 3 літри. Податок складає 25 тисяч гривень. Сплатити його потрібно було ще до 1 вересня, тому що після нараховується і додатковий штраф у 10% від суми податку – 2, 5 тисячі, і пеня – 27 гривень за день. При цьому уникнути оподаткування неможливо. За перші три місяці дії закону, який, на жаль, так і не почав нормально працювати, щонайменше третина автовласників машин так і не сплатили щорічний внесок. В основному це пов'язано з тим що немає чіткого механізму сплати даного податку, а перелік транспортних засобів які віднесено до розкішних буде затверджено лише на наступний рік.

Ще складнішою і заплутаною є система адміністрування податків. Немає чітко відпрацьованої методики його розподілу, це пов'язано з тим, що фактично заправні станції не є платниками податків, та і податок на даному етапі не є місцевим. Податок на дороги на даний момент розподіляється по принципу 85% на дороги міжнародного значення і лише 15% на місцеві дороги. Якщо цих коштів не катастрофічно не вистачає на ремонт доріг міжнародного та загальнодержавного значення, то для місцевих доріг не вистачає навіть для утримання (про ремонт мова навіть не йде).

Спроби уряду збільшити надходження за рахунок збільшення мита та акцизу на паливно-мастильні матеріали може призвести до критичної ситуації, так як із паралельним зростанням вартості нафти і падінням курсу гривні призведе до значного зростання ціни на паливо. Що в свою чергу призведе до зменшення його споживання. Фактично це означає, що зменшення податкового навантаження на великий бізнес відбуватиметься за рахунок підвищення податків для рядових автомобілістів.

Якщо підсумувати вищезазначене, то можна прослідкувати дії уряду, які направлені не на підтримання та розвиток транспортної інфраструктури, а на перекриття "дірок" у бюджеті за рахунок коштів, що мали витратитися на дороги. Дана галузь недофінасовується десь на 2/3 із отриманих коштів.

На нашу думку шляхом виходу із даного становища є передача даного податку у відомство місцевих бюджетів, що дасть змогу більш швидко реагувати на фактичний стан доріг, адже де більше купляється паливо там і більше рух транспортних засобів і відповідно руйнування доріг.

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Сьогодні Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) обов'язкові для всіх суб'єктів господарської діяльності – в 91 країні світу, для частини суб'єктів – в 6 країнах, дозволені до застосування поряд з національними стандартами – у 25 країнах. При цьому в більшості країн звітність відповідно до МСФЗ зобов'язані готувати публічні компанії, цінні папери яких обертаються на відкритих торгах [1]. В Україні застосовуються МСФЗ та Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. З 2012 р. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено Перелік суб'єктів господарювання, які зобов'язуються застосовувати МСФЗ, до яких належать: публічні акціонерні товариства; банки; страхові компанії; компанії наступних видів діяльності: надання фінансових послуг, недержавне пенсійне забезпечення; компанії, що надають допоміжні послуги у сфері фінансового посередництва та страхування.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (з англійської IFRS – International Financial Reporting Standards) широко використовуються в усьому світі. Вони є методологічною основою забезпечення зрозумілості та можливості порівняння для міжнародних інвесторів звітів суб'єктів господарської діяльності різних країн світу. Складові МСФЗ наведені на рис. 1.

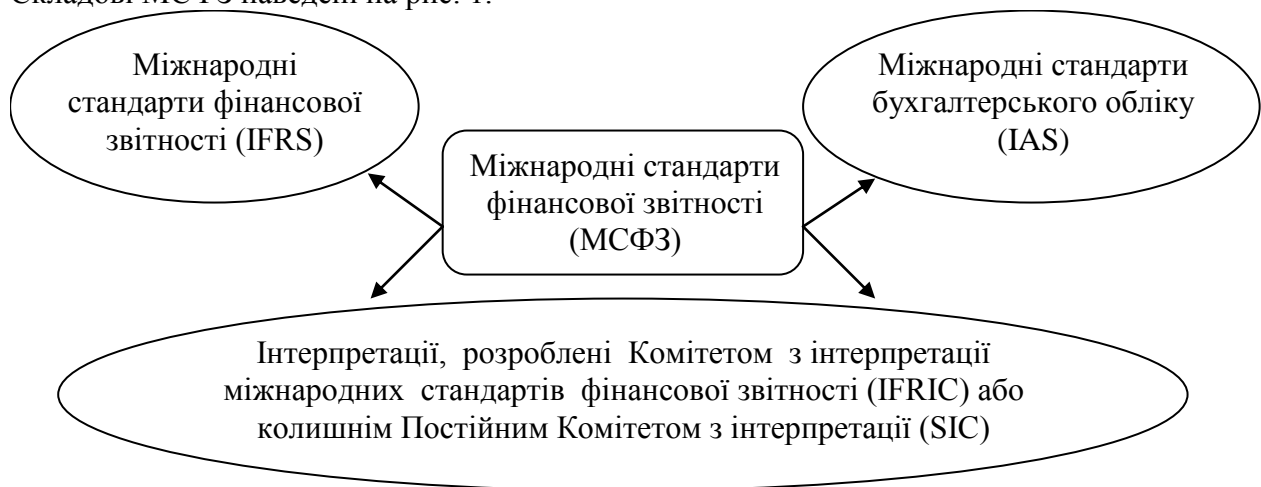

Рис. 1. Складові Міжнародних стандартів фінансової звітності

З 29 червня 1973 р. МСФЗ почали розроблятися Комітетом з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (згодом перетвореним на Раду з міжнародних стандартів фінансової звітності) [1]. МСФЗ є досить гнучкими, що дозволяє їм враховувати особливості національної економіки кожної країни. Вони містять не чітко визначені правила і форми, а лише загальні принципи і підходи до відображення операцій та розкриття інформації. При цьому МСФЗ постійно доповнюються і доопрацьовуються, враховуючи ситуацію на світових ринках [3, С. 321-324]. На сьогодні визначено чотири етапи впровадження МСФЗ в Україні (рис. 2): I етап – повне прийняття; II етап – офіційне застосування; III етап – адаптація; IV етап – спосіб схвалення.

Рис. 2. Етапи впровадження МСФЗ в Україні

За рівнем наближення національних стандартів до міжнародних стандартів фінансової звітності Україна значно відстає від передових країн світу. Про це свідчать проблеми, які потребують вирішення (рис. 3).

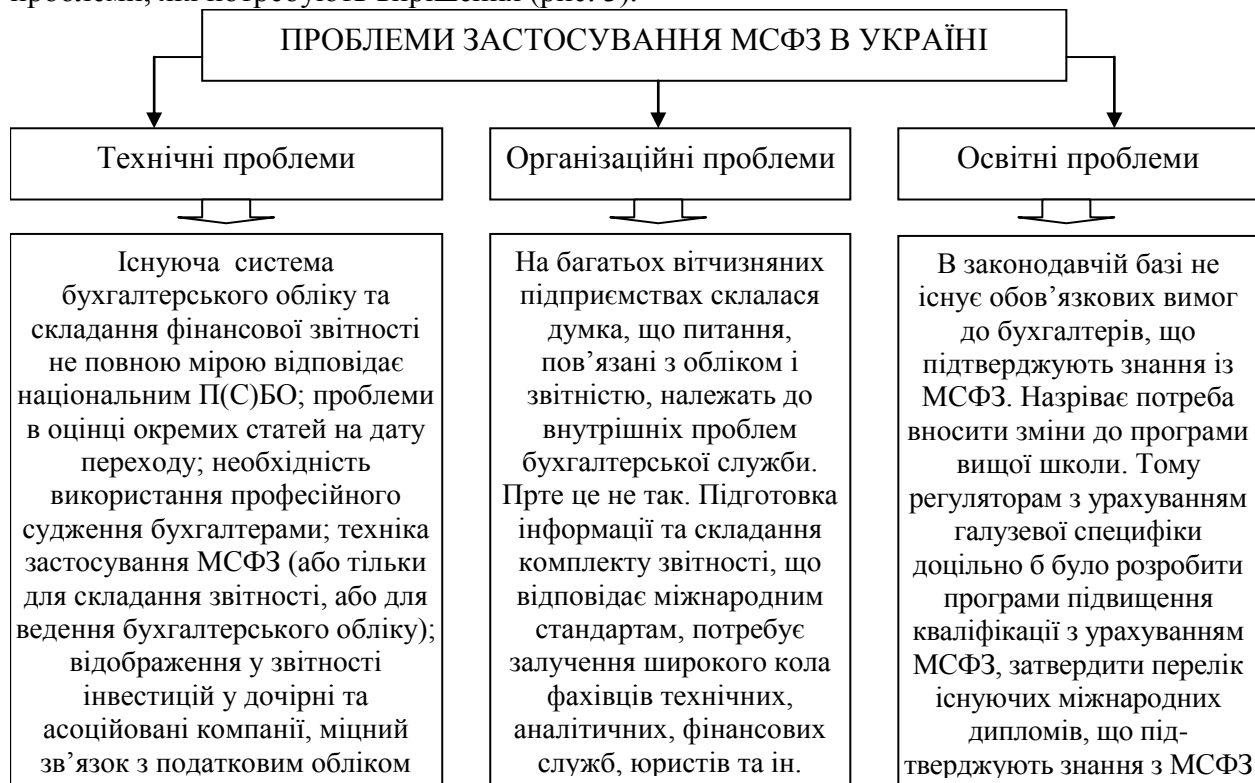

Рис. 3. Проблеми застосування МСФЗ в Україні*

* згруповано автором за даними [2]

Інструментами вирішення проблем впровадження міжнародних стандартів обліку і фінансової звітності мають стати: розробка норм, методик та рекомендацій із застосування МСФЗ; забезпечення співпраці між вітчизняними спеціалістами; підвищення кваліфікації бухгалтерів. За таких умов впровадження МСФЗ може стати інструментом підвищення прозорості й ефективності системи управління підприємства, що, у свою чергу, надасть Україні можливість залучення іноземних інвестицій і позик, а також виходу на зарубіжні ринки. Впровадження МСФЗ є ефективним інструментом європейської інтеграції та частиною сталого економічного розвитку для України. Для суб'єктів господарювання впровадження міжнародних стандартів обліку і фінансової звітності визначає як прозорість і відкритість фінансової звітності та показує реальний його фінансовий стан, так і чітко уявлення про його інвестиційну привабливість. Отже, використання МСФЗ має суттєві переваги перед П(С)БО для великої кількості підприємств та користувачів фінансової звітності.

Література:

1. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності: краща світова практика, українські реалії та досвід країн СНД / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nabu.com.ua/Analytics/MSFO.pdf>.

2. Каменська Т. Міжнародні стандарти фінансової звітності в Україні: сучасний стан, практика і проблеми впровадження / Т. Каменська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 12. – С. 39–43.

3. Лукановська І.Р. Адаптація фінансової звітності України до вимог міжнародних стандартів та законодавства європейського союзу / І.Р. Лукановська // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія «Економіка». – Вип. 1 (45). Т.2, 2015. – С. 321-324.

УДК 657.422.1

Кужельюк А.В. студентка,

Букало Н.А.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ПОРЯДОК ОБЛІКУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

З огляду на політико-економічну ситуацію в Україні, існує необхідність відображення в обліку надання та отримання гуманітарної допомоги. Так, відповідно до Закону України „Про гуманітарну допомогу”, гуманітарна допомога - цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту [1]. Надавати гуманітарну допомогу можуть юридичні і фізичні особи в Україні, так і за її межами, юридичним особам, які її потребують. До них належать: підприємства громадських організацій інвалідів, ветеранів війни та праці, благодійні

організації, релігійні організації, реабілітаційні установи для інвалідів та дітей-інвалідів, громадські організації, створені для здійснення передбаченої їх статутними документами екологічної, оздоровчої, аматорської, спортивної, культурної, освітньої та наукової діяльності.

Документально гуманітарна допомога оформляється письмовою пропозицією донора про її надання та письмовою згодою набувача про її одержання, яке здійснюють за наявності довіреності та документа, що засвідчує фізичну особу. Надання допомоги у вигляді грошових коштів оформлюється платіжним дорученням або видатковим касом ордером, товарно-матеріальних цінностей - накладними.

Одержання гуманітарної допомоги має цільовий характер, у зв'язку з чим для її обліку використовується рахунок 48 „Цільове фінансування і цільові надходження”. За кредитом рахунка 48 відображається одержання допомоги у кореспонденції з дебетом рахунків 20, 22, 26, 27 28 - якщо це товарно-матеріальні цінності, рахунків 30,31 – якщо це грошові кошти, рахунку 23 – якщо це виконані роботи, послуги. З одночасним відображення сум по кредиту субрахунка 745 „Дохід від безоплатно одержаних активів” та дебета рахунка 48, оскільки набувач, повинен визнати дохід від безоплатно одержаних цінностей. Передача гуманітарної допомоги відображається зворотніми кореспонденціями.

Якщо гуманітарна допомога надається у вигляді капітальних інвестицій, зокрема будівництво, надання основних засобів, має місце їх відображення в дебеті рахунку 15 „Капітальні інвестиції” в кореспонденції з кредитом 48 рахунка. Введення в експлуатацію яких, відображається записом: Дт 10 „Основні засоби” – Кт 15 „Капітальні інвестиції” [2].

Згідно з пунктом 197.11 статті 197 ПКУ, всі товари, роботи, послуги, що визнані гуманітарною допомогою, звільняються від оподаткування. Предмети, що ввозять як гуманітарна допомога, підлягають першочерговому безкоштовному спрощеному митному декларуванню з обов'язковим проставленням у товаросупровідних документах клейма „Гуманітарна допомога. Продаж заборонено”, яке при митному оформленні завіряється номерною печаткою інспектора митниці. Гуманітарну допомогу, яку надає Україна звільнено від сплати вивізного мита.

На звітну дату гуманітарна допомога відображається у фінансовій звітності. В „Балансі (Звіт про фінансовий стан)” – форма № 1 за статтею „Цільове фінансування”, у рядку 1525 показують залишок невикористаних коштів гуманітарної допомоги за рахунком 48 „Цільове фінансування і цільові надходження”. У „Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)” – форма № 2 відображають визнані доходи: у складі інших операційних доходів (рядок 2120) показують дохід від безоплатно отриманих оборотних активів; у складі інших доходів (рядок 2240) фіксують дохід від безоплатно одержаних активів, а саме від визнання доходів від гуманітарної допомоги. Отримувачі та набувачі гуманітарної допомоги інформацію про види, вартість та напрями її використання за цільовим призначенням розкривають у примітках до річної фінансової звітності [3].

Таким чином, в процесі отримання і надання гуманітарної допомоги, необхідно враховувати порядок документування та відображення в обліку, адже відповідальність за її отримання набувачем великою мірою належить бухгалтеру.

Література:

1. Закон України „Про гуманітарну допомогу” від 22.10.1999 № 1192-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Закон України „Про порядок бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги” від 14.12.1999 № 298 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

3. Головка Т.В. Організаційно-нормативне забезпечення та методика обліку гуманітарної допомоги / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/938/1/Golovko.pdf>

УДК 657

Купрієнко О. М., магістр
Науковий керівник: к.е.н., доцент, завідувач кафедри організації обліку та аудиту **Левченко З. М.**,
Полтавська державна аграрна академія

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Грошові кошти в господарському процесі виконують функції міри вартості, засобу обміну, утворення скарбів, накопичення капіталу. Вони є абсолютно ліквідним активом, здатним легко і швидко перетворюватися в будь-які види матеріальних цінностей. Важлива роль грошових коштів у забезпеченні фінансово-господарської діяльності обумовлює необхідність організації безперервного і своєчасного обліку операцій з їх руху; контролю наявності, збереження і цільового використання грошових коштів.

Організація обліку грошових коштів є досить трудомістким і водночас ризикованим процесом, оскільки навіть одна помилка може стати причиною цілого ряду порушень і неточностей, що вплине на господарський процес та інформацію про фінансово-майновий стан підприємства. Грошові кошти є обмеженими ресурсами, і успіх підприємства багато в чому залежить від їх раціонального розподілу та використання. Тому організація їх обліку є досить актуальним питанням в сучасному ринковому середовищі.

Основними завданнями організації обліку грошових коштів є (рис. 1):

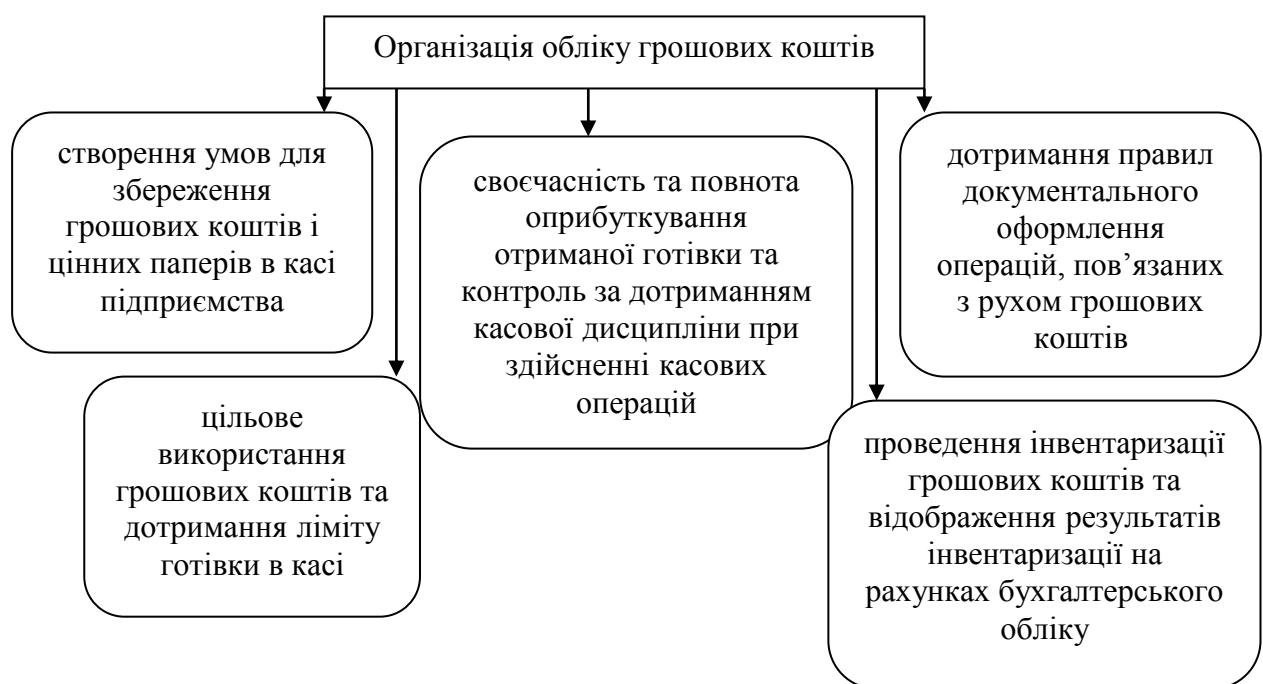

Рис. 1. Завдання організації обліку грошових коштів

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку, зокрема обліку грошових коштів, та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну несе власник або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів [3].

На підприємствах фахівці виокремлюють наступні проблеми організації обліку грошових коштів:

- правильність їх відображення у фінансовій звітності;
- організація контролю за процесом збереження та використання грошових коштів;
- організаційно-технічне забезпечення ведення обліку грошових коштів;
- повнота та своєчасність відображення операцій з грошовими коштами у системі обліку.

Актуальною проблемою організації обліку грошових коштів на підприємстві є своєчасність та повнота відображення інформації у системі бухгалтерського обліку. Грошові кошти повинні повністю і своєчасно оприбутковуватись, а інформація про їх наявність має правильно відображатись у фінансовій звітності [2, с. 342], тому що несвоєчасне оприбуткування призводить до накладання на підприємство фінансових санкцій (табл. 1).

Таблиця 1

Фінансові санкції (відповідно до Указу Президента України «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки» № 436)

Вид порушення	Санкції за порушення
Перевищення встановленого ліміту залишку готівки в касі	Штраф у двократному розмірі суми виявленої понадлімітної готівки за кожен день
Неоприбуткування (неповне та/або несвоєчасне оприбуткування) в касах готівки	Штраф у п'ятикратному розмірі неоприбуткованої суми
Перевищення встановлених строків використання виданої під звіт готівки, а також видача готівкових коштів під звіт без повного звіту за раніше видані кошти	Штраф у розмірі 25 % виданих під звіт сум
Проведення готівкових розрахунків без подання одержувачем коштів платіжного документа (товарного або касового чека, квитанції до прибуткового ордера, іншого письмового документа), що підтверджує сплату покупцем готівкових коштів	Штраф у розмірі сплачених коштів

В організації обліку грошових коштів на поточних рахунках в банках виникають проблеми у зв'язку з тим, що підприємствам дозволено відкривати поточні рахунки в необмеженій кількості, саме це ускладнює здійснювати контроль за рухом грошових коштів. Рекомендовано затвердити обмежену кількість рахунків та щотижнево складати звіт про рух коштів на цих рахунках.

Підприємствам, які мають великі грошові обороти, важливо знати залишок грошових коштів на рахунку у певний період часу. З великим обсягом роботи бухгалтер не завжди має фізичну можливість передавати інформацію особисто в паперовому вигляді до банку. Через це використання інформаційних технологій в обліку значно прискорює інформаційний потік. Тому необхідно ввести в дію програму «Клієнт-Банк».

З розвитком науково-технічного прогресу актуальним стає питання про необхідність повної автоматизації обліку грошових коштів. Це забезпечує автоматизацію облікового процесу; високу точність облікових даних; підвищення продуктивності праці облікових працівників [1, с. 80].

Отже, діяльність кожного підприємства прямо залежить від правильної організації обліку грошових коштів, адже основу діяльності підприємства складають операції, які пов'язані з рухом грошових коштів. Ефективність організації обліку грошових коштів забезпечить раціональний розподіл та використання грошових коштів, а тим самим успішну фінансову діяльність підприємства.

Для усунення зазначених проблем організації обліку грошових коштів підприємству необхідно:

- обмежити кількість банків, з якими можуть співпрацювати (відкривати рахунки) підприємства. Це дозволить краще контролювати організацію обліку грошових коштів на поточних рахунках в банках;
- розробити робочу інструкцію щодо заповнення форм звітності на підприємстві з урахуванням особливостей діяльності відповідно до законодавства України;
- створити та ввести в господарський облік форми аналізу даних щодо руху грошових коштів та призначити відповідальну особу за подання такої інформації;
- запровадити використання новітнього програмного продукту щодо обліку господарських операцій, в т. ч. грошових коштів.

Запропоновані заходи полегшать роботу бухгалтера, дозволять оптимізувати документооборот та удосконалити облікові роботи на підприємстві, значно зменшити витрати, пов'язані з транспортуванням, зберіганням готівки та утриманням каси, складання та надання звітності, удосконалити аналітичний облік на підприємстві з метою отримання детальної інформації з операціями з грошовими коштами та виявити помилки у бухгалтерському та податковому обліку операцій з грошовими коштами, і як наслідок посилити відповідальність працівників та попередити фінансові санкції з боку контролюючих органів.

Література:

1. Анаська М. О. Шляхи удосконалення організації обліку грошових коштів / М. О. Анаська, Н. О. Пильнева, М. О. Полозов // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 4 (14). – С. 78 – 83.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – 6-те вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП «Рута», 2005. – 756 с.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 лип. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

ПОКРАЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У перебігу господарської діяльності підприємства здійснюють грошові операції. Вони вступають у різні відносини з іншими юридичними підприємствами, організаціями, фізичними особами: постачальниками матеріалів, покупцями своєї продукції, транспортними організаціями, фінансовими органами тощо.

Своєчасна і повна оплата поставленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг, інших боргових зобов'язань є однією з головних передпосилок і ознак ефективного функціонування економіки в цілому і кожного суб'єкта окремо. Вирішення зазначеної проблеми можливе за умов ефективного управління поточними зобов'язаннями.

Інформація про поточні зобов'язання, що формується у системі бухгалтерського обліку, виступає основою для прийняття управлінських рішень. Це призводить до виникнення необхідності вдосконалення теоретичних і методичних аспектів визнання, класифікації, документування, оцінки та відображення поточних зобов'язань у системі бухгалтерського обліку.

Вимоги до формування в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації про зобов'язання, а також принципи відображення зобов'язань у фінансовій звітності визначає П(С)БО 11 «Зобов'язання». Відповідно до нього зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди.

Всі розрахунки з постачальниками та підрядниками в С(Ф)Г «Істок» проводяться на підставі документів постачальника. До таких відносяться накладні, рахунки, рахунки-фактури, акти прийнятих робіт, податкові накладні, товарно-транспортні накладні. Всі розрахункові документи, які надходять на підприємство від підприємства-постачальника акцептовані, мається на увазі ті рахунки, які мають надпис уповноваженої особи, який засвідчує згоду прийняти рахунок до оплати. В перспективі на основі цього рахунка підприємство-покупець надасть платіжне доручення в банк для сплати суми за придбаний товар та отримає виписку з банку, яка свідчитиме про сплату та надасть можливість документально підтвердити сплату.

При доставці товару автотранспортом виписується товарно-транспортна накладна.

При прийманні товарів обов'язково має бути виконана перевірка відповідної якості, фактичної кількості товарів, які зазначаються у договорі. Якщо фактичний стан поставки суперечить договірному, складається акт та виставляється претензія.

Якщо підприємство приймає виконані підрядником роботи чи послуги, в такому разі оформлюється акт прийому робіт чи послуг. В цьому акті зазначається обсяги робіт, терміни та вартість.

Всі перелічені документи підписується стороною-замовником і стороною – виконавцем.

На досліджуваному підприємстві на основі первинних документів по розрахунках з постачальниками та підрядниками заповнюється журнал-ордер №6, в якому наприкінці кожного місяця в розрізі кожного постачальника заноситься сума,

отримана аналітичними розрахунками на початок та на кінець місяця. Якщо протягом звітного місяця підприємство мало повторну справу з якимось із постачальників або сплатило заборгованість цьому підприємству, то сума на кінець місяця зміниться, якщо ж ні – то сума переноситься з початку місяця на кінець без змін.

З журналу-ордера №6 переносяться кредитові обороти до Головної книги.

Також в С(Ф)Г «Істок» ведеться реєстр, в якому міститься інформація про всіх контрагентів, яким господарство зобов'язане (не заплатило), суму заборгованості та дату виникнення заборгованості.

До складу поточної заборгованості в господарстві входять кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, поточна заборгованість за виплатами до бюджету та цільових фондів, а також по заробітній платі працівникам.

Для узагальнення відображення в обліку поточної кредиторської заборгованості ця інформація представлена у вигляді журналу господарських операцій з обліку поточних зобов'язань, які відбувались в С(Ф)Г «Істок» протягом вересня 2014 р., табл. 1.

Таблиця 1

Журнал господарських операцій з обліку поточних зобов'язань за вересень 2014 року в С(Ф)Г «Істок»

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	2	3	4
01.09.14р. На поточний рахунок у банку зараховані кошти (короткостроковий кредит банку)	311	601	500000
03.09.14р. Від постачальника отримані будівельні матеріали	205	63	12000
03.09.14р. Відображено ПДВ	641	63	2400
04.09.14р. Нараховано ПДВ на виручку від реалізації продукції	70	64	4620
07.09.14р. Підрядчиком виконано послуги по капітальному будівництву	15	63	7500
07.09.14р. Відображено ПДВ	641	63	1500
8.09.14р. Нараховано заробітну плату основному персоналу	23	661	12285
8.09.14р. Нарахована сплата ЄСВ	23	651	445,7
08.09.14р. Нараховано ПДФО	66	641	1778,253
15.09.14р. Відображено послуги державної реєстрації	15	685	250
16.09.14р. Відображено витрати на страхування	15	655	585
22.09.14р. Від постачальника отримано товари	28	63	2000
22.09.14р. Відображено ПДВ	641	63	400
30.09.14р. Нараховано відсотки за кредит	951	684	11666,67

В ході вивчення питання обліку поточних зобов'язань на підприємстві запропоновано удосконалити облік поточних зобов'язань через введення рахунків третього, четвертого та п'ятого порядків у розрізі суб'єктів, об'єктів та строків дотримання погашення поточних зобов'язань по кожному постачальнику та підряднику окремо та в розрізі кожного документа на сплату. Така більш деталізована побудова аналітичного обліку з постачальниками та підрядниками забезпечуватиме отримання більш повних та інформативних даних.

Така побудова аналітичного обліку з постачальниками та підрядниками в С(Ф)Г «Істок» забезпечуватиме отримання таких даних, як інформацію по отриманих комерційних кредитах, неоплачених в строк, розрахункових документах, термін оплати яких ще не настав, а також інформацію по акцептованих та інших розрахункових документах, термін сплати яких ще не настав. Фрагмент з запропонованого робочого плану рахунків по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Фрагмент з робочого плану рахунків по розрахунках з постачальниками та підрядниками

Рахунок	Назва рахунка	Рахунок третього порядку	Назва рахунку третього порядку	Рахунок четвертого порядку	Назва рахунка четвертого порядку
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	631	Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками	631.1	Розрахунки за добрива
				631.1.1	Прострочені розрахунки за добрива
				631.2	Розрахунки за хімікати
				631.2.1	Прострочені розрахунки за хімікати
				631.3	Розрахунки за ПММ
				631.3.1	Прострочені розрахунки за ПММ
				631.4	Розрахунки за насіння
				631.4.1	Прострочені розрахунки за насіння
				631.5	Розрахунки за комунальні послуги
				631.5.1	Прострочені розрахунки за комунальні послуги
				631.6	Розрахунки за одержані послуги
				631.6.1	Прострочені розрахунки за одержані послуги
				631.7	Інші розрахунки

**Курсивом виділено вдосконалення автора.*

Такий аналітичний облік значно поліпшує роботу користувачам інформації по поточних зобов'язаннях, а також заощаджує дорогоцінний час.

Введення рахунків третього, четвертого і п'ятого порядків в С(Ф)Г «Істок» визначає сферу стосунків з постачальниками та підрядниками та конкретизує її, що є важливим фактором при веденні обліку.

УДК 657

Кучеркова С.О.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Супруненко І.Р., магістр,
Таврійський державний агротехнологічний університет

ВІДМІННОСТІ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Питання облік дебіторської заборгованості є досить актуальним, адже фінансовий стан підприємства значною мірою залежить саме від наявності та ефективного управління цим видом заборгованості. Також, повернення коштів дебіторами є однією з основних проблем підприємства. Зростання обсягів дебіторської заборгованості призводить до погіршення фінансового стану підприємств, тим самим збільшуючи ризик банкрутства. Тому наукове дослідження організації обліку дебіторської заборгованості в зарубіжних країнах, дозволить практично застосовувати їх у нашій державі з урахуванням національного законодавства.

У ринковій економіці постійний кругообіг коштів як в межах окремого підприємства, так і в економіці в цілому є об'єктивною умовою їх ефективного функціонування. Відносини між підприємствами, які виникають внаслідок кругообігу господарських засобів, називаються розрахунками.

У процесі діяльності підприємство не завжди здійснює розрахунки з іншими підприємствами або фізичними особами одночасно з передачею майна, виконанням робіт, наданням послуг тощо. У зв'язку із цим у нього виникає дебіторська заборгованість. Дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Тому, довгострокова заборгованість - це в основному заборгованість, не пов'язана з операційною діяльністю.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національні стандарти бухгалтерського обліку не повинні суперечити міжнародним. Але на відміну від українських П(С)БО, МСФЗ не передбачають єдиного стандарту, що регулює порядок обліку і відображення у звітності дебіторської заборгованості. Питання щодо обліку дебіторської заборгованості регулюються декількома міжнародними стандартами, серед яких: МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів», МСФЗ 32 «Фінансові інструменти: розкриття та подання», МСФЗ 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка».

Тобто, характерним для України є існування чітких норм ведення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, а саме П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», які суворо регламентовані та недотримання яких зумовлює різні типи відповідальності (адміністративну, кримінальну тощо). На відміну, міжнародна система обліку передбачає лише базові фундаментальні концепції ведення фінансового обліку. Тому компанії мають право самостійно обирати форми фінансової звітності, методи відображення в них інформації

про певні об'єкти обліку, самостійно встановлювати рівень суттєвості та відображати у звітності лише всі суттєві дані.

Згідно П(С)БО 10 дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Під дебіторами слід розуміти юридичних та фізичних осіб, які в наслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів. Згідно, з МСБО 32 дебіторська заборгованість трактується як фінансовий актив, але конкретного визначення цього поняття міжнародні стандарти не дають.

Визнання дебіторської заборгованості згідно П(С)БО 10, визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод і може бути достовірно визначена її сума одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг. Згідно МСБО 39, підприємству слід визнавати дебіторську заборгованість у балансі, коли воно стає стороною контрактних зобов'язань і внаслідок цього має юридичне право отримувати грошові або інші цінності.

Проблема визнання дебіторської заборгованості за кордоном пов'язана із застосуванням гнучкої системи численних знижок. Знижки, що надаються покупцю, поділяються на дві великі групи: торгові знижки – це відсоткові знижки від базової ціни; знижки за оплату в строк – це знижки залежно від строку оплати.

Саме останній вид знижок за оплату в строк і створює проблеми визнання дебіторської заборгованості. В зарубіжній практиці існують два методи відображення таких знижок в бухгалтерському обліку – валовий та чистий.

Оцінка та порядок обліку дебіторської заборгованості відбувається в залежності від її класифікації. П(С)БО 10 класифікує її на поточну та довгострокову. МСБО – на короткострокові (оборотні) активи, які відповідають будь-якому з критеріїв:

- актив передбачається реалізувати або він призначений для використання при звичайних умовах операційного циклу.

- актив призначений для продажу або його передбачається реалізувати протягом 12 місяців після звітної дати.

В Україні довгострокова дебіторська заборгованість у момент її визнання оцінюється за первісною вартістю, якщо на неї нараховуються відсотки – за теперішньою. Поточна дебіторська заборгованість у момент її визнання оцінюється за первісною вартістю одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг, а на дату складання балансу – за чистою вартістю реалізації. У міжнародній практиці оцінка дебіторської заборгованості здійснюється на дату її виникнення, дату погашення або на дату складання балансу. Причому на дату виникнення вона відображається за сумою виставленого рахунку або за сумою, зменшеною на величину знижки, на дату погашення – за сумою з урахуванням знижки (оплата в період дії знижки), на дату складання балансу – за сумою, скоригованою на знижку.

Визначення сумнівної дебіторської заборгованості:

- згідно П(С)БО 10 безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності. Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

- згідно МСФЗ 39 визнання сумнівної дебіторської заборгованості відбувається в наступних випадках: значні фінансові труднощі емітента; фактичний розрив контракту, наприклад, невиконання умов угоди або прострочена заборгованість щодо сплати відсотка або основної суми; надання позикодавцем боржникові пільгової позики, яку позикодавець не розглядав би за інших умов; висока ймовірність

банкрутства або іншої фінансової реорганізації підприємства; визнання збитку від зменшення корисності цього активу в попередньому звітному періоді; зникнення фінансового ринку для цього фінансового активу внаслідок фінансових труднощів.

Існує відмінність щодо розрахунку величини резерву сумнівних боргів. Згідно П(С)БО 10 величина резерву сумнівних боргів визначається, виходячи з платоспроможності окремих дебіторів, за питомою вагою безнадійної заборгованості в чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати або на основі класифікації дебіторської заборгованості. На відміну, в міжнародних стандартах методи розрахунку величини резерву сумнівних боргів не передбачаються.

Згідно з П(С)БО 10 величина резерву сумнівних боргів визначається за одним із методів: застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості; застосування коефіцієнта сумнівності.

На відміну від українського обліку, коли безнадійні борги списуються за рахунок резерву, в окремих країнах, незважаючи на списання безнадійної дебіторської заборгованості на витрати, вона продовжує обліковуватися в дебеті рахунків, на яких відображається короткострокова дебіторська заборгованість, а також відображається в активі балансу (рядки «Не отримані від покупців рахунки», «Векселі покупців») з одночасним відображенням безнадійної заборгованості в окремому рядку зі знаком мінус.

На відміну від П(С)БО 10, що відображає дебіторську заборгованість у фінансовій звітності за чистою реалізаційною вартістю, міжнародні стандарти прямо не вимагають відображення дебіторської заборгованості в балансі за винятком резерву сумнівної заборгованості. Але для визначення величини дебіторської заборгованості, яка відображається в балансі, необхідно: протестувати дебіторську заборгованість на предмет знецінення, тобто списати однозначно безнадійну заборгованість; для дебіторської заборгованості, яка залишилася, нараховувати резерв сумнівної заборгованості, який відображає можливу ймовірність несплати рахунків і вирахувати даний резерв із величини дебіторської заборгованості.

В контексті нових змін до фінансової звітності за НП(С)БО 1 ми спостерігаємо, що триває процес гармонізації П(С)БО та МСФЗ, однак при цьому залишається безліч відкритих питань, які потребують вирішення.

Також є протиріччя у визначеннях та класифікації дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці, що порушує неоднозначність в розумінні даної категорії як обліковцями так і аналітиками та управлінцями. З цією метою вважаємо за необхідність акцентувати увагу науковців на вирішення даного питання та дійти до одноставного розуміння даного економічного поняття з метою подальшого якісного обліку, аналізу та управління дебіторською заборгованістю.

На нашу думку, під дебіторською заборгованістю слід розуміти зобов'язання боржника по передачі майна, виконанню робіт, наданню послуг, сплаті грошових коштів на визначену дату. Наведене визначення відображає реальний стан дебіторської заборгованості, враховує основний критерій класифікації – строк погашення.

Відповідність обліку, в тому числі дебіторської заборгованості, світовим вимогам є однією з передумов успішної інтеграції українського бізнесу в міжнародне економічне середовище. Головною відмінністю вітчизняного обліку дебіторської заборгованості від міжнародної практики є те, що він чітко регламентований і не передбачає альтернативи для підприємства, а також те, що МСБО розглядають дебіторську заборгованість більш широко з урахуванням тривалого досвіду співпраці з іноземними контрагентами.

Напрями подальших досліджень полягають у пошуку шляхів удосконалення вітчизняного обліку розрахунків з дебіторами з урахуванням міжнародного досвіду.

УДК 657.422:336.018

Лащів А.Т., студентка,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри обліку і аудиту **Савчук Т. В.**,
Івано – Франківського національного технічного університету нафти і газу

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ, ЧИМ ВОНИ ВІДРІЗНЯЮТЬСЯ ВІД ЗАЛИШКУ НА РАХУНКУ

Вступ: В теперішній час великого поширення набули електронні гроші. Це пояснюється тим, що електронні гроші дають змогу миттєво здійснювати розрахунки а також щодо них нема регіональних обмежень. Значну роль у здійсненні розрахунків електронними грошима відіграє швидкий розвиток на основі відповідних комп'ютерних програм - Інтернет розрахунків.

Наукових публікацій щодо висвітлення питання сутності електронних грошей є дуже мало. Але окремі питання висвітлюються в працях : Міщенко В., Мороз А., Савлук М., Вудфорд М., Гудхарт Г., Кінг М., Шевчук О., Дубенко Н., Поліщук С. та інших.

Метою дослідження є аналіз економічної суті електронних грошей, їх переваг і недоліків. Зокрема, поширенню електронних грошей перешкоджає нерозуміння їх переваг підприємствами .

Відповідно до «Положення про електронні гроші в Україні», електронні гроші - одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент, особами і є грошовим зобов'язанням емітента [1]. Свій рух вони здійснюють каналами техкомунікаційного зв'язку, а також зберігаються в електронній пам'яті спеціальних технічних пристроїв – на дисках персональних комп'ютерів чи в мікропроцесорах пластикових карток.

Електронні гроші – грошові кошти, які використовуються для здійснення різних розрахунків. Наприклад, завдяки електронним грошам можна швидко здійснювати оплату таких найбільш розповсюджених в мережі Інтернет видів товарів, робіт, послуг та сервісів:

- замовлення в Інтернет-магазинах;
- інформаційні Інтернет-видання (засоби масової інформації, фахові, тематичні, періодичні видання);
- послуги зв'язку через комунікаційні системи, приклад Skype;
- послуги реклами (розміщення реклами в мережі Інтернет)
- послуги фінансового характеру (операції на біржах, інвестиції у НУІР-фонди, зокрема Forex Club, Forex4you, Kf-forex.ru та інші;
- інформаційні та довідкові послуги (платні пошукові послуги);
- цифрові товари (програмні продукти різних напрямів використання, книжки, методики, програми, відео/аудіо);
- інтернет-аукціони;
- розробка веб-сайтів, послуги їх супроводження, оплата доменних імен, тощо.

Сьогодні найбільш відомими та задіяними у розрахункових операціях в мережі Інтернет є: Webmoney, RBK Money, Яндекс.Деньги, Інтернет.Деньги, E-Gold, PayPal, LiqPay, Z-Payment, Assist, EasyPay, MoneyMail, INO Card, ICQMoney, CyberPlat, E-Port, Bank o Phone, E-pay, Ukash, Portmone, Fethard та інші.

Для обліку електронних грошей призначено рахунок – 335 „Електронні гроші, номіновані в національній валюті” на якому відображаються операції з електронними грошима, які здійснюються комерційними агентами та користувачами, відповідно до нормативно-правових актів НБУ та правил використання електронних грошей [2]. З метою бухгалтерського обліку не визнаються електронними грошима наперед оплачені картки одноцільового використання: дисконтні картки торговців, картки автозаправних станцій, квитки для проїзду в транспорті, які приймаються як засіб платежу виключно їх емітентами.

Основною відмінністю електронних грошей від залишку на рахунках в банках є те, що електронні грошові розрахунки та перекази є анонімними, а розрахунки в банку є персоніфіковані. Наприклад, для того щоб здійснити переказ грошових коштів на рахунок одержувача необхідно пред'явити платіжне доручення, дозвіл. А після операцій надходження і видачі грошових коштів приходиться виписка з банку, тобто це свідчить про відсутність анонімності цих операцій.

При порівнянні електронних грошей та переказу коштів, обидва використовують у своєму обігу платіжні інструменти. Але різниця полягає в тому, що рух коштів при здійсненні переказу відбувається по банківських рахунках, а для інших сферою обігу є інформаційний простір, у якому електронні гроші переміщуються на так званих «електронних рахунках», які не мають нічого спільного з банківськими.

Також, однією з специфічних властивостей електронних грошей є те, що вони генеруються та перераховуються не банківськими установами, а операторами платіжних систем, тобто групою осіб, які в більшості випадків є або фізичними особами, або суб'єктами господарювання, що не належать до фінансово-кредитних установ.

Таким чином, можна розглядати електронні гроші як інноваційний платіжний інструмент, що надає економічним агентам новий спосіб для проведення платіжних розрахунків, а також як нову платіжну технологію, яка дозволяє зберігати гроші в електронній формі. Сьогодні електронні гроші відіграють все більшу роль у системі платежів, що пов'язано із розвитком нових технологій передачі даних, в основному, використовуються для здійснення мікроплатежів найбільш швидким і недорогим способом.

Поява та популярність електронних грошей зумовлена такими перевагами:

–Доступність. Для користувача електронних грошей потрібні лише комп'ютер та Інтернет, а для користування банківськими послугами потрібно банкомат або банк;

–Зручність. Для багатьох людей цей фактор є головним. Користувачі мають можливість вести бізнес без прив'язки до банківської системи країни, в якій вони знаходяться, а також отримувати доступ до електронного гаманця в режимі 24/7. Тобто користувачі можуть вести свій бізнес навіть тоді, коли банківська система не працює, вони можуть отримувати оплату за товари та послуги і проводити миттєві розрахунки.

–Мобільність. Використовуючи комп'ютер, ноутбук, мобільний телефон і Інтернет, підприємець може продовжувати свій бізнес в будь-якому місці.

–Безпечність. Система електронних грошей може забезпечити високий рівень захисту особистих даних і коштів користувача від здійснення шахрайських дій з боку третіх осіб.

–Простота використання. Будь - яка людина може ефективно працювати з електронними грошима. Наприклад, для реєстрації електронного гаманця потрібно витратити декілька хвилин, а для реєстрації і випуску банківської карти – декілька тижнів.

–Оперативність. Цей фактор є найважливішою складовою сучасного бізнесу. Розрахунки електронними грошима проходять миттєво і гарантовано.

–Анонімність. Більшість систем електронних грошей потребують від користувача мінімальних особистих даних і дозволяють проводити анонімні платежі.

Але розвиток використання систем електронних розрахунків має і деякі недоліки, головним з яких є використання електронних платіжних систем у процесі “відмивання” коштів. До недоліків належать також наступні:

–відсутність досконалої законодавчої бази. У більшості країн відсутні дієві методи правового регулювання обігу електронних грошей, тому електронні платіжні системи часто використовуються як засіб для ведення тіньового бізнесу, ухилення від податків і т.п.;

–необхідність достатнього рівня підготовки. Створення електронного гаманця, введення або виведення електронних грошей, проведення платежів — все це вимагає певного рівня знань. Людина, яка слабо володіє інтернетом або не володіє ним взагалі, може допустити певні помилки, а вони, в свою чергу, можуть обернутися втратою грошових коштів;

–правоохоронцям важко окреслити території, на яких здійснюються сучасні злочини в сфері фінансів через мобільність електронних грошей;

–у злочинців в мережі Інтернет великим є ступінь анонімності, а інформація, що зберігається в комп’ютерних системах, має короткостроковий характер;

–використання електронних платіжних систем в мережі Інтернет у процесі “відмивання” коштів та здійснення сумнівних операцій може призвести до негативних наслідків через нерозуміння виконавчою владою сучасних процесів та відсутність необхідного нормативного поля;

–можливість проникнення хакерів в платіжну систему з метою викрадання електронних грошей чи незаконного впливу на платежі за їх допомогою.

Проаналізувавши переваги і недоліки, бачимо, що електронні гроші мають суттєві переваги над залишками на рахунках в банку. Тому це сприяє доступному та зручному переказу електронних грошей, який здійснюється анонімно. Цей розрахунок не займає багато часу, що є дуже важливим для користувачів. Зважаючи на зазначені переваги, ми вважаємо, що цей вид грошей буде швидко розвиватись у бізнесі та інших сферах. Розвиток електронних грошей, як одного із електронних платіжних інструментів, несе в собі ряд позитивних впливів на економічний розвиток країни, сприяючи появі інноваційних платіжних інструментів, зменшенню частки паперового грошового обігу та зниженню частки тіньової економіки.

Література:

1. Про електронні гроші в Україні: Положення НБУ від 04.11.2010 р. № 481. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій N 291 від 30.11.1999 року (зі змінами від 18.06.2015 року) [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99>

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Серед найважливіших видів ресурсів підприємств, які дозволяють їм ефективно функціонувати, є інтелектуальний капітал. Він, на рівні підприємства, трансформується у нематеріальні активи і є специфічним видом його основного капіталу, облікові операції з яким необхідно належним чином організувати та контролювати.

Актуальність дослідження підтверджується працями таких науковців, як Бігдан І. А., Сушко Д. Д., Бондаренко С. І., Дегтяренко Н. В., Чуйко А. В.

Від правильної організації системи обліку нематеріальних активів залежить як достовірність інформації про наявні у підприємства нематеріальні активи, так і, в значній мірі, ефективність їх використання. Тому побудові правильної організації обліку нематеріальних активів на підприємстві слід приділяти належну увагу.

Зважаючи на те, що у системі управління нематеріальними активами підприємства задіяні різні його підрозділи, то для належної організації облікового процесу діяльність цих структурних одиниць необхідно відповідним чином регулювати та координувати. З цією метою на підприємстві необхідно:

– утворити експертну комісію підприємства з питань управління нематеріальними активами та визначити її функції. До цих функцій можуть належати: розгляд документації та прийняття рішення щодо зарахування до складу нематеріальних активів придбаних або створених об'єктів; обґрунтування рішення щодо термінів їх використання та методу амортизації; надання пропозицій стосовно доцільності переоцінювання, ліквідації чи продажу, інвентаризації нематеріальних активів і ін.[1];

– забезпечити достовірне формування первісної вартості нематеріальних активів на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». З цією метою до субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» необхідно, розробити детальну класифікацію та кодування статей аналітичного обліку капітальних інвестицій на придбання та самостійне створення нематеріальних активів і передбачити чіткий порядок відкриття аналітичних рахунків для нагромадження інвестиційних витрат, як складових первісної вартості об'єктів нематеріальних активів [2];

– встановити порядок зарахування на баланс нематеріальних активів. У цьому контексті необхідно передбачити порядок використання типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів, розробити і затвердити додаткові форми первинних документів для інших видів, що слугуватимуть підставою для зарахування на баланс нематеріальних активів та встановити порядок їх заповнення;

– визначити форми облікових реєстрів та порядок присвоєння реєстраційних (інвентарних) номерів обліковим об'єктам нематеріальних активів. З цією метою доцільно передбачити використання спеціальних описів інвентарних (реєстраційних) карток та описів реєстраційних (інвентарних) номерів нематеріальних активів [3];

– розробити, затвердити та використовувати на підприємстві форми первинних документів для оформлення результатів нарахування амортизації, до оцінювання, та інших операцій з нематеріальними активами, для яких не передбачені типові форми документів;

– обрати форму обліку (журнальну, комп'ютерну тощо), передбачивши облікові

реєстри для системного аналітичного та синтетичного обліку нематеріальних активів і забезпечення формування звітної та аналітичної інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів;

– призначити відповідальних за використання та забезпечити надійне зберігання документації на право використання нематеріальних активів, зокрема патентів, ліцензійних договорів, ліцензій, креслень, комп'ютерних програм і ін.;

– визначити форми облікових реєстрів (описів) та порядок здійснення оперативного обліку і контролю використання нематеріальних активів у підрозділах підприємствах[4];

– забезпечити систематичне проведення та відображення в обліку результатів інвентаризацій нематеріальних активів. Для цього необхідно розробити відповідні методики щодо порядку проведення та оформлення інвентаризаційних документів, призначити робочі інвентаризаційні комісії та забезпечити їх роботу, своєчасно розглядати результати інвентаризації тощо;

– у випадках виникнення у підприємства зобов'язань щодо сплати роялті юридичним особам або громадянам, необхідно передбачити критерії (показники, формули тощо), порядок їх нарахування, документального оформлення, обліку витрат, терміни оплати, оподаткування, контролю платежів тощо. Аналогічно, за наявності умов отримання доходів у вигляді роялті, слід передбачити порядок взаємодії із ліцензіатом, аналітичного та синтетичного обліку і контролю отримання коштів[5];

Отже, належна організація бухгалтерського обліку операцій з нематеріальними активами є важливою передумовою забезпечення дієвого контролю ефективного використання підприємством своїх фінансових ресурсів.

Література:

1. Бігдан, І. А. Удосконалення звітності в частині нематеріальних активів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз і аудит” / Інна Анатоліївна Бігдан. – Х., 2003. – 19 с

2. Сушко Д.Д. Проблеми бухгалтерського обліку нематеріальних активів у частині їх визнання та класифікації / Д.Д. Сушко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №10. – С. 163-166

3. Бондаренко С. Проблеми нематеріальних активів в Україні [Електронний ресурс] О Режим доступу: 000.tm24.com.ua/ua/details/page_66 О Заголовок з екрану.

4. Чуйко А. В. Удосконалення обліку нематеріальних активів / А. В. Чуйко // Проблеми обліку, контролю та аналізу в економіці України Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 181–182. – Бібліографія: 7 назв.

5. Дегтяренко Н. В., Ідентифікація і визначення нематеріальних активів та їх оцінка: збірник наукових праць науково-практичної конференції Облік, аналіз та аудит: теорія, практика, перспективи / Н. В. Дегтяренко. О Мелітополь, 2011. О С. 183.

Лук'янець О.В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Сівакова В.М., магістр,
ДВНЗ «Університет банківської справи», Черкаський ННІ

УЗГОДЖЕНІСТЬ ЗВІТНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

При трансформації та глобалізації сучасної економіки все більше уваги приділяється фінансовим послугам, які задовольняють потреби суб'єктів ринку. Одними з найбільш популярних фінансових установ серед споживачів фінансових послуг є кредитні спілки. З розвитком кредитної кооперації виникає безліч проблем, пов'язаних з особливостями обліку і складання звітності. Процеси глобалізації вимагають, щоб фінансові звіти надавали зівставну і зрозумілу не тільки контрагентам-резидентам, але і нерезидентам, інформацію. Враховуючи це, проблеми невідповідності фінансової звітності кредитних спілок міжнародним вимогам є актуальними.

В Законі України «Про кредитні спілки» зазначається, що кредитна спілка зобов'язана вести оперативний та бухгалтерський облік результатів своєї діяльності відповідно до законодавства України, а також надавати Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг фінансову звітність та інші звітні дані в обсягах, формах та у строки, встановлені Нацкомфінпослуг [1]. Починаючи з 1 січня 2015 року, кредитні спілки зобов'язані складати вище вказану звітність відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Відповідно до МСБО 1 «Подання фінансової звітності» повний комплект фінансової звітності включає: звіт про фінансовий стан на кінець періоду, звіт про сукупні доходи за період, звіт про зміни у власному капіталі за період, звіт про рух грошових коштів за період, примітки, що містять стислий виклад суттєвих облікових політик та інші пояснення, звіт про фінансовий стан на початок найбільш давнього порівняльного періоду, коли суб'єкт господарювання застосовує облікову політику ретроспективно або здійснює ретроспективний перерахунок статей своєї фінансової звітності, або коли він перекласифікує статті своєї фінансової звітності [4]. Невід'ємним елементом звітності кредитних спілок є складання та надання звітних даних і пояснень до них, затверджених Нацкомфінпослуг. Таким чином, інформація про фінансовий стан кредитної спілки відображається у формі № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) та Звітних даних про склад активів і пасивів кредитної спілки. Для виявлення фактів дублювання інформації у формах звітності доцільно порівняти методику їх формування.

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що звітні дані про склад активів і пасивів кредитної спілки дублюють інформацію, наведену у формі № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) у частині активів розділу I «Необоротні активи» за статтями: «Нематеріальні активи», «Основні засоби», «Незавершені капітальні інвестиції»; у розділі II «Оборотні активи» за статтями: «Гроші та їх еквіваленти», «Поточні фінансові інвестиції» та «Витрати майбутніх періодів». У частині пасивів дублювання відбувається у розділі I «Власний капітал» за статтями: «Пайовий капітал», «Додатковий капітал», «Резервний капітал», «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)»; у розділі II «Довгострокові зобов'язання і забезпечення» за статтю «Цільове фінансування»; в розділі III «Поточні зобов'язання і забезпечення» за статтями: «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці» і «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування». Інформація про надані

кредити, заборгованості за простроченими і неповерненими кредитами, резерви забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів, внесках на депозитні рахунки, розрахунки за зобов'язаннями та інша інформація наводиться у Звітних даних в аналітичному розрізі, в той час, як у балансі ця інформація згрупована і наведена за субрахунками 2-го і 3-го порядків.

Таким чином, інформація про фінансовий стан кредитної спілки, яка вимагає розкриття у фінансовій звітності згідно з МСФЗ, відображається у формі № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан), складання якої є обов'язковим згідно із законодавством України та у Звітних даних про склад активів і пасивів кредитної спілки, які, по суті, пояснюють деякі статті форми №1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) в аналітичному розрізі. Але, згідно з вимогами МСФЗ, суб'єкти господарювання повинні розкривати у звітах інформацію, яка дозволяє користувачам оцінити значимість фінансових інструментів для фінансового стану та результатів діяльності підприємства, а також характер і рівень ризиків, що виникають у наслідок використання фінансових інструментів, якими володіє підприємство протягом періоду та на звітну дату, і як підприємство управляє цими ризиками.

З вищесказаного випливає, що форма № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) не надає достатньо корисну інформацію про фінансовий стан кредитної спілки. Саме тому пропонується інформацію про кредити, надані кредитною спілкою, залучені нею депозити та інформацію про розрахунки з контрагентами відображати в пояснювальній записці до фінансової звітності, а Звітні дані про склад активів і пасивів кредитної спілки виключити зі складу звітних даних. Це дозволить з найменшими витратами привести звітність кредитних спілок про фінансовий стан відповідно до вимог МСФЗ.

Іншим, не менш важливим, елементом інформації, яка повинна відображатися у звітах, є інформація про фінансові результати діяльності. У звітності кредитних спілок ця інформація відображається у формі № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупні доходи) та у Звітних даних про доходи і витрати кредитної спілки. Порівнявши методика формування цих фінансових звітів [3], можна виділити проблемні аспекти.

Принциповою відмінністю в системі показників форми № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупні доходи) та Звітних даних є розходження в методологічних підходах. Так, форма № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупні доходи) заповнюється відповідно до принципів бухгалтерського обліку, зазначених в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», які приведені у відповідність з принципами МСБО. Згідно ст. 4 вищевказаного закону, одним із принципів є принцип нарахування та відповідності доходів і витрат, згідно якого доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Цей принцип також вказаний у п. 25 МСБО 1 «Подання фінансової звітності», його використання є обов'язковим при складанні фінансових звітів. Звітні дані про доходи і витрати кредитної спілки складаються з порушенням цього принципу, оскільки перший розділ «Визначення доходу», за винятком статей 100 «Отримані штрафи, пені» і 110 «Інші непроцентні доходи» складається з використанням касового методу, який суперечить вимогам міжнародних стандартів.

Ще одним принципом, дотримання якого порушується при складанні Звітних даних про доходи і витрати кредитної спілки є принцип превалювання сутності над формою, що відповідає міжнародно-прийнятому аналогу, вказаному у Концептуальній основі складання та подання фінансових звітів. Згідно цього принципу операції повинні враховуватися відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми. Методичними рекомендаціями з ведення бухгалтерського обліку кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками [3] передбачається враховувати доходи у вигляді

нарахованих відсотків за наданими кредитами в складі інших доходів операційної діяльності. Враховуючи специфіку діяльності кредитної спілки, нараховані відсотки за наданими кредитами є доходами від основної операційної діяльності кредитної спілки, і у відповідності зі стандартами і принципами бухгалтерського обліку, вони повинні відображатися у складі доходів від наданих послуг. Не менш важливою проблемою є те, що Звітні дані про доходи і витрати кредитної спілки дублюють інформацію зазначену в формі № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупні доходи).

Враховуючи все вище зазначене, досягти відповідності МСФЗ можна шляхом зміни форми Звітних даних про доходи і витрати кредитної спілки, в якій би інформація відображалася з урахуванням всіх принципів бухгалтерського обліку. Альтернативним шляхом є виключення Звітних даних зі складу звітності кредитних спілок з одночасною трансформацією фінансової звітності згідно вимог МСБО та відображенням інформації про нараховані доходи та витрати кредитних спілок в пояснювальній записці.

МСБО 1 «Подання фінансової звітності» визначає, що суб'єкт господарювання повинен подавати усі статті доходу та витрат, визнані за період, у єдиному звіті про прибутки та збитки та у двох звітах: звіті, що відображає компоненти прибутку або збитку (окремий звіт про прибутки та збитки) та другому звіті, що починається з прибутку або збитку та відображає компоненти іншого сукупного прибутку (звіт про сукупні доходи). Крім того, вище вказаним МСБО передбачено перелік мінімальних рядків звіту про прибутки і збитки та сукупний дохід, однак при цьому зауважено, що «суб'єкт господарювання бере до уваги такі чинники, як суттєвість і характер, а також функцію статей доходу та витрат. Наприклад, фінансова установа може змінити описи з метою надання інформації, яка стосується діяльності фінансової установи» [4].

Таким чином, запровадження кредитними спілками МСФЗ не змінює абсолютної величини фінансового результату, а дає можливість представити інформацію в широкому аналітичному розрізі з урахуванням специфіки діяльності, що дає можливість проводити всебічний аналіз і приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Література:

1. Закон України «Про кредитні спілки» № 2908-III від 20.12.2001 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 від 19.07.1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.
3. Методичні рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку кредитною спілкою та об'єднаною кредитною спілкою, затверджені Розпорядженням Нацкомфінпослуг України № 171 від 18.12.2003 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrcu.kiev.ua/dfp/com181203.htm>.
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 «Подання фінансової звітності» від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_013

Луцак Н.А. студентка,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри обліку і аудиту Хома С.В.,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ СУМНІВНОЇ ТА БЕЗНАДІЙНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Дебіторська заборгованість часто складає значну частку активів підприємства-кредитора і потребує особливої уваги в частині бухгалтерського і податкового обліку, а особливо тоді, коли існує загроза перетворення її на безнадійну. Трансформація дебіторської заборгованості в безнадійну значно впливає на бухгалтерський і податковий облік контрагентів.

Питанням обліку і оцінки дебіторської заборгованості присвячені праці В. Бабіч, А. Поддєрьогін, Г. Нашкерська, І.Боярко та інших. Проте недостатньо дослідженими залишилися аспекти практичного застосування порядку списання безнадійних боргів у контексті норм Податкового кодексу України. Зміни законодавства, що діють з нового року, спричинили нові правила обліку безнадійної заборгованості з метою податкових розрахунків, які потребують роз'яснення та уточнення.

Метою даної роботи є дослідити вплив операцій, пов'язаних зі списанням дебіторської заборгованості, на об'єкт оподаткування податком на прибуток в умовах чинного законодавства.

П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», виділяє такі види дебіторської заборгованості:

- сумнівний борг - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником;
- безнадійна дебіторська заборгованість - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Особливістю бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості є те, що у момент віднесення поточної заборгованості до сумнівної для дотримання принципу відповідності доходів і витрат підприємство визнає витрати операційної діяльності з одночасним створенням резерву сумнівних боргів. Щодо безнадійної дебіторської заборгованості, то така заборгованість виключається з балансу підприємства, оскільки не відповідає одному із критерію визнання активів, а саме – одержання економічних вигод від їх використання.

Списання безнадійної заборгованості може відобразитися двома шляхами:

- або за рахунок раніше створеного резерву (нарахування якого було відображено у складі витрат періоду);
- або включити безпосередньо до витрат періоду, якщо підприємство не здійснювало нарахування резерву сумнівних боргів, або величину резерву було недостатньо.

Таким чином, у бухгалтерському обліку безнадійна заборгованість є витратами підприємства або у момент визнання поточної заборгованості сумнівною, або у момент визнання поточної (сумнівної) заборгованості безнадійною, якщо резерву сумнівних боргів не було створено (чи вартість заборгованості перевищує розмір резерву).

Проаналізуємо вимоги податкового законодавства. Не будемо детально зупинятися на критеріях визнання заборгованості безнадійною, передбачених Податковим кодексом України (надалі ПКУ). Зазначимо, що однією з таких підстав є

період утримання заборгованості за зобов'язаннями, що перевищує строк позовної давності.

Розглянемо порядок відображення заборгованості у податковому обліку. Передусім зазначимо, що об'єктом оподаткування податком на прибуток є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень Податкового кодексу.

Згідно з податковим законодавством фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму витрат на формування резерву сумнівних боргів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, а також збільшується на суму витрат від списання дебіторської заборгованості понад суму резерву сумнівних боргів. Крім того, фінансовий результат до оподаткування зменшується на суму коригування (зменшення) резерву сумнівних боргів, на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Таким чином, можна зробити висновок, що списання заборгованості, яка відповідає ознакам безнадійної відповідно до вимог чинного податкового законодавства, не враховується у формуванні об'єкта оподаткування податком на прибуток, тобто не може бути визнана у витратах у будь-якому випадку. Адже в періоді нарахування резерву витрати на його створення виключатимуться зі складу витрат для визначення фінансового результату до оподаткування (він збільшуватиметься), а в періоді списання безнадійної заборгованості за рахунок резерву витрати взагалі не формуватимуться, оскільки рахунки 9-го класу в даному випадку не використовуватимуться.

Для порівняння нагадаємо вимоги податкового законодавства, що діяли до 1 січня 2015 року. Загальним правилом було віднесення до податкових витрат списання безнадійної дебіторської заборгованості, яка мала одну з ознак, зазначених у ПКУ. Основним критерієм було закінчення строку позовної давності. Слід зазначити, до закінчення строку позовної давності дебіторську заборгованість можна було включити до витрат тільки за умови документального підтвердження неможливості погашення боргу контрагентом (у вигляді рішення суду про визнання юридичної особи банкрутом або підтвердження ліквідації боржника, підтвердження обставин непереборної сили, стихійного лиха тощо).

Порівнюючи вимоги діючого податкового законодавства з правилами визнання податкових витрат, що втратили чинність, можна стверджувати про неправомірність чинних правил списання безнадійної дебіторської заборгованості, діючий порядок оподаткування сумнівної дебіторської заборгованості є невмотивованим.

З урахуванням цього, вважаємо, що дебіторську заборгованість, яка відповідає ознакам безнадійної (а значить, підлягає списанню) відповідно до вимог, зазначених у Податковому кодексі, доцільно враховувати при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток.

На нашу думку, при веденні податкового обліку поточної дебіторської заборгованості слід дотримуватися таких правил:

- фінансовий результат до оподаткування необхідно збільшувати на суму витрат на формування резерву сумнівних боргів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

- фінансовий результат до оподаткування необхідно зменшувати на суму фактичного використання резерву сумнівних боргів для відшкодування вартості списаної безнадійної дебіторської заборгованості та розмір безнадійного боргу понад величину резерву.

Таким чином, поточна дебіторська заборгованість буде враховуватися у формуванні об'єкта оподаткування податком на прибуток, а значить буде визнана у витратах, у тому періоді, в якому буде відповідати ознакам безнадійної відповідно до вимог чинного податкового законодавства, тобто у періоді використання резерву сумнівних боргів.

Література:

1. Податковий кодекс України: Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» від 8.10.1999 р., № 237 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.

УДК 330

Машкова Д.А., студентка,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри обліку і аудиту **Савчук Т.В.**,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ПДВ В СИСТЕМАХ ПОДАТКОВОГО ТА ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ

На сьогоднішній день в Україні існує своя податкова система, яка відрізняється від інших країн. Податкова система України відображає рівень розвитку економіки, соціальної сфери, її зовнішню та внутрішню політику, традиції народу, географічне положення, кліматичні умови та безліч інших чинників. В зв'язку з цим склад податкової системи, структурні співвідношення окремих податків, порядок їх нарахування, форми розрахунків в різних країнах можуть значно відрізнятися. Податок на додану вартість (далі ПДВ) останнім часом привертає до себе значну увагу, тому що він став предметом широких дискусій щодо доцільності його застосування та наслідків справляння для економічного розвитку і бюджету країни.

Питання, пов'язані з дослідженням сутності, функцій, механізму справляння та призначення ПДВ досить ґрунтовано аналізуються у працях зарубіжних учених Є. Аткинсона, Д. Бодіна, Л. Єбріла, Д. Коаді, Д. Кунея, Д. Стігліца, Р. Хариса.

Також вивчаються вітчизняними науковцями В. Андрущенко, З. Варналієм, В. Вишневським, О. Даниловим, О. Десятнюк, Т. Єфименко, Ю. Івановим, А. Крисоватим, П. Мельником, В. Мельником, А. Соколовською та ін.

Метою роботи є дослідження проблем діючого механізму і складних питання функціонування ПДВ, проблеми діючого механізму його стягнення з метою розроблення пропозицій по їх вирішенню.

Впровадження ПДВ обумовлено цілим рядом його позитивних характеристик. Насамперед, це можливість охопити більш широку базу оподаткування порівняно з нижчими формами універсальних акцизів. Доволі важливо й те, що ПДВ практично не

залишає шансів ухилитись від сплати. Надходження ПДВ з доходу 2015 року, який склав 490 856 млн грн., рівномірно розподіляються по території України, що спрощує проблему взаємовідносин між центральним та місцевими бюджетами (табл. 1).

Таблиця 1.

Податкові надходження України за 9 місяців 2015 рік

	Виконано на 30/09/2015	Місцеві бюджети	Державний бюджет	Зведений бюджет
Податкові надходження	73%	80 885 млн грн	409 971 млн грн	490 856 млн грн

ПДВ у відношенні до своїх попередників (податку з продажів та податку з обороту) має ряд істотних переваг. Його суть полягає в тому, що він не поширюється на перенесену вартість, яка вже була раніше оподаткована. Хоча податок стягується багаторазово, він охоплює щораз тільки новостворену вартість. Можна сказати, що ПДВ увібрав в себе переваги свої попередників і, що головне, усунув кумулятивний характер.

ПДВ на сучасному етапі розвитку податкової системи нашої країни відіграє дуже важливу роль, адже він є одним із головних джерел наповнення Держбюджету України. Тому він має значний вплив на економічну і соціальну сферу нашої держави.

Податок на додану вартість – це частина новоствореної вартості на кожному етапі виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг), що надходить до бюджету після її реалізації. Інакше кажучи, ПДВ – це непрямий податок, який стягується до бюджету у вигляді надбавки до ціни товару, який сплачується споживачами [3, с.56].

Пунктом 10 підрозділу 2 розділу ХХ Податкового кодексу України (ПКУ) встановлено, що за податковими зобов'язаннями з ПДВ які виникли з 01.01.2014 – основна ставка ПДВ становить 20%.

Відповідно до норм Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» кожне підприємство – платник ПДВ зобов'язане вести бухгалтерський облік кредиторської та дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом. Узагальнену інформацію щодо сальдо боргу відображають у балансі (звіті про фінансовий стан) у загально прийнятому порядку.

Специфікою податкового обліку відображення операцій з ПДВ є те, що не можна включати до податкового кредиту будь-які витрати, не підтвержені зареєстрованими податковими накладними чи митними деклараціями. У фінансовому обліку цієї заборони немає. Така ситуація призводить до тимчасового або постійного розриву у відображенні сум податкового кредиту з ПДВ у різних видах обліку.

З 1 січня 2015 р. майже весь документообіг, пов'язаний з обліком ПДВ — всі податкові накладні та податкова звітність з ПДВ, повністю переведені в електронну форму, за винятком документів, які дають право на податковий кредит без наявності податкової накладної. Кожна податкова накладна реєструється у Єдиному реєстрі податкових накладних та виписується в електронній формі.

У законодавчому порядку позиції аналітичного фінансового обліку ПДВ не прописані. Їх обирає кожний платник самостійно відповідно до своєї облікової політики. З метою раціоналізації аналітичний фінансовий облік доцільно максимально спростити за рахунок скорочення його позицій або не відкривати їх взагалі. Доцільно обмежитися лише фіксуванням в бухгалтерському реєстрі ПДВ (картка рахунку, журнал-ордер по субрахунку 641/ПДВ) підсумкових місячних даних податкового обліку щодо загальних сум податкового зобов'язання та податкового кредиту за місяць по підприємству або в розрізі підрозділів підприємства. [1, с.32]

Однак недоліком такої схеми обліку є те, що обороти на аналітичних рахунках формуються за методологією податкового законодавства. Проте шляхом застосування субрахунків 643 і 644 досягається ув'язка з методикою бухгалтерського обліку.

На практиці відомі випадки розбіжності оборотів як за дебетом, так і за кредитом субрахунку 641/ПДВ. Причинами такого розриву стосовно дебетового обороту можуть бути: використання принципу першої події в податковому обліку у відношенні авансів виданих; в податковому обліку у звітному періоді можуть бути не відображені ті придбання, по яких відсутні належно оформлені податкові накладні постачальників. У бухгалтерському обліку такі операції слід відображати, оскільки вони, як правило, документально підтверджені належно оформленими товарними документами. Стосовно кредитового обороту за субрахунком 641/ПДВ причинами розбіжності можуть бути: використання принципу першої події в податковому обліку у відношенні авансів одержаних; невчасне проведення накладних, актів виконаних робіт; притримування сум зобов'язань з метою оптимізації податку у звітному періоді тощо.[2, с.122]

З метою забезпечення достовірності даних на рівні реєстрів обліку (при використанні автономної моделі обліку) доцільно проводити звірку окремих позицій аналітичного обліку, які синхронно відображаються в обох видах обліку.

Дослідження теоретичних та методичних аспектів обліку ПДВ необхідно проводити всебічно з урахуванням усіх законодавчих норм як фінансового, так і податкового законодавства. До уваги слід також брати практичні схеми обліку, які мають відношення до предмета дослідження, зокрема, схеми облікового процесу та моделі їх реалізації в автоматизованих системах обліку.

ПДВ має велике значення для фіскальної стабільності в країні, яка потребує встановлення стабільного податку, котрий стимулюватиме економічне зростання. Виходячи з цього, пропонуємо кілька шляхів вдосконалення ПДВ:

1. Розширення бази оподаткування за рахунок скасування пільг, що не носять соціального характеру. Це дасть змогу встановити ставку податку на рівні 15-17% і тим самим зменшить податковий тиск на платників та збільшить надходження до бюджету.

2. Вдосконалення законодавства, яке полягає у спрощенні, стабільності та передбачуваності в адмініструванні ПДВ, запровадження обов'язкової перевірки ефективності запропонованих змін за допомогою імітаційної моделі;

3. Скорочення та ліквідація недоїмки шляхом поліпшення роботи з платниками.

Виконання цих завдань у повному обсязі забезпечить досягнення високої ефективності ПДВ в найкоротші строки.

Література:

1. Семененко Т. Особливості обліку податкових зобов'язань з ПДВ в контексті Податкового кодексу України / Т. Семенко // Бухгалтерський облік і аудит.-2011.-№7.- С. 42-46

2. Гарасим П. Податковий облік і звітність на підприємствах (єдність і роходження з національними стандартами) / А. Гарасим, П. Хомин // Монографія. – Л.: Українські технології.- 2012. – С. 167

3. Федосов В. Податкова система України : Навчальний посібник / В. Федорів – 2014. - С. 401.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В ОРГАНАХ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Організація бухгалтерського обліку в органах Пенсійного фонду України регламентована Постановою Правління Пенсійного фонду України № 11–4 “Про затвердження Інструкції по бухгалтерському обліку та звітності в органах Пенсійного фонду України” від 13.12.1994 р. із змінами та доповненнями (далі – Інструкція № 11–4) [1]. На бухгалтерські служби органів Пенсійного фонду України покладено функції по здійсненню бухгалтерського обліку виконання бюджету органів Пенсійного фонду України, а також бухгалтерського обліку виконання кошторису видатків на утримання апарату органів Пенсійного фонду України. Згідно з Інструкцією № 11–4, бухгалтерський облік в органах Пенсійного фонду України ведеться в порядку, передбаченому для бюджетних установ. Отже, з точки зору бухгалтерського обліку, органи Пенсійного фонду України є бюджетними установами. Саме тому термін “орган Пенсійного фонду України” може замінюватись терміном “бюджетна установа” або “установа”. Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності загалом, зокрема в органах Пенсійного фонду України, є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух коштів установи. Л. Панкевич, М. Зварич, Р. Бойко, Л. Лучечко виділяють такі основні завдання, як збір, обробка та відображення первинних даних про стан діяльності установ; систематизація, групування та зведення даних з метою одержання підсумкової інформації про фінансові і господарські операції бюджетних установ; забезпечення достовірною і своєчасною інформацією внутрішніх і зовнішніх користувачів облікової інформації про функціонування установ; цільове використання бюджетних коштів; ведення обліку за встановленими правилами та нормами [2, с. 5].

Бухгалтерський облік у бюджетних установах ведеться за певною формою як системою реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації. Згідно із законодавством України установа сама обирає форму бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей своєї діяльності та технології обробки облікових даних. Здійснення бухгалтерського обліку в органах Пенсійного фонду України покладено на бухгалтерські служби. Основними обов’язками бухгалтерських служб є: забезпечення правильної організації бухгалтерського обліку; здійснення постійного контролю за своєчасним і правильним оформленням документів та додержанням законності під час проведення операцій; здійснення контролю за правильним та економним витрачанням коштів відповідно до асигнувань, за їх цільовим призначенням, відповідно до затверджених кошторисів видатків; своєчасне проведення розрахунків із підприємствами, установами та окремими особами у 384 процесі виконання кошторисів видатків; складання і подання в установлені строки бухгалтерської звітності. Таким чином, вивчивши положення про бухгалтерії в органах Пенсійного фонду України, посадові інструкції їх працівників, провівши аналіз розподілу обов’язків, які вони виконують, можна зробити висновок про те, що на бухгалтерські служби в органах Пенсійного фонду України окрім бухгалтерських обов’язків покладено ще виконання додаткових функцій, а саме з планування та аналізу господарської діяльності, ревізії та контролю, тощо. Так О. Адамик зазначає, що Кошти Пенсійного фонду відволікаються

на невластиві йому функції терміном до 1 місяця, а документальне узгодження між органами фондів різних шаблів управління може здійснюватися тричі. Це призводить до відволікання персоналу ПФУ при здійсненні нарахувань пенсій і допомоги, обліку та контролю таких сум, а відтак до збільшення адміністративно-управлінських витрат [3]. З одного боку, розширення спектру функцій, які виконують бухгалтерії, має позитивні наслідки, оскільки передбачає концентрацію в одному підрозділі всієї фінансово-економічної інформації про діяльність установи, комплексність дій з управління нею – від розробки планів, фіксування в обліку фактів та результатів фінансово-господарської діяльності, складання звітності – до аналізу діяльності й контролю за її здійсненням. З другого боку, додаткове навантаження на працівників бухгалтерії у багатьох випадках призводить до погіршення якості робіт, які вони виконують. Крім того, виконання різних, хоча і споріднених, функцій передбачає наявність у облікових працівників, насамперед у керівника підрозділу, ґрунтовних знань та досвіду практичної роботи не тільки в галузі обліку, а й у сферах економіки, планування, фінансування, аналізу та контролю, яких найчастіше у них немає.

Бухгалтерський облік в органах Пенсійного фонду України здійснюється згідно із Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.99 р. за № 996–XIV, стаття 4 якого визначає основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Одним із таких принципів є принцип послідовності – постійне (із року в рік) застосування обраної облікової політики. Облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються для складання та подання фінансової звітності [4]. Бюджетні установи є юридичними особами, мають замкнену систему обліку і ведуть облікову політику, спрямовану не на зіставлення витрат і результатів праці та отримання прибутку, а на облік видатків у процесі надання нематеріальних послуг. Р. Джога вважає, що “облікова політика бюджетних установ формується під впливом двох факторів: особливостей фінансово-господарської діяльності і чинних нормативних актів з питань організації бухгалтерського обліку” [5, с. 171].

Особливостями фінансово-господарської діяльності бюджетних установ є те, що всі вони функціонують на засадах державної і комунальної форм власності, у них відсутні власні оборотні кошти, а джерелом покриття витрат у процесі надання нематеріальних послуг є кошти загального та спеціального фонду і, нарешті, отримання прибутку не є метою діяльності бюджетних установ. Саме недостатність нормативно-правової бази як загалом, так і для формування облікової політики в органах Пенсійного фонду України зумовила те, що у згаданих установах вона повністю ігнорується. У таких установах, як правило, відсутній наказ про облікову політику. Крім того, не сформувавши раціональну облікову політику, установа неефективно використовує бюджетні та позабюджетні кошти у процесі виконання кошторисів доходів і видатків. Слід зауважити і те, що трансформація бухгалтерського обліку, яка почалася в Україні з 2000 року, практично не зачепила організацію бухгалтерського обліку в Пенсійному фонді. Так діюча Інструкція за № 11- 4, зміни до якої вносилися ще 23.02.1998 р., потребує негайного перегляду, оскільки не відповідає міжнародним стандартам та чинній системі ринкових відносин в Україні. В Україні постала нагальна потреба оновлення нормативної бази бухгалтерського обліку в органах Пенсійного фонду, зокрема, докладнішого висвітлення питання облікової політики.

На нашу думку, облікова політика повинна формуватися на засадах з діючих положень бухгалтерського обліку та забезпечувати: своєчасне та повне відображення фактів господарської діяльності в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності на основі не стільки з їх правової форми, скільки їх економічного змісту та умов

господарювання та раціональне здійснення бухгалтерського обліку, що ґрунтується на змісті статутної діяльності.

УДК 657:658

Молнар К.І., магістр,
Науковий керівник: д.е.н., проф.,
зав. кафедри обліку та оподаткування **Реслер М.В.**,
Мукачівський державний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Бухгалтерський облік посідає важливе місце в інформаційному забезпеченні всіх рівнів управління діяльністю підприємства незалежно від виду економічної діяльності і форм власності.

Користувачі інформації зацікавлені в оперативному отриманні даних із достовірного бухгалтерського обліку, який ведеться за вимогами національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших директивних документів, щоб своєчасно прийняти управлінське рішення з економічних питань діяльності підприємства.

Бухгалтерський облік як один із видів господарського обліку потребує глибоких знань, вмінь і навичок фахівців.

Питання організації обліку частково знайшли своє відображення у дослідженнях закордонних та вітчизняних науковців, таких як: Ван Бред М., Глен А. Велш, Друрі К., Нідлз Б., Шорт Д.Г., Адамса Р., Дефліза Ф.Л., Томаса Р., Хелферта Е., Бутинець Ф.Ф., Верига Ю.А., Герасимович А.М., Голов С.Ф., Малюга Н.М., Мних Є.В., Нападовська Л.В., Пархоменко В.М., Пушкар М.С., Осадчий Ю.І., Сопко В.В. та ін.

Хочеться зазначити, що спеціальна література з бухгалтерського обліку, є трохи відстала від вимог практики. Автори більшості літературних джерел в своїх працях не висвітлюють тонкості організації обліку, а описують тільки поверхнево.

Під час проходження практики, без сумнівів в більшості студентів при першому погляді на бухгалтерію виникало цілий ряд питань, що стосується саме організації обліку.

Висококваліфікований персонал, чималий набір обчислювально-технічного та організаційного забезпечення – це тільки наочне уявлення самої бухгалтерії. Під комплексом всіх цих складових, ховається немислимо складна, чітка та професійно організована робота.

Незважаючи на те, що наш час характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, залишається велика кількість підприємств, які тільки частково ведуть автоматизований облік. Даний вибір є не доцільним, адже він несе ряд проблем, що перешкоджають оперативному отриманню даних для прийняття певних управлінських рішень.

При веденні обліку без участі ІТ можна допустити низку помилок. Невиправлені помилки спричиняють невідповідність і не точність бухгалтерського обліку, що відповідно призводить до здійснення помилок при прийнятті управлінських рішень, недоплати податків, штрафних санкцій, тощо. Допущені помилки потрібно своєчасно

виявити і якомога швидше виправити, а це в свою чергу займає достатньо багато часу.

Тому найкращим шляхом вдосконалення організації обліку є його повна автоматизація.

Перш ніж переходити до безпосереднього розгляду програмного забезпечення для комп'ютеризації підприємства, необхідно визначити основні класи програм призначених для комп'ютеризації підприємств та, зокрема, ведення бухгалтерського обліку. Переважна більшість авторів поділяють програмне забезпечення, призначене для комп'ютеризації, за об'єктами обліку, а саме на: програмне забезпечення орієнтоване на ведення домашньої бухгалтерії, ведення обліку на малих, середніх, великих підприємствах та багатогалузевих корпораціях.

На основі даного поділу, на сьогодні найпопулярнішою бухгалтерською програмою є «1С: Бухгалтерія 8.2.», однак паралельно з нею існують такі програми як: «Парус», «Бест», «Акцент», «Інфо-бухгалтер» та ін. [3].

Після того як обрали програмне забезпечення, слідує наступний етап, а саме ознайомлення персоналу з обраною програмою. Головним завданням працівників бухгалтерії є налаштування даної програми під діюче підприємство.

Повна автоматизація бухгалтерського обліку призводить до зменшення кількості помилок при заповненні документації та полегшує ведення будь-яких господарських операцій. База даних забезпечує можливість зіставлення інформації та передавання з одного файлу в інший.

Комплекс програмних засобів дозволяє:

- автоматично підрахувати підсумкові суми;
- змінювати і коригувати інформацію безпосередньо в базі даних без змін структури та алгоритму роботи програми;
- повністю автоматизувати господарські операції.

Комп'ютерна обробка передбачає використання одних і тих же команд при виконанні ідентичних операцій при веденні обліку господарських операцій, що практично виключає появу випадкових помилок, які зазвичай притаманні при веденню бухгалтерського обліку шляхом ручного заповнення.

З вище сказаного можемо відмітити, що повна комп'ютеризація бухгалтерського обліку значно підвищує його якість, полегшує роботу персоналу та мінімізує витрати.

Література:

1. Деньга С.М. Комп'ютеризація обліку на підприємствах різних масштабів та галузей // Вісник національного університету "Львівська Політехніка" / Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку – Львів, 2007. – № 576 – С. 409.

2. Довгаль Ю.Д. Необхідність організації бухгалтерського обліку в умовах застосування комп'ютерних технологій // Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції, Дніпропетровськ, 7-21 лютого 2005. – Том 81 Облік і аудит. – С. 54.

3. Жадько К.С. Вибір програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку підприємств // Вісник Дніпропетровського Державного Фінансово - Економічного Інституту / Економічні науки. – Дніпропетровськ, 2005. – Том 2 – С. 409.

4. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку: історія, теорія, перспективи: Наукове видання. – Житомир, АСА, 2001. – 416 с.

5. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудит: Навч. посіб. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2006.

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНА СУТНІСТЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ЇЇ
МІСЦЕ В ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІЙ ТЕОРІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ**

Віртуалізація суспільно-економічних відносин, стрімкий розвиток інформаційних технологій та інтернету зумовили неухильне зростання інтелектуальної складової ринкових відносин. Вперше термін «інтелектуальна власність» вжив у 1845 році Чарльз Вудбарі, суддя Окружного суду штату Массачусетс. В Європі вперше цей термін вжив Альфред Ніон у своєму трактаті «Droits civils des auteurs, artistes et inventeurs», що був опублікований у 1846 році. Справжня історія терміну почалася у 1967 році, після створення Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Всесвітня організація інтелектуальної власності або ВОІВ (англ. World Intellectual Property Organization – WIPO) є одним із спеціалізованих агентств ООН, що була створена у 1967 році з метою заохочення творчої діяльності та забезпечення захисту інтелектуальної власності в усьому світі. На даний момент ВОІВ нараховує 184 члени та адмініструє 23 міжнародні угоди. Штаб-квартира цієї організації знаходиться у місті Женева, Швейцарія.

Організація доклала значних зусиль для світового визнання та закріплення категорії «інтелектуальна власність» в суспільно-економічних відносинах. У 1967 році у Стокгольмі було підписано Конвенцію про заснування Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності, якою було визначено, що до даної категорії належать права на: літературні, художні та наукові твори; діяльність артистів, звукозапис, радіо- і телевізійні передачі; винаходи у сферах людської діяльності; наукові відкриття; промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування і комерційні позначення; захист від недобросовісної конкуренції; усі інші права, що належать до інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній галузях.

Запровадження у правовій термінології поняття "інтелектуальна власність" зумовило перехід від розуміння авторського права та патентів, як суспільного блага до їх розуміння як «власності», тобто непорушного права власника. Цей перехід спричинив поширення таких термінів як «крадіжка» або «піратство» на порушення авторського або патентного права, а також на виникнення ініціатив у напрямку розширення сфери дії законодавства у цій галузі.

Противники концепції інтелектуальної власності, особливо прихильники відкритого програмного забезпечення та вільної культури, називають її «інтелектуальною монополією» або «інтелектуальним протекціонізмом». На думку цих людей, законодавство у сфері ІВ у його сучасному розумінні приносить більше суспільної шкоди аніж користі. Одним з найбільш відомих опонентів інтелектуальної власності є Річард Столмен, автор GNU.

Інтелектуальна власність у її сучасному розумінні базується на факті першого опублікування або реєстрації. Такий підхід не враховує той факт, що одна і та сама ідея, а також механізм втілення цієї ідеї, можуть виникнути одночасно в декількох людей. Відомим прикладом є історія про те, як Нікола Тесла та Томас Едісон одночасно дослідили низку електричних феноменів.

Концепція інтелектуальної власності є міждисциплінарною. Дана категорія одночасно аналізується у економічній теорії, теорії раціоналізаторства та винахідництва, теорії наукових досліджень та юриспруденції. Остання, в свою чергу,

аналізує інтелектуальну власність з позицій права інтелектуальної власності, під яким у країнах континентального права розуміють міжгалузевий інститут цивільного права. Оскільки Україна відноситься до континентальних правових систем, ключові положення права інтелектуальної власності містяться у Четвертій книзі Цивільного кодексу України. В ній зокрема визначено, що право інтелектуальної власності - це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений Цивільним Кодексом України та іншими законами.

В Україні створена відповідна система державної реєстрації прав інтелектуальної власності та розпоряджання ними. На сьогодні з часів набуття Україною незалежності зареєстровано біля 500 тис. об'єктів інтелектуальної власності (табл.1). Майже вдвічі ця цифра зросла з 2009 року, що свідчить про суттєву активізацію діяльності у сфері інтелектуальної власності саме за останні 5 років. Аналогічним чином зросла кількість укладених угод щодо комерційного використання ОІВ. Такі тенденції зумовлюють актуальність важливої науково-практичної проблеми, що полягає у необхідності розробки належного облікового забезпечення саме процесів комерціалізації існуючого інтелектуального потенціалу.

Таблиця 1

Стан системи державної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності в Україні

Об'єкт інтелектуальної власності	Станом на 1 липня 2009 року	Станом на 1 жовтня 2015 року
Всього зареєстровано прав на об'єкти інтелектуальної власності	262 662	451 576
в тому числі:		
патентів на винаходи	91 956	114 636
патентів на корисні моделі	42 386	101 840
патентів на промислові зразки	19 148	30 469
свідоцтв на знаки для товарів і послуг	109 150	204 572
свідоцтв на топографії ІМС	11	13
реєстрацій кваліфікованого зазначення походження товару	6	20
свідоцтв на право на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів	5	26

Адже інтелектуальна власність до сьогодні залишається достатньо новим і маловивченим аспектом облікової практики, у зв'язку з чим набуває актуальності питання теоретичного та методичного узагальнення вітчизняної методології її обліку.

В науковому забезпеченні питання бухгалтерського обліку об'єктів інтелектуальної власності розглядалися досить широко в дослідженнях вітчизняних науковців Ю.С.Бездушної, В.М.Жука, І.В.Жураковської, С.Ф.Легенчука, В.Б. Мосаковського та інших. Важливим результатом існуючих напрацювань є розуміння та визнання, що інтелектуальна власність є важливою не лише правовою, а й економічною та обліковою категорією, яка характеризується такими основними взаємообумовленими і взаємопов'язаними компонентами, як:

- відсутність матеріально-речовинної (фізичної) структури;
- корисність в реалізації цілей по виробництву продукції (наданню послуг, виконанню робіт) і в управлінні самим підприємством
- перспективність отримання прибутку не тільки в даний момент часу, але і в майбутніх періодах господарської діяльності.

Невивченим та актуальним в плані подальшого наукового пошуку є з'ясування місця міждисциплінарної концепції інтелектуальної власності у новаторських наукових позиціях інституціональної теорії бухгалтерського обліку. В даному аспекті особливу зацікавленість викликає питання її розгляду в контексті означення постулатів «бухгалтерського інжинірингу». Вперше в Україні інжиніринговий підхід до характеристики тенденцій розвитку бухгалтерського обліку застосував В.М. Жук. За його означенням поняття «бухгалтерський інжиніринг» являє собою процес застосування в організації і моделюванні бухгалтерського обліку запозичених з інших наук і практик специфічних методів та інструментів [1]. Розвиток даного наукового напрямку знаходимо у працях Бездушної Ю.С. [2], Метелиці В.М. [3], Павлюковця М.П. [4].

На нашу думку, міждисциплінарність категорії інтелектуальна власність слід розглядати в контексті даної теорії виходячи з в першу чергу з її правової сутності. Відтак місце інтелектуальної власності в інституціональній теорії обліку варто досліджувати на стику наук бухгалтерського обліку та юриспруденції, що дозволить запропонувати чіткі та вичерпні механізми облікового забезпечення процесів її комерціалізації як важливої передумови ефективного використання вітчизняного інтелектуального потенціалу для забезпечення високих суспільно-економічних показників розвитку нашої країни на нових проєвропейських засадах.

Література:

1. Жук В.Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета: Монография / В.Н. Жук. – К.: «Аграрная наука», 2013. – 408 с.
2. Бездушна Ю.С. Бухгалтерський інжиніринг у міжнародних стандартах фінансової звітності // Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: зб. матеріалів ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 лют. 2015 р.) / Відпов. за вип. Б.В. Мельничук. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2015. – 632 с. – С. 16-20.
3. Метелиця В.М. Інституціональні та фізіократичні аспекти розбудови бухгалтерської професії в аграрному секторі економіки: Монографія / В.М. Метелиця. – К.: ІАЕ, 2015 р. – 688 с.
4. Павлюковець М. П. Розвиток бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств в умовах інтернет-технологій : автореферат... канд. екон. наук, спец.: 08.00.09 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / М. П. Павлюковець. — К. : ННЦ "Ін-т аграр. економіки", 2014. — 20 с.

УДК 657:336 (100)

Наумчук А. В., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри обліку і аудиту **Шматковська Т. О.**,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЩОДО ТРАКТУВАННЯ ТА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний стан розвитку підприємництва України характеризується нестабільними тенденціями, причиною яких переважно залишаються наслідки світової економічної кризи. Результативність господарської діяльності підприємства проявляється через економічно-фінансові показники, які в узагальненому вигляді

відображають результати діяльності та потенціал економічного розвитку суб'єкта господарювання. Основними підсумковими показниками результативності господарської діяльності є фінансовий результат.

Наближення перспективи вступу до Європейського Союзу передбачає перебудову національних нормативно-правових стандартів фінансового обліку, реформування чинної системи ведення бухгалтерського обліку, приведення у відповідність з міжнародними вимогами складання фінансових звітів.

У зарубіжних системах обліку визначення фінансового результату віддзеркалює ефективність використання вкладеного власником капіталу. При цьому прибуток трактується як складова власного капіталу, тобто його приріст протягом певного часу; виробничі ресурси розглядаються не за їх місцем у процесі розширеного відтворення, а за строком повернення вкладених у них коштів (необоротні й оборотні); сама діяльність - не як сукупність процесів розширеного відтворення, а як витрачання вкладеного капіталу (власного й залученого) з метою його збільшення [1, 59].

У зарубіжних країнах можна використовувати три методи визначення фінансового результату. Головний із них - метод «витрати-випуск», що базується на моделі В. Леонтєва. Другий метод спирається на формулу балансу: актив дорівнює сумі власного капіталу і зобов'язань. Третій - визначає фінансовий результат як зміну вартості чистих активів на початок і кінець звітного періоду. Для розрахунку фінансового результату за кожним методом передбачені певні моделі у планах рахунків, які, в свою чергу, пов'язані зі структурою фінансових звітів [3, 128]. У таблиці 1 відображено сутність кожного методу визначення фінансового результату.

Таблиця 1

Методи формування фінансового результату в деяких зарубіжних країнах

Види обліку	Тип модуля у планах рахунків	Класи бухгалтерських рахунків	Метод визначення фінансового результату	Звітність
1	2	3	4	5
Фінансовий облік	Балансовий	«Необоротні активи», «Запаси», «Капітал», «Довгострокові зобов'язання», «Поточні зобов'язання», «Забезпечення»	1. Результат = Актив – Капітал – Зобов'язання. 2. Зміна вартості чистих активів на початку і наприкінці звітного періоду	Фінансова звітність (бухгалтерський баланс)
	Витрати – випуск	«Витрати за елементами», «Витрати за видами діяльності», (Франція), «Витрати за функціями підприємства» (США, Канада, Великобританія), «Доходи (за видами діяльності або функціями підприємства)»	Результат = Доходи - Витрати	Фінансова звітність (звіт про фінансові результати)

Управлінський облік	Відображення результату фінансового обліку	«Фінансовий результат за центрами відповідальності», «Аналітичний фінансовий результат»	Відображений результат фінансового обліку деталізується, перегрупується відповідно до мети аналізу ефективності діяльності	Внутрішня звітність за даними управлінського обліку
---------------------	--	---	--	---

Дослідження міжнародної практики бухгалтерського обліку дозволяє виділити два основні способи обліку та визначення доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємства:

а) континентальний (європейський) спосіб: характерним для нього є виділення двох автономних систем рахунків відповідно для цілей фінансового та управлінського обліку.

У системі рахунків фінансового обліку здійснюється періодичний облік запасів, витрати групуються за елементами (матеріали, зарплата, амортизація тощо), а доходи – за видами діяльності. Відображаються розрахунки з дебіторами і кредиторами, визначається фінансовий результат.

У системі рахунків управлінського обліку ведеться постійний облік запасів, здійснюється калькулювання собівартості продукції та облік за центрами відповідальності, визначається фінансовий результат.

Рахунки фінансового та управлінського обліку не кореспондуються між собою. Взаємозв'язок між ними досягається за допомогою спеціальних (відображаючих) рахунків. («Відображені запаси», «Відображені закупки», «Відображені витрати» тощо).

На ці рахунки позасистемно (без бухгалтерських записів) переносяться записи фінансового обліку про елементи витрат і запаси, які потім перегруповуються для цілей управлінського обліку [2, 245].

б) англо-саксонська система, яка є інтегрованою системою обліку, що передбачає отримання інформації для зовнішніх і внутрішніх користувачів у межах однієї системи рахунків. Це досягається через «вмонтування» рахунків виробничого обліку в загальну систему рахунків, у результаті чого вони кореспондують з рахунками фінансового обліку.

В основу виділення рахунків обліку витрат підприємства в англо-саксонській системі обліку покладено функціональну ознаку. Для цього застосовуються рахунки «Виробництво», «Виробничі накладні витрати», «Витрати на збут» і «Загальні адміністративні витрати». На перших двох рахунках відображаються витрати, пов'язані з виробництвом. Прямі виробничі витрати відображаються безпосередньо на рахунку «Виробництво», а непрямі накопичуються на рахунку «Виробничі накладні витрати», а наприкінці звітного періоду списуються на рахунок «Виробництво» і розподіляються поміж об'єктами калькулювання.

Витрати підрозділів, які здійснюють невиробничі функції (управління, збут тощо), не включаються до виробничої собівартості продукції. Ці витрати списуються на рахунки фінансових результатів у тому звітному періоді, в якому вони були здійсненні.

Групування даних за статтями витрат, видами продукції та центрами відповідальності здійснюється через відповідальну організацію аналітичного обліку.

Отже, запозичення міжнародного досвіду допоможе Україні стимулювати розвиток підприємств, що в свою чергу принесе позитивний результат для економіки країни в цілому. Надзвичайно важливо впровадити в практику бухгалтерського обліку підприємств України визначення фінансового результату різними методами, а не лише методом «витрати - випуск», так як саме з концепції прибутку як приросту власного капіталу впливає можливість його розрахунку як приросту чистих активів, або як різниці суми залишків активних і пасивних рахунків.

Література:

1. Ловінська Л. Г. Концепція фінансових результатів в системі бухгалтерського обліку підприємства / Л. Г. Ловінська // Фінанси України. – 2013. - №11. – С.58-65.
2. Хом'як Р. Л. Бухгалтерський облік та оподаткування : навчальний посібник / Р. Л. Хом'як – Львів : Бухгалтерський центр «Ажур», 2011. – 112 с.
3. Шумляєв Б. О., Татаренко І. В., Рябий Є. І. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / Б. О. Шумляєв, І. В. Татаренко, Є. І. Рябий – Дніпропетровськ, 2012. – 342 с.

УДК 657.446:336.226.1

Онищенко О.В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу та аудиту

Бейгул Т.О., студентка,

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

ВІДМІННОСТІ МІЖ БУХГАЛТЕРСЬКИМ ТА ПОДАТКОВИМ ОБЛІКОМ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

Метою діяльності кожного підприємства яке розпочинає, впроваджує чи продовжує свою господарську діяльність є отримання прибутку, а метою держави є врегулювання та контроль даного результату діяльності підприємства.

Основним нормативним документом до 2011 року для ведення податкового обліку щодо податку на прибуток підприємства був Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» [2], а з прийняттям та введенням в дію Податкового кодексу України основні прийоми та методи податкового обліку розпочали регулюватися цим законодавчим документом. Зміни що відбулися наблизили податковий облік до бухгалтерського.

Верховна Рада України з прийняттям Податкового Кодексу України майже повністю взяла під контроль регулювання даного питання, адже податок на прибуток є загальнодержавним податком та одним з головних податків, що являють собою дохідну частину Зведеного бюджету України.

Значна кількість науковців приділяла увагу даній темі, а саме: О.Д. Василик [4], С.Ф. Голов [5], М.Я. Дем'яненко, С.М. Онисько, В.К. Савчук, Н.М. Ткаченко та інші. Проте й надалі залишаються проблеми та питання, які потребують дослідження та негайного вирішення.

Податкове законодавство потребує значних змін та спрощень, адже важливою на сьогодні є проблема встановлення гармонії між податковим та бухгалтерським обліком податку на прибуток підприємств.

В бухгалтерському обліку податок на прибуток регулюється Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 17 «Податок на прибуток» [3].

Головним регулюючим документом податкового обліку на прибуток є Податковий кодекс України [1].

Базовою ставкою податку на прибуток за ПКУ є 18%.

В бухгалтерському обліку прибуток підприємства визначається за рахунком 79 «Фінансові результати» та результат списується на рахунок 441 «Прибуток нерозподілений».

Сума податку на прибуток в обліку складається з поточного податку з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу.

Існуючі тимчасові податкові різниці які підлягають вирахуванню на кінець звітного періоду в обліку відображаються записом Дт 17 «Відстрочені податкові активи» та Кт 641 «Розрахунки за податками», а які підлягають оподаткуванню відображаються Дт 981 «Податки на прибутки від звичайної діяльності» та Кт 54 «Відстрочені податкові зобов'язання».

Відмінності, що виникли між податковим та бухгалтерським обліком існують через те, що вони регулюються різними нормативно-правовими та законодавчими актами, мають різну звітність та методику визначення доходів і витрат.

Головні відмінності між бухгалтерським та податковим обліком наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Основні відмінності між бухгалтерським та податковим обліком
(складено авторами на основі [1-3])

	Бухгалтерський облік	Податковий облік
Мета та завдання	Забезпечує надання повної та достовірної інформації про господарську діяльність підприємства для здійснення контролю зовнішніми та внутрішніми користувачами, щодо виконання обов'язків	Задовольняє потреби фіскальної функції та формує дані, які відповідають потребам податкових органів.
Об'єкт	Згідно П(С)БО 17 обліковий прибуток (збиток) – сума прибутку (збитку) до оподаткування, визначена в бухгалтерському обліку і відображена у Звіті про фінансові результати за звітний період. Тобто, прибуток, який розраховується як сума нерозподіленого прибутку за попередній рік і сума чистого прибутку за поточний рік мінус суми нарахованих дивідендів за поточний рік і суми внесків на поповнення резервного капіталу. Його відображають на рахунку 441 «Прибуток нерозподілений».	Відповідно до ст. 134 Податкового кодексу України: прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду, визначених згідно зі статтями 135-137 ПКУ, на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду.
Дати отримання доходів та витрат	Згідно П(С)БО 17 доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей	Датою отримання доходів, які враховуються для визначення об'єкта оподаткування, є звітний період, у якому такі доходи

		визначаються згідно з цією статтею, незалежно від фактичного надходження коштів. Витрати, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, визнаються витратами того звітного періоду, в якому визнано доходи від реалізації таких товарів, виконаних робіт, наданих послуг.
Податкові різниці	Згідно П(С)БО 17: – тимчасова податкова різниця – різниця між оцінкою активу або зобов'язання за даними фінансової звітності та податковою базою цього активу або зобов'язання відповідно; – тимчасова податкова різниця, що підлягає вирахуванню – тимчасова податкова різниця, що призводить до зменшення податкового прибутку (збільшення податкового збитку) у майбутніх періодах; – тимчасова різниця, що підлягає оподаткуванню – тимчасова податкова різниця, що включається до податкового прибутку (збитку) у майбутніх періодах.	Згідно з розділом І ПКУ: податкова різниця - це різниця, яка виникає між оцінкою та критеріями визнання доходів, витрат, активів, зобов'язань за П(С)БОУ або МСФЗ та доходами і втратами, визначеними згідно з розділом ІІІ ПК. Визначено два види податкових різниць: тимчасова – це різниця, яка виникає у звітному періоді та анулюється в наступних звітних податкових періодах; постійна – це різниця, яка виникає у звітному періоді та не анулюється в наступних звітних податкових періодах.
Функції	Контрольна Аналітична Інформаційна	Фіскальна Захист інтересів держави
Призначення звітності	Охарактеризування фінансового стану суб'єкта господарської діяльності	Охарактеризування стану розрахунків з бюджетом за відповідними податками та платежами.

Отже, між бухгалтерським та податковим обліком існують значні відмінності, але вони обидва мають вагомe значення для об'єктів господарської діяльності та органів що їх перевіряють. Прийняття Податкового кодексу України повністю не вирішило питання щодо їх об'єднання та полегшення, тому дане питання й надалі залишається актуальним та відкритим.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755 – VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994р. № 334/94-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/334/94-%D0%B2%D1%80>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» від 28.12.2000 р. №353 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>.

4. Василик О.Д. Податкова система України: Навч. пос. – К.: ВАТ «Поліграфкнига», 2004. – 478 с.

5. Голов С. Ф. Проблеми та перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні / С. Ф. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2000. – № 11. – С. 15–23.

УДК 657

Остап'юк Н.А.,

д.е.н., професор кафедри обліку підприємницької діяльності

Онопрієнко А.М., студентка,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Однією з найважливіших умов господарювання є наявність необхідної для керівництва інформації, що забезпечить прийняття оперативних та обґрунтованих управлінських рішень. Обов'язковою умовою для цього залишається єдність термінології, яка використовується управлінським персоналом та службами, які здійснюють підготовку інформації відповідно до запитів користувачів.

Бухгалтерський облік в Україні нині супроводжується рядом перетворень і трансформацій. І слід відзначити, що не всі з них можна визнати ефективними і доцільними. В даному дослідженні хочеться проаналізувати зміни, які відбулися в методологічному забезпеченні бухгалтерського обліку власного капіталу.

Власний капітал відіграє головну роль при створенні і розвитку підприємства, є важливішою економічною базою забезпечення його господарської діяльності. Він виступає основним початковим і безстроковим джерелом фінансування діяльності підприємства, джерелом погашення збитків, показником, що використовується для оцінки фінансового стану підприємства, оскільки він демонструє, з одного боку, ступінь фінансової самостійності підприємства, а з іншого – ступінь кредитоспроможності підприємства. Структура та ефективність використання власного капіталу підприємства безпосередньо впливають на формування добробуту його власників.

Аналіз різних думок авторів щодо поняття власного капіталу підприємства свідчить, що сучасна теорія і практика не має його загальноприйнятого визначення. Власний капітал відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» становить частину в активах підприємства, яка залишається після вирахування його зобов'язань [1]. Слід визнати, що дане тлумачення використовується не тільки в бухгалтерській документації, але також є поширеним серед багатьох авторів. Так розглядають поняття власного капіталу такі економісти як Бутинець Ф.Ф., Пушкар С.В. і Борисов А.Б. [2]. Але дане визначення не може повністю охарактеризувати цю категорію, тому що стосується лише суто кількісних параметрів його величини і не розкриває його економічну сутність. Неординарне тлумачення власного капіталу, як основного і оборотного капіталу підприємства, надано авторами П.С. Безруких та В.Б. Івашкевич [3], що цілком суперечить сутності поняття «власний капітал, адже основний та оборотний капітал підприємства складається не лише з власних активів підприємства, а і запозичених. Таким чином, як бачимо, поняття «власний капітал» не має однозначного визначення. Одночасно бухгалтерська категорія власного капіталу не

містить повного узгодження з положеннями економічної теорії щодо даного поняття. Це зумовлено його різноспрямованими функціями, які визначаються наявністю декількох суб'єктів економічних відносин, що мають різні інтереси стосовно власного капіталу. Цими суб'єктами є власники, кредитори та держава або муніципалітет. Відповідно до інтересів власників сума власного капіталу відображає обсяг їх прав.

Для кредиторів власний капітал засновника виступає критерієм оцінки його (засновника) надійності та гарантом виконання підприємством своїх зобов'язань. Залежно від джерела формування власний капітал підприємства можна поділити на дві групи:

I. Вкладений капітал – це капітал, сформований за рахунок внесків власників підприємства, а також унаслідок конвертування боргових зобов'язань підприємства в акції або частки (паї). Бухгалтерський облік статутного капіталу починається з моменту реєстрації підприємства в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) і припиняється в день виключення підприємства з реєстру в результаті завершення діяльності (у випадку реорганізації, ліквідації).

II. Накопичений капітал – це капітал, сформований у результаті господарської діяльності підприємства.

Склад власного капіталу є дуже важливим. Якщо власний капітал підприємства формується в інший спосіб, ніж це прийнято у практиці господарювання, і не містить двох наведених складових (вкладеного та накопиченого капіталу), то виникає питання щодо невисокої ефективності управління господарською діяльністю.

Відповідно до наказу Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 про Інструкцію щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, вкладений капітал нині обліковується з допомогою таких рахунків: 1. зареєстрованого капітал (статутний капітал, пайовий капітал); 2. додатково вкладений капітал (емісійний дохід, інші внески засновників понад зареєстрований статутний фонд). На рахунках, призначених для обліку відповідних складових капіталу об'єднано окремі категорії (статутний та пайовий капітал). Разом з тим, на рахунку для обліку зареєстрованого капіталу виділено субрахунок з обліку додаткових внесків, за якими ще не зареєстровано зміни в статут. Слід відмітити спірність такої позиції законодавців. Зокрема, більш доцільним є використання категорії статутний і пайовий капітал на рівні рахунку. Це повністю узгоджується з термінологією Цивільного та Господарського кодексів. Якщо ж проаналізувати господарське законодавство, то також слід відзначити, що категорія «зареєстрований капітал» не є прийнятою та поширеною. Одночасно виділення субрахунку для обліку додаткових внесків досить суперечливе, враховуючи природу таких внесків і можливі проблемні процедурні питання реєстрації змін до Статуту підприємства.

До накопиченого капіталу відносяться такі елементи: 1) нерозподілений прибуток (непокритий збиток); 2) резервний капітал; 3) інший додатковий капітал. Ці показники відображають рух власного капіталу у процесі його формування та управління ним. Одночасно слід виділити регулюючі рахунки для обліку: неоплаченого капіталу та вилученого капіталу. Дані категорії необхідно узгодити з відповідними об'єктами в цивільному та господарському законодавстві.

У результаті проведеного аналізу праць вчених-економістів, законодавства України щодо питання обліку власного капіталу слід відзначити: нині потребує уточнення трактування категорії власного капіталу і чітке встановлення його складових з детальним узгодженням термінології між бухгалтерським, цивільним та господарським законодавством. Такий підхід забезпечить більшу обґрунтованість процесуальних норм, підвищить рівень взаємодії між управлінськими службами в

процесі підготовки інформації для управління. В подальших дослідження необхідно розглянути питання врегулювання бухгалтерських процедур виходу засновників і розподілу прибутку в даному процесі.

УДК 657.22(075)

Павлова С.В.,

к.е.н., старший викладач кафедри обліку і аудиту,

Смоляр А. В., студент,

Волинський інститут економіки та менеджменту

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ПІД ВПЛИВОМ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Сучасна система організації обліку актуалізує потребу в моніторингу оцінки виконання соціальних програм, зокрема, в частині персоніфікованих витрат на збереження, відтворення, раціональне використання трудових ресурсів. Зупинимось детальніше на поняттях “соціальна відповідальність бізнесу” та “соціальна відповідальність” на основі узагальнення існуючих наукових та економічних підходів. Соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) – забезпечення економіко-правових та організаційних заходів використання, збереження та розвитку трудових ресурсів підприємства на засадах виконання соціальних програм як складових збалансованої соціально-економічної та екологічної господарської діяльності [7].

Соціальна відповідальність бізнесу – концепція, що заохочує суб’єктів підприємництва враховувати інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив результатів діяльності на споживачів, стейкхолдерів, працівників, громади та навколишнє середовище. Відтак базові показники СВБ мають бути інтегровані для суб’єктів, контролюватись не тільки державними органами, а й громадськістю. Доволі слушною є думка проф. М. Білухи [1], що джерело отримання інформації на підприємствах – єдина інтегрована система господарського обліку (ICO), що містить бухгалтерський (базовий), внутрішньогосподарський (управлінський), статистичний, податковий підсистеми обліку господарських операцій.

За функціональним призначенням інтегрована система обліку (ICO) має показники в розрізі кожної з підсистем обліку, що характеризують стан та використання трудових ресурсів. З урахуванням призначення соціальної складової та методичних і організаційних особливостей такої підсистеми обліку можна визначити соціальний облік як відображення фактів господарської діяльності в рамках економічних та організаційних заходів використання, збереження, розвитку трудових ресурсів підприємства з урахуванням еколого-економічного забезпечення їх реалізації. Ще в період розвитку капіталізму почав розвиватися так званий “ускладнений” (“advanced”) бухгалтерський облік та контроль, що проявилось у посиленні вимог до достовірності інформації, наведеної в фінансовій звітності. Ці вимоги стосувались зокрема: – обліку наслідків екологічного впливу, що пов’язано із змінами в системі цінностей, збільшенням тиску суспільства на підприємницькі структури з метою посилення їх соціальної відповідальності, направленої на охорону та відновлення навколишнього середовища; – обліку людських ресурсів (що з кожним етапом розвитку набуває форми обліку трудових ресурсів підприємства). Французький вчений Ж. Рішар зазначав, що “подвійна бухгалтерія може, залежно від обставин, бути і соціальною дійсністю, і об’єктом науки” [5]. Враховуючи багатовекторне формування облікової інформації для менеджерів різних рівнів, твердження про те, що бухгалтерський облік

лише відображає, а не формує дійсність, вже не можна вважати аксіоматичним. Сьогодні ідею соціально-економічного бухгалтерського обліку в своїх роботах активно розвивають вітчизняні вчені-обліковці Н.М. Малюга, Л.В. Чижевська, Н.Г. Виговська, М.С. Пушкар та ін. Однак, у працях вітчизняних вчених з бухгалтерського обліку в більшості випадків висвітлюються лише ті питання, що пов'язані з оплатою праці, розрахунками з різними фондами соціального страхування, а також з порядком відображення витрат іншої операційної діяльності загалом. Щодо практичного впровадження соціального обліку, то однією з перших концепцій соціального бухгалтерського обліку в своїй діяльності застосувала Американська консалтингова фірма АВТ Associates, яка в 1970 р. перевірила свої попередні річні фінансові звіти в розрізі таких питань: продуктивність праці, внесок в підвищення рівня знань, вплив діяльності фірми на сферу зайнятості, охорону здоров'я, освіту і саморозвиток, фізичне виховання, транспортне забезпечення, організація вільного часу, вплив діяльності фірми на навколишнє середовище. Через ці показники, оприлюднені у фінансовій звітності, робилась спроба визначити соціальний вплив компанії [2]. У Міжнародному стандарті ISO 26000 “Керівництво з соціальної відповідальності” основними принципи соціальної відповідальності названо: підзвітність, прозорість, етичну поведінку, взаємодію з зацікавленими сторонами, додержання норм (правових та міжнародних) і прав людини [1].

На нашу думку, для оцінювання ефективності реалізації соціальної відповідальності бізнесу необхідно визначити показники, за якими може здійснюватися моніторинг і контроль соціального захисту працівників та сприяння соціальному національному розвитку загалом. У міжнародні практики існує кілька основних груп таких показників: група показників соціальної відповідальності перед працівниками; група показників щодо збереження навколишнього середовища; група показників поведінки компанії на ринку; група показників залучення до життя громадськості [7]. Сьогодні СБВ в Україні є добровільною діяльністю компаній приватного і державного секторів, спрямованою на дотримання високих стандартів операційної діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище. Така “добровільність” зумовлена можливістю не оприлюднювати показники соціального забезпечення трудових ресурсів у формах звітності. Відповідно, підконтрольність соціального аспекту господарської діяльності, на жаль, не регламентується державою на належному рівні. Практична реалізація заходів соціального забезпечення на підприємстві передбачає виконання показників (умов, заходів) соціального пакета (СП) – сукупності усіх соціальних пільг, гарантій та виплат, що надаються чи мають надаватись працівникам, та містить комплекс зобов'язань, які бере на себе роботодавець щодо трудового колективу. Виходячи з наявної статистики, в США соціальний пакет становить 40–50 % базової заробітної плати. Основний вартісний обсяг соціального пакета в країнах Заходу (до 50%) припадає на різні види страхування, головними серед яких є медичне страхування працівників. Обов'язковим для більшості американських і європейських компаній є два типи соціальних програм – медичного та пенсійного страхування. Їх виконання призвело до того, що витрати компаній на соціальні виплати за останні п'ять років збільшились удвічі та становлять до 15% загальних витрат на персонал [3].

Не слід плутати соціальні гарантії, передбачені трудовим законодавством України, з додатковими пільгами, оплачуваними роботодавцем. Відповідно до Трудового кодексу власники (засновники) в Україні зобов'язані надавати працівникам основну та додаткову трудову відпустку, пільгові путівки на оздоровлення, оплачувані лікарняний, оплачувану відпустку за вагітністю та пологами, відрадженьня, страхові нарахування на заробітну плату. Соціальний пакет можна

умовно поділити на базовий та мотиваційний. Базовий СП, або врегульовані законодавством України гарантії відповідно до укладеної з керівником (власником) трудової угоди охоплюють: – забезпечення необхідних для виконання роботи умов праці (насамперед, екологічно безпечних), передбачених законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін; – загальнообов'язкове державне соціальне страхування; – виплата в повному розмірі належної працівнику заробітної плати; – надання соціальних пільг і гарантій, передбачених колективним договором (галузевою угодою). Своєю чергою, мотиваційний СП поєднує в собі конкурентний та компенсаційний пакети: – компенсаційний пакет: компенсація матеріальних благ, що надаються роботодавцем працівнику понад гарантії, передбачені законодавством; – конкурентний пакет: створення мотиваційної системи підтримки намірів працівника реалізувати свій професійний потенціал. Такий СП можна представити як сукупність чотирьох блоків: забезпечення здоров'я; розвиток корпоративної культури; навчання, підвищення кваліфікації; відпочинок та розваги; мотивація праці. У зарубіжній літературі виділяють декілька підходів щодо формування соціального пакета для кожного працівника: – перший: містить в себе чітку структуру пільг, за якою працівник чітко знає, що йому виділено підприємством на певному етапі його кар'єри (переважно стосується урядових структур); – другий: визначається індивідуальними відносинами (характерний для приватного бізнесу); – третій: тільки зародився на сучасному ринку праці і полягає в тому, що періодично кожен працівник проходить своєрідну атестацію і за її результатами отримує певну кількість балів (залежно від яких формується “бонусна” частина соціальних пільг, що практикується акціонерними товариствами) [3].

Серед завдань, спрямованих на посилення соціальної відповідальності бізнесу в Україні: розробка системи кількісних та якісних показників оцінки соціальної відповідальності з урахуванням економіко-екологічної збалансованості підприємницької діяльності; механізму подання соціальної звітності (у комплексі з показниками існуючих форм звітності або у формі створеної інтегрованої звітності за показниками виконання соціальних гарантій для членів трудового колективу). Зазначене дозволить налагодити контроль з боку держави, власників, трудового колективу за дотриманням державної політики соціальної підтримки працівників, завчасно акумулювати суб'єктам кошти для таких виплат.

Література:

1. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку / М.Т. Білуха. – К., 2000. – 692с.
2. Зеркалов Д. В. Охорона праці в галузі: Загальні вимоги [Навч. підручник] Д. В. Зеркалов. – К. : “Основа”. – 2011. – 551 С.
3. Єфіменко В., Тягнирядно Л. Розвиток бухгалтерського обліку в Україні: проблеми теорії та практики \ Бухгалтерський облік та аудит: наук.-практ. журнал. – 2012. – №12. – С. 5.
4. Мэтьюс М. Р. Теория бухгалтерского учета: учебник / М. Р. Мэтьюс, М. Х. Б. Перера; [пер. с англ. под ред. Я. В. Соколова, И. А. Смирновой] – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 663 с.
5. Ришар Ж. Бухгалтерский учет: теория и практика / [пер. с фр. / под. ред. Я. В. Соколова. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 160 с.
6. Соколов Я. В. История бухгалтерского учета : Учебник. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
7. Саєнко Ю. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння та впровадження / Ю. Саєнко. – К., 2005.–30 с.

8. Нападовська Л.В. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни “Управлінський облік” / Л.В.Нападовська ; уклад. Л.В. Нападовська. – К. : Державний комітет статистики України, 2006. – 296 с.

УДК 657.212:336.27

Паливода І.О., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту **Ганяйло О.М.**
Національного університету біоресурсів і природокористування України

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Здійснюючи господарську діяльність, для підприємства важливе значення має достовірність та повнота інформації про стан дебіторської заборгованості. Розрахунки з дебіторами є однією з найскладніших ділянок обліку. Особливої ваги дане питання набуває внаслідок збільшення частки дебіторської заборгованості в активах підприємств, що зумовлено невиконанням фінансових зобов'язань та зниженням платоспроможності контрагентів.

Дебіторська заборгованість тісно пов'язана з фінансовими результатами діяльності підприємства, а її зростання призводить до зменшення оборотних коштів, що може зумовити збільшення заборгованості перед кредиторами

Зрозуміло, що уникнути виникнення дебіторської заборгованості неможливо. У таких умовах пріоритетного значення набуває вирішення питання ефективного управління заборгованістю, налагодження організації системи внутрішньогосподарського контролю, а також вдосконалення обліку взаєморозрахунків. Необхідність досліджувати дебіторську заборгованість зумовлює розвиток нового підходу до проблем платіжно-розрахункових відносин між суб'єктами господарювання.

Вітчизняні та зарубіжні вчені вивчали та досліджували питання обліку дебіторської заборгованості, зокрема: Білик М.Д., Бутинець Ф.Ф., Валусь Б.І., Сопко В.В., Сурніна К.С., Єфіменко В.І., Костюченко В.М., Кужельний М.В., Лінник В.Г., Плаксієнко В.Я., Ткаченко Н.М. та багато інших. Дослідження даного питання є багатоаспектним, що зумовлено різноманіттям суб'єктів та об'єктів розрахунково-платіжних відносин.

Трактування поняття «дебіторська заборгованість» зазнавало істотних змін у процесі розвитку економічних відносин, проте й сьогодні не визначено єдиного підходу до визначення його сутності, а ототожнення з боргом і заборгованістю залишається незмінним. Методологічні засади формування в обліку інформації про дебіторську заборгованість, а також її розкриття у фінансовій звітності підприємства визначено у П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», відповідно до якого дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів на певну дату. МСФЗ мають таке визначення: непохідні фінансові активи з фіксованими платежами або платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку[1].

Вітчизняні вчені - економісти також сутність дебіторської заборгованості визначають неоднаково. Деякі з них дотримуються точки зору західних економістів і стверджують, що вона являє собою зобов'язання перед підприємством лише покупців

за отримані товари, роботи, послуги. Інші розглядають дебіторську заборгованість дещо ширше, а саме – як борги перед підприємством юридичних та фізичних осіб [4].

Отже, сутність даного поняття й на сьогодні не має однозначного визначення й трактується досить широко. Кожний автор при визначенні змісту дебіторської заборгованості зазначає свої особливості й відмінності. Але важливим питанням, яке потребує негайного вирішення є розбіжність термінології викладеної в П(С)БО 10 та положеннях Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Згідно з принципом нарахування, поточна дебіторська заборгованість визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, оскільки він передбачає визнання доходу незалежно від сплати в момент відвантаження продукції чи надання послуг. Даний аспект обліку потребує уточнення, оскільки виникнення дебіторської заборгованості не завжди потрібно пов'язувати з доходом. Заборгованість дебіторів також формується при перерахуванні авансів за продукцію, яку ще не відвантажили, хоча дохід ще не виник.

Існують певні недоліки в оцінці дебіторської заборгованості, яка з'являється під час продажу й визначається за первісною вартістю. Тобто, власні доходи підприємство нараховує в одному періоді, а кошти надходять в іншому. Чим меншим є період між цими подіями, тим вища ймовірність оплати заборгованості дебіторами. Відповідно до П(С)БО 10, поточна дебіторська заборгованість визнається активом з визнанням доходу від реалізації й оцінюється за первісною вартістю. До підсумку балансу поточна заборгованість включається за чистою реалізаційною вартістю за виключенням резерву сумнівних боргів. Проте неефективність методів обрахунку резерву сумнівних боргів, визначених в П(С)БО 10, до обліку на українських підприємствах потребують подальшого дослідження та удосконалення. Більшість вчених-економістів бачать вирішення проблеми покращення методів визначення резерву через затвердження переліку документів, які виступають підтвердженням визнання заборгованості сумнівною чи безнадійною. Бажано внести корективи до законодавчих актів, які стимулювали б до правильного формування та відображення величини резерву сумнівних боргів.

Проблемним питанням обліку дебіторської заборгованості є її рефінансування, що представляє собою форму реструктуризації активів підприємства. Це процес переведення заборгованості до розряду ліквідних форм активів (грошових коштів, короткострокових фінансових інвестицій). На жаль, таку практику вітчизняні підприємства застосовують дуже рідко, хоча це виступило б каталізатором у процесі трансформації заборгованості у грошові кошти.

Оптимальними для підприємства є умова, коли відношення дебіторської заборгованості та кредиторської дорівнює одиниці. Перевищення сум заборгованості дебіторів може спричинити зниження фінансової стійкості, що зумовить необхідність залучення додаткових джерел фінансування. Перевищення кредиторської ж заборгованості викликає загрозу неплатоспроможності для підприємства[4].

Необхідно приділити значну увагу при виборі форм розрахунків з покупцями й замовниками. При безготівковій формі найнадійнішою є акредитив, так як він виставляється в банку постачальника й забезпечує своєчасність розрахунків за відвантажену продукцію. Для надання повної та якісної бухгалтерської інформації про заборгованість пропонується розробити форму обліку, яка забезпечила б правильний підхід до обліку дебіторської заборгованості.

З метою ефективного управління дебіторською заборгованістю важливе значення матиме створення деталізованого Плану рахунків. Він полегшив би формування показників фінансової звітності, а також надавав би додаткову інформацію

на основі використання субрахунків другого, третього та наступних порядків за класифікаційними ознаками: валютою, видами продукції, строками погашення та ін.

На стан дебіторської заборгованості підприємства значно впливає правильність організації системи внутрішньогосподарського контролю, яка забезпечує дотримання допустимого рівня. Неналежна організація може спричинити зменшення потоків готівкових коштів та виникнення сумнівних боргів, а також зниження обсягів реалізації. Основними задачами внутрішньогосподарського контролю є:

- пошук найефективніших форм повернення боргу;
- оцінка фінансового стану та платоспроможності потенційних дебіторів;
- визначення та розрахунок найбільшої допустимої суми боргу для кожного дебітора;

Отже, внутрішньогосподарський контроль забезпечує отримання достовірної, реальної та повної інформації про стан заборгованості користувачами звітності.

Для вдосконалення системи обліку дебіторської заборгованості рекомендовано:

- розробити заходи щодо зростання потенційних покупців і замовників, щоб знизити масштаби ризику несплати боргових сум;
- проводити моніторинг дебіторів, який включав би оцінку фінансового стану, платоспроможності та ін.)
- здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- систематично проводити інвентаризацію заборгованості.

На сьогоднішній час дебіторська заборгованість є одним з найбільш негативних явищ в економіці України. Велика сума заборгованості, яка існує між українськими підприємствами, призводить до кризи неплатежів, яка в свою чергу гальмує розвиток ринків. Прискорення терміну погашення дебіторської заборгованості можливе лише за допомогою диверсифікації покупців продукції, суворого планування заборгованості, оформлення угоди з покупцями комерційним векселем з одержанням певного відсотка за відстрочення платежу та відпускання товарів покупцям на умовах передоплати.

Подолати проблеми в обліку дебіторської заборгованості можна за допомогою створення резерву сумнівних боргів, моніторингу потенційних дебіторів, систематичного проведення інвентаризації розрахунків. Подальшого удосконалення потребує діюче законодавство щодо обліку дебіторської заборгованості.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість". [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 Подання фінансової звітності». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 Фінансові інструменти: подання. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
4. Подолянук Р. В. Актуальні проблеми обліку дебіторської заборгованості / Р. В. Подолянук // Управління розвитком. – 2012. – № 4. – С. 114 – 116.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА УНІФІКАЦІЇ ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Реформування бюджетного обліку та фінансової звітності, адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу є особливо актуальними сьогодні. Цьому питанню присвячено декілька рішень Уряду та міністерства фінансів України. Завдання, основні напрями та заходи реалізації реформи знайшли відображення у Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки [6].

Одним з напрямків модернізації облікової системи у бюджетній сфері є уніфікація її організаційної та інформаційної складової. Актуальності має питання забезпечення відкритості облікових процесів та прозорості консолідації інформації в бюджетних установах, яке забезпечується прийняттям єдиного плану рахунків.

На сьогодні Міністерством Фінансів України розроблено проект Порядку застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, який встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти діяльності суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі [7]. Згідно з проектом нові нормативні акти набирають чинності з 1.01.2017 р. та відмінюють дію чинного на сьогодні Наказу Міністерства фінансів України від 26.06.2013 р. № 611 «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ» [3].

Правові засади складання фінансової звітності бюджетних установ визначено наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів» від 24.01.2012 № 44 [4].

Науковці та фахівці у сфері обліку висловлюються про те, що сформована в Україні облікова система в державному секторі потребує вдосконалення, модернізації, переходу до єдиних уніфікованих методологічних засад [1].

Фінансова звітність бюджетних установ – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів установ за звітний період. Метою складання фінансової звітності установ є подання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан бюджетної установи, виконання кошторису доходів та видатків за звітний період [2].

На виконання Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007 - 2015 роки затверджено П(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності», схвалене Методологічною радою з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України [5], яке набирає чинності з 01.01.2016 р.

Зазначеним Положенням (стандартом) визначаються зміст та форми фінансової звітності в державному секторі, загальні вимоги до визнання і розкриття її елементів, що застосовуватимуться бюджетними установами та фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування.

Фінансова звітність в державному секторі забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо:

- джерел надходжень коштів та напрямів їх використання;
- рівня фінансового забезпечення діяльності установи;

- стану виконання усіх зобов'язань установи та здатності установи виконувати їх у майбутньому;
- фінансового стану установи та змін у ньому;
- результатів діяльності установи з погляду ефективності та досягнень мети діяльності;
- дотримання фінансової дисципліни установою;
- цільового використання бюджетних коштів;
- ступеня отримання та використання ресурсів відповідно до затвердженого кошторису.

Склад фінансової звітності передбачається наступний:

- Баланс (форма № 1-дс) як звіт про фінансовий стан відображає активи, зобов'язання і власний капітал установи на початок року та на кінець звітного періоду на підставі звірених даних бухгалтерського обліку. Підсумок активів балансу повинен дорівнювати сумі зобов'язань, власного капіталу та фінансового результату;

- Звіт про фінансові результати (форма № 2-дс), де відображаються операції із збільшення або зменшення доходів та/або витрат установи та державного/місцевих бюджетів за звітний період. Ця форма містить три розділи: I. Фінансовий результат діяльності; II. Видатки бюджету (кошторису) за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету; III. Виконання бюджету (кошторису).

- Звіт про рух грошових коштів (форма № 3-дс), що відображає рух грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;

- Звіт про власний капітал (форма № 4-дс), який розкриває інформацію про зміни у складі власного капіталу.

Для забезпечення впровадження методу нарахувань, який є основним у міжнародних стандартах і дає можливість для складання прогнозу впливу господарських операцій на фінансову стійкість, а також надає повну інформацію про державні активи і зобов'язання, необхідно вдосконалити План рахунків, який відіграє важливу роль у процесі гармонізації національної системи обліку до міжнародних стандартів [8].

Удосконалення методології та перехід на єдині методологічні засади ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, а також створення уніфікованого організаційно-інформаційного забезпечення обліку уможливить модернізацію системи облік та звітності зокрема у бюджетній сфері.

Література:

1. Дорошенко О. О. Фінансова звітність бюджетних установ у контексті національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі / О. О. Дорошенко, М. І. Галич // Вісник Хмельницького національного університету 2012, № 2, Т. 1. – С. 11- 114.

2. Лемішовський, В.І. Бюджетні установи: бухгалтерський облік та оподаткування: навчальний посібник / В. І. Лемішовський. – 3-е вид., доп. і перероб. – Львів : Інтеллект–Захід, 2008. – 765 с.

3. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ» затверджений Міністерством фінансів України від 26 черв. 2013 р. № 611 [Електронний ресурс] / Законодавство України. – Режим доступу : [http:// www.nau.kiev.ua](http://www.nau.kiev.ua).

4. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів» від 24 січ. 2012 р. № 44 [Електронний ресурс] / Законодавство України. – Режим доступу : [http:// www.nau.kiev.ua](http://www.nau.kiev.ua).

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28 груд. 2009 р. № 1541 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки» від 16 січ. 2007 р. № 34 [Електронний ресурс] / Законодавство України. – Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua>.

7. Проект наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження деяких нормативно-правових активів з бухгалтерського обліку в державному секторі» від 30 жовт. 2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/proekti-normativnopravovih-aktiv?category=aspekti-roboti&subcategory=zakonodavstvo>

8. Романченко Ю. О. Облік у бюджетних установах: стан та перспективи розвитку / Ю. О. Романченко // Облік і фінанси АПК. – 2011. - № 1. – С. 40-43.

9. Сушко Н. Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі триває / Н. Сушко // Бухгалтерський облік і аудит. - 2009. - № 8-9. – С. 22-27.

УДК 657.717.11

Савченко А.Р., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту **Ганяйло О.М.**,
Національного університету біоресурсів і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ НА РАХУНКАХ В БАНКУ

В умовах ринкової економіки підприємства постійно підтримують фінансові взаємовідносини з іншими підприємствами, організаціями та робітниками підприємства і окремими особами. Як правило вони здійснюють ці взаємовідносини за допомогою безготівкових розрахунків. Для цього у кожного підприємства відкриті в установах банків розрахункові рахунки для безготівкового обігу, а також зберігання власних коштів.

Сучасні умови існування підприємств, а також процеси, що протікають в економіці України ще раз підтверджують важливість і необхідність грошових коштів для здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва.

Грошові кошти є фінансовою основою всієї господарської і комерційної діяльності підприємств, тому є постійним та важливим об'єктом управління. Використання в процесі управління господарськими суб'єктами достовірної та повної інформації про рух грошових коштів підвищує якість управлінських рішень, позитивно впливає на поточний і прогнозний фінансовий стан підприємств.

Дослідженню питань обліку операцій на рахунках в банку присвячені праці відомих вітчизняних та зарубіжних економістів, зокрема, С.Л. Берези, М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Ю.А. Вериги, С.Ф. Голова, Н.Г. Горицької, О.М. Губачової, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, Н.М. Малюги, Є.В. Мниха, Л.В. Нападовської, В.О. Озерана, М.С. Пушкаря, Л.К. Сука, Б. Коласса, М.Р. Метью, В.В. Палія, М. Перера, Я.В. Соколова, Е.С. Хендріксена, Г. Шілінглоу та інших.

Наявність поточного рахунку в банку — це основа контрактних взаємовідносин між банком і клієнтами. При цьому організація бухгалтерського обліку грошових коштів є одним із найбільш відповідальних етапів створення підприємства та підготовки до його ефективної діяльності. Без організованого обліку грошових потоків неможлива ефективна господарська діяльність.

При обліку грошових коштів на поточних рахунках в банку виникає ряд проблемних питань, таких як:

- 1) визнання та класифікація грошових коштів;
- 2) правильне, повне відображення грошових коштів у фінансовій звітності, зокрема, у «Звіт про рух грошових коштів»;
- 3) організація контролю за процесом збереження та використання грошових коштів;
- 4) недостатнє методичне забезпечення обліку грошових коштів на поточних рахунках в банку;
- 5) організаційне забезпечення обліку грошових коштів.

Вирішення вищевикладених питань призведе до оптимізації витрат робочого часу при веденні даної ділянки обліку та спростить роботу бухгалтерських служб.

Більшість науковців, які вивчають дане питання, схилиються до думки, що проблеми, пов'язані з обліком грошових коштів на поточних рахунках в банку є не стільки облікові, як управлінські, організаційні. Тому, при належній організації управлінської діяльності на кожному підприємстві можна уникнути даних проблемних питань.

На думку практиків, основні труднощі при веденні бухгалтерського обліку виникають саме при складанні Звіту про рух грошових коштів, оскільки в процесі роботи виникає ціла низка проблемних та суперечливих питань. Це, по-перше, оцінка всіх монетарних статей (в тому числі грошових коштів в іноземній валюті), по-друге, визначення класифікаційної групи грошових коштів (розмежування таких грошових коштів, як кошти в касі, кошти в банку та кошти в дорозі), по-третє, врахування фактора часу при оцінці грошових коштів підприємства.

Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого наказом Міністерства фінансів України № 48 від 08.02.2014 р., у Звіті про рух грошових коштів наводяться дані про рух грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Підприємство розгорнуто наводить суми надходжень та видатків, що виникають у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Якщо рух грошових коштів у результаті однієї операції включає суми, які належать до різних видів діяльності, то ці суми наводяться окремо у складі відповідних видів діяльності [4].

Порядок складання Звіту про рух грошових коштів регламентується Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності, затвердженими наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433 [5]. Згідно даного нормативно-правового акту, при складанні фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності підприємства можуть обрати спосіб складання звіту про рух грошових коштів за прямим або непрямим методом із застосуванням відповідної форми звіту, яка подана в Додатку №1 до НП(С)БО 1. У звіті про рух грошових коштів, складеному за прямим методом, рух грошових коштів у результаті операційної діяльності визначається за сумою надходжень від операційної діяльності та сумою витрачання на операційну діяльність грошових коштів за даними записів їх руху на рахунках бухгалтерського обліку, а у звіті про рух грошових коштів, складеному за непрямим методом — рух грошових коштів у результаті операційної діяльності

визначається шляхом коригування прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування.

Інформація про рух грошових коштів є корисною для оцінки здатності підприємства генерувати грошові кошти та їх еквіваленти, а також дозволяє користувачам розробляти моделі для оцінки та порівняння теперішньої вартості майбутнього руху грошових коштів різних підприємств. Вона також підвищує ступінь зіставності звітності про результати діяльності різних підприємств, тому що запобігає впливу різних підходів до обліку однакових операцій та подій.

Дослідження методики формування Звіту про рух грошових коштів, яка передбачена в економічно розвинених країнах, передбачає два способи:

- послідовний аналіз кожної операції перед складанням звіту;
- аналіз за допомогою робочих таблиць.

Більшість практиків схиляються до думки, що формування Звіту про рух грошових коштів за допомогою робочих таблиць є найбільш ефективним, оскільки розкриває інформацію про зміни сальдо кожного рахунку не грошового характеру та дозволяє здійснити класифікацію всіх джерел і напрямків використання грошових коштів протягом облікового періоду.

Отже, систему бухгалтерського обліку операцій на поточних рахунках у банку необхідно організувати таким чином, щоб користувачі облікової інформації мали змогу перевірити наявність грошових коштів на кожному поточному рахунку та відслідкувати їх рух.

На сьогодні в Україні майже кожен працюючий бухгалтер стикається з проблемами, які виникають при обліку операцій на поточному рахунку у банку. Дані проблемні дискусійні питання потребують негайного вирішення. Це спростить роботу бухгалтера, призведе до економії робочого часу, дасть змогу контролювати рух грошових коштів і зменшить ступінь шахрайства.

Література:

1. Остафійчук С.М. Грошові кошти та їх еквіваленти – найліквідніші активи підприємства / С.М. Остафійчук // Науковий вісник Ужгородського університету 2011. – с. 215-220.

2. Огійчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник / М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, М.І. Беленкова [та ін.]; за ред. проф. М.Ф. Огійчука. - 6-те вид., переробл. і допов. - К.: Алерта, 2011. – с. 1042.

3. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: Постанова НБУ від № 712 від 06.11.2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів від № 48 від 08.02.2014.[Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.

5. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433.[Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.

Савченко Н.М.,
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту
Житомирського національного агроекологічного університету

ОБЛІК ПОДАТКІВ В ІСПАНІЇ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Одним із важелів державного регулювання економіки України є податкова система, за допомогою якої держава забезпечує фінансування суспільно-необхідних витрат, реалізуючи фіскальну функцію податків. Для узагальнення даних, інформаційного забезпечення потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів стосовно порядку нарахування та сплати відповідних податків, на основі первинних документів, кожне підприємство зобов'язане вести їх облік. Світовий та вітчизняний досвід переконує, що не існує і не може існувати податкової політики, котра б задовольняла усіх платників податків і державу в цілому одночасно. Тому, формуючи податкову політику, вдосконалюючи податкове законодавство, потрібно дотримуватися принципу соціальної справедливості.

Питанням оподаткування та порядку ведення обліку податків приділялась значна увага як науковців, так і практиків серед яких: Ф. Ф. Бутинець, В. М. Жук, Г. В. Нашкерська, В. К. Орлова, М. С. Орлів, В. М. Пархоменко, В. Я. Плаксієнко, Н. А. Ривак, С. В. Хома, П. Я. Хомин тощо. Проте нові вимоги, що ставляться перед Україною в частині розробки нової системи оподаткування в процесі євроінтеграції зумовлюють необхідність вивчення зарубіжного досвіду країн ЄС з цих питань.

Розглянемо особливості податкової системи та порядок ведення обліку податків в Іспанії. Діюча система оподаткування в Іспанії є найважливішою складовою частиною сучасного економічного механізму країни, основним інструментом, що забезпечує наповнення дохідної частини держбюджету і сприяє соціальній захищеності населення. За допомогою цього механізму здійснюється регулювання процесу недопущення соціальної напруженості в країні, значного розриву в рівні доходів між найбільш матеріально забезпеченими і незаможними верствами населення. Податкова система Іспанії - одна з наймолодших в Європі. Першим кроком до її створення послужила реформа 1845 року, яка призвела до уніфікації податкової системи всієї країни. Система, яка діє в даний час, виникла завдяки реформі 1977 року і в подальшому видозмінювалася відповідно до вимог ЄС. В 1992 році в результаті реорганізації іспанської податкової служби був створений єдиний податковий орган, який об'єднав ряд розрізнених податкових підрозділів в Державне податкове агентство. Агентство набуло статусу юридичної особи і право залишати собі 18% від суми зібраних податків.

Оподаткування в Іспанії має певні особливості. Країна ділиться на 17 автономних територій, які включають в себе 56 провінцій. Статус автономних територій неоднаковий. Дві з них - Наварра та Країна Басків - володіють більшою автономією, ніж інші, у тому числі і в сфері оподаткування. Так, вони користуються правом самим вводити різні види регіональних і місцевих податків, самі збирають податки, відраховуючи законодавчо встановлений відсоток від них до бюджету. Далі йде група регіонів, включаючи Каталонію, що мають повноваження регулювати податкові ставки. Третя група регіонів не має прав проведення самостійної податкової політики. Вони чітко слідують встановленим законам у сфері оподаткування.

В даний час податкова система Іспанії, з точки зору структури, представлена (рис. 1):

Рис. 1. Елементи податкової системи Іспанії

Безпосередньо збором податків займається Державне агентство податкової служби, що має головну контору в столиці країни Мадриді і регіональні управління в столиці кожної провінції. Державне агентство зуміло успішно вирішити завдання реєстрації та обліку платників податків через свій інформаційний центр. Кожна юридична і фізична особа має ідентифікаційний номер. Юридичній особі він привласнюється податковою службою при реєстрації нової компанії, а для обліку фізичних осіб використовуються ідентифікаційні номери Міністерства внутрішніх справ. Всі дані про платників податків країни знаходяться в комп'ютерній системі податкової служби Мадрида.

На відміну від української податкової системи, яка має дворівневу структуру (загальнодержавний та місцевий рівень), податкова система Іспанії трирівнева відповідно до адміністративно-територіального розподілу держави.

Таблиця 1

Рівні податкової системи Іспанії

Державний рівень	Регіональний рівень	Місцевий рівень
Податки на доходи фізичних та юридичних осіб - податок з доходів фізичних осіб та податок на прибуток юридичних осіб (IRPF), податок на додану вартість (IVA), податок на діяльність підприємства (IS) та акцизи (IES)	податок на економічні операції (OS), податок на перехід власності (ITP) та податок на юридичні задокумен-товані акти (AJD)	податок з фізичних осіб на нерухоме майно (IBI), автотранспортні засоби (IVTM), податок на економічну діяльність (IAE) будівельні та інженерні роботи (ICIO), податок на приріст вартості міських земель (IVTNU)

Таким чином, в основі формування регіональних бюджетів лежать не стільки власні джерела скільки субсидії, тобто податки перерозподіляються "зверху вниз".

Відповідно плану рахунків для ведення обліку податкових платежів передбачено синтетичний рахунок 47 «Податкова зобов'язаність по податках». Конкретизація податків здійснюється за допомогою аналітичних рахунків, а саме для прикладу: ПДВ - 477, ПДФО – 4751, податок на прибуток - 4752. По дебету рахунку 47 обліковується сплата платежів до бюджету, по кредиту - їх нарахування. В Україні для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за усіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства та за фінансовими санкціями, що справляються в дохід бюджету призначено рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами». Найбільш характерні операції із обліку податкових платежів наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Кореспонденція рахунків по обліку платежів до бюджету

Найменування операції	Україна		Іспанія	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Нараховано податок на прибуток	981	641	630	4752
Включено податок на прибуток до фінансового результату	791	981		
Перераховано до бюджету податок на прибуток	641	311	4752	572*
Нараховано ПДВ	701	741	477	475
Утримано із зарплати ПДФО	661	641	640**	475
Перераховано до бюджету ПДФО	641	311	475	572

*572 «Рахунки в банках», ** 640 «Розрахунки з оплати праці»

Значно відрізняються також ставки оподаткування. Нормативні ставки оподаткування Іспанії наведені в табл. 3:

Таблиця 3

Ставки оподаткування Іспанії

Вид податку	Ставка податку, %
Податок на прибуток підприємств (Impuesto sociedades)	18-30
Податок з доходів фізичних осіб (I.R.P.F)	12-23,5
Податок на додану вартість (IVA)	4-21
Податок на нерухомість (Impuesto sobre Bienes Inmuebles)	0,2-2,5
Податок на передачу власності та Гербовий збір (Actos jurídico documentados)	1-7
Податок з інших фінансових доходів (Retenciones e ingresos a cuenta)	21

Відповідно Податкового кодексу України [1] податковий період поділяється на місячний, квартальний й річний. В Іспанії ж місячного податкового періоду не існує. Законодавчо встановленні терміни сплати податків наведені в табл.4:

Таблиця 4

Терміни сплати податків в Іспанії

Назва податку	1-й триместр	2-й триместр	3-й триместр	4-й триместр
ПДВ	20/04/рік	20/07/рік	20/10/рік	20/01/наступного року
ПДФО	20/04/рік	20/07/рік	20/10/рік	20/01/наступного року
Податок на прибуток	20/04/рік	20/10/рік	20/12/рік	25/07/наступного року
Податок на нерухомість	-	-	30/11/рік	-
Податок з власників транспортних засобів	31/05/рік	-	-	
Податок на передачу власності	на дату операції	-	-	

В цілях упорядкування звітності і контролю за податковими відрахуваннями

Іспанія прийняла ряд заходів, що визначають порядок оподаткування компаній і підприємств. Так, наприклад, податком на прибуток оподатковуються всі підприємства, що мають статус юридичної особи. Звільняються від сплати податку закриті інвестиційні компанії і професійні асоціації, тимчасові союзи спільних підприємств, що реалізують спільні проекти.

Як показує практичний досвід, Україна має недосконалу податкову систему в якій існує чимало проблем, що потребують вирішення. Врахування перспективного зарубіжного досвіду дасть змогу реформувати вітчизняну податкову систему, створить сприятливий бізнес-клімат, призведе до збільшення інвестицій в нашу державу. Сплата податків в Україні має носити обов'язковий характер. Система штрафів і санкцій, громадська думка в країні мають бути сформовані таким чином, щоб несплата або несвоєчасна сплата податків були менш вигідні платникам, ніж вчасне і чесне виконання зобов'язань перед бюджетом. А це означає що, реформуючи систему оподаткування, слід прагнути до оптимального поєднання інтересів платників і держави.

Література:

1. Податковий кодекс України : прийнятий Верховною Радою України 2 груд. 2010 р. № 2755-VI : текст із змін. станом на 17 вер. 2015 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

УДК 657 : 336.745

Савчук Т.В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,

Ковач М.М., студентка,

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ОБЛІК НЕМОНЕТАРНИХ СТАТЕЙ, ЩО ОБЛІКОВУЮТЬСЯ ЗА СПРАВЕДЛИВОЮ ВАРТІСТЮ, ВИЗНАЧЕНОЮ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

В сучасних умовах кризових явищ у вітчизняній економіці суб'єкти господарювання намагаються розширити свої ринки збуту шляхом виходу на міжнародні ринки. При цьому у них суттєво збільшується кількість операцій в іноземній валюті, від правильності відображення яких в обліку залежить достовірність фінансової звітності загалом.

Серед науковців методикою відображення операцій у іноземній валюті займалися Ф. Бутинець, І. Волкова, І. Жиглей, Н. Колінько, Д. Чирка, та ін.

ПСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» визначає, що операція в іноземній валюті - господарська операція, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті.[2]

Більшість дослідників, в основному, розглядають облік традиційних операцій в іноземній валюті: реалізацію товарів, робіт, послуг закордонним контрагентам, придбання активів від іноземних постачальників, одержання кредитів від іноземних банків тощо. З точки зору відображення таких операцій в балансі всі відповідні статті балансу класифікуються на монетарні і немонетарні. Якщо монетарні статті після первісного визнання перераховуються з використанням валютного курсу на дату балансу чи дату здійснення наступних операцій, то немонетарні не перераховуються, оскільки відображаються за історичним курсом, застосованим при первісному

визнанні. Таким чином, за монетарними статтями нараховуються курсові різниці, в той час як за немонетарними курсові різниці не виникають.

Але при такому розгляді залишаються поза увагою частина немонетарних статей, а саме ті з них, що відображаються за справедливою вартістю, яка визначається в іноземній валюті, при відображенні яких в обліку виникає багато труднощів і суперечностей.

Тому, метою даного дослідження є обґрунтування облікових підходів до відображення немонетарних статей за справедливою вартістю в іноземній валюті.

Прикладами таких немонетарних статей можна назвати:

- будинок відпочинку за кордоном, якщо для обліку цієї будівлі передбачено модель обліку за справедливою вартістю;
- інвестиційна нерухомість, яка знаходиться за межами країни, якщо справедливу вартість даних активів можна достовірно визначити;
- нематеріальні активи, придбані в обмін на випущені інструменти власного капіталу (акції, опціони тощо), що оцінюються за справедливою вартістю зазначених інструментів.

За ПСБО 19 «Об'єднання підприємств» справедлива вартість - сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату.

Відповідно до МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» справедлива вартість – це ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції між учасниками ринку на дату оцінки [1].

Згідно з моделлю обліку за справедливою вартістю активи необхідно переоцінювати на кожну дату балансу. Якщо ці активи знаходяться в межах країни, то справедлива вартість буде оцінюватись в національній валюті. Але якщо вони знаходяться за кордоном, то оцінювання справедливої вартості буде здійснено у функціональній валюті тієї країни, де вони знаходяться.

На немонетарні статті балансу курсова різниця не нараховується, але не у цьому випадку. Різниця виникатиме через зміну оцінки справедливої вартості. Справедлива вартість оцінюється на дату балансу і переводиться за валютним курсом на дату оцінювання цієї справедливої вартості. У випадку, якщо валютний курс на цю дату відрізняється від курсу, що був на дату попереднього оцінювання справедливої вартості, така різниця буде визнаватись курсовою різницею. Відмінності в оцінці справедливої вартості теж призводитимуть до зміни вартості відповідної статті, яку потрібно враховувати.

Таким чином, в обліку слід відобразити різниці двох видів: курсові і від переоцінки.

Рекомендацій щодо відображення в обліку цих сум ПСБО 21 не містить.

Тому в рамках інтеграції вітчизняної облікової системи з системою МСФЗ можна скористатись обліковими підходами МСБО 21.

Курсові різниці, що нараховуються за монетарними статтями визнаються доходами чи витратами звітного періоду. У вітчизняному обліку крім цього окремо розрізняються доходи / витрати від курсової різниці операційної і неопераційної діяльності. Така вимога у МСБО 21 відсутня.

Відображення курсових різниць за немонетарними статтями, що відображаються за справедливою вартістю в іноземній валюті, не так однозначно.

Загальний підхід наступний: як відображається переоцінка такої статті, аналогічно обліковується і відповідна курсова різниця.

Якщо прибуток або збиток за немонетарною статтею визнається в іншому сукупному прибутку, будь-який валютний компонент цього прибутку чи збитку визнаватиметься прямо в іншому сукупному прибутку. І навпаки, коли прибуток або

збиток за немонетарною статтею визнається в прибутку або збитку, то будь-який валютний компонент цього прибутку чи збитку визнаватиметься в прибутку або збитку.

Проілюструємо це на прикладах.

Відповідно до ПСБО 32 «Інвестиційна нерухомість» переоцінка інвестиційної нерухомості, що обліковується за справедливою вартістю, відображається як доходи / витрати звітного періоду, в якому проведена така переоцінка. Таким чином, курсові різниці, що при цьому виникатимуть, теж слід визнавати доходами / витратами. При цьому, на нашу думку, їх слід враховувати при визначенні фінансового результату операційної діяльності.

Відповідно до ПСБО 7 «Основні засоби» і ПСБО 8 «Нематеріальні активи» в загальному випадку дооцінка основних засобів і нематеріальних активів визнається у складі капіталу у дооцінках та відображається в іншому сукупному доході, а сума уцінки - у складі витрат періоду. Отже, аналогічно слід відображати і відповідні суми курсових різниць. Якщо курсова різниця виникає внаслідок зростання вартості таких активів, то вона відображається в іншому сукупному капіталі. Якщо ж вартість активу зменшується – то відповідна курсова різниця включається до складу витрат / доходів періоду. Ми вважаємо, що в такому випадку відповідні витрати / доходи від курсової різниці відносяться до неопераційних.

За ПСБО 9 «Запаси» в балансі запаси відображаються за меншою з двох вартостей: або первісною, або чистою вартістю реалізації. В разі зменшення вартості запасів така різниця визнається витратами операційної діяльності. Отже, і курсові різниці, що при цьому потрібно нарахувати, слід включати до доходів / витрат операційної діяльності.

Курсові різниці, які виникають внаслідок перерахунку зобов'язань засновників при формуванні статутного капіталу, відображаються у складі додаткового капіталу, а значить такий же підхід буде застосовуватись і для обліку відповідних курсових різниць.

Таким чином, на основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

- порядок відображення в обліку і фінансовій звітності немонетарних статей за справедливою вартістю, що оцінюється за справедливою вартістю, на даний час є недостатньо вивченим, а тому потребує подальшого дослідження;

- облікові підходи до відображення немонетарних статей за справедливою вартістю, що оцінюється в іноземній валюті, у національному ПСБО 21 розкриті недостатньо, практично відсутні, а тому потребують доопрацювання;

- в зв'язку зі зростанням кількості таких статей необхідно розробити методичні рекомендації щодо їх обліку;

- необхідно внести зміни до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, а також до самого Плану рахунків, з метою конкретизації бухгалтерських рахунків, які потрібно використовувати для обліку відповідних курсових різниць.

Література:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Вплив змін валютних курсів» [Електронний ресурс] / Мінфін України. – режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_022

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» [Електронний ресурс] : Наказ, Положення від 10.08.2000 № 193 [із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства фінансів] / Мінфін України. – режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>

ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ЯК ОБ'ЄКТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Важливою обліково-економічною категорією, об'єктом обліку, фактором ефективності виробничого процесу є запаси, які займають вагоме місце в складі оборотних активів будь-якого підприємства, тому обґрунтування сутності таких понять, як «запаси», «виробничі запаси» та «товарно-виробничі запаси», для підприємств мають вирішальне значення.

Виробничі запаси завжди були об'єктами дослідження багатьох учених, таких як Ф.Ф. Бутинець, П.С. Безруких, С.Ф. Голов, В.І. Єфіменко, М.С. Пушкар, Н.М. Ткаченко, І.А. Бланк, І.Б. Швець, І.А. Бондарева, Р.З. Чейз, Н.Дж. Еквілайн, Р.Ф. Якобс та ін.

В обліковій літературі зустрічаються багато різних понять, пов'язаних із запасами, проте, слід врахувати, що кожне з них має власне тлумачення.

До складу запасів включаються всі товарно-матеріальні цінності, яким підприємство володіє на певну дату, незалежно від місця їх знаходження. Не є запасами ті матеріальні цінності, що знаходяться на території господарства але належать іншій юридичній або фізичній особі.

Таким чином часто застосовуються поняття «виробничі запаси», замінене поняттям «матеріали». Деякі автори при визначенні поняття «матеріальні оборотні активи» застосовують термін «цінності». Однак, поняття «цінність» є описовою категорією, ознакою, якісним показником, що характеризує запаси як економічні елементи, які мають користь для їх власника і можуть принести йому економічні вигоди.

Застосування терміну «матеріально-виробничі запаси» пов'язано з певними суперечливими моментами, адже матеріальними запасами є не тільки предмети праці, але й засоби праці. Тому це поняття є ширшим, оскільки охоплює усі активи, що мають матеріальну форму та використовуються у виробничому процесі.

Терміни «товарно-матеріальні активи» і «товарно-матеріальні запаси» не досить прийнятні для застосування з причини охоплення ними активів, що мають матеріальну форму, які можуть бути як оборотними, так і необоротними. При цьому акцент робиться на можливість продажу таких активів.

Термін «товарно-виробничі запаси» найбільшою мірою відображає характерні властивості матеріальних елементів виробництва, основне призначення яких – обробка у процесі виробництва, формування основи виробів, при цьому враховується можливість перебування їх у складі резервів у вигляді виробничих запасів на складі або готових виробів (товарів), що перебувають на складах.

Поряд з цим не можна не враховувати існування терміну «запаси», згідно з П(С)БО 9 «Запаси», запасами визнаються активи, що:

- утримуються для подальшого продажу за умови звичайної господарської діяльності;
- знаходяться в процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримують для споживання при виробництві продукції, виконанні робіт і наданні послуг, а також керівництві підприємством.

Так більшість авторів під терміном «запаси» розуміють резерв матеріальних

ресурсів, які не використовуються в поточній діяльності підприємства і призначені для забезпечення безперервності процесу виробництва, зберігання на випадок необхідності. Тобто поняття «запаси» є досить специфічним. Не дивлячись на те, що термін «товарно-виробничі запаси» є найбільш прийнятним у застосуванні термін «запаси» набув широкого вжитку.

Під час виробничого процесу використовуються різного роду матеріальні цінності. Одні з них повністю споживаються у процесі виробництва, інші змінюють лише свою форму або входять у виріб без будь-яких зовнішніх змін, і є такі, які не включаються в масу чи хімічний склад готової продукції.

До складу запасів включаються всі товарно-матеріальні цінності, яким підприємство володіє на певну дату, незалежно від місця їх знаходження. Не є запасами ті матеріальні цінності, що знаходяться на території господарства але належать іншій юридичній або фізичній особі. До них відносяться:

- Матеріали, прийняті для переробки – давальницька сировина, яка не оплачується одержувачем і залишається власністю замовника.

- Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні – матеріальні цінності, які реалізовані підприємством і право власності на які перейшло покупцю, але за умовами договору вони знаходяться на відповідальному зберіганні у підприємства-продавця. Крім того, сюди включаються інші матеріальні цінності (отримані підприємством від постачальника, але не сплачені і заборонені до витрачання; одержані надміру, ніж у видаткових документах постачальників; на які є відмова від акцепту розрахункових документів постачальників).

- Товари на комісії – це товари, одержані в межах договорів комісії (консигнації), поруки та інших цивільно-правових договорів, що уповноважують підприємство здійснювати продаж товарів від імені та за дорученням іншої особи без передачі права власності на такі товари.

Отже, запаси – це товарно-матеріальні цінності, які включають товарно-виробничі запаси, товари, а також поточні біологічні активи і продукцію сільськогосподарського виробництва, якщо їх оцінку здійснено у відповідності до П(С)БО 9 «Запаси».

На різних підприємствах запаси можуть мати різне призначення залежно від функції, які вони виконують у процесі виробництва, а також від особливостей підприємства. Наприклад для одного підприємства одні матеріальні цінності є основними засобами, для підприємства, що займається їх виробництвом, є готовою продукцією, а для підприємств, що здійснює їх перепродаж – товаром.

Визнання запасів як об'єкта обліку забезпечує виконання основних його завдань, серед яких:

1. Забезпечення своєчасного документального оформлення руху запасів.
2. Достовірне визначення первісної вартості запасів.
3. Контроль за повним і своєчасним оприбуткуванням запасів та їх збереження у місцях зберігання і на всіх стадіях обробки.
4. Забезпечення відповідності складських запасів нормативам.
5. Достовірна оцінка запасів.
6. Розрахунок фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків.
7. Відображення операцій з оприбуткування та витрачання запасів у системі бухгалтерського обліку тощо.
8. Розкриття інформації про запаси у примітках до фінансової звітності.

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ДЕБІТОРСЬКО-КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Порядок документального оформлення господарських операцій і вимог відносно складання документів регламентується Положенням про документальне забезпечення запису у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995р. № 88.

Дуже велике значення документів для попереднього і послідууючого контролю за законністю і доцільністю господарських операцій, дотриманням державної дисципліни. Попередній контроль здійснюється керуючими робітниками підприємства: підписуючи документ, вони беруть на себе відповідальність за законність операції, яка оформлена цим документом. Послідууючий контроль здійснюється робітниками бухгалтерії при прийомі і обробці документів, а також робітниками податкових, фінансових і ревізійних органів.

Документи являють собою письмовий доказ дійсного здійснення господарських операцій або письмове розпорядження на право її здійснення.

Спосіб оформлення господарських операцій документами називається документацією. Документація є важливим елементом методу бухгалтерського обліку: вона служить для первинного спостереження за господарськими операціями і є обов'язковою умовою для відображення їх в обліку.

Від своєчасності складання і якості документів в значній мірі залежить якість самого обліку і складеної на його основі звітності.

Вірно оформлений документ повинен містити показники, які необхідні для забезпечення повної інформації про здійснювану операцію. Показники, які містяться у документі і характеризують операцію, називаються його реквізитами.

Практика свідчить, що недостачі, розтрати та безгосподарність, різноманітні зловживання частіше всього бувають, де документи оформлюються несвоєчасно та невірно, облік ведеться незадовільно.

З використанням в обліку електронно-обчислювальної техніки для збору і обробки інформації поряд з паперовими документами широко використовуються машинні носії облікової інформації. Одні з них фіксують господарську операцію в момент її здійснення, інші-використовують для зручності її обробки і автоматичного вводу в обчислювальну машину.

Від якості складання і оформлення документів в значній мірі залежить повнота і достовірність показників обліку і звітності. Тому до документів пред'являються вимоги: своєчасність складання, достовірність показників, вірність оформлення.

У відповідності з Положенням про документальне забезпечення запису у бухгалтерському обліку первинні документи повинні складатися в момент здійснення кожної господарської операції або, якщо це неможливо, безпосередньо після її завершення. Документи складають на бланках типових форм, затверджених Міністерством фінансів і Держкомстату України, або на бланках спеціалізованих форм, затвердженими міністерствами та відомостями, а також виготовлених самостійно, які повинні містити обов'язкові реквізити типових і спеціалізованих форм.

Документи повинні складатися чітко, розбірливо, без підчистки, помарок та інших дефектів, які би викликали сумніви у достовірності документа і вірності господарської операції.

За достовірність інформації, яка міститься у документі та якісне його складання несуть відповідальні особи, які підписали документ.

Відповідно до ст. 9 Закону України від 16.07.1999р. №996-XIV “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” підставою для бухгалтерського обліку господарської операції є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо-безпосередньо після її закінчення.

Як передбачено вищезазначеним Законом, первинні та зведені облікові документи, можуть бути складені на паперових або машинних носіях і повинні мати такі обов'язкові реквізити:

- назву документа (форми);
- дату і місце складання;
- назву підприємства, від імені якого складено документ;
- зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;
- посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильності її оформлення;
- особистий підпис або інші дані, що дають змогу, ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

У разі складання та зберігання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку на машинних носіях інформації підприємство зобов'язано за свій рахунок виготовити їх копії на паперових носіях на вимогу інших учасників господарських операцій, а також правоохоронних органів та відповідних органів у межах її повноважень, передбачених законами. Підприємство повинне використовувати всі необхідні заходи для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і реєстрах бухгалтерського обліку, а також забезпечувати їх належне зберігання протягом встановленого строку.

Закону № 996 відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи які склали та підписали ці документи.

У процесі здійснення заходів з реалізації Державної програми переходу України на міжнародну систему обліку Міністерство статистики України затвердило типові форми первинної облікової документації – первинні документи, реєстри аналітичного обліку, реєстри обліку інших документів. Серед них: типові форми з обліку сировини та матеріалів; форми з обліку нарахування та виплати заробітної плати; з обліку касових операцій; з обліку розрахунків з підзвітними особами; картка аналітичного обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами; склад реєстрів журнально-ордерної форми обліку, зокрема: Журнал 1 з обліку грошових коштів та грошових документів; Журнал 2 з обліку довгострокових та короткострокових позик; Журнал 3 з обліку розрахунків, операцій з визнання і погашення довгострокових та короткострокових зобов'язань.

Як вже зазначалось вище, виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості є наслідком товарних операцій між суб'єктами господарської діяльності і особливо під час реалізації товарів, робіт, послуг в кредит.

Документальне оформлення операцій за розрахунками з різними дебіторами здійснюється в таких аспектах:

Розрахунки за виданими авансами. Авансові платежі постачальникам та іншим підприємствам оформляються платіжними дорученнями, в яких міститься посилання на укладений договір.

Розрахунки з підзвітними особами. Під звіт видається готівка на операційні, господарські витрати та витрати, пов'язані з відрядженням, на визначені термін і мету. Підзвітним особам готівка видається на підставі розпорядження керівника. Список осіб, які мають право одержувати гроші в підзвіт на господарські потреби, затверджуються наказом керівника.

Працівники, які одержали готівку в підзвіт, зобов'язані скласти звіт про витрачені суми, до якого додаються всі виправдовуючі документи: акт закупівлі, акти на списання представницьких витрат в межах передбачених норм та відповідні документи про підтвердження цих витрат. Обов'язковим реквізитом авансового звіту є резолюція керівника підприємства про затвердження звіту.

Направлення працівників у відрядження оформляється наказом, в якому зазначається: пункт призначення, назва підприємства або організації, строк і мета відрядження. Наказ про відрядження є підставою для видачі працівникові відповідного посвідчення. Важливими документами про відрядження за кордон є: запрошення приймаючої сторони; укладений контракт; інші документи, які засвідчують бажання встановити цивільно-правові відносини (протокол про наміри); документи, що засвідчують участь відрядженої особи в переговорах, конференціях, тематика яких збігається з основною діяльністю підприємства.

Розрахунки за претензіями. Підприємство, права якого порушені, звертається до порушника з письмовою претензією, яка підписується керівником і надсилається адресату рекомендованим листом або вручається під розписку. Претензія повинна містити: повне найменування і поштові реквізити заявника претензії та юридичної особи, до якої вона пред'являється; дату пред'явлення і номер претензії; обставини, на підставі яких пред'явлена претензія; докази, які підтверджують ці обставини; посилання на відповідні нормативні акти; вимоги заявника; суму претензії та її розрахунок; платіжні реквізити заявника; перелік документів, що додаються до претензії та інші докази.

Відповідь на претензію підписується керівником і відправляється рекомендованим чи цінним листом. При задоволенні претензії у відповіді зазначають визнану суму, номер і дату платіжного доручення на перерахування визнаної суми або інший спосіб задоволення претензії. Якщо ж в задоволенні претензії відмовлено або не був дотриманий строк відповіді на претензію, заявник вправі подати позов до арбітражного суду.

УДК 675:334.716(477)

Сілецька Н.В.,

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та статистики,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У процесі господарської діяльності будь-якого підприємства важливе значення відіграє бухгалтерський облік, основна мета якого за допомогою форм фінансової звітності надавати користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових

коштів підприємства. Саме тому правильна, чітка і раціональна організація бухгалтерського обліку є одним з найбільш відповідальних етапів створення підприємства та забезпечення його ефективної діяльності. Важливою складовою організації бухгалтерського обліку на підприємстві є формування його облікової політики.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» визначено, що облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Облікова політика господарюючого суб'єкта формується на підставі національних П(С)БО. Надання користувачам інформації про політику бухгалтерського обліку, яку підприємство зобов'язане використовувати постійно, є важливою вимогою принципу послідовності. Принципи і методи, що формують облікову політику підприємства, встановлено нормами п.23 П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

В Україні облікова політика формується з урахуванням двох рівнів:

- макрорівень – це політика державних органів щодо розвитку системи обліку (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів). Облікова політика формується через урядові структури і оформляється у вигляді законів, що регулюють питання обліку, аудиту та звітності;

- макрорівень - це політика окремого підприємства щодо забезпечення надійної фінансової звітності. Підприємство (організація, установа) з урахуванням чинних законодавчих актів формує внутрішній нормативний документ – облікову політику.

Отже, справедливо стверджувати, що порядок бухгалтерського обліку та значення показників фінансової звітності великою мірою залежать саме від облікової політики, обраної на підприємстві.

За нині діючим законодавством підприємствам надано право самостійно визначати облікову політику. Так, підприємство самостійно визначає параметри та напрями облікової політики; обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них із дотриманням єдиних методологічних засад та з урахуванням особливостей господарської діяльності й наявної технології обробки облікових даних; розробляє систему і форми управлінського обліку, звітності й контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів; затверджує правила документообороту і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку.

При розробці й прийнятті облікової політики необхідно враховувати, що згідно з п.2 ст.8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи), відповідно до законодавства та установчих документів. Тобто відповідальність за організацію обліку, у тому числі і формування облікової політики, несе власник підприємства або його керівник.

Відповідно до листа Міністерства фінансів України «Про облікову політику» повноваження власника (власників) підприємства встановлювати облікову політику реалізується через визначення у розпорядчому документі переліку методів оцінки, обліку і процедур, щодо яких нормативно – методична база передбачає більше ніж один їх варіант. Розпорядчий документ складається виконавчим органом управління підприємства і подається на затвердження (погодження) власнику (власникам).

Розпорядчий документ про облікову політику може бути прийнятий як базисний на час діяльності підприємства, до якого за необхідності вносяться зміни з визначеного часу. У разі внесення до облікової політики змін, що за обсягом охоплюють більшу частину тексту або істотно впливають на її зміст, розпорядчий документ про облікову політику доцільно повністю викласти в новій редакції.

Як показує практика, переважна більшість підприємств документальне оформлення облікової політики здійснює у вигляді Наказу про облікову політику, який після його затвердження набуває статусу юридичного документа. Наказ про облікову політику є основним внутрішнім організаційно – розпорядчим документом, яким регулюється організація облікового процесу на підприємстві та є обов'язковим для виконання всіма службами і працівниками підприємства. Типової форми Наказу про облікову політику немає, оскільки обсяг та порядок його формування не регламентований жодним нормативним документом. Тому при його складанні необхідно керуватися професійним судженням та вимогами законодавчих актів і нормативних документів. При цьому положення облікової політики можуть міститися як у тексті наказу, так і в додатках до наказу. Однак не слід включати до наказу про облікову політику норми, які визначені законодавчими актами та нормативними документами і не потребують вибору від підприємства, а також способи відображення об'єктів у бухгалтерському обліку, які відсутні на підприємстві. Це дасть можливість скоротити обсяг наказу і час на його формування. При появі нових об'єктів бухгалтерського обліку, не характерних для фінансово – господарської діяльності підприємства, необхідно внести доповнення до наказу про облікову політику. Затвердженої форми наказу про облікову політику немає, тому він складатиметься в довільній формі, виходячи із специфіки діяльності підприємства і потреб управління. Однак згідно з листом Міністерства фінансів України «Про облікову політику» повинні бути відображені такі елементи:

- метод оцінки вибуття запасів;
- періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів;
- порядок обліку (ідентифіковано чи загалом) і розподілу транспортно – заготівельних витрат;
- окремий субрахунок обліку транспортно – заготівельних витрат;
- метод амортизації необоротних активів;
- вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів;
- клас 8 та / або 9 Плану рахунків бухгалтерського обліку;
- періодичність (період) зарахування сум дооцінки необоротних активів до нерозподіленого прибутку;
- метод обчислення резерву сумнівних боргів;
- перелік створюваних забезпечень майбутніх витрат і платежів;
- порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг;
- сегменти, пріоритетний вид сегмента, засади ціноутворення у внутрішньогосподарських розрахунках;
- перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг);
- порядок визначення ступеня завершеності робіт за будівельним контрактом;
- база розподілу витрат за операціями з інструментами власного капіталу;
- поріг суттєвості щодо окремих об'єктів обліку;
- переоцінка необоротних активів;
- періодичність відображення відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань;

- перелік філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів підприємства, виділених на окремий баланс.

Наказ про облікову політику повинен повністю відображати особливості організації та ведення бухгалтерського обліку і складання звітності на підприємстві. При цьому він може бути складений у загальній формі, а може містити розділи і додатки. На практиці найчастіше наказ про облікову політику складається у загальній формі без виділення розділів.

Облікова політика підприємства приймається на кілька років і не повинна змінюватися щорічно. В Україні це визначається принципом бухгалтерського обліку, а саме принципом послідовності.

Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених П(С)БО. Відповідно до П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», облікова політика може змінюватися у таких випадках: змінюються статутні вимоги (при внесенні змін до статуту підприємства у випадку реорганізації діяльності тощо); змінюються вимоги органу, що виконує функцію державного регулювання методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності (у випадку внесення змін чи доповнень до П(С)БО, затвердження нового П(С)БО); зміни облікової політики забезпечать більш достовірне відображення подій або операцій у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності (зміни облікової політики за ініціативою підприємства потребують обґрунтування).

Облікова політика підприємства та її зміни розкриваються у примітках до річної фінансової звітності в описовій формі або прикладанням копії розпорядчого документа про встановлення і змінення облікової політики.

Отже, визначення облікової політики на підприємстві – дуже трудомісткий і відповідальний процес. Розроблення і прийняття облікової політики підприємства має ґрунтуватися не тільки на глибокому і всебічному вивченні ринкового середовища, потенціалу і перспектив розвитку підприємства, нормативної бази діяльності і ведення облікових робіт, а й на інформації, одержаній бухгалтером - аналітиком після ґрунтовного проведення розрахунків та оцінки фінансових наслідків вибору того чи іншого методу облікової політики.

УДК 657.1:331.2:631.162

Скрипник С.В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

СПРАВЛЯННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ПОДАТКУ З ЧЛЕНІВ КООПЕРАТИВУ

На сьогоднішній день відносини в галузі кооперації регулює Закон України «Про кооперацію», прийнятий ще в 2003 р., який визначає правові, організаційні, економічні та соціальні основи функціонування кооперації в Україні, а також окремі норми, що стосуються питань кооперації, містяться в Цивільному, Господарському, Житловому та Земельному кодексах. Створення та діяльність будь-якого кооперативу, в тому числі сільськогосподарського, відбувається за процедурою, загальною для всіх видів кооперативів. Їх засновниками можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, а також юридичні особи України та іноземних держав, які беруть участь у діяльності кооперативів через своїх представників.

Сільськогосподарський кооператив є власником будівель, споруд, грошових та

майнових внесків його членів та іншого майна, придбаного або отриманого на законних підставах. Серед інших об'єктів права власності сільськогосподарського кооперативу, необхідно виділити землю (земельні ділянки). Земля кооперативу складається із земельних ділянок, переданих йому в оренду або придбаних ним у власність. Вона є особливим природним об'єктом (природним тілом), посідає домінуюче місце в складі єдиного природного комплексу. Сучасна теорія земельного права розглядає землю як особливий вид нерухомості. Згідно Податкового кодексу України (ПКУ) (п. 14.1.147) плата за землю включає в себе дві категорії платежів, рис. 1.

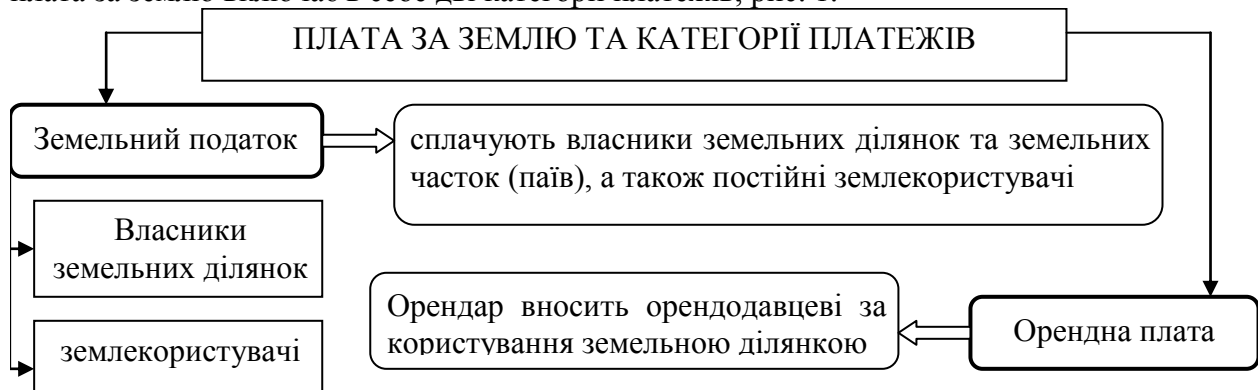

Рис. 1. Плата за землю та категорії платежів згідно ПКУ

Земельний податок – це обов’язковий платіж, що справляється із власників земельних ділянок, а також постійних землекористувачів (пп. 14.1.72 ПКУ). Відповідно, платниками земельного податку є власники земельних ділянок та землекористувачі – п. 269.1 ПКУ [1]. Оренда є найпоширенішою підставою користування землями державної та комунальної власності. Якщо Кооператив користується землею на умовах оренди, то він сплачує орендну плату.

Головне у відносинах в сфері плати за землю правильно визначити, хто є платником, а хто ні. Згідно п. 269.1 ПКУ платниками податку є:

1) власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) (юридичні та фізичні особи (резиденти і нерезиденти), які відповідно до закону набули права власності на землю в Україні, а також територіальні громади та держава щодо земель комунальної та державної власності відповідно (п. 14.1.34 ПКУ));

2) землекористувачі (юридичні та фізичні особи (резиденти і нерезиденти), яким відповідно до закону надані у користування земельні ділянки державної та комунальної власності, у тому числі на умовах оренди (п. 14.1.73 ПКУ)).

Землекористувачі можуть сплачувати як орендну плату, так і земельний податок. Якщо у суб’єктів господарської діяльності (СГД) укладений договір оренди, то він є платником орендної плати. Якщо СГД є постійним землекористувачем земельної ділянки, на якій розташоване якесь його майно, то такий суб’єкт господарювання є платником земельного податку як землекористувач.

Не є платниками земельного податку платники єдиного податку, але тільки у разі, коли земля використовується ними для провадження підприємницької діяльності (п. 297.1 ПКУ). Крім того, податковою службою встановлені додаткові умови, згідно яких єдинники мають право на звільнення від сплати земельного податку [1].

Отже, у процесі здійснення своєї діяльності кооператив може сплачувати орендну плату за землю або земельний податок. Більш детально справляння земельного податку з членів кооператив наведено на рис. 2.

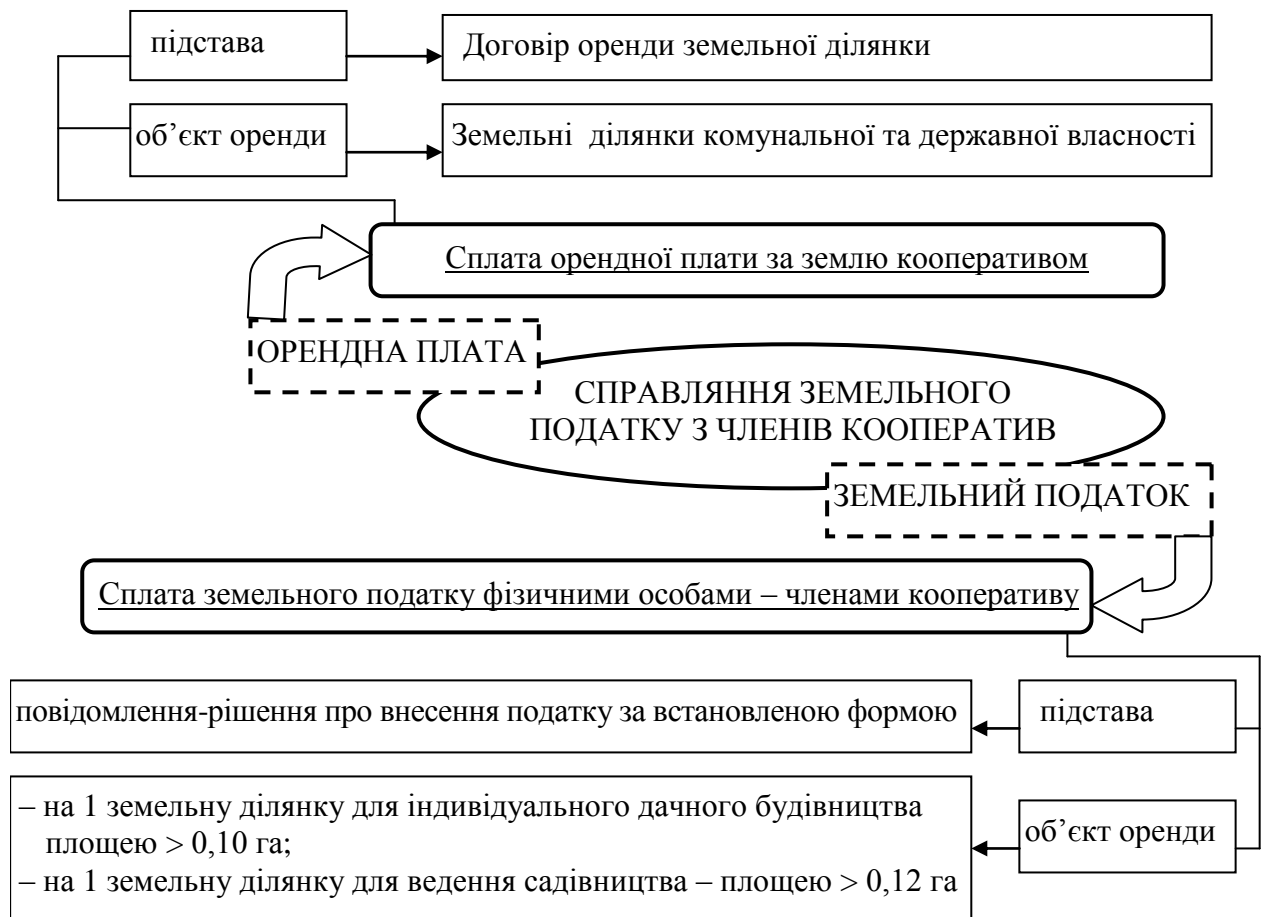

Рис. 2. Справляння земельного податку з членів кооперативу

У першому випадку - сплата кооперативом орендної плати за землю, підставою для нарахування орендної плати за земельну ділянку є оформлений та зареєстрований відповідно до законодавства договір оренди такої земельної ділянки. В ньому обов'язково мають бути визначені земельні ділянки комунальної або державної власності, якими фактично користується кооператив та за які він сплачує орендну плату. Зміна умов договору оренди землі здійснюється за взаємною згодою сторін, а у разі недосягнення згоди щодо зміни умов договору оренди землі спір вирішується в судовому порядку [2]. Якщо деякі члени кооперативу приватизують земельні ділянки, якими вони користувалися до приватизації, то такі ділянки переходять із державної або комунальної власності у приватну власність громадян – членів кооперативу. Відповідно вони вже не можуть бути предметом договору оренди земельних ділянок між кооперативом та органами державної влади, у веденні яких знаходилися відповідні ділянки. Найчастіше це органи місцевого самоврядування [3]. Для того щоб кооператив міг не сплачувати орендну плату за приватизовані ділянки, йому потрібно внести відповідні зміни у договір оренди. Для цього слід звернутися до того органу місцевого самоврядування, з яким цей договір було укладено.

У другому випадку - сплата земельного податку фізичними особами – членами кооперативу, підставою для нарахування фізичним особам сум податку проводиться податківцями, які видають платникові до 1 липня поточного року податкове повідомлення-рішення про внесення податку за встановленою формою. У ньому вказується сума податку та строк його сплати. Тобто якщо фізична особа – член кооперативу приватизувала свою ділянку до 01.01.2015 р., вона мала отримати таке

повідомлення до 1 липня 2015 р. Якщо ж приватизація відбулася уже у 2015 р., то податківці мали б надіслати такій фізичній особі податкове повідомлення-рішення після отримання інформації про перехід права власності на земельну ділянку (тобто після приватизації) [1]. Для деяких фізичних осіб передбачено пільги зі сплати земельного податку. Так, від сплати земельного податку звільняються такі особи:

- інваліди першої і другої групи,
- фізичні особи, які виховують трьох і більше дітей віком до 18 років,
- пенсіонери (за віком),
- ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»,
- фізичні особи, визнані законом особами, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Крім того, існує й обмеження розміру земельної ділянки: зокрема, звільнення від сплати земельного податку поширюється лише на одну земельну ділянку для індивідуального дачного будівництва площею не більш як 0,10 га та на одну земельну ділянку для ведення садівництва – площею не більше як 0,12 га. Тобто, якщо серед учасників садівничого товариства є фізичні особи з перелічених категорій, та якщо вони мають дачну ділянку не більше 0,10 га та садову ділянку не більше 0,12 га, вони не сплачуватимуть податок за такі ділянки.

Література:

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 № 161-XIV. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/161-14>
3. Єгорова Ю. Справляння земельного податку з членів кооперативу / Ю. Єгорова // Агробізнес сьогодні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/pytannia-bukhgalteriii/3793-spravliannia-zemelnogo-podatku-z-chleniv-kooperatyvu.html>.

УДК 657

Сливка М.М., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри отліку та оподаткування **Попович В.І.**,
Мукачівського державного університету

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ РЕЗЕРВІВ НА ПОКРИТТЯ МОЖЛИВИХ ВТРАТ ЗА НАДАНИМИ КРЕДИТАМИ

Надані кредити первинно оцінюють і відображають у бухгалтерському обліку за собівартістю (в сумі фактично наданих коштів, включаючи комісійні та інші витрати, що безпосередньо пов'язані з цими операціями).

Зменшення корисності фінансового активу або групи фінансових активів банк має визнавати, якщо є об'єктивне свідчення зменшення їх корисності внаслідок однієї або кількох подій, які відбулися після первинного визнання активу, і така подія (або події) впливає на попередньо оцінені майбутні грошові потоки від фінансового активу або групи фінансових активів, які можна достовірно оцінити.

Основними подіями, що свідчать про зменшення корисності фінансового активу, можуть бути:

- а) фінансові труднощі позичальника;
- б) порушення умов договору (невиконання зобов'язань, прострочення сплати процентів або основної суми боргу);
- в) висока ймовірність банкрутства або фінансова реорганізація позичальника;
- г) надання банком пільгових умов з економічних або юридичних причин, пов'язаних із фінансовими труднощами позичальника, яких банк не розглядав за інших умов;
- г) зникнення активного ринку для фінансового активу внаслідок фінансових труднощів.

Наявна інформація про зменшення попередньо оцінених майбутніх грошових потоків для групи фінансових активів з часу первинного їх визнання (хоча це зменшення не може бути ідентифіковано з окремим фінансовим активом у групі) включає таке:

- негативні зміни платіжного статусу позичальника в групі;
- зміни економічних умов, що впливають на виконання зобов'язань за активами в цій групі.

Якщо балансова вартість активів перевищує оцінену суму очікуваного відшкодування, то визнається зменшення їхньої корисності. Зменшення корисності в бухгалтерському обліку відображається шляхом формування спеціальних резервів за рахунок витрат банку.

Банк визначає суму резерву як різницю між балансовою вартістю наданого кредиту та теперішньою вартістю оцінених майбутніх грошових потоків (за винятком майбутніх кредитних збитків, які не були понесені), дисконтованих за первинною ефективною ставкою відсотка.

Банк спочатку визначає наявність об'єктивних доказів зменшення корисності окремо для кожного фінансового активу, що оцінюється на індивідуальній основі.

Якщо немає доказів зменшення корисності для окремо оціненого фінансового активу (незалежно від його суттєвості, то банк уключає фінансовий актив до групи фінансових активів з подібними характеристиками кредитного ризику й оцінює його на портфельній основі. Портфельну оцінку майбутніх грошових потоків у групі фінансових активів банк здійснює з метою визначення зменшення корисності на основі досвіду фактичних збитків за попередній період для активів із характеристикою кредитних ризиків, подібною до характеристики цієї групи.

До портфельної оцінки на зменшення корисності не включають фінансових активів, які окремо оцінюють на зменшення корисності (індивідуальна основа) і за якими визнають збитки від цього. Виключають з оцінки на портфельній основі окремі фінансові активи, за якими визнають збитки від зменшення корисності, і в подальшому оцінюють їх на індивідуальній основі.

Спеціальні резерви на покриття можливих втрат за наданими кредитами обліковують на рахунках:

1590 КА Резерви під заборгованість інших банків за кредитними операціями

2400 КА Резерви під кредити, що оцінюються на індивідуальній основі

2401 КА Резерви під кредити, що оцінюються на портфельній основі

Рахунки для обліку резервів під кредити призначені для обліку сум сформованих резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями. За кредитом рахунку проводяться суми сформованих резервів; суми збільшення резервів. За дебетом рахунку проводяться суми зменшення резервів; суми використаних у встановленому порядку резервів.

Витрати для формування резервів обліковуються на рахунках групи 770 "Відрахування в резерви":

7701 АП Відрахування в резерви під заборгованість інших банків

7702 АП Відрахування в резерви під заборгованість за наданими кредитами клієнтам.

У разі зменшення корисності наданого кредиту банки формують (збільшують) резерви згідно з вимогами відповідних нормативно-правових актів Національного банку. В бухгалтерському обліку формування (збільшення) резерву за наданими кредитами відображається:

Д-т Рахунки для обліку відрахувань у резерви

К-т Рахунки для обліку спеціальних резервів.

У разі формування (збільшення) резерву в іноземній валюті бухгалтерські проведення здійснюють з урахуванням офіційного курсу гривні до іноземних валют на день проведення операції. Банк формує резерви в іноземній валюті за кожною валютою окремо. Переоцінку резервів в іноземній валюті в разі зміни офіційних курсів гривні до іноземних валют відображають за балансовим рахунком 6204 "Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами".

Суму сформованого резерву щомісяця переглядають. Банк сторгує попередньо визнаний збиток від зменшення корисності, якщо в наступному періоді сума збитку від зменшення корисності зменшується, що об'єктивно пов'язано з подією, яка відбувалася після визнання зменшення корисності (наприклад, поліпшення кредитного рейтингу боржника):

Д-т Рахунки для обліку спеціальних резервів

К-т Рахунки для обліку відрахувань у резерви.

Якщо заборгованість визнана безнадійною, то вона може бути списана за рахунок сформованого резерву. Списання безнадійної заборгованості за рахунок спеціального резерву проводиться відповідно до чинного законодавства та відображається в бухгалтерському обліку таким проведенням:

Д-т Рахунки для обліку спеціальних резервів

К-т Відповідний рахунок простроченої заборгованості або рахунок, за яким обліковується відповідний актив.

Списану у збиток заборгованість обліковують на рахунку 9611 А "Списана у збиток заборгованість за кредитними операціями".

Списану за рахунок спеціальних резервів заборгованість обліковують за позабалансовими рахунками до визначеного обліковою політикою банку часу з урахуванням вимог законодавства України щодо відшкодування збитків. У цьому разі здійснюється таке проведення:

Д-т Рахунки для обліку списаної у збиток заборгованості

К-т Контррахунок.

У разі часткового або повного погашення контрагентом раніше списаної за рахунок спеціального резерву суми заборгованості здійснюють такі проведення:

а) якщо заборгованість було списано за рахунок резерву в поточному році:

Д-т Рахунки для обліку грошових коштів, рахунки клієнтів

К-т Рахунки для обліку відрахувань у резерви

б) якщо заборгованість було списано за рахунок резерву в попередньому році:

Д-т Рахунки для обліку грошових коштів, рахунки клієнтів

К-т Рахунки для обліку повернення раніше списаної заборгованості.

Для обліку повернення раніше списаної заборгованості використовують рахунки:

6711 П Повернення раніше списаної безнадійної заборгованості інших банків.

6712 П Повернення раніше списаної безнадійної заборгованості за кредитами, що надані клієнтам;

6717 П Повернення раніше списаних безнадійних доходів минулих років.

Одночасно за позабалансовими рахунками здійснюється таке проведення:

Д-т Контррахунок

К-т Рахунки для обліку списаної у збиток заборгованості.

Після закінчення строку, визначеного обліковою політикою банку за заборгованістю, яка була списана за рахунок спеціальних резервів та обліковувалася за позабалансовими рахунками, її списують із цих рахунків.

УДК [657:331.2]:336.226.11

Стаднюк Т. В.,

асистент кафедри обліку і аудиту

Заєць А. Л., студентка,

Інституту економіки та менеджменту

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ОБЛІК УТРИМАНЬ ІЗ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРАЦІВНИКІВ: РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦСТРАХУ ТА ЗМІНИ У НАРАХУВАННІ ЄСВ

Відповідно до Закону України «Про оплату праці» до обов'язкових утримань із заробітної плати працівників відносять: податок з доходів фізичних осіб, ЄСВ, військовий збір та утримання за виконавчими листами. Податковим агентом, який зобов'язаний нарахувати, утримати та сплатити податки до бюджету від імені і за рахунок працівника, подавати податковим органам звітність і нести відповідальність за порушення норм Податкового Кодексу України виступає підприємство, організація на якому працює працівник [3].

Нововведення, які були внесені у 2015 році у сферу загальнообов'язкового державного соціального страхування та трудового законодавства вносять зміни також і у діяльність суб'єктів господарювання.

В рамках реформи ЄСВ з 1 січня 2015 року створюється Фонд соціального страхування України, об'єднавши в собі Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань і Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

З 1 вересня поточного року мінімальна заробітна плата становить 1378 гривень (у місячному розмірі) та у погодинному розмірі – 8,29 гривні.

Відповідно до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» якщо база нарахування єдиного внеску (крім винагороди за цивільно-правовими договорами) не перевищує розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід), сума єдиного внеску розраховується як добуток розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід), та ставки єдиного внеску, встановленої для відповідної категорії платника [2].

Тому платники єдиного внеску, у яких база нарахування єдиного внеску (крім винагороди за цивільно-правовими договорами) не перевищує розміру мінімальної

заробітної плати, із заробітної плати вересня 2015 року розраховують суму єдиного внеску виходячи з мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 вересня 2015 року (1378 грн.) та відповідної ставки єдиного внеску.

Однією з важливих змін у реформуванні ЄСВ є те, що з 1 січня 2015 р. при нарахуванні заробітної плати (доходів) фізичним особам та при нарахуванні винагороди за цивільно-правовими договорами ставки ЄСВ для платників застосовуються з коефіцієнтом 0,4 (з 1 січня 2016 році – 0,6) у випадку, якщо платник виконує одночасно такі умови:

1) загальна база нарахування ЄСВ за місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід) та/ або винагорода за цивільно-правовими договорами, у 2,5 рази або більше перевищує загальну середньомісячну базу нарахування ЄСВ платника за 2014 р.; або якщо загальна база нарахування не перевищує у 2,5 рази або більше загальну середньомісячну базу нарахування ЄСВ за 2014 р., то платник замість коефіцієнту 0,4 застосовує коефіцієнт, що розраховується шляхом ділення загальної середньомісячної бази нарахування ЄСВ платника за 2014 р. на загальну базу нарахування за місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід) та/ або винагорода, за цивільно-правовими договорами (але в будь-якому випадку коефіцієнт не може бути меншим за 0,4);

2) середня заробітна плата на підприємству збільшилася мінімум на 30% порівняно з середньою заробітною платою за 2014 р.;

3) середній платіж на одну застраховану особу після застосування коефіцієнта складе не менше ніж 700 грн;

4) середня заробітна плата на підприємству складе не менше трьох мінімальних заробітних плат [2].

Також змінився розмір допомоги з тимчасової непрацездатності, тепер, замість звичних трьох груп застрахованих осіб, будуть існувати чотири групи (табл. 1) [1].

Таблиця 1

Розмір допомоги працівникам при оплаті лікарняного листа у 2014, 2015 р.

Страховий стаж	Розмір допомоги (% до середньої зарплати)	
	2014 р.	2015 р.
до 3-х років	60	50
від 3-х до 5-ти років	60	60
від 5-ти до 8-ми років	80	70
понад 8 років	100	100
Незалежно від страхового стажу: – застрахованим особам, віднесеним до 1–4 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; – одному з батьків або особі, що їх замінює та доглядає хвору дитину віком до 14 років, яка потерпіла від Чорнобильської катастрофи; – ветеранам війни та особам, на яких поширюється чинність Закону «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»; – особам, віднесеним до жертв нацистських переслідувань відповідно до Закону «Про жертви нацистських переслідувань»; – донорам, які мають право на пільгу, передбачену ст. 10 Закону «Про донорство крові та її компонентів».	100	100

Відтепер за неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності з ЄСВ застосовується штраф у розмірі 10 неоподаткованих мінімумів

доходів громадян (170 грн.) за кожне таке неподання, несвоєчасне подання або подання не за встановленою формою.

Ті самі дії, вчинені платником єдиного внеску, до якого протягом року було застосовано штраф за таке порушення, — штраф у розмірі 60 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (1020 грн.) за кожне таке неподання, несвоєчасне подання або подання не за встановленою формою звітності, передбаченої Законом про ЄСВ [2].

Також збільшено розмір штрафів за несплату (неперерахування) або несвоєчасну сплату (несвоєчасне перерахування) єдиного внеску до 20% (замість 10%) своєчасно не сплачених сум. За donарахування контролюючим органом або платником своєчасно не нарахованого ЄСВ до 10% (замість 5%) зазначеної суми за кожен повний або неповний звітний період, за який donараховано таку суму, але не більш як 50% суми donарахованого єдиного внеску [1].

Для узагальнення інформації про нарахування, утримання та сплати ЄСВ в бухгалтерському обліку призначено рахунок 651 «За розрахунками із загальнообов’язкового державного соціального страхування». Типові кореспонденції для відображення в обліку нарахування, утримання та сплати ЄСВ подано у таблиці 2.

Таблиця 2

Типові кореспонденції рахунків з обліку операцій з ЄСВ

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція	
		Дт	Кт
1	Проведено утримання ЄСВ із заробітної плати, відпускних (3,6 %)	661	651
2	Проведено утримання ЄСВ з лікарняних (2 %)	663	651
3	Проведено нарахування ЄСВ на фонд оплати праці	23,91,92, 93,94	651
4	Перераховано суму ЄСВ на рахунок Пенсійного фонду	651	311

Введення єдиного соціального внеску значно полегшує життя роботодавцям та підприємцям у частині адміністрування нарахування та сплати внесків на пенсійне та соціальне страхування. Проте, якщо звернути увагу на ставки, які встановлюються, наприклад, для підприємців на спрощеній системі оподаткування, то знову збільшується сума, яку підприємець повинен сплачувати щомісяця.

Проте, до недоліків запровадження ЄСВ слід віднести достатньо високі штрафи за несвоєчасність сплати та допущення помилок при нарахуванні та утриманні ЄСВ, також збільшення соціального навантаження на фізичних осіб-підприємців, адже вони окрім єдиного податку, зобов’язані сплачувати ЄСВ від розміру мінімальної заробітної плати незалежно від суми доходу.

Література:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов’язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці: Закон України від 28.12.2014 р. № 77–VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464–VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
3. Про оплату праці: Закон України від 01.01.20155 р. № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>

КОМПОНЕНТНИЙ ОБЛІК: НЕОБХІДНІСТЬ ЧИ АЛЬТЕРНАТИВА

Адаптація національної облікової системи з метою взаєморозуміння у світовому співтоваристві відбувається через впровадження міжнародних стандартів.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) виступають ефективним інструментом підвищення прозорості та зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визнання доходів і витрат, оцінки активів і зобов'язань, надає можливість об'єктивно розкривати і віддзеркалювати існуючі фінансові ризики у суб'єктів, що звітують, а також порівнювати результати їх діяльності в цілях забезпечення адекватної оцінки їх потенціалу та ухвалення відповідних управлінських рішень. Крім того, МСФЗ якісно впливають на можливості керівництва в сфері управління організацією і надають значні переваги перед конкурентами [1].

У рамках застосування міжнародних стандартів фінансової звітності встановлені вимоги компонентного обліку для відображення амортизації основних засобів. Компонентний облік (або компонентне вимога) регламентує роздільний облік кожного елемента об'єкта основних засобів у разі, якщо його вартість є суттєвою в сукупній вартості даного об'єкта (П(С)БО 7 таких вимог не висуває). Після ідентифікації компонентів і визначення строків їх корисного використання слід визначення ліквідаційної вартості і вибір відповідного методу нарахування амортизації. Якщо окремі елементи об'єкта основних засобів мають однакові строки корисного використання, вони можуть бути згруповані для цілей обліку амортизації.

Відповідно до вимог МСФЗ 16 амортизація являє собою розподіл вартості активу між обліковими періодами протягом строку його корисної служби. Існує кілька рекомендованих методів нарахування амортизації основних засобів за МСФЗ 16:

- рівномірного нарахування – рівномірне нарахування постійної суми амортизації протягом строку корисної служби об'єкта;
- зменшеного залишку – нарахування найбільших сум амортизації в початкових періодах використання об'єкта і поступове зменшення суми відрахувань протягом строку його корисної служби;
- суми одиниць продукції – нарахування суми амортизації в залежності від передбачуваного виробництва продуктів праці на експлуатується об'єкті основних засобів.

Використовуваний метод має відповідати схемі отримання економічних вигод від об'єкта основних засобів. Амортизаційні відрахування повинні визначатися окремо для кожного значного компонента основних засобів, а метод нарахування амортизації основних засобів необхідно періодично переглядати.

Стандарти суворо не регламентують процедури застосування амортизаційної методології в груповому розрізі. Втім на практиці підприємства доволі часто використовують єдиний метод для однотипних об'єктів основних засобів, об'єднаних у споріднені групи (або підгрупи). Це значно спрощує роботу бухгалтера. Індивідуальний, тобто пооб'єктний, підхід також не заборонено. Враховуючи те, що при «персональному» виборі методу амортизації для кожного об'єкта основних засобів достовірність звітності тільки покращується, індивідуальний підхід виявиться переважнішим, особливо для малих і середніх підприємств. Схожі правила

«компонентного» обліку Мінфін вписав до Методрекомедацій № 561, які не є нормативно-правовим актом системи П(С)БО. Більш того, у них «компонентний» облік представлено лише як альтернативний.

Саме тому, а також через відсутність компонентної методології обліку основних засобів у ПКУ, він досі не прижився у вітчизняних практиків, які підозріло ставляться до різних альтернатив. А це, у свою чергу, ускладнює облік основних засобів та може вплинути на достовірність показників фінансової звітності. Утім нині податковий облік основних засобів максимально наблизився до бухгалтерського. Тому «компонентний» облік буде стрімко розвиватися [2].

Література:

1. К.С. Жадько Сутність і методика застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/1295/35/>

2. Основні засоби: від теорії до практики. Практичний посібник / Пер. із рос. Л.Г. Гені, Н.П. Савицької, І.В. Рутковської. – К.: ТОВ «Редакція газети «Все про бухгалтерський облік», 2015. – 288 с.

УДК 005:303.822.4:658.14

Тютюнник С. В.,

к.е.н, доцент кафедри організації обліку та аудиту,
Полтавська державна аграрна академія

СУТНІСТЬ І НАПРЯМИ АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

У ринкових умовах господарювання розрахунки є одним із регуляторів економічних відносин між суб'єктами господарювання. Від правильної їх організації залежить рівень матеріального забезпечення та постачання. Розрахунки між підприємствами та організаціями є однією із складових розширеного відтворення, яке здійснює вплив не тільки на кінцеві результати діяльності підприємств, їх фінансовий стан, а й на економічний розвиток країни.

Розрахунки – це операції, з одного боку, спрямовані на забезпечення підприємства сировиною, матеріалами, паливом, тарою, а з іншого – реалізація готової продукції [2]. В. М. Пархоменко зазначає, що в процесі здійснення господарських відносин розрахунки постають як елемент господарського договору, але набувають відносно самостійного значення, переходячи в площину грошових відносин, і здійснюються лише у формах, встановлених законодавством [4].

У відповідності до ст. 2 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», розрахункова операція – це приймання від покупця готівкових коштів, платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо за місцем реалізації товарів (послуг), видача готівкових коштів за повернутий покупцем товар (ненадану послугу), а у разі застосування банківської платіжної картки – оформлення відповідного розрахункового документа щодо оплати в безготівковій формі товару (послуги) банком покупця або, у разі повернення товару (відмови від послуги), оформлення розрахункових документів щодо перерахування коштів у банк покупця [3].

У бухгалтерському обліку, на думку І. О. Власової, розрахункові операції є об'єктом обліку, по-перше, як динамічний процес (проведення платежу до, одночасно чи після одержання товарів, робіт, послуг) і, по-друге, як статичний стан, тобто заборгованість між суб'єктами розрахунків. Так як розрахунки включають в себе

одночасно двосторонній рух і грошових коштів, і товарів (робіт та послуг), відповідно документи при проведенні розрахункових операцій поділяються на дві складові: фінансові та товарно-розрахункові. У свою чергу в системі розрахунків виділяють: об'єкти, суб'єкти та механізм розрахунків. Об'єкт – це фінансові зобов'язання, а також взаємовідносини між суб'єктами системи розрахунків після їх погашення. Суб'єкти – це постачальники товарів, робіт, послуг (одержувачі коштів); покупці товарів, робіт, послуг (платники коштів); банки та інші фінансово-кредитні установи (посередники з переказу коштів); треті особи (гаранти при проведенні розрахунків) [1]. Основна мета системи розрахунків – це виконання зобов'язань учасників розрахунків шляхом обрання оптимального для всіх суб'єктів часу між моментом передачі товарів, робіт, послуг та коштів з гарантією оформлення рівня надійності.

Одним із етапів аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання є аналіз розрахункових операцій, так як вони впливають на рівень ділової активності. Значні суми дебіторської та кредиторської заборгованості призводять до самовільного перерозподілу оборотних коштів між підприємствами.

Завданнями аналізу розрахункових операцій є: дослідження структури і динаміки обсягів реалізації продукції та структури витрат за етапами продажу; факторний аналіз обсягів реалізації продукції; виявлення та розрахунок резервів збільшення обсягів реалізації продукції; аналіз витрат на виконання соціальних зобов'язань у процесі реалізації продукції.

Аналіз розрахункових операцій доцільно проводити за наступними етапами:

1. Аналіз структури і динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості (проводиться за видами заборгованості з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу за інформацією форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»).

2. Дослідження структури дебіторської заборгованості за строками непогашення з метою з'ясування стану розрахункової дисципліни (проводиться з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу за інформацією форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»).

3. Комплексне оцінювання дебіторської та кредиторської заборгованості за системою відносних показників (проводиться розрахунок коефіцієнтів обертання дебіторської та кредиторської заборгованості; тривалості одного обороту дебіторської та поточної кредиторської заборгованості; частки дебіторської заборгованості в майні; частки поточної дебіторської заборгованості в оборотних активах; частки поточної кредиторської заборгованості в капіталі; частки поточної кредиторської заборгованості в зобов'язаннях і забезпеченнях; відношення поточної кредиторської заборгованості до оборотних активів; коефіцієнта співвідношення поточної дебіторської та поточної кредиторської заборгованості; відношення дебіторської заборгованості до чистого доходу від реалізації продукції; відношення поточної кредиторської заборгованості до чистого доходу від реалізації продукції; коефіцієнта співвідношення періодів погашення поточної дебіторської та поточної кредиторської заборгованості; скільки припадає поточної кредиторської заборгованості на 1 гривню поточної дебіторської заборгованості).

4. Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості.

5. Дослідження впливу чинників на зміну тривалості одного обороту дебіторської та кредиторської заборгованості.

6. Розробка управлінських рішень щодо покращення стану розрахунково-платіжних відносин.

Таким чином, аналіз розрахункових операцій доцільно проводити шляхом оцінювання дебіторської та кредиторської заборгованості. Значне перевищення

поточної дебіторської заборгованості свідчить про безпроцентне кредитування інших підприємств та може слугувати причиною фінансових труднощів самого суб'єкта господарювання. Перевищення поточної кредиторської заборгованості також негативно характеризує результати діяльності підприємства і свідчить про погіршення його фінансового стану та платіжних зобов'язань. Для ефективного управління за станом розрахункових операцій необхідно контролювати співвідношення сум дебіторської та кредиторської заборгованості; розширювати кількість клієнтів з метою зменшення ризику неплатежів; проводити аналіз складу і структури дебіторської та кредиторської заборгованості за конкретними постачальниками і покупцями, а також щодо термінів утворення заборгованості або термінів їх можливого погашення; контролювати оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості.

Література:

1. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами : Дис... канд. екон. наук / І. О. Власова ; Національний аграрний університет. – К., 2005. – 193 с.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : [монографія] / С. Ф. Голов. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
3. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» № 265/95 від 06 лип. 1995 р. (із змінами) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.au>.
4. Пархоменко В. М. Розрахунки з покупцями та замовниками: обліковий аспект / В. М. Пархоменко // Вісник ЖДТУ. – 2012. - № 3 (61). – С. 142-145.

УДК 658.155

Тютюнник Ю.М.,
к. е. н., доцент, професор
кафедри економічної теорії та економічних досліджень,
Єременко В.М., студентка,
Полтавська державна аграрна академія

СУТНІСТЬ І НАПРЯМИ АНАЛІЗУ СУКУПНОГО ДОХОДУ ПІДПРИЄМСТВА

Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» відображає доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід підприємства. Аналіз сукупного доходу є одним із важливих напрямів оцінювання ефективності діяльності суб'єктів господарювання.

Відповідно до Н(П)СБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» сукупний дохід – зміни у власному капіталі протягом звітного періоду внаслідок господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками). Інший сукупний дохід – доходи і витрати, які не включені до фінансових результатів підприємства [2].

У розділі II форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» наводиться інформація про інший сукупний дохід і розраховується сукупний дохід підприємства, отриманий у звітному періоді.

Економічний зміст складових сукупного доходу підприємства розкривається у Методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності [1].

У статті «Дооцінка (уцінка) необоротних активів» (рядок 2400) наводиться сума дооцінки об'єктів основних засобів та нематеріальних активів, зменшена на суму

уцінки таких об'єктів протягом звітного періоду в межах сум раніше проведених дооцінок, віднесення сум дооцінки до нерозподіленого прибутку (непокритого збитку).

У статті «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів» (рядок 2405) наводиться сума зміни балансової вартості об'єктів хеджування у порядку, визначеному П(С)БО 13 «Фінансові інструменти».

У статті «Накопичені курсові різниці» (рядок 2410) наводиться сума курсових різниць, які відповідно до П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» відображаються у складі власного капіталу та визнаються в іншому сукупному доході.

У статті «Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств» (рядок 2415) наводиться частка іншого сукупного доходу асоційованих, дочірніх або спільних підприємств, облік фінансових інвестицій в які ведеться за методом участі в капіталі.

У статті «Інший сукупний дохід» (рядок 2445) наводиться сума іншого сукупного доходу, для відображення якого за ознаками суттєвості неможна було виділити окрему статтю, або який не може бути включений до інших статей, наведених у цьому розділі.

Інший сукупний дохід до оподаткування (рядок 2450) визначається як алгебраїчна сума дооцінки (уцінки) необоротних активів, дооцінки (уцінки) фінансових інструментів, накопичених курсових різниць, частки іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств та іншого сукупного доходу.

У статті «Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом» (рядок 2455) наводиться сума податку на прибуток, що пов'язаний з іншим сукупним доходом.

У статті «Інший сукупний дохід після оподаткування» (рядок 2460) наводиться сума іншого сукупного доходу після вирахування податку на прибуток.

Сукупний дохід (рядок 2465) розраховується як алгебраїчна сума чистого фінансового результату за звітний період (рядок 2350 (2355)) та іншого сукупного доходу після оподаткування (рядок 2460).

За даними форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» проаналізуємо формування і динаміку сукупного доходу сільськогосподарського підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз формування і динаміки сукупного доходу сільськогосподарського підприємства, тис. грн

Показник	Рядок форми № 2	2013 р.	2014 р.	Відхилення (+,-)	
				абсолютне	відносне, %
1. Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	2350 (2355)	6325	10086	+3761	+59,5
2. Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(85)	(224)	-139	у 2,6 р. б.
у тому числі:					
дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(85)	(224)	-139	у 2,6 р. б.
дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-	-	-
накопичені курсові різниці	2410	-	-	-	-
частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-	-	-
інший сукупний дохід	2445	-	-	-	-

3. Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-	-	-
4. Інший сукупний дохід після оподаткування (п.2–п.3)	2460	(85)	(224)	-139	у 2,6 р. б.
5. Сукупний дохід (п.1+п.4)	2465	6240	9862	+3622	+58,0

Отже, в 2014 р. порівняно з 2013 р. чистий прибуток підприємства збільшився на 3761 тис. грн, або 59,5 %. Інший сукупний дохід включає уцінку необоротних активів, сума якої зросла на 139 тис. грн, або в 2,6 раза. У цілому сукупний дохід (як сума чистого прибутку й уцінки необоротних активів) збільшився з 6240 тис. грн у 2013 р. до 9862 тис. грн у 2014 р., тобто на 3622 тис. грн, що становить 58,0 %.

Основними методичними прийомами аналізу сукупного доходу підприємства можна вважати:

1) горизонтальний (часовий) аналіз – дослідження динаміки сукупного доходу та його складових із розрахунком абсолютних і відносних змін;

2) вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури сукупного доходу, тобто частки окремих статей звітності у загальному підсумковому показнику (за умови, що усі ці складові мають одночасно позитивні або від'ємні числові значення);

3) трендовий аналіз – порівняння показників звітності за інформацією декількох періодів для визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки сукупного доходу, що дає змогу екстраполювати (спрогнозувати) значення показника на наступні періоди;

4) факторний аналіз – проводиться для визначення впливу факторних показників на зміну результативного показника сукупного доходу за допомогою моделювання детермінованих факторних систем.

Так, для аналізу факторів формування сукупного доходу підприємства пропонується використовувати багатофакторну адитивну модель:

$$СД = ЧФР + ІСДПО = ЧФР + ІСДДО - ПП = ЧФР + (-) + (-)ДНА + (-)ДФІ + НКР + ЧАСП + ІСД - ПП, \quad (1)$$

де СД – сукупний дохід;

ЧФР – чистий фінансовий результат: прибуток (збиток);

ІСДПО – інший сукупний дохід після оподаткування;

ІСДДО – інший сукупний дохід до оподаткування;

ПП – податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом;

ДНА – дооцінка (уцінка) необоротних активів;

ДФІ – дооцінка (уцінка) фінансових інструментів;

НКР – накопичені курсові різниці;

ЧАСП – частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств;

ІСД – інший сукупний дохід.

За інформацією табл. 1 збільшення сукупного доходу на 3622 тис. грн відбулося під впливом таких факторів. За рахунок зростання чистого прибутку сукупний дохід збільшився на 3761 тис. грн, а внаслідок зростання уцінки необоротних активів сукупний дохід зменшився на 139 тис. грн.

Відповідно до моделі (1) факторами зростання сукупного доходу є:

- збільшення чистого прибутку (зменшення чистого збитку);

- збільшення дооцінки (зменшення уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів;

- збільшення накопичених курсових різниць, частки іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств, іншого сукупного доходу;

- зменшення податку на прибуток, пов'язаного з іншим сукупним доходом.

Література:

1. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності / Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 433 від 28.03.2013 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Затверджено наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р., із змінами [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

УДК 657

Чудовець В.В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Луцького національного технічного університету

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Особливості функціонування національної економіки в умовах глобалізації свідчать про неможливість її ефективного розвитку поза міжнародним співробітництвом. Однак, при прийнятті бізнесових рішень зарубіжними учасниками світового ринку щодо українських компаній виникає проблема відсутності якісної, зрозумілої та достовірної економічної інформації про їх фінансовий стан, результати діяльності, грошові потоки, капітал, що була б правдиво подана у фінансовій звітності загальноприйнятого формату.

За таких обставин ще однією проблемою є формування та реалізація стратегії розвитку системи бухгалтерського обліку в Україні, в основі якої лежить впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності.

Аналіз змісту та особливостей застосування МСФЗ в зарубіжних країнах, врахування вітчизняної практики ведення господарської діяльності і обліку, дозволяє виділити такі основні переваги міжнародних стандартів:

- 1) формування якісної звітності за єдиними правилами, що узагальнюють світову практику та зрозумілі для користувачів різних країн;
- 2) можливість прийняття ефективних управлінських рішень, в тому числі з використанням прогнозної інформації, інформації про існуючі фінансові ризики, наведеної у звітах;
- 3) висока надійність і прозорість показників звітності та можливість перевірки їх достовірності світовими аудиторськими компаніями;
- 4) створення умов для залучення іноземних інвестицій та позикового капіталу, вихід на зарубіжні ринки, в тому числі фондові.

Звичайно застосування МСФЗ не може повністю вирішити усі задачі, що ставляться перед обліковою системою в сучасних умовах. Перешкодою цього виступають різні фактори, як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

На нашу думку, причини проблем впровадження міжнародних стандартів в Україні необхідно розглядати в трьох основних аспектах:

- 1) принципові особливості побудови МСФЗ, що впливають із їх мети та завдань, а також “вузькі місця” міжнародних стандартів;

2) специфічна облікова система України, відмінності між МСФЗ та П(С)БО, що зумовлюють наявність різного професійного менталітету іноземних та вітчизняних бухгалтерів;

3) відсутність комплексного підходу та низький рівень організаційно-методичного забезпечення процесу запровадження МСФЗ України.

Метою МСФЗ є перш за все визначення основ формування і подання фінансової звітності для зрозумілості та порівнянності її показників в різних країнах світу. Внаслідок майже повної відсутності у МСФЗ розкриття методики та техніки обліку, підвищується варіативність підходів щодо їх впровадження в різних країнах.

Таким чином зростає значення вітчизняного досвіду ведення бухгалтерського обліку та складання звітності, виникає необхідність розробки додаткового нормативного забезпечення. Це на нашу думку, в деякій мірі гальмує перехід на міжнародні стандарти.

Разом із наведеними вище загальними проблемами МСФЗ, суттєвою перешкодою їх швидкого впровадження є специфічна система бухгалтерського обліку в Україні, що характеризується:

- широким використанням досвіду радянської школи обліку;
- частковим впровадженням МСФЗ;
- великим впливом господарського та податкового законодавства та ін.

Внаслідок цього можна стверджувати про формування в Україні специфічної облікової культури в Україні, яка характеризується значною формалізацією облікових робіт у відповідності до нормативних актів, які в більшій чи меншій мірі відповідають МСФЗ.

На нашу думку, ще однією суттєвою відмінністю П(С)БО від М(С)ФЗ, є необхідність широкого використання при роботі за останніми професійного судження осіб, що складають звітність. При цьому існує проблема відсутності досвіду застосування професійного судження вітчизняними бухгалтерами. Для її розв'язку варто приділити більше уваги як теоретичному, так і практичному дослідженню цього питання.

Професійне судження пов'язано з принципом суттєвості, що дозволяє забезпечити якісну характеристику фінансової звітності – доречність. Відповідно до Концептуальної основи фінансової звітності, інформація є суттєвою, якщо її відсутність або неправильне подання може вплинути на рішення, які приймають користувачі на основі інформації про конкретний суб'єкт господарювання, що звітує. Внаслідок цього стандарти не передбачають якісну граничну величину для суттєвості або попереднього встановлення, що може бути суттєвим у конкретній ситуації.

Стиль викладення інформації у міжнародних стандартах, наявність у них альтернативних методів обліку, вибір яких здійснюється управлінським персоналом є також відмінними від мови та змісту нормативних документів, з якими звикли працювати українські обліковці. Це вимагає зміни як організаційних, так і методичних підходів до обліку при переході на МСФЗ. Додатково при цьому необхідно врахувати наявність в Україні значного державного регулювання бухгалтерського обліку, що відрізняє її від інших країн та не дає можливості стовідсоткового запозичення їх досвіду.

Розв'язання зазначених проблем повинне стати пріоритетом діяльності відповідних державних органів, професійних і громадських організацій та здійснюватись шляхом реалізації таких основних заходів:

- удосконалення та збільшення фінансування державного регулювання впровадження МСФЗ та розвиток професійних інститутів;

- створення якісного нормативного та методичного забезпечення процесу переходу на МСФЗ з врахуванням особливостей вітчизняної системи господарювання та обліку;

- адаптація до міжнародних стандартів національної нормативно-правової бази шляхом внесення змін та прийняття нових національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку для суб'єктів господарювання, які не застосовуватимуть міжнародних стандартів;

- створення навчальних центрів, розробка навчальних програм та учбової літератури з МСФЗ, контроль за їх діяльністю зі сторони відповідних державних органів тощо.

УДК 657.1:331.2:631.162

Шепель І. В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Оплата праці в Україні регулюється передусім Кодексом Законів про працю України, Законом України «Про оплату праці», а також багатьма іншими законами і нормативними актами. Система законодавства України, що регулює заробітну плату на підприємстві, дуже складна і заплутана, нестабільна і постійно змінюється [3]. Розрахунок заробітної плати в Україні – це складний і дуже трудомісткий процес, який включає безліч законодавчо регульованих видів нарахувань і утримань, державних гарантій, неоднозначного оподаткування і великої кількості звітності. Розмір заробітної плати залежить від складності і умов виконаної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці і господарської діяльності підприємства [1].

Особи, відповідальні на підприємстві за нарахування та розрахунок заробітної плати не рідше одного разу на місяць повинні здійснювати підготовку інформації для бухгалтерського обліку та фінансової звітності в установленому на підприємстві форматі (наприклад, в розрізі кост - центрів, підрозділів і т.д.) і передавати до бухгалтерії, а саме: дані про нараховану заробітну плату; дані про нараховані та утримані податки і збори; залишок відпусток для формування резерву; розрахунок резерву премій (бонусів).

Положення про оплату праці на підприємстві є основним документом, в якому зазначається порядок організації оплати праці на сільськогосподарському підприємстві. Даний документ містить інформацію про: загальні принципи організації оплати праці на підприємстві, системи і форми оплати праці, які застосовуються до різних категорій працівників; штатний розклад працівників підприємства; побудову основної (тарифної) оплати праці з інструкціями за посадами і професіями тарифних ставок та окладів або порядку розрахунку, в залежності від показників роботи працівника і підприємства в цілому; обумовлені доплати, надбавки і компенсації із зазначенням їх розмірів; інші преміальні системи, що використовуються на підприємстві та шкалу преміювання. Первинний облік оплати праці ведеться відділом кадрів, або іншою уповноваженою особою. Основними розпорядчими документами відносно особового складу є: наказ

(розпорядження) про прийом на роботу, наказ (розпорядження) про переведення на іншу роботу, наказ (розпорядження) про надання відпустки, наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту) [5].

Облік праці на сільськогосподарських підприємствах організовується в такому ж порядку, як і на інших. Приймання на роботу оформлюють наказом. На кожного працівника заводять особовий листок. Факт прийому на роботу фіксують у трудовій книжці працівника. При звільненні працівника у ній також записують дані про причину звільнення. Впродовж всього терміну роботи у трудовій книжці здійснюють записи про переміщення працівника і заохочення. Всі записи у трудовій книжці та особовому листку проводять на підставі відповідних наказів. Кожному працівнику сільськогосподарського підприємства надають табельний номер. Проте, на багатьох аграрних підприємствах цим нехтують, оскільки чисельність працюючих тут невелика.

Облік відпрацьованого часу ведуть у табелях обліку використання робочого часу. Якщо на сільськогосподарському підприємстві є структурні підрозділи, в кожному з них ведуть окремий табель, у якому вказують прізвище, ім'я та по батькові працівників у алфавітному порядку або за табельними номерами, і відмічають кожного дня відпрацьовані години. Якщо працівник не був на роботі, то, користуючись умовними позначеннями, зазначають причини неявок на роботу. Облік розрахунків з оплати праці працівників здійснюється на основі різних спеціальних документів. У методичній частині облікової політики вказують: системи і форми оплати праці, що застосовуються на підприємстві; перелік робіт, які підлягають нормуванню; порядок визнання нарахованої суми виплат за поточними зобов'язаннями; порядок нарахування виплат за невідпрацьований час, премій та інших заохочувальних виплат; варіант обліку витрат тощо. Це всі складові знаходять відображення у первинному обліку. Отже, документування оплати праці можна охарактеризувати як письмове свідчення про здійснення господарської операції, що надає юридичної сили даним бухгалтерського обліку. Для обліку праці та її оплати у сільськогосподарських підприємствах застосовують ряд специфічних первинних документів, які наведені на рис. 1.

Первинні документи з обліку праці та її оплати повинні бути складені у момент проведення кожної відповідної господарської операції або, якщо це неможливо, безпосередньо після її завершення. Документи, створені засобами обчислювальної техніки на машино-зчитуваних носіях, застосовуються у бухгалтерському обліку за умови надання їм юридичної сили та доказовості [2].

На основі первинних документів нарахована оплата праці повинна бути відображена по кожному працівнику окремо та по об'єктах обліку. Нарахована сума заробітної плати відображається по кожному працівнику підприємства окремо в Розрахунково-платіжній відомості, які формують відповідно по підрозділах. Дана відомість складається з двох розділів. В першому розділі, який має назву «Нараховано» відображають суми нарахованої оплати праці. Другий розділ – «Утримано і виплачено» призначено для відображення суми виплаченої працівникам з каси за оплатою праці та утримань з неї. Крім розрахунку заробітної плати персоналу, підприємства повинні зробити відповідні нарахування податків і нарахування на цілі соціального страхування на фонд оплати праці (виходячи з граничної суми для нарахування зборів соціального страхування в розрізі кожного співробітника) - ЄСВ (єдиного соціального внеску).

Рис. 1. Первинні документи з нарахування оплати праці, що використовуються в сільськогосподарських підприємствах

Враховуючи наявність різних систем оплати праці, вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, поділяємо думку Мельянкової Л.В. щодо доцільності внесення змін у форми первинних документів. Зокрема, необхідно використовувати коефіцієнт трудової участі, який дозволить належним чином врахувати трудовий внесок кожного працюючого, певною мірою компенсувати відсутність у галузі тарифікації основних працівників. Цього можна досягти, доповнивши «Табель обліку використання робочого часу» (типова форма № П-5) коефіцієнтами трудової участі (КТУ) та кваліфікації (ККв). Використання коефіцієнтів дозволить врахувати дисциплінованість кожного працівника, якість його роботи, ставлення до неї, до засобів праці, техніки безпеки, членів трудового колективу тощо [4]. Дане обґрунтування обґрунтоване розвитком ринкових відносин та інтеграції України у Європейське співтовариство у зв'язку з чим більшість спеціалізованих форми затверджені ще до переходу сільськогосподарських підприємств на нові форми господарювання, а тому є застарілими. Такий стан обмежує можливості впровадження міжнародних рекомендацій та не відповідає потребам сьогодення. Це вимагає перегляду всіх спеціалізованих форм первинних документів, що використовуються сільськогосподарськими підприємствами, що вимагає подальших досліджень у даному напрямку.

Література:

1. Кашенко О.Л. Екологічна складова національної продовольчої безпеки. – нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки

України у XXI столітті / О.Л. Кашенко. – К.: ІАЕ, 2001. – С. 221-223.

2. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 [Електронний ресурс] / режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0168-95&p=1316674681144030>.

3. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. №108/95-ВР // Відомості Верховної Ради України – 1995. – №17. – С 121.

4. Мельянкova Л.В. Облік і контроль оплати праці в сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. ... канд. техн. наук : 08.00.09/ Людмила Василівна Мельянкova. – Київ, 2010. – С. 9-10.

5. Юрчук Н.П. Елементи організаційної побудови первинного обліку оплати праці сільськогосподарських підприємств / Н.П. Юрчук // Ефективна економіка. - № 10, 2012. – С. 89.

УДК 657.471

Шматковська Т. О.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,

Гапонюк В.М., студент,

Східноєвропейський національний університету імені Лесі Українки

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

Найголовнішим трудовим стимулом праці є матеріальна винагорода.

Заробітна плата є важливий показником економічної стабільності та зростання на макро- та макrorівні.

Заробітна плата – це обчислена у грошовому виразі оплата, здійснювана роботодавцем працівникові за роботу, яка відповідно до трудового договору виконується або має бути виконаною працівником. Необхідність вивчення існуючих проблем визначає актуальність теми.

Теоретичним і практичним питанням розгляду проблем обліку з розрахунків оплати праці та вдосконалення їх шляхів присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Значний внесок у дослідження цих проблем зробили: Сопко В. В., Хомин П. Я., Гарасим П. М., Бутинець Т. А., Жук Н. Л., Семенов Г. А., Андрущенко Л. О., Голов С. Ф., Білуха М. Т., Дорош Н. І., Усач Б. Ф., Петрик О. А. та ін.

Робота бухгалтера, яка пов'язана з обліком розрахунків з оплати праці, найбільш складна та трудомістка. Помилка у нарахуванні заробітної плати автоматично призводить до цілої серії помилок і порушень, які є найважчими за своїми наслідками.

Важливе значення має чітка організація облікової роботи розрахунків з оплати праці на підприємстві, оскільки вона є найбільш відповідальною та трудомісткою. На деяких підприємствах наявні неофіційні поза облікові нарахування й виплати заробітної плати працівникам без сплати встановлених законодавством податків і платежів, так звана заробітна плата "у конвертах", цей момент потребує вдосконалення існуючих підходів бухгалтерського обліку [1].

До проблем обліку розрахунків з оплати праці відносять:

- 1) Примусова відпустка за власний рахунок більше ніж 15 календарних днів на рік
- 2) Переведення працівників на неповний робочий день (0,5, 0,25 або 0,1 ставки окладу)

- 3) Звільнення працівників згідно з чинним законодавством
- 4) Звільнення працівників в порушення чинного законодавства
- 5) Затримка виплати заробітної плати
- 6) Не проведення індексації заробітної плати
- 7) Не ведуться таблиці обліку робочого часу
- 8) Включення до відомостей підставних осіб
- 9) Завищення суми «Разом до виплати»
- 10) Неповне нарахування та утримання авансів
- 11) Неправильним визначенням обсягів виконаних робіт
- 12) Неправильний розрахунок податку на доходи фізичних осіб (ПДФО)
- 13) Неправильний розрахунок єдиного соціального внеску
- 14) Неправильне застосування тарифних ставок

Причинами відхилень між даними аналітичного й синтетичного обліку рахунка 66 «Розрахунки з оплати праці» можуть бути перекручення даних внаслідок зловживань (завуалювання видатку грошей шляхом вилучення з фонду споживання різних виплат і утримань); неповне утримання авансів; повторне списання грошових документів з віднесенням виплат за ними в дебет рахунка 66 «Розрахунки з оплати праці»; зменшення дебіторської заборгованості або збільшення кредиторської заборгованості під час перенесення сальдо з однієї розрахункової відомості до іншої [5, с. 24].

Високий рівень податків на заробітну плату спричиняє до недобросовісності ведення обліку та виникнення шляхів уникнення від сплати податків, це негативно впливає на соціальну захищеність працівник та зменшення їх прав та свобод.

До основних способів удосконалення обліку заробітної плати відносять:

- 1) Удосконалення рахунків аналітичного обліку
- З цією метою пропонується ввести відповідні аналітичні рахунки до субрахунку 661 "Розрахунки за заробітною платою":
- 6611 "Поточні виплати працівникам";
 - 6612 "Виплати при звільненні";
 - 6613 "Виплати по закінченні трудової діяльності";
 - 6614 "Інші виплати працівникам".

Такі зміни дозволять підвищити інформативність системи обліку стосовно розрахунків з оплати праці й узгодять чинні нормативні документи.

- 2) Перехід на контрактну форму оплати праці.

У разі переходу на контрактну форму трудового договору весь трудовий стаж працівника, навіть на одному підприємстві, поділяється на кілька етапів з обов'язковим контролем виконання сторонами взаємних зобов'язань. Водночас скорочуються суб'єктивні фактори впливу. Необхідність переукладення чинного або укладення нового контракту постійно мобілізує сторони на суттєве підвищення взаємної відповідальності.

- 3) Утворення та обґрунтування соціального пакету.

До складу соціального пакета включають як базові соціальні гарантії, передбачені законодавством про працю та соціальне забезпечення, так і додаткові матеріальні блага, надання яких здійснюється роботодавцем за власною ініціативою.

- 4) Автоматизація системи обліку оплати праці, яка б покращувала та збільшувала якість обліку.

Автоматизована система значно полегшує роботу бухгалтера, виключає можливість помилок, які могли б виникнути при ручному розрахунку цим самим забезпечуючи правильність нарахування заробітної плати працівникам підприємства та нарахування

обов'язкових платежів до фондів та бюджету. При цьому відпадає потреба в здійсненні перевірок, ревізій, аудиту первинної документації..

5) Впровадження багатоденних і накопичувальних документів, пристосованих до використання обчислювальної техніки.

Це зменшить кількість документації.

Так як витрати на оплату праці є однією з основних статей витрат, тому особлива увага приділяється їй нарахуванні. Для цього потрібно знати проблеми, які можуть виникнути та шляхи її вирішення. Також важливо, щоб підприємство хотіло відображати економічно достовірну та обґрунтовану інформацію. Це стане причиною не тільки довіряти підприємству, але й значно знизить рівень помилок облікової роботи. Облік праці та заробітної плати має бути організований таким чином, щоб сприяти підвищенню продуктивності праці. Вирішення низки проблем в оплаті праці на підприємствах може стати стимулом економічного підйому.

Література:

1. Покатаєва О. В. Шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві / О. В. Покатаєва, Г. О. Кошулинська // Держава та регіони. Науково-виробничий журнал. Серія : Економіка та підприємництво. – 2010. – № 3. – С. 139–141.

2. Ангеловська О.В. Аудит розрахунків з оплати праці та типові помилки і порушення, що можуть бути виявлені при його проведенні / Ангеловська О.В., Синяєва Л.В.// Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) – №1(25), – С. 14 -18

УДК 657.01

Шматковська Т.О.,

к.е.н., доц. доцент кафедри обліку і аудиту,

Жовнір О.В., студентка,

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНШИМИ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Особливе місце в системі бухгалтерського обліку займають питання, пов'язані зі станом необоротних активів. Вивчення цього питання дає змогу краще прослідкувати господарські процеси, які відбуваються на підприємстві.

Під іншими необоротними матеріальними активами, розуміють матеріальні активи, призначені для використання протягом періоду більше одного року (або операційного циклу, якщо він більше одного року) і які не входять до складу основних засобів. Термін використання інших необоротних активів, встановлюється підприємством і зазначається в Наказі про облікову політику.

Бухгалтерський облік інших необоротних матеріальних активів регламентується П(С)БО 7 "Основні засоби" [1].

Одним з основних принципів здійснення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності є послідовність, тобто постійне (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики [2].

Облік інших необоротних активів здійснюється протягом усього їхнього життєвого циклу, від надходження на підприємство і до моменту їхньої ліквідації, чи реалізації. Для інших необоротних активів періодично нараховується знос, проводиться планова переоцінка їхньої вартості і накопиченого зносу.

Процес документального оформлення операцій з іншими необоротними активами ідентичний порядку оформлення операцій з основними засобами і малоцінними та швидкозношуваними предметами. [2].

Придбані інші необоротні зараховуються на баланс підприємства по первісній вартості. Відповідно до П(С)БО 7 первісною вартістю ІНМА є історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі коштів чи справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів [1].

Амортизаційні відрахування по об'єкту інших необоротних активів припиняються з першого числа місяця, що іде за місцем повного погашення вартості цього об'єкта ч списання цього об'єкта з бухгалтерського обліку [5].

Згідно П(С)БО 7, амортизація інших необоротних активів нараховується аналогічно до амортизації основних засобів прямолінійним і виробничим методом, проте до бібліотечних фондів та малоцінних необоротних матеріальних активів застосовується ще метод нарахування 50 % вартості та метод нарахування 100 % вартості в першому місяці використання об'єкта [1].

Вартість інших необоротних активів погашається нарахуванням амортизації методом, який визначається підприємством самостійно, виходячи з очікуваного способу використання таких об'єктів і фіксується в Наказі про облікову політику.

У результаті зняття інших необоротних активів з обліку формується документ Акт вибуття інших необоротних активів, картка інших необоротних активів переміщається в групу “Зняті” з обліку інших необоротних активів [3].

Документ “Списання інших необоротних активів ” використовується при знятті з обліку інших необоротних активів у випадках:

- ліквідація в силу зносу;
- знищення при стихійних лихах;
- нестача після інвентаризації;
- закінчення терміну використання [3].

Отже, Інші необоротні матеріальні активи – матеріальні активи, призначені для використання протягом періоду більше одного року (або операційного циклу, якщо він більше одного року) і не входять до складу основних засобів. Інші необоротні (або фіксовані) активи менш ліквідні, ніж оборотні(поточні), призначені для використання протягом тривалого періоду часу. Вони важко реалізуються, тому що необхідний певний час та додаткові витрати. Від ефективного управління та правильного ефективного використання складових інших необоротних активів підприємства залежить обсяг його діяльності, та результативність функціонування.

Література:

1. П(С)БО 7 – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.200 р. №92.
2. Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посібник. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2000. - 245 с.
3. Пархоменко В.М. Бухгалтерський облік в Україні. Нормативи. Коментарі. ч. 5. - Луганськ: "Промдрук" ДСД "Лугань", 2011. - 336 с
4. Хоцянівська Н. Основні фонди в оперативному лізингу та у користуванні. - Вісник податкової служби. – 2013. - №1047
5. Хоцянівська Н. Порядок нарахування податкової амортизації - Вісник податкової служби. – 2013. - №1032.

ДО ПРОБЛЕМАТИКИ СУТНІСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ АСПЕКТІ

Випуск і реалізація продукції впливає на результативність функціонування кожного виробничого підприємства, адже реалізація готової продукції – це основне джерело формування його доходу. Тому з метою детального розуміння механізмів зростання прибутковості доцільно розглянути економічне призначення готової продукції, з'ясувати економічний зміст та класифікацію досліджуваної категорії.

Проблематика трактування та класифікації готової продукції висвітлена в наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: Ф. Ф. Бутинця, М. Т. Білухи, М. Ф. Огійчука, В. Я. Плаксієнка, М. С. Пушкарата та ін.

Зокрема, Н. П. Мешко зазначає, що готова продукція – продукція (товар), вироблена з використанням давальницької сировини (крім тієї частини, що використовується для проведення розрахунків за її переробку) і визначена як кінцева у контракті між замовником і виконавцем [1].

Т.В. Федосова під готовою продукцією розуміє продукцію, яка пройшла всі послідовні стадії технічного процесу, включаючи упаковку, маркерування, контроль якості і готова до реалізації [2].

На думку В.Я. Кожинова, готова продукція – продукція, завершена у виробництві і підготовлена до продажу або відправки замовнику, до вивезення з підприємства-виробника [3].

Узагальнюючи зазначимо, що готова продукція – це продукція, яка виготовлена за певними стандартами, з використанням необхідної сировини, має повністю завершену форму, яка пройшла всі норми контролю в середині підприємства, відповідає всім стандартам та нормам, тобто повністю завершений продукт, який готовий до передачі на склад або до вибуття на сторону.

З метою формування більш повного уявлення про призначення готової продукції у зростанні прибутковості діяльності підприємства, вважаємо за доцільне розглянути різні підходи щодо її класифікації (рис.1).

Рис. 1 Схема класифікації готової продукції за основними ознаками

До прикладу, за технологічною складністю продукцію поділяють на просту і складну. При цьому вона може бути основною, побічною або супутньою. За своїми характеристиками супутня продукція майже не відрізняється від основної, тому її кількісні та якісні параметри визначають аналогічно основній продукції.[4].

Супутня продукція – це продукція, отримана в одному технологічному циклі (процесі) одночасно з основною. За якістю вона відповідає стандартам та призначена для подальшої обробки або відпуску споживачам. Супутня продукція як вихідний елемент виробничого процесу має якісні та кількісні параметри, які повинні одержати вартісну характеристику.

Побічна продукція – це продукція, що іноді утворюється в комплексних виробництвах при виробництві основної і, на відміну від супутньої (допоміжної), не потребує додаткових витрат.

За результатами проведеного дослідження, можна зробити висновок, що під готовою продукцією слід розуміти актив, призначений для споживання, як для потреб виробника так і для потреб зовнішніх користувачів незалежно від форми існування, виробництво якого завершено, відповідає технічним умовам виробничого процесу і вимогам замовника. Подальше дослідження означеної проблематики вбачаємо у необхідності вибору показників для забезпечення вдалого оцінювання ефективності виготовлення та реалізації продукції суб'єктів господарювання.

Література:

1. Мешко Н. П. Трансформація процесів управління реалізації готової продукції в умовах переходу до ринку : дис. канд. ек. наук: канд. екон. нау / Н. П. Мешко– Дніпропетровськ, 2010. – 20 с.

2. Федосова Т. В. Бухгалтерский учет / Т. В.Федосова – Таганрог : ТТИ ЮФУ, 2010. – 364 с.

3. Кожин В. Я. Бухгалтерский учет : пособие для начинающих / Кожин В. Я. – М., 2012 – 152 с.

4. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник для спеціальності «облік і аудит» вищих навчальних закладів. – друге видання, перероб. та доп. / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ЖІТІ : ПП «Рута», 2002. – 672 с.

УДК 657.471:334:631

Шматковська Т. О.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,

Корнійчук А. А., студентка,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Організаційно-економічні зміни, які сталися в галузі після реформування сільського господарства, обумовлюють необхідність нових підходів щодо вирішення проблеми формування затрат на виробництво продукції. Основні теоретичні аспекти обліку і контролю витрат на виробництво продукції висвітлюють в своїх працях Усач Б.Ф., Бутинець Т.А., Бутинець Ф.Ф., Огійчук М.Ф., Завгородній В.П., Ткаченко Н.М., та інші вчені. Проблеми та перспективи розвитку тваринництва в Україні та шляхи зниження витрат на виробництво продукції цієї галузі відображені в працях Боярової О.А., Окопного О.М., Жуйкова Г.Є. та інших авторів [2, с.479].

Виробництво є одним із основних процесів господарської діяльності підприємства. Характерною особливістю цього процесу є формування витрат на виробництво продукції, що становлять її виробничу собівартість, тому до витрат виробництва відносять витрати, обумовлені технологією виробництва, перебувають у залежності від обсягу випущеної продукції і складають її речову основу. У цьому контексті особливого дослідження потребує функція обліку як основний засіб нагромадження, оцінювання та передачі інформації, необхідної для координування виробничого процесу та прийняття відповідних управлінських рішень. Вважаємо, що облік витрат займає визначальне місце в економіці підприємства, оскільки на ньому базуються економічні площини виробництва продукції [1, с.464].

Важливо, що організаційно-правовою основою формування собівартості продукції (товарів, робіт, послуг) є нормативно-правові акти, розроблені Верховною Радою України, міністерствами та відомствами аграрної галузі та безпосередньо підприємствами. Основними відмінностями їх є те, що Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств містять перелік статей калькуляції витрат і особливості калькулювання собівартості продукції тваринництва, а Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 „Витрати” лише визначає, що перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції встановлюються підприємством. В Методичних рекомендаціях з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств також, на відміну від Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 „Витрати”, зазначено, що

в сільськогосподарських підприємствах загальновиробничі витрати не діляться на постійні і змінні.

Особливо гостро постає проблема створення системи обліку витрат для розробки ефективних стратегічних управлінських рішень з метою своєчасного передбачення виникнення несприятливих ситуацій та спрямування діяльності тваринницьких підрозділів на досягнення позитивних кінцевих результатів. При цьому виникла проблема узгодження обліку поголів'я з обліком витрат і виходу продукції скотарства, створення системи бюджетування витрат та здійснення подальшого контролю за ефективним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів з врахуванням особливостей функціонування галузі [2, с.500]..

Відсутність єдиної системи формування внутрішньої управлінської звітності не забезпечує користувачів повною та узагальненою інформацією про рівень понесених витрат на виробництво продукції по кожному центру відповідальності, виконання планових завдань, відхилення фактичних результатів від планових та причини цих відхилень.

Становлення ринкових відносин в нашій державі обумовлює необхідність удосконалювати господарський механізм і зокрема управління економічними процесами на підприємствах і об'єднаннях незалежно від форм власності. Виходячи із того, що облік виробничих витрат має велике значення в системі всього облікового процесу, тому він повинен бути організований так, щоб існувала можливість оперативно впливати на зниження собівартості, встановлювати фактори, які впливають на її рівень і виявляти додаткові резерви її зниження.

Література:

1. Герасим П. М. Первинний та аналітичний облік на підприємстві / П. М. Герасим Г. П.Журавель, П. Я. Хомин [навчальний посібник]. – Тернопіль, 2005. – 464 с.
2. Огійчук М. Ф. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах / М. Ф. Огійчук. – Київ : “Вища освіта“, 2003. – С. 479 – 502.

УДК 336.226.1

Шматковська Т. О.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,

Мельник К.П., студентка,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ЗМІН ЩОДО ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

Податок на прибуток підприємств є одним із видів прямого оподаткування – прибуткового, і оподатковує доходи юридичних осіб, на відміну від прибуткового податку, який стягується з громадян [1]. Завдяки Закону України від 28.12.2014 р. № 71-VIII, який присвячений податковій реформі, Розділ ПКУ, присвячений податку на прибуток, викладено в новій редакції. Тому розглянемо основні зміни, що відбулись.

Базова ставка податку на прибуток, як і в 2014 році, так і після змін, лишається 18% (рис.1). Скасовано ставку 5% для суб'єктів ІТ - індустрії. Без пільгової ставки лишилися суб'єкти з пріоритетних галузей економіки. До 2016 року ще діятиме ставка 0% для тих, хто перебуває на так званих «податкових канікулах».

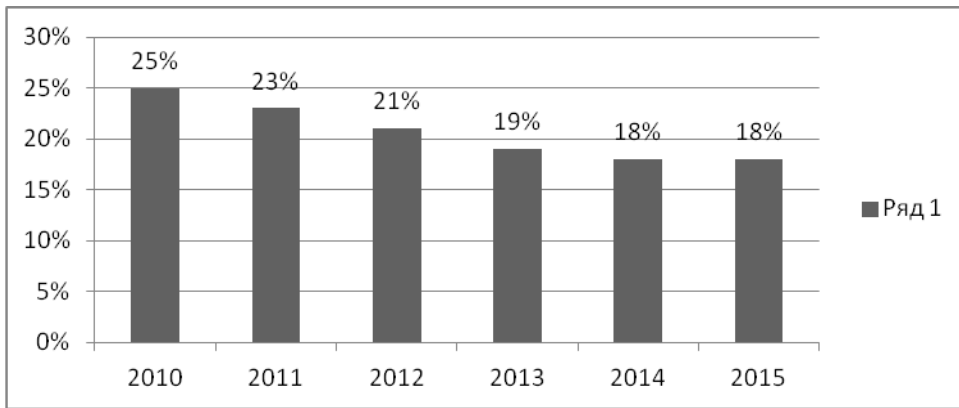

Рис.1. Динаміка змін ставки ПНП протягом 2010 – 2015 рр.

Як і раніше, платники податку на прибуток звітуватимуть за підсумками року та разом із декларацією подаватимуть і фінзвітність. Однак подовжено строк такого звітування - декларацію за 2015 рік треба буде подати до 1 червня 2016 року. Разом із декларацією, подається фінзвітність.

Сплата щомісячних авансових внесків у березні 2015 року – травні 2016 року провадиться у розмірі 1/12 нарахованої суми податку на прибуток підприємств за 2014 рік. У січні – грудні 2015 року та січні - травні 2016 року сплата таких внесків здійснюється платниками податків з річним доходом, який враховується при визначенні об'єкта оподаткування, що перевищує десять мільйонів гривень.

Сума неврахованого у зменшення нарахованої суми податкового зобов'язання з податку на прибуток залишку авансових внесків при виплаті дивідендів, що відображається у рядку 13.5.2 додатка заробітної плати до Податкової декларації з податку на прибуток за 2014 рік, буде врахована у зменшення нарахованої суми податку на прибуток у декларації з податку на прибуток за 2015 рік при визначенні щомісячних авансових внесків, що підлягатимуть сплаті в наступний дванадцятимісячний період.

Щодо авансових внесків під час виплати дивідендів, то до внесення змін уся сума дивідендів підлягала обкладенню авансовим внеском. Тепер же база оподаткування розраховується із суми перевищення дивідендів, що підлягають виплаті, над значенням об'єкта оподаткування за відповідний податковий (звітний) рік, за результатами якого виплачуються дивіденди, грошове зобов'язання щодо якого погашене. Таке правило діє, лише якщо грошове зобов'язання з податку на прибуток уже сплачено до бюджету, інакше авансовий внесок розраховується з усієї суми дивідендів, що підлягають виплаті [2].

Якщо дивіденди виплачуються за неповний календарний рік, то для обчислення суми беруть об'єкт оподаткування пропорційно кількості місяців, за які сплачуються дивіденди.

До внесення змін ПКУ дозволяв урахувати суму сплаченого авансового внеску в зменшення податку на прибуток (окрім податку на прибуток страховиків). При цьому закон не уточнював періодів зарахування. Тепер же авансові внески можуть бути зараховані лише в зменшення податкового зобов'язання з податку на прибуток, задекларованого в податковій декларації за звітний (податковий) рік.

Також існувала чітка норма щодо невключення отриманих дивідендів у податковий дохід платника податків (окрім постійних представництв нерезидентів). Тепер такої норми немає, як, власне, і самого поняття податкового доходу. Натомість ПКУ в новій редакції зменшує фінансовий результат до оподаткування на суму нарахованих доходів від участі в капіталі інших платників податку на прибуток

підприємств та у вигляді дивідендів. Тож і тепер отримані підприємствами дивіденди не оподатковуватимуться [3].

Щодо кола платників, то платниками податку на прибуток із числа резидентів є суб'єкти господарювання — юридичні особи, що провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами. Не будуть платниками податку на прибуток бюджетні установи та громадські об'єднання, політичні партії, релігійні, благодійні організації, пенсійні фонди, метою яких не можуть бути одержання та розподіл прибутку серед засновників, членів органів управління, інших пов'язаних із ними осіб, а також серед працівників таких організацій. Реєстр таких вестиме ДФСУ, і лише при внесенні їх до такого Реєстру неприбуткових установ та організацій вони не вважатимуться платниками податку на прибуток. Окрім того, не є платниками податку на прибуток суб'єкти, що обрали спрощену систему оподаткування.

Із 2015 року ввійшли в дію інші правила розрахунку податку на прибуток. Податок на прибуток обчислюється виходячи із бухгалтерського фінрезультату (за П(С)БО чи МСФЗ), відкоригованого на різниці, передбачені ПКУ (амортизаційні різниці, різниці, які виникають при формуванні резервів (забезпечень), різниці, які виникають під час здійснення фінансових операцій [2].

Без коригувань можна буде визначати прибуток до оподаткування, якщо річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за правилами бухобліку, за останній річний звітний (податковий) період не перевищує 20 млн грн. При цьому прийняти таке рішення платник може лише раз упродовж безперервної сукупності років, у яких дохід не перевищує 20 млн грн.

Скасовано більшість пільг із податку на прибуток. Фактично звільнення від оподаткування залишено тільки для підприємств та організацій, заснованих громадськими організаціями інвалідів. А також до кінця 2016 року залишено ставку податку 0% для тих, хто перебуває на так званих «податкових канікулах».

Особливі правила оподаткування передбачено для букмекерської діяльності, діяльності з випуску та проведення лотерей, азартних ігор (у тому числі казино); страхової діяльності; діяльності інститутів спільного інвестування та суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення.

Беручи до уваги кардинально нову методику визначення податку на прибуток у 2015 році, платників податку на прибуток звільнили від відповідальності за наслідками діяльності у 2015 році за:

- порушення порядку обчислення податку на прибуток;
- правильністю заповнення податкових декларацій із податку на прибуток;
- повнотою сплати податку на прибуток [2].

Однак, попри все податок на прибуток був і залишається важливим джерелом наповнення бюджету України, незважаючи на законодавчі зміни, спрямовані на зменшення податкового навантаження.

Література:

1. Бухгалтерський облік та оподаткування : [навч. посібник / за ред. Р.Л. Хом'яка, В.І. Лемішовського]. – Львів : Бухгалтерський центр «Ажур», 2008. – 1112 с.
2. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 р. № 2755-IV // Відомості Верховної Ради України. / [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Податок на прибуток – 2015: що принесла податкова реформа / [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/onenews/55816>.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах посилення конкуренції, швидких змін зовнішнього середовища, що супроводжуються зростанням ризиків і невизначеності розвитку підприємств, підвищується роль фінансової інформації. Головним джерелом цієї інформації є бухгалтерський облік підприємств, роль якого часто розглядається лише з позицій джерела інформаційного забезпечення. Недооціненим є розгляд облікової системи з позицій важелю, який є необхідною умовою ефективного антикризового управління.

Дослідженням елементів та джерел інформаційного забезпечення програм антикризового управління підприємств займалися Василенко В.О., Ситник Л.С., Терещенко О.О., Череп А.В., Пушкар М.С., Садовські І.Б. та інші автори. Не зважаючи на значну кількість публікацій з даної тематики сьогодні існує ряд невирішених питань цього напрямку, а всі елементи облікової системи підприємства вимагають більш детального дослідження для цілей антикризового управління [1].

Роль бухгалтерського обліку і звітності більшістю дослідників проблем фінансового менеджменту підприємств розглядається саме з позицій джерела інформаційного забезпечення. Безперечно, головною функцією бухгалтерського обліку є забезпечення користувачів, в тому числі управлінського персоналу підприємства, повною та неупередженою інформацією про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства. Фінансова звітність підприємств застосовується в процесі фінансового аналізу, планування, розробки фінансової стратегії та політики, дає найбільш агреговане уявлення про результати фінансової діяльності підприємства [2].

Для того, щоб фінансова інформація була надійним джерелом інформаційного забезпечення, їй повинні бути притаманні деякі якісні характеристики. Основоположними якісними характеристиками фінансової інформації є доречність та правдиве подання. Доречна фінансова інформація може спричинити відмінності у рішеннях, які приймають користувачі. Фінансові звіти подають економічні явища у словах та числах. Щоб бути корисною, фінансова інформація повинна не лише подавати відповідні явища - вона повинна також правдиво подавати явища, які вона призначена подавати. Зіставність, можливість перевірки, вчасність та зрозумілість - це якісні характеристики, які збільшують корисність інформації, яка є доречною та правдиво поданою. Зіставність це якісна характеристика, яка дає змогу користувачам ідентифікувати та зрозуміти подібності статей фінансової звітності та відмінності між ними. На відміну від інших якісних характеристик, зіставність не стосується лише однієї статті. Для порівняння необхідно щонайменше дві статті. Можливість перевірки допомагає запевнити користувачів у тому, що інформація правдиво подає економічні явища, які вона призначена подавати. Своєчасність означає можливість для осіб, які приймають рішення, мати інформацію вчасно, так щоб ця інформація могла вплинути на їхні рішення. Класифікація, охарактеризування та подання інформації ясно і стисло робить її зрозумілою [3].

Важливим елементом антикризового управління є підвищення ефективності облікової системи, можливими шляхами якого є автоматизація бухгалтерського обліку та удосконалення інформаційних систем. Так, провадження у діяльності спеціалізованих бухгалтерських програм, інформаційних доступів, юридичних і

консультаційних порталів та інших уніфікованих програм, розроблених на замовлення з урахуванням специфіки конкретного підприємства матимуть суттєвий вплив на якість та достовірність фінансової інформації і продуктивність роботи найманих працівників в цілому. Система внутрішньої звітності на підприємствах забезпечує задоволення інформаційних потреб управлінців підприємства та полегшує документообіг, тому при налагодженні роботи підприємства розробка чи удосконалення системи внутрішньої звітності є також важливим елементом антикризового управління. Управлінська звітність дозволяє керівництву підприємства отримати оформлені належним чином відомості для прийняття управлінських рішень та для розуміння своїх можливостей в отриманні необхідних відомостей від виконавців, а також можливостей інформаційної та технічної служб. При формуванні чи удосконаленні системи управлінської звітності потрібно: – визначити форму, терміни надання і відповідального за складання документа; – скласти схему документообігу внутрішніх документів; – призначити відповідальних за вихідну інформацію; – визначити користувачів інформації та звітів; – сформувані корпоративні стандарти фінансового, управлінського обліку [4].

При здійсненні антикризового управління підприємствами важливу роль відіграє фінансова інформація та ефективність облікової системи. Для того, щоб фінансова інформація була надійним джерелом інформаційного забезпечення, їй повинні бути притаманні деякі якісні характеристики: зіставність, можливість перевірки, вчасність та зрозумілість. Використання обліку слід розглядати не лише з позицій постачальника інформації, а з позицій бухгалтерського обліку.

Головними шляхами запобігання кризи є: оптимізація облікової політики, податкове планування, автоматизація бухгалтерського обліку та удосконалення інформаційних систем, складання прогнозів та планів діяльності. Оптимізація облікової системи у свою чергу включає такі методи: використання різних методів амортизації, проведення інвентаризацій та переоцінок активів, контроль виплат працівникам (заробітна плата, премії, надбавки), створення резервів забезпечення на виплату відпусток працівникам підприємства та виконання гарантійних зобов'язань [1]. Використання наведених облікових підходів дає змогу підвищити ефективність діяльності підприємств та результативність антикризових заходів.

Література:

1. Ефективність бухгалтерського обліку в системі антикризового управління підприємством [Електронний ресурс] / Ю. В. Калюжна // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 3 (19). – С. 147-152. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n3.html>.
2. Гринчишин Я.М. Багатоаспектна роль бухгалтерського обліку та звітності в антикризовому фінансовому менеджменті підприємств / Гринчишин Я.М. // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10(1). – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/jpdf/ecnof_2013_10\(1\)_24.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/ecnof_2013_10(1)_24.pdf).
3. Концептуальна основа фінансової звітності, [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_009.
4. Матюха М.М. Модернізована система управлінської звітності в умовах використання інформаційних технологій / Матюха М.М. // Фінанси, облік і аудит. – 2013. – Вип. 1. – С. 269–276. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Foa_2013_1_34.pdf.

СЕКЦІЯ 3.
УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ПІДСИСТЕМА СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

УДК 338.512

Shmatkovska T. O., Ph. D. in Economics,
 Associate Professor of the Accounting and Audit Department,
Sliepenko K. O., student,
 Lesya Ukrainka Eastern European National University

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF MODERN EXPENSES
MANAGEMENT AIMED TO INCREASE PROFITABILITY OF THE
ENTERPRISES

At the present stage of market economy development in Ukraine the most prevalent practice is introducing foreign experience in cost management. This issue is actual, because the expenses form a production cost, aimed to maximize enterprise profitability and to guarantee competitive advantage that is possible by reducing production costs. For this, it is necessary to search for the new methods of effective cost management, such as absorption costing, cost killing, kaizen costing, LCC analysis, VCC method and costs benchmarking.

We considered the most significant functions of these methods, described its advantages and disadvantages (Table. 1).

Table. 1

Advantages and disadvantages of enterprise cost management

Method	Advantages	Disadvantages
(Absorption costing) All production costs assessed upon products sold and goods remained unsold, thus part of fixed costs related to inventories, i.e. it is a method of complete assessment or absorption costs [2, p. 131].	The absence of dividing expenses into fixed and variable; more precisely determined the financial result; covering by the income from products sold not only of direct variable costs, but also fixed overhead; increase the validity of the choice of an additional order or cancel it.	Retrospectivity and conditionality in the assessment of overhead; establishing actual cost of production per unit only at the end of the period; conditionality of the overhead assessment; including into the cost of production expenses that are not directly related to the production; complications of the accounting and calculation procedures; insufficient attention to the behavior of costs depending on the amount of output.
(Cost killing) Aimed to minimize costs in the short term without suffering loss on the enterprise; it is used in crisis management and competitiveness management.	Allows to reduce costs coming from internal and external environment in short terms [2, p. 79].	Provides reducing wage costs and reducing staff. Requires systematic usage of all types of costs and business units [2 p. 80].

<p>(Kaizen costing) This process of gradual reduction of costs at the stage of production, resulting attained in cost the required level [4, p. 10-12].</p>	<p>Reduce the cost at all stages of production, service and marketing; providing an acceptable level of profitability of products and businesses as a whole; providing continuous cost reduction and keeping it at a given level; possibility of using the method in all industries combined with other methods of cost management.</p>	<p>Presence of necessary staff motivation; involvement of personnel in enterprise management; the complexity of the system; heavy dependence on human factor.</p>
<p>(LCC analysis) Costs calculation of at all stages of the product life cycle.</p>	<p>Allows you to determine the production costs of individual products at any time; takes into consideration the effects of inflation and the use of cash flow discounting when making decisions; provides the strategic vision of the cost structure and comparing it with the structure of income [3, p. 13-14].</p>	<p>Requires to ensure the accuracy of the information; different difficulties in the identifying stages of life cycle; affected by uncertainty in the calculation of overheads [3, p. 15].</p>
<p>(VCC method) Consider consumer value chain, provides analysis of the costs existing outside of the sphere of direct influence of the company.</p>	<p>Allows you to present value of costs of the enterprise in terms of creating new value; assess the feasibility of the processes leading to the formation of the costs; maximize enterprise costs tied to expected revenues [2, p. 91].</p>	<p>Requires the establishment of an appropriate information management, continuous cost optimization under the operational control of the enterprise and participation of qualified specialists [2, p.73].</p>
<p>(Cost benchmarking) The method of evaluation of strategies and goals of the organization compared with successful entrepreneurial organizations for determining their place in a particular market [1, p. 5].</p>	<p>Avoiding mistakes; increasing profit of the organization in a relatively short time; obtain comprehensive assessment of cost management in the enterprise compared to the benchmark; gradual improvement in cost management based on the experience and technology of other enterprises</p>	<p>Security and secrecy of the companies; existing systems of accounting and taxation not always get real data on any indicators. The wrong choice of the benchmark that reduces the effectiveness of this method; requires system and commitment in applying experiences of other companies [1, p. 9].</p>

According to the results of methods of company's cost management analysis, it was found that each has its advantages and disadvantages. When choosing a method of cost management it is necessary to take into account the specifics of the company and a clear understanding of its peculiarities in order to avoid drawbacks and maximizing the fullest usage of its benefits to optimize the efficiency and profitability of each enterprise.

References:

1. Cost Benchmarking Principles and Expectations: Government Construction / [Digital resource]. - Access mode: https://www.gov.uk/government/Cost_Benchmarking_Principles_and_Expectations.pdf
2. Drury C. Cost and management accounting / C. Drury [Digital resource]. - Access mode: <https://www.drury-online.com/content/9781408049044.pdf>
3. Robert R. Guidelines for life cycle cost analysis / Robert R. - Stanford University Land and Buildings, 2005, 30 p.
4. Singh R. Adoption and implications of kaizen and target costing techniques / R. Singh // A study of selected automobile companies. - Maharshi Dayanand University, Rohtak, 2014. – 18 p.

УДК 657

**Арендар Л. М., студент,
Костюнік О. В.,**

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту,
Національний авіаційний університет

АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Виникнення в глибинах бухгалтерського обліку управлінської складової зумовлено необхідністю прийняття управлінських рішень на основі інформаційної системи, що функціонує на якісно новому технічному рівні, яка повинна стати складовою частиною керуючої системи підприємства. Така керуюча система повинна відповідати сучасним вимогам підходу до організації обліку. При цьому велику увагу необхідно приділити розширенню та посиленню функцій бухгалтерського обліку, використанню його аналітичного потенціалу як основного і достовірного джерела управлінської інформації. Що, безумовно, стало причиною появи нового виду обліку, який отримав назву «управлінський».

У світовій практиці існують різні підходи до визначення поняття «управлінський облік». Український термін походить від англійського management accounting (або managerial accounting).

У різні періоди сутність і зміст управлінського обліку визначалися підходами: виробничого обліку; підсистеми бухгалтерського обліку; інформаційної структури, заснованої на даних господарського обліку; системи управління процесом реалізації цілей підприємства – контролінгу. Зародження теорії управлінського обліку в європейських школах XVII ст. пов'язано зі зміною юридичного напрямку бухгалтерської науки економічним.

Під системою управлінського обліку на підприємстві, як відомо, розуміють спостереження, оцінку, реєстрацію, вимірювання, обробку, систематизацію та передачу інформації переважно про витрати і результати господарської діяльності в інтегрованій системі обліку, нормування, планування, контролю та аналізу, з метою формування достатньої інформаційної бази внутрішнім користувачам і прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень.

На нашу думку, найбільш повним є визначення системи управлінського обліку, запропоноване економістом Волошиним Д. А.. Під системою управлінського обліку на підприємстві слід розуміти спостереження, оцінку, реєстрацію, вимірювання, обробку,

систематизацію та передачу інформації переважно про витрати і результати господарської діяльності в інтегрованій системі обліку, нормування, планування, контролю та аналізу з метою формування достатньої інформаційної бази внутрішнім користувачам для прийняття оперативних (тактичних) і прогнозних (стратегічних) управлінських рішень.

Управлінський облік покликаний забезпечувати менеджерів господарюючого суб'єкта інформацією, яка використовується для планування, управління, контролю і оцінки підприємства як в цілому, так і її структурних підрозділів. Зміст управлінського обліку цілком підпорядковане цілям оперативного управління підприємством.

Особливістю управлінського обліку є те, що він представляє собою інтегровану інформаційну систему підприємства, необхідну для прийняття на його основі управлінських рішень. Виходячи з вищевикладеного, головна мета управлінського обліку полягає в забезпеченні інформацією менеджерів підприємства всіх рівнів управління, відповідальних за досягнення конкретних виробничих результатів.

Основним чинником створення системи управлінського обліку є її економічна ефективність, значне перевищення доходів від її експлуатації над витратами, пов'язаними з її створенням і впровадженням.

Елементами системи управлінського обліку служать його об'єкти і взаємозв'язок між ними, які розглядаються з позицій використання та споживання ресурсів, співвідношення витрат і отриманих результатів. Васильєва Л. С. під елементами системи управлінського обліку розуміє підсистеми обліку витрат (за видами витрат, місцями виникнення, носіями), аналізу витрат і результатів (виявлення відхилень від планових витрат і чинників причин відхилень), прийняття управлінських рішень (усунення відхилень, підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності). Слід зазначити, що підсистеми обліку витрат і калькулювання собівартості є не тільки елементами системи управлінського обліку, а й самостійними інформаційними системами.

Цілями управлінського обліку є:

- надання інформаційної допомоги ланці управління;
- контроль і прогнозування витрат;
- вибір найбільш ефективних шляхів розвитку підприємства;
- прийняття оперативних управлінських рішень.

Виділення особливостей управлінського обліку полягає в тому, що він:

- орієнтований на внутрішнього користувача;
- включає в себе як фінансові, так і не фінансові показники: показники якості, тимчасові показники, час обробки одного замовлення та інші показники;
- охоплює систему управління підприємства в цілому і спрямований на забезпечення оптимального використання ресурсів.

Мета управлінського обліку визначає його такі завдання:

- збір та систематизація інформації щодо використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів у відповідності з затвердженими на підприємстві положеннями, нормативами і кошторисами;
- аналіз і контроль за доцільністю використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства;
- інформаційна підтримка менеджменту всіх ланок і рівнів управління у прийнятті управлінських рішень.

До основних завдань управлінського обліку належать:

- визначення стратегії та планування майбутніх операцій підприємства;
- контролювання поточної діяльності підприємства;
- оптимізація використання виробничо-фінансових ресурсів;

- оцінка ефективності діяльності підприємства;
- аналіз діяльності різних підрозділів підприємства;
- зниження суб'єктивності в процесі прийняття рішень.

Отже, мета управлінського обліку – це передусім забезпечення менеджерів інформацією, необхідною для прийняття управлінських рішень. Управлінський облік розширює фінансовий облік, охоплюючи виробничі операції. До даних управлінського обліку, призначених для керівництва підприємства, висуваються зовсім інші вимоги, ніж до інформації, представленій у фінансовій звітності і використовуваної зовнішніми користувачами – інвесторами, кредиторами тощо. У сучасних умовах управлінський облік через свої функції виступає як основний інформаційний фундамент управління внутрішньою діяльністю підприємства, його стратегією і тактикою.

Об'єктами управлінського обліку є витрати в цілому по підприємству і структурних підрозділах; результати господарської діяльності підприємства і його підрозділів; фінансові результати (витрати) центрів відповідальності; внутрішнє ціноутворення, що припускає використання трансфертних цін; бюджетування і система внутрішньої звітності.

Об'єкти управлінського обліку відображаються через сукупність прийомів і способів, що складають основу методу управлінського обліку, до яких можна віднести прийоми фінансового обліку, індексний метод, прийоми економічного аналізу, математичні методи тощо.

До управлінського обліку висуваються такі вимоги:

- спрямованість на досягнення поставленої мети підприємництва;
- забезпечення альтернативних варіантів вирішення поставленого завдання;
- участь у виборі оптимального варіанту і в розрахунках нормативних параметрів його виконання;
- орієнтація на виявлення відхилень від заданих параметрів виконання;
- інтерпретація виявлених відхилень, їх аналіз і вироблення коригувальних впливів.

Таким чином, основною функцією управлінського обліку є формування достовірної та оперативної інформації про внутрішньогосподарські процеси і результати діяльності та подання цієї інформації керівництву підприємства шляхом складання внутрішньої управлінської звітності. Адже формування звітності сприяє підвищенню конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта в ринкових умовах.

Отже, управлінський облік є складовою частиною системи управління підприємством. Він покликаний забезпечити формування інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень при здійсненні: контролю ефективності поточної діяльності організації; планування стратегії і тактики здійснення комерційної діяльності, оптимізації використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства; вимірювання та оцінки ефективності господарювання, виявлення рівня рентабельності окремих видів продукції; спрямування впливу на хід виробництва і реалізації з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

В кризових умовах економіки основою діяльності кожного товаровиробника є досягнення максимального прибутку при мінімальних витратах, що є основою для забезпечення розвитку підприємства, поліпшення показників його діяльності, технічного переозброєння та модернізації виробництва, досягнення стійких конкурентних переваг підприємства на ринку. Це, в свою чергу, обумовлює актуальність управління витратами на підприємстві та проведення їх ґрунтовного аналізу.

Дослідженню питань аналізу витрат і собівартості продукції на рівні управління підприємством присвячені праці насамперед таких провідних вітчизняних фахівців, як: А.А. Пилипенка, В.М. Івахненка, М.Г. Чумаченка, Є.В. Мниха, С.З. Мошенського, О.В. Олійника, Г.В. Савицької, І.І. Каракоза, С.І. Шкарабана, В.І. Самборського, М.І. Яцківа та інших.

В умовах жорстокої конкуренції перевагу на ринку отримує виробник з якіснішою продукцією і нижчими витратами, порівняно з іншими виробниками. Для промислових підприємств актуальним залишається ведення як управлінського обліку так і внутрішньогосподарського аналізу, за допомогою якого забезпечується оперативний контроль за формуванням витрат на виробництво і досягається конкурентоспроможність продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Механізми управління витратами передбачають застосування певних методів та інструментів, за допомогою яких вивчають витрати, досліджують їхню поведінку, щоб управляти ними. Вибір методів полягає у застосуванні різноманітних способів і прийомів, за допомогою яких можна вивчити та отримати точну інформацію про витрати і на її підставі прийняти правильні управлінські рішення.

Найбільш оперативно провести аналіз витрат промислового підприємства можливо у три етапи: I. Аналіз складу та динаміки витрат підприємства; II. Аналіз структури операційних витрат; III. Аналіз рентабельності витрат.

На першому етапі процесу аналізу витрат підприємства визначаються показники, що входять до складу витрат та їх динаміка.

На другому етапі аналізу проводиться аналіз структури операційних витрат. Групування витрат діяльності за економічними елементами має велике значення для аналізу господарської діяльності. Класифікація витрат за економічними елементами передбачає виділення економічно однорідних витрат по підприємству в цілому незалежно від місця їх виникнення і ролі у виробничому процесі та дозволяє розробити кошторис витрат на виробництво, у якому визначаються загальна потреба підприємства в матеріальних ресурсах, сума амортизації основних засобів, витрати на оплату праці та інші грошові витрати підприємства.

Фактичне співвідношення співставляють з базовим і з'ясовують причини отриманих відхилень. При аналізі результатів виходять з об'єктивної закономірності зміни структури витрат, під впливом удосконаленої техніки, технології на промисловому підприємстві, що проявляється в збільшенні частки матеріальних витрат, амортизації при відносному зменшенні витрат на оплату праці. Аналіз структури витрат за елементами дозволяє здійснити пошук резервів можливого зменшення витрат операційної діяльності.

На третьому етапі аналізу витрат проводиться аналіз рентабельності витрат. Залежно від складу прибутку та розміру ресурсів в економічній літературі наводиться багато показників рентабельності, які групують за видами діяльності, видами продукції, галузями, виробничими підрозділами тощо.

Показники рентабельності підприємства доцільно об'єднати в такі групи:

I. Виробнича рентабельність витрат і ресурсів, які мають безпосереднє відношення до виробництва продукції і функціонують у вигляді виробничих засобів, продуктивних земельних угідь тощо.

II. Комерційна рентабельність відображає прибутковість реалізації продукції, інших видів операційної, звичайної та позареалізаційної діяльності підприємства.

III. Фінансова рентабельність характеризує ефективність використання активів (капіталу) підприємства, загальну вартість активів, основного та оборотного капіталу, власного капіталу акціонерів тощо.

Перша група показників рентабельності відображає переважно рентабельність окремих видів продукції. Аналіз рентабельності комерційної діяльності проводиться за даними Звіту про сукупний дохід. Щодо третьої групи показників рентабельності, то їх доцільно аналізувати при вивченні фінансового стану підприємства, від якого вони залежать значною мірою. Останнім визначають показники рентабельності підприємства з урахуванням чистого прибутку.

Обернені показники щодо рентабельності називають показниками покриття. Наприклад, відношення витрат до прибутку вказує на суму витрат для отримання 1 грн. прибутку.

Сутність та зміст аналітичного забезпечення управління витратами промислових підприємств розкривається у наступних видах аналізу. Залежно від спрямованості у часі аналіз витрат буває ретроспективний (внутрішній), перспективний (стратегійний) та оперативний.

Ретроспективний аналіз пов'язаний із вивченням структури та динаміки витрат, що вже здійснилися. Ретроспективний аналіз можна проводити тільки після завершення певного звітного періоду. Це обмежує його дієвість внаслідок відсутності можливості оперативного втручання у діяльність суб'єкта господарювання, а також задіяння невикористаних резервів, що не сприяє зміні ситуації на краще ще до закінчення звітного періоду.

На відміну від ретроспективного перспективний аналіз виходить із потреби планування чи прогнозування витрат у майбутньому. Звичайно, він проводиться ще до здійснення такого планування. Перспективний аналіз набагато важливіший для забезпечення успішної господарської діяльності підприємства у майбутньому. Це пояснюється тим, що він передусім здійсненню і базується на прогнозних, очікуваних результатах з урахуванням впливу факторів, які будуть діяти як у середині підприємства, так і зовні. При цьому вихідною інформаційною базою для складання прогнозів слугують дані ретроспективного аналізу, від об'єктивності яких залежить обґрунтованість, точність і результативність перспективного аналізу. Цінність перспективного аналізу полягає у тому, що він дає інформаційну базу для дослідження можливих величин витрат підприємства, відпрацювання методів досягнення найбільш бажаних результатів, планування майбутньої діяльності, визначення завдань і своєчасного прийняття управлінських рішень, спрямованих на попередження негативних наслідків, а не на їх усунення й ліквідацію, як це, здебільшого, має місце при ретроспективному аналізі.

Оперативний аналіз – аналіз поточних витрат підприємства. Цей вид аналізу здійснюється повсякденно і не потребує застосування складних методів дослідження.

Основною вимогою до нього є оперативність, оскільки щоденна виробнича ситуація достатньо передбачувана.

Отже, результатом реалізації визначеного аналітичного забезпечення управління витратами промислового підприємства є формування аналітичного звіту щодо складу, стану, динаміки, структури та ефективності використання витрат підприємства. Впровадження запропонованого напрямку аналізу в діяльність суб'єктів господарювання надасть можливість забезпечити підвищення ефективності та коректності аналітичних розрахунків та досліджень, а отже і підвищення якості господарських рішень у сфері управління витратами підприємств. Оперативний аналіз, на мою думку, є найбільш важливим для ефективного управління підприємством. Завдяки здійсненню такого аналізу на промислових підприємствах стає можливим прийняття таких рішень, які принесуть у майбутньому економічну вигоду та існуватиме можливість віднайти та використати резерви покращення господарської діяльності.

УДК 336.226.322:[355.76+358.4]

Безверхий К.В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Київського національного університету технологій та дизайну

РОЗРАХУНОК ЗАГАЛЬНОГО КОЕФІЦІЄНТА ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА АВІАБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

На сьогодні в нормативно-правових документах з питань оподаткування суб'єктів господарювання відсутній термін «податкове навантаження». Проте, у Листі Міністерства доходів і зборів № 1678/А/99-99-19-01-01-14 від 31.05.2013 р. вживається поняття «податкова віддача», а саме вказується: «У той же час зазначаємо, що термін "податкова віддача" раніше вживався в наказі Державної податкової адміністрації України від 23 серпня 2011 року N 495, яким було затверджено Методичні рекомендації щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання. Положення зазначених Методичних рекомендацій містили формулу, за якою визначається податкова віддача з податку на прибуток підприємств, як один з критеріїв відбору суб'єктів господарювання до включення до плану-графіка проведення документальних планових перевірок.

Однак на сьогоднішній день названий наказ є скасованим. На даний момент законодавчі акти з питань оподаткування не містять формулу розрахунку та визначення терміна "податкова віддача"» [1]. Проте є інший наказ Державної податкової служби України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання» № 553 від 27 червня 2012 р. [2], який також містить категорію «податкова віддача», який за даними інформаційно-правової системи «Ліга Закон» станом на 23.10.2015 р. значиться чинним. Тобто, органи Державної фіскальної служби України все ж таки використовують розрахунок податкового навантаження для складання плану-графіку перевірок суб'єктів господарювання.

Податкове навантаження на мікрорівні \square це показник, що дозволяє кількісно порівняти результати взаємодії суб'єктів податкових відносин [3, с. 8].

Різниця в податковому навантаженні між галузями і різними територіальними одиницями України варіює від 12 до 150 % доданої вартості [4].

Вітчизняний вчений-економіст О. Малишкін пропонує для розрахунку коефіцієнта сукупного податкового навантаження формулу наступного вигляду:

$$\text{КСПН} = \text{С под.} / \text{С дох.}, \quad (1)$$

де КСПН – коефіцієнт сукупного податкового навантаження; С под. – сума податків, зборів конкретного платника податку, С дох. – сума доходів, обрана для розрахунку [5, с. 21].

Наведемо вихідні дані для розрахунку загального коефіцієнта податкового навантаження авіабудівної галузі на прикладі Державного підприємства «Антонов» за 2012 – 2014 р. у табл. 1.

Таблиця 1

Вихідні дані для розрахунку загального коефіцієнта податкового навантаження авіабудівної галузі на прикладі Державного підприємства «Антонов» за 2012 – 2014 р.*

№ з/п	Показники	Рік, тис. грн.			Відхилення			
		2012	2013	2014	2013 р. - 2012 р., тис. грн.	2013 р. / 2012 р., %	2014 р. - 2013 р., тис. грн.	2014 р. / 2013 р., %
Податки, збори та інші обов'язкові платежі								
1	Податок на прибуток	200525	231258	39181	30733	115,32	-192077	16,94
2	Податок на додану вартість, що підлягає плати до бюджету	59065	81229	78336	22164	137,52	-2893	96,43
3	Податок на додану вартість, що підлягає відшкодуванню з бюджету	-195649	-206640	-75420	10991	105,61	-131220	36,49
4	Ресурсні платежі	296	217	267	-79	73,31	50	123,04
5	Місцеві податки і збори	67545	70497	65547	2952	104,37	-4950	92,97
6	Інші податки та платежі	69849	76328	73174	6479	109,27	-3154	95,87
7	Всього:	201631	252889	181085	51258	125,42	-71804	71,60
Єдиний соціальний внесок								
8	Єдиний соціальний внесок	594456	343375	335158	-251081	57,76	-8217	97,60
9	Разом (ряд. 7+8):	796087	596264	516243	-199823	74,89	-80021	86,58
Дохід								
10	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3220627	3427351	3347644	206724	106,41	-79707	97,67
11	Інші операційні доходи	184550	149368	510021	-35182	80,93	360653	341,45
12	Інші фінансові доходи	39179	5053	15995	-34126	12,89	10942	316,54
13	Інші доходи	2920	4292	43410	1372	146,98	39118	1011,41
14	Разом дохід (ряд. 10 + 11 + 12 + 13):	3447276	3427351	3917030	-19925	99,42	489679	114,28

* – Складено на основі оприлюдненої річної фінансової звітності та звіту про виконання фінансового плану Державного підприємства «Антонов» за відповідні роки

Дані з табл. 1 свідчать про те, що розмір податку на прибуток Державного підприємства «Антонов» у 2013 р. збільшився в порівнянні з 2012 р. на 15,32 % або на 30733 тис. грн. Проте, вже в 2014 р. податок на прибуток вищенаведеного підприємства за 2014 р. зменшився в порівнянні з 2013 р. на 83,06 % або зменшився на 192077 тис. грн. Спостерігається негативна тенденція, адже зменшується прибутковість підприємства. Показник ПДВ, що підлягає сплати до бюджету у 2013 р. в порівнянні з 2012 р. збільшився на 37,52 % або на 22164 тис. грн., що свідчить про збільшення надходження до державного бюджету, хоча у 2014 р. в порівнянні з 2013 р. вищевказаний показник зменшився на 3,57 % або на 2893 тис. грн. Показник ПДВ, що підлягає відшкодуванню з бюджету за 2013 р. порівняно з 2012 р. збільшився на 10991 тис. грн. або на 5,61 %, а у 2014 р. в порівнянні з 2013 р. зменшився на 36,49 % або на 131220 тис. грн. Це свідчить про те, що підприємство зменшило отримання бюджетного відшкодування з ПДВ з державного бюджету. Ресурсні платежі у 2013 р. в порівнянні з 2012 р. зменшились на 26,69 % або на 79 тис. грн., а у 2014 р. в порівнянні з 2013 р. ресурсні платежі збільшились на 23,04 % або на 50 тис. грн. Місцеві податки і збори у 2013 р. збільшились в порівнянні з 2012 р. на 4,37 % або на 4950 тис. грн., а у 2014 р. зменшились в порівнянні з 2013 р. на 7,03 % або на 4950 тис. грн. Інші податки та платежі у 2013 р. збільшились на 9,27 % або на 6479 тис. грн. в порівнянні з 2012 р., а в 2014 р. показник інших податків та платежів зменшився на 4,13 % або на 8217 тис. грн. у порівнянні з 2013 р. Єдиний соціальний внесок у 2013 р. зменшився в порівнянні з 2012 р. на 42,24 % або на 251081 тис. грн., а у 2014 р. також зменшився в порівнянні з 2013 р. на 2,4 %. Це свідчить про те, що на підприємстві зменшились виплати працівникам у вигляді заробітної плати.

Розрахунок загального коефіцієнту податкового навантаження Державного підприємства «Антонов» за 2012 - 2014 р. наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Розрахунок загального коефіцієнту податкового навантаження Державного підприємства «Антонов» за 2012 - 2014 р.

№ з/п	Формула для розрахунку	Роки	Значення загального коефіцієнта податкового навантаження
1	796087 тис. грн. / 3447276 тис. грн.	2012	0,23
2	596264 тис. грн. / 3427351 тис. грн.	2013	0,17
3	516243 тис. грн. / 3917030 тис. грн.	2014	0,13

Як видно з табл. 2 значення загального коефіцієнта податкового навантаження Державного підприємства «Антонов» складає 0,23 або 23 % у 2012 р., що свідчить про те, що на 1 грн. загального доходу припадає 23 коп. податків та інших платежів. У 2013 р. загальний коефіцієнт податкового навантаження становить 0,17 або 17 %, що свідчить про те, що на 1 грн. загального доходу припадає 17 коп. податків та інших платежів. Також, у 2014 р. показник значення загального коефіцієнта податкового навантаження складає 0,13 або 13 %, що свідчить про те, що на 1 грн. загального доходу припадає 13 коп. податків та інших платежів.

Література:

1. Лист Міністерства доходів і зборів № 1678/А/99-99-19-01-01-14 від 31.05.2013 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/3901-1678.html>.

2. Наказ Державної податкової служби України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання» № 553 від 27 червня 2012 р.

[Електронний ресурс].Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/3964-553.html>.

3. Куликова Т.В. Инструменты планирования налоговой нагрузки хозяйствующих субъектов: автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.10 / Т. В. Куликова. – Иваново, 2004. – 20 с.

4. Пояснювальна до проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо створення умов для детенізації економіки та створення сприятливого інвестиційного клімату)» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=50880&pf35401=300440>.

5. Малишкін О. Коефіцієнт податкового навантаження на мікро-рівні: розрахунок та застосування / О. Малишкін // Бухгалтерський облік і аудит. 2015. № 1.- С.18 -25.

УДК 657

Голубка Я.В.,

к.е.н., ст. викладач кафедри обліку та оподаткування

Ворон М.П., магістр,

Мукачівський державний університет,

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Серед головних проблем української економіки значна кількість економістів науковців та практиків виділяють дефіцит грошових коштів підприємств, що значно обмежує можливості їх поточної та інвестиційної діяльності. При докладному вивченні цієї проблеми стає очевидним, що однією з причин цього дефіциту є, зазвичай, низька ефективність залучення та використання грошових коштів, обмеженість фінансових інструментів, технологій та механізмів, що застосовуються при цьому, а ринкову економіку будь-якої країни неможливо уявити без розвинутої грошової системи з різноманітними механізмами регулювання грошового обігу, грошової маси, валютного регулювання.

Отже, одним із напрямів подолання дефіциту грошових коштів є організація системи управлінського обліку грошових коштів, яка забезпечує досягнення тактичних і стратегічних цілей діяльності підприємств.

Гроші – це невід’ємна й істотна частина фінансової системи кожної країни. Називаються вони доларами чи гривнями, фунтами чи франками, гроші служать засобом оплати, засобом збереження вартості й одиницею рахунка в усіх, окрім як самих ранніх економічних системах.

Значення та роль грошових коштів для діяльності підприємства зумовлює потребу їх окремого дослідження, інформація про які суттєво впливає на ефективність процесу управління економічними суб’єктами.

Водночас у вітчизняному доробку бракує окремих комплексних завершених досліджень з питань управлінського обліку грошових коштів, які б розширили межі традиційних підходів, запропонували конкретні шляхи виходу підприємств із стану неплатоспроможності тощо. Як вважають науковці Л. Лігоненко, та Г. Ситник, грошима прийнято вважати будь-який об’єкт або записи, які, як правило, приймаються для оплати товарів і послуг та погашення заборгованості в даній країні або соціально-

економічний контекст. Вважається, що грошові кошти в бухгалтерському обліку не викликають питань методологічного плану. Проте, сьогодні помітна значна неоднорідність в термінах, що застосовуються окремими авторами в обліку.

У фінансових, економічних науках та управлінському обліку вживають різні словосполучення: «грошові кошти», «грошові засоби», «грошові активи». В поняття «грошові кошти» включають не тільки готівку, але і цінні папери, і фінансові активи, і грошові зобов'язання, а кошти трактуються як капітал. На сьогодні на запитання «що таке гроші?» простіше дати пояснення з приводу того, «як використовуються гроші». А далі - така дефініція: «Все, що виконує грошові функції, є грошми» [2].

Отже, виходячи з функціонального підходу сутність грошей розкривається у їх функціях та під функціях. Як показує практика, облік грошових коштів досить регламентований законодавчими та нормативними актами України. Але розширення форм і методів здійснення розрахунків, властивостей та функцій грошових коштів як інструментів забезпечення оперативної платоспроможності стали основною причиною уточнення й деталізації відображення в бухгалтерському обліку та контролю операцій з ними. Виникає необхідність у застосуванні конкретних прийомів управління грошовими коштами, джерелом якого є достовірне інформаційне забезпечення управлінського обліку.

Перевагою управлінського обліку грошових коштів підприємства є повнота та своєчасність їх відображення, передачі інформації про рух грошових коштів управлінському персоналу для прийняття оперативних управлінських рішень щодо ефективного використання грошових коштів. Проблеми обліку грошових коштів є досить важливим питанням, тому що від достовірності та оперативності обліку залежить вся фінансова діяльність підприємства, забезпечити краще яку може управлінський облік.

Побудова належного управлінського обліку грошових коштів передбачає правильність здійснення й відображення всіх етапів їх руху, починаючи з нормативно-правових вимог, заповнення необхідних документів та вчасного їх подання управлінському персоналу, узагальнення та систематизації інформації в і завершуючи складанням управлінської звітності.

Кожне управлінське рішення в остаточному підсумку стосується управління грошима. Недостатність грошових коштів на великих підприємствах великою мірою обумовлена розривом товарного, документального і грошового потоків [1].

Таким чином, можна зробити висновок, що правильна організація і побудова управлінського обліку грошових коштів на підприємствах в Україні мають велике значення, оскільки вони забезпечують швидке повернення кругообігу оборотних коштів, перехід їх з товарної форми в грошову, створюють необхідні умови для безперебійної оплати придбаних товарно-матеріальних цінностей, тобто правильна побудова обліку грошових коштів дає змогу забезпечити інформацію про їх наявність, цілеспрямоване використання та контроль за зберіганням, що і можна покращити за ефективною організацією управлінського обліку.

Література:

1. Бутинець Ф. Ф., Чижеєська Л. В., Герасимчук М. О. Бухгалтерський управлінський облік. — Житомир: ЖІТІ. 2000. — 448 с
2. Крупка, Н.Я. Фінансовий облік : Зав. МОНУ як підр. для студ. ВНЗ / Я. Д. Крупка, З. В. Задороний, Н.Я. та ін. Микитюк. – К. : Кондор, 2013. – 551 с.

СИСТЕМА КОНТРОЛІНГУ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Необхідною умовою забезпечення належного рівня управління економічною безпекою підприємств є максимізація використання їх внутрішніх можливостей і ресурсів. Тому, в сучасних ринкових умовах суб'єкти господарювання повинні створювати і використовувати такі системи управління власною економічною безпекою, які б гарантували своєчасне і якісне отримання достовірної інформації про реальний стан бізнес-процесів, її облік, аналіз, контроль, координацію, коригування та інформування вищих рівнів управління.

Важливим елементом такої системи є концепція і технології контролінгу – нових підходів до управління підприємствами, потенційно здатних забезпечити ефективне функціонування будь-якого суб'єкта господарювання шляхом формування об'єктивної і достовірної інформації не тільки про витрати та доходи як результати завершеного циклу виробництва, а й про якість функціонування бізнес-процесів на всіх етапах отримання кінцевої продукції. Ці інноваційні підходи дають змогу виробляти і приймати оптимальні управлінські рішення і, як зазначено в [1], забезпечувати прогнозований результат діяльності та ефективні зворотні зв'язки, перевести управління підприємством на якісно новий рівень, інтегруючи та спрямовуючи діяльність різних служб і підрозділів підприємства на досягнення критично важливих цілей його діяльності, в т. ч. – досягнення економічної безпеки.

Таким чином, запровадження системи контролінгу на підприємстві слід вважати необхідною умовою гарантування його економічної безпеки. З цього приводу доцільно привести характеристику контролінгу, запропоновану авторами роботи [2, с. 19]. На їх переконання контролінг – це система регулювання витрат і результатів діяльності, що допомагає в досягненні мети підприємства та дає змогу уникнути несподіванок і ризиків (коли економіці підприємства загрожує небезпека), що потребує вчасного і якісного генерування управлінських рішень і заходів з попередження негативних наслідків.

Згідно з приведеним в [3, с. 25] визначенням, система контролінгу – синтез елементів обліку, аналізу, планування, контролю, реалізація яких забезпечує вироблення альтернативних підходів при здійсненні оперативного і стратегічного управління, процесу досягнення запланованих результатів діяльності підприємств і кінцевої мети його існування – виконання місії.

Система контролінгу передовсім орієнтована на інформаційну підтримку процесів прийняття управлінських рішень щодо діяльності підприємства і покликана забезпечувати:

- 1) надходження даних, необхідних для прийняття зважених і вірних управлінських рішень шляхом інтеграції процесів збору, обробки, підготовки, аналізу та інтерпретації інформації;
- 2) надання інформації для управління всіма видами ресурсів підприємства: людськими, фінансовими, техніко-технологічними і сировинними, тобто формування якісного ресурсного забезпечення;
- 3) отримання важливої інформації для визначення типу стратегії і планування результатів діяльності підприємства в майбутньому;

4) оптимізацію залежності „виручка – витрати – прибуток”.

Концепції контролінгу в більшості країн ринкової економіки відрізняються незначними особливостями. Якщо у Німеччині надають перевагу створенню теоретично цілісної системи, призначеної для рішення конкретних завдань, то у США і деяких інших країнах Європи контролінг як інструмент менеджменту є більш прагматичним та орієнтується на вимоги ринку і потреби споживачів [3, с. 77]. З цього приводу доцільно вести мову про взаємозв'язок системи контролінгу з якістю товарів та послуг, яка забезпечує ринковий успіх і економічну безпеку господарюючому суб'єкту.

Оскільки метою контролінгу є забезпечення прибутковості та ліквідності підприємства шляхом виявлення причинно-наслідкових зв'язків в процесі порівняння виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) і витрат [3], а також, взявши до уваги окремі рекомендації Е. Демінга щодо запровадження технології TQM в організаційному утворенні [4], доцільно розглянути можливості використання елементів контролінгу якості як засобу досягнення ринкового успіху та гарантування економічної безпеки підприємства.

В практиці використання технологій і систем контролінгу [5-8] досить широко розповсюджена інтерпретація цієї системи у вигляді організаційної мережі центрів відповідальності (ЦВ), під якими розуміють виробничу одиницю (сегмент одиниць), виділену в рамках підприємства, на чолі якої стоїть особа, наділена правом приймати рішення про використання ресурсів і нести відповідальність за отримані результати.

Поділ окремого підприємства на ЦВ диктується структурою останнього та специфічністю ситуації, в якій воно функціонує з врахуванням наступних вимог:

- кожен ЦВ повинен мати встановлений перелік показників для виміру результатів діяльності і бази для розподілу витрат;
- кожен ЦВ повинен очолюватись відповідальною особою;
- перелік показників, які характеризують ситуацію і рівень деталізації останньої, мають бути вичерпними для проведення аналізу;
- на ЦВ бажано відносити тільки прямі затрати;
- оскільки поділ підприємства на ЦВ значно впливає на мотивацію їх керівників, доцільно і необхідно враховувати соціально-психологічні чинники.

Відповідно до існуючої класифікації та моделей функціонування центрів відповідальності, їх традиційно поділяють на: центр витрат, центр прибутків, центр виручки та центр інвестицій.

Центр витрат (ЦВВт) – підрозділ, керівник якого відповідає лише за витрати. Центр регульованих витрат – центр, в якому можна встановити оптимальне співвідношення „витрати → робота → випуск” (цех основного виробництва). Центр частково (слабо) регульованих витрат – центр, в якому не можна встановити оптимальне співвідношення „витрати → робота → випуск” (конструкторське бюро).

Центр прибутків (ЦВП) – підрозділ, керівник якого відповідає як за витрати, так і за прибуток в рамках послідовності „витрати → робота → виручка” з існуючим взаємозв'язком між входом і виходом (для прикладу, підприємство в складі об'єднання).

Центр виручки (ЦВВр) – підрозділ, керівник якого в рамках послідовності „витрати → робота → випуск” відповідає тільки за виручку, а взаємозв'язок між входом і виходом відсутній.

Центр інвестицій (ЦВІ) – підрозділ, керівник якого відповідає за капіталовкладення, доходи і витрати в рамках послідовності „капіталовкладення → робота → прибуток”.

Слід зауважити, що в практиці управління вітчизняними підприємствами технології і системи контролінгу використовується недостатньо [7-8]. Загалом, це негативно впливає на результативність їх роботи, тим більше, коли мова йде про великі підприємства, якими використовуються значні матеріальні, фінансові та людські ресурси. З цієї позиції на вітчизняних підприємствах слід рекомендувати використання системи контролінгу як засобу гарантування їх економічної безпеки.

Література:

1. Воляник Г. М., Марушк Н. С. Контролінг у системі управління підприємством / Г. М. Воляник, Н. С. Марушк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.4. – С.151–155.
2. Манн Р., Майер Э. Контроллинг для начинающих. Система управления прибылью / Р. Манн, Э. Майер. – М. : Изд-во „Финансы и статистика”, 2004. – 301 с.
3. Don Hellriegel, John W. Slocum, Jr., Richard W. Woodman, N. Sue Bruning. Organizational Behaviour. International Thomson Publishing. Scarborough, 1998. – 727 p.
4. Gareth R. Jones, Jennifer M. George, Charles W. L. Hill. Contemporary Management. McGraw–Hill Higher Education. – 2nd ed. – 2000. – P. 778.
5. Деменіна О. М. Ретроспективний та перспективний аспект концепцій контролінгу / О. М. Деменіна // Маркетинг в Україні. – 2002. – №4(14). – С.55–58.
6. Карминский А. М. Контроллинг в бизнесе. Методологические и практические основы построения контроллинга в организациях / А. М. Карминский, Н. И. Оленев, А. Г. Примаков, С. Г. Фалько. – 2-е изд. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 256 с.
7. Кісь С. Я. Контролінг якості як один з важливих інструментів стратегічного управління підприємством / С. Я. Кісь, С. З. Левочко // Матеріали II-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції „Теорія і практика стратегічного управління розвитком регіональних суспільних систем”. – Івано-Франківськ, 2009. – С. 41-43.
8. Кісь С. Я. Управління безпекою суб’єктів мікроекономічного рівня шляхом підвищення якості продуктивних сил / С. Я. Кісь, Є. А. Ревтюк // Матеріали ювілейної міжнародної наукової конференції „Розвиток продуктивних сил України: від В. І. Вернадського до сьогодні” (20 березня 2009 р.). – Київ, 2009. – С. 135-137.

УДК 657

Дем’янюк І.В.,

ст. викладач кафедри фінансів та аудиту,
Житомирський національний агроєкологічний університет

СУТНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Результатом ведення бухгалтерського обліку, який вміщує як управлінський так і податковий аспекти, є забезпечення фінансово-аналітичного апарату господарської одиниці інформацією про діяльність підприємства, зокрема: надходження та вибуття оборотних і необоротних активів, формування доходів і здійснення витрат, з деталізацією транзакцій, що спровокували вищенаведені зміни, та визначення фінансового результату.

Відповідно, результат впровадження управлінських рішень відобразатиме бухгалтерський облік, який підлягатиме аналізу.

Прийняття управлінських рішень не є кінцевим етапом, адже підприємство продовжує функціонувати. Доцільність впровадження управлінських рішень, відображають нові дані бухгалтерського обліку, які підлягають аналізу, що призводить до прийняття нових рішень. Механізм формування управлінських рішень діє безперервно та супроводжується постійним аналізом внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на ефективність господарської діяльності.

Однак, в процесі здійснення наукових досліджень науковці – теоретики виявили необхідність у поділі економічного аналізу, в контексті дослідження діяльності окремих суб'єктів господарювання, на види. В результаті чого, в термінологічному обігу з'явилися наступні поняття: управлінський аналіз, стратегічний аналіз, фінансовий аналіз.

Стратегічний аналіз – це комплексне дослідження позитивних і негативних факторів, які можуть вплинути на економічне середовище підприємства, а також шляхів досягнення стратегічних цілей підприємства. За допомогою стратегічного аналізу готується комплексний стратегічний план розвитку підприємства, здійснюється науково - обґрунтована всебічна і своєчасна підтримка, прийняття стратегічних управлінських рішень.

З метою ведення конструктивного дослідження пропонуємо проаналізувати наступні твердження щодо трактування сутності поняття «стратегічний аналіз». (Табл. 1)

Таблиця 1

Сутність поняття «стратегічний аналіз»

№п.п.	Сутність поняття « стратегічний аналіз»	Автор
1.	2.	3.
1.	Сутність стратегічного аналізу полягає у вивченні окремих напрямів впливу середовища на підприємство. Метою стратегічного аналізу є змістовний і формальний опис об'єкта дослідження, виявлення особливостей, тенденцій, можливих і неможливих напрямів його розвитку	Шацька З.Я. [7, 227]
2.	Зміст стратегічного аналізу відображається у використанні специфічних методів і прийомів, що дозволяють діагностувати потенційні та існуючі загрози підприємства, виявити можливості підприємства у посиленні економічної безпеки	Сак Т.В., Оліфірович Н.П. [5]
3.	Процес, який дозволяє узагальнити позицію підприємства та конкретизувати напрями його розвитку на перспективу. Його можна розглядати як інструмент обґрунтування стратегічних рішень, який враховує внутрішні можливості підприємства та стан зовнішнього середовища при прогнозуванні можливих змін та ризиків, які у зв'язку з цим виникають	Печериця Ю.В. [4, с.7]
4.	Зміст стратегічного аналізу полягає в досить детальному та всебічному забезпеченні адаптованої для сприйняття різними зовнішніми та внутрішніми користувачами аналітичною інформацією, що сприяє прийняттю оптимальних стратегічних управлінських рішень.	Довгань Л.Є.[1]
5.	Вивчення стратегічної привабливості й цінності кожного напрямку діяльності, що дало б змогу або зосередити на ньому свої ресурси для подальшого розвитку, або вийти з нього	Наливайко А.П.[3]
6.	Інструмент для моніторингу стратегічного плану, оцінки ступеню реалізації стратегії та ефективності стратегічного	Зоріна О.А. [2]

	управління в цілому, аналіз змін зовнішнього середовища та виробничого потенціалу, які передують процесу прийняття управлінських рішень на довгострокову перспективу	
7.	Метод наукового дослідження підприємства, який полягає в обробці інформації про зовнішнє і внутрішнє середовищ, власні сили та можливості, стан справ у конкурентів, у розчленуванні її на складові та виділенні окремих сильних та слабких сторін, властивостей, та розробки плану дій для отримання найвигіднішого становища	Стрехалюк Б.С. [6, с.399]

Джерело: власна розробка автора

Наведені в табл. 1 трактування поняття «стратегічний аналіз» нечіткі, розмиті. В цілому сутність зводяться до аналізу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на діяльність суб'єктів господарювання з метою встановлення ефективних напрямів його розвитку у майбутньому.

Зоріна О.А. зазначає, що необхідність проведення стратегічного аналізу зводиться до вирішення наступних задач: допомогти оцінити ефективність стратегії підприємства, зрозуміти стратегічну позицію підприємства в кожному з напрямків його діяльності, оцінити сильні і слабкі сигнали, що надходять з внутрішнього і зовнішнього середовищ. Інформація, отримана в ході такого аналізу, надає неоціненну підтримку керівнику у процесі формування стратегії підприємства [2].

Печериця Ю.В. зазначає, що комплексне використання моделей стратегічного аналізу, які використовується як підґрунтя прийняття стратегічних рішень, дає можливість: визначити параметри конкурентоспроможності підприємства та ринкову позицію відносно конкурента; сегментувати ринок товарів та послуг, визначивши найбільш привабливі для підприємства сегменти; порівняти можливі напрями розвитку підприємства та визначити найбільш перспективні; встановити зв'язки між станом підприємства та можливими стратегічними напрямками розвитку; визначити економічну доцільність обраного напрямку стратегічного розвитку [4].

Проаналізувавши вищенаведені твердження, вбачаємо в сутності поняття «стратегічний аналіз» неабияку схожість з сутністю управлінського аналізу. Єдиною відмінністю є акцентування уваги на дефініції «стратегія» та похідних від неї дефініціях.

Прийняття управлінських рішень на підприємстві здійснюється за результатами дослідження та аналізу всіх сфер господарської діяльності та факторів зовнішнього середовища, які фактично або потенційно мають вплив на діяльність суб'єкта господарювання. Аналізуючи вищенаведену інформацію, розуміємо, що при проведенні стратегічного аналізу доречним є здійснення SWOT, PEST, SNW аналізу, аналізу п'яти сил Портера, аналізу розриву, застосування матриці ринок-продукт, моделі PIMS, адже акцент зроблено на прогнозуванні та на пошуку альтернатив задля прийняття оптимальних управлінських рішень на підставі аналізу здебільшого зовнішніх факторів впливу.

Відповідно, стратегія функціонування підприємства розробляється в процесі управління ним — в процесі або за результатами здійснення управлінського аналізу. Тому, вважаємо недоцільним виокремлювати стратегічний аналіз в окрему категорію, адже це зумовлює фіксування в понятійному апараті однотипних дефініцій, що призводить до плутанини при застосуванні теоретичних даних при практичному впровадженні господарської діяльності.

Література:

1. Довгань Л. Є. Стратегічне управління : [навч. посібник] / Довгань Л. Є., Каракай Ю. В., Артеменко Л. П. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 440 с.
2. Зоріна О.А. /Аналітичний погляд щодо сутності стратегічного аналізу в діяльності акціонерних товариств/[Електронний ресурс].- Режим доступу: [/http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_5_2/309-313.pdf](http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_5_2/309-313.pdf)
3. Наливайко А.П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку: [монографія] / Наливайко А.П. – К. : КНЕУ, 2001. – 227 с
4. Печериця Ю.В. / Місце стратегічного аналізу в системі прийняття стратегічних рішень / [Електронний ресурс].- Режим доступу: [/file:///C:/Users/Ann/Downloads/425-1654-1-PB.pdf](file:///C:/Users/Ann/Downloads/425-1654-1-PB.pdf)
5. Сак Т.В., Оліфірович Н.П. / Ефективна економіка / Теоретико – методичні основи стратегічного аналізу економічної безпеки підприємства / [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2417>
6. Стрехалюк Б.С. / Методика стратегічного аналізу як складова аналітичного забезпечення діяльності підприємства/Тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції молодих науковців , аспірантів, здобувачів, і студентів/ Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки, Випуск №5, 2012 р.
7. Шацька З.Я. / Особливості проведення стратегічного аналізу на вітчизняних підприємствах / Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації/ Збірник наукових праць. Житомир.

УДК 657

Журавльова Т.В.,
к.е.н., доцент кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту ТДАТУ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Зважаючи на те, що підходи до бухгалтерського обліку суттєво змінилися, а також у кожній галузі є своя специфіка, бюджетні установи зазнали значних змін і в обліковій політиці. Облікова політика розуміється як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються установою для складання та подання фінансової звітності. Тим більше, що бюджетні установи мають погоджувати облікову політику та зміни до неї саме із суб'єктом управління вищого рівня. Пов'язана така вимога з тим, що в межах одного розпорядника бюджетних коштів мають застосовуватися єдині підходи до облікової політики.

Наказ про облікову політику має бути чітким і лаконічним і визначати методи оцінки, обліку, процедури, які застосовуватиме бюджетна установа, якщо варіантів більше ніж один.

Отже, у наказі про облікову політику бюджетної установи слід визначити:

- які нові субрахунки (рахунки другого, третього порядків) вводяться;
- одиницю аналітичного обліку запасів: найменування чи однорідна група (вид);
- порядок обліку запасів і форми первинних документів, які розроблені самостійно бюджетною установою і використовуються для оформлення руху запасів (такі, наприклад, як форма подорожнього листа);

- методи оцінки вибуття запасів: ідентифікована собівартість, середньозважена собівартість, собівартість перших за часом надходження запасів (методом ФІФО), але для різних найменувань (видів) запасів можуть застосовуватися різні методи і це має бути чітко визначено в обліковій політиці;
- періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів: щомісячна – на кінець звітного періоду чи періодична — на дату здійснення операції;
- порядок обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат: окремий рахунок чи введення аналітичного рахунку;
- перелік і склад калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), що стосується в першу чергу тих бюджетних установ, які надають платні послуги чи виробляють продукцію в виробничих майстернях і підсобних господарствах;
- строки корисного використання груп основних засобів і нематеріальних активів, якщо вони відрізняються від зазначених у додатках 1 і 2 до Методрекомедацій.

Однак не рекомендується об'єднувати в один наказ облікову політику бюджетної установи, порядок організації бухгалтерського обліку в установі й порядок та графік документообігу. Адже облікова політика затверджується на весь період діяльності бюджетної установи, а зміни до неї обов'язково погоджуються з суб'єктом держсектору вищого рівня, який затверджує кошторис.

Хоча п. 1 р. II Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності», затвердженого наказом Мінфіну від 28.12.2009 р. № 1541, й передбачає, що облікова політика установи й порядок організації бухгалтерського обліку визначаються одним розпорядчим документом. Але цей НП(С)БОДС набере чинності з 01.01.2016 р.

У наказі про облікову політику установи можуть бути наведені такі розділи:

- загальні положення;
- порядок організації бухгалтерського обліку.

Наказ про облікову політику складає головний бухгалтер бюджетної установи (спеціаліст, на якого покладено виконання обов'язків бухгалтерської служби).

Наказ про облікову політику, а також додатки до нього візуються працівником, який створив документ, керівником структурного підрозділу, в якому він створений, працівником юридичного підрозділу та іншими посадовими особами, яких стосується документ.

Наказ про облікову політику підписується керівником установи, а в разі його відсутності – посадовою особою, яка виконує його обов'язки.

Облікова політика є елементом системи організації бухгалтерського обліку установи.

На основі принципу послідовності облікова політика установи може передбачати постійне (із року в рік) застосування прийнятої стабільної облікової політики. Змінити облікову політику установа може у виняткових випадках, прямо встановлених у національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку в державному секторі. Перегляд облікової політики має бути обґрунтований.

У наказі про облікову політику слід передбачити положення, які враховують усі особливості та обмеження щодо обліку в бюджетних установах.

Тож ураховуючи це, у наказі про облікову політику необхідно визначити:

- додаткову систему рахунків для обліку матцінностей та коштів залежно від джерел надходжень, а за потреби — запровадити субрахунки другого (третього) рівня для обліку матцінностей, розрахунків, інших статей балансу в розрізі джерел надходжень (загальний та спеціальний фонди, безоплатні надходження, централізоване постачання, благодійність, гуманітарна допомога, плата за послуги);

- ввести додаткові аналітичні реєстри для деталізації надходжень і видатків за різними видами платних послуг, у т. ч. для обліку надходжень і зобов'язань за адміністративними послугами;
- передбачити інші аналітичні форми (відомості) для обліку, скажімо, термінів експлуатації основних засобів, обліку температурного режиму, пробігу автомобілів і шин тощо обліку проведених ремонтів необоротних активів зі вказівкою виду ремонту,;
- ухвалити ліміти й нормативи витрачання пального, дезінфікуючих та миючих засобів, інших запасів;
- затвердити графік і порядок документообігу первинних та інших бухгалтерських документів, у т.ч. під час отримання матцінностей. У зазначеному графіку вказати терміни надання авансових звітів, інших звітних та бухгалтерських форм, строки надання до бухгалтерії табелів, наказів, лікарняних для нарахування оплати й інших документів;
- ухвалити ліміти й нормативи витрачання пального, дезінфікуючих та миючих засобів, інших запасів;
- затвердити графік і порядок документообігу первинних та інших бухгалтерських документів, у т.ч. під час отримання матцінностей. У зазначеному графіку вказати терміни надання авансових звітів, інших звітних та бухгалтерських форм, строки надання до бухгалтерії табелів, наказів, лікарняних для нарахування оплати й інших документів;
- затвердити необхідні для роботи форми, яких у нормативних актах немає, зокрема, накладної (вимоги) на видачу зі складу (внутрішнє переміщення) необоротних активів, оборотної відомості руху необоротних активів, акта введення в експлуатацію необоротних активів, обліку строків експлуатації необоротних активів, форму кошторису на відрядження, звіту про виконану роботу у відрядженні тощо;
- затвердити форму подорожнього листа, порядок використання легкових автомобілів, порядок розрахунку нормативних витрат палива;
- зафіксувати конкретні вказівки з інших питань, які допускають можливість застосування різних варіантів. Серед них такі: визначення строків експлуатації для інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, запасів (якщо їх не встановлено); порядок використання легкового автотранспорту (зокрема, хто ним розпоряджається та хто контролює його використання), місячні ліміти пробігу автомобіля та витрачання пального й порядок їхнього обліку; порядок визначення норм пального та застосування коригуючих коефіцієнтів; форми кошторисів витрат на відрядження та порядок їхнього оформлення; механізм погодження витрат (нормативів, лімітів) з керівником (у разі їх перевищення).

Як правило, у додатках до наказу про облікову політику наводять форми документів, які нормативними документами не передбачено, а використовуються бюджетною установою. Окрім того в додатках наводять переліки:

- осіб, яким компенсуються витрати на проїзд в службових цілях на підставі маршрутних листів;
- складів комісій по прийманню необоротних активів і запасів, оцінці та списанню матеріальних цінностей, проведенню інвентаризації майна тощо.

Особливу увагу слід приділити графіку документообігу. Адже своєчасне та належне оформлення документів допоможе уникнути помилок, порушень та зайвого клопоту.

Облікова політика може бути змінена, як правило, з початку року. Облікова політика може змінюватися у випадках, якщо:

- змінюються вимоги органу, який здійснює функції з державного регулювання методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності;

- зміни облікової політики забезпечать достовірніше відображення подій (операцій) у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності.

Розпорядчий документ про облікову політику установи може затверджуватися як базисний на час діяльності установи, до якого за потреби вносяться зміни.

Література:

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]: закон України від 08.07.2010 № 2456-VI (зі змінами і доповненнями від 04.04.2013р. № 163-VII). — режим доступу.: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Городянська Л. Особливості технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 10. – С. 17–22.
3. Наказ Міністерства фінансів України від 23.01.2015 р. № 11 «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору».
4. Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи [Електронний ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.2011р. № 59 (зі змінами і доповненнями від 09.01.2013р. № 11). — режим доступу.: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/59-2011-%D0%BF>

УДК 657.44.012.32:658

Кирильєва Л.О.,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту

Кирильєва Д.Д., аспірант,

кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,

Харківського державного університету харчування та торгівлі

СТРАТЕГІЧНИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ РЕСТОРАННО-РОЗВАЖАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

Функціонування підприємств ресторанного бізнесу здійснюється в умовах посилення конкурентної боротьби, що вимагає побудови ефективної системи управління з використанням традиційних методів та пошуку нових можливостей, здатних вплинути на прийняття обґрунтованих економічних рішень тактичного та стратегічного розвитку підприємства. Одним з основних об'єктів управління є операційні витрати ресторанно-розважального комплексу (РРК), до особливостей яких можна віднести їх динамізм, різноманіття та складність (суперечливість) впливу на фінансовий результат. Тому ефективно управляти витратами є вимогою сучасного бізнесу, а здійснити це можливо тільки завдяки обґрунтованій та чітко визначеній стратегії управління витратами, інформаційним підґрунтям для якої повинен стати стратегічний управлінський облік.

Стратегічний управлінський облік є зручною та корисною технологією в системі управління ресторанно-розважальним комплексом, яка дозволить підвищити готовність підприємства до непередбачуваних економічних ситуацій, визначити пріоритетні напрямки розвитку і зосередити на них свої зусилля. З огляду на літературні джерела можна представити загальні характеристики стратегічного управлінського обліку як системи обліку, до яких відносять:

- спрямована на підтримку стратегічно орієнтованих рішень для забезпечення стійкої переваги підприємства перед конкурентами;
- оперує плановими або прогнозними даними довгострокового характеру;
- використовує інформацію фінансового та нефінансового характеру;

– спрямована не тільки на відображення господарських фактів, але й на відстеження тенденцій у зовнішньому середовищі.

Стратегічний управлінський облік є еволюційним продовженням розвитку управлінського обліку. На відміну від управлінського обліку, де об'єктом обліку є поточні витрати комплексу та його структурних підрозділів, об'єктами стратегічного управлінського обліку є витрати, яким притаманний довгостроковий характер.

Управління діяльністю підприємством на основі довгострокового планування та прийняття стратегічних рішень є складним організаційним процесом, і повинен напругу взаємодіяти зі стратегічним управлінським обліком в інтегрованій управлінській системі бізнес-структур. Стратегічний управлінський облік є інформаційною основою для прийняття одноразових рішень на довгострокову перспективу (в конкретному часовому діапазоні) задля утримання вигідних ринкових позицій в ресторанному бізнесі в умовах невизначеності. Саме стратегічні управлінські рішення повинні прийматися на період більше трьох років, що дозволяє передбачити майбутню поведінку витрат ресторанно-розважального комплексу.

Зміна бізнес середовища, в якому функціонує комплекс, вимагає в межах стратегічного управлінського обліку використовувати новітні управлінські методики, а саме: облік витрат за видами діяльності (activity-based costing (ABC)); метод цільового калькулювання (target costing); метод калькулювання стадій життєвого циклу (lifecycle costing); збалансовану систему показників (Balanced Scorecard (BSC)); еталонне оцінювання (benchmarking); бюджетування та інші. Всі представлені методики дієві та корисні в управлінні витратами. Однак для оцінки ефективності управління витратами заслуговує на увагу система збалансованих показників підприємства (система BSC), що заснована на баченні та стратегії підприємства в розрізі клієнтів, фінансів, внутрішніх бізнес-процесів, навчання та розвитку. Задля цього з урахуванням специфіки діяльності підприємства, а також впливу зовнішніх чинників визначаються цілі, показники, значення та заходи. Всі показники в системі, що відносяться до стратегічно важливих аспектів діяльності підприємства, повинні мати причинно-наслідковий зв'язок та дотримуватися принципу узгодженості.

В процесі організації стратегічного управлінського обліку в ресторанно-розважальному комплексі для оцінки ефективності управління витратами доречно формувати інформацію для прийняття рішень на основі збалансованих показників в розрізі:

клієнтів – рентабельність витрат на обслуговування замовників послуг або клієнтів, рентабельність товарообороту, відсоток клієнтів, що подали скарги на обслуговування або якість продукції (наданої послуги), витрати на залучення одного клієнта;

фінансів - рентабельність витрат діяльності, відсоток матеріальних витрат у загальній сумі виробничих витрат;

внутрішніх бізнес-процесів – відсоток витрат на водопостачання у загальній сумі виробничих витрат, відсоток загальновиробничих витрат у загальній сумі виробничих витрат, рентабельність операційних витрат, рентабельність адміністративних витрат;

навчання та розвитку – витрати на навчання персоналу ресторанно-розважального комплексу, віддача витрат на персонал.

Рекомендована система збалансованих показників спрямована на формування обліково-аналітичного забезпечення для управління витратами не тільки для керівників комплексу, але й для відповідальних осіб структурних підрозділів або відповідальних осіб за ефективність процесів діяльності (постачання, виробництва та його обслуговування, реалізації продукції власного виробництва (надання послуг)). Саме

збалансована система показників оцінки ефективності управління витратами дозволить визначити ступінь дотримання визначеній на підприємстві стратегії.

Таким чином, організація стратегічного управлінського обліку при використанні сучасних технологій в підприємствах ресторанного-розважального комплексу сприятиме визначенню вірного стратегічного напрямку в управлінні витратами, а також формуванню знань у користувачів облікової інформації стосовно довгострокового розвитку підприємства з урахуванням можливих ризиків в конкурентному середовищі ресторанного бізнесу.

УДК 657.474

Корчагіна В.Г.,

к.е.н. доцент кафедри обліку і аудиту,
Новокаховський гуманітарний інститут

ОБЛІК АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Успішна діяльність підприємства залежить від ефективності функціонування його управлінських підрозділів. Складність процесу управління підприємством в цілому потребує детального дослідження витрат, що його забезпечують. Тому важливим є процедура обліку та контролю загальногосподарських і управлінських витрат, що входять до складу непрямих витрат підприємства.

Саме тому важливим є обґрунтування теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку адміністративних витрат як засобу вдосконалення інформаційного забезпечення процесу управління ними.

Ефективна організація обліку витрат діяльності дозволяє задовольнити інформаційні потреби користувачів щодо їх здійснення та шляхів оптимізації.

При цьому різноманітність форм власності, сфера діяльності, масштаби виробництва, технологія, технічна оснащеність визначають формування структури витрат та величини їх складових. Для підприємства є дуже важливим технологічний аспект формування витрат діяльності, що визначає з одного боку кількість ресурсів, що залучаються, та якість їхнього використання з іншого.

При здійсненні обліку витрат підприємство повинно спиратись на низку нормативно-законодавчої бази по їх формуванню. Такий перелік нормативно-правових документів має на меті допомогти в організації та веденні бухгалтерського обліку витрат на підприємствах. При цьому питання нормативного регулювання бухгалтерського обліку витрат повинно постійно переглядатись у зв'язку з постійним вдосконаленням та введенням змін норм до законодавчих актів.

Для управління менеджерам потрібна інформація про об'єкт витрат – продукцію, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом витрат.

Важливою рисою витрат як у виробничій, так і в невиробничій сфері є характер їх зв'язку з певним об'єктом: продуктом, підрозділом, проектом тощо. Невиробничі

витрати включають: адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

До адміністративних витрат відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» відносять наступні загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством:

Внутрішня регламентація управлінського обліку витрат діяльності, в тому числі і адміністративних, залежить від низки внутрішніх факторів, що визначають як особливості роботи підприємства, так і регламентація обліку зокрема. Саме такий підхід забезпечує формування точної та неупередженої інформації для забезпечення управлінського обліку як загального обсягу витрат, так і витрат відповідних господарських процесів.

Методика побудови обліку адміністративних витрат передбачає на першому етапі формування цих витрат – матеріальні витрати, витрати на оплату праці тощо, а на другому їх списання на фінансові результати. У внутрішньогосподарському обліку визначається можливість їх побудови за ознаками прямого або непрямого відношення до відповідного виду продукції або іншої ознаки.

Використовуючи розгорнуту номенклатуру статей адміністративних витрат, на підприємстві використовується кодифікований довідник адміністративних витрат в розрізі аналітичного обліку [1, с. 173].

Раціональна організація аналітичного обліку витрат у цілому і аналітичний облік адміністративних витрат зокрема мають важливе значення для визначення їх рівня, контролю та аналізу, а також об'єктивного відображення фінансових результатів діяльності підприємства.

Наявність у складі адміністративних витрат різних за своєю природою й економічною сутністю загальногосподарських витрат, спрямованих на обслуговування та управління підприємством, зумовлює необхідність їхнього поділу.

Доцільним є групування адміністративних витрат за центрами відповідальності, економічними елементами, періодами виникнення, відношенням до обсягів виробництва, можливістю регулювання.

В складі адміністративних витрат підприємству доречно виділяти дві великі підгрупи:

- власне витрати адміністративні, тобто такі, що безпосередньо пов'язані з утриманням управлінського (адміністративного) персоналу,
- витрати, які безпосередньо не пов'язані з утриманням управлінського (адміністративного) персоналу, що доречніше охарактеризувати як загальногосподарські витрати.

Виходячи з економічної природи, в управлінському обліку можливо перейменувати підгрупу адміністративних витрат на управлінські, а загальну назву адміністративних витрат перейменувати на загальногосподарські витрати. На підставі таких змін доречно в управлінському обліку рахунок 92 «Адміністративні витрати» перейменувати на «Загальногосподарські та управлінські витрати», відкривши в його складі окремі субрахунки - 921 «Загальногосподарські витрати» та 922 «Управлінські витрати», в розрізі яких здійснювати аналітичний облік за відповідними статтями витрат.

Дане групування рахунків для відображення адміністративних витрат дозволяє оперувати при поясненні ефекту накопичення витрат, використовувати для відокремлення та подальшого аналізу відхилень. Крім того, таким чином поширюється практика використання бухгалтерських рахунків, взаємопов'язаних певним чином, для побудови бюджетних моделей діяльності підприємств. Розуміння логіки

кореспонденції рахунків формує не тільки навички, але і компетенцію фахівців управлінського обліку.

Для отримання конкретнішої й точнішої інформації, що дозволить ефективно управляти господарською діяльністю підприємства за його структурними елементами, доцільно усі виробничо-господарські підрозділи підприємства групувати за центрами виникнення витрат і центрами відповідальності за здійснені витрати. Такий підхід щодо обліку та контролю адміністративних витрат дозволяє забезпечити конкретну відповідальність працівників за понесені витрати і їх раціоналізацію [2, с. 204].

З метою формування управлінських рішень у складі адміністративних витрат необхідно виділити змінні, постійні та змішані витрати в залежності від того, як вони реагують на зміни рівня ділової активності підприємства або відповідають йому.

На даний час в Україні не існує нормативно-правових документів, які б визначали процес складання кошторисів витрат за центрами відповідальності. З метою покращення аналітичності обліку і контролю адміністративних витрат варто розробити форми кошторисів адміністративних витрат за кожним центром відповідальності.

Формуючи кошториси адміністративних витрат за центрами відповідальності у зведеному кошторисі отримуємо інформацію про загальні адміністративні витрати в розрізі місць їх виникнення, що дозволяє здійснювати планування суми майбутніх адміністративних витрат кожного структурного підрозділу апарату управління підприємством та контролювати дотримання планових показників.

Звіти центрів відповідальності та зведений кошторис адміністративних витрат за певний період часу служать вихідною інформацією для підсистеми матеріального заохочення працівників підрозділів за економію і раціональне використання адміністративних витрат та забезпечують інформацією керівництво щодо застосування санкцій до винних у перевищенні планових сум адміністративних витрат.

Однією з невирішених на даний момент проблем є розподіл адміністративних витрат для потреб управлінського обліку відповідно до сучасних умов та баз розподілу.

Оптимальна база розподілу повинна відповідати наступним критеріям:

- математичним, де зв'язок величини, що розподіляється, і бази розподілу повинен бути максимально тісним;
- економічним, які забезпечують точність калькулювання, економічну однорідність витрат, що розподіляються, і баз розподілу; визначають тісноту зв'язку витрат, що підлягають розподілу, з обсягами продукції.

В сучасних умовах найбільш доцільною базою розподілу адміністративних витрат на підприємствах є основна заробітна плата виробничих робітників, що водночас не виключає можливість застосування і інших баз розподілу в разі їх відповідності вищенаведеним критеріям на конкретному підприємстві.

Отже, на даний час облік адміністративних витрат на багатьох підприємствах організований без деталізації місць виникнення витрат та відповідальних осіб, що зменшує ефективність виявлення резервів їх зниження.

Тому для забезпечення ефективного формування величини адміністративних витрат при організації управлінського обліку даної ділянки пропонується наступне:

- групування адміністративних витрат за центрами відповідальності, економічними елементами, періодами виникнення, відношенням до обсягів виробництва, можливістю регулювання. В складі адміністративних витрат пропонується виділити дві великі підгрупи - управлінські, тобто такі, що безпосередньо пов'язані з утриманням управлінського (адміністративного) персоналу, та загальногосподарські витрати, які безпосередньо не пов'язані з утриманням управлінського (адміністративного) персоналу;

- з метою формування управлінських рішень у складі адміністративних витрат необхідно виділити змінні, постійні та змішані витрати в залежності від того, як вони реагують на зміни рівня ділової активності підприємства або відповідають йому;

- розробити форми кошторисів адміністративних витрат за кожним центром відповідальності. Формуючи кошториси адміністративних витрат за центрами відповідальності у зведеному кошторисі отримуємо інформацію про загальні адміністративні витрати в розрізі місць їх виникнення.

Література:

1. Колісник Г.М. Економічна сутність і класифікація витрат у зв'язку з узагальненням на рахунках бухгалтерського обліку / Г.М. Колісник // Науковий вісник ужгородського національного університету: Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності в сучасних умовах глобалізації цих процесів у світовій економіці. – Сер.: Економічна. – Ужгород, 2010. – 234 с.

2. Дерій В.А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю: Монографія. – Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. – 272с.

УДК 657

Кругла М. М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу та аудиту в АПК,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОБҐРУНТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРУКТУРИ ПІДПРИЄМСТВА В БЮДЖЕТУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ

Бюджетування здійснюється з метою розробки та ухвалення ефективних управлінських рішень стосовно оптимізації джерел та структури надходження залучених коштів, їх розподілу та використання для забезпечення повноцінного фінансування підприємства і зростання його ринкової вартості.

Потреба в бюджетуванні формується через практичну необхідність інтегрованого підходу до планування показників діяльності, їх облікового відображення та контролю виконання. Часова визначеність цільових значень показників, релевантність інформації за рівнями відповідальності, узгодженість завдань підрозділів, зв'язок із фінансовою стратегією підприємства; відповідальність виконавців; уніфікація форм бюджетів – це ознаки бюджетування, які позиціонують його як сучасну технологію управління підприємством.

Об'єктом бюджетування найчастіше обирається підприємство в цілому; структурні підрозділи; центри відповідальності; окремі види діяльності чи операції; бізнес-процеси; інвестиційні проекти.

Предметом бюджетування виступають ключові показники фінансово-господарської діяльності підприємства (витрати, доходи, фінансові результати, грошові потоки, активи, пасиви), що відображаються у розрізі бюджетних та фактичних значень, їх відхилень.

Суб'єктом бюджетування, як правило, є працівники підприємства. Ними можуть бути власники, фінансовий директор, функціональні менеджери, керівники структурних підрозділів і центрів відповідальності, посадові особи, відповідальні за бюджетування. Для здійснення бюджетування на підприємстві може створюватись бюджетний комітет чи інший координуючий орган.

Економічний зиск бюджетування полягає у доведенні фактичних показників фінансового стану підприємства до бюджетних шляхом вибору об'єктів бюджетування; розробки бюджетів та розрахунку бюджетних показників; визначення обсягу діяльності, джерел та потоків фінансування; виявлення резервів залучення коштів.

Створення та повноцінне функціонування системи бюджетування на підприємстві забезпечується трьома його складовими: організацією, технологією та автоматизацією.

Під час організації бюджетування на підприємстві визначається фінансова структура підприємства, розроблюється бюджетний регламент і механізм бюджетного процесу (процедури формування бюджетів, їх подання, узгодження і затвердження, коригування, збору та обробки звітів про виконання бюджетів), розподіляються функції між функціональними службами та структурними підрозділами різного рівня, розписується все вищезазначене у внутрішніх нормативних документах (положеннях, посадових інструкціях тощо).

На наступному технологічному етапі визначаються види і формати бюджетів, розробляється система цільових показників та нормативів, методика їх обрахунку встановлюється порядок консолідації різних рівнів і функціонального призначення.

Нинішня популярність бюджетування ґрунтується не тільки на вагомих планових, облікових контрольних та аналітичних перевагах, але й на сучасних можливостях автоматизації фінансових розрахунків під час складання фінансових прогнозів, постановки обліку та звітності, контролю виконання бюджетів.

За основу при розробці ієрархічної піраміди бюджетів покладено фінансову структуру підприємства. «Фінансова структура підприємства – це перелік різних видів бізнесу і сфер фінансової відповідальності за доходи і витрати та інші визначені фінансові показники, розподілені між структурними підрозділами, що виступають як об'єкти бюджетування й управлінського обліку» [1, с.379].

Фінансова структура підприємства – є складною системою, яка вбирає в себе організаційну структуру підприємства та, одночасно, покладає на виділені одиниці відповідальність за виконання функціональних обов'язків і за цільові фінансові показники підрозділу. Отже організаційна структура підприємства відображає розподіл відповідальності за виконуваними виробничими та управлінськими функціями, а фінансова структура – відповідальність за досягнення цільових показників діяльності.

Одиниця фінансової структури підприємства називаються центром фінансової відповідальності. Центр фінансової відповідальності – це структурний підрозділ чи група підрозділів, який здійснює господарські операції та безпосередньо впливає на витрати чи доходи від цих операцій, відповідає за реалізацію поставлених завдань і досягнення бюджетних показників функціонування.

За сутнісною ознакою виділяють такі типи центрів відповідальності: центри витрат; доходу; прибутку; маржинального доходу; інвестицій.

Центри витрат – це виробничі підрозділи і функціональні служби, які визначають видаткову частину бюджету підприємства у формі витрат. Для забезпечення виконання запланованих показників необхідно належним чином організувати нормування, планування та облік виробничих витрат. Великі центри витрат можуть складатися з дрібніших. Розмір центру витрат визначає ступінь його відповідальності. Формування центрів витрат сприяє раціоналізації структури та оптимізації величини витрат; контролю та оперативному реагуванню на відхилення від норм.

Центри доходу – це підрозділи, які визначають дохідну частину бюджету у формі виручки. Керівник центру доходу відповідає за максимізацію доходу підрозділу. Під час оцінки результатів функціонування центрів доходу слід зважати, що доходи кожного центру доходів повинні бути сформовані об'єктивно, незалежно від величини

доходу всього підприємства. При цьому, зростання доходів одного підрозділу не повинно знижувати доходи всього підприємства.

Центри прибутку – це відособлені бізнес-одиниці, які контролюють одночасно випуск продукції, витрати виробництва та доходи від реалізації. Керівник центру прибутку контролює витрати і доходи підрозділу, забезпечує зростання отриманого прибутку, оскільки саме за ним оцінюється ефективність роботи центра прибутку.

Центри інвестиції – це сегменти бізнесу, керівники яких одночасно контролюють доходи та витрати центру, а також ефективність використання коштів з метою максимізації ринкової вартості сегменту бізнесу.

Центри маржинального доходу – це підрозділи, які відповідають за маржинальний дохід (різницю між виручкою і прямими витратами) в рамках своєї діяльності.

Перед формуванням фінансової структури підприємства необхідно уточнити реальний стан організаційної структури підприємства, яка є основою формування його фінансової структури.

Центри фінансової відповідальності можуть формуватися з одного підрозділу підприємства; шляхом об'єднання кількох підрозділів; через виділення з одного підрозділу декількох частин, кожний з яких отримує статус окремого центра фінансової відповідальності або приєднується до іншого центра фінансової відповідальності.

Зазначені підходи до формування центрів фінансової відповідальності мають своє індивідуальне призначення. Їх особливості наведені у табл.1.

Таблиця 1

Особливості формування центрів фінансової відповідальності на основі організаційної структури підприємства

Одиниця організаційної структури підприємства	Умова формування одиниці фінансової структури підприємства	Одиниця фінансової структури підприємства
Підхід «Одиниця організаційної структури - одиниця фінансової структури»		
Один підрозділ організаційної структури підприємства	Функціонування підрозділу є самостійним і достатнім для встановлення відповідальності за виконання як функціональних, так і фінансових обов'язків	Один центр фінансової відповідальності
Підхід «Декілька одиниць організаційної структури - одиниця фінансової структури»		
Декілька підрозділів організаційної структури підприємства	1) підрозділи підприємства, які здійснюють однотипні види доходів або витрат для зручності управління доходами чи витратами;	Один центр фінансової відповідальності
	2) підрозділи підприємства, які виконують взаємозалежний комплекс робіт;	
	3) підрозділи підприємства, результати діяльності одного з яких є вхідними ресурсами для іншого;	
	4) підрозділи підприємства, які виконують різні функції, але спрямовані на отримання кінцевого результату тільки в одному підрозділі.	
Підхід «Одиниця організаційної структури - декілька одиниць фінансової структури»		
Один підрозділ організаційної структури підприємства	Підрозділ за своїми функціональними обов'язками виконує роботу для кількох інших підрозділів. Враховуються функціональний та територіальний фактори.	Декілька центрів фінансової відповідальності (приєднання до іншого центра)

Розробка чіткої фінансової структури підприємства є запорукою вдалої постановки системи бюджетування на підприємстві. Вона здійснюється через низку послідовних процедур: аналіз та оцінку організаційної структури підприємства; вибір типів центрів фінансової відповідальності та формування центрів фінансової відповідальності на основі організаційної структури підприємства; визначення керівників центрів фінансової відповідальності.

Література:

1. Основи бюджетування: навч. посіб./ [М.Д.Білик, Р.І.Заворотній, Л.І.Данілова та ін.]; кер. кол. авт і наук. ред. д-р екон. наук, проф. М.Д.Білик.- К.:КНЕУ, 2009.- 454, [2] с.
2. Основи бюджетування: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц./ Л.П. Батенко, Т.О. Зінкевич, О.О. Кизенко, та ін.; за заг. Ред. Л.П. Батенко. – К. : КНЕУ, 2010. – 202с.

УДК 657

Максименко Д.В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Мукачівський державний університет

УПРАВЛІНСЬКИЙ АНАЛІЗ ЯК ОСНОВА ОБГРУНТУВАННЯ І ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Управлінська діяльність має суттєвий вплив на функціонування підприємства. Управлінська діяльність може розглядатися як форми, методи, засоби, соціально-економічні процеси, а також їх результати, які підкоряються певним правилам, нормам, критеріям, спрямованим на формування ефективного впливу на функціонування та розвиток підприємства і його окремих підрозділів для досягнення місії та цілей підприємства.

Управлінські рішення реалізуються за допомогою взаємозалежних функцій управління, послідовне виконання яких формує процес його виконання, прийняття й реалізації. Процес виконання, прийняття й реалізації управлінських рішень характеризується універсальним набором процедур, взаємозалежних послідовних стадій.

Рівень обгрунтованості рішень великою мірою залежить від результатів аналізу і в першу чергу від результатів якісного аналізу, який є передумовою обгрунтованого вибору найкращого варіанту вирішення поставлених задач і прийняття оптимальних управлінських рішень, що забезпечує розробку альтернативних підходів при здійсненні управлінських процесів досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності підприємства.

Здійснення процесу управління передбачає виконання основних його етапів: підбір інформації про управлінський об'єкт, аналіз цієї інформації, прийняття за його результатами рішення, яке в управлінському процесі є головним етапом. Дослідження показало, що результативність кожного етапу залежить від того, наскільки вдало підібрані відповідні методи і методики вирішення поставлених задач. Однак, використання різних методів і методик може призвести до багатоваріантності результатів кінцевих або проміжних рішень. Тому, на нашу думку, для розробки обгрунтованого управлінського рішення необхідно спершу визначитися з методами і методиками його розробки. Це можна зробити застосувавши якісний аналіз.

Однією з головних характеристик управлінського рішення є його безпосередня спрямованість на організацію колективної праці. Крім того, управлінське рішення, як

керуючий вплив на колективну працю, приймається лише тим суб'єктом управління (керівником організації, вищим управлінським персоналом або колегіальним органом, таким, як рада директорів та ін.), котрий має на це певні повноваження.

У процесі управління підприємствами приймається величезна кількість найрізноманітніших рішень, які мають і різні характеристики. Інформація, яка використовується органами управління підприємства, істотно розрізняється в своїх якісно-кількісних характеристиках, а сам процес прийняття рішень не повинен порушувати нормального функціонування підприємства. Існують деякі загальні ознаки, що дозволяють цю множину певним чином класифікувати, згрупувати, виділивши, таким чином, одну з сторін рішення. Якість управлінського рішення можна оцінювати ще на стадії його прийняття, не чекаючи одержання остаточного результату, використовуючи для цього сукупність характеристик, що виражають основні вимоги до рішення. Можна виділити наступні характеристики, котрі визначають якість управлінського рішення: наукова обґрунтованість, своєчасність, несуперечність, адекватність, реальність, законність, цільова спрямованість, адресність, ясність. Виявлення цих характеристик дозволить окреслити коло параметрів, що визначають ефективність управлінських рішень.

Управлінський аналіз ставить за мету скласти повну картину стану підприємства на певний момент, і на підставі отриманих даних скласти рекомендації щодо того, як підвищити ефективність роботи фірми. Саме завдяки даними аналізу і стає можливим складання довгострокових перспективних стратегій розвитку організації, а значить, з'являється і можливість планування і прогнозування майбутніх результатів діяльності.

Управлінський аналіз сприяє виявленню зв'язків між окремими об'єктами управління, правильному обґрунтуванню мети і доборові ефективного варіанта рішення. У процесі ухвалення рішення управлінський аналіз зменшує невизначеність вихідної ситуації і ризик, пов'язаний з вибором правильного рішення.

Управлінський аналіз завжди служить цілям управління як засіб обґрунтування управлінських рішень, удосконалення його методів визначається потребами управління. Управлінський аналіз сприяє вирішенню таких питань, як обґрунтування альтернатив управлінського рішення і відсіювання нераціональних, порівняння і вибір найкращих варіантів, аналіз очікуваних результатів.

В умовах ринкової економіки розробка стратегії розвитку підприємства стає найважливішим завданням її менеджменту. Стратегія повинна забезпечити адаптацію організації до змін складною, високо динамічною і нечіткої середовища, закріплення її конкурентних переваг і активної позиції на ринку. Без обґрунтування перспектив розвитку неможливе вироблення ефективних тактичних рішень, що забезпечують довгостроковий і мультиплікативний ефект.

Це визначило увагу сучасного менеджменту до стратегічного управління і планування. В даний час для вітчизняних підприємств все більш актуальним стає ефективне управління їх діяльністю на основі прийнятої стратегії, що дозволяє успішно функціонувати в умовах посилення конкуренції.

Література:

1. Мищенко А. П. Стратегическое управление: учебное пособие / А. П. Мищенко. — Днепропетровск: издательство ДУЭП, 2003. — 332 с.
2. Мних. Є. В. Економічний аналіз: Підручник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2003. - 412 с.
3. Підлісицький Г.М. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств/Г.М.Підлісицький//Економіка АПК. – 2008. - №5. – С.65-66.
4. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: підручник / З. Є. Шершньова. — [2-ге вид., перероб. і доп.]. — К.: КНЕУ, 2004. — 699 с.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ОБЛІКОМ

Сучасна економічна обстановка, характеризується нестабільністю і невизначеністю, має великий вплив на стан і розвиток підприємств, що надають різного роду послуги, в тому числі і авіаційні.

Процес здійснення авіапослуг є технологічно складним. Він складається з великої кількості різноманітних витратних операцій, які включають певний вид витрат, що залежить від того, на виконання якого роду робіт вони спрямовані. Відповідно до виду робіт виділяються і враховуються характерні для кожного виду операцій та процесів витрат. Витратний підхід заснований на визначенні суми витрат, необхідних для відтворення або заміщення об'єкта оцінки з урахуванням його фізичного і морального зносу.

Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування витрат щодо їхніх видів, місць та носіїв за постійного контролю рівня витрат і стимулювання їхнього зниження. Це є важлива функція економічного механізму будь-якого підприємства. Система управління витратами має функціональний та організаційний аспекти. Вона включає такі організаційні підсистеми: пошук і виявлення чинників економії ресурсів; нормування витрат ресурсів; планування витрат за їхніми видами; облік та аналіз витрат; стимулювання економії ресурсів і зниження витрат. Такими підсистемами керують відповідні структурні одиниці підприємства залежно від його розміру (відділи, бюро, окремі виконавці). На сьогодні ефективне управління витратами – це шлях до досягнення підприємством високих економічних результатів. Це складний, багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, ціллю яких є досягнення високого економічного результату.

Система управління витратами повинна відповідати наступним цілям:

- 1) аналіз витрат ресурсів, споживаних найважливішими видами діяльності, для виявлення причин виникнення окремих витрат;
- 2) ідентифікація та усунення витрат, що не додають цінності, тобто витрат тих видів діяльності, які можуть бути усунені без шкоди якості та корисності продукту;
- 3) постійний пошук можливостей зниження витрат і економії коштів;
- 4) прийняття рішень, націлених на підвищення конкурентоспроможності продукції;
- 5) визначення ефекту та ефективності всіх основних видів діяльності, представлених на підприємстві;
- 6) ідентифікація та оцінка нових видів діяльності.

Оперативний вибір дій, що коректують, у сфері управління витратами потребує повсякденного відстеження і зіставлення витрат не лише за окремими продуктами, ринками, клієнтами, але і за всіма бізнес-процесами підприємства, операціями і замовленнями, що знижує придатність традиційних методів обліку витрат і обумовлює їх невідповідність потребам керівництва в управлінській інформації. У зв'язку з цим необхідність створення і постійного вдосконалення механізму управління витратами потребує пошуку наукових підходів до вибору методів і способів цілеспрямованої дії на процес формування витрат у ході виробництва.

Отже, система управління витратами відіграє ключову роль як в обґрунтуванні управлінських рішень під впливом зовнішнього економічного середовища, так і в

налагодженні ефективного внутрішньогосподарського управління та створенні ефективного механізму планування, контролю, обліку і аналізу витрат.

УДК 656.03:32:656.7:061.5(100)(043.2)

Михальченко О.А.,
к.е.н., директор Навчально-наукового
інституту післядипломного навчання
Національного авіаційного університету
Назаренко О.В., студентка
Національного авіаційного університету

ТАРИФНА ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНИХ АВІАКОМПАНІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

На повітряному транспорті тарифи за перевезення пасажирів встановлюються окремо по внутрішнім і міжнародним лініям керівництвом авіакомпанії. Тарифна політика є складовою їх загальної цінової і маркетингової стратегії. Тарифи авіакомпаній узгоджуються з тарифами, що встановлюються Міжнародною асоціацією повітряного транспорту (ІАТА). Величина тарифу залежить від відстані між пунктами перельоту, наявності зупинок за маршрутом, а також від того здійснюється переліт в один кінець або в обидва. У практиці повітряних перевезень існують окремі групи тарифів, які визначаються порядком їх розробки і умовами застосування. Розрізняють декілька видів тарифів:

- Опубліковані тарифи ІАТА
- Опубліковані тарифи авіакомпаній.
- Конфіденційні тарифи авіакомпаній.
- Спеціальні пропозиції.

Опубліковані тарифи ІАТА – встановлюються Міжнародною Асоціацією авіаперевізників, які повинні захищати комерційні інтереси учасників, що входять до неї. Опубліковані тарифи не залежать від авіакомпаній і приводяться у всіх міжнародних системах бронювання та друкуються у всіх тарифних довідниках. Опубліковані тарифи ІАТА використовуються при розрахунках складних маршрутів, де беруть участь декілька перевізників.

Опубліковані тарифи авіакомпаній — це тарифи розроблені конкретним авіаперевізником на конкретному напрямку. Вони встановлюються за узгодженням з ІАТА і тому трохи відрізняються від них. Дані види тарифів застосовують при повітряних маршрутах з участю декількох перевізників. У перевезенні, де беруть участь авіакомпанії різних країн, при розрахунку тарифів використовують штучно введену нейтральну розрахункову одиницю, яка дозволяє нейтралізувати вплив курсів різних держав по відношенню один до одного.

Конфіденційні тарифи авіакомпаній є комерційною таємницею авіакомпанії, вони ніде не публікуються і не доступні в міжнародних системах бронювання. Існують

на простих маршрутах, які виконуються одним перевізником. Ці тарифи дешевші в порівнянні з опублікованими і залежать від попиту і конкуренції на даному напрямку.

Спеціальні пропозиції (рекламні тарифи). Їх основною метою є бажання авіакомпаній привернути пасажирів до нових рейсів, зберегти конкурентоспроможність на старому напрямку, заповнити незавантажені рейси у позасезонний період. Дані види тарифів розробляються як вітчизняними, так і іноземними авіакомпаніями (на внутрішніх і на міжнародних лініях). Рекламні акції здійснюються перевізниками і вигідні як перевізникам, так і пасажирам. Проте, вони мають явний недолік — непередбачуваність їх проведення. Пасажир, зацікавлений в придбанні квитка за мінімальною ціною, може знайти інформацію, що стосується спецпропозицій авіаперевізників, на інтернет-сайтах цих авіакомпаній або в їх рекламних проспектах.

Дослідивши основні види тарифної політики можна зробити висновок про необхідність подальшої розробки розкриття особливостей окремих груп тарифів та умов їх застосування.

УДК 657

Назаренко Є. Є., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
обліку та оподаткування **Ліба Н. С.**
Мукачівський державний університет,

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Характерною особливістю сучасної економіки України є наявність значної кількості факторів впливу на функціонування суб'єктів господарювання, їх стратегію та тактику, що обумовлює адекватне формування підходів до управління. Наслідком постійної видозміни системи управління є перебудова інформаційної системи підприємства, та, відповідно, облікової системи, що забезпечують керівництво необхідною інформацією, яка на сьогодні перетворилась у виробничий ресурс та володіння яким є додатковою конкурентною перевагою.

Для реалізації поставленої мети керівникам підприємств необхідна інформація, що охоплює виробничі, фінансові питання, а також питання пов'язані зі збутом виготовленої продукції тощо, і чим більше підприємство, тим більше інформації потрібно для прийняття своєчасних та ефективних управлінських рішень.

Головним джерелом інформації, що використовується керівниками в процесі реалізації функцій управління є система управлінського обліку. Управлінський облік найбільш конкретно відповідає на запитання користувачів в оперативному режимі [3].

Система управлінського обліку виходить за рамки бухгалтерського обліку та охоплює елементи планування, контролю, аналізу, оцінки, що зумовило деякі розбіжності у визначенні його сутності й значення серед науковців. Вагомий внесок у дослідження питань теорії та практики організації та розвитку управлінського обліку, зокрема з точки зору синергетичного підходу, зробили такі вчені як С.Ф. Голов, О. А. Зоріна [1], В. В. Сопко, С. А. Кузнецова [2], І. Д. Фаріон [3], Д. В. Максименко, Л. В. Нападовська, О. В. Фоміна [4].

Сучасні особливості розвитку світової та вітчизняної економіки, яким притаманні відкритість, нестабільність, динамічність й самоорганізація, обумовлюють необхідність створення і обґрунтування нових наукових підходів до розвитку управлінського обліку, пріоритетним серед яких є синергетичний підхід. Загалом, синергія (від грец. *synergos* – діяти разом) – це зростання ефективності діяльності в

результаті з'єднання, інтеграції окремих частин у єдину систему. Синергія – поява нової продуктивної сили або якісно нових джерел розвитку, підвищення ефективності діяльності в результаті поєднання окремих частин, елементів, факторів у єдину систему [2].

В аспекті побудови управлінського обліку як постачальника облікової інформації системі управління синергізм зумовлює зростання ефективності інформатизації такої системи.

Під синергією облікової інформації розуміють підвищення ефективності інформатизації системи управління суб'єкта управління за рахунок синергетичного ефекту в результаті поєднання й інтеграції теоретичної, методологічної та організаційної складових формування та зведення всього спектра облікової інформації в єдину систему та їх комплексної взаємодії.

Формування обліково-економічної інформації відбувається на рівні здійснення господарських операцій, та з використанням інформаційних потоків різних служб підприємства - планового відділу, бухгалтерії, маркетингу, виробничого відділу, які працюють незалежно один від одного і мають вузьку спеціалізацію, при цьому мета у них різна: у планового відділу – формування планових показників на перспективу, бухгалтерії – "фотографування" виробничого процесу та своєчасне складання форм звітності, маркетингового – формування каналів розподілу, та ринків збуту, виробничого відділу – дотримання технології виробництва та забезпечення якості продукції, групування даних яких призводить до створення відповідних підсистем обліково-економічної інформації. Саме тому, на більшості підприємств підсистеми планування, обліку та аналізу функціонують деінтегровано, що створює певні труднощі у використанні інформаційних ресурсів в управлінні. Тому на сучасному етапі розвитку бізнесу, при організації інформаційного забезпечення інтегрованої системи управління на підприємстві актуальною є розробка синергетичного підходу організації підсистем планування, обліку та аналізу (оцінки різних планів по заданих алгоритмах залежно від зовнішніх і внутрішніх умов, що змінюються), аналізу виконання планів, аналізу відхилень, здійснення рекомендацій для ухвалення рішень менеджерами [4].

Інформаційне обслуговування інтегрованої системи обліку забезпечується за допомогою підсистем планування, нормування, обліку і аналізу, орієнтованих на досягнення мети, кінцевого результату діяльності підприємства. Інформація повинна містити задані нормативні, планові і фактичні дані, у тому числі про відхилення, що виявляються засобами обліку за підрозділами. Головна ідея реалізації концепції інтегрованої системи управління у цьому випадку полягає у тому, щоб для реалізації своїх функцій підсистеми планування, обліку та аналізу діяли взаємопов'язано, інформаційні потоки мали двосторонній напрям.

Механізм впровадження інтегрованої системи управління має містити наступні етапи:

1. Розробка концепції організації інформаційного забезпечення усіх ланок управління на основі створення інформаційної інфраструктури;
2. Уточнення вимог до інформаційного забезпечення з урахуванням специфіки внутрішніх економічних відносин;
3. Систематизація і узгодження функцій структурних підрозділів і впорядкування їх взаємозв'язків;
4. Формування центрів відповідальності, які уповноважені здійснювати збір, накопичення, обробку і інтерпретацію отриманих результатів;
5. Організація двостороннього руху інформаційних потоків на підприємстві, їх впорядкування та оптимізація;

6. Формування технічної бази інфраструктури інформаційного забезпечення підсистем планування, обліку та аналізу;
7. Визначення етапів і змісту робіт;
8. Оцінка ефективності реалізації обраної концепції та, за необхідністю, її коректування [1].

Отже, одним з сучасних підходів до управління підприємством належить синергетичний підхід. Перевагами синергетичного розвитку бухгалтерського обліку є уможливлення спроможності цієї системи оперативно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі економічних суб'єктів, можливість формування і надання облікової інформації з огляду на реальні та ймовірні інформаційні потреби користувачів, узгодженість руху інформаційних потоків у межах кожного суб'єкта управління.

Література:

1. Зоріна О. А. Синергетичний підхід до організації обліку та аналізу в інтегрованій системі управління / О. А. Зоріна // Вісник ЖДТУ. – 2013. - №2 (56) – с. 98 - 100.
2. Кузнецова С. А. Синергетичний розвиток управлінського обліку: підходи, принципи, трансформації / С. А. Кузнецова // Економічний нобелівський вісник. – 2012. №1 – с. 131 – 137.
3. Фаріон І. Д. Управлінський облік [текст]: підруч. // І. Д. Фаріон, Т. М. Писаренко. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 792 с.
4. Фоміна О. В. Інноваційні системи управлінського обліку / О. В. Фоміна // Вісник КНТЕУ. – 2014. №1 – с. 73 – 82.

УДК 336.71

Нужна О.А.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Корінчук Ю.С., магістр,
Луцький національний технічний університет

ПОБУДОВА ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Одним з важливих показників результативної діяльності підприємства в умовах ринку є прибуток. Прибуток – це частина виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на виробничу й комерційну діяльність підприємства.

Система управління прибутком підприємства – це сукупність взаємопов'язаних елементів, кожний з яких має функціональне призначення та спільна дія котрих, за певних умов, забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини. Система управління прибутком є складовою частиною загальної системи управління підприємством.

Для забезпечення ефективності системи управління прибутком організаційну структуру підприємств, на нашу думку, необхідно доповнити службою контролінгу. Важливе місце в системі контролінгу займає оперативний аналіз відхилень витрат підприємства. Він допомагає своєчасно оцінити господарські ситуації, пов'язані з формуванням витрат діяльності, виявити негативні причини і недоліки в роботі, внутрішньогосподарські резерви покращення використання виробничо-фінансових ресурсів, забезпечити оперативне маневрування ресурсами і капіталом з метою раціоналізації витрат.

Система управління прибутком може функціонувати тільки за умов наявності відповідної бази даних, що є її інформаційним забезпеченням. На його підставі можна налагодити постійний моніторинг процесу формування прибутку; оцінювати рівень операційного та загального прибутку; аналізувати чинники впливу на обсяг прибутку. Джерелами інформації для прийняття рішень стосовно процесів управління прибутком є дані маркетингового аналізу, бухгалтерського та управлінського обліку.

Для вирішення конкретних задач управління прибутком підприємства застосовується цілий ряд спеціальних систем та методів аналізу, що дозволяють отримати кількісну оцінку окремих аспектів його формування, розподілу та використання. Для ефективного управління прибутком підприємства доцільно виокремлювати такі системи і методи його аналізу:

а) горизонтальний (часовий) – порівняння показників прибутку в динаміці. В процесі використання даної системи аналізу розраховуються темпи росту окремих видів прибутку, визначаються загальні тенденції його зміни;

б) вертикальний (структурний) – визначення структури прибутку за сферами діяльності, видами продукції, а також структурний аналіз податків, активів, капіталу; структурний аналіз розподілу прибутку;

в) порівняльний аналіз прибутку – базується на співставленні окремих груп аналогічних показників прибутковості між собою. В процесі використання цієї системи аналізу розраховуються розміри абсолютних і відносних відхилень показників, що порівнюються;

г) аналіз коефіцієнтів рентабельності, ефективності розподілу прибутку, інших фінансових коефіцієнтів;

д) інтегральний аналіз прибутку – система, що дозволяє отримати найбільш загальну характеристику умов його формування.

Постійне одержання прибутку не є випадковістю, а виступає результатом планової діяльності. Виконання планів отримання прибутку – це втілення планових завдань у роботу підприємства, яке є основним функціональним етапом економічного управління діяльністю підприємства.

На практиці використовуються такі методи планування прибутку:

- метод прямого розрахунку;
- за показником витрат на одну гривню продукції;
- аналітичний метод.

Метод прямого розрахунку ґрунтується на вилученні з чистого доходу підприємства усіх його витрат. Розраховується за окремими видами продукції чи послуг, що виробляються й реалізуються.

Перевагою аналітичного методу є те, що він дозволяє виявити вплив окремих чинників на плановий прибуток. Розрахунок планового прибутку за порівнянню продукцією здійснюється в такій послідовності:

1) визначаються базовий прибуток і базова рентабельність продукції (на підставі звітних або очікуваних даних за базовий період);

2) порівняння продукція планового періоду визначається за собівартістю базового періоду;

3) виходячи з рівня базової рентабельності продукції, розраховується прибуток за порівнянню продукцією у плановому періоді;

4) розраховується вплив окремих чинників на зміну прибутку в плановому періоді.

Плановий прибуток від реалізації непорівнянної продукції розраховується методом прямого розрахунку або з використанням показника середньої рентабельності продукції по підприємству.

Зокрема, в будівництві плановий прибуток (кошторисний прибуток) визначається тільки на підставі Локального кошторису на об'єкт будівництва. Кошторис складається на кожен об'єкт будівництва окремо і містить затверджений ДБН перелік робіт, розцінки та підсумкову відомість матеріальних ресурсів.

Доцільним у плануванні прибутку підприємства є також визначення точки беззбитковості, тобто визначення обсягу і вартості продажу, при яких підприємство здатне покрити всі свої витрати, не одержуючи прибутку. Цей метод планування прибутку базується на принципі розподілу витрат на постійні і змінні та розрахунку маржинального прибутку. Після визначення точки беззбитковості планування прибутку будується на основі ефекту операційного (фінансового) важеля, тобто того запасу фінансової стійкості, при якому підприємство може дозволити собі знизити обсяг реалізації, що не приведе до збитковості.

Таким чином, до складу загальної схеми системи управління прибутком, запропонованої нами, входять такі основні блоки, як концепції управління, механізм управління та організація управління, спільна дія яких забезпечує отримання необхідного рівня прибутку.

На нашу думку, система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень отриманого прибутку.

Література:

1. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування / Г.О. Крамаренко. – Київ: Центр навчальної літератури, 2011.
2. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. для студ. спец. „Облік і аудит” вищих навчальних закладів / В.В. Сопко та ін. – Тернопіль: Астон, 2009. – 496 с.

УДК 338.5

Остапенко Т.М.,

к.е.н, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Полтавська державна аграрна академія

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ (ЧЕРЕЗ ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ ІНСТРУМЕНТІВ КОНТРОЛІНГУ)

Дослідивши діяльність підприємств аграрного сектору економіки України доходимо до висновку, що використання окремих інструментів контролінгу витрат зумовить удосконалення системи управління витратами, а отже, зумовить ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств. Тому першочерговим завданням удосконалення системи управління витратами є забезпечення таких передумов:

По-перше, потрібно за рахунок розробки та впровадження у практичну діяльність агропідприємств плану матеріального постачання визнати логістичні параметри формування вартості матеріалів, використання яких у виробничому процесі забезпечить формування резерву зниження матеріальних витрат, які входять до

собівартості продукції. В основі такого планування повинні стояти логістичні рішення щодо вибору постачальників матеріалів (на основі ціни, вартості доставки та інших витрат постачання), які повинні бути вироблені планово-економічним відділом чи окремою особою, що здійснюватиме подібні функціональні обов'язки. Тобто, первісна вартість придбаних матеріалів повинна розраховуватись за сукупністю мінімальних витрат з їх придбання (рис. 1):

$$\begin{array}{rcccl}
 \text{Мінімальна} & & & \text{Інші витрати} & \\
 \text{ціна закупівлі} & & & \text{із закупівлі} & \\
 \text{матеріалу для} & + & \text{Суми непрямих} & \text{матеріалів,} & \\
 \text{виробництва} & & \text{податків по} & \text{що в} & \\
 \text{продукції} & & \text{купленим} & \text{пріоритеті} & = \\
 & & \text{матеріалам, які не} & \text{повинні бути} & \text{Вартість} \\
 & & \text{відшкодовуються} & \text{мінімальними} & \text{придбаних} \\
 & & \text{підприємству} & & \text{матеріалів} \\
 & & & & \text{х} \\
 & & & & \text{Транспортно-заготівельні} \\
 & & & & \text{витрати}
 \end{array}$$

Рис. 1. Модель формування первісної вартості придбання матеріалів

По-друге, потрібно закріпленням в інформаційній системі підприємства (доповнюючим положенням до Наказу про облікову політику підприємства) визнати як базу планову виробничу собівартості (при оцінці продукції рослинництва та тваринництва), використання якої забезпечить існування дієвого механізму попереднього контролю витрат.

Розрахунок планової собівартості повинен проводитись з використанням технологічних карт (карт технологічних процесів), в яких на підставі переліку передбачених в технології робіт, ґрунтово-кліматичних умов, встановлених норм виробітку, нормативів витрат праці, матеріальних та інших виробничих ресурсів (з урахуванням раціонального використання землі, основних засобів, застосування прогресивних агрозоотехнічних і організаційних заходів) плануються в натурально-вартісному вираженні витрати з утримання тварин різних статевих-вікових груп та витрати з вирощування сільськогосподарських культур.

По-третє, потрібно організувати впровадження механізмів бюджетування, що забезпечить дієву систему поточного контролю за витратами (використанням матеріальних, трудових та інших виробничих ресурсів) та постійну координацію виробничого процесу у вирощуванні рослин, тварин (своєчасне виявлення фактів відхилень у виникненні витрат, причин їх виникнення). Це забезпечить усвідомлення майбутніх витрат діяльності окремих підрозділів підприємства, тобто зумовить потребу досягнення цільової собівартості – собівартості, за якою продукція має бути виготовлена. Бюджетування витрат являє собою технологію планування потоків витрат функціонування підприємства. Серед обов'язкових правил (невід'ємних елементів, організаційних процедур) бюджетування витрат перебуває його автоматизація (комп'ютеризація).

По-четверте, з метою стимулювання впровадження таргет-костингу та кайзен-костингу потрібно включити їх до складу методів калькулювання (через започаткування окремого розділу в чинних нині Методичних рекомендаціях з планування, калькулювання та обліку собівартості (робіт та послуг) сільськогосподарських підприємств № 132).

Запропоновані нами організаційні положення дадуть можливість використати ефективно у поєднанні окремі інструменти контролінгу витрат, які сприятимуть досягненню основної мети діяльності підприємства – прибутковості виробництва. Таке поєднання, на нашу думку, сформує головний принцип виробничої системи сільського господарства України: виробляти те, що забезпечує прибуток.

Павлова С.В.,
к.е.н. ст. викладач кафедри обліку і аудиту,
Каплюк Ю., студентка,
Волинського інституту економіки та менеджменту

ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Суттєвому підвищенню показників виробничо-господарської діяльності та фінансової стійкості підприємства сприяє система бюджетування, яка спрямована на (матеріальних, комунікаційної та координаційної узгодженості структурних підрозділів і служб) з метою досягнення наміченої спільної мети. Вона також спрямована запобігати помилковим діям, які можуть призвести до зниження ефективності функціонування діяльності підприємства. Основні функції системи бюджетування: це зіставлення фактичних і запланованих результатів. Бюджетування, як прогресивна управлінська технологія, переслідує свої власні цілі, використовуючи при цьому свій особливий інструмент – бюджет, який охоплює всі аспекти діяльності підприємства, переважно у вигляді фінансових планових показників.

У науковій літературі терміни «бюджет» (budget) та «бюджетування» (budgeting) по-різному трактуються як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями.

Проаналізувавши наукові праці, можна зробити висновок, що дані терміни є дуже близькі за значенням до вітчизняних термінів «план», «кошторис», «планування», «складання кошторису», «планування прибутку» [1, 212].

Головним фінансовим інструментом у системі бюджетування виступає основний бюджет (Master Budget), який відображає основні бізнес-процеси підприємства та включає наступні види бюджетів: операційний бюджет, фінансовий та інвестиційний бюджет.

До складу операційного бюджету входять бюджети доходів і витрат від поточної виробничої діяльності, на основі яких складають прогнозний бюджетний звіт про прибутки та збитки.

Фінансовий бюджет включає бюджет руху грошових коштів та звіт про зміну фінансового та майнового стану підприємства (прогнозний бюджетний баланс). Інвестиційний бюджет є бюджетом запланованого обсягу капітальних витрат на капітальні вкладення (оновлення, вибуття, реалізація капітальних активів, інвестиційні надходження).

З метою підвищення точності показників та їх обліку підприємствами складаються ще й допоміжні бюджети (податковий бюджет, бюджет руху кредитних коштів, бюджет руху дебіторської та кредиторської заборгованості тощо).

Склад статей та структура операційного, фінансового та інвестиційного бюджетів індивідуальною, виходячи з особливостей виду та розміру діяльності, намічених стратегічних цілей, стану поінформованості вищим керівництвом керівників структурних підрозділів та осіб, безпосередньо зайнятих складанням та узагальненням бюджетів щодо бюджетної політики, стратегії та тактики діяльності, рівня інтегрованості процесу бюджетування з організаційною та фінансовою структурою підприємства та інших факторів.

Підприємствами операційний та фінансовий бюджети, як правило, складаються на 1 рік з розбивкою по кварталах, місяцях, а інвестиційний бюджет – від 3 – 5 – 10 років. операційний бюджет (Operating Budget); фінансовий бюджет (Financial Budget); інвестиційний бюджет (Capital Budget).

Важливим аспектом бюджетування є те, що ще до розробки бюджетів необхідно враховувати обмежуючі фактори діяльності. Виходячи з таких факторів, кожне підприємство визначає окремо для себе, з якого виду бюджету йому насамперед необхідно розпочинати бюджетний процес.

З огляду на те, що в сучасних умовах діяльність підприємства переважно зорієнтована на потреби динамічного ринку, найпершим складається вид операційного бюджету, який є ключовим та найскладнішим у системі бюджетування – бюджет продажу (Sales Budget). Такий бюджет складається у натуральному та вартісному показниках та визначає очікуваний дохід від реалізації кожного виду продукції, що дає змогу передбачити кінцевий результат діяльності підприємства.

Спрогнозувати бюджет продажу на практиці досить складно через ряд чинників, які здійснюють суттєвий вплив на обсяг реалізації продукції (виробнича потужність підприємства, сезонність виробництва, споживчий попит, уподобання споживачів, ціна, наявність взаємозамінної продукції (субститутів), реклама, місткість ринку та наявність каналів збуту тощо). Тому, для визначення майбутніх обсягів продажу необхідно застосовувати на практиці різні методи прогнозування обсягу продаж (метод екстраполяції, метод експертних оцінок, метод аналізу беззбитковості, метод динамічних рядів, метод експоненціального згладжування, кореляційно-регресійний аналіз, факторно-аналітичний метод та інші методи).

Ще одним важливим елементом у бюджетуванні є розробка внутрішнього регламенту бюджетування (внутрішній бюджетний регламент), який повинен чітко визначати основні принципи, порядок організації бюджетного процесу на підприємстві.

З метою оптимізації системи бюджетування та підвищення ефективності діяльності, ми пропонуємо, перш за все, ув'язати діючі елементи системи підприємства персоналом, операційна, фінансова система, система управлінського обліку та контролю, інформаційно-комунікаційна система) в єдиний цілісний організм, виявити та усунути існуючі суттєві між ними протиріччя.

Значне місце у бюджетуванні посідає система бюджетного контролю, а також аналіз відхилень фактично досягнутих показників від запланованих (бюджетних) та процедура коригування бюджету. При здійсненні аналізу відхилень, на практиці, досліджувані нами підприємства вертикальний порівняння, метод фінансових показників, метод аналітичного групування. Хочеться зазначити, що на сьогодні утворюються нові концепції бюджетного управління, які викликають гострі дискусії, під час яких спостерігається відношення: підприємством, управління без бюджету).

Отже, питання впровадження, якості використання та вдосконалення системи бюджетування не втрачають своєї актуальності та на сьогоднішній день вимагають подальших поглиблених досліджень з метою досягнення головної мети (місії), заради якої функціонує та розвивається підприємство.

Література:

1. Даций, Л.В. Пельтек. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 296 с.
- 2.Корецький М.Х. Управлінський облік: [навч. посібник] / М.Х. Корецький, Н.В.

ВПЛИВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Система управлінського обліку призначена для рішення внутрішніх задач керування підприємством і є його ноу-хау. Для керування підприємством необхідна детальна інформація, що враховує технологію й організацію саме цього підприємства. Тому інформація управлінського обліку формується і надається з урахуванням потреб керівників конкретного підприємства. Кінцевою метою управлінського обліку є допомога керівництву в досягненні стратегічної мети підприємства.

Управлінський облік суттєво відрізняється від традиційного бухгалтерського обліку, зорієнтованого на складання фінансової звітності. На відміну від фінансового обліку, що ведеться з дотриманням визначених офіційних регламентів (інструкцій, стандартів і т. д.) встановлених державними органами або професійними організаціями, управлінський облік не обмежений у виборі методів і правил. Його форми і методи розробляються самим підприємством з урахуванням різних параметрів, приймаючи до уваги при підготовці варіантів управлінських рішень не тільки регламентні кількісні, але і якісні показники.

Інформація, що надається управлінським обліком, орієнтована на задоволення потреб як стратегічного, так і поточного керування, оптимізацію використання ресурсів, забезпечення об'єктивної оцінки діяльності підрозділів і окремих менеджерів. Отже, управлінський облік є складником процесу управління та надає інформацію, важливу для:

- визначення стратегії та планування майбутньої діяльності організації;
- контролювання її поточної діяльності;
- оптимізації використання ресурсів;
- оцінки ефективності діяльності;
- зниження рівня суб'єктивності в процесі прийняття рішень.

Управлінський облік призначений для розв'язання таких основних задач:

- забезпечення керівництва підприємства інформацією про те, якими будуть консолідовані результати бізнесу (включаючи безліч юридичних осіб і структурних підрозділів);
- відображення результатів роботи окремих напрямків (ними можуть бути види діяльності, групи товарів або інші елементи залежно від специфіки бізнесу) незалежно від того, як ці напрямки розподілені між юридичними особами, що входять у бізнес;
- відображення результатів роботи структурних підрозділів, якими можуть бути відділи, цехи, юридичні особи;
- здійснення контролю за витратами шляхом їх обліку по видах і центрах витрат;
- нагромадження статистики про доходи і витрати підприємства у визначеному розрізі і виявлення загальних тенденцій;
- здійснення планування і контролю виконання бюджету як окремими центрами витрат, так і бізнесом у цілому, включаючи сукупність юридичних осіб;
- ведення оперативного обліку розрахунків з окремими контрагентами, взаєморозрахунків між власними юридичними особами.

Отже, можна зробити висновок, що без управлінського обліку, на підприємствах, не могли б бути прийняті рішення, які сприяли збільшенню

ефективності виробництва, обсягів продаж, підвищенню якості продукції а також, що не менш головне, підвищенням якості продукції і роботи працівників. Влучно підібрані мотиваційні інструменти – найкращий початок справи, яку потрібно виконати швидко і якісно.

Підтримка управлінського обліку в більшості потрібна на великих підприємствах, де великі витрати і великі доходи, так як для розуміння в якому стані перебуває підприємство, потрібна кооперація між обліковими підрозділами, а в нашому випадку керівниками (управлінцями), що допомагає зробити більш правильні та більш ефективні рішення у різного роду ситуаціях.

Література:

1.Павленко Л.А. Корпоративні інформаційні системи: Навчальний посібник.. — Х.: ВД «НЖЕК», 2003. — С. 151-154 (260 с.).

УДК 657

Павловська Ю.Ю., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
обліку та оподаткування **Максименко Д.В.**,
Мукачівський державний університет

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК І АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРІВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗБАЛАНСОВАНОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ

Входження України до світового економічного простору зумовлює використання українськими підприємствами сучасних підходів, інструментів та методів управління підприємством для забезпечення їх конкурентоздатності на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Постановка управлінського обліку є внутрішньою справою самої організації. На відміну від фінансового обліку, ведення управлінського обліку не є обов'язковим для організації. Система управлінського обліку служить лише інтересам ефективного управління, тому рішення про доцільність її ведення керівник організації ухвалює виходячи з того, як він оцінює витрати і вигоди від її функціонування. Система управлінського обліку є ефективною, якщо вона дозволяє полегшити досягнення цілей організації з найменшими витратами на створення і функціонування самої системи [3].

Система управління підприємством неможлива без оцінки діяльності центрів витрат. Діяльність центрів відповідальності полягає у безперервному удосконаленню та постійному оцінюванні. Сфокусованість управлінського обліку через центри відповідальності має бути на управлінні видами діяльності, на клієнтах, багатофункціональних перспективах, тотальній системі якості тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, таких як Ф.Ф. Бутинець, Г.Г. Кірейцев, В.Б. Моссаковський, М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Фостер, В.П. Ярмоленко. Проблеми та шляхи їхнього вирішення, пов'язані з розвитком управлінського обліку на сучасних підприємствах, відбиваються в працях таких учених, як А.Д. Шеремет, К. Друрі, О.Д. Каверіна, Ю.В. Лисенко, Є.Д. Анісімов тощо.

Розгляд та обґрунтування управлінського обліку і аналізу діяльності центрів відповідальності в умовах збалансованої системи показників.

Ускладнення бізнесу та необхідність прийняття управлінських рішень в динамічній і важкопрогнозованій середовищі зумовили процес трансформації традиційного бухгалтерського обліку в систему обробки і аналізу фінансової інформації.

Причиною існуючого важкого стану окремих вітчизняних підприємств і економіки в цілому значною мірою є проблеми в управлінні. В сучасних кризових умовах ефективний розвиток економіки потребує впровадження на підприємствах адекватного менеджменту, який би відповідав ринковим умовам. Складність і велика кількість господарських операцій, які здійснюються на сучасному підприємстві, не дають можливості безпосереднього контролю за цими операціями. У таких умовах виникає необхідність розділити організацію на окремі сегменти або підрозділи й дозволити призначеним особам діяти самостійно, надаючи їм ступінь незалежності через делегування певних повноважень.

Більшість авторів схильні вважати сильною стороною управлінського обліку облік відповідальності.

Персонал повинен усвідомити, що від невеликих щоденних зусиль кожного залежить реалізація стратегічних цілей підприємства, в які також входить задоволення потреб працівників. Діяльність центрів відповідальності підлягає безперервному удосконаленню та постійному оцінюванню. Сфокусованість управлінського обліку через центри відповідальності має бути на управлінні видами діяльності, на клієнтах, багатофункціональних перспективах, тотальній системі якості тощо.

Підприємство складається з підрозділів, які взаємодіють, і керівники яких відповідають за їх роботу. Зростання масштабів бізнесу обумовлює необхідність розподілу повноважень за різними рівнями управління. Підрозділ, очолюваний керівником, який несе відповідальність за результати його діяльності називають центром відповідальності [1].

Центр відповідальності – сфера (сегмент) діяльності, в межах якої встановлено персональну відповідальність менеджера за показники діяльності, які він контролює. Центр відповідальності являє собою структурний підрозділ підприємства, який повністю контролює ті чи інші напрямки фінансової діяльності, а його керівник самостійно приймає управлінські рішення і в рамках цих напрямків несе повну відповідальність за досягнення планових (або нормативних) показників, що характеризують стан фінансової діяльності цього підрозділу. Як видно із цього визначення, права керівника підрозділу – центру відповідальності, пов'язаного з окремими аспектами управління фінансової діяльності в межах цього підрозділу, паритетно кореспондують з мірою його відповідальності при контролі з боку вищестоящої структури (органа) фінансового управління.

Створення та функціонування системи обліку за центрами відповідальності передбачає: визначення загальної мети діяльності підприємства та його проміжних завдань; визначення центрів відповідальності; розподіл сфери повноважень і відповідальності менеджерів кожного центра; складання бюджету для кожного центру відповідальності; визначення періодичності і форми подання звітів; контроль за виконанням бюджетів; аналіз причин відхилень та оцінка діяльності центрів; стимулювання за досягнення в роботі та внесок в загальний результат діяльності.

У системі управління вищий керівник має контролювати й оцінювати роботу менеджерів нижчого рівня, а вони, своєю чергою, повинні здійснювати самоконтроль та інформувати керівництво про результати діяльності.

Для здійснення такого контролю та забезпечення підзвітності менеджерів необхідна відповідна система обліку, яка забезпечувала б збирання, обробку і

передання інформації про результати діяльності кожного центру відповідальності. Такою системою обліку є облік за центрами відповідальності.

Основою обліку за центрами відповідальності є закріплення витрат і доходів за керівниками різних рівнів і систематичний контроль за виконанням ними затверджених бюджетів. З огляду на це першим кроком організації такого обліку є виокремлення відповідних центрів для закріплення відповідальності. Для виокремлення центрів відповідальності передусім беруть до уваги організаційну та технологічну структуру підприємства, посадові інструкції, які встановлюють права й обов'язки конкретних працівників [2].

Отже, управлінський облік є складовою частиною системи управління підприємством. Впровадження системи обліку за центрами відповідальності дозволяє розв'язати значну кількість проблем, що виникають у керівництві підприємства, а саме створює умови для формування необхідної звітності за потребами менеджерів всіх рівнів управління, а також збільшує обґрунтованість управлінських рішень, що приймають на кожному рівні.

Література:

1. Чумаченко М.Г. Управлінський облік потребує підтримки/ М.Г. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит. - 2003. №5
2. Левицька С. Практичний аспект і впровадження управлінського обліку (на прикладі центрів відповідальності) / С. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит – 2011.- №7
3. Нападовська Л.В. Управлінський облік: підручник / Л.В. Нападовська// – Видавництво КНЕУ 2010

УДК 657.1

Писаренко Т. М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Луцький національний технічний університет

ПРОГНОЗУВАННЯ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ БІЗНЕСУ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Одним з основних завдань стратегічного управлінського обліку є забезпечення інформацією щодо реалізації прийнятої стратегії розвитку підприємства.

При розробці стратегії розвитку підприємства базовим виступає прогноз реалізації основної продукції, товарів, робіт, послуг. Такі прогнозні показники визначаються наявними виробничими потужностями і попитом на продукцію. Аналітики підприємства повинні оцінити ринок споживачів продукції підприємства і перспективи його розвитку на майбутнє. Результати їхніх аналітичних досліджень дають можливість визначити основні напрямки розвитку бізнесу:

- обсяги діяльності залишаються незмінними, господарська одиниця орієнтується на постійних споживачів продукції;
- обсяги діяльності збільшуватимуться, оскільки попит на продукцію зростає і зростатиме найближчим часом;
- підприємство кардинально змінює вид діяльності, орієнтуючись на інших споживачів продукції.

Вище керівництво підприємства приймає рішення щодо напрямку розвитку бізнесу і обліково-аналітичний персонал здійснює розрахунки витрат на прогнозний період. Статті витрат, деталізація та методика їх прогнозування є індивідуальними для кожного підприємства.

Крім витратної складової, повинні бути передбачені прогностичні показники доходів, прибутків і збитків на період реалізації вибраної стратегії розвитку підприємства.

Прогнозування у стратегічному управлінському обліку передбачає складання бюджетів для організації, її структурних підрозділів, окремих функцій діяльності. Результатом бюджетного процесу є формування загального бюджету.

Загальний бюджет – це скоординований по всіх підрозділах або функціях план роботи для організації в цілому. Такий бюджет складається з двох основних бюджетів: оперативного і фінансового.

Оперативний (поточний) бюджет показує планові операції на плановий рік для сегмента або окремої функції фірми. Включає у себе бюджетний звіт про прибутки і збитки, який формується на основі таких бюджетів: бюджет продаж; виробничий бюджет; бюджет використання матеріалів, бюджет закупівлі матеріалів; бюджет трудових затрат; бюджет загальнопромислових витрат; бюджетна собівартість виробленої та реалізованої продукції; бюджет адміністративних витрат; бюджет витрат на збут. Можуть складатися інші бюджети.

Бюджет продаж розробляється вищим керівництвом на основі досліджень відділу маркетингу. Саме цей бюджет є основним при складанні загального бюджету. У багатьох випадках обсяг продажу обмежується наявними виробничими потужностями. Розробка бюджету передбачає встановлення структури випуску продукції, робіт, послуг. Таким чином визначається загальний характер всієї діяльності фірми.

Річний план продаж розбивається по кварталах або місяцях на основі досвіду реалізації за відповідні квартали або місяці звітного чи минулих років. Одночасно з бюджетом продаж розробляють графік очікуваних грошових надходжень від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг. Цей графік відображає періодизацію отримання грошових коштів за реалізовану продукцію з урахуванням:

- наявної дебіторської заборгованості на початок року;
- прогнозу розрахунків покупців за продукцію, відвантаженої у кварталах чи місяцях планового року.

Виробничий бюджет складається на основі планового обсягу продаж і встановлює кількість одиниць продукції або послуг, які необхідно виробити, щоб забезпечити заплановані продажі та необхідний рівень запасів готової продукції на кінець звітного періоду. При складанні цього бюджету, керівництво повинно визначити: чи залишиться рівень запасів готової продукції на тому ж рівні що й був, чи його потрібно збільшити або зменшити. На основі інформації про бажаний рівень запасів готової продукції на кінець бюджетного періоду, наявність готової продукції на початок бюджетного періоду та про кількість запланованих одиниць для продажу на цей (плановий) період розробляється виробничий графік.

Бюджет використання матеріалів - це плановий документ, що визначає кількість і номенклатуру матеріалів, необхідних для виконання виробничої програми бюджетного періоду.

Бюджет закупівлі матеріалів - це плановий документ, який містить розрахунок кількості матеріалів, що їх необхідно придбати в бюджетному періоді.

Одночасно з бюджетом закупівлі матеріалів складають графік очікуваних виплат за придбані матеріали, який пізніше використовують для складання бюджету грошових коштів. При складанні цього графіку враховують:

- погашення кредиторської заборгованості на початок планового періоду;
- умови розрахунків з постачальниками сировини й матеріалів у плановому році відповідно до укладених угод.

Бюджет трудових затрат визначає робочий час в годинах, необхідний для

виконання запланованого обсягу виробництва.

Бюджет загальноновиробничих витрат – це деталізований план передбачених виробничих затрат, відмінних від прямих затрат і прямих затрат праці, які повинні бути понесені для виконання виробничого плану у майбутньому періоді.

Для складання бюджету загальноновиробничих витрат використовується інформація про структуру цих витрат у минулих періодах. Найчастіше загальноновиробничі витрати поділяють на змінні та постійні. При плануванні використовують ставку змінних загальноновиробничих витрат на одиницю продукції; постійні загальноновиробничі витрати планують сукупно.

Бюджет собівартості виготовленої продукції - плановий документ, в якому наведено розрахунок собівартості продукції, що передбачається виготовити у бюджетному році.

Бюджетну собівартість виготовленої продукції визначають на основі бюджетів: використання прямих матеріалів, прямих витрат на оплату праці, загальноновиробничих витрат.

Бюджетна собівартість реалізованої продукції - це плановий документ, який містить розрахунок собівартості продукції, що буде продано в бюджетному періоді. Цей бюджет складається на основі бюджетів запасів готової продукції та собівартості виготовленої продукції.

Бюджет адміністративних витрат - це деталізований план поточних операційних витрат, що відрізняються від витрат, які безпосередньо пов'язані із виробництвом і збутом, але необхідні для підтримки діяльності підприємства у майбутньому. Розробка цього бюджету необхідна для забезпечення інформації, яка потрібна для підготовки бюджету грошових коштів, а також для цілей контролю цих витрат. Більшість елементів цього бюджету складають постійні затрати.

Бюджет витрат на збут передбачає деталізацію всіх запланованих витрат, пов'язаних зі збутом продукції і послуг у майбутньому періоді. Такі витрати, як вже зазначалося вище, можуть бути змінними (комісійні та транспортні витрати) або постійними (витрати на рекламу, заробітна плата старших контролерів). Відділ продаж несе відповідальність за виконання бюджету збутових витрат.

На базі восьми зазначених вище бюджетів (може бути інша кількість) розробляється прогностичний звіт про прибутки і збитки.

Фінансовий бюджет – це план в якому відображаються передбачені джерела фінансових коштів і напрямки їх використання у майбутньому. Такий бюджет включає у себе: бюджет капітальних витрат; бюджет грошових коштів; бюджетний бухгалтерський баланс.

Бюджет капітальних витрат визначає потреби капітальних вкладень та в інвестиційних ресурсах для них. На цьому етапі планування важливо визначити які довгострокові активи придбати або побудувати на основі вибраного критерію оцінки рентабельності інвестицій. Інформація, що стосується довгострокових капіталовкладень, впливає на бюджет грошових коштів, оскільки стосується витрат на придбання або будівництво, виплати процентів за кредити. Ці операції змінюють сальдо на рахунках основних засобів та інших довгострокових активів, грошових коштів та їх еквівалентів.

Бюджет грошових коштів – це план поступлення грошових коштів, платежів і виплат на майбутній період. Розробляється після складання всіх оперативних бюджетів, бюджету капітальних затрат, прогностичного звіту про прибутки і збитки. Цей бюджет показує очікуване кінцеве сальдо грошових коштів на кінець бюджетного періоду і фінансовий стан для кожного місяця в році, для якого розробляється бюджет.

Бюджетний бухгалтерський баланс є останнім кроком у підготовці загального

бюджету. Складається на основі всіх видів оперативних і фінансових бюджетів. Має вигляд двохсторонньої таблиці, в якій з однієї сторони фіксуються поточні активи (залишок грошових коштів, запасів, незавершене виробництво, запланований залишок готової продукції на складі), необоротні активи (залишкова вартість основних засобів та нематеріальних активів). З іншого боку записують: поточні зобов'язання, довгострокові зобов'язання, акціонерний капітал, прибуток.

Всю відповідальність за виконання бюджетного бухгалтерського балансу несе особа, якій доручили його складання. Успішність виконання бюджету залежить, по-перше, від точного і правильного розуміння цілей фірми всіма відповідальними працівниками. По-друге, потрібна підтримка вищого керівництва. Якщо керівники нижчого і середнього рівня будуть впевнені, що найвище керівництво зацікавлене у кінцевих результатах і буде заохочувати виконання запланованих цілей бюджету, то і запланований процес буде успішним.

Оцінка виконання бюджету базується на аналізі відхилень фактично досягнутих результатів від запланованих у бюджеті.

УДК 657

Пойдинець М.С., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
обліку та оподаткування **Максименко Д.В.**

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Сучасний бізнес надзвичайно динамічний, що змушує власників і керівників підприємств постійно удосконалювати методи та техніку управління. У цьому зв'язку для підприємств, які працюють на українському ринку, особливо актуальною є проблема прийняття стратегічно та тактично правильних рішень щодо ведення й розвитку бізнесу. Очевидно, що у першу чергу керівникові підприємства, необхідна інформація, на підставі якої було б можливо провести точний розрахунок, глибокий аналіз, детальне порівняння альтернативних варіантів і здійснити мотивований вибір наступних дій.

Особливої актуальності набувають питання розвитку системи управлінського обліку, адже високі темпи зростання обсягів виробництва та перехід до прогресивних форм організації виробничого процесу висувають особливі вимоги до якості управління підприємством.

У більш широкому розумінні метою управлінського обліку є забезпечення менеджерів інформацією, яка надає можливості примножити капітал її власникам, а працівникам підприємства – збільшити цінність їх матеріального та духовного добробуту [2].

Важливим також є те, що розробка та впровадження управлінського обліку на підприємстві є вагомим складовою частиною загального процесу реформування системи бухгалтерського обліку в Україні.

Для будь якого підприємства важливим є аналіз певних поточних показників, на які можна було б вплинути в процесі діяльності, зокрема: яка продукція користується найбільшим попитом, яка величина витрат на її виготовлення, рівень прибутку, який отримує підприємство в результаті її реалізації. Таку інформацію прагнуть отримати всі

підприємства, проте різними способами. Але найефективнішим є впровадження системи управлінського обліку, яка дає змогу повністю автоматизувати збирання даних і в будь-який момент отримати цілісну картину діяльності підприємства в цифрах.

Отже, виникнення та існування управлінського обліку зумовлені конкретною метою – допомогти внутрішнім користувачам приймати більш обґрунтовані рішення.

У більш широкому розумінні метою управлінського обліку є забезпечення менеджерів інформацією, яка надає можливості примножити капітал її власникам, а працівникам підприємства – збільшити цінність їх матеріального та духовного добробуту [1,3].

Важливо зазначити також, що користувачами управлінського обліку є саме менеджери (управлінці), оскільки значна частина даних управлінського обліку є комерційною таємницею, адже саме тут відображається стратегія та тактика діяльності підприємства в умовах конкуренції.

Керівників різних рівнів значною мірою цікавить не результати минулої діяльності підприємства, а перспективи розвитку та можливість досягнення поставлених цілей у майбутньому. Інтерес керівників не обмежується вже тільки отриманням інформації про собівартість тієї чи іншої одиниці продукції, оскільки вони прагнуть знайти шляхи зниження витрат при максимізації прибутку.

Досить яскраво в останній час в управлінському обліку починає виділятися така його функція як прогностична. Реалізація її можлива за рахунок таких складових як бюджетування, прогнозування співвідношення доходів та витрат, розробка певних альтернативних рішень. Саме тому останніми роками значного поширення набувають стратегічні системи управлінського обліку, як результат широкого впровадження прогностичної інформації в процес прийняття управлінських рішень.

В процесі управління керівники й фахівці постійно мають справу з прийняттям різних управлінських рішень. Ці рішення можуть стосуватися як довгострокових перспектив розвитку підприємства, так і поточних проблем, що виникають в процесі господарської діяльності.

Довгострокові або стратегічні рішення пов'язані з майбутніми можливостями, які прогнозуються, і які потребують конкретних кроків сьогодні або найближчим часом. Об'єктом таких рішень зазвичай є інвестиції для збільшення виробничих потужностей, розробка нових виробів, опанування нових ринків тощо. Важливим є те, що дані рішення повинні прийматися у нерозривному зв'язку з загальною стратегією підприємства, тобто, результат їх реалізації повинен бути спрямований на досягнення загальної мети діяльності підприємства.

Таким чином, управлінський облік дозволяє вивчити всі суттєві аспекти діяльності підприємства і на їх основі приймати ефективні управлінські рішення.

Література:

1. Голов С.Ф. Управлінський облік. Підручник/ Голов С.Ф. – К.: Лібра, 2003. – 704 с.
2. Голов С. Проблеми і перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні/ Голов С.Ф. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2000. -№11.
3. Левицька С. Управлінський та внутрішньогосподарський облік: завдання, мета, чинники ефективного впровадження / Левицька С. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. - №2. – с.27-35.

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ФУНКЦІЙ
СИСТЕМОЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ**

Система управління – це сукупність об'єктів управління по відношенню яких реалізуються функції планування, контроль і регулювання, організація роботи, ділові контакти, стимулювання. Реалізація цих функцій потребує інформації, яка забезпечується бухгалтерським обліком - процесом ідентифікації і оцінки економічної інформації, та надання даних користувачам для розробки, обґрунтування і прийняття рішень. Саме бухгалтерський облік забезпечує інформацією необхідною для прийняття аргументованих управлінських рішень. Задача бухгалтерського обліку полягає у наданні вичерпної інформації для задоволення потреб різних користувачів при мінімальних затратах. Споживачами такої інформації є менеджери, потенційні інвестори, кредитори, державні організації. Всі вони можуть бути поділені на дві категорії: внутрішні, що входять до складу фірми де здійснюється облік, та зовнішні. Перших забезпечує інформацією переважно управлінський облік а другу категорію користувачів – фінансовий облік. Управлінський облік являє собою систему збору, обробки і надання інформації фахівцям для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Менеджери задовольняють свою потребу в економічній інформації, для прийняття рішень, контролі та регулюванні управлінською діяльністю, організаційній роботі та стимулюванні, завдяки управлінському обліку. Процес прийняття рішень започатковується визначенням цілей і задач фірми, з акцентом на основну ціль, якою є отримання прибутку. Аргументація відносно величини прибутку серед економістів різниться. Ряд економістів вважає, що метою має бути отримання задовільного прибутку, оскільки можливості людського розуму не безмежні, і працюючи з обмеженою кількістю інформації, пошук рішення відбувається допоки не знаходять прийнятне рішення (обмежена розумність). Проте воно не обов'язково може бути оптимальним [2]. Інша група економістів вважає, що збільшення прибутку веде до зростання загального економічного добробуту, оскільки збільшення особистого достатку індивідууму сприяє підвищенню заможності всього суспільства, тому максимізація прибутку є корисною. В реальних відносинах ряд бізнесменів мають на меті побудову власної імперії, а також є учасники економічних відносин які приймають рішення з метою убезпечити себе на майбутнє і усунути невизначеність в майбутньому [3].

Всі ці цілі присутні в економічній діяльності, і для прийняття обґрунтованих, ефективних рішень, для визначення основної цілі та організації процесу її досягнення, менеджери потребують внутрішньої облікової інформації. Інформація бухгалтерського обліку не лише впливає на процес прийняття рішення (планування), вона дозволяє оцінити та корегувати фактичні показники при реалізації фактичного вибору.

Модель процесу прийняття рішень передбачає п'ять етапів: визначення цілей, пошук альтернативних варіантів, збір даних по альтернативних варіантах, вибір альтернативного варіанта дій, реалізацію прийнятих рішень [1].

Модель процесу управління передбачає два етапи: співставлення фактичних та планових показників, та прийняття заходів по усуненню відхилень від плану, або заміну на альтернативний варіант. Саме управлінський облік забезпечує оперативну подачу даних. І хоча ця інформація є попередньою, на відміну від інформації фінансового обліку, що є точною і більш об'ємною, вона не потребує багато часу на її

збір і обробку та є достатньою для прийняття рішень. Інформація управлінського обліку може охоплювати як всю сферу економічної діяльності так і окремих її сфери, може бути за різні проміжки часу. Важливим аспектом управлінської інформації є наявність ній прогнозного та попереднього періодів. Оскільки рішення приймаються відносно майбутнього етапу саме управлінський облік забезпечує деталізовану інформацію про передбачувані затрати та доходи.

Приймаючі рішення менеджери враховують збалансування цілей фірми, враховують пріоритети, збалансовують інтереси всіх суб'єктів економічної діяльності якими є власники, споживачі, наймані працівники, суспільство, напрацьовують декілька варіантів та вибирають найбільш оптимальний варіант дій.

Пошук можливих стратегій для досягнення поставлених цілей є важливим етапом процесу прийняття рішення. Він передбачає визначення потенціальних вигод та передбачення негативних тенденції в поточній ситуації і прийняття оперативних рішень оперативної ухвали. При пошуку альтернативного варіанту аналітична інформація про очікувану кон'юктуру, майбутні можливі зміни економічного середовища набувають особливо важливого значення, бо фактори що їх визначають є невідконтрольними менеджерам, та визначають план довгострокових дій, тобто перспективу фірми, та потребуватимуть в довгостроковому періоді ресурсів фірми. Можливі темпи росту показників діяльності підприємства, доля ринку, грошові засоби потребують оцінки для кожного альтернативного варіанта. Короткострокові або оперативні рішення приймаються на основі поточної економічної інформації та оцінки людських, матеріальних, фінансових ресурсів теперішнього періоду, а їх наявність у знаній мірі визначається якістю прийнятих стратегічних рішень. Отже вибір альтернативного варіанту здійснюється на користь варіанту, який в найбільшій мірі відповідає цілям господарюючого суб'єкта.

Якщо ціллю є максимізація прибутку то оптимальним є варіант за яким прогнозується найбільше надходження грошових коштів, через що використовуються методи аналізу приросту чистих грошових надходжень. Прагнення та очікувані результати від прийнятого рішення, відносно альтернативного варіанту, відображаються в фінансовому плані реалізації рішень [3]. Отже планування, як управлінська функція, передбачає розробку короткострокових та довгострокових цілей та постановку задач, що забезпечать їх досягнення. Значна роль в забезпеченні виконання цієї функції належить якісній аналітичній бухгалтерській інформації. Надають інформацію про види продукції для продажу, ціни на неї; надають оцінку пропозицій по капіталовкладенням; формують інформацію для підготовки короткострокових планів та відслідковують взаємозв'язок та узгодженість планів між різними підрозділами; розраховують показники за результатами роботи; формують загальний фінансовий кошторис бухгалтера – аналітики.

Модель процесу прийняття рішення передбачає контроль та регулювання, тобто оцінку результатів діяльності за фактичними показниками, корегування їх відповідно до запланованих цілей та планів. Задача процесу контролю і регулювання полягає в коригування економічної діяльності для досягнення запланованих показників, або перегляду в разі встановлення неможливості їх реалізації.

Інформацію для контролю виконання рішень, менеджери отримують з бухгалтерських звітів про виконання кошторису, що містять дані співставлення фактичних і запланованих затрат і доходів. Управлінці встановлюють показники які різняться від планових, та відносно них, застосовуючи методи управління за відхиленнями, приймають оперативні рішення. Встановлені відхилення дозволяють виявити резерви і розробити заходи по їх залученню в економічний процес. Ефективність контролю і регулювання буде визначатись своєчасністю, повнотою,

системністю корегуючих дій, спрямованих на приведення фактичних показників у відповідність до запланованих.

В моделі прийняття рішень етапи планування, контролю та регулювання взаємопов'язані, мають прямий та зворотний зв'язок, який є свідченням динамічності процесу прийняття рішення і постійно потребує оперативної інформації, яка забезпечується обліком. Саме оперативна облікова інформація дозволяє менеджерам аналізувати процес виконання плану і приймати оперативні рішення або заходи по усуненню відхилень фактичних показників від планових, або про перехід на інший альтернативний варіант досягнення поставленої цілі.

Отже процес контролю і регулювання, як функція менеджменту, дає можливість впливати на реалізацію довгострокового плану; передбачити потенційні проблеми; запропонувати заходи по усуненню відхилень; а за необхідності задіяти альтернативний варіант досягнення поставлених цілей.

Здійснення процесу контролю і регулювання відбувається з використанням даних управлінського обліку за звітами, що містять порівняльний аналіз фактичних і запланованих результатів, за підрозділами та в узагальненому вигляді. Саме своєчасна та якісна інформація бухгалтерів – аналітиків дозволяє реалізувати процес контролю і регулювання ефективно, оперативно провівши аналіз виробничих результатів і виявивши відхилення. Спосіб управління за відхиленнями дозволяє менеджерами не лише оперативно приймати заходи по усуненню розбіжностей, а і звільняє їх від необхідності втрачати час на операції що відбуваються у відповідності з планом.

Управлінський облік, як система збору, обробки, надання інформації визначає затрати на виробництво за центрами відповідальності і тому побудована та працює як система бухгалтерського обліку. Шляхом організації і вдосконалення системи обміну інформацією і звітністю управлінський облік сприяє здійсненню ділових контактів. Бухгалтерські звіти по виконанню кошторису надають менеджерам інформацію відносно ефективності прийнятих ними рішень та необхідності зміни методів управління чи впроваджуваних ними заходів.

Інформація бухгалтерів – аналітиків сприяє мотивації персоналу, бо чітке розуміння планових показників та задач забезпечуючи їх вчасне виконання; дозволяє визначити потенційні проблеми та передбачити заходи по усуненню; сприяє формуванню стабільного, сприятливого психологічного клімату в колективі. Отже управлінський облік, як система, збирає, обробляє, надає інформацію для планування, оперативного контролю, оцінки результатів діяльності, організаційної роботи, стимулювання та прийняття обґрунтованих та економічно доцільних управлінських рішень менеджерами фірми.

Література:

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік: [Підручник] / Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Канурна З.Ф., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2008. – 548 с
2. Голов С.Ф. Управлінський облік: [Підручник] / С.Ф. Голов. – Вид. 4 - те. – К., 2008. – 550 с.
3. Гончаров А. Б. Фінансовий менеджмент: [Навч. посіб.] / Гончаров А.Б. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2011. – 381 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У сучасних умовах практично кожне підприємство має самостійно вирішувати питання про налагодження механізму обліку витрат і визначати вимоги до ефективності його застосування. Такий механізм має складатися із сукупності елементів організаційного й економічного характеру, що забезпечить реалізацію управлінських дій керівництва підприємства щодо зниження частки витрат у собівартості продукції та підвищення ефективності управління ними.

Умови функціонування сільськогосподарських підприємств суттєво відрізняються від підприємств інших галузей, що відповідно впливають на побудову управлінського обліку і, відповідно, на прийняття управлінських рішень. Побудова управлінського обліку у сільському господарстві має передусім бути спрямована на потреби управління і забезпечувати облік і контроль витрат за об'єктами обліку, а також аналіз, оцінку та планування напрямів розвитку фінансово-господарської діяльності підприємства.

У вітчизняній літературі дедалі більшою мірою підкреслюється важливість зниження виробничих витрат як чинника підвищення конкурентоспроможності підприємства. Проблема ефективного використання матеріальних ресурсів нині стає одним із ключових напрямів підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. Найбільший ефект ресурсозбереження і зниження собівартості продукції досягається при створенні комплексної системи управління собівартістю продукції, що включає в себе підсистеми: прогнозування і планування, обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції, їх аналізу та підготовки проектів управлінських рішень, спрямованих на зниження виробничих витрат.

В цілому запровадження системи управлінського обліку повинно забезпечити:

- визначення очікуваного результату від того чи іншого економічного заходу;
- складання прогнозу про рентабельність виробництва нових видів продукції на основі результатів дослідження ринку збуту;
- складання прогнозу про фінансовий стан підприємства на перспективу, фінансова оцінка альтернативних варіантів його розвитку.

Таким чином, метою управлінського обліку є забезпечення інформацією всіх рівнів управління, здійснення контролю та прогнозування витрат для прийняття оперативних рішень з управління економікою підприємства та оцінка ефективності виконання цих рішень.

Формування фактичної інформації про витрати відбувається в первинних документах, реєстрах аналітичного та синтетичного обліку виробничих витрат. Бюджетування витрат є однією з особливих функцій управлінського обліку. Першочергово бюджетування витрат є одним із елементів планування виробництва.

До останнього часу в сільськогосподарських підприємствах планування виробничої діяльності зводилося до розробки загальних виробничих завдань з подальшим доведенням їх до виконавців. Однак метою виконання завдання було досягнення будь-якою ціною оптимального рівня собівартості продукції, не зважаючи

на рівень витрат, що призводило до не контрольованості та безвідповідальності витрачання виробничих ресурсів. За таких умов особливого значення набуває створення системи бюджетування витрат за центрами відповідальності (центрами витрат) з метою визначення оптимального рівня витрат на виробництво тієї чи іншої продукції та наступного оперативного контролю за ефективним витрачанням виробничих ресурсів.

Найбільш складною функцією управлінського обліку є функція регулювання (прийняття управлінських рішень), яка пов'язана з вирішенням таких питань, як визначення основних цілей підприємства, формування асортименту продукції, цінової політики, капіталовкладень.

Запровадження системи бюджетування витрат дозволяє приймати управлінські рішення не тільки на рівні керівництва підприємства, а й на рівні кожного центру відповідальності. Зокрема це стосується застосування системи матеріального стимулювання працівників за досягнуту економію витрат у відповідності до бюджету. Так, керівник підрозділу має можливість здійснювати контроль за витратами, визначати відхилення фактичних витрат від бюджету та приймати оперативні рішення щодо усунення негативних відхилень.

Однією з важливих функцій управлінського обліку є мотивація або економічне стимулювання працівників. Особливо гостро ця проблема постає у сільськогосподарських підприємствах в умовах запровадження системи бюджетування витрат, адже за таких умов розмір матеріального стимулювання виконавців залежить від досягнутого рівня економії витрат за кожним центром відповідальності та передбаченого варіанту взаємовідносин між керівництвом підприємства та членами колективу певного центру відповідальності.

Важливу роль у формуванні в бухгалтерському обліку інформації про витрати сільськогосподарської діяльності відіграє їх класифікація, що передбачає поділ витрат на групи на підставі певних загальних ознак об'єктів і закономірних зв'язків між ними.

Згідно П(С)БО 30 «Біологічні активи» до складу витрат, пов'язаних з біологічними перетвореннями біологічних активів, належать: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; загальновиробничі витрати. Прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці та інші прямі витрати протягом звітного (календарного) року відносяться безпосередньо на відповідні об'єкти витрат, встановлені на підприємстві.

У відповідності до п.12 П(С)БО 16 «Витрати», до складу прямих матеріальних витрат включаються вартість сировини і основних матеріалів, що складають основу виробленої продукції, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкту витрат.

У бухгалтерів та економістів формування прямих витрат не викликає запитань. Інша ситуація з непрямими витратами, які неможливо відразу ж віднести на конкретний вид продукції. Ці витрати підлягають розподілу й від методів цього розподілу залежить сума витрат, яка припадає на той чи інший вид продукції. Саме на цьому менеджерам підприємств і слід зосереджувати увагу, оскільки від обґрунтованості методу розподілу непрямих витрат залежить собівартість продукції. Але не всі непрямі витрати беруть участь у формуванні виробничої собівартості продукції за вимогами положень бухгалтерського обліку. Так, до виробничої собівартості продукції входять лише транспортно-заготівельні витрати (у складі вартості запасів) та загальновиробничі витрати. Що стосується адміністративних витрат та витрат на збут, то ці витрати у бухгалтерському фінансовому обліку не розподіляються та не включаються до виробничої собівартості чи собівартості товарної

продукції. Але в системі управлінського обліку, яка включає процеси планування та контролю витрат, аналіз прибутковості кожного виду продукції, розробка та обґрунтування методики розподілу цих витрат має важливе значення.

Згідно з Методичними рекомендаціями № 132 виробнича собівартість сільськогосподарської продукції включає прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі та загальновиробничі витрати. Прямі витрати безпосередньо відносяться на окремий вид продукції, тому обліковці не мають проблем щодо їх визначення на певну дату. Водночас загальновиробничі витрати протягом року акумулюються на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» і тільки в кінці звітного періоду розподіляються на окремі види сільськогосподарської продукції та біологічні активи.

Згідно з п.16 П(С)БО 16 «Витрати» загальновиробничі витрати поділяються на постійні і змінні. Однак, Методичними рекомендаціями №132 передбачено, що в сільськогосподарських підприємствах такого поділу не має. Загальновиробничі витрати повністю розподіляються між основними галузями та об'єктами витрат пропорційно до суми прямих витрат (без вартості насіння, кормів, сировини тощо). З одного боку, такий підхід полегшить роботу бухгалтерів, але, з іншого – він є необґрунтованим і не враховує особливостей діяльності аграрних підприємств.

В свою чергу, у П(С)БО 16 не розкривається процедура розподілу цих витрат між окремими об'єктами, але у П(С)БО 30 зазначається, що загальновиробничі витрати розподіляються в кінці звітного (календарного) року на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу, установленої підприємством. Тому підприємство самостійно має визначати ту базу розподілу, яка дозволяє найбільш обґрунтовано розподілити суму загальновиробничих витрат.

Фактично для бухгалтера з управлінського обліку розподіл загальновиробничих витрат є серйозною проблемою. Це пояснюється сезонністю виробництва, коли витрати і вихід продукції не співпадають у часі. Тобто, дані про суму витрат надходять щомісячно, а вихід продукції можна оцінити тільки через певний проміжок часу і в різні періоди за різними об'єктами. Це не відповідає принципу нарахування та відповідності доходів і витрат. Згідно П(С)БО 16 «Витрати» підприємствам надана самостійність у виборі методу розподілу, але при цьому відсутні будь-які пропозиції щодо визначення та обґрунтування коефіцієнтів, що мають бути базою розподілу загальновиробничих витрат.

Отже, подолання основних проблем та ефективного ведення управлінського обліку повинно стимулювати підприємства до створення принципово нової системи управління витратами, яка надасть можливість чітко відстежувати, аналізувати і контролювати витрати та оперативно формувати інформацію, необхідну для вжиття заходів щодо підвищення ефективності виробництва.

Література:

1. Левера І.О. Облік за центрами відповідальності в сільськогосподарських підприємствах / І.О. Левера // Облік і фінанси АПК. - 2010. - № 3. – С. 73-76.
2. Погосова А.В. Особливості організації управлінського обліку у вітчизняних сільськогосподарських підприємствах / А. В. Погосова, Т. С. Гайдучок // Наука й економіка. – 2009. - № 3 (15). – Т. 1. – С. 138-144.
3. Проданчук М.А. Сутність управлінського обліку та його роль у системі управління підприємством / М.А. Проданчук // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 90-95.
4. Сахно Л.А. Еволюція управлінського обліку : від обліку витрат виробництва до стратегічного управління / Л.А. Сахно // Облік і фінанси АПК. – 2010.–№ 2.–С.58-61.

Смалько І.С., студентка,
 Науковий керівник: ст. викладач кафедри
 обліку, аналізу та аудиту Циган Р.М.
 Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК НА ПІДПРИЄМСТВІ ЯК СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Система обліку на підприємстві є основним джерелом інформації для накопичення, групування і узагальнення даних про діяльність підприємства. Але для ефективного функціонування підприємства, аналізу його виробничої діяльності та підвищення якості управління підприємством потрібно сформувати єдину систему управлінського обліку.

В Україні управлінський облік використовують лише на приватних підприємствах і дуже часто він має несистемний характер, а полягає у використанні певних елементів. Такий підхід сформувався через додаткові витрати на розробку, запровадження та удосконалення додаткової системи обліку.

Під системою управлінського обліку слід розуміти процес виявлення, вимірювання, накопичення, обробки, аналізу, інтерпретації, систематизації та передачі інформації управлінській ланці підприємства для планування, контролю, оцінки та прийняття тактичних і стратегічних управлінських рішень.

Управлінський облік не регулюється законодавством, тому кожне підприємство формує персональну найбільш зручну схему його організації на свій розсуд, але кількість та склад елементів системи є постійним (рис. 1).

Рис. 1. Загальний вигляд системи управлінського обліку

Вибір системи управлінського обліку безпосередньо пов'язаний з функціональними процесами в організації, з огляду на це кожне підприємство створює систему виходячи тільки зі своїх цілей та перспектив розвитку [1, с. 39].

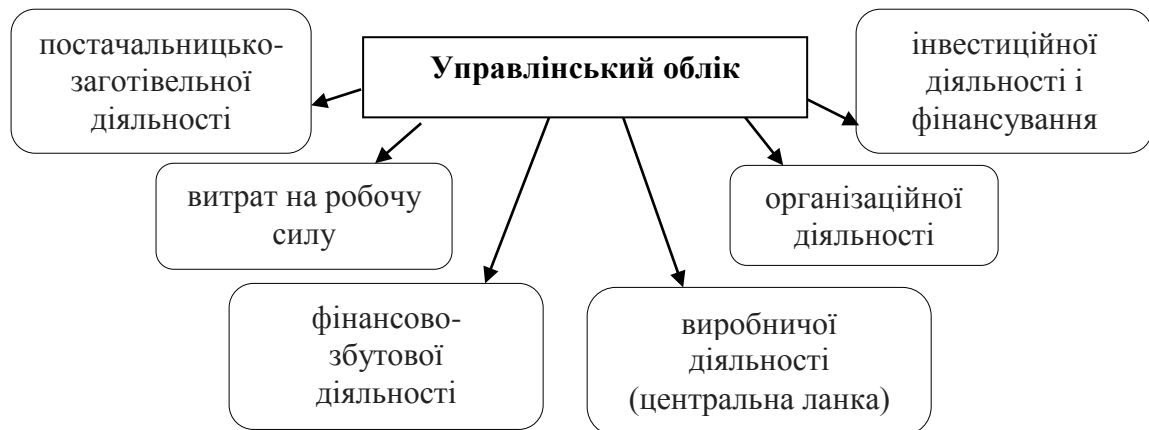

Рис. 2. Напрями формування системи управлінського обліку залежно від функціональних процесів в організації

Для організації системи управлінського обліку на вітчизняному підприємстві потрібна наявність:

- достовірної, повної інформації про джерела отримання прибутку і статті витрат підприємства;
- висококваліфіковані спеціалісти з обліку;
- налагоджена система зв'язків між відділами підприємства;
- чітко сформовані мета та завдання підприємства.

Отже, управлінський облік з метою прийняття управлінських є пріоритетним напрямком розвитку сучасної облікової науки.

В умовах ринкової економіки більшість підприємств не повною мірою використовують всі можливості управлінського обліку через економію коштів необхідних на формування системи управлінського обліку, що є неефективним, бо світовий досвід демонструє позитивні тенденції збільшення прибутку після впровадження такої системи.

Література:

1. Аверчев И.В. Управленческий учет и отчетность. Постановка и внедрение / И.В. Аверчев. – М. : Вершина, 2006. – 512 с.
2. Бухгалтерский учет: учеб. / Ю.А. Бабаев; под ред. Ю.А. Бабаева. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 392 с.
3. Волошин Д.А. Проблемы организации систем управленческого учёта / Д.А. Волошин // Экономический анализ: теория и практика. – 2006. – № 22. – С. 52–57.

Тлущкевич Н.В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Познякевич Д.С., магістр,
Луцький національний технічний університет

ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Життєвий цикл продукції кожної галузі є різним, це спричинено особливостями виробничого процесу та іншими умовами. Так, в сільському господарстві існує певний ряд факторів, що вносять свої корективи у загальну модель життєвого циклу.

Сільське господарство є основною складовою агропромислового комплексу України та найважливішою сферою народного господарства, яка забезпечує населення продуктами харчування і є важливою сировинною базою для харчової та легкої промисловості.

Основними галузями в сільському господарстві є рослинництво та тваринництво. Для забезпечення виробничо-господарської діяльності сільськогосподарські підприємства організовують допоміжні виробництва (ремонтно-механічні майстерні, автомобільний і гужовий транспорт, електро- водо-, газопостачання тощо). Одним із напрямів діяльності сільськогосподарських підприємств є переробка власної продукції, для чого можуть створюватися підсобні промислові виробництва (млини і крупорушки, плодоовочеконсервні виробництва, виноробні виробництва, підрозділи із переробки і приготування кормів, хлібопекарне виробництво, виробництва із переробки молока, забійні цехи, пилорами тощо). Крім цього, сільськогосподарські підприємства мають право займатися фінансовою, інвестиційною та зовнішньоекономічною діяльністю.

Стадії життєвого циклу сільськогосподарської продукції визначаються технологією вирощування біологічних активів – рослин і тварин, яка прямо пов'язана із законами живої природи.

Виробництво сільськогосподарської продукції – тривалий виробничий цикл. Тому інформація про його хід є надзвичайно важливою для ефективного управління сільськогосподарським виробництвом.

Виробництво продукції рослинництва займає досить тривалий період, так як один операційний цикл є великий, а обсяги виробленої продукції відомі лише під час збирання і тому дуже динамічні: валові збори змінюються щоденно, до того ж суттєво відрізняються за кожний день, оскільки залежать не тільки від урожайності культур, а й від організації робіт та природно-кліматичних умов.

На основі технології вирощування біологічних активів рослинництва можна виділити стадії життєвого циклу продукції:

- 1) Основний обробіток ґрунту
- 2) Внесення добрив
- 3) Передпосівний обробіток ґрунту
- 4) Сівба
- 5) Догляд за посівами
- 6) Збирання урожаю
- 7) Розподіл продукції (насіння, корми, реалізація).

Разом з тим, періодичність проведення робіт в сільському господарстві є різною. Так, осінню можуть проводитись майже всі види робіт, деякі з них будуть спрямовані вже на урожай наступного року, проте основні стадії, що припадають на цю пору року

– це збирання та розподіл урожаю. Весною проходять перші п'ять стадій життєвого циклу продукції рослинництва, проте урожай буде збиратись літом чи осінню. Ця пора року є найвитратнішою, оскільки проводиться багато робіт, що потребує значних витрат сировини і матеріалів, часу тощо. Літом в основному відбувається збір урожаю, зокрема зернових, як основної культури, також частково розподіляється продукція рослинництва. Варто зазначити, що на зиму не припадає жодна із стадій, оскільки в сільському господарстві, зокрема рослинництві, через специфіку галузі в цю пору року роботи не проводяться.

Технологічний комплекс робіт з основного обробітку ґрунту і внесення добрив включає лушення або дискування стерні, внесення мінеральних і органічних добрив, оранку або безполицевий обробіток ґрунту. Сівба – один з найвідповідальніших прийомів вирощування сільськогосподарських культур. Її треба проводити в оптимальні і стислі строки, дотримуючись норми висіву насіння і глибини його загортання, прямолінійності сівби та стандартної ширини стикових міжрядь, сприятливих кліматичних умов. Дотримання цих вимог забезпечує належні (дружні) сходи культур, дає змогу застосовувати машини для догляду за посівами, збирати врожай з мінімальними втратами.

Система догляду за посівами включає: до- і післясходове боронування, міжрядне розпушування ґрунту, формування густоти посівів, підживлення рослин, обробку посівів пестицидами (гербіцидами, інсектицидами, фунгіцидами) і регуляторами росту (ретардантами).

Організацію збирання зернових культур розпочинають з визначення строків та способів збирання, підготовки до цього системи машин і полів.

Продукція рослинництва в сільському господарстві зазвичай розподіляється в трьох напрямках:

- заготівля кормів тваринам;
- залишок на насіння для майбутніх посівів;
- реалізація готової продукції (основної, супутньої та побічної).

Кількісне співвідношення для кожного напрямку сільськогосподарське підприємство визначає самостійно виходячи із специфіки, масштабів та цілеспрямованості діяльності.

Технологія сільськогосподарського виробництва пов'язана із особливостями галузі і, відповідно, впливає на організацію управлінського обліку витрат:

- через сезонність виробництва відбувається нагромадження витрат протягом року і їх розподіл в кінці року;
- витрати обліковуються за галузями виробництва (рослинництво, тваринництво) та за групами видів продукції;
- при однакових витратах може бути різна собівартість, оскільки вихід продукції залежить від зовнішніх екстерналій;
- за рахунок використання продукції власного виробництва витрати знижуються відповідно і зменшується собівартість продукції.

Отже, життєвий цикл сільськогосподарської продукції, зокрема рослинництва, залежить від технологічних особливостей виробництва та має ряд відмінностей від загальноекономічної моделі життєвого циклу, які в свою чергу, впливають на організацію та методику управлінського обліку витрат, що є досить відмінним від звичайних виробничих підприємств.

Ходзицька В.В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку підприємницької діяльності,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

КІЛЬКІСНІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ

Досягнення цілей прогресивного розвитку підприємств в умовах трансформації ринкових відносин у глобалізованому економічному просторі за концепцією стратегічного управління проектується на вивчення інформаційних ресурсів, які повною мірою, змістовно та якісно оцінюють як стан економічної системи, так і перспективи її еволюції та необхідних змін. Сучасний стратегічний аналіз спирається на інформаційну базу як існуючого змістового наповнення та належної оперативності із можливостями оброблення інформації за найновішими інформаційними технологіями.

Ці важливі завдання може вирішити тільки гнучка, оперативна облікова система стратегічного управлінського обліку. Умови господарювання сьогодення передбачають розподіл управлінського обліку на традиційний управлінський та вкрай необхідний стратегічний управлінський облік, кожен з яких використовує специфічну обліково-економічну базу та має особливі аспекти прийняття ефективних управлінських рішень.

Основною функцією стратегічного управлінського обліку є забезпечення необхідних умов для аналізу ефективності діяльності підприємства. Стратегічний управлінський облік орієнтований на процес прийняття довгострокових управлінських рішень на основі аналізу зовнішнього-бізнес середовища підприємства. Тому аналіз, який проводить стратегічний управлінський облік охоплює інші суб'єкти господарювання з якими співпрацює компанія та вивчає всі конкурентні переваги та недоліки.

Розвиток інноваційних технологій, скорочення процесу виробництва продукції та її життєвого циклу, а посилення конкуренції на ринку обмежило можливості зростання прибутку за рахунок підвищення цін. Через інтенсивний тиск глобальної конкуренції втрати від прийняття неправильних рішень внаслідок використання інформації низької якості значно зросли. Вимірювання витрат на забезпечення якості та складання відповідних звітів - ключові функції системи управлінського обліку як для галузей виробництва, так і для галузей послуг. Отже, збільшення глобальної конкуренції створило попит на вдосконалену інформацію стратегічного управлінського обліку.

Для більшості суб'єктів господарювання інвестиції в запаси є суттєвим активом, тому ефективність їх управління значно впливає на оптимізацію релевантних витрат господарюючого суб'єкта. Суб'єктам господарювання необхідно визначати оптимальний рівень інвестування в запаси, але для цього необхідно врахувати два протиріччя. По-перше, рівень запасів повинен задовольняти потреби виробництва та реалізації, по-друге, необхідно уникнути надлишкових запасів, при наявності яких підвищується ризик старіння матеріалів.

Оптимальний рівень запасів підприємств в значній мірі залежить від очікуваних змін цін. Але рішення про накопичення запасів повинно ґрунтуватися на порівнянні економії від менших майбутніх витрат з додатковими витратами, пов'язаними зі зберіганням суттєвого обсягу таких запасів.

Релевантні витрати, що враховуються при визначенні оптимального запасу можна поділити на витрати на зберігання запасу та на розміщення замовлення, визначення яких розраховується на одиницю фактору впливу, та в загальній сумі, яка при визначенні оптимального розміру замовлення їх ототожнить. В релевантні витрати на зберігання для їх використання в кількісних моделях мають враховуватися тільки ті витрати, що змінюються зі зміною рівня запасів.

Аналізуючи витрати окремого підприємства необхідно врахувати тільки ті складські витрати, що змінюються зі зміною замовлених одиниць. Якщо амортизація обладнання згідно з наказом про облікову політику розраховується прямолінійним методом, її слід віднести до не релевантних витрат, якщо виробничим методом – до релевантних. Якщо місце для зберігання належить суб'єкту господарювання і використовується для інших виробничих цілей або може здаватися в оренду, то альтернативні витрати необхідно включати в аналіз витрат і визнавати релевантними. Умовно змінні витрати на страхування повинні включатися до релевантних тільки у випадку коливання страхових виплат від зміни запасів.

Іншою складовою релевантних витрат при визначенні оптимального розміру замовлення є витрати на розміщення заказу, які включають канцелярські витрати на підготовку замовлення, отримання цих замовлень та розрахунки. Необхідно виокремлювати витрати, що відносяться до всього кола рішень, які не є релевантними, тому необхідними для включення в кількісні моделі прийняття стратегічних управлінських рішень є прирістні витрати на розміщення цих замовлень.

Таким чином, визначаючи напрями управління кількісними моделями запасів необхідно враховувати релевантні витрати для оптимального розміру замовлення.

Література:

1. Уорд К. Стратегический управленческий учет / Пер. с англ. - М.: ЗАТ «Олимп-Бизнес», 2002. – 448 с.
2. Управлінський облік / Дон Р. Хенсен, Меріен М. Мауви, Небіл С. Еліас, Девід У. Сенков. Пров. з англ. 5-го вид. О. Грігораша, О. Рахубовського, Н. Краснік та ін. Наук. ред. пров. Н.П. Краснік. – К.: Міленіум, 2002. – 974 с.
3. Bromwich M. The case for strategic management accounting: the role of accounting information for strategy in competitive markets // Accounting, Organisation and Society. – 1990. – № 1. – P. 27-46.
4. Innes J. Strategic Management accounting, in tones, J (ed.). Handbook of Management accounting, Gee, Ch. 2., – 1998. – 968 p.
5. Lord B.R. Strategic management accounting: the emperor`s new clothes? // Management Accounting Research. – 1996. – № 7(3). – P. 347-366.
6. Simmonds K. Strategic management accounting // Management accounting. – 1981. – № 59(4). – P. 26-29.

УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

Сучасний бізнес у нашій країні дуже динамічний і досить суворий. Кожне підприємство намагається завоювати вигідні позиції на ринку, бути конкурентоспроможним і прибутковим. У процесі господарської діяльності суб'єктам господарювання необхідні матеріальні ресурси, які б забезпечували процес безперервного і ритмічного виробництва. Усе це підвищує значення управління запасами, яке не тільки дозволяє підвищити ефективність управління матеріальними ресурсами, але і оптимізувати процес прийняття управлінських рішень та оцінки їх можливих наслідків.

Значний внесок у розробку теоретико-методологічних та прикладних аспектів управління запасами зробили як вітчизняні науковці – В. Н. Амідан, І. А. Бондарєва, В. Ю. Железняк, так і зарубіжні дослідники – Б. А. Анікін, І. І. Бажин, Д. Дж. Бауерсокс, С. А. Белих та інші.

У вітчизняній і зарубіжній літературі немає однозначного визначення поняття «управління запасами», зокрема на думку Д. Дж. Бауерсокс, це – інтегрований процес, що забезпечує сумісність операцій з запасами в середині підприємства та поза її межами – на протязі всього вартісного ланцюга до якого вони належить [1, 25].

У процесі управління запасами товарно-матеріальних цінностей особлива увага належить:

- визначенню складу та якості необхідних запасів;
- встановленню необхідного рівня цін на їх закупівлю;
- оптимізації обсягів запасів;
- визначенню періодичності закупівлі товарно-матеріальних цінностей [2, 163].

Головна мета управління виробничими запасами полягає в такій організації постачання продукції, за якої, з одного боку, відбувається економія коштів на організацію поставок, утримання запасів, зменшуються втрати від мобілізації оборотних коштів, від можливого псування ресурсів при їх тривалому зберіганні, а з іншого боку – зменшуються втрати, які можуть виникнути внаслідок дефіциту необхідної продукції [3, 73].

Процес управління запасами слід розглядати як трьохрівневий процес, коли досягнення часткових цілей відбувається на основі аналізу всієї логістичної системи. Інтегрована система управління запасами, представлена на рис. 1. та ґрунтується на базових та найбільш розповсюджених системах управління матеріалопотоками та запасами.

Створення інтегрованої системи управління запасами допомагає у вирішенні питання управління запасами шляхом розгляду статичного та динамічного стану матеріальних ресурсів у сукупності. На відміну від традиційного підходу, системний підхід дозволяє побачити запаси як комплекс взаємопов'язаних підсистем, виявити взаємозв'язки між цими підсистемами, розкрити інтегровані внутрішні та зовнішні властивості об'єкту. Даний підхід, дозволяє досягти пропорційності обсягів виробництва і запасів, забезпечити безперервність виробничого процесу, ритмічність випуску продукції, технічне та якісне вдосконалення засобів та предметів праці,

нормування витрат матеріалів та визначення потреби в них, нормування запасів та витрат на їх утримання тощо [4, 19].

Перший рівень системи управління матеріальними запасами	
Штовхаючі системи управління матеріальними потоками	Тягучі системи управління матеріальними потоками
1. MRP	1. KANBAN
2. MRP I	2. OPT
3. MRP II	3. ZIPS
4. DRP	4. MAN
5. ERP	5. DOPS
6. ERP II	6. NOT
7. LRP	7. LP
8. CALS	
Другий рівень системи управління матеріальними запасами	
ABC – класифікація запасів	
XYZ – класифікація запасів	
Третій рівень системи управління матеріальними запасами	
1. Система управління запасами з фіксованим розміром замовлення	
2. Система управління запасами з фіксованим періодом часу між замовленнями	
3. Система управління запасами зі встановленою періодичністю поповнення запасів до постійного рівня	
4. Система управління запасами «мінімум-максимум»	
5. Система оперативного управління запасами	

Рис. 1. Схема формування інтегрованої системи управління запасами

Отже, управління запасами на підприємстві є важливим етапом формування ефективного управлінського процесу. Вдале забезпечення процесу управління запасами передбачає визначення необхідних обсягів матеріалів, що є основою майбутнього продукту, адже недостатнє їх забезпечення обумовлюватиме перебої у виробництві, а надлишок спричинить до ряду негативних явищ, що у результаті впливатимуть на зменшення ліквідності та прибутковості діяльності підприємства. Вважаємо, що ефективне управління цією частиною оборотних активів можна реалізувати шляхом створення на підприємстві трирівневої інтегрованої системи, яка дозволить оптимально забезпечити господарюючий суб'єкт запасами і забезпечить безперебійне виробництво, що у свою чергу створюватиме достатні умови для зростання ефективності його функціонування.

Література:

1. Бауэрсокс Д. Дж. Логистика : интегрированная цепь поставок / Д. Дж. Бауэрсокс, Д. Дж. Клосс ; пер. с англ. Н. Н. Барышниковой, Б. С. Пинкерса. – 2-е изд. – М. : Олимп-Бизнес, 2005. – 640 с.
2. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. [для вищ. навч. закл.] / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович; Луц. держ. техн. ун-т. - Луцьк : Надстир'я, 2004. - 517 с.
3. Планування діяльності підприємства : конспект лекцій / Укладач О. Ю. Древаль. – Суми : Вид-во СумДУ, 2008. – 146 с.
4. Перебийніс В. І. Логістичне управління запасами на підприємствах : монографія / В. І. Перебийніс, Я. А. Дроботя. – Полтава : ПУЕТ, 2012. – 279 с.

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОГО МЕТОДУ ОБЛІКУ ВИТРАТ

Під методом обліку витрат і калькулювання розуміють сукупність прийомів і способів збору, нагромадження й систематизації інформації з метою обчислення собівартості продукції та контролю витрат. Розрізняють наступні методи обліку витрат: облік фактичних (минулих, історичних) витрат і облік стандартних (нормативних) витрат.

Облік фактичних (історичних) витрат - метод послідовного накопичення даних про фактичні витрати без відображення в обліку даних про величину їх за діючими нормами. Цей метод має ряд недоліків, а саме: неможливість здійснення контролю над витратами; неможливість оперативного виявлення та усунення причин перевитрат, що виникають за в результаті недоліків організації виробництва, порушень технологічних процесів тощо.

Нормативний метод- це основний метод виробничого обліку, який сприяє впровадженню прогресивних норм витрат, дієвого контролю за рівнем витрат виробництва, що дає змогу використовувати дані обліку для виявлення резервів зниження собівартості продукції та оперативного управління витратами виробництва.

Суть нормативного методу обліку витрат полягає в попередньому визначенні норм (нормативних) витрат на виріб, виявленні відхилень від норм в ході виробничого процесу та своєчасного внесення змін до чинних норм, що виникли під впливом різних факторів.

Система нормативного обліку витрат і калькулювання собівартості передбачає детальний аналітичний облік у розрізі об'єктів віднесення витрат за трьома складовими: за нормами, зміни норм, відхилення від норм. Фактична собівартість виготовленої продукції визначається як алгебраїчна сума цих складових [1, с. 141].

Основні принципи системи нормативного обліку:

- нормування витрат і обов'язкове складання нормативних калькуляцій;
- щомісячне або щоквартальне внесення змін у встановлені норми та їх облік;
- систематичне виявлення відхилень фактичних витрат від нормативних;
- калькулювання фактичної собівартості продукції, виходячи з її нормативної собівартості, відхилень та зміни діючих норм [2, с.504]

Головна проблема, пов'язана з розробкою нормативів для складання нормативної калькуляції, полягає у визначенні типу розроблюваних нормативів. У міжнародній практиці використовуються наступні типи нормативів: базові, ідеальні, досяжні, поточні.

Базові нормативи відносяться до довготривалих і служать індикаторами довгострокових тенденцій складу витрат відповідної їм технології виробництва. У силу цього при зміні технології виробництва, рівня цін тощо дані нормативи не можуть служити для контролю за поточними витратами і ситуацією в області витрат виробництва, так як вони не відображають реальної вартості в конкретний момент часу. На практиці базові нормативи використовуються не досить часто.

Ідеальні нормативи можуть використовуватися за наявності таких умов, як:

- відсутність перевитрати матеріалів та інших запасів;
- відсутність непродуктивної праці;

- відсутність аварій, псування та інших причин простоїв обладнання;
- відсутність простоїв у виробничому процесі.

Всі перераховані умови відносяться до категорії нереальних (ідеальних), а тому ідеальні нормативи практично мало використовуються у виробництві.

Досяжні нормативи являють собою нормативи, що відображають витрати, які повинні бути сформовані при ефективній організації виробництва, але при використанні факторів, що впливають на випуск продукції (виконання робіт, надання послуг). Ці нормативи досить широко поширені на практиці, оскільки в самих нормативах закладені коригування на допустимі перевитрати матеріалів, на допустимі втрати часу на обробку продукції, на допустимий вихід з ладу устаткування тощо. Практичне використання подібних нормативів створює базу для вимірювання відхилень, що виникають в ході виробництва. Іншими словами, досяжні нормативи являють собою той рівень нормативних витрат, який повинен бути досягнутий.

Поточні нормативи являють собою тимчасово діючі нормативи, які діють у ситуаціях, коли звичайні досяжні нормативи не можуть бути реалізовані в силу відхилень у ході виробничого процесу. Наприклад, в силу несправності обладнання тимчасово, до усунення несправності, працює нижче рівня звичайної продуктивності. Нормативні витрати порівнюються з реальними витратами. При позитивних розбіжностях виявляється економія, при негативних - перевитрата. Іншими словами, здійснюється управління методом виключення, тобто найбільш істотні відхилення в інтересах управління аналізуються на предмет їх мінімізації.

Отже, нормативи час від часу потребують перегляду і оновлення. З точки зору управління нормативами їх бажано оновлювати в наступних випадках:

- при змінах в специфікації продукції або при зміні технології виробництва;
- при величині відхилень від нормативів, що досягає значень, порівнянних з нормативами.

Застосування нормативного методу обліку витрат і калькулювання собівартості на промисловому підприємстві передбачає дотримання певної послідовності:

- 1) на основі діючих норм та кошторисів витрат складається попередня калькуляція по виробках;
- 2) протягом певного періоду (місяця) нормативна собівартість коригується з урахуванням змін;
- 3) виявлені протягом місяця зміни і відхилення від нормативної собівартості розраховуються окремо;
- 4) аналізуються причини відхилень;
- 5) виходячи із фактичних витрат розраховується фактична собівартість продукції.

Дієвість нормативного методу виявляється в тому, що він припускає своєчасне втручання у формування виробничих витрат, суворе дотримання техніко-технологічної та виробничої дисципліни. Даний метод виступає активним засобом ресурсозбереження та дає можливість виявити як зовнішні, так і внутрішньовиробничі резерви зниження витрат. Нормативний метод - це метод повсякденного поточного контролю та виявлення нових резервів економії, що виконує роль зниження собівартості продукції і підвищення рентабельності виробництва.

Література:

1. Атамас П.Й. Управлінський облік: навч. посіб./ П.Й. Атамас. – Дніпропетровськ – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 440 с.
2. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік: навч.посіб. /І.Б. Садовська, Т. В. Божидарнік, К.Є. Нагірська. – К.: «Центр учбової літератури», 2013.– 688 с.

СЕКЦІЯ 4.
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО
ПРОЦЕСУ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 657.411.8

Bogdan Zayets, Bachelor, Dmytro Barabas, Ph.D., Associate Professor
Kyiv National Economic University Named After Vadym Hetman

DEA ANALYSIS AS A TOOL OF PERFORMANCE MANAGEMENT

Increased competition and instability of the world economy encourages the company to look for new ways to reduce costs and improve production results. In the current economic conditions, the importance of analysis as a management function is growing. Management companies often aiming to assess the relative performance and efficiency of the company. For performance management business needs to develop and use new technologies that meet the requirements of the time. Traditional methods of assessing the effectiveness are too general, which can't identify the problems that hinder the growth of efficiency of production, or too complex, requiring significant time and resources, thereby reducing the usage effect. So there is a need to develop new analytical approaches and models which take into account existing methods of efficiency's analysis and provide the necessary information on the possible reserves to reduce costs, and potential ways to improve the efficiency with minimal time and resources.

Modern market assessment methodology and analysis of efficiency at the macro and micro level based on the publications by J. Aigner, R. Bunker, L. Kantorovich, V. Cooper, H. Leybenstayna, Leontyev, M. Farrell, A. Charnsona, E. Rhodes and others. Considering the research, we need to build an adequate model of efficiency analysis of the enterprise, which would work at all levels of management.

The aim of this research is the evaluation of the methodology for assessing the efficiency with DEA technology and building a universal model to analyze the efficiency of telecommunication companies, based on this methodology. Also, important question is raising domestic interest in scientific and academic circles to use this technique, as, unfortunately, it is not popular in Ukraine, unlike in the West.

In domestic literature the term "efficiency" realize economic category, reflecting the ratio between results and resources [4]. Some authors in the study of enterprise efficiency give more attention to the costly side. For example, E. Dolan and Dr. Lindsay understand the efficiency as an avoid losses [6]. In 1957, Farrell introduced the concept of economic efficiency (EE). According to Farrell, efficiency is the ratio of actual performance to maximize enterprise performance possible [3].

In foreign practice to determine the effectiveness became widespread method of analyzing data using shell linear programming. DEA analysis allows to estimate the work of enterprises of one industry in comparison with the "perfect enterprise", which compared to other uses of available resources most optimally. These enterprises must be homogeneous (same type of activity and use the same resources).

DEA is based on the use of linear programming for the building nonparametric linear surface (line production capacity) based that exist. Evaluating the effectiveness conducted further in relation to the surface or line production capacity. For the first time this technique suggested by Farrell in 1957, but only for 20 years some authors have drawn attention to it. Bowles (1966) and Euphrates (1972) suggested using a series of mathematical programming

in order to resolve the problem. After publishing by Charnes, Cooper and Rhodes, which first used the term DEA, had a significant number of scientific publications that idea Farrell suffered a further development [1].

DEA analysis gained considerable popularity overseas. Today is developed various models, which can be focused on the input (resources), output (results achieved), the input and output simultaneously. They can also be taken into account increasing, decreasing rate of return per unit of power that occurs in the production of a generalization to the case of a significant number of outputs [8]. For realization this technology uses modern achievements in mathematical programming theory and methods for solution optimization problems of large dimension, as well as computer modeling [7].

In our research we use input-oriented (CCR) model, which was developed by Charnes A., W. Cooper and E. Rhodes [2]. Model name consists of the first letters of the names of its authors. The model measures the effectiveness of each object as a maximum ratio of the total amount of suspended output variables to the sum of the weighted input. The input-oriented CCR-model looks like:

$$\min_{\theta, \lambda} \theta \quad \text{with restrictions:} \quad \begin{cases} \theta x_0 - X\lambda \geq 0 \\ Y\lambda \geq y_0 \\ \lambda \geq 0, \end{cases} \quad (1)$$

where θ – effectiveness of the object;
 X – a vector of input variables;
 Y – a vector of output variables;
 λ – a constant vector, which is a weight value;
 x_0 – a vector of input variables i -th object;
 y_0 – a vector of output variables i -th object.

Thus, there are n objects from m input variables and output variables s , the effectiveness of which is determined by the expression 1. An effective solution is the object that has value θ equal 1, objects for which $\theta < 1$ is ineffective. There are two options for calculating the DEA-model:

1) evaluate the effectiveness focused on output (output-oriented), which maximized the value of output variables such as rates of return and profitability, gross profit, the amount of different types of business income;

2) evaluation of the effectiveness focused on input (input-oriented) that minimizes input variables that characterize the available resources and costs. As such variables can use material costs, depreciation, payment of wages and other operating expenses.

For our research we used an input-oriented model and it will look like equation (1). We choose five companies in telecommunication industry for the research. The next step is to select input and output variables for analysis. To input we assign the material costs (x_1), labor costs (x_2), other operating expenses (x_3). The output data will be gross profit (y).

All statistics we form in the table. DEA model consists of four key components: cells, which contain solution variables (λ_j), for the target cell function (efficiency E), the cell containing the formula to calculate the DEA with a certain set of links and constraints. All calculations we make using MS Excel.

Using the "Solver" we will find value and effectiveness (λ_j , E). To determine the standard efficiency of all enterprises using DEA models also need to enter a formula in an Excel spreadsheet to calculate the weighted sum of inputs and outputs for all businesses.

Table 1

The Activity of enterprises in 2014², which will be used in assessing their effectiveness, UAH

Service Unit	Service Output	Input Used		
	Gross Profit	Material Costs	Labor Costs	Other Operating Expenses
"Datagroup"	243511	10827	50337	7737
"Promtelekom"	1506	2255	5051	3676
"Ukrtelecom"	2343252	867665	2181646	1517070
"FARLEP-INVEST"	197597	19387	153592	429535
"Volia Cable"	103308	23197	8969	323194

For the getting a final look DEA model we use "Solver", adding the appropriate restrictions as equations 2 and 3. Remember that $\lambda \geq 0$.

$$\sum_{j=1}^n \lambda_j x_{ij} \leq Ex_{io} \quad i = 1, 2, \dots, m; \quad (2)$$

$$\sum_{j=1}^n \lambda_j y_{ij} \geq y_{ro} \quad r = 1, 2, \dots, s; \quad (3)$$

In addition, we are making a range of cells whose values we are interested in and add the condition to the effect that we are looking for the minimum value of the objective function. Once the restrictions and "Solver" will work, we will find assessment efficiency by DEA and the coefficient λ for each company.

According to the restrictions specified in the model, the function will be minimized. After starting the «Solver» we find efficiency for the entire set of enterprises. Given the information received necessary to enterprises operating not at full strength, set new goals to improve the efficiency of their activities. Thus, less efficient companies can produce the same amount of products while reducing the number of inputs [5].

According to the results, the calculated efficiency "Datagroup", "Promtelekom" and "Ukrtelecom" close to perfect and equal to 1, and "FARLEP-Invest" - 0.474. This company among is the least effective of all. All other, where the level of efficiency is 1, are efficient.

In order to improve the efficiency of enterprises is necessary to optimize costs according to volume production.

So, according to the received calculation, the company's management should reduce the material costs and labor costs, then they can achieve improved performance.

The obtained results more accurately show how DEA works and in addition is the ability to assess the impact of decisions in the area of performance management. Manager concludes as by changing combinations of input parameters can achieve the same amount of output and efficiency of the enterprise will be improved. For example, based on our calculations, we can conclude that the company should think about restructuring personnel and search for alternative materials production. Thus, the advantage is that all the calculations are made automatically, so process of management easy to use.

The findings show that systematization of knowledge on the evaluation of companies using DEA methodology can be the basis for developing management solutions aimed at improving efficiency both at individual business sites and in industry, and in manufacturing in general. In applying DEA models for enterprises' decision-making is possible to provide

² According to the annual reports of enterprises on 2014 // <http://smida.gov.ua>.

diagnostics of the enterprise; to provide comparative description of similar companies; to identify and distinguish between efficient and inefficient working company, find a quantitative measure of their efficiency and inefficiency; to indicate effective targets for each company that is an etalon group of effective enterprises, most similar in their performance to the test; to find the best ways to achieve goals. Continuation of this area research allows managers to analyze and assess the significance of the use of databases in their daily work management efficiency.

References:

1. Balandin D.V. "Analysis of the effectiveness of state regulation of electricity tariffs (example of generation)", [Proceedings of the conference "International Scientific Conference: Public Sector: find ways to improve."], St. Petersburg, Moscow, available at: <http://www.aspe.spb.ru/reports/balandin.doc> / 2005 (Accessed 4 January 2014).
2. Charnes, A. Measuring the efficiency of decision making units/ A. Charnes, W. W. Cooper, E. Rhodes // *European Journal of Operational Research*. – 1978. – Vol. 2. – P. 427–444.
3. Coelli T. An introduction to efficiency and productivity analysis / Coelli T., Rao D.S.P., George E. Battese. Centre for Efficiency and Productivity Analysis, University of New England, Armidale, N.S.W. - Australia: Kluwer Academic Publishers, 1998. – P. 456.
4. Economics: Political: Textbook / Ed. Bazilevichth V. D – 6th edition. Revised and. ext. – K.: Knowledge Press, 2007. – 719 p.
5. Ivanov S.N. *Mathematical Methods of Operations Research* : Textbook, Donetsk National University, Donetsk, 2003. – 688 p.
6. J. Dolan. *Microeconomics* / J Dolan; D. Lindsay.; trans. from English. V. Lukashevich, etc. – SPb., 1994. – 448 p.
7. Krivonozhko V.E., Safin M.M., Utkin O.B., Lychev A.V. Software complex "EffiVision" for analysis of complex systems // *Information technologies and computing systems*, 2005, vol. 3, P. 85–95, available at <http://mdvsn.com/files/RAS.pdf>
8. Shcherbak D. The use of a methodology for analyzing operational environment for assessing management effectiveness of a set of strategic business units, industrial corporations, *Bulletin of Udmurt University*, 2012, vol. 2-2, P. 76–81.

УКД 657

Буркат О.М., магістр,
Таврійський державний агротехнологічний університет
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
обліку і аудиту Левченко О.П.,
Таврійський державний агротехнологічний університет

ВАЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ

В даний час інформаційні технології застосовуються в більшості галузей економіки, впливають на всі сфери діяльності людини і суспільства. Інформаційні технології зменшують трудомісткість бухгалтерського обліку, підвищують ефективність управління організацією, оскільки вони не роблять роботу замість людини, а створюють великі можливості, щоб допомогти людям розвивати свій потенціал для виконання робіт краще та ефективніше. Бухгалтерія є важливою ланкою в сфері управління підприємством, надання інформацій для прийняття управлінських рішень, тому застосування інформаційних технологій в роботі бухгалтерського обліку має велике значення у поліпшенні якості бухгалтерської інформацій. Застосування

інформаційних технологій є необхідним кроком у модернізації роботи бухгалтерії. Облік запасів в є частиною бухгалтерського обліку, яка має великий обсяг операцій, складність, різноманітність у процесі обліку та його організації. Тому здійснення комп'ютеризації цього розділу обліку має дуже велике значення і вирішує значну кількість завдань, підвищуючи роль бухгалтерського обліку в організації.

Питанням відображення і розкриття інформації про інформаційні технології в організації обліку запасів приділяли достатньо уваги як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, такі, Терещенко Л.О., П.С. Безруких, О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, М.Ю. Карпушенко, М.В. Кужельний, С.А. Кузнецова, Т.М. Сльозко, А.А. Пилипенко, Рапинець В.І. та інші.

Метою даного дослідження є визначення значимості застосування інформаційних технологій в організації обліку запасів на підприємстві.

Одним з необхідних елементів виробничого процесу будь-якого підприємства виступають товарно-матеріальні цінності, які представляють собою готові природні або попередньо оброблені матеріальні ресурси, тобто запаси. Запаси – активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [1].

На сучасному етапі розвитку економіки, важливим є інформаційні технології в організації обліку ТМЦ. Застосування інформаційних технологій в бухгалтерському обліку запасів сприяє максимальному задоволенню вимог управління, що пред'являються до роботи бухгалтерії:

- здійснювати контроль, управління товарними запасами організації у будь-якому місці, для кожної групи, кожного асортименту, не порушуючи принципу ефективності бухгалтерського обліку;
- надавати своєчасно і точно, дані про стан запасів за кількістю та вартістю для задоволення вимог управління запасами;
- планувати необхідний резерв товарів, для найбільш ефективного використання капіталу організації, а також розраховувати операційний цикл запасів на оптимальному рівні;
- надавати докладні і своєчасні дані для перевірки і контролю коливання товарів за кожним етапом у процесі руху товарів від моменту покупки до моменту ввезення на склад та вивезення зі складу [2].

Визнаючи необхідність комп'ютеризації обліку в цілях підвищення ролі бухгалтерського обліку в прийнятті управлінських рішень, надання інформації, перевірки та контролю всіх видів економічної, фінансової діяльності, організації поступово переходять на автоматизацію бухгалтерського обліку [3].

Коли документи забезпечать повноту та достовірність інформації, вони передаються для обробки, систематизації та надання користувачам. Зберігаються реєстри, як на паперових носіях, так і в автоматичному режимі.

В умовах інформаційних технологій може бути використаний будь-який метод обліку вартості запасів, але в цілях розвитку ефективності інформаційних технологій рекомендується застосування певного методу обліку списання вартості запасів за окремими групами товарних запасів. Розглянемо три методи списання запасів, що використовуються підприємствами найчастіше: ФІФО, ідентифікована собівартість, середньозважена ціна. При використанні методу ФІФО – «першим прийшов – першим пішов» крім кількості і вартості одиниці запасів у файлах повинна зберігатися інформація про кожне ввезення ТМЦ, яке кодується за датою ввезення, кодом товару, кількості, що ввозиться, ціною і складом. При використанні методу ідентифікована

собівартість у файлах повинна зберігатися інформація по кожній групі товарів за кількістю і вартістю одиниці. Найбільш просто враховувати вартість вибуття запасів за методом «середньозважена ціна». У цьому випадку складається формула розрахунку середньої ціни на основі даних залишків запасів на початок періоду та надходження запасів у кількісно-вартісній оцінці.

Доцільно на наш погляд використовувати програму excel, в якій можливо організувати відображення всіх первинних документів по приходу і списанню запасів, а також визначати вартість списання й залишок на кінець періоду.

Також в цілях автоматизації бухгалтерського обліку застосовуються спеціально розроблені бухгалтерські програми такі як наприклад «1С Бухгалтерія» та система «SAP R/3».

«1С Бухгалтерія» – універсальна автоматична система, створена для автоматичної обробки бухгалтерського обліку. З її допомогою підтримуються різні системи і методології обліку, з'являється можливість застосовувати її на підприємствах з різними формами власності. Дозволяє одночасну реєстрацію запису господарської операції за рахунками бухгалтерського обліку і за аналітичними рахунками. Програма полегшує і прискорює введення первинних документів, що відображають господарські операції.

«SAP R3», а саме модуль MM «Управління матеріальними потоками», дає можливість:

- планування закупівель ТМЦ в розрізі потреб по підрозділам компанії (введення планових заявок на закупівлю сировини і замовлень на закупівлю, що підсумовують ці заявки);
- планування закупівель послуг у сторонніх організацій;
- оприбуткування і фактурування ТМЦ до замовлень на закупівлю;
- фактурування послуг згідно з актами виконаних робіт;
- складський облік (зберігання ТМЦ на складах компанії);
- введення в експлуатацію МШП та МНМА;
- ведення обліку МШП предметів у розрізі матеріально-відповідальних осіб; облік і рух напівфабрикатів за схемою міжзаводський кооперації;
- списання сировини та інших ТМЦ на виробничі замовлення;
- списання запчастин та інших ТМЦ для ведення ремонтів техніки та обладнання;
- списання будматеріалів та інших ТМЦ для ведення ремонтів і будівельних робіт об'єктів компанії;
- облік руху ТМЦ за філіями компанії в інших містах [4].

Проте хочеться зазначити, що наведені програми є досить дорогими і тому не кожне підприємство має змогу дозволити їх використання в обліку. Облік запасів є значущим на всіх стадіях виробничого циклу підприємства будь-якої галузі.

Таким чином, запаси є частиною оборотних засобів підприємства. Величина товарно-матеріальних цінностей, їх оприбуткування і списання має прямий ефект на безперебійність виробничого процесу, платоспроможність підприємства і розмір податків. Аналітична інформація про склад, кількість, вартість, рух ТМЦ, що використовуються у виробництві, необхідна будь-якому підприємству. Ця інформація головна як для забезпечення контролю за збереженням ТМЦ, так і для прийняття вчасних і вірних управлінських рішень. Використання інформаційних технологій забезпечує прозорість усіх процесів організації, дають змогу удосконалити логістичну мережу і процес постачань, зменшити час виведення продуктів на ринок і виключити усунути операцій. Тому автоматизація бухгалтерського обліку запасів має забезпечити оперативність, достовірність, точність, повноту та доречність бухгалтерської інформації.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 09.12.11 № 1591
2. Рапинець В.І. Облік виробничих запасів з використанням інформаційних технологій / В.І. Рапинець // матеріали міжнародної науково-практичної конференції [Створення інтелектуальної системи обліку для економіки України], (Тернопіль, 21- 22 листопада 2007 р.) – Т., 2007 – с. 502-504
3. Кужельний М.В. Організація обліку: підручник/М.В. Кужельний, С.О. Левицька. – Київ: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
4. Модель керування матеріальними потоками ММ // Електроний ресурс: <http://www.blitz.kiev.ua/nash-sap-erp/modul-keruvannya-mater456alnimi-potokami-mm>
5. Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посіб. / Терещенко Л.О., Матієнко-Зубенко І.І. – К.: КНЕУ, 2004. – 187 с

УДК 657

Гавриленко Г.О., студентка,
Голуб Н.О.,
к.е.н., доцент кафедри облік і аудит,
Таврійський державний агротехнологічний університет

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УПРАВЛІННІ

Процес виробництва продукції (робіт, послуг) є головним елементом в діяльності підприємств. Він потребує певних витрат та точного відображення в обліку. Для цього раціонально використовувати автоматизовану форму обліку. Правильна організація автоматизованого обліку витрат позитивно впливає на оперативне прийняття управлінських рішень.

Отримання високих результатів при найменших затратах дуже часто призводить до економічного суперництва ціновими факторами між підприємствами. На сьогодні дуже важливим є підвищення механізмів дієвого управління витратами підприємства і витратами на якість продукції. Прийняття результативних управлінських рішень потребує повної та достовірної інформації, яку надає бухгалтерський облік. Підприємство повинно звертати увагу на організацію обліку витрат та якість продукції завдяки запровадженню автоматизованого обліку. Роль автоматизації особливо зростає в контексті можливостей прийняття результативних управлінських рішень.

Проблему автоматизації оцінки та обліку витрат досліджували такі вчені, як Карлик Ц.П., Азгальдов Г.Г., Глічов А. В., Войтоловський В.Н., Новиченко Е.М., Огвоздін В.Ю., Окрепілов В.В., Попова Т.Д., Фоміна О.В. та інші.

Автоматизоване робоче місце (далі АРМ) — комплекс індивідуальних технічних і програмних засобів, які забезпечують автоматизацію професійної праці робітника і призначені для підготовки, редагування, пошуку, видачі на екран і друк необхідних йому документів і даних [1].

Автоматизоване робоче місце забезпечує працівника всіма засобами, які необхідні для виконання деяких функцій [2].

АРМ об'єднує програмно-апаратні засоби, які забезпечують взаємодію людини з комп'ютером, також надає можливість введення інформації (з використанням

комп'ютерної мишки, клавіатури, сканеру та інші пристрої) та її виведення на принтер, екран монітора, звукову плату —динаміки тощо [1].

АРМ оператора входить до складу автоматизованої системи керування [3].

Основні завдання автоматизації обліку щодо витрат на виробництво продукції це:

-перевірка правильності застосування палива, сировини, фондів заробітної плати, енергії та матеріалів за дотриманням кошторисів витрат, які встановлені на обслуговуванні виробництва, контролю, надання послуг;

- проявлення результатів по собівартості продукції по підприємству;

- повне, своєчасне й достовірне відображення витрат на реалізацію й виробництво в обліку фактичної продукції (робіт, послуг), а також невиробничих витрат і витрат, що допускаються на відокремлених ділянках діяльності підприємства;

- обґрунтування калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг), точне складання звітних калькуляцій;

- управління за здійсненням планів по собівартості і проявлення резервів скорочення витрат;

- проявлення та ліквідування недоліків в організації, які були виявлені на виробництві та матеріально-технічного забезпечення, яке спрямоване на максимальну економію трудових і матеріальних витрат і на поліпшення продуктивності праці [1].

Умовою функціонування АРМ бухгалтера обліку витрат на виробництво є виникнення необхідної вихідної інформації на машинних носіях. Ця інформація створюється при розв'язанні завдань з обліку необоротних активів, виробничих запасів, фондів заробітної плати, реалізації готової продукції та її обліку. Вона повинна бути представлена у вигляді єдиної бази бухгалтерських записів згідно з вимогами АРМ бухгалтера з обліку витрат на виробництво [2].

Процес обліку витрат на виробництво повинен організовуватися за допомогою певної схеми робочих місць. Ця схема повинна включати робочі місця всіх працівників, функціональні обов'язки яких пов'язані з веденням бухгалтерського обліку. До них належать особи, які здійснюють документування, систематизацію, узагальнення інформації, особи, які використовують цю інформацію при виконанні функцій бухгалтерського обліку і керування, а також технічний персонал, який забезпечує оформлення документів, їх відображення, архівування тощо [2].

На робочих місцях працівників бухгалтерії вся робота пов'язана із розв'язанням завдань бухгалтерського обліку, а для іншого персоналу ці функції не основними і займають тільки частину робочого часу. Тому організація АРМ для даних категорій персоналу доцільна лише за умов виконання на АРМ їхніх основних функцій [1].

Завдання обліку витрат на виробництво продукції розподіляють на такі комплекси:

- розподіл комплексних витрат та їх облік;
- розподіл прямих витрат та їх виявлення;
- складання зведених регістрів;
- облік незавершеного виробництва;
- облік витрат у виробництві;
- розрахунки калькуляції собівартості продукції;
- облік витрат основного виробництва [5].

Комплекси задач обліку витрат входять до складу АРМ бухгалтера з обліку виробничих витрат відповідних рівнів, які використовують великі і середні підприємства [1].

Доцільним є розподіляти АРМБ з обліку витрат на виробництво на три рівні [3].

На першому рівні готуються й формуються первинні дані з обліку витрат на виробництво, утворені в місцях формування інформації. Обліковуватись витрати на виробництво продукції повинні в окремих підрозділах, це передбачає своєчасному виявленню відхилень від нормальних умов, проведення оперативного обліку та внутрішнього аудиту.

На другому рівні забезпечується контроль інформації першого рівня, виконуються запитові та регламентні задачі по підприємству в цілому.

На третьому рівні відбувається організація внутрішнього аудиту та забезпечення аналізу роботи по підприємству, також підсумовуються зведені дані витрат на виробництво, здійснюється оперативний контроль за використанням матеріальних, грошових і трудових ресурсів [2].

Завдяки сучасним інформаційним системам забезпечується прийняття оптимальних управлінських рішень на підприємстві і відбувається моделювання витрат на виробництво. [4]

Користування засобами автоматизації дозволяють розв'язати проблеми, що пов'язані з точністю і оперативністю інформації. Дуже швидко можуть бути підготовлені і деталізовані будь-які дані, які необхідні для того, щоб прийняти необхідні ефективні рішення. [2]

Правильно обраний засіб програмного забезпечення та автоматизації дозволить бухгалтеру миттєво і легко адаптуватися до правових норм, в яких спостерігається часте змінювання.

Отже, автоматизований облік витрат має такі переваги це:

- автоматизація обліку точно відображає здійснення витрат;
- створює передумови для скорочення витрат, адже це допоможе виробити необхідну стратегію управління витратами для покращення підприємством своєї діяльності;
- за допомогою обліку витрат керівництво підприємства може приймати управлінські рішення та виявляти підрозділи, які несуть відповідальність за понесені витрати.

Література:

1. Кузьменко А.В., Піголь І.Д. Актуальність та перспективи автоматизації бухгалтерського обліку / А.В.Кузьменко // Економічні науки.– 2012
2. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навчальний посібник / С.В. Івахненко. – К.: Знання-Прес, 2003.
3. Клименко О.В. Інформаційні системи і технології в обліку: [навчальний посібник] / О.В. Клименко. – К.: Центр учбової літератури, 2008.
4. 9. Кузьмінський А. М., Сопко В. В., Завгородній В. П. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. — К.: Вища шк., 2012.
5. Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в обліку: [навч. посіб.] / М.М. Бенько – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006.

АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ

Сьогодні складно уявити життя без сучасних інформаційних технологій. Завдяки їм комфортними стають не лише звичні речі, а й наш побут, покращуються умови роботи. Здавання звітності в електронному вигляді на сьогодні є дуже актуальним питанням. Багато людей й досі остерегається новітніх комп'ютерних технологій, вважаючи, що це складний процес, до якого ще потрібно звикнути і, в якому потрібно розібратися. Під електронною звітністю слід розуміти звітність, яка створена за допомогою спеціальної комп'ютерної програми і завантажена у файл спеціального формату [1]. Простіше кажучи, звичайний бланк звітності із внесеними в різні рядки та стовпчики даними зберігається у спеціальному файлі за допомогою символів і цифр.

Система електронного адміністрування ПДВ передбачає [3]:

– відкриття ПДВ-рахунку у Держказначействі кожному платнику ПДВ (на 25 грудня 2014 р. такі рахунки вже було відкрито 229 900 платникам ПДВ);

– переведення всього документообігу, починаючи з податкових накладних і закінчуючи податковою декларацією з ПДВ, на електронні рейки. Для цього вводиться обов'язкова реєстрація всіх податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН). Також для цього потрібно, щоб всі платники ПДВ подавали звітність виключно в електронному вигляді;

– введення штрафних санкцій за несвоєчасну реєстрацію податкових накладних в ЄРПН - ст. 120-1 ПКУ;

– обмеження права постачальників на реєстрацію в ЄРПН податкових накладних певною умовою, а саме: постачальник може зареєструвати податкову накладну, в якій сума ПДВ знаходиться в межах залишку коштів на його ПДВ-рахунку. У випадку недостатності такого залишку ПДВ-рахунок слід поповнювати власними коштами. Формула, за якою розраховується такий залишок, встановлена в п. 200-1.3 ПКУ;

– надання права покупцю на податковий кредит лише за умови реєстрації податкової накладної в ЄРПН;

– скасування права покупця на податковий кредит з ПДВ за даними його скарги на продавця (за формою додатка 8 до податкової декларації з ПДВ). Тобто скарга на постачальника вже не дає права на податковий кредит за операціями;

– сплата ПДВ здійснюється виключно з ПДВ-рахунку та за рахунок наявних на ньому коштів. Для платників ПДВ, які обрали спеціальний режим оподаткування діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства, діє окреме правило: «Якщо платником податку, який застосовує спеціальний режим оподаткування у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства, за результатами звітного періоду задекларовано суми податку, які підлягають сплаті до бюджету та/або на його спеціальний рахунок, кошти з електронного рахунка перераховуються до бюджету, а після розрахунку в повному обсязі з бюджетом — на спеціальний рахунок такого платника».

Обов'язковою умовою подання електронної звітності є реєстрація електронного підпису посадових осіб у встановленому законодавством порядку. Для формування та подання платниками податків податкової звітності та реєстрів податкових накладних в електронному вигляді спочатку платник податків звертається до податкової інспекції за

місцем перебування на податковому обліку та укладає договір про визнання електронних документів між платником податків та ДПС [2].

Сертифіковані ключі – це ключі для підпису і шифрування звітності, сформованої засобами спеціального програмного забезпечення, які генеруються акредитованими центрами сертифікації ключів. Для відправлення звітності в електронному вигляді підприємству необхідно мати сертифіковані ключі головного бухгалтера, керівника і ключ для електронної печатки (для шифрування звітів перед відправленням до ДПС). Вартість ключів у кожного центру різна, бувають різні типи акцій.

До основних переваг надання електронної звітності можна віднести такі як:

- економія робочого часу платників податків та коштів на придбання бланків звітних документів;
- економія часу на уникненні черг при традиційному поданні звітності;
- скорочення термінів проведення перевірки щодо правомірності заявлених до відшкодування сум ПДВ та забезпечення своєчасного їх відшкодування платнику податків;
- підтвердження доставки звітності;
- конфіденційність інформації;
- оперативність обробки отриманої інформації у податковому органі.

Не зважаючи на вище наведені переваги, електронна звітність має і недоліки. До них можна віднести такі як:

- за програмне забезпечення та послуги з передачі даних фірмі потрібно платити, а це додаткові витрати;
- відправка електронної декларації в фінансові служби залежить від стану технічної бази та роботи інтернет-провайдера, але іноді відбуваються збої в програмі і тоді звітність може не надійти до податкового органу;
- якщо при заповненні електронного формату бухгалтер припустився помилки, які програма не змогла виявити із-за збоїв, документ не пройде вхідний контроль в податковій. В такому випадку бухгалтер муситиме надсилати декларацію повторно;
- при оперативній звірці документів іноді виявляють розбіжності отриманих даних з тими, які були представлені через збої програмного забезпечення. Через це доводиться дублювати всі звітні документи, представляючи їх і в паперовому та електронному вигляді;

Впровадження електронної звітності в сфері інтересів держави має наступні вигоди [4]:

1. Зменшення витрат державних коштів та робочого часу працівників органів ДПС на проведення документальних та зустрічних перевірок;
2. Зниження трудовитрат на введення та обробку інформації в інформаційній системі податкових органів;
3. Отримання додаткового запобіжного заходу щодо застосування схем мінімізації податкових платежів.

Впровадження електронної звітності в сфері інтересів суб'єктів господарювання має наступні вигоди:

1. Фізичним особам - підприємцям запровадження системи сприятиме своєчасному відшкодуванню ПДВ (якщо платник ПДВ має на це право) при обмеженому спілкуванні з представниками органів фінансового контролю;
2. Зменшенню часу на проведення податкових перевірок;
3. Звільненню платника податків від безпосереднього втручання органів ДПС у його господарську діяльність;
4. Зменшенню кількості необґрунтованих податкових перевірок;
5. Зменшенню паперового документообігу;

Подання звітності таким способом тільки набуває широкого розповсюдження, проте вже зараз можна говорити, що через декілька років, переважна більшість платників податків буде подавати електронну звітність до державних органів електронною поштою.

Література:

1. Єгорова Ю. Електронне адміністрування ПДВ починає діяти // Агробізнес сьогодні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/pytannia-bukhgalteriii/2768-elektronne-administruvannia-pdv-pochynaie-diiaty.html>.

2. Мельник В.М. До питання формування теоретичних засад адміністрування податків / В.М. Мельник // Фінанси України, 2008. - № 9. – С. 3-9.

3. Податковий кодекс України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/2755-17.

4. Податкові важелі та стимули розвитку господарських систем (теоретичні засади та практичне використання): Монографія / За заг. ред. Андрущенко В.Л., Мельника В.М. – Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2006. – 210 с.

УДК 330

Жабко О.Г., здобувач,
науково-дослідного інституту
економіки і менеджменту, м. Київ,
викладач ВПНУБіП України
«Мукачівський аграрний коледж»

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ СФЕРИ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

У сучасних умовах структурно-інноваційного розвитку економіки України, поширення глобалізаційних процесів, прискорення змін та ускладнення зовнішнього середовища, успішна реалізація стратегічних цілей установ сфери зеленого туризму значною мірою залежить від ефективного використання наявних інформаційних ресурсів та створення дієвої системи обліково-аналітичного забезпечення їх діяльності. Саме це зумовлює велике значення подальшого вдосконалення як системи управління установ в цілому, так і окремих її підсистем – обліку, контролю і аналізу.

При інформатизації головна увага приділяється комплексу засобів, які направлені на забезпечення повного використання достовірного, вичерпного і своєчасного знання у будь-якому виді людської діяльності. Комп'ютери є базовою технічною складовою процесу інформатизації. Інформатизація здійснюється на базі впровадження комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. Інформатизація на базі впровадження комп'ютерних і телекомунікаційних технологій - це реакція на потребу суттєво збільшити продуктивність праці в інформаційному секторі суспільного виробництва, де зосереджено більше половини здібного працюючого населення. Наприклад, у інформаційній сфері США зайнято більше 60 відсотків, СНД - біля 40 відсотків здібного працюючого населення. Слід зауважити, що невірною обраною стратегією

інформатизації або її недостатні динамізм і мобільність можуть привести до суттєвих небажаних результатів діяльності.

Інформаційні ресурси інформатизації, це - окремі документи і окремі масиви документів, документи і масиви документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, фондах, банках даних, інших інформаційних системах). Документи і масиви, про які йдеться, у різних формах містять знання, які зафіксовані на матеріальному носії. На жаль, ще не існує методологія кількісної і якісної оцінки інформаційних ресурсів, а також прогнозування вжитку їх для суспільства. Це зменшує ефективність інформації, яка накопичується у вигляді інформаційних ресурсів.

Інформаційну систему можна розглядати як впорядковану сукупність документованої інформації і інформаційних технологій. Вона забезпечує збір, збереження, обробку, пошук видачу інформації, яка необхідна у процесі прийняття рішень задач будь-якої предметної області; допомагає аналізувати проблеми і створювати нові інформаційні продукти.

Програмне забезпечення також повинне бути достатнім для виконання всіх функцій системи та відповідати наступним вимогам: надійність, захист інформації, адаптованість, модульність побудови, зручність в експлуатації тощо. До складу системного програмного забезпечення повинні входити: операційні системи, мережне програмне забезпечення, системи управління базами даних, системи зв'язку інформаційної мережі.

Організаційне забезпечення - сукупність методів і засобів (інструкції, методики, схеми, описання тощо), які регламентують взаємодію працівників із технічними засобами і між собою в процесі розробки і експлуатації ІС.

Інформаційна технологія - сукупність методів і програмно-технічних засобів, які об'єднані у технологічний ланцюжок (процес), з метою забезпечення збору і обробки інформації для отримання інформації нової якості, відображення збереження, розподілу і передачі її, а також - зниження трудомісткості процесів використання інформаційних ресурсів, підвищення їх надійності й оперативності. Програмні продукти, на базі яких створюють інформаційні технології, інколи називають інструментарієм інформаційної технології.

Мета інформаційної технології - виробництво інформації для її аналізу людиною і прийняття на його основі рішення для виконання дій. Застосування інформаційних технологій в управлінні дозволяє здійснювати за допомогою апаратних і програмних засобів переробку розрізаних вихідних даних у надійну оперативну інформацію механізми прийняття рішень з метою досягнення оптимальних економічних параметрів об'єкта управління. Але слід враховувати, що застосування різних технологій переробки інформації до одного і того ж інформаційного ресурсу можна отримати і різні інформаційні продукти.

Інформаційний продукт, який є результатом застосування інформаційної технології (документ, стаття, книга, комп'ютерна програма тощо), фіксується на матеріальному носії (папір, магнітний носій).

Інформаційні технології являють собою функціональні компоненти інших різновидів технологій, наприклад, виробничих, організаційних, соціальних, і виконують роль їх інтелектуального ядра. Використання інформаційних технологій дозволяє значно підвищити ефективність вказаних технологій, зменшує витрати інших видів ресурсів суспільства.

Суттєва роль інформаційних технологій у розвитку суспільства досягається за рахунок прискорення процесів отримання, розповсюдження і застосування суспільством нових знань. Прибуток від інвестицій в інформаційні технології при

раціональному обґрунтуванні їх вибору і грамотному використанні може досягати до 81% на кожний вкладений долар .

Грамотне використання означає, що користувач у сьогоднішні повинен мати певний рівень інформаційної культури (культури зі ставлення до інформації), тобто вміти цілеспрямовано працювати з інформацією і використовувати для її отримання, обробки і передачі комп'ютерну інформаційну технологію, сучасні технічні засоби і методи. Інформаційна культура пов'язана із соціальною природою людини і являє собою продукт різноманітних творчих здібностей. Вона виявляється у наступних аспектах:

- у конкретних навичках використання технічних пристроїв;
- у здібності використовувати у своїй діяльності комп'ютерні інформаційні технології;
- в умінні витягати інформацію з різних джерел (періодичного друку, електронних комунікацій), подавати її у зрозумілому вигляді та вміти її ефективно використовувати;
- у володінні основами аналітичної переробки інформації;
- в умінні працювати з різними видами інформації;
- у знанні особливостей інформаційних потоків області діяльності фахівця.

У процесі впровадження нової інформаційної технології потрібно враховувати фактор її старіння, тому що інформаційні продукти мають тенденцію дуже швидкої заміни новими видами або версіями. Крім цього, процес впровадження нової інформаційної технології потребує детального відпрацювання методології (раціонального сполучення централізованої і децентралізованої обробки інформації) застосування інформаційної технології. Не врахування вказаного приводить до необхідності постійного внесення змін щодо форм представлення інформації, яка пристосована до конкретних технологічних методів і технічних засобів, або взагалі до суттєвої модернізації інформаційної технології інформаційної системи, тобто до значних додаткових фінансових вкладень.

І ще одне важливе зауваження: інформаційні системи і інформаційні технології тісно пов'язані між собою: реалізація функцій інформаційної системи неможлива без знання орієнтованої на неї інформаційної технології, але це не означає, що інформаційна технологія на може існувати поза сферою інформаційної системи.

Облік, як і кожна система знань, постійно розвивається, що висуває особливі вимоги щодо його дієвої організації. Загальні питання організації облікового процесу широко представлені в літературі. Проте в більшості з джерел відсутні або недостатньо пророблені питання інноваційного розвитку облікової підсистеми та її орієнтації на підтримку прийняття стратегічних управлінських рішень. Загальноприйнята організація обліку дозволяє розглядати його лише як один з інструментів оцінки ефективності установ сфери зеленого туризму, що оперує ретроспективними показниками. У зв'язку з цим виникає декілька принципових питань, які потребують докорінного перегляду сутності облікового процесу й особливостей його організації.

Так, по-перше, наявні системи фінансового обліку звернені в минуле, що не дозволяє розробляти дієвої стратегії розвитку підприємства. По-друге, системами фінансового обліку надається чималий простір для інтерпретації даних, а це затруднює процес прийняття управлінських рішень. По-третє, дані фінансового обліку становлять лише один з елементів оцінки ефективності діяльності установ. В сучасних умовах потрібні більш виразні перспективні індикатори, ніж ретроспективні фінансові показники. В-четвертих, нова інформаційна постіндустріальна економіка вимагає більш досконалого обліку й оцінки нематеріальних активів, інтелектуальної власності та бізнес-концепцій, оскільки зараз саме вони є головними умовами забезпечення стійких

конкурентних переваг установ на ринку. По-п'яте, діяльність підприємства вже виходить за межі внутрішнього середовища. Виникають інтегровані об'єднання підприємств, які передбачають допущення контрагентів до власних процесів, що потребує додаткового навантаження на інформаційну систему.

Отже, успішна діяльність підприємств в умовах ринкових відносин передбачає обов'язкове володіння необхідною інформацією, що забезпечуватиме оперативне й стратегічне планування розвитку установ сфери зеленого туризму.

Література:

1. Про національну програму інформатизації : Закон України від 04.02.1998 № 74/98-ВР зі змінами і доповненнями – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=74%2F98-%E2%F0>.
2. Івахненко С.В. Комп'ютерний аудит: контрольні методики і технології / Івахненко С.В. – К. : Знання-Прес, 2005. – 304 с.
3. Білуха М. Методологія бухгалтерського обліку в електронному середовищі / М. Білуха, Т. Микитенко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 8. – С. 50–54.
4. Скопень М.М. Комп'ютерні інформаційні технології в туризмі : [навчальний посібник] / Скопень М. – К. : КОНДОР, – 2005. – 302 с.

УДК 331.101.1

Кулик Є.В., студент

Пурденко О.А.,

к.е.н., асистент кафедри економіки та фінансів підприємства
Київський національний торговельно-економічний університет

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день, в умовах існування ринкової економіки нагальною є проблема покращення трудових ресурсів, а саме – зміни їх у кращу сторону в якісному розрізі. Загальновідомо, що найголовнішим ресурсом на будь-якому підприємстві є і залишаються люди, тобто персонал. Задля того, щоб саме це підприємство мало конкурентні переваги, потрібно вдосконалювати виготовлену продукцію, підтримувати якість тощо. Проте головним напрямом розвитку персоналу на підприємстві є створення інтелектуального потенціалу, що включає в себе можливості підвищення продуктивності праці та економічного зростання на основі навчання, підготовки та перепідготовки на виробничому підприємстві [2, с.32-33].

Саме підтримка процесу інтелектуалізації трудового потенціалу наразі є доволі актуальною, оскільки від цього залежить стан будь-якого підприємства на ринку, а розвиток сучасного виробництва неможливий без накопичування інтелектуального капіталу та створюваних ним знань [3, с.130]. Дане питання ніколи не втратить актуальності, оскільки завжди є до чого змінювати навколишній світ, слідкуючи за прогресом та глобалізацією трудового потенціалу, відповідно, із розвитком НТП потрібно поступово удосконалювати трудовий капітал.

Метою дослідження є аналіз інтелектуалізації трудового потенціалу України, інноваційної активності українських підприємств, а також визначення їх поточних недоліків та шляхів їх вирішення.

До числа вітчизняних науковців, які розглядали теоретичні та практичні аспекти інтелектуалізації трудових ресурсів підприємства, слід віднести Г.Г. Тараненко, Н.М.

Зубчинську, І.І. Нагорну, Ю.В. Чекушину, Н.А. Гук, І.Ю. Кучумову, І.Д. Слепухіну, Г.О. Ус, І.І. Стеца, І.В. Мінчинську тощо. Заслужують особливої уваги напрацювання у даній галузі науковців країн СНД, серед яких виокремимо С. Е. Сардака, І.Ю. Субботіну, Л.А. Брагіна, Р.П. Валеви́ч, Т.І. Носову, Ю.С. Ситніка, О.М. Соломатіна та ін. Не залишилася проблематика інтелектуалізації трудового потенціалу поза увагою і серед практикуючих фахівців.

Інтелектуалізація трудового потенціалу є першочерговим заходом на шляху до посилення конкурентоспроможності підприємства та результатом активної його роботи і впровадження останніх технологій. Варто зазначити, що вирішальною умовою конкурентоспроможності трудового потенціалу є його якість, а це значить, що із метою його покращення ми можемо вдатись до інтелектуалізації, всебічної інформатизації [1, с.19]. Трудовий потенціал як частина виробництва є джерелом можливостей, які можуть бути використані для розв'язання певної задачі, досягнення певної мети. У сучасних умовах бурхливого розвитку конкуренції забезпечення конкурентоспроможності підприємств набуває особливої актуальності. Персонал завжди був і лишається головним ресурсом підприємства, а отже, і головним фактором формування та забезпечення його конкурентоспроможності. Тому ефективне використання його стає одним із головних завдань із забезпечення конкурентних переваг підприємства на ринку [5, с. 149].

Суть інтелектуального відтворення полягає у підтримці, накопиченні й оновленні творчого інтелектуального потенціалу інноваційних кадрів, забезпечуючи тим самим конкурентоспроможність і економічне зростання країни, галузі, підприємства та його персоналу [4, с. 185]. Отже, за умов активного інвестування у трудові ресурси та його інтелектуалізації отримуємо конкурентоспроможне підприємство, здатне завоювати на ринку провідні позиції. Отже, відтворення інтелектуальної складової трудового потенціалу працівника є процесом відновлення й ефективного управління знаннями, що безперервно повторюється, активами інтелектуального капіталу на основі планомірного оновлення знань, творчих проєктів [4, с.185]. З певною часткою умовності процес інтелектуалізації персоналу можна розділити на дві основні частини: 1) процес власне продукування і вдосконалення інтелектуального потенціалу персоналу; 2) процес перетворення інтелектуального потенціалу в інтелектуальний капітал (капіталізація інтелектуального потенціалу). Тоді отримаємо, з одного боку – процес, направлений на якісне вдосконалення персоналу, розвиток його інноваційної компетентності, з іншого боку – процес, направлений на реалізацію інтелектуально-інноваційної діяльності підприємства високого інтелектуального потенціалу персоналу, його перетворення у інтелектуальний капітал.

У сучасних умовах основним чинником розвитку трудового потенціалу є нарощення інтелектуального капіталу працівниками [3, с. 132]. Розвиток постіндустріальної економіки ґрунтується на інтелектуалізації трудового потенціалу, тобто на нових знаннях, уміннях і навичках працюючого населення, спрямованих на творчість, отримання нових знань, на свідому, активну, цілеспрямовану діяльність.

Інтелектуалізація трудового потенціалу в Україні (рис.1), по-перше, базується на освіті, яка на сьогодні розвивається екстенсивним шляхом, що виражається в її загальнодоступності та масовості. Такий стан має позитивний ефект, який виражається в рівні грамотності дорослого населення України (за даними ООН, він становить 99,7 %), часткою населення з освітою не нижче середнього рівня (93,5 %) [6]. З іншого боку, ці позитивні результати не мають вагомого впливу на соціально-економічний розвиток країни та суспільства, оскільки, за даними щодо індексу конкурентоспроможності України за 2014 – 2015 рр наша країна займає найнижчі позиції [3, с.131].

Прискорений розвиток новітніх інформаційно-комунікаційних технологій та становлення економіки знань тісно пов'язані з максимальним використанням інтелектуальних і творчих можливостей людини, про що свідчать дані експертів Міжнародного союзу електрозв'язку [3, с.131]. Станом на кінець 2014 року кількість інноваційно активних підприємств, які вкладають свої кошти у модернізацію трудового потенціалу, складає 1715, а їх частка у загальній зареєстрованій кількості підприємств становить відповідно 16,8 %, обсяг витрат на інноваційну діяльність – 9562 млн грн. (табл. №1). Варто акцентувати на таких недоліках української економіки як: недостатнє фінансування та недооцінка інтелектуалізації трудового потенціалу; “відтік мозку” закордон через значний рівень попиту на трудові ресурси світового ринку; недостатній рівень розвитку законодавчої бази; невідповідність між можливістю отримання освіти та можливостями застосування отриманих знань; структурні зміни в зайнятості населення мають значні розходження зі світовими тенденціями перерозподілу робочої сили на користь сфери послуг, оскільки вони не були зумовлені явищами прискореної механізації, автоматизації, широкої комп'ютеризації усіх видів діяльності, які є основними факторами інтелектуалізації.

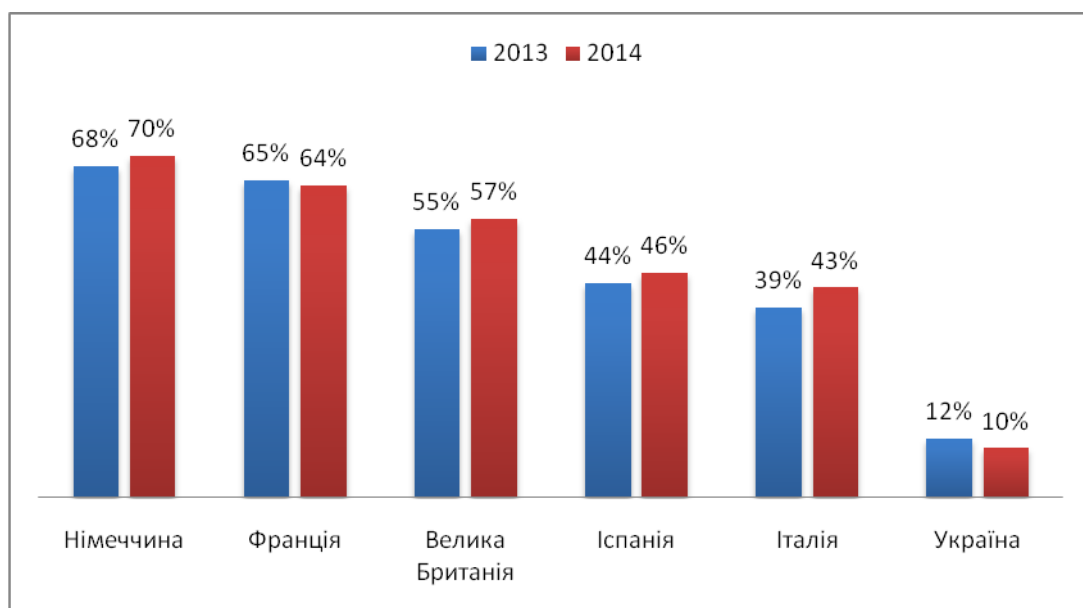

Рис. 1. Інтелектуалізація трудового потенціалу України у порівнянні з іншими країнами

Таблиця №1

Інноваційна активність в Україні [6]

Рік	Питома вага підприємств, %	Загальна сума витрат, млн
2010	13,8	8045,5
2011	16,2	14333,9
2012	17,4	11480,6
2013	16,8	9562,6
2014	16,1	7695,9

Для України наразі важливо встановити вектор для розвитку інтелектуалізації трудового потенціалу, подолавши за допомогою відповідних заходів певну відсталість від європейських країн. Загалом, необхідно більше уваги приділяти інтелектуалізації, мотивувати персонал та керівництво фірм у межах країни, спонукати їх до НТР, всецілого впровадження реформ в управлінні персоналом. Оскільки у нас немає такого

досвіду, слід запозичити його у інших країн, таких як США, та впровадити, врахувавши певні історичні особливості даного етапу розвитку продуктивних сил. Варто підкреслити, що інтелектуалізація трудового потенціалу, згідно офіційних даних, набирає оберти, проте на сьогоднішній день цьому приділяють занадто мало уваги, фактично – це є неоціненне джерело прибутку будь-якої фірми за рахунок розвитку її персоналу. Усі заходи, які ми могли б впровадити із цією метою, на сьогодні відхиляються керівництвом багатьох фірм, адже існують певні проблеми, які знецінюють дану діяльність. Отже, для впровадження іноземного досвіду та досягнення високого розвитку економіки в цілому доцільною є діяльність з інтелектуалізації трудових ресурсів окремо взятого підприємства.

Література:

1. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посіб. / Л.Л. Кустова, І.Ю. Кучумова, Л.А. Нападовська, І.В. Шостак. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – 328 с.
2. Розвиток інтелектуальної складової трудового потенціалу на виробничому підприємстві [Електронний ресурс] / І.Д. Слепухіна // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 4 (14). – С. 32-36.
3. Моделювання факторів впливу на інтелектуалізацію трудового потенціалу [Електронний ресурс] / Г.О. Ус // Бізнесінформ. Науковий журнал. – 2015. - № 2. – с. 130-135
4. Відтворення інтелектуальної складової трудового потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / І.І. Стец // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2013. - № 6. – с. 183-187
5. Мінчинська І.В. Персонал як визначальна складова забезпечення конкурентоспроможності підприємства [Текст] / І.В. Мінчинська, В.М. Дерев'яноко // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С.І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка», 2013 – Т. 14. – № 3. – с. 148-161
6. ukrstat.gov.ua

УДК 657.6:004

Омелянчук Т. М., аспірант,
Київський національний торговельно-економічний університет

АУДИТ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В АВТОМАТИЗОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ

Завдяки проведенню аудиту фінансового стану підприємств ресторанного господарства в АІС зменшується кількість даних, що обробляються аудитором вручну. Використовуючи автоматизовані методи аудиту відбувається економія часу виконання однотипних процедур, з'являються можливості тривалого зберігання і багаторазового використання релевантної інформації, тобто спрощуються завдання, що ставляться перед аудитором [2].

Для адекватного використання АІС у процесі аудиту фінансового стану підприємств ресторанного господарства необхідне виконання наступних умов:

- наявність розроблених вихідних макетів документів, призначених для оформлення робочої документації аудиту фінансового стану підприємств ресторанного господарства, узагальнення результатів виконаних аудиторських процедур, в т. ч. результатів аналітичних процедур зокрема;
- наявність програмного забезпечення, здатного реалізувати моделі

обробки джерел інформаційного забезпечення проведення аудиту фінансового стану підприємств ресторанного господарства;

- доступність програмного забезпечення для проведення аудиту фінансового стану підприємств ресторанного господарства;
- вміння аудитора працювати із засобами АІС.

Програмне забезпечення аудиту фінансового стану підприємств ресторанного господарства використовується незалежно від рівня автоматизації бухгалтерського обліку на данному підприємстві(рис. 1):

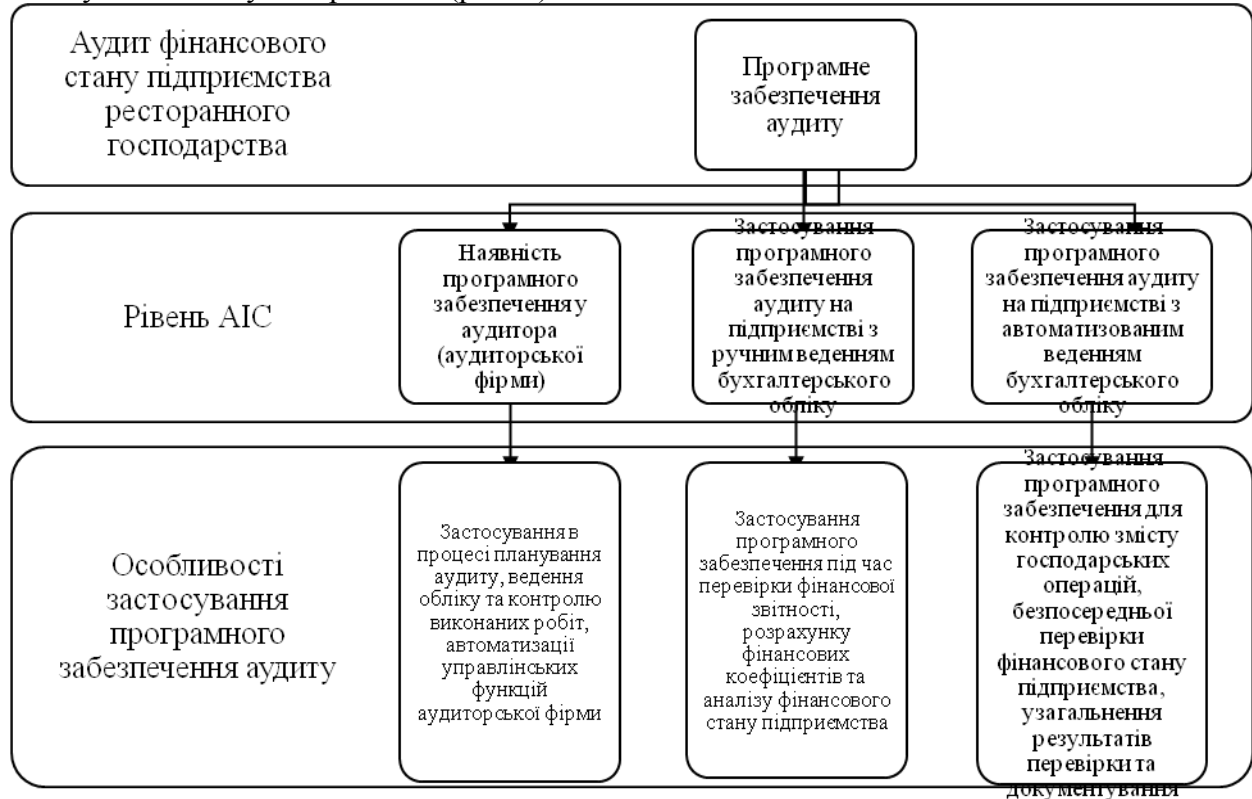

Рис. 1. Застосування програмного забезпечення в аудиті фінансового стану підприємств ресторанного господарства [1, С. 225]

Для проведення аудиту фінансового стану підприємств ресторанного господарства в АІС будь-який аудитор використовує функціональні можливості пакетів офісних програм, які складаються із текстового редактора (засобу для створення складних робочих документів аудитора, що містять текст, таблиці, графіку), табличного редактора (засобу для масових табличних обчислень під час проведення аналітичних процедур), а також редактора презентацій (для створення електронних презентацій результатів проведення аудиту фінансового стану підприємства ресторанного господарства), системи управління базами даних (засобу управління інформаційною базою проведення аудиту фінансового стану підприємства ресторанного господарства), редактора формул (засобу створення та редакції математичних формул для проведення аналітичних процедур) тощо.

Нині широко використовуються та доступні безкоштовні пакети офісних програм (GNOME Office, Calligra Suite, Open Office.org, Libre Office, SSuite Office), ліцензійні пакети офісних програм (Microsoft Office, IBM Lotus Symphony, Ashampoo Office, Ability Office, Corel Word Perfect Office, Lotus Smart Suite, Star Office, SoftMaker Office, Kingsoft Office, iWork, Облако@Mail.Ru), а також програмне забезпечення як послуга (Google Docs, Zimbra). Всі компоненти пакетів офісних програм як наборів додатків, призначених для обробки електронних робочих документів аудиту в АІС

поширюються, як правило, монолітом, мають подібний інтерфейс і добре взаємодіють один з одним.

У свою чергу, програмне забезпечення аудиту фінансового стану підприємств ресторанного господарства представлене продуктами, які надають можливості всебічного проведення власне аналітичних процедур, а саме такі автоматизовані інформаційні системи аудиту, як «Експресс Аудит: ПРОФ» та «Audit Expert», які демонструють достатньо функціональних можливостей для потреб здійснення аудиту фінансового стану ресторанного підприємства [3, 4]. Водночас, переваги АІС аудиту розкриваються у взаємодії з іншими програмними продуктами, наприклад в комплексі із потужним аналітичним інструментом («ФинЭкАнализ», «Ваш финансовый аналитик», «FinAnalisBoss» і т. д.), а також програмне забезпечення обліку на самому підприємстві ресторанного господарства, фінансовий стан якого перевіряється аудитором, внаслідок чого знижується ризик появи помилок та відхилень.

Отже, аудитор, який здійснює перевірку фінансового стану підприємств ресторанного господарства в АІС, повинен добре орієнтуватися та мати практичний досвід роботи у пакетах офісних програм, програмному забезпеченні бухгалтерського обліку та фінансового аналізу діяльності суб'єктів господарювання, а також у програмних продуктах, призначених для підтримки аудиторських процедур, безпосереднього проведення аудиту фінансового стану підприємств ресторанного господарства та автоматизації діяльності аудиторської фірми, що надає аудиторські послуги з оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання загалом.

Література:

1. Шквір В. Д. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті: підручник / В. Д. Шквір, А. Г. Загородній, О. С. Височан. – 2-ге вид., доопр. і доповн. – Львів: Видавництво НУ «Львівська Політехніка», 2013. – 400 с.

2. Луценко Е. О. Информационные системы и технологии в аудите [Електронний ресурс] / Е. О. Луценко // Глобальні та локальні проблеми соціально-економічного розвитку: нові виклики та рішення: тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих учених, 6-7 квітня 2012 р. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6722/2/Lutsenko.pdf>

3. Проскуріна Н. М. Процедурне забезпечення аудиту. Теорія та практика: монографія / Н. М. Проскуріна. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2011. – 739 с.

4. Терещенко Л. О. Комп'ютерний аудит: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Л. О. Терещенко, Б. В. Кудрицький. – К.: КНЕУ, 2011. – 236 с.

УДК 665.658

Павлова С.В.,
к.е.н., ст.викладач кафедри обліку і аудиту,
Блаженчук С.С., студент,
Волинський інститут економіки та менеджменту

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ОБЛІКОВИЙ ПРОЦЕС

Умови функціонування ринку вимагають особливої мобільності в ухваленні рішень та точності при обробці великих об'ємів облікової інформації.

Визначальна роль обліку та звітності в процесі управління підприємством підкреслюється вітчизняними теоретиками бухгалтерського обліку та фахівцями

світової школи. Сучасна облікова система повинна відповідати стратегічним цілям підприємства.

Актуальність проблеми вдосконалення обліково-аналітичного інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень з метою розв'язання економічних проблем зумовлена сучасним станом національної економіки. Можливість використання облікової інформації суб'єктами господарювання для задоволення різноманітних інформаційних потреб і прийняття економічних рішень з метою вирішення конкретних проблем і досягнення поставлених цілей забезпечується якісними властивостями самої облікової інформації. Враховуючи міжнародний досвід, теоретичні засади, стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, виділяють не тільки загальні групи користувачів облікової інформації, а й групи конкретних економічних проблем та варіанти оптимальних рішень, які вони можуть приймати на основі цієї облікової інформації

Основними завданнями обліково-аналітичної системи підприємства є:

- аналіз діяльності підприємства за вказаними напрямками;
- облік господарських операцій за цільовими напрямками на базі бухгалтерського обліку з додаванням не фінансових показників;
- контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів, за правильним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку та за достовірністю аналітичних даних;
- планування діяльності підприємства, зокрема господарських операцій; видів діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової, податкової; центрів відповідальності та підприємства загалом;
- формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планової, облікової та аналітичної інформації

Для виконання вищезгаданих завдань у режимі реального часу на підприємстві повинна функціонувати інформаційна система з відповідним програмним забезпеченням. На українському ринку програмних продуктів достатньо бухгалтерських та аналітичних програм. Найвідоміші бухгалтерські програми „1С:Бухгалтерія”, „БЕСТ”, „Електронна бухгалтерія” тощо.

Застосування комп'ютерів і функціонування АРМ в основному здійснює вплив на зміну інформаційних функцій бухгалтерії:

- автоматизоване ведення даних, широке використання розподільчої бази даних,
- автоматизований контроль інформації,
- організація облікової інформації для контролю і аналізу.

Це, своєю чергою, впливає на особливості організації виробництва і ступінь його автоматизації, розміри і структуру підприємства, його спеціалізацію, рівень підготовки і ділових якостей персоналу, функціональні та експлуатаційні можливості технічних засобів.

Для удосконалення управління підприємством необхідно використовувати нові методи управління і сучасні технічні засоби побудови різноманітних інформаційних систем. У першу чергу необхідним є проведення корінної реконструкції його технічної та інформаційної бази на основі введення автоматизованої системи обліку, контролю і аудиту.

На сьогодні однією з умов виживання для кожного підприємства є розробка чіткої структури обліку і, відповідно, потужної автоматизованої системи. Саме облік надає керівництву підприємства оперативну, достовірну та об'єктивну інформацію.

Ефективне досягнення цієї мети можливе з впровадженням комп'ютерних технологій у бухгалтерському обліку.

Застосування звичайних методів програмування абсолютно недостатньо для раціонального формування і ефективної обробки інформаційних масивів за допомогою комп'ютерів. Це пов'язано перш за все з необхідністю виконання великого об'єму трудомістких робіт по написанню окремих програм для кожного масиву.

Крім того, самі програми є достатньо складними, і багато дій над елементами наборів даних необхідно включати в ці програми у вигляді груп окремих команд. Виконання такої роботи вимагає високої кваліфікації програмістів і великих витрат часу на написання і перевірку програм.

Здійснення комп'ютеризації облікових інформаційних систем повинно відбуватись комплексно з урахуванням великої кількості елементів, що в сукупності формують комп'ютерну систему бухгалтерського обліку.

Саме комп'ютерні форми обліку повинні стати наступним кроком у подальшому розвитку форм бухгалтерського обліку.

Автоматизація обліку підвищує ефективність і прискорює процес обробки даних, надає оперативну інформацію для прийняття рішень. Тому доцільним є впровадження автоматизованої системи обліку не з метою отримання глобального результату, а для того, щоб вирішити ряд локальних проблем.

Література:

1. Інформаційні системи у фінансово-кредитних установах / Рогач І.Ф. та ін.- К.: КНЕУ, 2001.- 324с.

2. Мельник Л.Г. Экономика информации и информационные системы предприятия: учебн. пособие / Л.Г. Мельник, С.Н. Ильяшенко, В.А. Касьяненко.- Сумы: ИТД Университетская книга, 2004.-400с.

3. Мишенин А.И. Теория экономических информационных систем: М.: Финансы и статистика, 2000.- 240с.

4. Олійник А.В. Інформаційні системи і технології у фінансових установах: навч. посібник / А.В. Олійник, В.М. Шацька.- Львів: Новий Світ-2000, 2006.- 436с.

5. Ситник В.Ф. та ін. Основи інформаційних систем: навч. посібник.- К.: КНЕУ, 2001.-420с.

УДК 004.91 : 657.1.011.56

Палагута К.О.,

к. е.н., доцент кафедри програмної інженерії та інформаційних систем,

Київський національний торговельно-економічний університет

ФОРМУВАННЯ ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ XML-ТЕХНОЛОГІЙ

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (редакція N 675-VIII від 03.09.2015 р.) «Публічні акціонерні товариства, банки, страховики, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами». Також підприємства, що не перелічені у даній статті, можуть складати фінансову звітність за міжнародними стандартами, якщо вважають це за доцільне. Формування звітності за міжнародними стандартами сприяє впровадженню сучасних

інформаційних технологій оформлення, публікації та подальшої обробки звітних даних, зокрема із застосуванням мови XBRL.

Розробка мови XBRL (Extensible Business Report Language – розширювана мова фінансових звітів) почалась з ініціативи і під керуванням AICPA (American Institute of Certified Public Accountants – Американського інституту сертифікованих бухгалтерів). XBRL є перекладенням існуючих стандартів фінансової і бухгалтерської діяльності на XML, що забезпечує їй значні переваги перед іншими способами подання і передачі ділової інформації. На теперішній час подальшою розробкою мови XBRL керує міжнародний консорціум XBRL International. На офіційному сайті цієї організації [<http://www.xbrl.org>] можна знайти технічні специфікації XBRL, реєстр таксономій для фінансових звітів, інструкції по використанню мови XBRL.

Мова XBRL дозволяє багаторазово використовувати фінансову інформацію в різних ситуаціях – для публікації звітів, вибірки даних для різних додатків, заповнення різних форм звітності тощо. Завдяки своїм властивостям XBRL дозволяє здійснювати автоматичний обмін фінансовою інформацією між різним програмним забезпеченням, яке взаємодіє за допомогою різних інформаційних мереж, включаючи Інтернет. Вона усуває необхідність повторного введення фінансової інформації, тим самим знижуючи ризик помилкового введення даних та усуваючи необхідність ручного введення для отримання звітів у різних форматах (документи, підготовлені текстовими редакторами, HTML – документи для публікації звітів у Інтернет, документи у спеціалізованих форматах звітності). У результаті знижуються витрати на підготовку і передачу фінансових документів, спрощується доступ до інформації інвесторам і аналітикам. На теперішній час існує багато мовних засобів для обробки XML – документів, зокрема і XBRL – документів. Для аналізу XBRL – документів можна використовувати таблиці стилів для перетворень XSLT, мову запитів XQuery, об'єктну модель документа DOM та інші засоби.

Використання XBRL як єдиного формату публікації фінансової інформації в мережі Інтернет дозволяє швидко знаходити необхідні фрагменти даних, у тому числі за допомогою інтелектуальних агентів.

Відмінність XBRL від XML полягає у застосуванні так званих таксономій. Таксономії – це таблиці тегів, які повинні бути однозначно зрозумілими для всіх користувачів і програм. Таксономії вирішують такі задачі:

- можливість перекладу з національної мови на англійську, що лежить в основі стандарту;

- можливість адаптації;

- можливість трансформації звітності.

На теперішній час розроблені таксономії для торговельних і промислових підприємств для США, країн Євросоюзу, деяких країн Азії. На національному рівні існуючі таксономії дозволяють компаніям, розташованим на території США і країн Євросоюзу, подавати звітність регуляторам у форматі XBRL у відповідності до встановлених вимог. З 2006 року державна комісія з цінних паперів та фондового ринку США вимагає від компаній, що беруть участь у торгах на американських біржах, подання фінансової звітності у форматі XBRL. Використання мови XBRL для публікації фінансових звітів у мережі Інтернет стало у США і країнах Євросоюзу загальноприйнятою практикою з 2009 року. Так, наприклад, такі компанії, як Microsoft, McDonalds, IBM, публікують свої звіти у Інтернет. Це дає можливість акціонерам, інвесторам, дослідникам отримати потрібну інформацію. Нажаль, в Україні не прийнята практика публікації фінансових звітів у мережі Інтернет.

Одним в перспективних напрямків розвитку мови XBRL вважається її інтеграція у інформаційні системи обліку, що надає переваги в уніфікації організації даних та методів роботи з інформацією.

Основні проблеми у просуванні мови XBRL полягають у створенні необхідних таксономій, які могли б бути сумісними з міжнародними і регіональними стандартами фінансового звітування. В Україні впровадження мови XBRL гальмується відсутністю національних таксономій, а також необхідністю відмови від різних, неузгоджених один з одним стандартів, що вже використовуються у практиці фінансового звітування. Наприклад, подання звітності учасниками ринку цінних паперів регулюється Державною комісією з цінних паперів і фондового ринку. На сьогоднішній день звітність емітентів цінних паперів і учасників фондового ринку подається у форматі бази даних DBF, що робить файли несумісними не тільки з XBRL, а і з форматом звітності XML Державній податковій адміністрації.

Достатньо проблематичною є також перспектива створення в Україні регіональної юрисдикції (тимчасової на 2 роки і далі постійної), що надає право участі у роботі Міжнародного координаційного комітету консорціуму XBRL International. Деякі організаційні та фінансові вимоги щодо створення регіональних юрисдикцій, на наш погляд, не сприяють достатньому просуванню мови XBRL.

УДК 657.05: 351.863

Реслер М.В.,

д.е.н., проф., зав. кафедри обліку та оподаткування,
Мукачівського державного університету

ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Світова практика свідчить, що важливу роль у вирішенні проблеми забезпечення економічної безпеки відіграє корисна ділова інформація про різні сторони бізнесу, сформована на підставі обліково-аналітичних даних. Бухгалтерія знаходиться на стику інформаційних потоків різних підрозділів, і практично тільки вона може формувати інформацію про реальний стан справ господарюючого суб'єкта. У сучасних умовах розвитку бізнесу істотно зростає роль звітних даних як джерела достовірної та об'єктивної інформації про фінансово-господарську діяльність.

Система забезпечення економічної безпеки підприємства є складовою частиною загальної концепції підприємства. У сучасних умовах найбільшу актуальність набувають завдання обліку та аналізу підприємств з позиції економічної безпеки. Підприємство, зіткнувшись з фінансовими труднощами, має дати оцінку ситуації, що склалася і, оцінивши ступінь своїх фінансових проблем, прийняти рішення про своє подальше функціонування, виробити заходи щодо попередження банкрутства або прийняти рішення про ліквідацію підприємства.

Потреба в забезпеченні такої обліково-аналітичної інформації на сьогодні утруднена цілим рядом факторів: невідповідність обліково-аналітичної інформації, яка формується в системі бухгалтерському обліку та звітності, якісним характеристикам інформації для цілей управління підприємства; фрагментарне уявлення бухгалтерським

обліком обліково-аналітичної інформації для цілей управління підприємства; використання різних методологічних прийомів (в т.ч. гостра проблема ідентифікації та оцінки ризиків в системі бухгалтерського обліку), що призводить до неможливості порівняння даних бухгалтерського обліку з даними інших звітних періодів, так і з даними звітності інших підприємств, що робить дані бухгалтерської звітності непридатними для макроекономічних розрахунків і т.д.

Актуальність даної проблематики привернула увагу багатьох вчених, зокрема дослідженням в даному напрямку займалися: В.Г. Алькема, О. В. Ареф'єва, І. А. Бланк, К. Боримская, Т.Г. Васильців, Т. А. Витязева, В.І. Воробйов, С.П. Дубецька, А. А. Пилипенко, але ґрунтовних досліджень щодо обліково-аналітичного забезпечення не проводилося. Аналізу питань застосовування обліково-аналітичних даних для безпечного функціонування підприємств присвячені наукові розробки Гнилицької Л.В., Г. Коробчинського О. Л., Лянного, Я. І. Мулик, М.С. Пушкаря, Г.В. Савицької, Я.В. Соколова, С.О. Хмельова, І. А. Панченко, Л. Г. Шемаєвої, Л. Я. Триньки, І. П.Фоміченко та інших. Однак, ці праці спрямовані на удосконалення теоретичних основ бухгалтерського обліку та фінансового аналізу як інформаційної бази економічної безпеки підприємства.

В даний час лише деякі автори зачіпають окремі питання взаємозумовленості облікової інформації та економічної безпеки, не розглядаючи їх в системі. В основному дослідження стосуються вирішення організаційних питань, правових і технічних аспектів забезпечення економічної безпеки.

Отже, назріла потреба взаємопов'язаного вирішення проблем забезпечення економічної безпеки та використання достовірної та релевантної обліково-аналітичної інформації.

УДК 004:657.6

Ходаківська Л. О.,
к.е.н., доцент кафедри організації обліку та аудиту,
Полтавська державна аграрна академія,

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АУДИТОРСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

Створення і функціонування інформаційних систем в управлінні тісно пов'язане з розвитком інформаційної технології – головною складовою частини інформаційної системи. Питання комп'ютерних технологій аудиту в умовах розвитку сучасних інформаційних систем потребує належної уваги і на сьогоднішній день є досить актуальним.

Комп'ютеризація є однією з найважливіших стадій інноваційних технологій. Її пройшли найбільш розвинені країни Заходу, держави Східної Європи, включаючи й Україну. Вдосконалення аудиторської роботи відповідно до вимог ринку певним чином залежить від комп'ютеризації облікових й аналітичних систем та автоматизованого зберігання документів.

Відомо, що керівництву підприємства для забезпечення виконання основної їх функції – управління необхідним є володіння фактичною, своєчасною та достатньою інформацією. Володіючи повноцінним інформаційним ресурсом, керівний та управлінський персонал підприємства має можливість контролювати ситуацію та

приймати потрібні управлінські рішення. Отримати потрібну інформацію можливо шляхом ефективної системи контролю, одним із видів якого є аудит.

Автоматизоване проведення аудиту потребує розвитку автоматизованих інформаційних систем та підготовки підприємств до проведення таких форм контролю.

Інформаційні технології – це процес одержання і зберігання в комплексному виді структур даних. Вони в своєму розвитку пройшли довгий шлях, кожний етап якого характеризувався засобами обробки інформації та інформаційними носіями. Сучасний рівень розвитку інформаційної технології характеризується наявністю розподіленої комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, розвинутих комунікацій діалогового режиму спілкування користувача з ПЕОМ. Застосування інформаційних технологій дозволяє підвищити рівень інформаційного забезпечення процесів управління та його ефективність.

Комп'ютерні технології являють собою універсальні засоби пізнавально-дослідницької діяльності, є другим по значимості після традиційної писемності знаковим знаряддям, що забезпечує оперативний обмін інформацією про зміст виконуваної діяльності. Комп'ютерні технології досліджують як самі по собі, з точки зору множини можливостей, так і їхній прикладний аспект, тобто окремі можливості, які сприятимуть вирішенню ряду проблем будь-якої галузі економіки. Комп'ютерні технології мають цілу низку питань об'єктивного й суб'єктивного характеру, які вимагають найшвидшого вирішення.

Розвиток інформаційних технологій здійснюється досить стрімко. Особливо це помітно у веденні господарської діяльності підприємств, оскільки в сучасних ринкових умовах для перспективного майбутнього, що забезпечується отриманням прибутку, необхідно удосконалювати внутрішній контроль та інформаційне забезпечення. Це можливо завдяки введенню комп'ютерних інформаційних систем (КІС) в аудиті.

Програмне забезпечення сучасних комп'ютерів охоплює мільйони програм – від ігрових до наукових, які діляться на три категорії [4].

Основні категорії програмного забезпечення згруповано та представлено на рис. 1.

Рис. 1. Категорії програмного забезпечення

Варто зазначити, що загальні комп'ютерні програми розробляються для

зчитування даних, вибору та аналізу інформації, проведення обчислень інших аудиторських перевірок (сортування, створення та роздрукування файлів). Важливу роль у вдосконаленні методики проведення аудиту відведено нормативному забезпеченню. Зокрема, метою Міжнародного стандарту контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг 401 «Аудит у середовищі комп'ютерних інформаційних систем» є напрацювання положень і надання рекомендацій щодо процедур, яких необхідно дотримуватись в цьому середовищі, передусім для обробки фінансової інформації. Згідно з цим стандартом, аудитор повинен розглянути вплив середовища комп'ютерних інформаційних систем на аудиторську перевірку [3].

Проведені вітчизняними фахівцями дослідження свідчать, що конкретні цілі аудиту не залежать від того, обробляються облікові дані за допомогою комп'ютерної техніки або без неї. Проте, способи комп'ютерного оброблення можуть вплинути на способи застосування аудиторських процедур. Аудитор може застосовувати ручні чи комп'ютеризовані методи аудиту або їх поєднання. Однак, у деяких системах бухгалтерського обліку аудиторів важко або й неможливо одержати певні дані без використання комп'ютерної техніки [1, с. 138]. Для здійснення контролю змісту господарських операцій, перевірки достовірності облікових даних, порівняння їх з фактичними показниками, здійснення аналізу, оформлення та узагальнення виявлених у процесі аудиту, необхідно застосовувати відповідне програмне забезпечення.

Основні переваги застосування комп'ютерної техніки при проведенні аудиту можна згрупувати за такими критеріями:

- зменшення кількості даних, що опрацьовуються вручну;
- економія часу на виконання одноманітних прийомів порівняння фактичних даних з обліковими;
- в автоматичному порядку перевірка тотожності чи взаємної ув'язки показників різних форм звітності;
- зберігання і багаторазове використання отриманих даних;
- здійснення попередньої оцінки результатів робіт за відхиленням [2,с.194] (рис. 2).

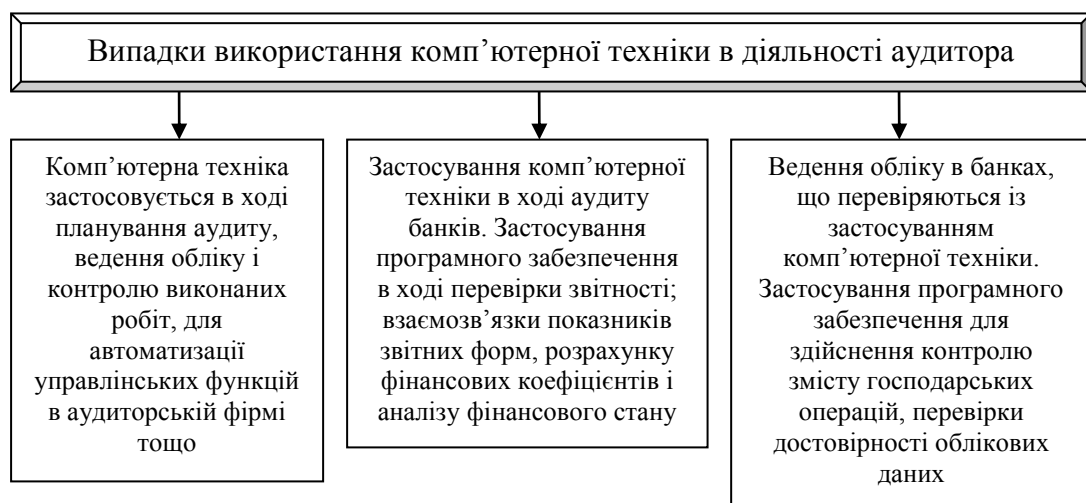

Рис. 2. Випадки використання комп'ютерної техніки в діяльності аудитора

На основі проведених теоретичних та практичних досліджень варто відмітити, що програмне забезпечення разом із технічним використовується як засіб аудиту. Автоматизувавши процес перевірки, аудитор має можливість поліпшити ефективність і дієвість різного роду аудиторських процедур: ефективних тестів контролю і процедур перевірки по суті, аналітичних процедур, програм вибірки, повторного проведення

обчислень тощо. В Україні необхідно стимулювати розробку автоматизованих інформаційних технологій, які так необхідні для забезпечення прибуткової діяльності кожного підприємства.

Отже, одним із найважливіших засобів управління розвитком інтелекту і підвищення його організованості на сучасному етапі є інформатизація суспільства, що ґрунтується, насамперед, на розвитку інформаційних комп'ютерних технологій. Тому, на сьогодні інформаційні технології є найперспективнішим видом інноваційної діяльності, що допомагає людині впевнено крокувати шляхом інновацій.

Література:

1. Гуцаленко У. О. Комп'ютерний аудит в системі внутрішньогосподарського контролю / У. О. Гуцаленко // Інноваційна економіка. – 2008. – № 2. – С. 138-141.

2. Кот О. С. Теоретико-методичні аспекти аудиту в умовах комп'ютерних технологій / О. С. Кот // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2008. – № 3. – С. 192-195.

3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг : видання 2010 року. Частина 1 / [пер. з англ. : Ольховікова О. Л., Селезньов О. В., Зеніна О. О., Гик О. В., Біндер С. Г.]. Міжнародна федерація бухгалтерів, аудиторська палата України. – К. : «Фенікс», 2010. – 845 с.

4. Ярмуш О. В. Інформатика і комп'ютерна техніка : [навч. посібник] / О. В. Ярмуш, М. М. Редько. – К. : Вища освіта, 2006. – 359 с.

УДК 657.1.011.56

Черненко К.В.

к.е.н. ст. викладач кафедри бухгалтерського обліку,
Полтавської державної аграрної академії

ОБЛКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИХІДНИХ ДАНИХ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Вирішення питання інформатизації обліково - аналітичного забезпечення управлінської діяльності сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства. Побудова системи інформаційних технологій формування електронної звітності є одним із аспектів, що забезпечують достатній сучасний рівень інформатизації суспільства. Теоретичні розробки щодо автоматизації процесів формування та представлення звітності недостатньо ґрунтовні. Створювана система електронної звітності повинна будуватися на сучасних інформаційних і технологічних основах підтримки процесів. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу планування прийняття обґрунтованих управлінських рішень з метою їх покращення та вдосконалення. Побудова інформаційних систем звітності, призначених для автоматизації процесів узагальнення інформації на підприємствах, потребує детальної розробки науково-методичних засад створення таких систем. Важливим етапом побудови інформаційної системи є запровадження інформаційного забезпечення. Формулювання вимог до інформаційного забезпечення створюваної інформаційної системи електронної звітності визначає напрями проектування цієї системи, побудову концептуальної моделі даних.

Звіти, як і журнали, формуються на підставі первинних документів. Однак їх формування передбачає обробку інформації по визначеним алгоритмам. Наприклад,

для складання оборотної відомості потрібно підсумовування інформації оборотів по кожному рахунку. Дані поточного бухгалтерського обліку періодично узагальнюються та систематизуються з метою створення підсумкової інформації про стан активів, капіталу, зобов'язань, результатів фінансової діяльності підприємства. Цей етап облікового циклу (процесу) називається етапом складання звітності. Звітність – це система показників, які відображають майнове та фінансове положення підприємства на звітну дату, а також фінансові результати його діяльності за звітний період. Усі підприємства (організації), які здійснюють підприємницьку діяльність і є юридичними особами згідно з законодавством України, незалежно від форми власності, складають і подають в обов'язковому

Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу порядку квартальну (за виключенням підприємств з іноземними інвестиціями) та річну фінансову звітність. Звітний період – період, за який підприємство повинно скласти бухгалтерську звітність – звітний рік з 01 січня по 31 грудня включно. Користувачами звітності є юридичні або фізичні особи, які зацікавлені в інформації про підприємство:

власники, органи, які уповноважені управляти майном; учасники, засновники, у відповідності із засновницькими документами; державні податкові та фінансові органи; банки, якщо це передбачено договором на обслуговування підприємства в банку або кредитним договором; органи державної статистики; інші державні органи, на які, відповідно до законодавства України, покладена перевірка усіх або окремих сторін діяльності підприємства і отримання звітності; покупці, постачальники, кредитори, інвестори та інші зацікавлені юридичні та фізичні особи. Вимогами, яким повинна відповідати звітність підприємства, є: достовірність відображення ресурсів підприємства, їх використання та фінансових результатів діяльності; повнота звітності – повне висвітлення усіх напрямків діяльності підприємства; своєчасність складання та подання звітності; простота, зрозумілість, доступність для зацікавлених користувачів інформації.

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Вимоги до фінансової звітності» встановлені вимоги до якості звітності, а саме: достовірність; порівнянність; доречність. Основні етапи організації облікової роботи зі складання річного звіту: інвентаризація господарських засобів; закриття облікових реєстрів; заповнення форм звітності; складання пояснювальної записки; відображення змін в обліковій політиці; висновок незалежної аудиторської організації; розгляд і затвердження річного звіту керівником, представником власника тощо.

До складання заключного балансу обов'язкова звірка оборотів і залишків за аналітичними та синтетичними рахунками і записами у Головній книзі або в іншому аналогічному реєстрі. Розвиток автоматизованих систем бухгалтерського обліку не зводиться до вдосконалення та розширення числа ланок обробки інформації від документу до звіту. Адже у бухгалтерії має місце розподіл праці. Було б невірно встановлювати на кожне робоче місце складну повнофункціональну програму. Це вимагало б значних витрат на підвищення кваліфікації бухгалтера, а також на технічне оснащення робочого місця. Тому безліч автоматизованих інформаційних систем мають підсистеми, що орієнтовані на окремі робочі місця бухгалтерів у рамках їх спеціалізації всередині бухгалтерії. Це касові операції, розрахунок заробітної плати, облік основних засобів, розрахункові операції, складські операції тощо. Такі підсистеми можна назвати підсистемами аналітичного обліку, хоча фактично реалізовані в них функціональні можливості нерідко перевищують вимоги аналітичного обліку. Підсистеми можуть не містити механізм здійснення проводок. Однак зазвичай вони будуються і на підставі первинних документів. Інформація документів узагальнюється і, з тією або іншою періодичністю, передається до головної підсистеми. У головній підсистемі, на підставі

цієї інформації, здійснюються проводки. Така організація інформації дозволяє розвантажити головну підсистему від детальної аналітичної інформації. Це значно прискорює час складання звітів і журналів у головній системі. Але, з іншого боку, відсутність детальної інформації аналітичного характеру може не дозволити створити деякі види звітів, які базуються на обробці цієї інформації. Адже частина інформації знаходиться у головній системі, а частина залишилася в підсистемі. Зв'язок підсистем з головною системою на рівні «операцій» може здійснюватись і на рівні «проводок», і на рівні «звітів». Причому одночасно, тобто одна інформація передається на рівні «проводок», інша – на рівні «операцій», третя – на рівні «звітів». Непідготовленому користувачу буває особливо важко виявити як самі рівні, так і номенклатуру, а також обсяги інформації, яку передають підсистеми. Взаємодія підсистем – це та область роботи програми, яка найбільш слабо висвітлюється у документації по програмі.

На складання звітності, як обов'язкової, так і управлінської, в умовах ведення паперового обліку, витрачається досить багато часу. Саме тому підприємці не можуть вчасно отримати звіти, які є основними носіями. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу інформації для прийняття управлінських рішень, на їх отримання витрачається значна кількість часу та зусиль облікових працівників. Автоматизований облік відкрив перед обліковцями та керівниками доволі широкі можливості щодо оперативності та якості складання звітності. При використанні комп'ютерних програм уся звітність, яка надається користувачам, умовно поділяється на три групи: 1) системні внутрішні звіти, до яких входять оборотно-сальдова відомість, шахова відомість, обороти за рахунками, інші вбудовані звіти; 2) зовнішні (регламентовані) звіти – фінансова, податкова, статистична та галузева звітності; 3) нестандартні звіти – це інформація про: кількість запасів на складах, заборгованість перед бюджетом, залишки за банківськими рахунками, стан розрахунків з дебіторами і кредиторами підприємства.

З точки зору узагальнення даних документів первинного обліку, автоматизовані системи мають недоліки. При автоматизованій формі обліку оборотна відомість формується на підставі первинних записів про бухгалтерські операції у Журналі обліку господарських операцій. Тому бухгалтер не має проміжних підсумків роботи над нею, які раніше з'явилися в результаті групування та узагальнення операцій на окремих ланках бухгалтерії. Однак ці підсумки необхідні для складання звітності та аналізу діяльності підприємства. У результаті єдиний процес бухгалтерської роботи розділився на дві задачі, що вирішуються окремо. З однієї сторони, по всім операціям складається баланс, з іншої сторони, по деяким даним складається звітність. У результаті виділення проблеми складання звітності з єдиного облікового процесу в самостійну задачу, збільшилась вірогідність виникнення помилок у звітності. Помилки можуть виникати і внаслідок включення в той чи інший звіт не усіх сум окремих операцій, які повинні бути в ньому уточнені.

Узагальнюючи викладене вище можна зробити висновок, що на ринку інформаційних технологій провідні позиції традиційно мають ті бухгалтерські програми, які задовольняють вимоги користувачів щодо формування різних видів бухгалтерської звітності та автоматичної перевірки складених звітів. На сьогоднішній день ринок бухгалтерських програм майже повністю задовольняє потреби бухгалтерів із формування звітності. При застосуванні комп'ютерної програми «1С:Підприємство 8.2» конфігурація «Бухгалтерський облік для України» підприємства формують регламентовану внутрішню системну, нестандартну звітність, а також програмою передбачена можливість за умови володіння мовою програмування «1С» створювати власні спеціалізовані звіти, які будуть унеможлиблювати виникнення помилок на проміжних етапах зведення даних первинного обліку для потреб формування звітності.

СЕКЦІЯ 5. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УМОВАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

УДК 657.6

Авраменко О.І.,
ст. викладач кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Шара В.І., студентка,
Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського

ЗАКОНОДАВЧІ ПЕРСПЕКТИВИ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Прагнення України вступити до Європейського Союзу стало передумовою підписання угоди про асоціацію з ЄС. Підписання Асоціації Україна-ЄС та прийняття Європейським парламентом 56-ої Директиви від 16 квітня минулого року ставлять перед українським аудитом нові виклики, відповідь на які будуть внесені у формі змін вітчизняного законодавства. Потрібне формування нового змісту аудиту з переглядом його статусу. Сьогодні є потреба зближення національного законодавства з питань аудиторської діяльності та законодавства Європейського співтовариства (Acquis Communautaire). Необхідним є внесення змін, спрямованих на запровадження на загальноєвропейських принципах суспільного нагляду за аудиторською діяльністю та системи забезпечення якості аудиторських послуг. Аудиторська палата ставить питання про необхідність якнайшвидшої імплементації європейських норм та стандартів з аудиту в українське правове поле, що і обумовлює актуальність питання. У зв'язку з вищевказаним було запропоновано для обговорення проект Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», який викликав у наукових колах неоднозначну реакцію. Передумовою реформування аудиту також стало зростання недовіри до роботи аудиторів.

Проект передбачає впровадження інституту громадського нагляду, реалізується поступова відмова від саморегулювання до передачі функцій державі, введення Комітету європейських наглядових організацій в галузі аудиту. Метою нового інституту є координація співробітництва та обмін інформацією між компетентними органами по створенню дієвої системи забезпечення якості аудиту.

Європейський вектор розвитку аудиту спонукає порівняти аудиторське законодавство України з країною пострадянського простору, яка вже стала членом Євросоюзу, а саме Естонією. Порівняємо кілька окремих положень законодавства у галузі аудиту (табл.1).

Таблиця 1

**Порівняння окремих положень законодавства у галузі аудиту
(розроблено авторами за даними [1,2])**

№	Україна	Естонія
1	Підприємства, що становлять суспільний інтерес	
	публічні акціонерні товариства та емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до біржових торгів, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи, які провадять діяльність на підставі ліцензії, та підприємства, які відповідно до законодавства належать до великих підприємств.	1) компанія, цінні папери якої допущені до торгів на регульованому ринку цінних паперів; 2) компанія, яка є кредитною установою; 3) компанія, яка є страховщиком; 4) місцева громада, на адмінтериторії якої на звітну дату жило більше 10 000 осіб, загальний обсяг активів яких перевищує 20 млн євро.

2	Підприємства, які підлягають обов'язковому аудиту	
	аудит фінансової звітності (консолідованої фінансової звітності) суб'єктів господарювання, які відповідно до законодавства зобов'язані оприлюднити або надати користувачам фінансову звітність (консолідовану фінансову звітність) разом з аудиторським звітом, що проводиться суб'єктами аудиторської діяльності на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом;	1. повний аудит - особи, які мають такі показники фінансової звітності: 1) чистий обсяг продаж чи доходів 2 000 000 €; 2) активи на звітну дату становлять 1000 000 €; 3) середня кількість працівників 30 осіб. 2. аудиторський огляд-для організацій, показники яких за рік перевищують: 1) чистий обсяг продаж чи доходів 6000000 €; 2) активи на звітну дату 3 000 000 €; 3) середня чисельність працівників 90 осіб. 3. для всіх акціонерних товариств, державних об'єктів обліку, місцевого самоврядування, громадських юридичних осіб.
3	Плата за складання іспиту	
	За складання іспиту справляється плата у розмірі однієї мінімальної заробітної плати на початок відповідного року на користь незалежного центру оцінювання знань та двох мінімальних заробітних плат на користь організації, яка здійснює методичне забезпечення іспитів. Відповідно до вимог цієї статті, при зарахуванні кваліфікаційного іспиту плата не справляється.	1) бухгалтерський облік-150 євро; 2) присяжний ревізор -250 євро; 3) визнання здатності до організації та для прийняття -650 євро; 4) публічне право, особлива частина організації -150 євро; 5) посада внутрішнього аудитора для організації -150 євро; 6) посада внутрішнього аудитора в державному секторі – 900 євро.

У 2011 році в Естонській республіці вступив в силу новий закон про аудит, який розділив аудит на два види — безпосередньо сам аудит і так званий огляд, який проводить аудитор. З таблиці 1 бачимо, що Закон «Про аудиторську діяльність» Естонії більш вичерпно регулює окремі положення у відповідності до величини підприємства, компетенції аудитора та ін. Так, проектом Закону України «Про аудиторську діяльність» не конкретизовано перелік підприємств, які становлять суспільний інтерес та які підлягають обов'язковому аудиту. Слід зазначити, що професійний іспит, згідно Закону про діяльність аудитора Естонії (Розділ 1, п.14), складається виключно державною (естонською) мовою. Державне управління аудитом контролює використання державних активів і розпорядження активами, переданими місцевим органам влади.

Однією із загроз існування ринку незалежного аудиту є Постанова Кабінету Міністрів № 390 "Деякі питання проведення аудиту суб'єктів господарювання державного сектору економіки" від 4 червня 2015 р., яка є дискримінаційною для більшості учасників ринку аудиторських послуг. Постанова № 390 надає преференції окремим учасникам ринку через встановлення неадекватних вимог до аудиторських фірм. Так, відповідно до положень Постанови № 390, до проведення аудиту суб'єктів господарювання державного сектору економіки, вартість активів яких перевищує 2

млрд. грн, можуть залучатись аудиторські фірми, в яких, зокрема, щорічний дохід за останні три роки становив не менше як 30 млн. грн, а в аудиторській фірмі має працювати мінімум 100 осіб, які безпосередньо залучені до аудиторської діяльності. Цією постановою Уряд порушує принцип рівноправності підприємств при наданні аудиторських послуг, відверто лобіюючи інтереси лише аудиторських фірм «великої четвірки» (PWC, Deloitte Touche Tohmatsu, Ernst & Young та KPMG). Такі дії можуть призвести до зникнення вітчизняного аудиторського ринку та створення монополій декількох компаній.

Отже, на підставі проведеного дослідження можна визначити кілька основних проблем у галузі аудиту:

- згідно з нововведеннями європейського законодавства, реалізується поступова відмова від саморегулювання до передачі функцій державі, що дещо обмежує незалежність аудиту в Україні;
- відсутність у держави коштів для проведення суспільного нагляду;
- створення надлишкової кількості додаткових контролюючих органів та звітів, що відволікатиме аудиторів від безпосередньо аудиту;
- загроза державного регулювання галузі.

Таким чином, необхідно, використовуючи механізм законодавчої ініціативи, забезпечити демонополізацію аудиту та його відокремлення від держави. Шляхом внесення доповнень до проекту закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» можна запропонувати наступні кроки реформування аудиту в Україні, а саме:

- обмежити регулювання аудиторської діяльності державою;
- скоротити кількість контролюючих органів та звітів, запропонованих проектом;
- конкретизувати поняття підприємств, що становлять суспільний інтерес та підприємств, які підлягають обов'язковому аудиту.

Література:

1. Рішення від 04.09.2015 № 314 Про схвалення зауважень та пропозицій до проекту Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fapu.com.ua%2Ffiles%2Fris%2F314.doc&name=314.doc&lang=uk&c=562a8a0b9de3>.
2. Audiitortegevuse seadus. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13275292?leiaKehtiv>.

УДК 657.633.2

Бондар Ю.В., аспірантка,
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ДОКУМЕНТУВАННЯ В АУДИТІ: ОЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМ

Сьогодні усім без виключення науковцям та освітянам, які займаються проблематикою розвитку аудиту, відоме походження власне слова «аудит» від латинського слова «audio» – «слухати» [2, с.20]. І дійсно, у стародавньому світі аудиторська діяльність зароджувалася у формі заслуховування спеціальними комісіями звітів державних посадових осіб. Однак, як слушно зазначає у своїй монографії «Международный аудит» російський вчений Тетяна Ножкіна [1, с.7], аудит ще з 17-го століття повністю трансформувався з процесу пасивного «заслуховування» у процес

детального вивчення і аналізу письмових документів та свідоцтв, що підтверджують ті чи інші дії суб'єкта, діяльність якого перевіряється.

Ще з початку розвитку людської цивілізації процес аналізу найбільш суттєвих об'єктів, пов'язаних з діяльністю людини та її життям у суспільстві, підлягав відповідній документальній фіксації. Звичайно, форми цих документальних свідчень у різні епохи та у різних народів мали свою специфіку, але факт залишається очевидним: систематичні та послідовні записи як у давнину слугували, так і нині слугують цілям упорядкування життя суспільства загалом і окремих його інституціональних надбудов зокрема.

Вплив документального оформлення фактографічних спостережень на сучасне розуміння історії людства, на сьогоднішні досягнення фундаментальних та прикладних наук неможливо переоцінити. Тому не видається дивним і той факт, що документування стало одним із стовпів та ключовим елементом методу бухгалтерського обліку як основи всіх сучасних економічних та управлінських наук. Рівно як і цілком природним є висновок про пріоритетність цього елемента і в аудиторській діяльності як у найважливішому контрольному інституті сучасності.

Саме тому дослідження деталей історії становлення документування в аудиті, проблем документального супроводу аудиторського процесу та шляхів їх вирішення, а також перспектив розвитку документального забезпечення аудиторської діяльності у майбутньому залишаються актуальними.

Як і будь-яка сфера людської діяльності, аудит у процесі свого розвитку пройшов шлях від неформального становлення до офіційної інституціоналізації. На сьогодні у кожній економічно розвиненій країні світу діють відповідні «правила гри» для аудиторських фірм, викладені у формі або національних стандартів та нормативів аудиторської діяльності, або у прийнятих до виконання міжнародних стандартах аудиту (МСА). Серед останніх, які взяті за основу в Україні та у багатьох інших країнах світу, питанням документування присвячені МСА 230 «Аудиторська документація», 500 «Аудиторські докази», 505 «Зовнішні підтвердження» тощо [3]. Ці стандарти встановлюють загальні рамкові правила формування аудиторських робочих документів та дають уявлення про приблизну структуру аудиторської документації; при цьому чітких інструкцій щодо номенклатури цих документів, регламентів їх складання та процедур контролю за відповідністю документального оформлення аудиту встановленим правилам вони не містять. Останнє означає, що структура робочих документів аудитора та регламент їх формування залежать виключно від аудиторської фірми. Практика роботи вітчизняних аудиторських формувань (за невеликим виключенням) свідчить про значні проблеми у документальному супроводі їхньої аудиторської діяльності. Відтак основними проблемами, які потребують вирішення у цьому напрямку, є наступні:

1. Відсутність чіткої ідентифікації документування як одного з ключових методів аудиту, яка є похідною від неструктурованості наукових уявлень про номенклатуру та взаємозв'язки специфічних його методів. Обґрунтування концептуальних логічних зв'язків між документуванням в юриспруденції та бухгалтерському обліку і документуванням в аудиті дозволить закласти фундамент для розвитку теоретичних уявлень про метод аудиту;

2. Значний вплив інституціональної спадковості документування ревізійно-контрольних процедур на сучасний стан документального забезпечення планування аудиторської діяльності та документування аудиторських перевірок, оформлення власне процесу аудиту та документування його проміжних і заключних етапів гальмує його розвиток. Детермінація та корекція важелів та причин цього впливу сприятиме

розвитку прогресивних форм та методів документування в аудиті за прикладом кращих європейських та світових аудиторських фірм;

3. Розрізненість аудиторських фірм та неналагодженість і формальність контролю їх діяльності з боку держави призводить до хаотичності процесу документального забезпечення аудиту. Обґрунтування моделі впливу входження аудиторських фірм у професійні інституціональні утворення на можливість розвитку універсальних методичних підходів до документування аудиту дозволить посилити доказовість аудиторських висновків та підвищити довіру до аудиторського бізнесу в Україні;

4. Відсутність спеціалізованих методик документування аудиту в сільському господарстві негативно впливає на розуміння та врахування аудиторами специфіки діяльності підприємств у цій галузі. Розвиток та удосконалення процесу документального забезпечення аудиту агробізнесу дозволить започаткувати процес галузевої диверсифікації робочих документів, а в майбутньому – і галузевої спеціалізації аудиторської діяльності.

Література:

1. Ножкина Т.В. Международный аудит. / Т.В. Ножкина. – Петропавловск-Камчатский: КамчатГТУ, 2007. – 127 с.
2. Словник-довідник фінансиста АПК / М.Я. Дем'яненко, П.Т. Саблук, В.М. Скупий та ін. – К.: ІАЕ, 1997. – 234 с.
3. Handbook of international quality control, auditing, review, other assurance, and related services pronouncements [Electronic resource] / The official site of the Auditing chamber of Ukraine.// Available at: http://www.apu.com.ua/files/temp/Audit_2013_1.pdf

УДК 347.73:657.6

Гноєва І.М.,

ст. викладач кафедри обліку, аналізу та аудит,

Бейгул Т.О., студентка,

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

НЕОБХІДНІСТЬ АУДИТУ ДЛЯ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ КОРИСТУВАЧІВ

Сучасна українська економіка стоїть на межі занепаду, основним шляхом для її покращення та подальшого розвитку є контроль за діяльністю підприємств, яка буде відповідати міжнародним стандартам. Українські підприємства вже переходять до міжнародних стандартів звітності, що в подальшому надасть змогу привернути увагу іноземних інвесторів, полегшити вихід підприємств на міжнародні ринки капіталу, збільшить ефективність та якість фінансових операцій.

Повного переходу та впровадження міжнародних стандартів щодо фінансової звітності та перевірки діяльності підприємств від України вимагає її бажання приєднатися до Європейського Союзу. На сьогоднішній день є актуальним створення єдиних стандартів складання, перевірки фінансової звітності та забезпечення інвесторів достовірною і загальнозрозумілою фінансовою інформацією

Метаю дослідження є обґрунтування необхідності аудиту для зовнішніх та внутрішніх користувачів.

Україна посідає одне з останніх місць серед рейтингу країн з розвинутою економікою, головним чином це спричинено тінізацією економіки країни та

приховуванням реальних результатів діяльності підприємств. Основною метою аудиту є незалежний об'єктивний контроль діяльності господарюючих суб'єктів та виявлення недоліків у його фінансовій звітності.

Аудит є невід'ємною складовою сучасної ринкової економіки, а тому якщо підприємство має на меті стати конкурентоспроможним як на національному так і міжнародному ринках йому необхідно звертатися за послугами до аудиторів і аудиторських фірм, користь від яких виявлена та є надзвичайно високою (таблиця 1).

Таблиця 1

Переваги для зовнішніх та внутрішніх користувачів від аудиторських перевірок

Для держави	Для банків та кредитних установ	Для діяльності підприємства та його керівників
<p>Перевагою від аудиторських діяльності є те, що за якісної перевірки держава при виконанні своїх перевірок може спиратися на аудиторські звіти та висновки. Що надасть змогу значно зменшити час для таких перевірок та полегшити їх, витрачаючи менше зусиль, з економити кошти державного бюджету та навпаки поповнювати його за рахунок податків які сплачують аудиторські фірми.</p>	<p>Банки та кредитні установи спираючись на аудиторські висновки отримують впевненість у подальшій роботі з іншими суб'єктами, також отримують економічну вигоду, економлячи кошти при проведенні аналізу платоспроможності, фінансового та майнового стану підприємства.</p>	<p>Перевагою від проведення аудиторської перевірки для підприємств України є оцінка, незалежною особою, діяльності підприємства. Аудитор виступає в ролі радника, щодо оптимізації діяльності підприємства, його підрозділів чи філій, надаючи методологічні рекомендації та дієві практичні поради.</p>

Отже, проведення аудиту діяльності підприємства надає змогу значно зменшити кількість різних перевірок з боку держави, зовнішніх та внутрішній користувачів, адже вони отримують всю необхідну інформацію з аудиторських звітів та висновків, що спричинить більш спокійну та впевнену діяльність підприємств.

Аудиторські висновки оприлюднюються та надаються всім бажаючим, у тому числі інвесторам, як національним так і іноземним, для досконалого вивчення фінансового стану підприємства з подальшим інвестуванням, що є гарантією та запорукою розвитку підприємств.

Прийняття правильних рішень зовнішніми та внутрішніми користувачами відбудеться коли будуть проаналізовані переваги та недоліки проведення аудиту, оберуться шляхи подолання проблемних питань щодо аудиту (таблиця 2).

Таблиця 2

База прийняття управлінських рішень щодо здійснення аудиту для внутрішніх та зовнішніх користувачів (узагальнено авторами за джерелами[1-4])

Переваги аудиту над іншими формами контролю діяльності підприємств:
<ol style="list-style-type: none"> 1) економія грошових коштів з державного бюджету України; 2) надходження грошових коштів до державного бюджету за рахунок сплати аудиторами та аудиторськими фірмами податків; 3) можливість вільного вибору, та замовлення аудитора для перевірки діяльності підприємства за власним бажанням; 4) підвищення кваліфікації та професіоналізму аудиторів; 5) зростання конкурентоспроможності підприємств; 6) надання зрозумілих висновків щодо діяльності підприємств для зовнішніх та внутрішніх користувачів.
Основні недоліки аудиту для його зовнішніх та внутрішніх користувачів:
<ol style="list-style-type: none"> 1) відсутність чітких типових форм документації з аудиту; 2) недостатня кількість кваліфікованих працівників; 3) відсутність досвіду, що спричиняє недовіру до аудиторів та аудиторської діяльності в Україні; 4) відсутність чіткого контролю над аудиторською діяльністю на законодавчому рівні.
Шляхи подолання проблемних питань в аудиті для зовнішніх та внутрішніх користувачів:
<ol style="list-style-type: none"> 1) розробка методик аудиту та робочої документації; 2) підвищення престижу аудиторської професії, встановлення адекватної та відповідної ціни щодо роботи аудитора; 3) підтримка розвитку діяльності аудиторів та аудиторських фірм за рахунок вливання державних грошових коштів; 3) пристосування міжнародних стандартів до підприємств України; 4) підготовка кваліфікованих аудиторів відповідно до потреб реального життя.

Отже, аудиторська діяльність в Україні ще не повністю відповідає міжнародним стандартам, проте вже сьогодні значно полегшує отримання та аналіз фінансової звітності підприємств. Аудиторські висновки забезпечують більш повною та зрозумілою інформацією всіх зацікавлених сторін, зовнішніх та внутрішніх користувачів, щодо діяльності підприємств, чим і обґрунтовується необхідність його розвитку.

Література:

1. Проскуріна Н.М. Якість аудиторських послуг в Україні: реалії та перспектив / Н.М. Проскуріна, В.П. Коваленко // Економічний часопис XXI.-2010.-№9-10.-С.53-57.
2. Гончарук В. В. Аудит в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / В. В. Гончарук // Управління розвитком. – 2012. – № 7 (128). – С. 127 – 128.
3. Ільїн В. Ю. Інноваційні аспекти розвитку аудиту в Україні / В. Ю. Ільїн // Інноваційна економіка. – 2010. – № 16. – С. 83 – 86.
4. Шевчук О. Аудит в Україні – проблеми та перспективи розвитку / О. Шевчук, Н. Здирко // Економічний аналіз : збірник наукових праць, 2010. – Вип. 6. – С. 530 – 532.

**ДО ПИТАННЯ ПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОБЛІКУ ВИТРАТ:
ХАРАКТЕРИСТИКА, СПОСОБИ ВИЯВЛЕННЯ ТА НАСЛІДКИ**

Діяльність будь – якого підприємства неможлива без витрат, що можуть бути пов'язані як із виробництвом, так і з управлінням даним суб'єктом господарювання. Витрати виступають важливою складовою господарської діяльності та мають вагомий вплив на формування фінансових результатів усіх підприємницьких структур. Важливу роль витрати відіграють при складанні фінансової звітності, визначенні бази оподаткування, здійсненні управлінського аналізу та розробці планів і стратегій тощо. Тому інформація про всі витрати суб'єкта господарювання повинна бути достовірною, повною, своєчасно задокументованою та правильно відображеною в обліку.

Порушення дотримання норм, правил та методики обліку витрат підприємства і відображення інформації про них у звітності можна виявити шляхом здійснення перевірки у її відповідних формах, в тому числі за допомогою аудиту.

Аудит витрат підприємства є одним із важливих та складних напрямків перевірки, а його організація та методика здійснення залишаються актуальними темами для подальшого вивчення та вдосконалення.

Питанням організації та методики аудиту витрат приділяло увагу чимало вітчизняних вчених, молодих науковців, зокрема: Ф.Ф. Бутинець, Н.Л. Шкіря, І.Д. Ватуля, М.О. Виноградова, Л.І. Жидеева, К.О. Утенкова, О.В. Шелковникова, А.В. Череп, М.М. Василюк, В.В. Немченко, О.Ю. Редько та багато інших.

Результати їхніх наукових праць та досліджень дозволяють узагальнити завдання аудиту операцій з обліку витрат підприємства, які полягають в наступному:

- 1) встановлення правильності документального оформлення та списання витрат;
- 2) перевірка правильності ведення обліку фактичних витрат та включення їх до собівартості продукції, робіт чи послуг; планування розміру прямих витрат; визначення кошторисних ставок розподілу накладних витрат;
- 3) підтвердження обґрунтованості обраного методу калькулювання витрат, а також розподілу непрямих витрат;
- 4) підтвердження законності та правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з обліку витрат діяльності, а також достовірності інформації про такі витрати у звітності;
- 5) оцінка стану синтетичного та аналітичного обліку витрат тощо [2,С.550-551].

У процесі аудиторської перевірки аудитором необхідно ознайомитися із такими джерелами інформації, як наказ про облікову політику, первинні документи з обліку витрат діяльності, облікові реєстри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку витрат, акти та довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки, звітність та інша документація.

Під час здійснення аудиту операцій з обліку витрат аудитором можуть бути виявлені певні порушення (помилки), які, як свідчить практика, можна узагальнити, виділивши типові [2,С.567-573; 6,С.149-150]. Наслідки таких порушень знаходять своє відображення не тільки в неправильності ведення обліку і складання звітності, але й на результатах роботи суб'єкта господарювання загалом. Систематизацію видів порушень у сфері обліку витрат, а також їхні наслідки подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Типові порушення операцій щодо обліку витрат підприємства

Види порушень	Наслідки порушень										
	Недостовірність синтетичного обліку виробничих витрат	Неможливість підтвердження відповідних сум балансу	Завищення (заниження) собівартості основного виробництва	Завищення (заниження) собівартості реалізації продукції, робіт, послуг	Заниження (завищення) фінансових результатів господарської діяльності	Заниження оподаткованого прибутку	Низький рівень внутрішнього контролю	Відсутність документального підтвердження правомірності витрат	Недостовірність оборотів та залишків по синтетичних рахунках	Порушення норм і правил обраної облікової політики	Недостовірність даних фінансової звітності
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Відсутність аналітичного обліку витрат на виробництво	+	+									
Невідповідність даних аналітичного обліку витрат оборотам та залишкам по рахунках синтетичного обліку виробничих витрат	+	+									
Відсутність відокремленого обліку прямих і непрямих витрат			+		+						
Неправильне оформлення суми матеріальних витрат, незавершеного виробництва, заробітної плати			+	+	+						
Нездійснення розподілу загальновиробничих витрат, або невідповідність такого розподілу обліковій політиці		+					+		+		
Відсутність об'єктів калькуляції витрат		+	+				+		+		
Невідповідність оцінки незавершеного виробництва обліковій політиці підприємства			+	+	+						
Списання виявленого браку всією сумою на собівартість продукції			+	+	+						

<i>Продовження таблиці 1</i>											
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>
Недотримання строків і правил проведення інвентаризації незавершеного виробництва							+			+	+
Необґрунтоване включення виробничих, представницьких витрат у собівартість продукції			+	+	+	+		+			
Включення до собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) адміністративних, збутових та інших операційних витрат				+	+						
Відсутність аналітичного обліку по рахунку 92 за кожною статтею, центром відповідальності, місцем виникнення витрат		+							+		

Підсумовуючи викладений матеріал, варто наголосити на тому, що наведений перелік порушень (помилки) у сфері обліку витрат не є вичерпним. Аудитор в ході проведення перевірки може виявити й інші їх види, про що робиться запис у його робочих та узагальнюючих документах. Суб'єктові господарювання необхідно, у свою чергу, пам'ятати про можливі наслідки допущених порушень та здійснювати посилені внутрішній контроль за тим, щоби посадові особи, відповідальні за ведення обліку та складання звітності, сумлінно та кваліфіковано виконували покладені на них функціональні обов'язки, дотримувалися норм законодавства та міжнародних вимог і стандартів з метою запобігання накладання на підприємство та його посадових осіб штрафних санкцій контролюючими органами держави.

Література:

1. Аудит витрат підприємства як складова внутрішньофірмових стандартів // О.В. Шелковникова // Наукові праці НТУ. Економічні науки, 2010. – Вип. 17. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc.zb_17_econ/stat_17/41.pdf
2. Бутинець Ф.Ф. Аудит. [текст]: підручн. / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 672с.
3. Виноградова М.О. Аудит. [текст]: навч. посіб. / М.О. Виноградова, Л.І. Жидєєва. – Київ: «ЦУЛ», 2014. – 654с.
4. Особливості проведення аудиту матеріальних витрат і застосування експертних систем // М.М. Василюк, О.О. Григорів, В.В. Василюк // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/.../Василюк.pdf>
5. Удосконалення методики аудиту витрат виробництва на промисловому підприємстві // А. В. Череп, В. В. Ярмош // Економіка харчової промисловості. - 2010. - № 3. - С. 53-59. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/echp_2010_3_11.pdf
6. Шкіря Н.Л. Аудит. [текст]: навч. посіб. / Н.Л. Шкіря, Т.Г. Нікульникова, Н.В. Залізник. – Львів: «Магнолія 2006», 2008. – 224с.

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Сучасний етап розвитку ринкових відносин в Україні характеризується інтеграцією до європейського та світового ринків, зростанням кількості внутрішніх і зовнішніх інвесторів, які потребують максимально об'єктивної, неупередженої інформації щодо фінансово-майнового стану суб'єктів господарювання, фінансової стабільності, перспектив розвитку тощо [1, с. 94].

Внутрішній аудит у зарубіжній практиці існує починаючи з XIII–XIX ст. У 1940 році в США було створено Інститут внутрішніх аудиторів (ІВА), який згодом набув міжнародного статусу. [2, с. 351]. Міжнародним інститутом внутрішніх аудиторів ще у 1941 р. було розроблено і введено в дію стандарти внутрішнього аудиту, які постійно переглядаються, змінюються і доповнюються [2, с. 360].

В Україні становлення внутрішнього аудиту пов'язане з розвитком контролю й аудиту в період формування ринкової економіки. За цей час відбулося зміщення акцентів від контрольних-ревізійних перевірок, ціль яких зводилася до виявлення допущених помилок, до аудиту господарського стану економічних суб'єктів з метою підвищення ефективності управління [3, с. 11]. Зокрема, Бардаш С.В. конкретизує, що «однією з основних причин появи внутрішнього аудиту в Україні стало комплексне ознайомлення із зарубіжним досвідом проведення внутрішнього контролю в корпораціях, які у формі відкритих акціонерних товариств почали з'являтися в Україні у період корпоратизації та акціонування колишніх державних підприємств» [4, с. 348].

Етапи становлення внутрішнього аудиту в Україні висвітлено на рис. 1.

Рис. 1. Становлення внутрішнього аудиту в Україні [3, с. 11]

Розвиток внутрішнього аудиту в Україні розпочався з банківського сектору. Основою реформування став зарубіжний досвід. Підприємства ж інших галузей, що

намагаються відповідати міжнародним стандартам, поки що не мають достатньої практики ефективного внутрішнього аудиту [1, с. 95].

Результати компаративного дослідження вітчизняного та зарубіжного досвіду дозволили зробити висновок, що в питаннях регулювання діяльності внутрішнього аудиту нормативна база України узгоджено з міжнародними професійними стандартами внутрішнього аудиту. Ці стандарти, розроблені та впроваджені у практику Міжнародним інститутом внутрішніх аудиторів, у свою чергу, є гармонізованими з Міжнародними стандартами аудиту. Однак законодавчо передбачених передумов для проліфікації діючих форм контролю в систему внутрішнього аудиту на основі закордонного досвіду недостатньо. Відсутність необхідних наукових, методологічних та методичних розробок, що враховують вітчизняні особливості, гальмує впровадження внутрішнього аудиту у бізнес-практику підприємств [3, с. 11].

Наразі правової регламентації внутрішній аудит набув лише в державному секторі економіки та банківській сфері. Втім, багато методичних та організаційних аспектів практичної реалізації внутрішнього аудиту, особливо у бюджетній сфері, залишаються невирішеними.

Позитивний вплив на розвиток внутрішнього аудиту в Україні чинять професійні організації, Міжнародний інститут внутрішніх аудиторів та Інститут внутрішніх аудиторів України. Наразі за активної участі та сприяння Інституту внутрішніх аудиторів України було розроблено проект Закону України «Про внутрішній аудит», який у разі його прийняття визначатиме правові засади здійснення внутрішнього аудиту в Україні і спрямований на створення системи незалежного внутрішнього контролю відповідно до міжнародних стандартів в антикризових та антикорупційних цілях з метою захисту інтересів суспільства, держави та власників [5].

Відповідно до даного законопроекту уповноваженими державними органами з питань внутрішнього аудиту мають бути центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, органи, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, та Національний банк України.

Література:

1. Назарова К.О. Сучасні тенденції трансформації внутрішнього аудиту / К.О. Назарова // Вісник КНТЕУ. - 2011. - № 6. - С. 94-101.
2. Петрик О.А. Стан та перспективи розвитку аудиту в Україні: методологічні та організаційні аспекти : дис. ... докт. екон. наук : 08.00.09 / Олена Анатоліївна Петрик. – К., 2004 – 436 с.
3. Каменська Т.О. Внутрішній аудит: методологія та організація : автореф. дис. ... докт. екон. наук : 08.00.09 / Тетяна Олександрівна Каменська. - К., 2011. - 42 с.
4. Бардаш С.В. Бардаш С.В. Економічний контроль в Україні : системний підхід : монографія. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. - 656 с.
5. Проект Закону «Про Внутрішній аудит» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55935

Костюк Б. В.,
аспірант кафедри фінансового аналізу і контролю,
Київський національний торговельно-економічний університет

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

З метою поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС на початку 2014 року було підписано Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Впровадження положень цієї Угоди передбачає імплементацію положень європейського законодавства, з метою створення нової моделі соціально-економічного розвитку України. Відповідно до Угоди Україна зобов'язується поступово наблизити своє податкове законодавство до вимог Європейського Союзу, згідно переліку, що міститься у Додатку XXVIII до Угоди [3, с. 3].

До стратегічних інтересів України в Європі входить необхідність технологічної модернізації вітчизняного виробництва, можливість оволодіння наукомісткими технологіями. Потрібна зміна інерційного індустриального розвитку на розвиток інноваційний, щоб відповідав вимогам сучасного етапу науково-технічної революції [5, с. 23]. Проте без ефективної податкової системи та зваженої податкової політики щодо адміністрування податків завдання щодо залучення іноземного інвестора та ведення бізнесу на рівних умовах є неможливим.

Головним завданням фіскального органу в Україні є наближення вітчизняного податкового законодавства до стандартів ЄС, зокрема: контроль за збором податків; зниження податкового шахрайства; прийняття кодексу поведінки для бізнесу, як платника податків; визначення певних податкових гарантій для бізнесу; боротьба з транскордонною злочинністю; посилення адміністративного потенціалу; поліпшення прозорості і обміну інформацією з державами – членами ЄС. На сьогодні, більшість положень податкового законодавства України уже адаптовані до законодавства ЄС, за виключенням окремих норм, які поступово будуть наближені до нього з огляду на обмеження соціально-економічного характеру та регіонального контексту [6, с. 213].

В системі регулювання податкових систем Європейського Союзу характерним є відсутність основного документа (такого як Податковий кодекс в Україні), який би систематизував всі основні норми податкового законодавства. На сьогодні регулювання податкової політики в ЄС, здійснюється на основі окремих рішень інститутів ЄС (Рада ЄС, Європарламент тощо), які оформляються у вигляді директив, регламентів, рішень, рекомендацій і висновків.

Податкова реформа передбачає виконання значної кількості завдань, у тому числі щодо здійснення податкового аудиту. Зокрема, відповідно до досвіду ЄС, необхідним є коригування функціонального призначення фіскальних органів шляхом переходу від наглядово-каральної функції до обслуговуючої, що допомагає в нарахуванні та проведенні сплати податків. Актуальним є впровадження електронних сервісів для платників податків; зменшення податкового навантаження на заробітну плату з метою її дегінізації. Відповідно такі зміни потребують і застосування нових підходів у здійсненні податкового аудиту.

Аналіз директив ЄС щодо податкового регулювання свідчить про посилення уваги європейських урядових структур до аудиту податкових питань. Так, відповідно до Директиви 2014/56/ЄС Європейського парламенту та Ради від 16.04.2014 р. що вносить зміни до Директиви 2006/43/ЄС про обов'язковий аудит річних звітів та консолідованих звітів, висуваються нові вимоги до аудиторів. Зокрема, у пункті 4 цієї

Директиви наголошується, що обов'язковий аудит вимагає наявності адекватних знань з таких питань, як законодавство про компанії, податкове законодавство та законодавство про соціальне забезпечення, які можуть змінюватись залежно від країни-члена. Внаслідок цього для забезпечення якості послуг з обов'язкового аудиту, які надаються на її території, країна-член повинна мати можливість впроваджувати компенсаційні заходи. Такі заходи повинні враховувати професійний досвід конкретного допущеного аудитора [2, с. 18].

Основна ідея аудиту податків в ЄС – це побудова відповідних відносин між платниками податків і податковими адміністраціями шляхом використання сучасних ІТ-технологій. Фактично йдеться про гармонізацію правового і адміністративного механізмів реалізації податкового контролю шляхом автоматизації доступу до певної інформації, стандартизації для реєстрації і зняття з обліку платників податків у VIES (ПДВ інформаційної системи Exchange), а також створення європейської мережі EUROFISC, до якої входять посадові особи національних податкових адміністрацій для виявлення шахрайства на початковій стадії.

Економічний механізм реалізації податкового контролю європейськими фахівцями вбачається у процесах управління податковими ризиками податковими адміністраціями на центральному та місцевому рівнях. У цьому випадку використовується категорія «розумний контроль великих ризиків», який передбачає запобігання будь-якої незаконної податкової діяльності та виконання платниками податків своїх обов'язків. Соціальний механізм у реалізації податкового аудиту виявляється крізь призму розуміння соціального добробуту, що ґрунтується на унеможливленні конфліктів між урядами, чиновниками і приватними фірмами у контексті процесу зборів податків [1, с. 144].

Можна виділити три рівні раннього виявлення податкових ризиків в країнах-членах ЄС:

- на першому етапі показники, отримані з внутрішньої інформації, чинять вплив на формулювання висновків для майбутніх розробок. Для податкового планування важлива система вимірювання продуктивності, яка містить податкову ставку групи в якості центрального коефіцієнта, і це руйнує представлення про ефективність в цілому. Оцінити рівень розвитку підприємства можна лише через розгляд показників з плином часу або у порівнянні з аналогічними компаніями. Навіть зовнішні дані можуть бути проаналізовані на предмет прогностичної сили для своїх компаній.

- на другому етапі можна спостерігати слабкі сигнали. Для податкового планування можна знайти такі сигнали, наприклад, у проекті директив ЄС, які мають бути реалізовані після набрання чинності в національних законодавствах. Через велику кількість можливих джерел важко відфільтрувати і оцінити тільки відповідні сигнали.

- для третьої стадії встановлені закономірності мислення і дії осіб, які приймають рішення.

Аналіз положень Міжнародних стандартів аудиту свідчить, що в жодному із стандартів не розглядається ні повномасштабно, ні епізодично методика аудиту податкових декларацій. Головна причина цього, полягає в тому, що податкові декларації не належать до складу фінансової звітності підприємства, як на міжнародному рівні, так і в Україні.

Запровадження методик перевірок показників податкових декларацій в чинну нормативну базу аудиту може бути запроваджено як один з наступних 4 варіантів:

- 1) перший – складова аудиту історичної фінансової звітності та огляду історичної фінансової інформації в частині зобов'язань перед бюджетом і соціальними фондами;

- 2) другий – виконання завдання з надання впевненості щодо достовірності, повноти та відповідності чинному законодавству цієї звітності;
- 3) третій – завдання з виконання погоджених процедур (супутні послуги);
- 4) четвертий – інші аудиторські (консультаційні) послуги. Більшість аудиторських фірм України саме так кваліфікують перевірки податків, зборів замовників.

Види податкових перевірок у країнах ЄС та Україні схожі; як правило, це камеральні та виїзні перевірки. виїзні перевірки далеко не скрізь розглядаються як стандартна і необхідна процедура податкового контролю. Так, у Великобританії виїзд на територію і відвідування місць ведення діяльності платника податків розглядається скоріше як виняток, ніж правило. Переважна частина контрольної роботи здійснюється камерально – рішення про проведення виїзної перевірки приймається в тих випадках, коли необхідно забезпечити доступ до електронної інформації платника податків, що міститься на стаціонарних комп'ютерах (якщо немає можливості її скопіювати та надати податковому інспектору за місцем роботи), або виникли підозри в несумлінності платника податків і потрібно зіставити офіційні відомості з фактами, що характеризують його діяльність [4, с. 134].

Слід зазначити, що організація здійснення податкового аудиту у країнах ЄС та Україні дещо різниться. Починаючи, від функціонування податкових органів, їх чисельного складу та правового статусу, та закінчуючи, порядком та строком здійснення фактичних податкових перевірок. Проте, спільним є те, що організація податкового аудиту в ЄС та Україні покликана забезпечити дотримання податкового законодавства всіма платниками та надходження коштів до державних бюджетів.

Література:

1. Ногінова Н. М. Необхідність реформування податкової політики України в умовах євроінтеграції / Н. М. Ногінова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : збірник наукових праць / ред. кол. : І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 25. – С. 141–145.
2. Ільяшенко В. А. Розвиток податкової системи України в умовах євроінтеграції / В. А. Ільяшенко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2013. – № 2 (71). – С. 15–20.
3. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у торговельній та бюджетно-податковій сферах // Міжнародний центр перспективних досліджень – 2015. – 64 с. 4. Найденко О. Є. Податковий контроль : [навч. посіб.] / О. Є. Найденко. – Х. : Вид-во ХНЕУ, 2012. – 222 с.
5. Полагнюк Ю. В. Економічні аспекти інтеграції України до ЄС (у рамках дії угоди про партнерство та співробітництво) / Ю. В. Полагнюк // Наукові праці. Державне управління. – 2011. – Вип. 135 (том 147). – С. 22–27.
6. Чинчин М. М. Правова природа податкового адміністрування в Україні : монографія / М. М. Чинчин. – Х. : Право, 2014. – 300 с.

Сахно Л.А.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Міщенко В., магістр,
Таврійський державний агротехнологічний університет

АУДИТ У КОМП'ЮТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Ринок аудиту в Україні сьогодні стрімко розвивається. Удосконалюються нормативна база, оптимізується організаційна структура, посилюється контроль з боку Аудиторської палати України щодо якості аудиту та надання супутніх послуг. Самі аудитори та аудиторські компанії для забезпечення власної конкурентоспроможності змушені постійно підвищувати кваліфікаційний рівень та шукати нові шляхи більш ефективного та якісного способу надання послуг. Одним з найбільш ефективних методів забезпечення підвищення якості аудиту є використання сучасних комп'ютерних інформаційних технологій, які б забезпечували високий рівень автоматизації, комплексну комп'ютеризацію аудиторської діяльності, включали б потужний блок фінансового аналізу, враховували б особливості професії. Однак, слід відмітити, що в комп'ютерному аудиті виникають свої, додаткові ризики, що існують поряд з притаманними класичному аудити. Для кожної системи, а особливо комп'ютерної, властиві ризики. Здійснюючи перевірку фінансової звітності замовника чи надаючи інші послуги, аудитори використовують дані клієнта, сформовані в комп'ютерних інформаційних системах, які часто бувають недосконалими й вимагають перевірки, тому з метою надання об'єктивного аудиторського висновку необхідно враховувати всі можливі ризики, що можуть мати негативний вплив на кінцевий результат.

Проблемам становлення та розвитку аудиту присвячені праці таких відомих аудиторів-практиків та науковців: В.П. Бондар, М.Т. Білуха, І.Д. Ватулі, В.В. Галасюка, С.Ф. Голова, Т.І. Єфименко, В.М. Жука, С.Я. Зубилевича, Л.П. Кулаковської, С.І. Прилипка та інших. Практики-економісти вважають, що комп'ютерна техніка використовується переважно з метою ведення обліку за допомогою спеціальних програм.

Інтенсивний розвиток спеціалізованих комп'ютерних програм значно вплинув на ефективність аудиту. З'явилася можливість точного розрахунку ліквідності підприємств, довгострокової платоспроможності, оцінки рентабельності активів, капіталу і фондівіддачі. Причому облікові системи, які використовують комп'ютери, сприяють здійсненню аудиторських перевірок із використанням комп'ютерної мережі клієнта. Цей прийом відомий як методика аудиту з використанням комп'ютерів (Computer-Assisted Audit Techniques - CAATs).

Аудитор повинен або оволодіти технічними знаннями і навичками роботи на комп'ютері, або одержати практичну допомогу від експертів, необхідну для того, щоб зробити компетентні висновки.

Можна використати аналітичну перевірку як сферу застосування аудиторського програмного забезпечення, коли записи клієнта збираються у файлах комп'ютера.

Аудитор може використати також програмований метод контролю, який свідчить про повноту, правильність і законність записів у облікових регістрах. Загальний контроль відрізняється від прикладного тим, що належить до середовища, в якому система розробляється, підтримується і функціонує, тобто має найбільш широке застосування.

Багато вчених-економістів вважають, що аудитор може широко використовувати комп'ютер для здійснення низки аналітичних, розрахункових та інших аудиторських

процедур. Особливо важливо використати комп'ютер на дослідній стадії аудиторського процесу, коли збирається максимум доказів [2].

Вітчизняні аудитори широко використовують комп'ютерну техніку і спеціальні програмні засоби для виконання аналітичних процедур. Однак прикладна програма може поставити аудитора перед необхідністю використання комп'ютера як засобу контролю. Ці різноманітні варіанти використання комп'ютера відомі як Метод аудиту при сприянні комп'ютера (МАСК). Метою цього нормативу є забезпечення використання керівництвом МАСК. Ці методи можна використовувати із залученням всіх відомих типів конфігурацій комп'ютерів. Причому необхідність використання МАСК виникає тоді, коли нема вхідних документів і немає можливості повністю простежити хід операцій, і тоді, коли ефективність аудиту можна покращити за допомогою використання спеціальної комп'ютерної аудиторської програми.

Розглянемо перелік програм аудиту, які використовуються в сфері аудиторської діяльності (табл. 1):

Таблиця 1

Характеристика основних програм для автоматизації аудиторської діяльності

Назва	Характеристика
AuditXP Комплекс	Лідер автоматизації аудиторської діяльності AuditXP Комплекс розроблений відповідно до міжнародних стандартів аудиту. Оригінальна методика проведення аудиту, що містить вбудовані алгоритми розрахунків, планування, формування та аналізу вибірки, вибору видів виявлених порушень і автоматичної побудови висновків по розділах аудиту та підсумкового висновку, дозволяє аудиторським компаніям без налаштування програми та вивчення документації відразу після установки приступити до роботи.
Система AuditModern	Вирішує завдання автоматизації діяльності служб внутрішнього аудиту та контролю організацій різної спрямованості, в тому числі і банків. Також система дозволяє аудиторам на інтуїтивно-зрозумілому рівні аналізувати дані з інших систем обліку, виявляючи потенційні порушення..
"Помічник аудитора"	Структура автоматизованої аудиторської системи передбачає чотири основні блоки, функції яких відповідають чотирьом етапам проведення аудиту. 1. Блок підготовчого етапу. 2. Блок планування. 3. Блок процедур аудиту. 4. Блок заключного етапу.
Експрес аудит: ПРОФ	Програмно-апаратний комплекс Експрес аудит: ПРОФ призначений для вирішення повного циклу завдань щодо проведення аудиторської перевірки фінансово-господарської діяльності комерційного підприємства від етапу підготовки і планування аудиту до етапу формування аудиторського висновку.
Audit Expert	Audit Expert - аналітична система діагностики, оцінки та моніторингу фінансового стану одного або групи підприємств на основі даних фінансової та управлінської, у тому числі консолідованої звітності. Audit Expert орієнтований на фінансово-економічні служби великих компаній, банки та аудиторські фірми, держоргани, які контролюють фінансовий стан підвідомчих організацій.
Програма ІТ Audit: Аудитор	Забезпечує комплексну автоматизацію діяльності аудиторської фірми, пов'язаної з проведенням аудиторських перевірок.

Програмне забезпечення контролю (ПЗК) складається з комп'ютерних програм, що використовуються аудитором як частина процедур перевірки, які обробляють дані контрольних тестів системи обліку підприємства. Під час планування аудиту слід з'ясувати можливість комбінування ручного аналізу даних з обробкою на ПЗК.

Перевірку методом тестування даних використовують під час проведення процедур контролю, отриману вибірку даних вводять у комп'ютерну систему клієнта і порівнюють її з результатами:

- * даних тесту, які використовуються для перевірки специфічних засобів управління в комп'ютерних програмах щодо типу пароля і доступу до даних;

- * на шляху операцій тесту використовується "фіктивний" модуль, його дії визначені, результати порівнюються з проходженням даних через аналогічний модуль програми клієнта. Коли контрольні дані обробляються разом з реальними даними клієнта, аудитор повинен бути впевненим, що після завершення тестування всі контрольні записи будуть вилучені з реального розрахунку клієнта [2].

Задля забезпечення дотримання вимог та принципів аудиту, одним з яких є збір достовірних аудиторських доказів, аудиторам слід враховувати наявність ризиків, притаманних комп'ютерним інформаційним системам.

Найбільш поширені ризики інформаційних систем та ті, які пов'язані з системою внутрішнього контролю в середовищі КОД, бувають таких видів [3]:

1. Відсутність слідів операцій – тобто неясність шляху перетворення вхідної інформації з первинних облікових документів у підсумкові показники.

2. Єдина обробка операцій означає, що комп'ютерна обробка даних може призвести до того, що помилки й недоліки в облікових процедурах можуть залишатися невиявленими протягом тривалого часу.

3. Відсутність поділу функцій. Полягає в тому, що кілька процедур управління може бути сконцентровано в руках одного бухгалтера.

4. Можливість несанкціонованого доступу до даних або їх зміни без очевидних доказів. Коли на підприємстві приділяється недостатньо уваги системі захисту інформації.

5. Помилки та порушення, які виникли під час розробки прикладних програм або системного програмного забезпечення.

6. Також ризик існує і під час супроводження та підтримки програмного забезпечення, тому важливо, коли вносиш зміни в налаштування програми та удосконалюєш її, користуватися послугами професійного спеціаліста в галузі комп'ютерних технологій.

Зважаючи на сучасний високий рівень використання комп'ютерних систем в бізнесі, аудитору слід бути компетентним у галузі типових комп'ютерних інформаційних технологій.

Також слід відмітити, що поряд із такими важливими аудиторськими ризиками, як властивий ризик, ризик контролю, ризик невиявлення, актуальним для аудиторів є потреба враховувати та визначати додаткові ризики, які виникають під час роботи в комп'ютерній системі обробки інформації. Це дасть можливість їм забезпечити достовірність, повноту, об'єктивність аудиторських доказів, що використовуються для висловлення незалежної аудиторської думки.

Література:

1. Про аудиторську діяльність : Закон України від 22.04.1993 р. №3125–XII (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/lws/show/3125-12>.

2. Голячук Н. В. Інформаційні системи і технології в обліку і аудиті : навч. посіб. / Н. В. Голячук. – Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2012.

3. Єфименко Т. Невідкладність реформування аудиторської діяльності в Україні є обґрунтованою / Т. Єфименко // Незалежний аудитор. – 2012.

УДК 657

Сахно Л.А.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Медвідь Л.О., магістр,
Таврійський державний агротехнологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ринкові перетворення в Україні призвели до реконструкції аграрного сектора економіки, а саме до створення сільськогосподарських підприємств різних форм власності, господарювання яких має різноманітний характер щодо кінцевих результатів діяльності та виникнення певних ризиків. В зв'язку з цим зростає потреба у наявності достовірної інформації щодо функціонування суб'єктів господарювання з метою планування прогнозів на виробництво й реалізацію продукції, а також подальший розвиток галузі сільського господарства, що забезпечується за рахунок запровадження аудиту[2].

В сучасних умовах суб'єкти господарювання все більше потребують надання професійних аудиторських послуг. Завдання аудиту полягає в допомозі працівникам різних галузей економіки, в тому числі аграрного сектору виконувати свої обов'язки кваліфіковано і ефективно. Оскільки для сільського господарства характерне існування підприємств різних як розмірів, так і форм власності, тому важко розробити певні інструменти контролю за діяльністю кожного виду сільськогосподарських підприємств та визначити основні класифікаційні ознаки аудиту в сільському господарстві [2].

Активне реформування відносин власності на селі є об'єктивною передумовою проведення аудиторських перевірок на сільськогосподарських підприємствах. Особливості проведення аудиторської перевірки сільськогосподарських підприємств впливають із специфіки організації і технології виробництва, а отже, й специфіки бухгалтерського обліку та особливостей оподаткування законодавче затверджених сільськогосподарських підприємств [3].

Специфіка галузі виявляє значний вплив на організацію діяльності та методологію аудиту в АПК, яка обумовлює такі особливості останнього: правовий статус аграрних підприємств, агропромислових об'єднань і фінансової структури АПК; наявність в обліку об'єктів, які відсутні в інших галузях народного господарства (молодняк тварин і тварини на відгодівлі, доросла худоба, плодові насадження, витрати та джерела фінансування, формування основного стада, багаторічних насаджень тощо); облік виробництва рослинництва, тваринництва, методику калькулювання собівартості продукції і вплив на господарські процеси біологічних циклів виробництва; пільгове оподаткування господарюючих суб'єктів АПК, дотаційні механізми; визначення і облік фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств; облік переробки сільськогосподарської продукції на умовах поставок давальницької сировини; приватизація та персоніфікація майна сільськогосподарських підприємств, підприємств переробки та

агросервісу; становлення та функціонування внутрішньогосподарських майнових, земельних відносин та їх обліку [3].

Основні проблемні аспекти надання аудиторських послуг в Україні і зокрема аграрного сектору: недосконалість методичних та теоретичних розробок з аудиторського контролю; брак достатнього досвіду аудиторської діяльності; недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів; недотримання аудиторами аудиторських послуг; недостатній контроль за видачею ліцензії аудиторам.

Завдання аудитора також набувають специфічного спрямування, зумовленого особливостями галузі, АПК. Бухгалтерський облік у сільськогосподарських підприємствах як інформаційна база проведення аудиту має свої особливості.

В зв'язку з постійними змінами в законодавстві, що регламентують аудиторську діяльність, переходом на Міжнародні стандарти аудиту, різними економічними та політичними процесами, які відбуваються в Україні, виникла ціла низка актуальних проблем. Щодо незалежності аудитора, то керівництво будь-якого підприємства повинно бути зацікавлене в тому, щоб на максимально можливому рівні забезпечити незалежність та об'єктивність аудитору, адже, від саме цих чинників залежить результат проведення аудиторської перевірки на підприємстві. Кожна з проблем потребує індивідуального підходу до її вирішення. Особливу увагу слід приділити підвищенню якості аудиторських послуг, адже для аудиторів України це запорука успіху, отримання довіри від клієнтів та завоювання певної частини ринку. Україна повинна більш активно перейматися досвідом у зарубіжних країнах, використовувати всі позитивні надбання аудиторської діяльності [2].

Таким чином, основними напрямками подальшої роботи у цьому напрямі, мають бути: розробка процедур проведення аудиту для кожного підприємства, підрозділу, створення документального забезпечення та порядку його проведення, та встановлення вимог до кваліфікації аудиторів, визначення механізмів прийняття й затвердження рішень про результати внутрішньої аудиторської перевірки. Загалом вирішення поставлених завдань дасть змогу забезпечити сучасні сільськогосподарські підприємства науково-методичною базою для підвищення рівня економічної безпеки підприємства [2].

Отже, основними шляхами вдосконалення розвитку аудиторської діяльності в Україні та надання, зокрема, якісних аудиторських послуг підприємствам АПК можуть стати:

1. Розробка механізму практичного застосування МСА в Україні, створення до них коментарів у повному обсязі.

2. Використовуючи узагальнений практичний досвід роботи міжнародних і вітчизняних аудиторських фірм, розробка Типових методик аудиторської перевірки фінансової звітності підприємств у розрізі галузей їх діяльності (банківська, торговельна, страхова, хімічна, металургійна, харчова, легка промисловості).

3. Поглиблення співпраці професійних аудиторських організацій України з міжнародними та європейськими професійними організаціями бухгалтерів і аудиторів.

Активне реформування відносин власності на селі є об'єктивною передумовою проведення аудиторських перевірок на сільськогосподарських підприємствах.

На організацію проведення аудиту сільськогосподарських підприємств суттєво впливають особливості виробництва сільськогосподарської продукції. До основних таких особливостей функціонування сільськогосподарських підприємств належать: по-перше, сезонність робіт і тривалість виробничого процесу вирощування продукції рослинництва; по-друге, процес виробництва продукції рослинництва суттєво залежить від природних умов; по-третє, наявність систем пільгового оподаткування суб'єктів господарювання агропромислового комплексу; по-четверте, наявність в обліку об'єктів,

які відсутні в інших галузях економіки (землі, робочої та продуктивної худоби, багаторічних насаджень, тварин на вирощуванні та відгодівлі, сільськогосподарської продукції та ін.). Аудиторська перевірка формується у послідовності від загального до конкретного або від конкретного до загального. Кожен аудитор самостійно обирає послідовність своєї роботи залежно від особливостей діяльності підприємства, яке перевіряється [1].

В зв'язку з постійними змінами в законодавстві, що регламентують аудиторську діяльність, переходом на Міжнародні стандарти аудиту, різними економічними та політичними процесами, які відбуваються в Україні, виникла ціла низка актуальних проблем проведення аудиторських перевірок. зокрема, сільськогосподарських підприємств.

Кожна з проблем потребує індивідуального підходу до її вирішення. Особливу увагу слід приділити підвищенню якості аудиторських послуг, адже для аудиторів України це запорука успіху, отримання довіри від клієнтів та завоювання певної частини ринку. Україна повинна більш активно переймати досвід у зарубіжних країнах, використовувати всі позитивні надбання аудиторської діяльності, зокрема, підприємств аграрного сектору [3].

Керівництво сільськогосподарського підприємства повинно бути зацікавлене в тому, щоб на максимально можливому рівні забезпечити незалежність та об'єктивність аудиту, адже, від саме цих чинників залежить результат проведення аудиторської перевірки на підприємстві, а в подальшому і розвиток підприємства, його прибутковість та рентабельність.

Література

1. Назарова Г.Б. Методичні аспекти аудиту сільськогосподарських підприємств/ Г.Б. Назарова - [Електронний ресурс]. – http://plagiatik.at.ua/publ/referati/audit/referat_na_temu_metodichni_aspekti_auditu_silskogo_spodarskikh_pidpriemstv/6-1-0-674
2. Пророчук О.Л. Проблеми проведення внутрішнього аудиту у сільськогосподарських підприємствах/ О.Л. Пророчук, Н.Г. Зdirko – [Електронний ресурс]. – https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fbank-business-1.ucoz.ua%2F_id%2F0%2F87_sY_.doc&name=87_sY_.doc&lang=uk&c=5648ab4a5c09
3. Фабіянська В.Ю. Незалежність аудитора: проблеми та шляхи вирішення/ В.Ю. Фабіянська // Збірник наукових праць ВНАУ, Серія: Економічні науки, м.Вінниця. – 2012. – с. 155-160.

УДК 657.1

Собченко А.М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

МЕТОДИКА ТА ТЕХНІКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розвиток ринкових відносин в Україні зумовлює необхідність створення економічних інститутів, які регулюють взаємовідносини різних суб'єктів підприємницької діяльності. Тобто зумовив появу нової для нас галузі діяльності, з якою ми не зустрічалися досі - аудиту. Традиційні форми і методи економічного контролю, які діяли в умовах командно-адміністративної системи, неспроможні задовольнити нові

інформаційні потреби суб'єктів господарювання, власників підприємств та інших споживачів інформації. В літературі поняття аудиту тлумачиться як перевірка, ревізія, аналіз господарської діяльності. В деяких літературних джерелах, що висвітлюють іноземний досвід, аудит розглядається як комплексно-економічний аналіз.

При наданні аудиторських послуг визначають такі етапи проведення аудиторської перевірки: підготовчий етап; докладна перевірка; заключний етап. Метою підготовчого етапу є краще розуміння системи трудових відносин підприємства-клієнта, виявлення незвичних фактів у звітності, визначення потенційних областей підвищеного ризику. На цьому етапі використовують методи не пов'язані з розрахунками, що дасть змогу зробити попередні висновки про повноту, точність і законність розрахунків з бюджетом по податку з доходів фізичних осіб [3].

На етапі детальної перевірки здійснюють переважно перевірки по суті, спрямовані на виявлення повноти та точності оцінки зобов'язань за виплатами працівникам і пов'язаних з ними нарахувань і утримань.

Основним серед конкретних завдань аудитора є підготовка аудиторських доказів за даним об'єктом. На підставі аналізу й узагальнення даних аудиторських доказів аудитор робить висновки про правильність ведення бухгалтерського обліку і достовірність бухгалтерської звітності. Для того щоб отримати узагальнений матеріал, який би характеризував правильність ведення бухгалтерського обліку й достовірність бухгалтерської звітності, аудитор під час проведення аудиторської перевірки відповідно до програми збирає за об'єктом необхідні докази [3].

Готуючи аудиторські докази, аудитор зазвичай не вивчає всієї існуючої в його розпорядженні інформації, визначає основоположні елементи, що характеризують об'єкт, який досліджується. Аудиторські докази, як правило, відображають зміст частини інформації, що є на підприємстві про об'єкт. Оскільки інформація є базою для складання аудиторського висновку, то аудиторські докази повинні відповідати ряду вимог, які дають змогу зробити відповідні висновки. Це такі вимоги, як необхідність, обґрунтованість, повнота і правильність та достовірність.

Визначимо, які саме докази необхідно зібрати для проведення аудиторської перевірки розрахунків доходів фізичних осіб. Насамперед це дані про види діяльності підприємства, для того щоб визначити, які податки взагалі має сплачувати підприємство; План рахунків, які використовує підприємство, що слугує для визначення, на яких рахунках та субрахунках обліковуються розрахунки за тим чи іншим податком; відомості про нарахування та сплату податків за кожним податком конкретно. Крім цих доказів, необхідні відомості про результати попередніх аудиторських перевірок, а також дані перевірок податковими та іншими органами, які мають на це право. Також потрібні попередні дані про працівників підприємства (керівництво, бухгалтерія) щодо їх кваліфікації. Все це необхідно для визначення ризику аудитора. На цьому етапі застосовують методи порівняння показників клієнта з показниками розрахованими аудитором, відсоткові методи. Як правило, їх провадять вибіркоким способом, зважаючи на високу трудомісткість такої перевірки й значні масиви інформації, що перевіряється. У будь-якому разі аудитору треба визначити можливість і доцільність здійснення аудиторської вибірки стосовно кожної конкретної сукупності даних. За деякими сукупними даних, кількість їх елементів може бути настільки малою, що застосування аудиторської вибірки буде неправомірним.

Перевірки по суті передбачають проведення детальних тестів за всіма утриманнями з доходів працівників. Перевірці підлягають первинні документи з обліку праці та її оплати, документи, то підтверджують інші виплати працівникам, реєстри синтетичного, аналітичного обліку, фінансова, податкова звітність. Застосовують відповідні методи і прийоми аудиту, основними з яких є оцінка, опитування, запит

(підтвердження), спостереження за виконанням роботи посадовими особами, аналітичний огляд, документальна перевірка, формальна, логічна та арифметична перевірки, підрахунок, економіко-математичні, статистичні методи [1].

Етап детальної перевірки розрахунків за податком з доходів фізичних осіб слід розпочинати з установлення правильності проведення та підтвердження результатів інвентаризації зобов'язань за виплатами працівникам, перед соціальними фондами та бюджетом за допомогою прийомів документальної перевірки.

Після цього виконують перевірку правильності розрахунку Єдиного Внеску Соціального Страхування, правомірність застосування податкової соціальної пільги, порядок визначення ставки ПДФО з відповідних видів доходу. Виконавши перевірку за аналітичними рахунками, аудитор вибірково має здійснити формальну перевірку й виконати таксування розрахункових відомостей, що дасть змогу підтвердити правильність її оформлення і розрахунку сум до видачі працівникам [2]. Досліджуючи порядок виплати заробітної плати, аудитор встановлює дотримання термінів та обсягу перерахування податку до бюджету.

На заключному етапі аудиту податку з доходів фізичних осіб систематизують та аналізують виявлені помилки й порушення та визначають їх вплив на достовірність показників фінансової, податкової і статистичної звітності з урахуванням розрахованого рівня суттєвості помилок.

В умовах фінансової кризи своєчасна та в повному обсязі сплата обов'язкових податкових платежів, є основним фактором наповнення державного бюджету України. Отже, своєчасний і якісний аудит зможе якщо не запобігти застосуванню штрафних санкцій до підприємства, то як мінімум значно зменшити їх суму.

Література:

1. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах : [підручник] / [М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, Л. Г. Панченко та ін.] ; За ред. проф. М. Ф. Огійчука ; 6-те вид., переоб. і допов. – К. : Алерта, 2011. – 1078 с.
2. Журковська І. Декларування ПДФО: правила змінено, але чи спрощено? / І. Журковська // Бухгалтерія. – 2012. – № 20. – С. 51-52.
3. Савченко В. Я. Аудит : навч.-метод. посіб. [для самост. вивч. дисципліни.] / [Савченко В. Я., Зотов В. О., Кириленко С. А. та ін.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 268 с.

УДК 657.6:005

Соловійов Д.І.,

к.е.н, доцент кафедри менеджменту і туризму,
Бердянський університет менеджменту і бізнесу

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ І МЕТОДИЧНИХ АСПЕКТІВ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ РОБОТИ АУДИТОРІВ ТА АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ В УКРАЇНІ

Розвиток ринкових відносин в Україні передбачає підвищення ефективності функціонування. Зміна соціально-економічних умов в усіх секторах економіки призводить до виникнення нових інформаційних потреб, що вимагає оптимізації управління аудиторських фірм. Необхідність приведення у відповідність механізму функціонування аудиторських фірм до вимог сучасної світової аудиторської практики доводить об'єктивно існуючу потребу в удосконаленні контролю якості роботи аудиторів та аудиторських фірм в Україні.

В умовах сьогодення аудит виокремлено в самостійний напрям комерційної діяльності, і він є комплексом професійних послуг. Однією з найвагоміших конкурентних переваг у сфері аудиту є якість наданих послуг. Ця характеристика - беззаперечна необхідність, що забезпечує існування таких сучасних критеріїв, як лояльність клієнтів та ділова репутація компанії, котрі є передумовою забезпечення досягнення поставлених цілей аудиторської компанії як суб'єкта господарювання.

Незважаючи на розроблення теоретичних і практичних основ та методологічних підходів до проблеми якості аудиту провідними науковцями, економістами та практиками аудиторської справи, і досі не досягнуто однозначного визначення суті якості надання аудиторських послуг та критеріїв, що впливають на неї, тому це питання потребує подальшого аналізу та вивчення.

Важливим аспектом розвитку ринку аудиторських послуг є забезпечення функціонування незалежної системи зовнішнього та внутрішнього контролю за професією. Саме тому існують деякі сумніви щодо ступеня незалежності результатів діяльності аудиторів України.

У свою чергу, класичний механізм функціонування ринку, а саме: попит на аудиторські послуги, який зростає, в даному випадку зумовлює збільшення пропозиції і кількості суб'єктів (аудиторів та аудиторських фірм), що спричиняє появу нової проблеми - забезпечення якості аудиторських послуг.

Відповідно до принципів професійної етики аудитора «якість послуг» - це комплексна обробка аудитором власних досліджень, нових досягнень наукової думки з особливостями практичного досвіду конкретного підприємства, яке перевіряється, що забезпечує створення якісного продукту, - викладеного в надзвичайно стислій та лаконічній формі обґрунтованого висновку у вигляді порад, оцінок, пояснень, висновків, рекомендацій. Аудит і аудиторські послуги повинні здійснюватись у суворій відповідності до чинного законодавства [3]. Аудиторська фірма зобов'язана дотримуватися політики і процедур контролю якості аудиторських послуг, які гарантують, що всі аудиторські перевірки проводяться у відповідності з Міжнародними стандартами контролю якості.

Зміст, строки й обсяг аудиторських процедур та політики аудиторської фірми щодо контролю якості залежать від таких чинників, як розміри і характер діяльності аудиторської фірми, її дислокація, рівень організації перевірки і відповідних суджень про собівартість такого контролю [1].

Редько О.Ю. [5] під якістю аудиторських послуг, розуміє системне дотримання реальної професійної незалежності, вимог чинного законодавства та стандартів аудиту, дотримання Кодексу професійної етики і професійної діяльності у сфері аудиту. Також вчений звертає увагу на те, що «якість аудиторських послуг» - категорія, що перманентно змінюється, в залежності від рівня суспільних відносин та господарської практики країни.

З боку практичної діяльності Бутинець Ф.Ф. [2] пояснює, що під якістю розуміють максимальне задоволення інформаційних потреб користувачів результатами виконаних аудитором робіт, послуг та супутніх йому робіт у відповідальності до інтересів власника, суспільства та конкретного замовника в межах вимог чинного законодавства України, міжнародних стандартів аудиту та «Кодексу професійної етики аудиторів».

Отже, узагальнюючи ці визначення необхідно зазначити, що під якістю аудиторських робіт і послуг доцільно враховувати здатність задовольняти встановлені та перспективні потреби замовника в отриманні достовірного рівня впевненості в інформації і забезпечити достовірність цієї інформації. На нашу думку, з даного визначення доречно виділити основний професійний принцип аудиту - «забезпечення

якості», який надає гарантію громадськості й спостережним органам, що аудитори та аудиторські фірми у своїй діяльності додержуються встановлених стандартів аудиту й етичних норм [6].

На думку Н.М. Проскуриної [4] основним критерієм якості аудиторських перевірок є дотримання вимог стандартів аудиту, але наявність одного критерію не дозволяє провести повною мірою оцінку якості аудиту. Якість аудиту необхідно розглядати з погляду, по-перше, чи є надані послуги із проведення перевірки аудитом і, по-друге, чи задоволені потреби замовника у встановленні об'єктивності фінансової інформації.

Таким чином, можна сказати, що критерієм якості аудиторської перевірки є наявність достатніх аудиторських доказів, які слугують інформаційною базою для оцінювання якості аудиторських послуг аудиторів.

На нашу думку, дана база повинна: відповідати належному документальному оформленню аудиторської перевірки; відображати дії аудиторів та застосовані методи з обґрунтуванням використаних підходів; аргументувати виявлені відхилення в ході проведеного аудиту; забезпечити доказами і вказати рівні їх впливу на фінансову звітність замовника; висвітлювати запропоновані рекомендації з усунення недоліків.

Міжнародна федерація бухгалтерів (далі - МФБ) під якістю аудиторських послуг визначає відповідність дій, висловлювань і результатів роботи аудиторів вимогам чинного законодавства, стандартам аудиту та Кодексу професійної етики.

Для підвищення ефективності контролю за якістю аудиторських послуг МСА 220 рекомендує суб'єктам аудиторської діяльності застосування тих процедур контролю, які є доречними для кожного конкретного замовлення аудиторських послуг. Також стандарт визначає порядок делегування повноважень між співробітниками аудиторської фірми, способи вирішення конфліктів інтересів, оцінка нового та утримування існуючого замовника, порядок проведення консультацій.

Для формування ефективної системи контролю за якістю надання аудиторських послуг необхідно забезпечити виконання низки вимог: по-перше, регулярний контроль якості аудиторських послуг має здійснюватися на рівні всіх суб'єктів аудиторської діяльності; по-друге, запровадження критеріїв, стандартів оцінювання аудиторських послуг, які дозволять об'єктивно оцінювати роботу суб'єктів аудиторської діяльності як на зовнішньому, так і на внутрішньому рівнях.

Серед основних напрямів для підвищення якості надання послуг слід відзначити такі, як впровадження і дотримання Міжнародних стандартів аудиту у практиці аудиту; зважання на думку клієнтів, запозичення досвіду закордонних провідних аудиторських фірм; удосконалення методик і процедур роботи суб'єктів аудиторської діяльності.

Отже, при забезпеченні якості аудиторської діяльності недостатньо обмежуватися процедурами контролю над виконавцями під час аудиту. Дії в сфері якості повинні виявляти не тільки порушення, а й запобігати їм, визначати й усувати причини, сприяти постійному вдосконаленню методик і процедур роботи аудиторів.

Отже, прийняття зазначених положень і концепцій свідчить про посилення уваги держави до проблем якості аудиту та формування ґрунтовної його методологічної бази. Потрібно зазначити, що загалом ці розроблені і прийняті нормативні документи мають єдиний організаційно - методичний підхід як до побудови системи контролю якості на зовнішньому рівні з боку АПУ, на внутрішньому рівні з боку аудиторської фірми (аудитора). Відповідно до визначеного поділу, виділяється два види контролю якості аудиторських послуг: зовнішній і внутрішній.

- терміни та вартість надання послуг, які мають бути мінімальними;

- повну конфіденційність щодо виявлених недоліків або невідповідностей у роботі замовника та його управлінського персоналу, захист інтересів замовника в судових органах [6].

Узагальнюючи викладене, вважаємо, що забезпечення якості аудиторських послуг можливо при наданні сукупності професійних послуг, які повинні відповідати вимогам стандартів, потребам замовника, вартості наданої послуги, професійній підготовці персоналу.

Література:

1. Аудит і ревізія підприємницької діяльності: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / [Бутинець Ф.Ф., Усач Б.Ф., Виговська Н.Г. та ін.]; за ред. Ф.Ф. Бутиця. – Житомир: ПП "Рута", 2001. – 416 с.
2. Аудит: сучасні тенденції розвитку в Україні та світі: монографія / Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Малуґа, Н.І. Петренко; за ред. Ф.Ф. Бутиця. - Житомир: ЖДТУ, 2004. - 564 с.
3. Бутинець Ф. Ф. Аудит: підручн. [для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищ. навч. закл. - 3-тє вид., доп. перероб. - Житомир: ПП «Рута», 2005. - 512 с
4. Якість аудиторських послуг в Україні: реалії та перспективи / Н.М. Проскуріна, В.П. Коваленко // Економічний часопис - XXI. - 2010. - № 9-10. - С. 53-57.
5. Редько О. Ю. Аудит в Україні. Морфологія: монографія / О.Ю. Редько. - К.: ДП «Інформ.-аналіт. Агентство», 2008. - 493 с.
6. Редько О.Ю. Якість аудиторських послуг: філософія та міфологія // Бухгалтерський облік і аудит. - 2011. - № 1. - С. 46-54.

СЕКЦІЯ 6.
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

УДК 336.02

Алексєєва Т. І. к.е.н., доцент,
Котелевська А. В.
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

РОЛЬ КРЕДИТНО-РЕЙТИНГОВИХ ЕКСПЕРТИЗ У ФОРМУВАННІ
ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

Міжнародна кредитна позиція держави, яка відображається у суверенному кредитному рейтингу відіграє важливу роль в економічному розвитку країни, тому що на кредитний рейтинг орієнтуються інвестори та кредитори при прийнятті своїх фінансових рішень. Відповідно, чим вищим він є, тим більше довіри до позичальника і тим нижчою є ставка, під яку власник коштів готовий їх позичити.

Кредитні рейтинги держав ніколи не залишаються поза увагою міжнародної спільноти. Саме тому аналіз сутності суверенних кредитних рейтингів, а також оцінка України щодо кредитних ризиків та загрози неплатоспроможності є сьогодні особливо актуальною.

Кредитний рейтинг – це універсальний інструмент для оцінки кредитоспроможності позичальника, надійності його боргових зобов'язань і встановлення плати за відповідний кредитний ризик, за допомогою якого можна привернути увагу потенційних інвесторів і партнерів і зробити стосунки позичальника і інвестора максимально прозорими і ефективними. Чим вище кредитний рейтинг тим більше шансів залучити ресурси при низьких ставках [1].

За оцінками зарубіжних експертів, до 80 % світових потоків позикового капіталу контролюються рейтингами. На їх основі інформуються учасники ринку про характеристики суб'єктів господарювання, а потенційні інвестори мають змогу оцінити привабливість останніх. З падінням рівня рейтингу невпинно зростають втрати інвесторів. Одним із інструментів оцінки місця держави у світовому просторі виступають міжнародні рейтинги. Основою для аналізу міжнародної кредитної позиції країни являється суверенний кредитний рейтинг.

Для визначення рейтингу будь-якої країни враховуються два основних елементи: політичний і економічний ризику. Перший компонент стосується готовності країни виконувати свої боргові зобов'язання та залежить від стабільності таких факторів, як соціальне середовище, політична система, стан міжнародних відносин.

В свою чергу, економічний ризик показує ступінь спроможності держави виконувати свої боргові зобов'язання і залежить від таких факторів, як гнучкість платіжного балансу, зовнішнє фінансове становище, управління економікою і економічними перспективами, структура економіки і темпи її приросту [2].

Звичайно, економічні та політичні ризики переплітаються між собою. Тому, уряд, який не бажає виконувати свої боргові зобов'язання, частіше проводить саме економічну політику, котра зменшує його участь в цьому плані [3].

Сьогодні в світі існує більше сотні рейтингових агентств, які займаються оцінкою платоспроможності держав, однак більша частка ринку рейтингових послуг (понад 90%) належить лише трьом лідерам у даної галузі: Standard and Poor's Corporation («S&P»), Moody's Investors Service, Inc. («Moody's») та Fitch Ratings Ltd. («Fitch») [4].

Суверенні кредитні рейтинги даних компаній є основними орієнтирами для багатьох міжнародних інвесторів та кредиторів, які бажають визначити ризики своїх вкладень із урахуванням ймовірності дефолту тієї чи іншої країни. Оскільки дані агентства мають для якісної оцінки суверенних ризиків необхідну кваліфікацію та ресурси, а саме: глобальну присутність, методики, які відпрацьовані десятиріччями, доступ до всієї фінансової та іншої внутрішньої інформації уряду, а також безцінний досвід спостереження за тим, як поведуть себе уряди країн в різних економічних умовах. Останній пункт є особливо важливим, оскільки ймовірність дефолту залежить не тільки від економічних факторів, але й від значної кількості суб'єктивних моментів, у тому числі внутрішньо- і зовнішньополітичного характеру. Адже кредитоспроможність – це поєднання можливості і бажання платити за боргами. Важливо вміти інтегрувати ці знання та спостереження в методологію оцінки кредитоспроможності суверенних урядів [4].

У зв'язку зі теперішнім станом в Україні агентство Standard and Poor's понизило суверенний кредитний рейтинг до рівня «ССС+». Це свідчить про високий ризик несплати боргів, а фінансові зобов'язання можуть бути виконані при наявності сприятливої ділової, фінансової та економічної кон'юнктури.

В порівнянні зі схожими рейтингами інших країн Європи Україна займає останні позиції, випереджаючи лише Кіпр та Грецію у рейтингу Moody's. Оцінки агентства Fitch характеризують Україну як платоспроможну державу, але будь-які несприятливі економічні умови матимуть негативний вплив на можливість здійснювати виплати за боргами. Відповідно ж до суверенних рейтингів Standard and Poor's та Moody's Україна вже має труднощі із виплатами за борговими зобов'язаннями, а дефолт видається реальною можливістю. Тому, безперечним є той факт, що для міжнародних кредиторів та інвесторів Україна є менш інвестиційно привабливою та більш кредитно ризиковою, аніж інші європейські країни з високими кредитними рейтингами.

Незважаючи на всевітнє визнання вищезазначених рейтингових агентств, останнім часом їх оцінки все більше піддають критиці, висловлюючи сумніви в об'єктивності та незалежності. Головне звинувачення полягає в тому, що вони не передбачили кризу 2008 р.

Також агентствам приписують використання подвійних стандартів. Так, високий показник державного боргу низки найбільших західних країн не є підставою для перегляду рейтингів, оскільки ці країни, на думку аналітиків світових агентств, занадто багаті і розвинені. А ось навіть невелике погіршення макроекономічних показників деяких інших країн відразу ж веде до зниження суверенного рейтингу.

Зниження рейтингу України агентством Moody's восени 2013 р. викликало значну критику з боку української влади. Тому, представники Міністерства фінансів України висловили здивування тим, що агентство складало прогноз без попереднього візиту в Україну. Також, за їх словами, аналітики рейтингового агентства в своїх оцінках використовували некоректні цифри, а саме – представники НБУ вказали на спотворення даних щодо золотовалютних резервів України.

Формування та утримання статусу держави з привабливим інвестиційним кліматом на міжнародному рівні можливе, зокрема за умов стабільної макроекономічної ситуації в країні, стабільної законодавчої бази та скоординованої діяльності всіх органів державної влади.

Тому основними напрямками формування інвестиційного іміджу України є:

- лібералізація ділової та інвестиційної активності, подальший розвиток ринку товарів та послуг;
- дерегуляція підприємницької діяльності, створення стабільної нормативно-правової бази з питань регулювання інвестиційної діяльності;

- поліпшення корпоративного та державного управління, реформування адміністративної системи;
- усунення обмежень для залучення міжнародного капіталу з метою активізації інвестиційної діяльності;
- удосконалення фінансової системи;
- проведення антикорупційних заходів;
- мінімізація політичних ризиків.

Отже, кредитний рейтинг не варто сприймати як догму. Він вказує лише на вірогідність неплатоспроможності держави, проте не дає ніякої гарантії. Безумовно, кредитні рейтинги варто використовувати при оцінці здатності держави виконувати свої зобов'язання, проте не слід забувати і про можливість власного аналізу ризиків, а також використання альтернативних статистичних моделей.

Формування інвестиційного іміджу України – один з найважливіших напрямків стратегії розвитку інноваційно-інвестиційної моделі економіки. Робота з поліпшення інвестиційного іміджу передбачає насамперед продумане висвітлення програм та кроків уряду, законодавчих змін, спрямованих на активізацію інвестиційної діяльності в Україні.

Література:

1. Призначення - Кредит-Рейтинг – [Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.credit-rating.ua/ua/about-rating/purpose/>].
2. Що таке кредитний рейтинг? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=63151
3. Суверенные кредитные рейтинги: основные сведения [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.standardandpoors.com/ratings/articles/ru/ru/?articleType=HTML&assetID=1245318580380>
4. Дубко С. Кто оценит кредитоспособность стран [Електронний ресурс] / С. Дубко. - 13 серпня 2011. - Режим доступу: <http://minfin.com.ua/blogs/dubko/15516/>.

УДК 336.02

Антошкін В. К.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів,
Бердянський університет менеджменту і бізнесу

ОЦІНКА ПРОЦЕСІВ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Дослідження соціально-економічних систем, якою і є регіон, ставиться до проблем так званої «організованої складності», і характеризується необхідністю аналізу безлічі складових, у поведінці яких є властивість організованості. Безліч елементів соціально-економічної системи (регіон) взаємодіють між собою таким чином, що викликають потребу в нових якостях, які не властиві колу її елементів окремо. До таких потреб можна віднести потребу в системі соціально-економічної безпеки (СЕБ). СЕБ – складна динамічна система, з ендогенним і екзогенним характером розвитку. Численні дослідження в галузі соціології, економічних тенденцій, розвитку країн і територій в умовах глобалізації дозволяють окреслити об'єктивно існуючі групи факторів у детермінаційному просторі СЕБ:

- об'єктивні геополітичні або екзогенні фактори – усі види процесів, що відбуваються в основних фінансових центрах світової економіки; економічні й соціально-політичні

процеси у світі й державі; безпосередні внутрішні детермінанти або ендогенні фактори – усі процеси, що протікають у політичному й господарсько-економічному житті регіону: його інвестиційний, інституціональний, правовий клімат; освітній потенціал і кадровий ресурс; ресурси управління; сприяння бізнесу; інфраструктура регіону; природні й кліматичні ресурси, стан громадянського суспільства і т.д.

У забезпеченні СЕБ окремих країн і регіонів можуть мати місце й специфічні фактори й пріоритети. Наприклад, підвищена потреба фінансових, технологічних ресурсів, ресурсів інтелекту або управління, що змушує деякі країни вирішувати такі проблеми імпортом потрібного ресурсу. Так, багато країн вдаються до фінансової допомоги міжнародних кредитних організацій або іншим видам допомоги. Відомий приклад, коли урядом Казахстану була запрошена група менеджерів зі США для підвищення ефективності управління економічним розвитком держави.

Ринково орієнтована регіональна економіка не завжди забезпечує зростання добробуту всіх прошарків населення в умовах соціальної та економічної сталості. Неминуче породжуване нею безробіття, соціальні проблеми та інші наслідки конкурентної боротьби можуть викликати соціальний вибух (так, наприклад у середньому по провінціям Італії, які займають 3-є місце за рівнем економічної безпеки регіонів по Єврозоні (Вампле-д'Аомста, Ломбардія, Сардинія і Сицилія та ін.) – 13 % безробітних. При тому середній з найслабших регіонів показник Єврозони становить 11,96 % [1].

При цьому, якщо регіони, що мають передумови участі в міжнародному поділі праці, вони, також, прагнуть до активізації зовнішньоекономічної діяльності (що підвищує економічну безпеку регіонів за рахунок поповнення бюджету), у т.ч., стимулювання міжнародної торгівлі, притоку новітніх технологій та фінансових інвестицій.

Виникає необхідність у здійсненні категоризації можливих дестабілізуючих факторів соціально-економічної безпеки регіону щодо відношення до території регіону, та відповідно у виділенні:

- зовнішніх факторів: валютно-фінансових, зовнішньоекономічних (територіальний сепаратизм) та ін.;

- внутрішніх факторів (які виникають у реальному секторі економіки регіону у його соціальній сфері).

Слід погодитися із доцільністю такого підходу, оскільки дестабілізуючі фактори інтегровані сукупністю галузей економіки регіону є якісно від'ємними від зовнішньоекономічних, що проявляються при здійсненні їх фінансово-кредитних та біржових операцій.

Література:

1. Zdzisiaw Sirojж Jurij Kariagin Bazyli Nazaruk SPOJECZNO-KULTUROWE PROBLEMY ROZWOJU SPOJECZECSTW POLSKI I UKRAINY Wyiszej Szkoicy Menedierskiej w Warszawie, 2013 – 261 p.

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА АГРАРНОЇ СФЕРИ

Активний розвиток суб'єктів господарювання тісно пов'язаний із створенням умов доступу підприємців до кредитних ресурсів. Механізм підтримки розвитку підприємництва в аграрній сфері економіки - це сукупність функціональних механізмів, кожен з яких характеризується послідовністю етапів проходження процесів, що визначають дії по і забезпеченню розвитку підприємництва, а також порядок виконання цих дій. До складу функціональних механізмів належать: механізм фінансово-кредитного забезпечення, оподаткування, регуляторного забезпечення, правового забезпечення, механізм державної підтримки та регулювання, механізм інфраструктурного забезпечення та інші.

Механізм фінансово-кредитного забезпечення - це сукупність різних фінансових важелів і стимулів, за допомогою яких підприємства і організації агропромислового комплексу беруть участь в загальнонаціональному процесі відтворення. Він має практичний характер і пов'язаний зі спрямуванням кредитних ресурсів на кредитне забезпечення підприємницької діяльності, а відтак, на стимулювання ділової активності суб'єктів господарювання.

Фінансово-кредитний механізм розвитку підприємництва в аграрній сфері виробництва – це процес впливу на відтворювальні параметри галузі за рахунок орієнтації суб'єктів господарювання на досягнення спільних результатів.

Під кредитним забезпеченням підприємницької діяльності, з нашої точки зору, слід розуміти покриття виробничих витрат суб'єктів господарювання за рахунок кредитних ресурсів, що акумулюються банківськими установами і спрямовуються на поповнення основного і обігового капіталів.

Принциповою характеристикою фінансово-кредитного механізму в економічному зростанні агропромислового комплексу в умовах ринку є те, що він діє по методу фінансово-господарської діяльності, що базується на умовах комерційного розрахунку, тобто самоокупності і одержання прибутку. Для України проблема фінансово-кредитного механізму має особливе значення, що зумовлено, насамперед сучасним станом розвитку агропромислового комплексу та моделлю економіки в цілому.

Серед інструментів, напрямків та фінансових інститутів вдосконалення фінансово-кредитного механізму, ми виділяємо наступні: застосування сучасних нетрадиційних форм кредитування до яких належать: лізинг, факторинг, форфейтинг та система складських документів; обіг векселів; біржеві строкові інструменти: форварди, ф'ючерси та опціони; використання нематеріальних активів та практики франчайзингу; розвиток іпотечного кредитування та створення Державного селянського іпотечного банку; розвиток синдикованого кредитування; залучення міжнародних кредитів; розвиток венчурного інвестування; залучення іноземних інвестицій та інвестиційних кредитів; створення Сільськогосподарського гарантійного фонду; підвищення ефективності державної програми здешевлення кредитів, шляхом часткової компенсації процентних ставок за рахунок бюджетних коштів; вдосконалення амортизаційної політики держави; поширення кредитної форми кооперації, через створення кооперативних банків та активізації діяльності кредитних спілок; розвиток

інтеграційних об'єднань: агропромислово-фінансових груп, кластерів, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; формування страхового забезпечення. Схематично фінансово-кредитний механізм підприємств аграрної сфери показаний на рис. 1.

Рис.1. Склад і структура фінансово-кредитний механізм підприємств аграрної сфери

Усі ланки фінансових структур підприємств аграрної сфери мають власну сферу функціонування, проте вони тісно пов'язані між собою спільною метою – ведення господарської діяльності з метою отримання прибутку.

Разом з цим, фінансово-кредитне забезпечення підприємств аграрної сфери на сучасному етапі забезпечується власниками (пайовиками) у вигляді пайових внесків, страховими компаніями (в разі виникнення страхової події) та банківськими установами (в разі залучення банківського кредитування).

В умовах відсутності фінансування розвитку суб'єктів господарювання сільської місцевості державою, застосування всіх вищевказаних фінансових інструментів відбувається вилучення грошових потоків сільського регіону, що негативно впливає на стан і розвиток соціальної інфраструктури. З метою фінансово-кредитного забезпечення суб'єктів господарювання необхідно побудувати таку фінансово-кредитну систему, за якої всі існуючі грошові потоки функціонуватимуть в замкнутому колі, спрямовуючи ці кошти на розвиток конкретного регіону.

У сучасних умовах – невід'ємна й особлива складова банківської системи ринкового типу. Принципи організації, мета, завдання та функції роблять її відносно відособленою від інших інститутів фінансового ринку, вносять особливості у відносини з ними.

Таким чином, одним із способів розв'язання назрілої проблеми фінансово-кредитного забезпечення підприємств є залучення коштів. Аграрні підприємства дозволять здійснити вдосконалення реальних відносин на селі, всього способу виробництва в сільському господарстві: виробничих сил і вплинути на відношення власності, механізм обміну; будуть сприяти новій мотивації праці, формуванню та стимулюванню підприємництва у сільській місцевості.

Відтворення фінансово-кредитного механізму через залучення дозволить стимулювати інвестиційну активність, перш за все в сільській місцевості. Інвесторами слід розглядати населення, що проживає в даній місцевості та працює на одному з підприємств.

Також, чіткий та ефективний механізм правового забезпечення, також відіграватиме важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності агропромислового комплексу. Існує нагальна потреба в приведенні національної нормативної бази у відповідність до міжнародних принципів і практики регулювання безпечності та якості харчових продуктів, що допоможе усунути існуючі нормативні розбіжності і вади в регулюванні. Крім того, це дасть можливість усунути подвійне регуляторне навантаження, покращити якість та безпечність українських продуктів харчування і підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на міжнародних ринках.

Важливе значення представляє подальше удосконалення правової бази розвитку і діяльності суб'єктів підприємництва. Залагодження цього питання пов'язане із здійсненням секторального регулювання та формування єдиної державної регуляторної політики щодо підприємницької діяльності в аграрній сфері. Удосконалення нормативно-правової бази, повинне бути пов'язаним із значним підвищенням якості нормативно-правових актів. На даний час суперечності в законодавчій базі, негативно впливають на діяльність аграрних підприємницьких структур.

Що стосується органів місцевого самоврядування, то вони повинні всіляко стимулювати розвиток та діяльність суб'єктів аграрного бізнесу. До ефективних інструментів такого сприяння, можна віднести: встановлення прозорого та справедливого порядку одержання дозволу на розміщення інфраструктурних об'єктів; встановлення більш низьких ставок місцевих податків і зборів; оприлюднення інформації про майно сільських громад, яке може бути передане в оренду чи реалізоване; гарантії залучення аграрних підприємств до участі в тендерних процедурах по виконанню замовлень місцевої влади.

Ефективний фінансово-кредитний механізм розвитку агропромислової сфери забезпечується за рахунок таких перспективних напрямів як:

- розвиток ринку довгострокового кредитування, враховуючи формування ресурсної бази;
- удосконалення аналітичної роботи в банківських установах щодо супроводження кредитних договорів, в тому числі методики оцінки кредитоспроможності позичальника – аграрного підприємства;
- створення системи забезпечення гарантії кредитів аграрних підприємств;
- кредитування підприємств аграрного сектору необхідно здійснювати за рахунок розвиненої системи кредитної кооперації, яка тісно пов'язана з банківською системою та підсилення ролі держави в достатньому та повному ресурсному забезпеченні кредитної системи.

Всі вище перераховані заходи дозволять сформувати передумови ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств в кризових умовах господарювання.

УДК 338.43

Боровік Л.В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

РОЗВИТОК АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ У РЕГІОНАХ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО РАЙОНУ УКРАЇНИ

Сільське господарство регіонів Причорноморського економічного району України є однією з провідних галузей, ефективність функціонування якої залежить від стану зрошувальних систем, функціонування переробних підприємств, наявності ринкової

інфраструктури, обсягів залучення інвестицій, інноваційного потенціалу, якості підготовки спеціалістів, здатних забезпечити виконання інноваційно-інвестиційних програм. Маючи значні ресурси орної землі та водні запаси, найбільші в країні зрошувані масиви, мережу сільськогосподарських університетів та науково-дослідних установ, аграрна сфера району є технологічно відсталою і не задовольняє потреби населення в повному обсязі продуктами харчування. Тільки глибокі економічні реформи та перехід на інноваційно-інвестиційну модель розвитку сільського господарства може вивести галузь з кризи, створити привабливі умови для залучення додаткових інвестицій. Враховуючи однакові умови розвитку регіонів у межах окремих економічних районів України, доцільно досліджувати перспективи їх комплексного розвитку з метою поглиблення кооперації, покращення рівня інвестиційної привабливості, підвищення конкурентоспроможності сільського господарства. Що стосується Причорноморського економічного району до якого входять АР Крим, Миколаївський, Одеський та Херсонський регіони, то вони мають надзвичайно великі перспективи аграрного сектору економіки та переробної промисловості. Цьому сприяють:

- а) наявність високопродуктивних земель сільськогосподарського призначення;
- б) розвиненість переробної і транспортної інфраструктур;
- в) наявність понад 90% зрошуваних земель які є в Україні;
- г) перспективи проведення капітальних робіт в зоні Каховської Інгулецької, Каменської та інших зрошувальних систем;
- д) прямий вихід до портів Чорного і Азовського морів, що забезпечує високі експортні можливості регіонів.

Велике значення для залучення інвестицій у сільськогосподарське виробництво має рівень впровадження інноваційних технологій, який активно впливає на поліпшення продукції, зниження її собівартості та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Будівництво та функціонування комплексів для довгострокового зберігання овочів, фруктів і ягід дозволить товаровиробникам значно збільшити їх обсяг виробництва шляхом розширення посівних площ та переробки. Вже сьогодні Україно-Шведське підприємство «Чумак», що на Херсонщині, є лідером з виробництва і реалізації огірків у Європі.

З метою посилення активності інвестування сільського господарства регіонів Причорноморського економічного району, Необхідно:

- відновити обсяги зрошувальної мережі до рівня 1996 року;
- покращити умови розвитку підприємства у сільській місцевості;
- стимулювати експорт овочів, плодів та ягід з метою завоювання ринків збуту в країнах ближнього і дальнього зарубіжжя;
- вжити заходів до спрощення режиму зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств та інтегрованих аграрно-переробних об'єднань;
- здійснити наукові дослідження у сфері сучасного управління інвестиціями на рівні підприємства, регіону, міжрегіональних об'єднань, та ін.

Здійснюючи структурні перетворення у аграрній галузі, необхідно максимально використовувати можливості для створення міжрайонних та міжрегіональних аграрно-промислових об'єднань з повним циклом виробництва, продуктів харчування. Такий підхід до економічного розвитку регіонів позитивно вплине на обсяги і якість виробництва аграрної продукції, сприятиме підвищенню рівня інвестиційної привабливості сільського господарства.

Аграрно-промислова інтеграція – це одна з форм інтенсифікації розвитку агропромислового комплексу, покращення його інвестиційної привабливості, поглиблення виробничих зв'язків та економіко-фінансових відносин між окремими учасниками об'єднання. Як економічна категорія, вона відображає систему економічних

інтересів, що проявляються через відносини трудових колективів, аграрно-промислових формувань з державою, не інтегрованими підприємствами, населенням, а також в межах самого формування.

Враховуючи напрями розвитку аграрної сфери економіки у регіонах Причорноморського економічного району, традиції господарювання на землі, розвиненість переробної галузі, високу активність фермерських та особистих селянських господарств, а також беручи до уваги світовий досвід, автор схиляється до створення на півдні України аграрно-переробно-збутових кластерів. Саме регіональні кластери будуються з врахуванням місцевих чинників впливу на розвиток економіки та утворюються з ініціативи регіональних суб'єктів господарювання. Співпрацюючи у рамках кластеру, учасники об'єднання оптимізують процеси взаєморозрахунків, авансування, товарного кредитування, спільного використання деяких основних засобів; при цьому, ефективно використовуючи спільну інфраструктуру та вирішуючи соціальні проблеми. З метою вирішення проблем неплатежів для взаєморозрахунків у таких об'єднаннях можливо застосувати вексельну форму розрахунків, що зменшить фінансову залежність учасників кластерних угруповань від кредитних установ та сприятиме фінансовому оздоровленню підприємств. Розвиток спеціалізації та кооперації у кластерному утворенні може забезпечити високий рівень крупно-товарного виробництва з залученням у виробничий процес великих і малих сільгоспідприємства, фермерських і особистих селянських господарств, що стимулюватиме розвиток інвестиційних процесів у сільському господарстві. Державні та регіональні органи влади повинні бути зацікавлені у прискоренні інтеграційних процесів, так як економічні процеси ставатимуть більш керованими, інвестиційні ресурси концентруватимуться на пріоритетних напрямках, а їх використання буде більш ефективним. Враховуючи досвід впливу іноземних держав на розвиток сільського господарства у своїх країнах, високий рівень корумпованості в Україні, недосконалість процесів реформування АПК, а також те, що держава є активним суб'єктом земельних відносин – регулює ринок землі та здійснює заходи по збереженню її родючості, є власником зрошувальної мережі та водних ресурсів, вона повинна мати представництво у кластерних об'єднаннях на півдні країни.

Надзвичайно великого значення в економічному розвитку регіонів та їх інвестиційній привабливості повинен відігравати лізинг, який є одним з основних засобів оновлення технічної і технологічної бази аграрних та промислових підприємств у більшості країн світу. Так, лізингове інвестування у загальному державному обсязі інвестицій в таких країнах як Румунія, Чехія, Угорщина, Польща становить відповідно 30,8%, 20,3%, 20,1%, 9,1%. Що стосується України, то цей вид економічної діяльності тільки починає розвиватися.

Спираючись на результати досліджень, можна з впевненістю констатувати, що створити повноцінний, конкурентоспроможний ринок лізингових послуг в АПК та подолати кризу у сільському господарстві, можливо лише за умови прийняття державної Програми переходу сільського господарства на інноваційну модель розвитку, відновлення вітчизняного машинобудування, створення сприятливих умов для плідної співпраці з іноземними інвесторами в аграрній сфері економіки, підготовки сучасних спеціалістів для села на оновленій матеріально-технічній базі реформованих аграрних університетів.

До основних навчальних чинників, що стримують розвиток інноваційних процесів в аграрних підприємствах слід віднести:

- слабку фінансову та матеріально-технічну базу суб'єктів виробництва;
- відсутність розвинутого ринку інноваційних технологій в АПК;
- недостатнє фінансування наукових установ з боку держави;

- високі ризики реалізації масштабних наукових досліджень;
- відсутність механізму конкурсного відбору наукових розробок на рівні інноваційних проектів, що впроваджується у аграрне виробництво, та ін.

З боку держави важливим важелем впливу на поживлення інноваційної діяльності у галузі могло б бути фінансування розробок новітніх технологій; пряме фінансування регіональних інноваційних проектів на початкових етапах їх розробок; надання відповідних пільг підприємствам, які займаються впровадженням інноваційних проектів. Однією з головних складових стратегічного напрямку інноваційного розвитку сільського господарства повинно бути докорінне реформування вищих навчальних закладів та науково-дослідних інституцій з метою максимального їх зближення з аграрним виробництвом. Створення на базі університетів та науково-дослідницьких інститутів технологічних парків та бізнес-інкубаторів забезпечить технологічний трансфер, активізує комерціалізацію наукових розробок, скоротить терміни між розробкою інноваційних технологій та отримання інноваційного продукту, дозволить здійснювати професійну підготовку студентів на рівні Європейських стандартів. Створення міжрегіональної інформаційної мережі забезпечення безперервності інвестиційного процесу дасть можливість інвесторам своєчасного і швидко знайомитися з інформацією про можливість і умови вкладення коштів у тому чи іншому регіоні району, сприятиме створенню міжрегіональних науково-виробничих кластерів та поглибленню міжрегіональної інтеграції у Причорноморському економічному районі як важливому чиннику підвищення рівня продовольчої безпеки країни.

Література:

1. Лук'яшко П.О. Принципи утворення та функціонування кластерів / П.О.Лук'яшко // Зб.наук.праць Вип. 25. – Черкаси: ЧДТУ, 2010. – с. 234-238.
2. Нестерчук Ю.О. Участь держави у розвитку інтеграційних процесів в АПК // Вісник ХНТУ СГ. – 2007. – Вип. 56. – с.205-210.
3. Семенов Г.А. Створення кластерних об'єднань в умовах нової економіки: [Монографія] / Г.А.Семенов, О.С.Богма. – Запоріжжя.: КПУ, 2008. – 244 с.
4. Танклевська Н.С. Фінансова політика сталого розвитку аграрних підприємств України: теорія, методологія, практика: [Монографія] / Н.С.Танклевська. – Херсон: Айлант, 2010. – 376с.

УДК 336.763

Бурденко І.М.,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Української академії банківської справи

ГЛИБИНА ФІНАНСОВОГО РИНКУ, РИНОК ДЕРИВАТИВІВ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Визначальним чинником економічного зростання для будь-якого типу економіки є рівень розвитку фінансового ринку в цілому, і ринків капіталу й цінних паперів зокрема. Фондовий ринок, дозволяючи відносно легко продавати і купувати права власності на активи фірм, скорочує ризики ліквідності і зміни продуктивності, що стимулює домогосподарства збільшувати обсяги ризикованих, але й більш прибуткових активів за рахунок тих ресурсів, які раніше витрачалися на споживання, тобто збільшує норму заощаджень. Якщо більший обсяг заощаджень виходить на ринки інвестиційних

ресурсів, обсяги ресурсів зростають, що безпосередньо веде до економічного зростання [2].

Відомо, що розвиток фінансового ринку тієї чи іншої країни в середньостроковому і довгостроковому плані визначається низкою фундаментальних факторів, серед яких одним з ключових є «фінансова глибина» (financial depth) [1]. Показник фінансової глибини характеризує рівень монетизації господарського обороту, його насиченість грошима та фінансовими інструментами, який розраховується коефіцієнтом «гроші + квазігроші / валовий внутрішній продукт». Даний показник був введений в обіг експертами МБРР, які використовували його переважно в дослідженнях, що розглядають рівень забезпеченості фінансовими ресурсами країни або групи країн, насамперед тих, що розвиваються, для забезпечення потреб економічного розвитку. Надалі, проте, він придбав більш комплексний характер, дозволяючи ширше оцінювати як рівень фінансового посередництва в цілому, так і окремих його сегментів [4].

Н. Лояза і Р. Ранса вважають, що глибина фінансових ринків в довгостроковому плані надає велику стійкість фінансовій системі, оскільки підвищується здатність обслуговувати перетоки капіталу без різких коливань цін на активи і обмінного курсу [5].

Поглиблення фінансових ринків визначалося як загальними тенденціями розвитку та модернізації фінансових механізмів, так і особливостями розвитку регіональних ринків, прискоренням зростання окремих груп фінансових продуктів: по-перше, ринок капіталів в Західній і Східній Європі, ряді азіатських країн зазнав серйозну трансформацію, зокрема в результаті використання схем повної або часткової приватизації державних і напівдержавних підприємств шляхом публічного акціонування або продажу приватним компаніям, а також переоцінки акцій у бік підвищення після зростання їх дивідендної прибутковості; по-друге, відбувається розширення фондового ринку за рахунок випуску корпоративних облігацій, цінних паперів, забезпечених активами; по-третє, відзначається зростання депозитів в результаті зростання доходів населення, виходу нових ощадних продуктів - депозитні сертифікати і інструменти грошового ринку [1].

При цьому поява у 70-х роках ХХ століття перших бірж, на яких почалися активно здійснюватися операції з ПФІ, стимулювали створення нових фінансових інструментів та розвиток нових торгових стратегій із застосуванням деривативів для розподілу та диверсифікації ризиків. Данні інструменти сприяли зростанню взаємозалежності між різними секторами фінансового ринку та зміні його інституційних структур, що підвищило здатність фінансових секторів до сприяння економічному зростанню, хоча фінансові інновації також можуть негативно впливати на стабільність фінансового сектора про що свідчили результати фінансової кризи 2008-2010 рр.

Так, А. Балух та М. Аріфф доводять, що є певні критичні змінні економіки і ринку капіталу країн, що розвиваються, які корелюють з успіхом бірж ПФІ і мінімальні рівні цих змінних визначають готовність ринку до розвитку таких бірж. Переважно, прямі показники функцій ринку ПФІ, які характеризують ефективність угоди, передачу ризику та ефективність розподілу ресурсів, необхідно використовувати для оцінки економічного внеску ринку деривативів [3].

Подальший розвиток ринку ПФІ несе з собою безпосередні вигоди економіці країни, дозволяючи інституційним та індивідуальним учасникам успішно інвестувати свої заощадження, залучати капітал, прогнозувати процеси ціноутворення, розподіляти та нівелювати ризик. Однією із причин розвитку ринку ПФІ є розширення груп фінансових інститутів. Саме різноманітність учасників, різноманіття їх цілей і відмінність

в економічних функціях збільшують глибину фінансового ринку, роблять його більш ліквідним. Отже, еволюція та поглиблення фінансових ринків та ринків ПФІ буде відбуватися як за країнами, так і класами учасників та фінансових інструментів, що повинно характеризуватися відповідними індикаторами.

Однак сучасні емпіричні дослідження доводять, що відбувається ослаблення зв'язку «фінансовий ринок – економічне зростання» через існування певних обмежувальних чинників, зокрема лібералізацію та інновації на ринку ПФІ, та підкреслюють, що при аналізі впливу ринку ПФІ на економічне зростання необхідно урахувати нові функціональні та інституційні особливості сучасної фінансової архітектури. Крім того, обмежувальним фактором зростання глибини фінансового ринку є зростання рівня фіктивного капіталу та розбухання «бульбашок» активів.

Таким чином, поглиблення фінансового ринку сприяє мобілізації заощаджень задоволенню фінансових потреб для цілей економічного розвитку, спрямованості обмежених ресурсів капіталу відповідно до прибутковості інвестицій, що є драйвером для розвитку та глобалізації ринків деривативів та розробки програм структурних змін фінансової системи.

Більш глибокі ринки можуть забезпечувати альтернативні джерела фінансування під час криз міжнародної ліквідності, обмежуючи різкі коливання цін активів і валютного курсу. На системному рівні всі ці фактори могли б послаблювати проблеми «глобальних дисбалансів», сприяючи тим самим формуванню багатополлярної фінансової архітектури [1].

Література:

1. Ноздрев С.В. Основные характеристики международного финансового рынка / С.В. Ноздрев // Российский внешнеэкономический вестник. – 2014. – № 1. – С. 36 – 49.
2. Розанова Н. М. Фондовый рынок как фактор экономического роста / Н.М. Розанова // Экономический вестник Ростовского государственного университета. – 2006. – Том 4. – № 3. – С. 71 – 83.
3. Baluch A., Ariff M. Derivative Market and Economic Growth: Is there a Relationship? [Electronic resource] / A. Baluch, M. Ariff. – Access mode : <http://epublications.bond.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1012&context=gdc>
4. Dimitris K. Christopoulos, Efthymios G. Tsionas Financial development and economic growth: evidence from panel unit root and cointegration tests / K. Dimitris Christopoulos, Tsionas G. Efthymios // Journal of Development Economics. – 2004. – Vol. 73. – Pp. 55–74.
5. Loayza N., Rancière R. Financial Development, Financial Fragility, and Growth [Electronic resource] / Norman Loayza, Romain Rancière // Washington, DC : World Bank. Development Research Group, 2004. – Access mode : <http://web.worldbank.org/archive/website01241/WEB/IMAGES/WPS3431.PDF>

УДК 338.24

Бурик З. М.,

к. держ. упр,

ЛРІДУ НАДУ при президентові України

НАПРЯМИ ВИРІШЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Соціальна складова сталого розвитку безпосередньо пов'язана з людським потенціалом, який наприкінці ХХ ст. визнано основною метою та головним чинником суспільного розвитку держави [4, с. 320]. Сталий розвиток держави, означає досягнення

стійкого економічного зростання за умов справедливого забезпечення потреб нинішнього і наступних поколінь; збереження та відновлення навколишнього середовища, передбачає активну участь всіх громадян та верств населення у його досягненні, ліквідацію або обмеження нежиттєздатних моделей виробництва й споживання. У свою чергу, за умов досягнутого стійкого економічного зростання, передбачається справедливий розподіл його результатів для забезпечення нинішніх і майбутніх потреб людини, розвиток людського потенціалу [2, с. 599-600].

Сталий розвиток є основою формування політик країн Європейського Союзу та багатьох інших країн світу. Обґрунтування необхідності забезпечення сталого суспільного розвитку в Україні визначає актуальність та мету даного дослідження.

Вперше, термін «сталий розвиток», введений у широкий вжиток Міжнародною комісією по навколишньому середовищу і розвитку (Комісія Брунтланд) у 1987 р. [5, с. 6-7]. Під «сталим» розуміють такий розвиток, який задовольняє потреби нинішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. В Україні проблема сталого розвитку обговорюється достатньо давно і є актуальною. Основні суспільні проблеми сталого розвитку держави наведені нами на рис. 1.

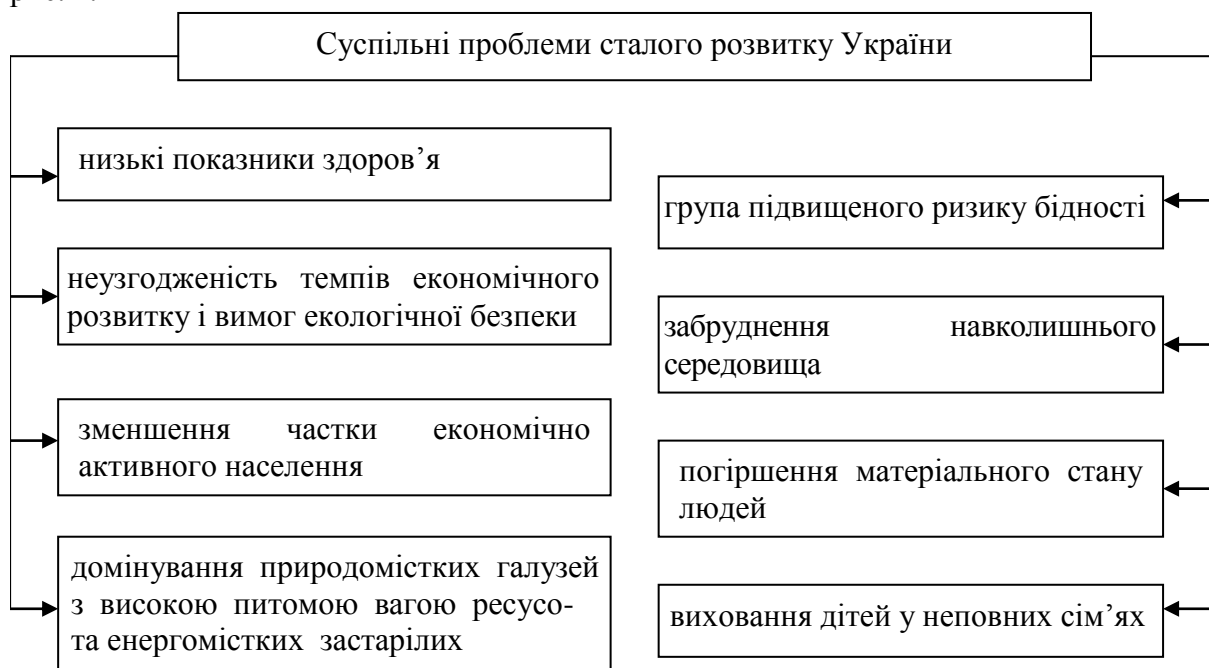

Рис. 1. Суспільні проблеми сталого розвитку України

Узагальненим індикатором поступу країни щодо досягнення сталого розвитку є Індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП). ІРЛП (англ. Human Development Index, HDI) – індекс для порівнянної оцінки бідності, грамотності, освіти, середньої тривалості життя й інших показників країни. Індекс був розроблений у 1990 р. пакистанським економістом Махбубом ель Хаком (Mahbub ul Haq) та використовується ООН з 1993 р. в звітах з реалізації Програми людського розвитку ООН, яка має представництва в усіх країнах світу-членах ООН. Обрахування ІРЛП здійснюється з періодичністю раз на 2-3 роки. Суть даного документу полягає у вивченні індексу людського розвитку за країнами світу, основними критеріями якого виступають: середня тривалість життя при народженні, рівень грамотності та рівень життя населення країн світу, який оцінюється через ВВП на душу населення, та інших вагомих показників.

За останні 10 років серед країн світу індекси розвитку людського потенціалу в переважній більшості держав поліпшилися (з показника 0,639 до 0,694), а 40 країн світу суттєво просунулися в даному рейтингу. Найкращу динаміку розвитку в минулому році продемонструвала Лівія, піднявшись на 23 сходинки у рейтингу з 87 на 64 місце, таким чином ставши першою країною африканського континенту яка випередила Україну, всього за 1 рік вийшовши з кризи 2011 р., та підвищивши свій індекс з 0,725 до 0,769 (2-й показник в історії), а найгірша динаміка за досліджуваним індексом належить Португалії -3 позиції, як закріпилася на 43 місці. Щодо нашої країни, то незважаючи на відносний ріст індексів у 2009-2012 рр., динаміка рейтингу навпаки погіршилася. У 2010 р. Україні належала 69-та позиція, у 2011 р. – 76-та з показником 0,737, а в минулому році 78-ма з показником 0,740. За критеріями досліджуваного індексу в нашої країни найкращий стан справ з освітою та грамотністю – 0,860 (29 місце у світі), помітно гірші зі здоров'ям та довголіттям – 0,760, а найгірший стан з рівнем життя (економічним розвитком) – 0,615. На момент набуття Україною незалежності, індекс людського розвитку був вищий, а ніж європейський та центральноазійський (0,714 проти 0,701), а на даний час він нижчий на 0,31 (0,740 проти 0,771) [3].

Для досягнення сталого розвитку держави, Україна має впроваджувати необхідні системні реформи. На фоні реалізації Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, значимою реформою є Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». Українське суспільство зосереджено сьогодні, в – першу чергу, на:

- боротьбі з корупцією;
- забезпеченні рівних можливостей та соціальної справедливості;
- ефективній системі охорони здоров'я;
- сприянні гідній праці;
- забезпеченні доступної освіти для всіх;
- сприянні інноваційному розвитку і стійкій інфраструктурі;
- забезпеченні сталого енергопостачання;
- забезпеченні продовольчої безпеки;
- здоровому навколишньому середовищі.

Цілі сталого розвитку держави служитимуть в якості загальної основи для подальших перетворень в Україні, в тому числі в контексті реалізації «Стратегії - 2020». Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Для досягнення сталого розвитку держави, Україна прагне брати активну участь у вирішенні поточних глобальних проблем. Зокрема, в екологічному вимірі ми повинні діяти енергійно, щоб запобігти загрозам, спровокованим зміною клімату та деградацією навколишнього середовища. Досягнення компромісу щодо збалансованої кліматичної угоди позитивно відзначиться на наших колективних зусиллях, спрямованих на досягнення цієї мети.

Впровадження нових, розширених моделей науково-технічного співробітництва між державами-членами ООН, зокрема, встановлення універсального механізму передачі технологій, є ключем до подолання багатьох прогалин у сфері сталого розвитку. Як зазначає президента України на Саміті з прийняття Цілей сталого розвитку в рамках Генеральної Асамблеї ООН: «...працюючи рука об руку, реалізуючи наші цілі в рамках Порядку денного розвитку після 2015 року, а також спільно вирішуючи існуючі проблеми, ми забезпечимо успіх людства на шляху до прогресу» [1].

Україна має значний потенціал для забезпечення сталого розвитку держави. Проголошений Україною курс сталого розвитку дозволить підвищити рівень життя людей. Україна повинна зайняти гідне місце серед провідних держав світу та створити належні умови безпеці життя та здоров'я людини, що неможливо без ефективної

медицини, захищеності соціально вразливих верств населення, безпечного стану довкілля і доступу до якісної питної води, безпечних харчових продуктів та промислових товарів. Накопичений Україною досвід за роки незалежності дозволить досягти бажаних результатів для стійкого розвитку нашої держави на наступні роки.

Література:

1. Виступ президента України на Саміті з прийняття Цілей сталого розвитку в рамках Генеральної Асамблеї ООН від 26 вересня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-samiti-z-prijnyattya-cilej-sta-36032>.

2. Гусев В. О. Сталий розвиток / В. О. Гусев, О. О. Мужилко // Енциклопедія державного управління: у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]; Національна академія державного управління при Президенті України. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1: Теорія державного управління / наук.-ред. кол. : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) [та ін.], 2011. – С. 599–601.

3. Індекс розвитку людського потенціалу 2013 (рейтинг України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infolight.org.ua/content/indeks-rozvitku-lyudskogo-potencialu-2013-reyting-ukrayini>.

4. Михненко А. М. Концепція сталого розвитку / А. М. Михненко, В. І. Козак // Енциклопедія державного управління: у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]; Національна академія державного управління при Президенті України. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1: Теорія державного управління / наук.-ред. кол. : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) [та ін.]. – 2011. – С. 319–323.

5. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 72 с.

УДК 336.02

Вайдич Т.І., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
фінансів **Гладинець Н.Ю.**,
Мукачівський державний університет

МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ У РОЗВИТКУ КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Кредитна система країни є одним з важливих індикаторів стану держави. Вона задовольняє економіку необхідним обсягом фінансових ресурсів, забезпечує розрахунки суб'єктів господарювання, вільний рух капіталу, кредитування економіки та реалізацію інших завдань і функцій.

Комерційні банки є надзвичайно важливою ланкою кредитної системи, тому для ефективного функціонування кредитної системи необхідно забезпечити їх безперервну роботу. Вони є багатофункціональними організаціями, що діють у різних секторах ринку позичкового капіталу. Банки акумулюють основну частку кредитних ресурсів і надають своїм клієнтам повний комплекс фінансових послуг, включаючи кредитування, розрахункове обслуговування, прийом депозитів, купівлю-продаж і збереження цінних паперів, іноземної валюти та ін.

Зміст особливостей функціонування кредитної системи у різних аспектах висвітлювали в своїх працях такі вчені, як Демківський А. В., Михайловська І. М., Реверчук С. К., Савлук М. І., Мороз А. М., Пуховкіна М. Ф., Олійникова І. Н.,

Мандибуру В. О., Шамот В. М. та ін. Проте, сучасні реалії загострили ряд проблем та суперечностей розвитку кредитно-банківської системи. На сьогоднішній день кредитна система країни потерпає від впливу багатьох внутрішніх та зовнішніх чинників, що потребує виваженого та ефективного підходу до її регулювання та вдосконалення, а також пошуку дієвих рекомендацій щодо її функціонування.

Метою даного дослідження є оцінка теоретичних та практичних аспектів участі комерційних банків у функціонуванні кредитно-банківської системи.

Вітчизняна кредитно-банківська система, яка пройшла нетривалий час свого розвитку, є ще відносно вразливою до впливу різноманітних чинників, що зумовлює чимало проблем у її функціонуванні. Підвищені ризики, які супроводжують банківську діяльність, призводять до погіршення фінансового стану комерційних банків та їх банкрутства.

Нестабільна економічна ситуація в Україні, яка особливо загострилась упродовж 2013-2014 року, негативно вплинула на діяльність банків і призвела до зменшення кількості стабільно працюючих установ. Інформацію про зміну кількості комерційних банків у період з 01.01.2013 р. по 01.01.2015 р. наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Кількість банків, які мали банківську ліцензію у 2012-2014 рр.*

№з/п	Назва показника	01.01.2013 р.	01.01.2014 р.	01.01.2015 р.
1.	Кількість банків, які мають банківську ліцензію	176	180	163
1.1	з них: з іноземним капіталом	53	49	51
1.1.1	у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	22	19	19
2.	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	39.5	34.0	32.5

* За даними [1].

З наведених у таблиці 1 даних бачимо, що станом на 01.01.2015 року ліцензію Національного банку України мали 163 банківських установи, в тому числі 51 з іноземним капіталом. Протягом 2014 року до Державного реєстру банків було включено одну банківську установу – ПАТ «Вектор Банк».

Загалом, з початку 2014 року внаслідок погіршення платоспроможності, до 39 банківських установ було запроваджено тимчасову адміністрацію. Кількість учасників Фонду гарантування вкладів фізичних осіб станом на початок 2014 року складала 153 банківські установи [2; 3].

Незважаючи на ліквідацію ряду проблемних банківських установ з приватним українським капіталом, частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків є відносно стабільною та станом на 01.01.2015 р. складала 32,5%. При цьому, значну питому вагу серед іноземного капіталу займає російський капітал [4].

Станом на 1 січня 2015 року структура власності активів банківської системи України була представлена наступним чином: банки з приватним українським капіталом складають близько 47%; банки з іноземним капіталом (крім російських) – 17%; банки з російським капіталом – 15%; державні банки – 22% (див. рис. 1).

	Столбец1
державні баг	22%
банки з прив	47%
банки з росії	15%
банки з інозє	17%

Для изменения диапазона данных диаграммы перетащите правый нижний уго.

Рис. 1. Структура власності активів банківської системи України станом на 01.01.2015 р. (побудовано за даними [4])

Загострення проблем у діяльності комерційних банків багато в чому пов'язане із неадекватною оцінкою банками власного фінансового стану, ризиковим веденням бізнесу, зокрема занадто агресивною кредитною та депозитною політикою, що призводить до недотримання банківських нормативів, а також надійністю і стійкістю їх основних клієнтів і бізнес-партнерів.

Як правило, для розрахунку кількісних параметрів ефективності банківської системи використовують коефіцієнти рентабельності. Основними з них є ті, що визначають добавлену вартість утворену в банківській системі. А саме, це рентабельність активів (співвідношення чистого прибутку та середньої величини всіх активів, показник ROA) та рентабельність капіталу (співвідношення чистого прибутку та власного капіталу, показник ROE) та чистий серед, який дозволяє оцінити відсотковий розподіл, тобто абсолютну відсоткову різницю між вартістю залучених пасивів і дохідністю розміщення активів – різницю між двома цінами на ресурси без співвідношення об'ємів. Оптимальне значення даного показника не менше 1,25% (див. табл. 2).

Як свідчать дані таблиці 2, коефіцієнт ефективності діяльності станом на 01.01.2015 р. становив 154,48%, що на 16,5% більше за попередній період. Рентабельність банківської системи України, досягши свого піку на початку 2013 року (відповідно, показник ROA досяг 0,45%, а ROE складав 3,03%), поступово почала знижуватись і станом на 01.01.2015 р. стала збитковою (відповідно, показник ROA складав -4,07%, а ROE -30,46%). Дана ситуація говорить про те, що банківська система зараз знаходиться в кризовому становищі і рентабельність активів є неефективною.

Таблиця 2.

Відносні показники ефективності банківської системи України, млн. грн.

Показник	01.01.2013 р.	01.01.2014 р.	01.01.2015 р.
Коефіцієнт ефективності діяльності	140,01%	138,43%	154,48%
ROA	0.45%	0.12%	-4.07%
ROE	3.03%	0.81%	-30.46%

*За даними [2-4].

Загалом, упродовж 2014 року стрімко зменшилася кількість комерційних банків, відбулося суттєве скорочення кількості банківських установ як з українським, так і з іноземним капіталом. Стосовно величини активів та пасивів, то тут спостерігалася переважно позитивна динаміка їх нарощення, за винятком окремих статей, які показали менший результат у порівнянні з минулим роком. Фінансові результати банківської системи України за підсумками 2014 р. були негативними, в результаті сумарний збиток склав -56,85 млрд. грн.

Експерти схильні вважати, що при збереженні негативних тенденцій в економіці, можна очікувати погіршення фінансового результату банківської системи України. Серед очевидних причин такої ситуації – постійні скорочення операційного доходу банків через зниження ділової активності компаній-клієнтів, необхідність підтримувати депозитні ставки в конкурентній боротьбі за ресурси, необхідність суттєвого нарощення резервів через девальвацію національної валюти тощо. Подальше функціонування банківських установ буде залежати не тільки від ступеню їх ділової активності, а й від стану економіки України, зокрема деескалації конфлікту з Російською Федерацією, відновлення довіри до банківського сектору населенням тощо.

Ефективність функціонування кредитної системи суттєво впливає на розвиток економіки країни. Основною ланкою кредитної системи є мережа комерційних банків. Саме вони здійснюють кредитне обслуговування функціонуючих капіталів і населення. Пошук та вироблення дієвих рекомендацій щодо вдосконалення функціонування та регулювання кредитної системи країни на сьогоднішній день є важливим системним завданням, вирішення якого дозволить подолати банківську кризу та визначатиме подальший розвиток банківського сектору. А це, в свою чергу, вимагає подальших досліджень у даному напрямку.

Література:

1. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
2. Аналітичний огляд банківської системи України за 2012 рік / НРА «Рюрік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4kv_2012.pdf.
3. Аналітичний огляд банківської системи України за 2013 рік / НРА «Рюрік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4kv_2013.pdf.
4. Аналітичний огляд банківської системи України за 2014 рік/ НРА «Рюрік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4kv_2014.pdf.

УДК 336.225.3

Ватаманюк О. С., здобувач
кафедри фінансів

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана»

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ВЕЛИКИХ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ТА ФІСКАЛЬНИХ ОРГАНІВ

Визначальною рисою сучасних досліджень у галузі фінансів є врахування євроінтеграційних інтересів України й орієнтація на передовий досвід зарубіжних країн у подоланні нагальних економічних потреб. Оскільки однією з важливих перманентних

проблем нашої країни є дефіцитність фінансових ресурсів, пріоритетного значення набуває визначення шляхів розширення доходної бази держави, у тому числі завдяки зростанню її податкових надходжень. Значна роль у забезпеченні повноти виконання бюджету за надходженням від податків і зборів належить великим платникам. Саме тому не викликає сумніву загострення інтересу науковців до визначення фіскальної й соціальної ролі великих платників податків (ВПП) в економічному житті країни, а також важливість вивчення особливостей їх податкового супроводження, яким уже приділено чимало уваги у працях В. П. Гоя, А. В. Пислиці, А. А. Славкової, Л. О. Соловйової, О. Ю. Тімарцева та ін.

Нині податкове супроводження ВПП в Україні здійснюється спеціалізованими державними податковими інспекціями (СДПІ), підпорядкованими Центральному офісу з обслуговування великих платників. Їх організаційна структура суттєво відрізняється від структури традиційних державних податкових інспекцій, оскільки має галузеву спрямованість. Завдяки дотриманню принципів компетентності, орієнтованості на платника, об'єктивності і неупередженості, СДПІ покликані забезпечити повноту та своєчасність сплати великими платниками податків і зборів до бюджету. Водночас при переході на обслуговування до СДПІ великі підприємства одержують такі переваги, як максимальна увага; оперативність вирішення питань; фаховий підхід; мінімізація суб'єктивних факторів і ризикоорієнтований податковий менеджмент [1].

Поряд із цим, налагодження позитивної співпраці фіскальних органів та ВПП на основі відкритості, довіри і взаєморозуміння ускладнюється існуванням ряду організаційних та інституційних факторів. Зокрема, однією із найбільш нагальних проблем податкового супроводження великих платників є потреба у формуванні комплексної системи податкового контролю за діяльністю цих підприємств. Перші кроки у цьому напрямі були здійснені в Україні у 2011 році при реалізації експерименту із запровадження горизонтального моніторингу. Протягом вересня-жовтня 2011 року в Україні меморандуми щодо проведення горизонтального моніторингу було підписано з такими великими платниками, як ТОВ СП «Нібулон», ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», ПП «Лукойл-Україна» і ПАТ «Лукойл-Одеський НПЗ», ТОВ «Метро Кеш енд Керрі Україна», ДАЗТУ «Укрзалізниця». У планах ДПС було також розширення співпраці і з іншими представниками великого бізнесу і хоча застосування нового методу контролю принесло чималі позитивні результати для підприємств-учасників, далі експерименту програму горизонтального моніторингу, на жаль, реалізовано не було.

На наш погляд, такі особливості застосування розглянутого методу контролю як мінімізація втручання податкових органів у поточну діяльність платника податку, суттєве зменшення зустрічних звірок; оперативне реагування органу на проблеми платника податку та заміна існуючих процедур аудиту платників поточним моніторингом їх діяльності [2] справді значно підвищили б рівень дотримання ВПП податкового законодавства. Так, якщо держава передусім зацікавлена у створенні умов для добровільного і коректного виконання податкових зобов'язань, то добросовісні платники податків бажають мати визначеність у відносинах з податковими органами та правильно застосовувати податкове законодавство [3, с. 190].

Одним із не менш важливих перспективних напрямів роботи Державної фіскальної служби України має стати створення позитивного іміджу органів, що здійснюють обслуговування великих платників. Лише із формування успішної комунікації громадськості і ДФС, створенням її позитивного іміджу на маркетингових засадах можна пов'язувати суттєві зміни податкових відносин у сфері взаємодії «влада - суспільство» загалом та ефективність організаційного забезпечення податкового

регулювання соціального розвитку. Причому до актуальних напрямів соціальної реклами на податкову тематику належать наступні:

- висвітлення позиції ДФС щодо підтримки ініціатив у сфері оподаткування, корисних платникам податків (податкові реформи);
- інформування про суттєві зміни у податковій сфері;
- виховання громадянської відповідальності платників [4, с. 9-10].

Дедалі більшої важливості набуває також необхідність виховання у великих платників податкової етики та самодисципліни, адже фіскально-адміністративні методи на сучасному етапі розвитку економіки України поступаються за значимістю морально-етичним факторам в оподаткуванні: довірі до податкових органів, самовідповідальності, самодисципліни громадян і бізнесу, запозиченню й адаптації раціональних нововведень зарубіжного досвіду, а не ламентативності на тему особливостей національного менталітету [5, с. 12].

Радикальне поліпшення ситуації в цій сфері, як показує передовий досвід країн Європи, досягається завдяки забезпеченню більшої рівності і справедливості в системі оподаткування. У той же час концентрація зусиль податкових органів на безпосередній боротьбі проти порушників податкових законів малоперспективна і недостатньо ефективна, а найбільш доцільним є використання заходів профілактичного характеру – реформування облікової роботи, зміцнення та вдосконалення механізмів превентивного контролю [6].

Крім цього, важливим у напрямі вдосконалення організаційної роботи податкових органів із ВПП має стати створення умов для набуття останніми престижного статусу. Наявний привілейований статус великих платників повинен бути підкріплений відповідною репутацією в суспільстві, тобто поняття «великий платник» повинно асоціюватись із поняттям «престижний платник». У цьому питанні вважаємо доцільним зорієнтувати діяльність відділів масово-роз'яснювальної роботи фіскальних органів на формування позитивного інтегрованого образу великого платника.

Найближчим часом у сфері податкового супроводження великих платників податків в Україні планується чимало реформ, спрямованих на вдосконалення партнерської взаємодії між великими платниками та фіскальними органами. Це, зокрема, реформування Міжрегіонального головного управління ДФС – Центрального офісу з обслуговування великих платників, спрямоване на дотримання загального курсу держави на децентралізацію і відповідне розширення кількості органів, що здійснюють супроводження великих платників податків [7; 8]. Крім цього, однією із найбільш суттєвих новацій в оподаткуванні великих платників має стати запровадження спеціалізованого обслуговування заможних осіб, метою якої є поліпшення податкової дисципліни серед платників податків-фізичних осіб зі значними доходами та підвищення ефективності контролю з боку держави в частині повноти та своєчасності сплати податку на доходи фізичних осіб з отриманих доходів, зокрема з джерел за межами України [9]. Розглянуті реформи, на наш погляд, матимуть позитивний ефект і сприятимуть посиленню співпраці між ВПП та податковими органами, однак все ж залишається ряд проблем, які гальмують даний процес в Україні. Серед них найбільш значущими є високий рівень корумпованості державних органів влади, неналежне фінансове забезпечення операційної діяльності фіскальних органів, а також відсутність стимулів щодо сумлінної сплати податків.

Література:

1. Економічні реформи передбачають переведення великих платників до спеціалізованих інспекцій [Електронний ресурс] : Лист Державної податкової адміністрації у м. Києві від 15 листопада 2011 р. – Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/106121>

2. Пояснювальна записка до проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення експерименту із запровадження горизонтального моніторингу» [Електронний ресурс]: Державна податкова служба України. – 2012. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/regulyatorna-politika-/regulyatorna-politika/2012-rik/62192.html>
3. Пилипів В. В. Сучасні форми партнерської взаємодії у сфері оподаткування / В. В. Пилипів, В. І. Тарангул // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2014. – №1. – С. 188–194.
4. Ревенко О. В. Імідж та соціальна відповідальність податкових органів [Електронний ресурс] / О. В. Ревенко, Т. В. Ревенко // Державне будівництво. – 2012. – № 1. – С. 1-14. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/5/04.pdf>
5. Андрущенко В. Л. Морально-етичні імперативи податків та оподаткування (західна традиція): [монографія] / В. Л. Андрущенко; Т. В. Тучак. – К.: Алерта, 2013. – 384 с.
6. Чирухін П. Боротьба проти ухилення від сплати податків / П. Чирухін, І. Вільцанюк // Політика. Право. Життя. – 2015. – Режим доступу: http://www.polpravozhit.in.ua/2015/01/blog-post_16.html
7. Великому бізнесу презентували концепцію реформування Центрального офісу з обслуговування великих платників [Електронний ресурс]/ Офіційний портал МГУ ДФС – Центрального офісу з обслуговування великих платників. – Режим доступу: <http://officevp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/223974.html>
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо врегулювання законодавства по визначенню критеріїв та обліку великих платників податків [Електронний ресурс]: Проект Закону України від 06 жовтня 2015 року № 3236. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH2HW00A.html
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо запровадження обслуговування заможних фізичних осіб) [Електронний ресурс] : Проект Закону України від 22 червня 2015 року. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1504.html

УДК 631.14

Волошина О. В.,
ст. викладач кафедри фінансів і кредиту,
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ВАГОНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ситуація на ринку вантажного вагонобудування за 2014 р. складалася не найкращим чином. Аналіз роботи 48 заводів за 2014 рік показав, що сталося падіння постачань вантажних вагонів на ринок країн СНД у порівнянні з минулим роком, яке склало більше 26 %. Складна економічна і політична ситуація 2014 року негативно позначилася на роботі усіх вагонобудівних заводів країн СНД, особливо на підприємствах України.

Головними причинами падіння випуску вантажних вагонів в 2014 році стало наступне:

- кризові явища в економіках країн СНД;
- профіцит вантажних вагонів в СНД, в першу чергу - ВАТ "РЖД", навіть з урахуванням вагонів зі збіглим терміном служби;

- надлишок виробничих потужностей вагонобудівних підприємств;
- звуження місткості ринку вантажних вагонів в країнах СНД, з чого випливає зростання конкуренції;
- негативні політичні і економічні події у взаємовідносинах України і Російської Федерації;
- призупинення дії сертифікатів СС ФЖТ РФ практично на усю номенклатуру продукції вантажного вагонобудування підприємств України, що виготовляється ними (з причини - відсутності умов проведення інспекційного контролю в Україні).

Метою даного дослідження є оцінка і визначення тенденцій ефективності діяльності вагонобудівних підприємств України.

На сьогодні основними учасниками ринку вагонобудування є ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод», ПАТ "Стахановський вагонобудівний завод", ПАТ «Дніпровагонмаш», ПАТ "Луганськтепловоз" та ПАТ «Дніпропетровський завод з ремонту та будівництва пасажирських вагонів». Найбільшу частку ринку займає ПАТ «КВБЗ» (рис.1), його виручка від реалізації продукції є найбільшою у всі досліджувані періоди.

Стахановський вагонобудівний завод і Дніпровагонмаш у 2010-2012 роках займали лідируючі позиції, однак у останні два роки їх позиції різко скоротилися. Натомість Луганськтепловоз саме у 2013 році різко нарощує обсяги продажу і з певним скороченням, про те втримав позиції у 2014 році.

Значна частка ринку, яку має ПАТ «КВБЗ» дала змогу йому отримувати найбільший чистий прибуток (рис.2).

Однак, важливо зазначити, що значно менший за розмірами Дніпровагонмаш в ті самі періоди отримував прибутку ще більше ніж КВБЗ. Що зумовлено розміщенням державних замовлень саме на цьому підприємстві, що породжує недоброросівсну конкуренцію. В останньому 2014 році всі підприємства отримали чистий збиток, при чому від'ємним виявився результат від операційної діяльності, що зумовлено різким скороченням обсягів реалізації. Один лише Луганськтепловоз втримав позитивне значення фінансового результату.

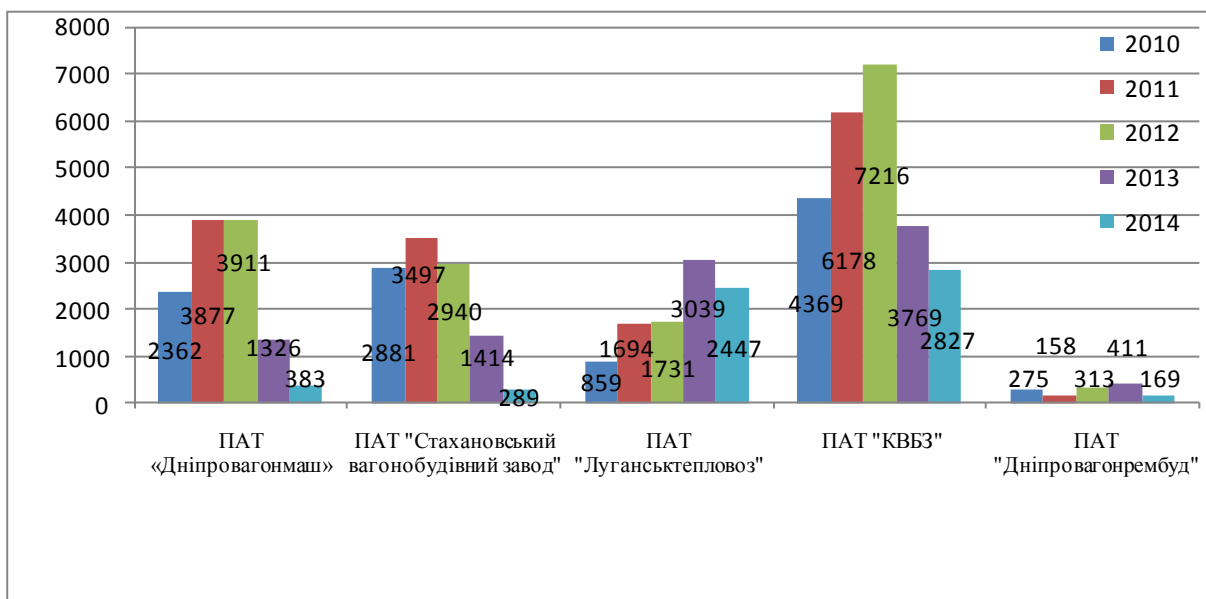

Рис. 1 Динаміка чистого доходу вагонобудівних підприємств [1]

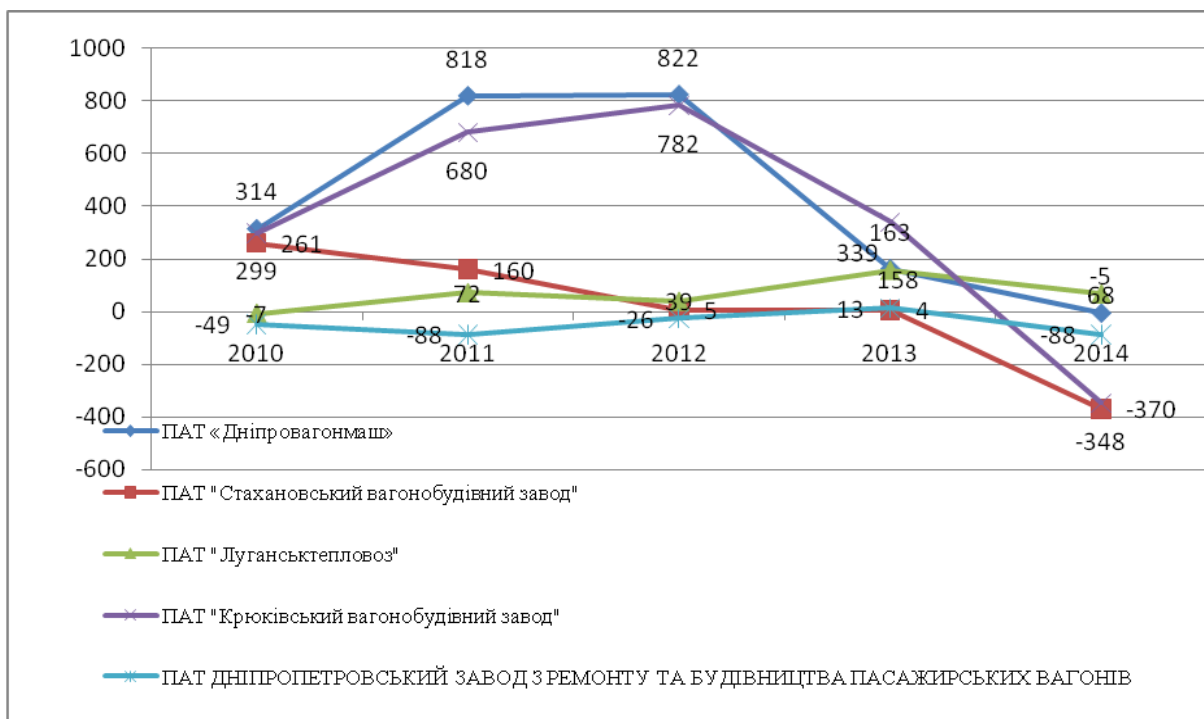

Рис. 2 Динаміка чистого фінансового результату вагонобудівних підприємств [1]

Це вдалося за рахунок здійснення ремонтних робіт військової техніки і не лише для української сторони.

Стахановський вагонобудівний завод, знаходячись на території конфлікту найбільш різко втратив свої позиції. Темпи падіння його прибутку найбільш стрімкі.

Отже, зміни абсолютних показників зумовили зміни відносних показників прибутковості. З рис. 3 бачимо, що вагонобудівна галузь може бути достатньо прибутковою. Рівень рентабельності власного капіталу сягав 153% і досить часто переважав 20%. Проте, у 2014 році максимальний рівень збитку 96% і частина підприємств втратила власний капітал повністю, перетворивши його на від'ємне значення.

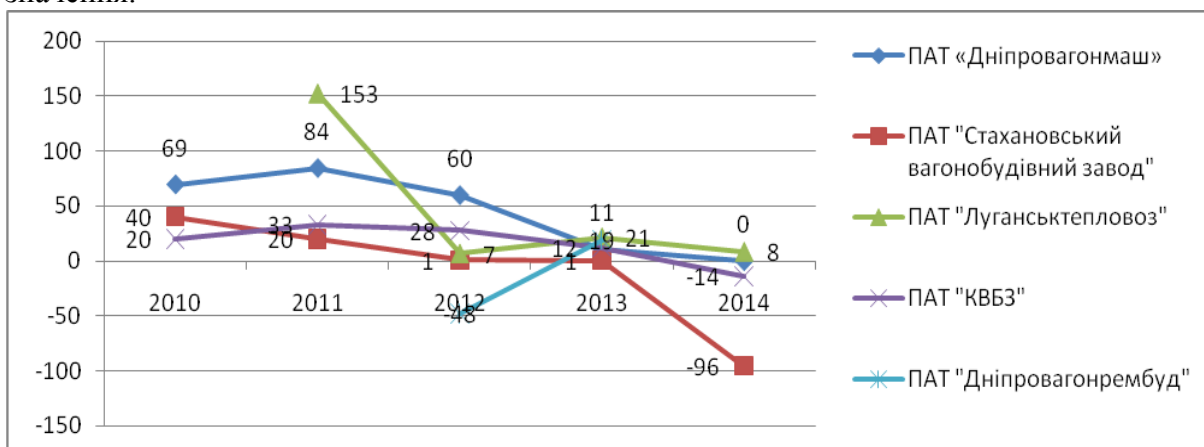

Рис. 3 Динаміка рентабельності власного капіталу [1]

Таким чином, вагонобудівна галузь України має негативні тенденції у розвитку і потребує державної підтримки хоча б у вигляді державних гарантій.

Основними проблемами галузі вагонобудування можна виділити наступні:

- відсутність статті придбання рухомого складу для потреб „Укрзалізниці” у Держпрограмі реформування залізничного транспорту на 2010-2019 рр., як наслідок - неможливість замовлень готових виробів для потреб „Укрзалізниці”.

- нестабільність законодавчої бази, як наслідок - складність стратегічного планування роботи.

- відсутність державної підтримки інноваційних та інвестиційних проєктів виробничих підприємств, як наслідок - недостатній темп зростання конкурентоздатності.

- продовження світової економічної кризи, а через це - жорстка економія коштів, відмова від інвестиційних планів.

- відсутність своєчасного відшкодування ПДВ казначейством, що призводить до браку обігових коштів.

- підвищення цін енергетичних ресурсів, сировини, матеріалів, комплектуючих.

- залежність від монополізованих виробників спеціалізованих комплектуючих, як наслідок - необхідність створення наднормативних запасів.

- ускладнення зовнішніх логістичних операцій.

- використання застарілих технологій - неконкурентна собівартість.

- відтік інженерних кваліфікованих кадрів.

Література:

1. Річна фінансова звітність підприємств [Електронний ресурс] / Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://smida.gov.ua>. – Заголовок з екрану.

УДК 331.101.3:336.531.2(043.2)

Гайдаржийська О.М.,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів, обліку і аудиту,

Білковська Д.І., студентка,

Національного авіаційного університету

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ МОТИВАЦІЇ ПОТЕНЦІЙНИХ ІНВЕТОРІВ ЯК УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах розвитку економіки підприємствам задля забезпечення ефективності господарської діяльності, максимізації прибутку необхідним є залучення тимчасово вільних коштів. Дослідження інвестиційної діяльності, а також позикового інвестування доводять актуальність питання фінансової мотивації потенційних інвесторів. Фінансова мотивація ґрунтується на можливостях залучення капіталу. Мотивацією для інвестора є отримання певної частки активів підприємства у власність та прямого доходу від неї за рахунок вкладених коштів. Доцільно зазначити, що мотивація інвестора передбачає, також і, процес прийняття рішення щодо надання тимчасово вільних коштів такому підприємству, господарська діяльність якого забезпечить максимізацію прибутку інвестора. В кінцевому результаті інвестор оцінює віддачу вкладеного капіталу.

Фінансова мотивація обумовлює напрями розміщення коштів з метою одержання доходів від них. Дослідження вчених-економістів надають можливість стверджувати, що необхідність фінансової мотивації обумовлена саме обґрунтуванням економічно-вигідного розміщення коштів.

Підприємства реалізують фінансово-мотиваційний спектр шляхом залучення грошових засобів в процесі емісії акцій та через прибутковість власної діяльності. Тобто водночас вирішуються кілька питань: акумулювання грошових засобів задля забезпечення ефективності господарської діяльності; збільшення фінансових ресурсів підприємством у процесі господарської діяльності; оптимізація управління підприємством, задля максимізації прибутку і формування, таким чином, ринкової вартості своїх акцій, що в майбутньому стане головним мотиваційним фінансовим чинником вкладення коштів в конкретне підприємство.

Реалізація фінансової мотивації досягається шляхом досягнення спільних інтересів потенційних інвесторів і підприємства, тому основна умова реалізації фінансового механізму формування інвестиційних ресурсів підприємства передбачає, перш за все, впровадження фінансових мотивів для конкретних інвесторів.

Однією з умов реалізації фінансової мотивації інвесторів є використання відпрацьованого механізму емісії цінних паперів як передумови залучення капіталу і додаткових засобів при необхідності. Однак, додаткова емісія, як джерело залучення капіталів, спрацьовує при забезпеченні відповідних інвестиційних характеристик привабливості цінних паперів. В такому розумінні акція є тим індикатором, що дає змогу оцінити фінансовий стан підприємства, спрогнозувати напрями змін у діяльності. Також, реалізація фінансової мотивації не можлива без впровадження економічних стимулів вищезазначеної шляхом забезпечення участі у розподілі прибутків, управлінні, реалізації інших прав щодо володіння акціями. Доцільно звернути увагу і на необхідність вдосконалення механізму фінансового управління підприємством, який впливає на визначення напрямів функціонування підприємства і реалізацію фінансових мотивів інвесторів.

Визначені особливості впровадження фінансової мотивації інвесторів реалізуються підприємствами в процесі організації фінансових відносин.

Враховуючи вищенаведені дослідження, фінансову мотивацію потенційних інвесторів як умову забезпечення економічного розвитку підприємства можна звести до наступного кругообігу (рис. 1).

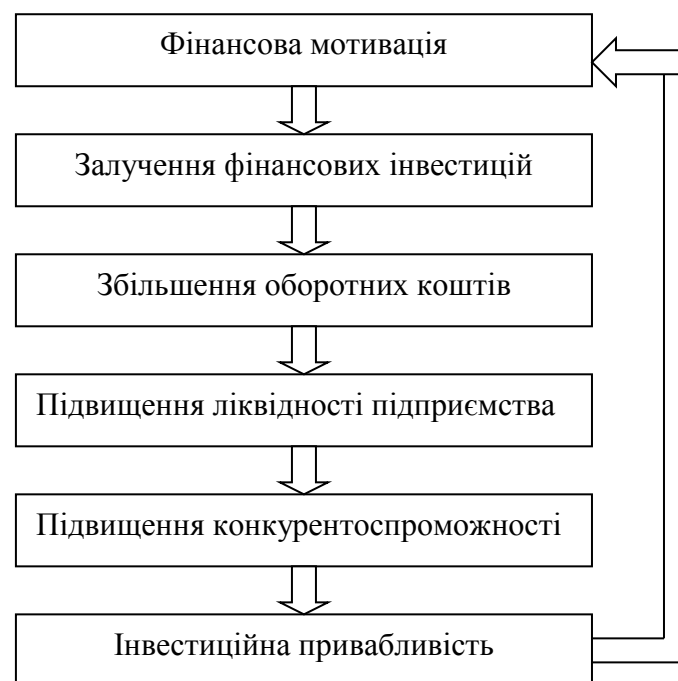

Рис. 1. Фінансова мотивація потенційних інвесторів

Узагальнюючи вищезазначене, можна стверджувати, що питання визначення сутності фінансової мотивації потенційних інвесторів є не лише актуальним, а і потребує подальших досліджень задля досягнення максимального ефекту при залученні тимчасово вільних коштів, а також досягнення такої цілі підприємства як максимізація прибутку, що дозволить підприємствам будь-якої галузі економіки забезпечити власний розвиток, і таким чином ефективність господарської діяльності.

УДК 657.004

Ганущак Т.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Київський університет ринкових відносин

МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Пріоритетним для організацій в умовах нестабільності, промислових шпіонажів, шахрайств, крадіжок, зростанні недобросовісної конкуренції, корупції, хабарництва, маніпулюванні фінансовими показниками є сфокусування своєї діяльності на запобігання шкоди активам підприємства, формування комплексної політики в області облікового забезпечення фінансової безпеки та реалізації заходів, спрямованих на запобігання доступу до даних бухгалтерського обліку, звітності.

Фінансова безпека підприємства відіграє важливу роль у процесі забезпечення функціонування, розвитку діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Саме тому необхідно дослідити підходи до визначення змісту поняття «фінансова безпека підприємства».

Таблиця 1.

Підходи до визначення змісту поняття «фінансова безпека підприємства»

Визначення підходу	Автори	Коротка характеристика змісту
Ситуаційний підхід	Спіфанов А.О., Пластун О.Л., Домбровський В.С., В.І. Куцик, А.І. Бартиш [1, с.22-23]	-сприяє ефективній діяльності суб'єкта підприємництва; - дозволяє на різних стадіях визначити проблемні місця в діяльності організації; - нейтралізує кризи та запобігає банкрутству
Суб'єктивний підхід	В.І. Куцик, А.І. Бартиш [2, с.254] Т.В. Клименко [3,с.248-249]	- забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру.
Ресурсно-функціональний	Т.В. Гаврилова [4, с.106]	- стан підприємства, при якому забезпечується його фінансова стійкість, завдяки необхідним фінансовим ресурсам реалізуються поставлені цілі, а контроль на усіх стадіях та грамотне розпорядження фінансовими ресурсами дають необхідну вигоду;
Нормативно-правовий	В.Г. Маргасова,	- стан суб'єктів підприємництва та держави, при якому забезпечується повноцінне використання

	А.В. Роговий [5, с.124]	всіх видів наявних ресурсів та вирішення поставлених задач, та створюються умови для повноцінного стратегічного розвитку в майбутньому; - створення умов функціонування, за яких фактично відсутня можливість спрямовувати фінансові потоки в закріплені законодавчими нормативними актами сфери їх використання, до мінімуму зниження можливостей зловживання фінансовими ресурсами.
Статистичний	Єпіфанов А.О., Пластун О.Л., Домбровський В.С., В.І. Куцик, А.І. Бартиш [6, с.22-23]	створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному і перспективному періодах.
Підхід стратегічної цілеспрямованості	Л.О. Матвійчук [7, с.135]	розвиток підприємства, відповідність його фінансово-економічних можливостей умовам, які склалися на ринках та в країні в цілому, а, отже, дає можливість об'єктивно оцінити правильність та доцільність обраної фінансової стратегії.

Головною ідеєю підходів до поняття фінансової безпеки є забезпечення комерційної таємниці у вигляді інформації, захищеності підприємства від негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, здатність швидко реагувати на зміни, вміння використовувати ресурси підприємства з метою стабільного функціонування підприємства в поточному і майбутньому періодах.

Важливе місце в механізмі розвитку фінансової безпеки займає облікова політика підприємства, що відображає всю його господарську діяльність і містить інформацію про рух грошових коштів.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. [8,9] Отже, підприємство як суб'єкт господарювання повинно відображати достовірну інформацію про свою виробничо-господарську діяльність, самостійно обираючи принципи, методи та процедури бухгалтерського обліку.

Прямуючи шляхом зближення з міжнародними стандартами формування фінансової звітності, національне бухгалтерське законодавство надає можливість підприємствам самостійно приймати рішення про встановлення облікової політики. Господарюючі суб'єкти повинні вести облік та складати звітність, виходячи з самостійно розробленої, залежно від особливостей діяльності та умов господарювання облікової політики, а не тільки на підставі норм, регламентованих державою. Необхідно чітко усвідомити, що підприємство, використовуючи різні методи бухгалтерської оцінки фактів господарського життя в абсолютно однакових господарських ситуаціях, може представити в бухгалтерській звітності зовсім різні результати господарсько-фінансової діяльності. Цей факт знецінює значення бухгалтерської фінансової звітності для зовнішніх користувачів, хоча й існують його об'єктивні передумови. [10, с.14-22]

Отже, облікове забезпечення є складовою інформаційного забезпечення фінансової безпеки підприємства. В свою чергу, останнє необхідно розглядати як сукупну інформаційну систему, що об'єднує методи, технології протидії екзогенним та ендогенним загрозам з врахуванням плинності часу; існує відсутність розуміння керівництва потреби облікового забезпечення інформаційної безпеки підприємства; використання облікової політики передбачає багатоваріантність відображення облікової інформації, що сприяє прийняттю невірних стратегічних та тактичних управлінських рішень. На нашу думку, керівництво має вживати наступних заходів з питань облікового забезпечення фінансової безпеки підприємства: підписання договору про комерційну таємницю; намагатися уникати бухгалтерських помилок, перекручувань; не дарувати, не передавати у спадщину засоби, що можуть містити конфіденційну облікову інформацію підприємства; для забезпечення цілісної системи фінансової безпеки необхідна чітка налагоджена взаємодія всіх структурних підрозділів; дотримуватися єдиних правил ведення бухгалтерського обліку.

Література:

1. Черниш О.В. Фінансова безпека підприємства в умовах кризового середовища/ О.В.Черниш, І.О. Тарасенко//Вісник Хмельницького національного університету. – Вип. 3 – Т.2. –2009. – с.117-119.
2. Єпіфанов А.О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ [Текст]: монографія/А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський. – Суми: ДВНЗ «УФБС НБУ», 2009. – 295 с.
3. Маргасова В.Г.Теоретичні засади визначення сутності поняття «безпека»/ В.Г. Маргасова, А.В. Роговий // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління – Вип.3(7) – 2010 – с.121-125.
4. Куцик В.І.Фінансова безпека підприємства як самостійний об'єкт управління: проблеми забезпечення/ В.І. Куцик, А.І. Бартиш//Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України.– Вип. 21.4 –2011. – с.250-255.
5. Гаврилова Т.В. Управління фінансовою безпекою підприємства/ Т.В. Гаврилова// Науковий вісник:Фінанси, банки, інвестиції– Вип.4 –2011– с.103-106.
6. Черниш О.В. Фінансова безпека підприємства в умовах кризового середовища/ О.В.Черниш, І.О. Тарасенко//Вісник Хмельницького національного університету. – Вип. 3 – Т.2. –2009. – с.117-119.
7. Клименко Т.В. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової безпеки підприємства /Т.В.Клименко// Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління – Вип.3(11) – 2011– с.246-249.
8. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/normativno-pravovi-akti-z-pitan-kpr/zakoni-ukraini/61759.html>
9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
10. Більботенко І.В. Облікова політика як елемент інформаційного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства/І.В. Більботенко// Вчені записки Університету «КРОК»/ Ун-т економіки та права «КРОК». – Вип. 1 (1997). – Вип. 20. – К., 2009. – с. 13-24.

ФІСКАЛЬНО-БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ МОЖЛИВОСТІ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Аналізуючи поточну економічну ситуацію можна констатувати, що економіка України знаходиться на даний час не в найкращому становищі. На це впливає низка об'єктивних та суб'єктивних чинників, серед яких чи не найвагомішим виступає неефективність державного управління. Це проявляється, зокрема, недієвою фінансово-бюджетною політикою.

Зміни у політиці Уряду, пов'язані з питаннями фінансово-бюджетної політики та неспроможність держави самостійно вирішити проблеми наповнення державного бюджету та фінансування видатків призводять до загострення загальноекономічних проблем. Циклічні коливання економіки, кризові ситуації на державному та міжнародному рівнях спричиняють розвиток гальмуючих процесів на усіх рівнях соціально-економічного життя країни та призводять до ускладнення ефективного управління державними фінансами.

Досягти позитивної динаміки економічного розвитку можливо заходами фінансово-бюджетної політики. Для цього у розпорядженні уряду є набір певних заходів, які спроможні вплинути на ділову активність та ринкову кон'юнктуру у потрібному напрямі. Шляхом регулювання бюджетних надходжень і видатків, а також зміни у рівнях оподаткування держава може безпосередньо впливати на сукупні попит і пропозицію. Дані заходи передбачають прямий нееквівалентний перелив фінансових ресурсів між економічними суб'єктами та державою та мають досить низький стимулюючий вплив на ділову активність учасників ринку, тому їх використання потребує досить обережного та виваженого застосування.

Заходи фінансово-бюджетної політики можуть забезпечити цілеспрямований вплив на стан господарської кон'юнктури, перерозподіл національного доходу, мобілізацію необхідних фінансових ресурсів для фінансування соціально важливих програм.

Водночас, необхідно розробити довгострокові заходи фінансово-бюджетної політики, які забезпечать покращення боргової ситуації у найближчі десятиліття та сприятимуть стабілізації державних фінансів загалом. У посткризовому періоді фінансово-бюджетна політика повинна бути спрямована на забезпечення передумов для відновлення економіки та стабільного економічного росту [1, с.23].

Дослідження макроекономічної ситуації, яка склалася в Україні, дозволяє зробити певні висновки щодо ефективності реалізації фінансово-бюджетної політики протягом останніх років.

Аналіз даних, наведених на рис.1, засвідчує циклічність розвитку економіки України та її чутливість до будь-яких впливів як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Саме тому, зусилля уряду повинні спрямовуватися на забезпечення позитивної динаміки приросту ВВП, що у поєднанні з регулюванням таких ключових економічних показників, як рівень інфляції, дефіцит бюджету, валютний курс, грошова маса, дозволить забезпечити позитивну траєкторію економічного розвитку нашої країни.

Дослідження наукових напрацювань з питань фінансово-бюджетного регулювання показує, що, зважаючи на економічну нестабільність, особливу увагу необхідно приділяти динаміці ВВП, грошової маси та індексу інфляції як головних індикаторів економічного розвитку.

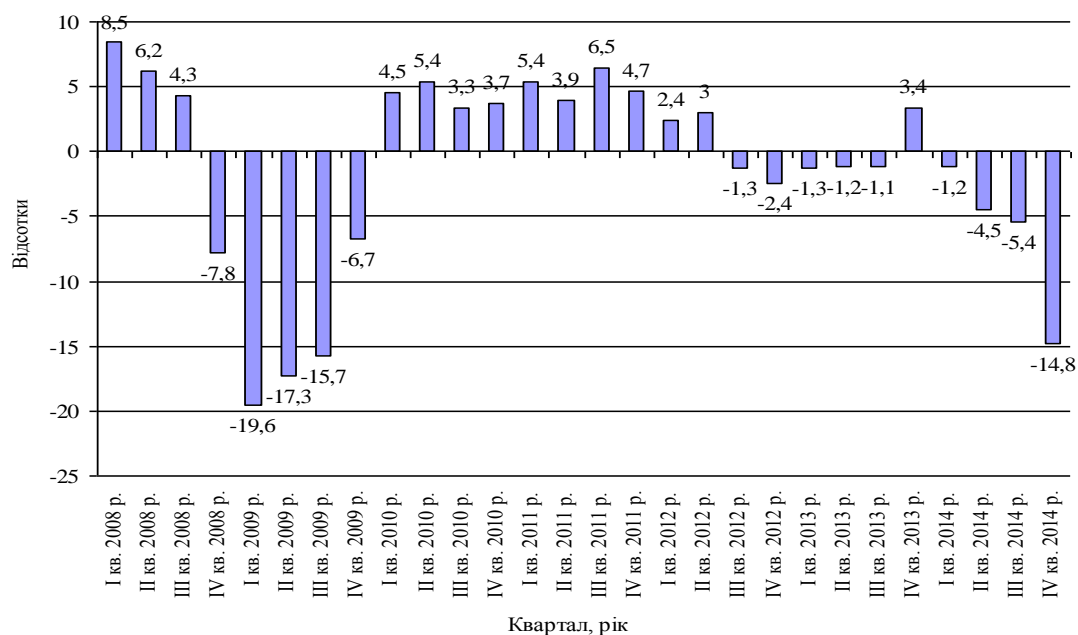

Рис. 1. Динаміка реального ВВП у 2008-2014 рр.

Джерело: побудовано на основі даних офіційного сайту НБУ

Аналіз динаміки монетарних та макроекономічних показників в Україні у 2000-2014 рр. (рис.2) підтверджує тезу про те, що означені показники перебувають у взаємозв'язку. Тому, встановивши адекватні монетарні та фінансові орієнтири, можливо досягти цінової стабільності, низької дефіцитності бюджету, підвищити рівень монетизації економіки, зміцнити довіру до банківського сектору, створити передумови для економічного піднесення країни.

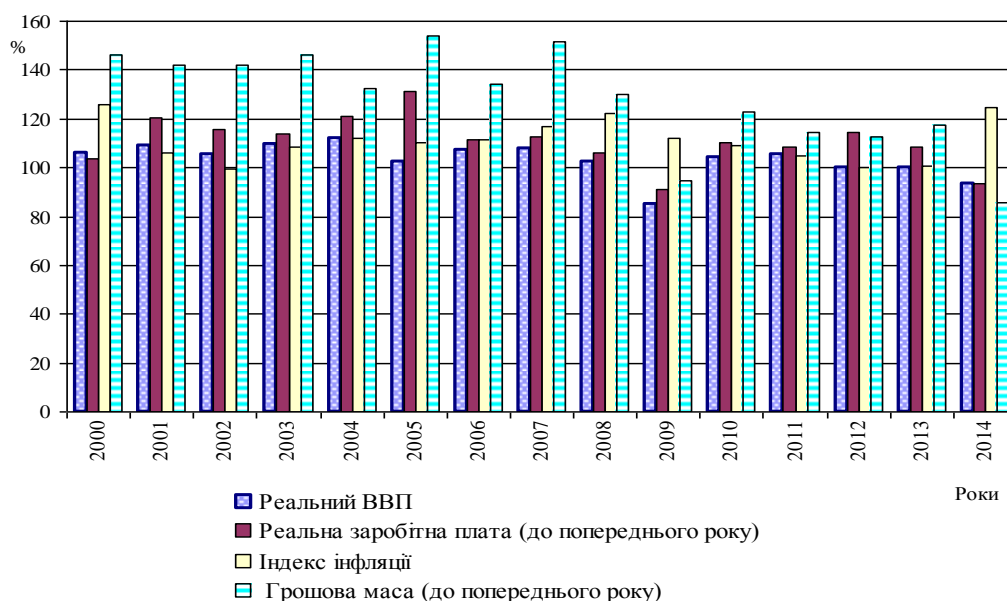

Рис. 2. Динаміка монетарних та макроекономічних показників в Україні в 2000-2014 рр. (на кінець періоду), %

Джерело: побудовано на основі даних офіційного сайту НБУ

Серед переваг застосування заходів фінансово-бюджетної політики порівняно з іншими інструментами економічної політики держави, зокрема монетарним регулюванням, можна виокремити:

- більш прямий і відчутний вплив на активність економічних суб'єктів;
- більша передбачуваність реакції ринкової кон'юнктури порівняно з монетарними заходами;
- коротший часовий лаг прояву результатів впливу на економічні процеси, ніж у монетарних заходів [2, с.411-412].

Для забезпечення цілей економічної політики Уряд має перш за все використовувати інструменти фінансової, бюджетної політики, політики доходів тощо, потенціал впливу яких на економічне зростання використаний ним ще не повною мірою. Це має стати підґрунтям для підвищення внутрішнього попиту на гроші, що забезпечить високі темпи розвитку економіки та прискорить її демонетизацію [3, с. 101].

В умовах економічної кризи, падіння обсягів виробництва ВВП найважливішим завданням фінансово-бюджетної політики повинно стати врегулювання системи оподаткування. Всі заходи та зусилля уряду повинні спрямовуватися на те, щоб існуюча фінансова система не стримувала економічного зростання та не спотворювала пропорцій, встановлених між окремими секторами або галузями економіки в результаті дії ринкових сил. Важливо розставити акценти таким чином, щоб не просто зібрати якомога більше податків, а розширити базу оподаткування.

Регулювання економіки за допомогою фінансової політики є важелем впливу, який перебуває в руках уряду. Тому, в умовах загострення кризових явищ урядові рішення щодо видатків та оподаткування повинні змінюватися, щоб впливати на рівноважний реальний ВВП з метою недопущення бюджетної кризи та економічного занепаду країни. З огляду на зазначене, ключовим завданням має стати формування такої фінансово-бюджетної політики, яка дасть поштовх до економічного піднесення держави та дозволить вирішити існуючі соціальні проблеми. Саме за допомогою цілеспрямованого застосування заходів фінансового регулювання уряд може впливати на структуру національної економіки, регулювати циклічні коливання, боротися з безробіттям, збалансувати державні фінанси, керувати інфляційними процесами, а відтак – сприяти економічному зростанню.

Література:

1. Бенч Л.Я. Фінансово-бюджетна політика у кризовому та посткризовому періодах: реалії та перспективи / Л.Я. Бенч // Наукові записки. Серія "Економіка". – 2011. – Випуск 17. – С.17-24.
2. Центральний банк та грошово-кредитна політика: [Підручник] / [Кол. авт.: А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна, М.І. Савлук та ін.]; За ред. д. е. н., проф. А.М. Мороза і к.е.н., доц. М.Ф. Пуховкіної. – К.: КНЕУ, 2005. – 556 с.
3. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін [Монографія] / За ред. В.С. Стельмаха. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. – 404 с.

МЕТОД ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО РЕЙТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасній світовій практиці немає єдиної стандартизованої системи оцінки кредитоспроможності підприємства. Комерційні банки застосовують різні методи і засоби аналізу кредитоспроможності. Серед причин такого різноманіття можна виділити декілька: різну ступінь довіри до кількісних і якісних методів оцінки факторів кредитоспроможності, особливості історично сформованих індивідуальних принципів, культуру кредитування та практику оцінки кредитоспроможності, використання певного набору інструментів мінімізації кредитного ризику. Так, деякі банки зупиняються на простому розрахунку фінансових коефіцієнтів, а інші привласнюють кредитні рейтинги і розраховують рівень кредитного ризику позичальника.

Основний показник кредитоспроможності позичальника – його кредитний рейтинг, при присвоєнні якого банки розподіляють позичальників по декількох класах. За даними, наведеними Базельським комітетом, банки в середньому використовують 10 різних класів оцінки кредитоспроможності [1]. Кредитний рейтинг застосовується для моніторингу фінансового стану позичальника та прогнозу якості портфеля кредитування.

Одним з найважливіших джерел інформації про кредитоспроможність позичальника вважається завірена аудиторами бухгалтерська звітність підприємства, яка свідчить про фінансово-економічний стан підприємства і дозволяє розраховувати необхідні для визначення рейтингу показники.

До числа основних особливостей аналізованих даних відносяться:

1) відсутність кваліфікованої вибірки підприємств з апріорно відомим розбиттям підприємств на задане число класів кредитоспроможності та відсутність статистики з банкрутств підприємств;

2) склад і форма представлення вихідних показників фінансового стану підприємств в рамках системи моніторингу;

3) наявність спостережень (аномальних і екстремальних), які різко виділяються, обумовлених як особливостями розрахунку використовуваних показників, так і технічними похибками даних;

4) неоднорідність даних за такими факторами, як галузева приналежність підприємств, розмір і термін функціонування підприємств (протягом усього періоду дослідження), тощо;

5) динамічний характер статистичних даних з різним інтервалом (річний, квартальний) реєстрації.

Вибір методів і алгоритмів для оцінки кредитного рейтингу підприємства в рамках пропонованої методики обумовлений особливостями використовуваних статистичних даних.

Статистичні моделі оцінки кредитоспроможності – процес присвоєння кредитного рейтингу на основі кількісного статистичного аналізу. Такі моделі засновані на розрахунку кредитного рейтингу за певною формулою та включають в основному кількісні фактори (фінансові коефіцієнти) і деякі якісні фактори (але стандартизовані та приведені до кількісного значення аспекти діяльності позичальника). Умовно процес оцінки за статистичною моделлю проходить в 3 етапи. Спочатку визначаються змінні, що впливають на значення рейтингу. Після цього на

основі ретроспективних статистичних даних визначається вплив кожного з факторів на рівень кредитоспроможності, що відбивається у вазі коефіцієнта. На заключному етапі визначається вага поточних змінних згідно ступеня впливу і присвоюється деякий рейтингове значення. Різна величина рейтингу відповідає різним класам кредитоспроможності підприємства.

Проте використання статистичної моделі не враховує вплив на кредитний рейтинг цілого ряду якісних факторів. Експертна оцінка на відміну від статистичних моделей (з чітко визначеним набором фінансових показників) має на увазі деяку свободу при аналізі звітності. Для проведення якісної оцінки необхідні дані ретроспективного аналізу. У разі формування кредитного рейтингу пильну увагу слід приділяти питанням кредитної історії позичальника: фактам прострочення позикової заборгованості, частотою звернень за кредитом, лімітам кредитування; однак тільки найбільш великі банки можуть використовувати дані власного кредитного портфеля. Крім того, необхідно враховувати не тільки фінансовий стан підприємства, але й перспективи та можливості розвитку бізнесу: параметри, що характеризують стан активів підприємства (рівень зносу та оновлення основних виробничих фондів, кадровий потенціал, тощо), і показники стратегічного планування (показники інноваційного розвитку, ділову репутацію).

Моделі безпосередньо експертної оцінки за матеріалами західних джерел використовуються майже половиною банків при аналізі кредитоспроможності великих і середніх позичальників. При проведенні такого виду оцінки визначити вплив фактору на величину кредитного рейтингу практично неможливо, тому аналітики розраховують фінансові коефіцієнти, проте значення даних показників інтерпретуються по кожному позичальнику індивідуально. Згідно з оцінками Базельського комітету, приблизно 1/5 частина банків використовують дану модель при аналізі кредитоспроможності великих підприємств [1].

На наш погляд, доцільно оцінювати кредитний рейтинг підприємства на основі аналізу як якісних так і кількісних факторів. До якісних чинників відносять: аналіз і прогноз розвитку галузі; технологічні нововведення в галузі; становище підприємства на галузевому ринку; диверсифікацію діяльності. Серед кількісних чинників виділяють: показники грошового потоку і ліквідності; структуру капіталу підприємства; фінансову незалежність, тощо. Присвоєння кредитного рейтингу в даному випадку являє собою модель безпосередньої експертної оцінки, тому реальний внесок показників у значення рейтингу визначається на розсуд оцінювача.

Важливо відзначити, що оцінка кредитоспроможності позичальника являє собою комплексний, складний процес, який включає в себе оцінку як кількісних показників, які, як правило, легко піддаються вимірюванню, так і якісних показників, які з великими труднощами піддаються вимірюванню [2]. Одним з перспективних напрямків дослідження теоретичних основ оцінки якісних факторів кредитоспроможності позичальників є використання нейромережевих технологій.

Нейронні мережі являють собою один з новітніх інструментів економіко-математичного моделювання, здатний відтворювати складні нелінійні залежності. Використання нейронних мереж для присвоєння рейтингу дозволяє подолати усталену думку про лінійної залежності показників і рейтингу та перейти до моделювання нелінійних зв'язків.

Вивчення нелінійних зв'язків відбувається під час навчання мережі, найбільш вживаним алгоритмом якого вважається метод зворотного поширення. При зіставленні на етапі навчання мережі фінансових показників позичальника і значення його кредитного рейтингу, отримані залежності можуть застосовуватися в подальшому аналізі нових позичальників.

При навчанні можна спиратися як на кількісні, так і на якісні показники, що дозволяє практично виключити виникнення помилок суб'єктивного оцінювання. Тому нейронні мережі є якісно новим і досить надійним засобом оцінки кредитоспроможності.

Використання нейронних мереж як інструмент оцінки кредитоспроможності позичальників також не позбавлений недоліків. Перш за все, сам процес вирішення завдань за допомогою нейронних мереж, починаючи від збору даних і закінчуючи їх застосуванням на практиці досить трудомісткий. На цьому етапі найскладнішим вважається визначення вхідних параметрів для нейромереж, насамперед через невизначеність зв'язку прогнозованого показника з наявними даними. З метою уникнути помилок у взаємозв'язках часто використовується надлишкова кількість вхідних даних, внаслідок чого виникає перевантаження мереж, що ускладнює їх роботу.

Одним з рішень цієї проблеми є використання генетичного алгоритму для відбору вхідних даних, який схожий з природним відбором в природі. Чим інформативніші параметри використано, тим більше можливостей отримати надійний результат. Потім відбувається зміна певних показників і в результаті вони стають все більш і більш інформативними. Результатом навчання нейромереж є установка існуючої залежності між змінними. На підставі даних залежностей будується подальша робота нейронної мережі та її участь в оцінці кредитного рейтингу підприємства.

Таким чином, найбільший інтерес представляє розробка рейтингових моделей, побудованих із застосуванням математико-статистичного апарату. Як показують дослідження, застосування нейронних технологій є перспективним напрямком з метою вирішення проблеми визначення оцінці кредитного рейтингу. До основних переваг нейронних мереж стає їх здатність ефективно налаштовуватися за рахунок методу зворотного поширення помилки, що забезпечує високу точність проведення поділу підприємства по класах, а також здатність поєднувати в собі, як можливості системи штучного інтелекту, так і можливості нечітко-множинних алгоритмів. Саме такі моделі дозволяють розробляти гнучкі класифікаційні шкали з довільним числом градацій, використовувати додаткову актуальну інформацію, а також враховувати особливості окремих галузей економіки.

Література:

1. International convergence of capital measurement and capital standards: A Revised Framework. – Basel Committee on Banking Supervision, 2004
2. Нейронная сеть как инструмент оценки кредитоспособности заемщика // <http://uchebnik.biz/book/627-bankovskoe-delo-sovremennaya-sistema-kreditovaniya/15-26-nejronnaya-set-kak-instrument-ocenki-kreditosposobnosti-zaemshhika.html>
3. Зайченко Ю.П. Оценка кредитных банковских рисков с использованием нечеткой логики// Системні дослідження та інформаційні технології. – 2010. – № 2. – с. 37-54.
4. Бамадио Б. Применение нейросетевых технологий для оценки кредитоспособности предприятий [текст] / Б. Бамадио, Е.А. Семенчин // <http://www.rae.ru/fs/pdf/2013/11-4/33177.pdf>
5. Система статистических кредитных рейтингов предприятий: методика построения, верификации и применения / В.И. Малюгин, Н.В. Гринь, П.С. Милевский, А.И. Зубович. // http://www.nbrb.by/bv/arch/suppl_5.pdf

МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ

Масштабність та суперечливість перетворень, які охопили усі сфери життєдіяльності українського суспільства, вимагають переосмислення тієї ролі, яку має відігравати держава в сільськогосподарських процесах. Незважаючи на значний доробок економічної науки, проблема співвідношення ринкових і бюджетних механізмів координації все ще залишається актуальною. Відразу зауважимо, що взаємодія ринкових і державних регуляторів в економіці – це проблема, яку намагалося вирішити не одне покоління представників економічної науки.

«Для того, щоб підійняти країну із самого низького ступеня варварства до найвищого ступеня добробуту потрібні лише мир, легкі податки і терпимість в управлінні – все інше забезпечить природний рух речей», - проголошує автор «Багатства народів» [1]. З цієї теорії власне, і розпочинається розуміння ринкової економіки як самостійної й самодостатньої сфери суспільства, що діє за своїми законами і володіє власними організуючими елементами. За таких умов економіка, поряд із широким комплексом інститутів, відносин, цінностей громадянського суспільства майже до XIX ст. розглядалася як сфера, в яку держава не має права втручатися. Однак, вже з другої половини XIX ст. ідея нічим не обмеженого ринку починає втрачати своїх прихильників. На тлі загострення соціально-економічних суперечностей спочатку виникають марксистські теорії, у яких стихія ринку обмежується плановим соціалістичним порядком, а дещо пізніше – з'являються концепції посилення ролі держави Дж. Кейнса і У. Беверіджа [2]. Перший із названих теоретиків є автором теорії цілеспрямованих заходів економічної політики, що застосовуються державою з метою регулювання економіки, другий – фундатором системи соціальних видатків, через які держава перерозподіляє кошти між членами суспільства заради досягнення соціального ефекту.

У подальшому тоталітарні тенденції, які набували все більшої сили у соціалістичних країнах, викликали нову хвилю ідей, в яких заново розкривалися ліберальні цінності. Так, найбільш відомий теоретик даного періоду Ф. Хайєк стверджує, що тільки через цінові сигнали ринку, зміну попиту і пропозиції економічні агенти отримують інформацію про уподобання споживачів і технологічні можливості виробництва, про найбільш прибуткові сфери вкладання капіталу [3]. У силу цього будь-які форми централізованого планування економіки, рівно як і перебільшення ролі розуму у формуванні суспільних інститутів, кваліфікуються вченими як «згубна самовпевненість».

Незважаючи на принципові сутнісні відмінності ринкові і бюджетні механізми багато в чому носять взаємодоповнюючий характер. Вони поєднуються між собою і переходять один в одного, складають близький до оптимального певний симбіоз, чим, власне, і зумовлюється висока ефективність моделі змішаної економіки. Однак, як свідчить історія, шлях до такого симбіозу лежить через диспропорції і суперечності, вирішення яких відбувається у процесі становлення рівноваги між саморегулюванням і регулюванням під впливом цілої низки чинників. Підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції перебуває в прямій залежності від її стабільності. Забезпечення сталого розвитку виробництва - основа всієї системи відтворювальних відносин у сільськогосподарській галузі України.

Реформування міжгалузевих відносин у напрямі більш суттєвої підтримки розвитку аграрної економіки та стимулювання позитивних соціально-економічних процесів на селі є, і передусім в умовах фінансової кризи, невідкладним завданням фінансово-економічного блоку системи управління державою.

Стан забезпеченості аграрної сфери АПК України складною сільгосптехнікою залишається на дуже низькому рівні, а здійснюване оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств не дає змоги забезпечити конкурентоспроможність аграрного виробництва. До того ж низький рівень організаційно-технічного управління та наукових розробок щодо сільськогосподарської техніки спричиняє відставання технічного рівня вітчизняного сільгоспмашинобудування від рівня кращих світових зразків техніки як за техніко-експлуатаційними параметрами, так і за відповідними ціновими показниками. Водночас, незважаючи на значну потребу сільського господарства у складній сільськогосподарській техніці, залишки готової продукції на вітчизняних підприємствах-виробниках стали звичайним явищем.

Відсутність системи внутрішнього контролю з боку Міністерства аграрної політики та продовольства України як головного розпорядника за рухом бюджетних коштів та контролю з боку Міністерства фінансів України за ефективністю витрачання коштів на часткову компенсацію вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, а також відсутність дієвого механізму контролю за використанням комерційних кредитів аграрними підприємствами з боку державних органів виконавчої влади на регіональному рівні приводять до зниження результативності державної підтримки технічного переоснащення аграрного виробництва через механізми часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки та пільгового середньо- та довгострокового кредитування [4]. Але, крім недостатнього з фінансування, є суто організаційні проблеми, тому особливої актуальності в сучасних умовах господарювання набуває проблема вдосконалення організаційного механізму фінансового лізингу, особливо на рівні регіонального АПК.

Досвід багатьох країн свідчить, що унікальним фінансовим механізмом забезпечення постійного оновлення техніки та технології підприємств при мінімальних фінансових витратах користувачів є фінансовий лізинг. Але в Україні фінансовий лізинг до цього часу ще не зайняв належного місця. Навіть у кращі часи лізингові інвестиції в технічне переозброєння сільськогосподарського виробництва не перевищували 12% обсягу фактичних витрат на придбання техніки й 2% обсягів, необхідних для простого відтворення наявного парку машин.

Для вдосконалення правового механізму державного регулювання фінансового лізингу в аграрній сфері України доцільно зробити таке: для більш ефективного використання державних коштів доцільно об'єднати три державних програми технічного забезпечення села: фінансовий лізинг, 30% відшкодування вартості складної сільгосптехніки й часткову компенсацію відсоткових ставок коротко- і середньострокових кредитів. Крім того, необхідно закріпити реалізацію цих програм за НАК «Укراгролізинг»; уточнити термін «сільськогосподарське підприємство» та внести зміни у відповідні закони України; змінити Порядок використання коштів державного бюджету, що спрямовуються на часткову компенсацію вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2004 р. № 959; внести зміни в нормативно-правову базу, яка регулює міжнародний лізинг тощо.

Література:

1. Національна економіка: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] [Біло цер-Н 35 ківець В. В., Завгородня О. О., Лебедева В. К. та ін.]; За ред. В. М. Тарасевича — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 280 с. — ISBN 978-966-364-811-8.
2. Економічна теорія. Політекономія : [підручник] / за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання-Прес, 2008. – 330 с.
3. Мочерний С. В. Економічна теорія / С. В. Мочерний. – К. : Знання-Прес, 2007. – 270 с.
4. Мельник І.М. Проблеми ринкової трансформації економіки України [Електронний ресурс] / І.М. Мельник. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlca/Ekon/2009_30/21.pdf.

УДК 336.279:334.716

Горпинченко К. М.,
асистент кафедри фінансів і кредиту,
Хоменко Р. С., магістр,
Полтавська державна аграрна академія

ПРОГНОЗУВАННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Умови ринкової економіки передбачають боротьбу учасників за місце на ринку збуту продукції, надання послуг чи виконання робіт. Але не всі підприємства витримують конкурентну боротьбу, і тому виникає загроза їхнього банкрутства. Таким чином, здійснюючи свою діяльність, підприємства повинні водночас контролювати ризик втрати платоспроможності, щоб мінімізувати ймовірність банкрутства.

Засновниками розробки і розвитку оцінки фінансового стану неплатоспроможних підприємств вважають представників англо-американської школи: Р. Фоулк, Дж. Кеннон, Р. Сміт, Дж. Харріган. Серед вітчизняних та зарубіжних науковців, які приділили значну увагу дослідженню питань, пов'язаних з діагностикою банкрутства, слід виділити таких як І. Т. Балабанов, Т. Г. Бень, Л. А. Бернстайн, Ю. Брігхем, Л. Гапенські, Т. О. Доценко, Т. Р. Карлін, А. П. Ковальов, М.Я. Коробов, М. Н. Крейніна, Л. А. Лахтіонова, Т. І. Лепейко, І. В. Стасюк, В. В. Прохорова, Т. Г. Рязєва, Р. П. Холт та інші.

Одним із завдань фінансового аналізу підприємств є своєчасне виявлення ознак їх можливого банкрутства для своєчасного формування системи заходів із нейтралізації негативних тенденцій розвитку фінансової кризи на підприємстві. Варто зазначити, що сучасна економічна наука має велику кількість різноманітних прийомів і методів прогнозування для оцінки потенційної загрози банкрутства, але в достатній мірі не опрацьовано методи прогнозування банкрутства та показників платоспроможності вітчизняних підприємств в сучасних умовах.

В умовах динамічних змін в економічному середовищі все більшу роль відіграє експрес-діагностика ймовірності банкрутства підприємства як засобу попередження можливих підприємницьких ризиків. Прогнозування банкрутства має на меті ідентифікацію потенційної загрози банкрутства для своєчасного формування заходів з нейтралізації негативних тенденцій розвитку фінансової ситуації на підприємстві.

Прогнозування ймовірності потенційного банкрутства підприємства доцільно починати із аналізу неформалізованих критеріїв, серед яких виділяють основні та допоміжні.

До основних відносяться показники з несприятливим рівнем або динамікою, які свідчать про можливі фінансові ускладнення, що в найближчій перспективі може призвести до банкрутства [2, с. 103]. До них відносяться: перевищення критичного рівня простроченої кредиторської заборгованості; невиконання зобов'язань перед інвесторами, кредиторами, акціонерами; висока частка простроченої дебіторської заборгованості; тенденція зниження коефіцієнта автономії і досягнення його критичного рівня (0,5); низькі значення показників ліквідності та платоспроможності; дефіцит власних оборотних активів; низький рівень прибутковості або збитковості діяльності тощо.

До допоміжних критеріїв можна віднести показники, несприятливий рівень або динаміка яких не є підставою для розгляду поточного фінансового стану як критичного, але вони сигналізують про можливість різкого його погіршення, якщо не вжити термінових запобіжних заходів. До них належать: низька диверсифікація в діяльності підприємства; недостатня увага до технічного і технологічного оновлення; непередбачлива інвестиційна політика; втрата ключових партнерів тощо.

З метою своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу у прибутково працюючого суб'єкта підприємницької діяльності і вжиття випереджувальних заходів, спрямованих на запобігання банкрутству, проводиться систематичний (щоквартальний) експрес-аналіз фінансового стану підприємств за допомогою коефіцієнта Бівера, який визначається як відношення різниці між чистим прибутком та амортизацією до суми поточної та довгострокової кредиторської заборгованості. Ознакою формування незадовільної структури балансу є такий фінансовий стан підприємства, коли на протязі тривалого проміжку часу (1,5-2 роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2.

Однак, застосування коефіцієнта Бівера можливе лише для прибуткових підприємств. Виникає питання, як бути з тими суб'єктами господарювання, які у звітному році отримали збиток? Звичайно, прибуток виступає джерелом поповнення високоліквідних активів, але, як стверджують науковці, прямої залежності між фінансовим результатом і ймовірністю банкрутства немає.

Однією із основних задач прогнозування ймовірності банкрутства є визначення стадії банкрутства, на якій знаходиться підприємство. Єдиного підходу серед вчених-економістів з приводу цього питання немає. Однак, заслуговує на увагу нова методика діагностики банкрутства українських підприємств, що максимально враховує вимоги законодавства щодо банкрутства відносно таких дій боржника, фінансовому стану якого притаманні ознаки неплатоспроможності.

В міжнародній практиці для прогнозування банкрутства широко використовується мультиплікативний дискримінантний аналіз. Його суть полягає в тому, що за допомогою математично-статистичних методів будується функція та обчислюється інтегральний показник, на підставі якого з певною ймовірністю можна передбачити банкрутство підприємства. Однією із найбільш поширених моделей прогнозування банкрутства суб'єкта господарювання є модель Альтмана. Але практичне використання індексу Альтмана для українських підприємств обмежується вимогою мати ринкову оцінку власного капіталу. Тому, враховуючи недостатню розвиненість фондового ринку України, для вітчизняних підприємств найбільш прийнятною є модель, яка запропонована ним ще у 1983 р.

Крім показника Альтмана для прогнозування банкрутства підприємств в закордонній практиці використовуються й інші моделі – Спрінгейта, Чессера, Фулмера, тести на ймовірність банкрутства Лису та Таффлера тощо. Цікавою є універсальна дискримінантна функція, яку побудовано згідно з кількома методиками прогнозування банкрутства [3, с. 177].

Застосування інтегрального підходу при оцінці та прогнозуванні фінансового стану підприємств значно підвищує якість аналізу та об'єктивність його висновків, дозволяє досить швидко виявити потенційних банкрутів. Але відносно українських аграрних підприємств він не даватиме достовірної інформації, оскільки дані моделі розраховані для зарубіжних підприємств. Використання даних моделей дає змогу з високим рівнем ймовірності спрогнозувати майбутній фінансовий стан підприємства. Але точність оцінювання за використання пропонованих моделей є дещо нижчою, ніж у разі застосування відповідних галузевих алгоритмів.

Водночас, орієнтуватись при прогнозуванні лише на один критерій з позиції теорії на практиці не завжди виправдано. Тому використання вище названих моделей повинно бути однією із складових аналізу ймовірності банкрутства і доповнюватись іншими методами.

Таким чином, проаналізовані вітчизняні та зарубіжні багатофакторні моделі (Альтмана, Спрінгейта, тести на ймовірність банкрутства Лису та Таффлера, показник діагностики платоспроможності Конана і Гольбера, універсальна дискримінантна функція, коефіцієнт Бівера, методика визначення стадії неплатоспроможності, типу фінансової стійкості) повинні бути основою при комплексному підході прогнозування банкрутства. На нашу думку, проведення своєчасної та якісної діагностики та прогнозування можливого настання банкрутства за допомогою даних показників – основне завдання у системі управління підприємством як у стабільному, так і кризовому стані. Що ж до вдосконалення існуючих методів попередження банкрутства та побудови нових спеціальних критеріальних моделей, які б забезпечили підвищення точності здійснюваних розрахунків, то необхідно формувати статистичну базу стосовно рівня та динаміки показників підприємств – потенційних банкрутів.

Література:

1. Лепейко Т. І. Аналіз сучасних методик прогнозування ймовірності банкрутства підприємств / Т. І. Лепейко, Т. О. Доценко // Фінансово-кредитна діяльність : збірник наукових праць. – 2011. – № 1. – С. 20–25.

2. Прохорова В. В. Прогнозування банкрутства як складова антикризового фінансового управління / В. В. Прохорова, О. С. Крупчатніков // Економічний простір. – 2009. – № 23/2. – С. 103–109.

3. Рязяєва Т. Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства / Т. Г. Рязяєва, І. В. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3. – С. 177–181.

УДК 336.142.3 (477)

Гусар М.К., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри фінансів Лінтур І.В.,
Мукачівський державний університет

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

На сьогоднішній день місцеві бюджети посідають важливе місце в економічному та соціальному житті суспільства, що знаходить відображення у різноманітних зв'язках, які виникають у процесі їх формування та використання. Суттєвого значення набуває

використання місцевих бюджетів як найдієвішого інструменту управління економікою і важливої основи фінансового забезпечення повноважень держави та місцевих органів влади у процесі виконання їхніх повноважень. Розвиток місцевих бюджетів повинен стати визначальним напрямком соціально-економічного розвитку держави, оскільки місцеві бюджети є тим важелем, який дозволяє розв'язати економічні проблеми регіонів та забезпечити їх сталу життєдіяльність.

Нині вирішальне значення для забезпечення фінансової основи місцевого самоврядування мають здебільшого доходи місцевих бюджетів. Вони виконують важливу роль у соціально-економічному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації, також фінансуються різноманітні молодіжні програми, видатки по упорядкуванню населених пунктів. Отже, саме місцеві бюджети – це запорука ефективної праці органів місцевого самоврядування.

На жаль, сучасний стан місцевих бюджетів виглядає не найкращим чином, що заважає виконанню покладених на органи місцевої влади складних завдань: мізерність власних доходних джерел, майже повна залежність від державного бюджету, непрозорість бюджетних відносин у наданні фінансової допомоги з центру, відсутність стимулів у додатковому одержанні доходів та економічному витрачанні бюджетних коштів.

Незважаючи на значну кількість досліджень, проблеми формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів є малодослідженим та потребують проведення подальших досліджень у зв'язку з внесенням змін до податкового та бюджетного законодавства.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану формування та ефективного використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів.

На сучасному етапі розвитку економіки України, питання, пов'язані з особливостями формування доходів місцевих бюджетів мають важливе практичне значення. Це пов'язано, насамперед, з процесом децентралізації бюджетної системи України. Адже фінансова децентралізація є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади. Це означає, що кожен орган влади повинен володіти своїми фінансовими джерелами, достатніми для організації управління економікою і соціальною сферою на своїй території. Місцеві бюджети – це важлива ланка фінансової системи, яка передбачає розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту (ВВП) між галузями економіки, верствами населення й територіями з метою підвищення ефективності економіки та добробуту громадян.

Сутність фінансового забезпечення місцевих органів влади являє собою сукупність заходів щодо акумуляції, розподілу та використання фінансових ресурсів з метою створення умов, що сприяють нормальному здійсненню економічних процесів на відповідній території, реалізації запланованих соціальних програм, проектів, та запобіганню і усуненню порушень при використанні фінансових ресурсів. Фінансові ресурси місцевих органів влади – це фонди коштів, що створюються і використовуються на соціальний і економічний розвиток регіонів.

Фінансова незалежність місцевих органів влади є найважливішим критерієм демократичного розвитку держави. Прийняття бюджетного кодексу заклало нові підвалини для розвитку місцевої автономії та пошуку нових джерел формування доходів місцевих бюджетів відповідно до вимог Європейської хартії про місцеве самоврядування [1].

Конституцією України (стаття 142) визначено, що матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих

бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних та обласних рад. Територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби. Держава бере участь у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування, фінансово підтримує місцеве самоврядування [2].

Питання децентралізації влади в Українській державі вже давно набуло першочергового значення. Планується, що з його вирішенням державотворчий процес в Україні вийде на новий етап свого розвитку. Децентралізація – це передача значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. Так, аби якомога більше повноважень мали ті органи, що ближче до людей, де такі повноваження можна реалізовувати найбільш успішно. Метою політики здійснення децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні.

Основними завданнями децентралізації фінансових ресурсів місцевих бюджетів і самих місцевих бюджетів є:

- передача більшості повноважень від органів виконавчої влади на рівень територіальних громад і закріплення за ними достатньої кількості фінансових ресурсів.
- чітке розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також між різними рівнями органів місцевого самоврядування.
- зміна системи оподаткування, при якій змінюються питомі надходження на користь місцевих бюджетів;
- зміну трансфертної політики;
- надання органами місцевого самоврядування більших повноважень в напрямку розробки та реалізації різноманітних програм соціально – економічного розвитку.

Зміна податкової системи на користь місцевого самоврядування забезпечить достатню наповненість для забезпечення місцевих бюджетів.

Згідно програми децентралізації фінансових ресурсів до 25% податку на доходи фізичних осіб переходить у доходи місцевих бюджетів;

- Частина податку на прибуток підприємств (від 10% до 25%)
- Екологічний податок (частково);
- Єдиний податок (повністю);
- Земельний податок (повністю).

Але настає момент, коли регіони повинні запрацювати не лише формально, необхідно створити або відновити існуючі джерела існування – надходження та доходи місцевих бюджетів, які спроможна забезпечити лише реальна економіка.

Майже в кожному регіоні є чималі резерви, які потребують ефективного їх використання. Органи місцевого самоврядування повинні звернути особливу увагу та направити всі зусилля для того, щоб наявні економічні резерви запрацювали, сприяти створенню нових, ефективних економічних суб'єктів. Сучасні програми розвитку місцевих бюджетів потребують чималих змін. Практично всі існуючі - направлені на бюджетне проїдання та абсолютно не передбачають ефекту розвитку у майбутньому.

Як один із варіантів - може бути запропонована розробка програми сприяння молодим, ефективним менеджерам-підприємцям, які спроможні започаткувати власну справу та гарантуватимуть її розвиток. На конкурсній основі необхідно із місцевих бюджетів надавати цільові безвідсоткові позики та сприяти наданню кредитів в

різноманітних фінансових установах. Залученню до проекту повинні підлягати виключно пропозиції у виробничій сфері. Такий крок сприятиме економічному покращенню в майбутньому, залучить талановитих молодих менеджерів та створить тісну співпрацю влади із суб'єктами фізичної економіки, яка, в свою чергу, дасть поштовх розвитку всіх інших сфер діяльності, зокрема й розвитку інфраструктури.

Місцева влада має чітко розрізняти процеси спрямування бюджетних коштів на споживання та розвиток. Сьогодні бюджетні ресурси органів місцевого самоврядування спроможні ледь покрити лише утримання бюджетних установ. Внаслідок гострого дефіциту коштів, наше керівництво значно скорочує видатки розвитку, а часто взагалі відмовляється від їх проведення. Дефіцит поточного бюджету з часом переростає в хронічний, оскільки видатки споживання не призводять до інвестиційної віддачі.

Досягти ефективного функціонування місцевого самоврядування і використання фінансових ресурсів в Україні можна за умови подальшої децентралізації владних повноважень з одночасним розширенням фінансової автономії та поступової передачі фінансових ресурсів, які формуються у відповідних територіальних громадах, у повне володіння їх органів управління. Удосконалення розподілу повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також розподілу джерел бюджетних надходжень має здійснюватись у напрямі заохочення місцевих органів влади до збільшення надходжень в бюджет, чіткого розподілу повноважень, посилення відповідальності місцевих органів за наповнення та використання ресурсів місцевих бюджетів. Необхідно чітко розподілити компетенції між органами центральної влади, регіонального та місцевого самоврядування і поступово переходити до децентралізації державних фінансів. На державному рівні повинні фінансуватися лише ті видатки, котрі пов'язані з забезпеченням загальнодержавних потреб. Фінансові проблеми місцевого рівня ефективніше вирішують місцеві органи влади за рахунок коштів власних бюджетів.

Подальші дослідження в предметній галузі можуть спрямовуватись на вдосконалення механізмів державного управління у напрямі підвищення ефективності формування та використання місцевих бюджетів з метою стійкого зростання добробуту населення.

Література:

1. Бюджетний кодекс України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

УДК336.27:336.71:330.101.542(043.2)

Задерака Н.М.,
асистент кафедри фінансів, обліку і аудиту,
Білковська Д.І., студентка
Національного авіаційного університету

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ

Значний внесок у формування конкурентоспроможності країни вносять великі підприємства, корпорації. Для зростання і підвищення конкурентоспроможності

виробництва великим підприємствам необхідно віддавати значну частину напрямів своєї діяльності на аутсорсинг, субконтракт на основі тендеру, а також малим підприємствам.

Велику роль у системі підтримки малого підприємництва відіграє вдосконалення фінансово-кредитного механізму, завдяки чому можна збільшувати кількість малих підприємств у нашій країні, що в кінцевому підсумку позитивно позначиться на конкурентоспроможності України на світовому ринку.

Найважливішим фактором розвитку малого бізнесу повинен виступити банківський сектор, в першу чергу, регіональні банки. Саме вони можуть забезпечити доступність фінансових послуг для малих підприємств. Однак для цього необхідно вирішити ряд проблем, зокрема продовжити вдосконалення законодавства щодо захисту прав кредиторів. Кредитування малих підприємств вимагає істотних трудових витрат. Питомі операційні витрати банків на одиницю кредитних вкладень при кредитуванні малого бізнесу вищі, ніж аналогічні витрати при кредитуванні великого бізнесу.

Поєднуючи свої зусилля з банківською системою і системою взаємного поручительства, держава може збільшити ефект важеля виділеного обсягу фінансування. Нині важливим кроком в цьому напрямку є створення системи державних гарантій повернення одержуваного кредиту.

При даній системі держава спонукає банки та лізингові компанії надавати фінансування малим підприємствам, частково гарантуючи ці інвестиції. Основна умова успіху системи - довіра банків до державного гарантійного фонду.

Одним з напрямків вирішення проблеми кредитування малого підприємництва, що не вимагає великих державних вкладень, могло б стати формування необхідних умов для становлення в країні кредитної кооперації. В нашій країні надзвичайно мало організацій, що займаються безпосередньо інвестиційним, іпотечним, кооперативним та іншими видами кредитування.

Суб'єкти малого підприємництва, які вступили в кредитний кооператив, можуть отримати інформацію про всіх його учасників, а також у процесі участі отримати кредитну історію. За допомогою подібного взаємного співробітництва можливо не тільки вирішити окремі виробничі, фінансово-інвестиційні та інші проблеми, а й реально протидіяти кримінальним і бюрократичним структурам.

На жаль, кредитні кооперативи мають тривалий термін окупності, а іноді взагалі не приносять прибутку. Тому їх спроби вижити самостійно призводять, як правило, до подорожчання послуг і стають непривабливими для суб'єктів малого підприємництва. У зв'язку із зазначеними обставинами необхідна державна фінансова підтримка кредитної кооперації для суб'єктів малого підприємництва.

Однак роль держави в розвитку кредитної кооперації неоднозначна. На сьогоднішній день в нашій країні при існуючих умовах розвитку малого бізнесу важливого значення набуває такий елемент фінансово-кредитного механізму підтримки малого підприємництва, як мікрофінансування.

Сектор мікрофінансування - дуже молода галузь, вона знаходиться на початку свого розвитку. Держава має чітко визначити свою політику щодо даного сектора, можливо, шляхом періодичного випуску програмного документа. Державні органи влади повинні здійснювати заходи для підтримки мікрофінансування. Насамперед, необхідно визнати важливість розвитку мікропідприємств для підвищення зайнятості, економічного зростання та створення підприємницького потенціалу. Уряд повинен створювати умови для роботи сектора, а не контролювати або направляти його. Навіть незважаючи на те, що в уряді немає спеціального органа, який займається підтримкою

галузі мікрофінансування, він може сприяти її зростанню за допомогою кампаній підтримки, а також інформаційного забезпечення органів управління нижчого рівня.

Ще одним досить серйозним механізмом фінансової підтримки малого підприємництва є лізинг. Однак сьогодні в Україні складається тенденція, при якій, з одного боку, спостерігається зростання лізингової діяльності і збільшення числа лізингових компаній, а з іншого боку, потреби малих підприємств у лізинговому устаткуванні залишаються незадоволеними. Все це говорить про найгострішу необхідність в створенні спеціалізованих лізингових компаній для надання послуг малим підприємствам.

Враховуючи високу результативність лізингу в сфері малого підприємництва, йому необхідна державна підтримка. Регіональна влада може в межах своєї компетенції створювати сприятливі умови для розвитку лізингу шляхом надання малому бізнесу певних пільг. Однією з таких пільг може стати звільнення лізингодавців від сплати податку на прибуток, отриманий від реалізації договорів лізингу з суб'єктами малого підприємництва, з терміном дії, наприклад, не менше трьох років.

Таким чином, вдосконалення фінансово-кредитного механізму підтримки малого підприємництва сприятиме подальшому його розвитку, підвищенню конкурентоспроможності української економіки на світовому ринку.

УДК 351:338.43

Клименко А.А.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів,
Бердянський університет менеджменту і бізнесу

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АПК

Економічна політика реалізується через відповідні інструменти, використання яких спрямоване на досягнення економічною системою суспільства визначених цілей, забезпечення необхідного режиму її функціонування.

Перш за все необхідно визначитися та уточнити основні категорії цієї проблематики, які викликають дискусії. Так, в окремих наукових працях має місце ототожнення понять „державна економічна політика” і „державне регулювання економіки”. Проте, ми поділяємо думку науковців, які вважають, що державна економічна політика є основою державного регулювання економіки. Державна економічна політика розглядається як цілеспрямований вплив держави на економічні процеси на макро- і мікрорівні, створення й удосконалення умов економічного розвитку відповідно до суспільного устрою [2, с. 14].

Державне регулювання аграрної сфери економіки являє собою процес впливу на її розвиток доповненням стимулів ринкового механізму і створенням за рахунок цього можливості суб'єктам господарювання здійснювати прибуткову діяльність, покращувати свої конкурентні позиції.

На думку В. Андрійчука, державне регулювання аграрного сфери представляє систему економічних, фінансових, правових, організаційних і соціальних заходів, що здійснюються державою для ефективного і стабільного розвитку аграрного виробництва та повного забезпечення населення якісним продовольством за прийнятними ринковими цінами [1, с. 56].

У свою чергу, О. Зінченко вважає, що державне регулювання аграрної сфери економіки є системою заходів впливу з метою створення оптимальних умов розвитку.

На нашу думку, державне регулювання аграрної сфери економіки являє собою сукупність економічних, організаційно-правових і соціальних заходів економічної політики держави, спрямованих для створення ефективного та стабільно-зростаючого розвитку мультифункціонального сільського господарства з метою забезпечення продовольчої безпеки країни та зміцнення його конкурентних позицій на світовому аграрному ринку.

На етапі розвитку ринкової економіки аграрна сфера займає визначальне місце в сучасній системі національного господарства. Саме розвиток і успішне функціонування цієї сфери визначають стан економіки, забезпеченість населення держави продуктами харчування, рівень збалансованості і розвиток ринкових відносин.

Сьогодні одним із основних завдань держави є забезпечення умов для розвитку аграрної сфери як поліфункціональної галузі економіки. Поліфункціональність аграрної сфери полягає у комплексному охопленні основних характеристик, якими повинна володіти галузь у процесі виконання основних функцій [5].

Основними завданнями державного регулювання аграрної сфери економіки є: забезпечення економічного зростання галузі, яке визначає прогрес національної економіки держави або регіону, і передбачає збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення продуктивності праці в галузі, а також формування раціональної структури попиту й асортименту продукції; забезпечення сталості розвитку аграрного виробництва завдяки стабільності ринкових цін, запобіганню та стримуванню гіперінфляції, підтримки на певному рівні зайнятості сільського населення, забезпечення збалансованості доходів і витрат у аграрному бюджеті і зовнішній торгівлі, попередження появи великого бюджетного дефіциту, зовнішнього боргу або негативного сальдо в зовнішній торгівлі сільськогосподарською продукцією; забезпечення економічної справедливості у розвитку сільського господарства. Виконання цих завдань значним чином залежить від реалізації функцій держави. Функції держави визначаються закономірностями економічної системи і виступають її ефективним засобом. Основними регулюючими функціями держави в ринковій економіці, які розглядаються в економічній літературі є нормативна, стимулююча і розподільна. Нормативна функція держави реалізується у формуванні правових засад розвитку ринкової економіки. Суть стимулюючої функції полягає у стимулюванні економічного зростання та підтримці ринкової рівноваги. Розподільна функція пов'язана, з одного боку, з досягненням більш справедливого розподілу доходів у суспільстві, з іншого – з більш ефективним розміщенням ресурсів у ринковій економіці.

Щодо аграрної сфери економіки, то до основних функцій її державного регулювання відносять такі: цільова; нормативна; стимулююча; координація інтересів між товаровиробниками і споживачами сільськогосподарської продукції, сировини та продовольства; соціальна; коригуюча; формування конкурентного середовища на всіх аграрних ринках і підтримка сталого розвитку галузі через забезпечення стабільності попиту на харчові продукти і сільськогосподарську сировину; підтримка вітчизняних експортерів продовольства на зовнішніх ринках; фінансування основних напрямків науки щодо проблем розвитку галузі; контролююча [3].

На нашу думку, перелік функцій державного регулювання аграрної сфери доцільно звузити з метою чіткої їх координації та спрямування на досягнення конкретного завдання. Серед них головне місце займає економічна, соціальна, екологічна, інноваційна та інформаційна.

Економічна функція полягає у виконанні основних завдань аграрної сфери з метою забезпечення умов для функціонування всієї економіки. Вона включає виробництво сільськогосподарської продукції для задоволення потреб населення і забезпечення продовольчої безпеки держави, використання виробничих ресурсів інших галузей та участь у розвитку міжгалузевих зв'язків, функціонування аграрних ринків, створення фінансових потоків, залучення і використання інвестицій тощо.

Соціальна функція аграрної сфери економіки пов'язана з умовами життя сільського населення, створенням соціальної інфраструктури. Це функція знайшла своє відображення у концепції сталого сільського розвитку, яка в останні роки набула особливого поширення.

Екологічна функція реалізується у використанні в аграрному виробництві земельних угідь, водних ресурсів, об'єктів рослинного і тваринного світу. Враховуючи залежність сільського господарства від впливу природнокліматичних умов і від якості природних ресурсів, основним його завданням є забезпечення оптимальної екологічної рівноваги на сільських територіях, а також збереження і розвиток агроландшафту як основу агротуризму.

Інноваційна функція відображає потреби і можливості використання досягнень науково-технічного прогресу, зокрема методів генної інженерії, засобів захисту біологічних об'єктів від хвороб і шкідників та інших біотехнологій, які впливають на якість продукції.

Інформаційна функція характеризується тим, що виконання усіх вищерозглянутих функцій можливе лише за наявності чітких управлінських рішень, які повинні враховувати особливості та специфіку сільського господарства.

Отже, на нашу думку, мультифункціональна аграрна сфера представляє собою галузь національної економіки, ефективний розвиток і функціонування якої забезпечується через економічну, соціальну, екологічну, інноваційну та інформаційну функції, а його конкурентоспроможність виступає основною рушійною силою зміцнення стратегічних позицій та пріоритетів на внутрішньому та світовому аграрних ринках.

На нашу думку, до основних принципів державного регулювання аграрної сфери необхідно віднести: аграрний протекціонізм, єдність економічних та соціальних цілей, програмний метод регулювання, сполучення індикативності та директивності.

Держава впливає на принципи державного регулювання аграрної сфери та змінює їх до рівня, який гарантує становлення конкурентно-ринкового механізму чи забезпечує його ефективне функціонування.

Державні програми розробляються з метою активізації господарської діяльності та розвитку державних ринкових відносин; забезпечення структурної перебудови агропромислових комплексів; вирішення проблем соціального характеру, пов'язаних із зайнятістю сільського населення, розвитком соціальної інфраструктури; ліквідації локальних соціально-економічних криз; створення умов для екологічної безпеки тощо [1, с. 52-63].

Базою прогнозування та програмування соціально-економічного розвитку аграрної сфери є: система досягнутих макроекономічних показників, державні соціальні стандарти і нормативи забезпеченості населення, національно-етнічні особливості, характеристика розвитку соціальної інфраструктури, можливості потенційних інвесторів та інвестиційна привабливість.

Таким чином, державне регулювання аграрної сфери економіки полягає у тому, що держава шляхом застосування правових, адміністративних та економічних важелів регулює поведінку сільськогосподарського товаровиробника, визначає перспективи

розвитку аграрної сфери економіки, виконує спрямовуючу роль щодо реалізації довготривалих програм розвитку.

Література:

1. Андрійчук В. Г. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективності виробництва / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2005. – № 5. – С. 52-63.
2. Державне регулювання: структурно–функціональний метод [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.academia.org.ua>.
3. Діброва А. Д. Сучасне трактування сутності державного регулювання аграрного сектора економіки / А. Д. Діброва // Економічна теорія. – № 1. – 2007. – С. 76-84.
4. Лисецький А. С. Продовольча безпека України : теорія, методологія, емпіричний аналіз / А. С. Лисецький – К. : Оріяни, 2005. – 374 с.
5. Скидан О. В. Аграрна політика : формування понятійного апарату /О. В. Скидан // Економіка АПК. – 2006. – № 5. – С. 29-35.

УДК 336.671.1

Ковальов Д.В.,

к.с.-г.н., доцент кафедри економічної теорії та статистики,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

ОЦІНКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Фінансовий стан – результат взаємодії всіх елементів системи виробничих відносин в середині підприємств та організацій. Від ефективності їх використання залежить ефективність діяльності економіки в цілому.

Одним з найважливіших показників роботи підприємств та організацій Херсонської області є фінансовий результат. Він характеризує рівень успіху або невдачі їх діяльності. За I квартал 2015р. фінансовий результат великих та середніх підприємств Херсонської області до оподаткування становив 2140,2 млн. грн. збитків (загальна сума прибутку – 181,3 млн. грн., збитків – 2321,5 млн. грн.). За I квартал 2014 р. фінансовий результат – 991,3 млн. грн. збитків. Розглядаючи прибутки і збитки в порівнянні з відповідним періодом минулого року видно, що прибутки і збитки збільшились в 2,0 та 2,1 раза відповідно.

Промислові підприємства Херсонської області також отримали збитковий фінансовий результат -1655,8 млн.грн. (у I кварталі 2014 р. – 953,7 млн.грн. збитків). Серед промислових підприємств найбільший негативний фінансовий результат отримали підприємства машинобудування (-708,2 млн.грн.) та з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (- 469,0 млн.грн.).

Таблиця 1

**Фінансовий результат до оподаткування
за провідними видами економічної діяльності, (млн.грн)**

	Область в цілому	Промисловість	Будівництво	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	Операції з нерухомим майном	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування
I квартал 2014р.	-991,3	-953,7	3,6	-25,0	-7,9	-6,3	-0,01
I квартал 2015р.	-2140,2	-1655,8	-3,3	-501,7	26,8	-5,8	-0,1

За I квартал 2015р. збитково спрацювали 48,7% підприємств та організацій області, що на 6,2 в.п. менше ніж за відповідний період минулого року. Серед провідних видів економічної діяльності найбільше збиткових підприємств спостерігається у будівництві. В порівнянні з минулим роком майже по всіх провідних видах економічної діяльності, крім будівельних організацій, спостерігається зменшення кількості збиткових підприємств. Це – позитивний фактор роботи підприємств та організацій області.

Такий показник, як рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності характеризує ефективність роботи підприємств та організацій (це – відношення прибутку від операційної діяльності до витрат операційної діяльності). Він показує величину прибутку на 1 грн. витрат виробництва і характеризує ефективність їх використання у поточному році. У кварталі 2015р. він залишився майже на рівні минулого року і має негативне значення -19,7%.

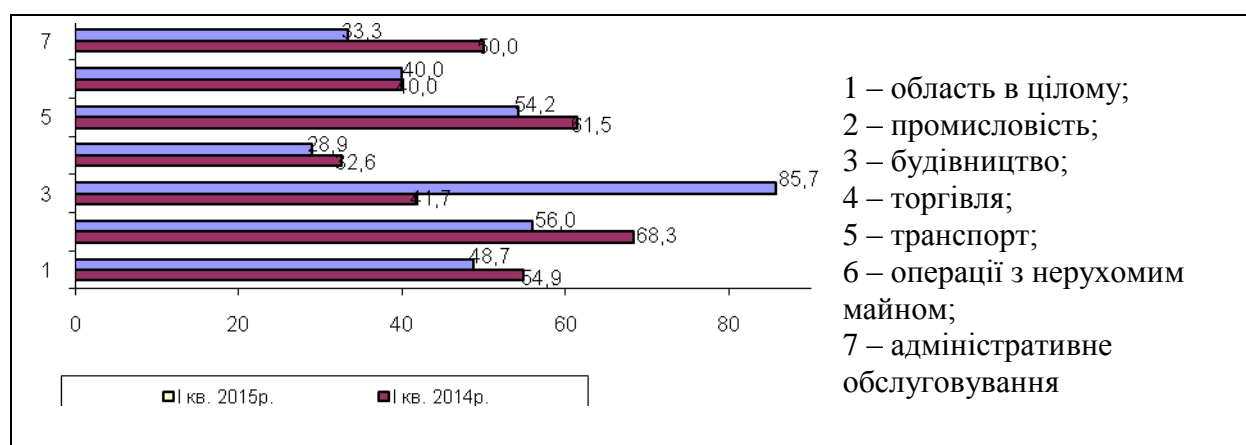

Рис. 1 Питома вага збиткових підприємств за провідними видами економічної діяльності (у % до загальної кількості підприємств)

Як видно з діаграми, серед провідних видів економічної діяльності значне погіршення рівня рентабельності відбулось у будівництві та торгівлі, а транспортні підприємства, навпаки, покращили результати операційної діяльності.

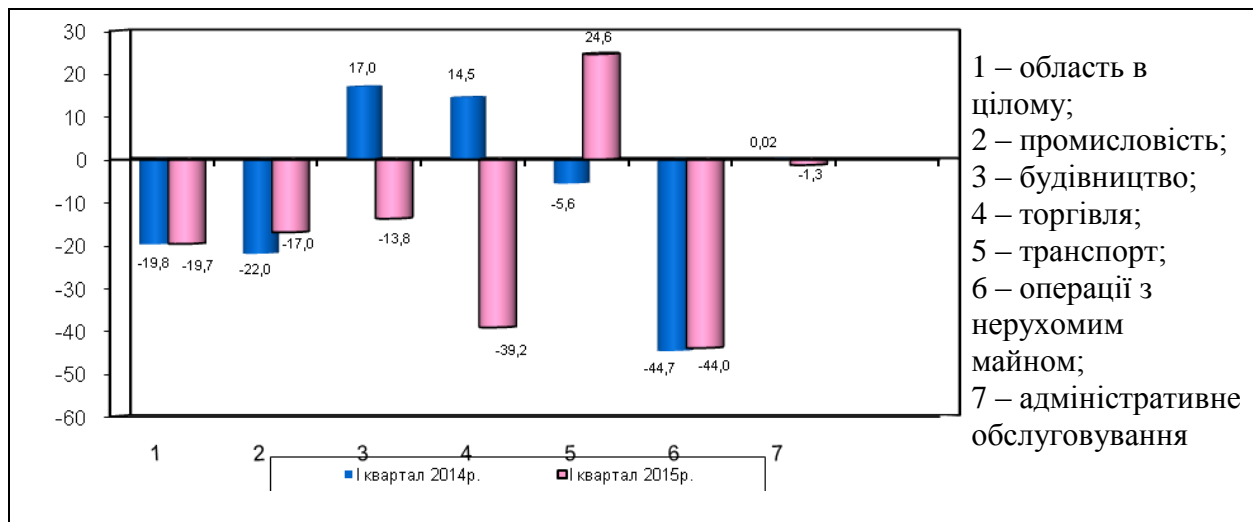

Рис. 2 Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності за провідними видами економічної діяльності, (у відсотках)

Одним із факторів, що в значній мірі впливає на фінансовий стан підприємств, є наявність оборотних активів, які відображають можливість підприємств здійснювати стабільну господарську діяльність і є необхідною умовою забезпечення процесу виробництва.

Так, станом на 31.03.2015р. вартість оборотних активів підприємств становила 10964,7 млн.грн., що на 8,6% більше, ніж на початок звітного року. За видами економічної діяльності найбільше оборотних активів (72,6%) було зосереджено у промисловості.

За I квартал 2015р. зменшились власні кошти підприємств (на суму 2115,9 млн.грн.) та зросли позичкові кошти (на 2767,2 млн.грн.). Зменшення власного капіталу – це негативне явище в діяльності підприємств, а збільшення зобов'язань уповільнює темпи розвитку бізнесу та збільшує його витрати.

Ще одним показником, який характеризує діяльність підприємств та організацій, є дебіторська та кредиторська заборгованість. Протягом I кварталу п.р. обсяги заборгованості підприємств та організацій Херсонської області залишаються високими. Так, станом на 31 березня п.р дебіторська заборгованість становила 6958,8 млн.грн., а кредиторська – 4526,7 млн.грн. і в порівнянні з початком року вони збільшились на 8,9% та 17,1% відповідно.

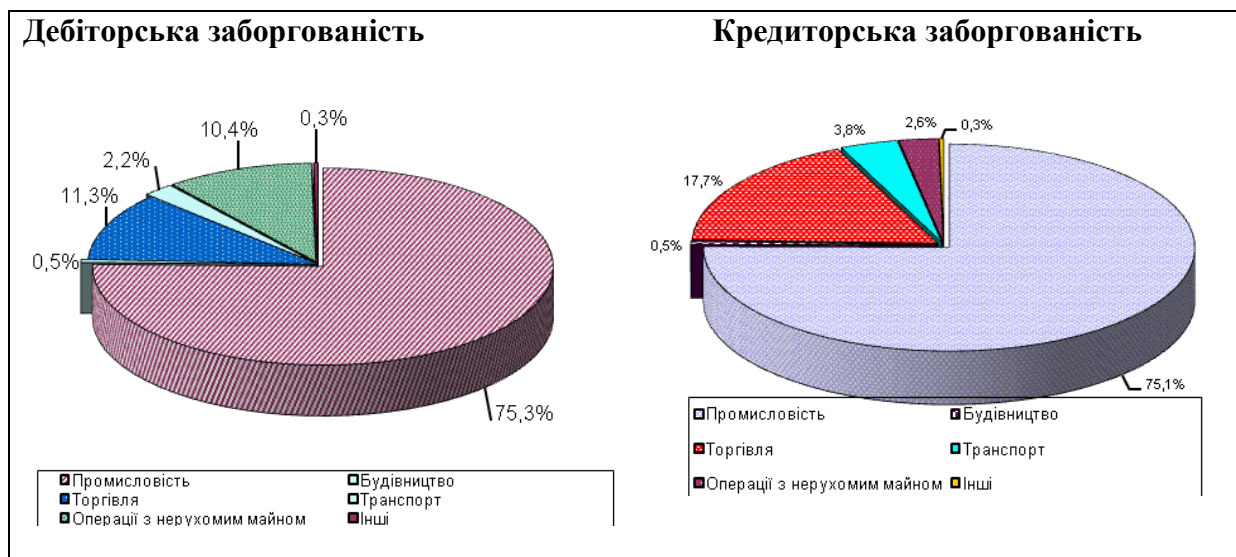

Рис. 3 Структура дебіторської та кредиторської заборгованості за видами економічної діяльності за I квартал 2015р.

Найбільші обсяги дебіторської та кредиторської заборгованості за I квартал п.р. спостерігались на промислових підприємствах (дебіторська заборгованість становила 5237,1 млн.грн. та кредиторська – 3399,0 млн.грн.).

Література:

1. Загородній А.Г., Возник Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – 4-те вид., випр. та доп. – К.: Т-во «Знання», КОО; Л.: Вид-во Львів. банк. Ін.-ту НБУ, 2002. – 566 с.
2. Зимин Н.Е, Солопова В.Н. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия. – М.: КолосС, 2004. – 384 с.
3. Статистичний щорічник Херсонської області за 2014 рік / Головне управління статистики у Херсонській області, – 2015. – 494 с.

УДК 338.43:631.162

Ковальова А.О.,

аспірант кафедри обліку і аудиту та фінансів,
ДВНЗ “ Херсонський державний аграрний університет”

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Для ефективного функціонування аграрних підприємств необхідно успішно розвивати не тільки матеріальну, технічну, трудову, а й фінансову складову потенціалу. Це обумовлює звернути особливу увагу на доцільне та ефективне використання фінансових ресурсів. На сільськогосподарських підприємствах забезпеченість фінансовими ресурсами є визначним фактором здійснення процесу виробництва, ведення господарської діяльності, здійснення своєчасних розрахунків за зобов'язаннями та отримання прибутку. Фінансові ресурси, що у загальному вигляді представляють собою сукупність фондів грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні різних суб'єктів економіки (держави, галузі, підприємств), характеризують лише одну із складових фінансового потенціалу – фактично спожиту його частку. Натомість фінансові ресурси в принципі не можуть враховувати цілий ряд особливостей фінансового потенціалу, як-то можливість реалізації прихованих

резервів, здатність до збільшення обсягів фінансових ресурсів, ймовірність отримання додаткових інвестиційних ресурсів тощо. Саме нездатність поняття "фінансові ресурси" описати всі можливості економіки по генерації різних фінансових потоків і обумовлена виникнення поняття "фінансовий потенціал" [1, с. 121].

Фінансовий потенціал є складною, динамічною системою, елементи якої пов'язані та взаємозумовлені. Кожен з елементів залежить від рівня розвитку підприємства, конкурентної позиції, можливості залучення та поєднання окремих видів джерел фінансування, ефективності системи управління. Кожен з елементів залежить від рівня розвитку підприємства, конкурентної позиції, можливості залучення та поєднання окремих видів джерел фінансування, ефективності системи управління. Управління фінансовим потенціалом підприємств є цілеспрямованим управлінським впливом на фінансові ресурси з метою досягнення фінансового добробуту підприємств і нарощування рівня їх фінансового потенціалу для розвитку й відновлення виробництва на його інноваційній основі [2, с.73].

В основу формування фінансового потенціалу аграрних підприємств включають: активи, капітал підприємства, джерела грошових надходжень, валові накопичення, дохідність підприємств, які є складовими внутрішнього потенціалу, а інвестори підприємства, фінансові та не фінансові інститути, страхові компанії є складовими зовнішнього потенціалу. Можна виокремити чотири рівні фінансового потенціалу аграрного підприємства: ресурсний, виробничий, ринковий та економічний. На першому рівні знаходиться ресурсний потенціал, який визначається кількістю, якістю і збалансованістю природних, біологічних, матеріальних і трудових ресурсів. Виробничий потенціал відображає виробничий рівень підприємства і базується на ресурсному потенціалі. Його характерними ознаками є застосовувана техніка, технологія, здібності і кваліфікація персоналу. Ринковий потенціал відображає господарський рівень підприємства. Для нього притаманним є дослідження маркетингового середовища, пошук оптимальних каналів збуту виробленої продукції, вивчення ділової активності. Взаємодія ринкового та виробничого потенціалів має два аспекти. Економічний потенціал відображає інституціональний рівень підприємства. На цьому рівні відбувається формування і розподіл прибутку, здійснюється інвестиційна та фінансова діяльність, а також управління постачанням ресурсів, виробництвом та збутом продукції [4, с. 111]. В основу визначення параметрів фінансового потенціалу з використанням відносних показників ефективності (показників ділової активності), покладено інтегральний показник рівня фінансового потенціалу сільського господарства, який розраховується як середнє геометричне показників ефективності – факторів формування фінансового потенціалу галузі. При чому, з огляду на вагомість фінансових ресурсів та їх джерел як факторів формування фінансового потенціалу, вважається доцільним розглядати не показник ділової активності, а враховувати сукупний вплив складових показників: оборотність готової продукції, дебіторської заборгованості, грошових коштів, їх еквівалентів та поточних фінансових інвестицій, довгострокових кредитів банків, короткострокових кредитів банків, державної фінансової підтримки [1, с. 122].

Параметри фінансового потенціалу підприємства варто досліджувати у двох напрямках: показники у динаміці, що дозволяють виявити та попередити негативні тенденції у функціонуванні фінансової сфери підприємства; моментні показники, що характеризують поточний фінансовий стан підприємства, та можуть бути використані як основа для короткострокових управлінських рішень; оцінка показників проводиться на основі порівняння з нормативними значеннями даних показників. Рівень наявного у підприємства фінансового потенціалу визначається обсягом та якістю накопичених у підприємства фінансових ресурсів (стану активів, рівня ліквідності, можливостей та

обсягів залучення кредитів). Технологія діагностики та визначення рівня фінансового потенціалу складається з трьох блоків. Перший блок – визначення й характеристика рівнів фінансового потенціалу та його оцінка за фінансовими показниками. Другий блок – оцінка фінансового потенціалу за критеріями "своєчасність та повнота розрахунків за своїми борговими зобов'язаннями у поточній та довгостроковій перспективі" та "можливість залучення інвестиційних та кредитних ресурсів". Третій блок – комплексна експертна оцінка фінансових можливостей та резервів підприємства. Нині пропонується багато методів діагностики фінансового потенціалу: грошової оцінки елементів потенціалу, індексний, ресурсно-регресійний, індикативний, результатний, коефіцієнтний, експертний підходи [2, с.74].

Фінансовий потенціал аграрного підприємства визначають п'ять груп показників, пов'язаних з формуванням, розміщенням та використанням фінансових ресурсів: 1) наявність, структуру та забезпеченість фінансовими ресурсами; 2) структуру джерел формування фінансових ресурсів; 3) пропорційність між фінансовими ресурсами (окремими їх елементами) та джерелами формування; 4) грошові потоки підприємства; 5) результативність (ефективність) використання фінансових ресурсів [4, с. 114].

Виділені властивості потенціалу та фінансового потенціалу підприємства дозволили сформуванню основні принципи, які слід покласти в основу формування фінансового потенціалу підприємства:

1) кожний виділений елемент фінансового потенціалу повинен узгоджуватись із загальними цілями функціонування підприємства і не суперечити їм;

2) фінансовий потенціал повинен органічно взаємодіяти з іншими сформованими потенціалами підприємства (виробничим, управлінським, маркетинговим, інноваційним тощо);

3) формування фінансового потенціалу повинно відбуватись одночасно з процесами створення інших складових потенціалу підприємства;

4) поєднання та функціонування окремих елементів фінансового потенціалу повинно враховувати принцип розвитку підприємства, тобто синергетичний ефект, одержаний при поєднанні елементів фінансового потенціалу, який повинен бути позитивним;

5) фінансовий потенціал повинен бути похідним від виробничого потенціалу;

6) система фінансового потенціалу повинна бути відкритою для можливості додавання нових елементів фінансового потенціалу, які не повинні знижувати синергетичний ефект від фінансового потенціалу в цілому [3, с. 260].

Оскільки, фінансовий потенціал за своєю сутністю повинен відображати не лише наявні, а й потенційні можливості підприємства, відповідно показник рівня його використання повинен відображати рівень досягнення максимально можливих фінансових показників. З огляду на це, більш доцільно для діагностики рівня використання фінансового потенціалу підприємства використовувати інтегральний показник найвищих фінансових результатів підприємства, нормований за еталонними значеннями. Потім доцільним є визначення коефіцієнта невідповідності фактичного рівня фінансового потенціалу підприємства еталонному. Варто зауважити, що основним чинником дестабілізації фінансового потенціалу є зовнішнє середовище функціонування, тому рівень фінансового потенціалу залежить не лише від наявності ресурсів, але й від умов доступних до них [2, с. 74].

Отже, фінансовий потенціал є складною системою і являє собою здатність підприємства досягти поставлені перед ним цілі за допомогою ефективного використання наявних фінансових ресурсів. Сільське господарство є ризиковим для ведення успішної діяльності, і тому найбільше потребує фінансової підтримки.

Розвиток виробництва та стабільність залучення фінансових ресурсів на аграрних підприємствах потребує пільгового кредитування товаровиробників та створення умов для залучення коштів комерційних банків, удосконалення механізму здешевлення відсоткових ставок з користування кредитами, державної підтримки підприємств агропромислового комплексу через дотації, вдосконалення системи страхування.

Література:

1. Трусова Н.В. Макроекономічний аналіз факторів формування фінансового потенціалу сільського господарства / Н.В. Трусова // Облік і фінанси. – 2015. - №1. – С. 121-122.

2. Гудзь О.Є. Діагностика та управління фінансовим потенціалом підприємства / О.Є. Гудзь // Облік і фінанси. – 2015. - №1. – С. 73-74.

3. Саух І.В. Фінансовий потенціал підприємства: принципи та особливості його формування / І.В. Саух // Бізнесінформ. – 2015. - №1. – С. 259-260.

4. Танклевська Н.С. Фінансовий потенціал аграрних підприємств / Н.С. Танклевська, В.О. мірошниченко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2015. – Ч.3, №200. – С. 111-114.

УДК 336.02:351:338.43

Комарова І.В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів,
Бердянський університет менеджменту і бізнесу

ДЕРЖАВНА ФІНАНSOVA ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Мета сучасної аграрної політики нашої країни полягає у гарантуванні продовольчої безпеки країни, утвердженні пріоритетного розвитку агропромислового виробництва, створенні сучасного конкурентоспроможного агропромислового виробництва, виході на агропромисловий ринок світу. Безумовно, жоден з цих напрямків неможливо втілити в життя без державної фінансової підтримки розвитку аграрного сектору.

Згідно українського законодавства, питома вага видатків на фінансування сільського господарства має становити не менше 5% видаткової частини Державного бюджету. Реальні обсяги фінансування не досягають задекларованих показників. Останніми роками спостерігається негативна тенденція до зниження питомої ваги видатків на сільське господарство у бюджетах України.

Для забезпечення розвитку аграрного сектору та для досягнення мети аграрної політики всі заходи мають здійснюватися у двох формах: організаційно-методологічній та законодавчо-нормативній. Усі заходи бюджетної підтримки аграрного сектору можуть бути згруповані за п'ятьма напрямками: фінансування діяльності установ аграрного сектору та організаційних заходів, фінансування оптимізації ресурсного потенціалу, фінансування сільськогосподарського виробництва, фінансування розвитку аграрного ринку, фінансування соціальної сфери села. За останні 5 років відбулися значні негативні зрушення у розподілі бюджетного фінансування аграрного сектору. Якщо у 2011 році переважали програми фінансування сільськогосподарського виробництва, то у 2015 році 60% бюджетних коштів планується використати на фінансування діяльності установ аграрного сектору та організаційних заходів. Тобто, фінансування розвитку аграрного сектору майже не передбачене.

Заходи щодо бюджетного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції, повинні здійснюватися за чотирма напрямками: фінансова підтримка наукових досліджень і розробок, фінансова підтримка шляхом виплати дотацій виробникам продукції тваринництва і рослинництва, фінансова підтримка створення окремих організаційно-правових формувань, фінансова підтримка заходів мінімізації шкідливого впливу природних факторів.

Оптимізації фінансування аграрної науки держава має приділити підвищену увагу, оскільки це є запорукою відродження сільського господарства країни. Пріоритет у збільшенні обсягів фінансування наукових розробок у сфері АПК має бути надано тим, які забезпечують зростання доданої вартості: племінне тваринництво, родючість ґрунтів. Необхідно забезпечити фінансування фундаментальних досліджень, розробки найважливіших новітніх технологій, а також інноваційних моделей розвитку й управління аграрним сектором.

Другим важливим напрямком фінансової підтримки виробництва сільськогосподарської продукції має бути фінансова підтримка шляхом виплати дотацій виробникам. На сучасному етапі розвитку суспільства в жодному разі не можна відмовлятися від їх виплати виробникам сільськогосподарської продукції. У рослинництві дотації мають виплачуватись на гектар посівів із структурними зростанням обсягів дотування вирощування ресурсозатратних рослин: овочів, картоплі, ягід, фруктів, винограду. У тваринництві дотації мають виплачуватись за голову молодняка великої рогатої худоби, свиней та курчат-бройлерів належних вагових кондицій, здані переробним підприємствам або перероблені на власних переробних потужностях.

На думку українських науковців, найбільшої підтримки в Україні потребують виробники молока. За даними ННЦ «Інститут аграрної економіки» [1] державна підтримка, яка надавалася протягом останніх років у формі доплат і дотації на молоко, позитивно вплинула на рентабельність виробництва і обсяги реалізації молока. Виробництво молока з 2012 року зростає. У сільськогосподарських підприємствах воно рентабельне (від 18,5% у 2011 році до 2% у 2014 році). В умовах дефіцитності бюджетних коштів кризового періоду деякі регіони України віднайшли можливість запровадити додаткові дотації тваринникам за рахунок місцевих бюджетів. Наприклад, у Запорізькій області з метою зростання виробництва молока та м'яса шляхом нарощування поголів'я великої рогатої худоби реалізується Програма розвитку галузі молочного скотарства в сільськогосподарських підприємствах на 2014 – 2018 роки. У 2015 році на реалізацію заходів програми із загального фонду обласного бюджету виділено 994,6 тис. грн. Ці кошти, зокрема, передбачені на виплату дотацій сільгосппідприємствам за приріст поголів'я корів молочного та комбінованого напрямку продуктивності у розрахунку 5000 грн. за одну корову. [2].

Виробники сільськогосподарської продукції в Україні отримують не лише прями дотації з бюджету. Фінансова підтримка надається також шляхом спеціального режиму справляння податку на додану вартість. При цьому розміри такої підтримки є значними. Спостерігаються значні структурні зрушення між окремими складовими внутрішньої підтримки сільського господарства. У 2010 та у 2011 роках аграрії отримали більші обсяги підтримки за рахунок спеціального режиму справляння ПДВ, ніж за рахунок прямої бюджетної підтримки. З 2015 року передбачалося скасування непрямої підтримки, проте Міністерству аграрної політики і продовольства України вдалося зберегти дію спеціального режиму ПДВ [3]. Але він буде здійснюватися з урахуванням електронного адміністрування ПДВ та функціонування спеціальних ПДВ-рахунків [4]. А от дотацій від переробних підприємств тваринники більше не отримують (у 2011-2014 роках ПДВ-зобов'язання переробних підприємств

акумулювались на спеціальних рахунках та спрямовувалась на виплату сум компенсацій сільськогосподарським товаровиробникам за поставлені ними молоко або м'ясо в живій вазі та через спецфонд держбюджету на фінансування програми «Державна підтримка розвитку галузі тваринництва»).

Державна підтримка в створенні кооперативів, власних переробних потужностей та цехів зберігання продукції має полягати передусім у законодавчому врегулюванні, а також у компенсації частки відсотків за кредитами, наданими на будівництво нових основних фондів чи реконструкції існуючих. Державна підтримка створення та існування зазначених організаційно-правових формувань дозволить розширити їх мережу в сільській місцевості, а, значить, покращити ситуацію в першу чергу з виробництвом продукції тваринництва, а також зі зберіганням, переробкою та збутом сільськогосподарської продукції, що стимулюватиме виробників до збільшення обсягів продукції.

Четвертим напрямком оптимізації бюджетної підтримки виробництва сільськогосподарської продукції є мінімізація шкідливого впливу природних факторів, оскільки сільське господарство має значні ризики ушкодження посівів, насаджень, поголів'я худоби та птиці внаслідок шкідливої дії вод, засухи, несприятливих умов зимівлі озимих зернових, весняних заморозків або граду, ураження рослин шкідниками та хворобами, ураження тварин інфекційними хворобами. Для надання можливості постраждалим сільськогосподарським виробникам відновити посіви, насадження та поголів'я худоби і птиці держава має обов'язково забезпечити їх бюджетною допомогою, причому не за принципом «виділити, скільки зможемо, та розділити на всіх постраждалих», а в науково обґрунтованих розмірах на гектар посівів або за голову загиблої худоби чи птиці. Це дозволить запобігти значним втратам у обсягах продукції сільського господарства через несприятливі погодні умови чи шкідливий вплив інших природних факторів, а, отже, підтримати виробництво сільськогосподарської продукції.

Оптимізацію бюджетного регулювання виробництва аграрної продукції неможливо уявити без бюджетної допомоги в ресурсному забезпеченні сільськогосподарських товаровиробників. Першим напрямком удосконалення бюджетної підтримки оптимізації ресурсного забезпечення аграрного сектору є фінансова підтримка заходів з відтворення природних ресурсів. До таких заходів, у першу чергу, належать наукові розробки щодо відтворення та підвищення родючості ґрунтів, підтримка дотримання сівозмін на сільськогосподарських угіддях, а також заходи з докорінного поліпшення земель сільськогосподарського призначення. Ці заходи не можуть бути профінансовані окремими виробниками, отже, їх фінансування має відбуватись за рахунок бюджетних коштів. Другий напрямок державної підтримки ресурсного забезпечення аграрного сектору — фінансова підтримка заходів щодо відтворення матеріально-технічних ресурсів. Без державної підтримки в Україні на сьогодні неможлива розробка новітніх зразків техніки та обладнання для аграрного сектору та нових ресурсозберігаючих технологій. На сучасному етапі варто продовжувати фінансування чинних програм часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, а також забезпечення сільгоспвиробників міндобривами, засобами захисту рослин та пально-мастильними матеріалами для проведення весняних та осінніх польових робіт. Обов'язковою умовою для оптимізації ресурсного забезпечення аграрного сектору є фінансова підтримка розвитку кредитних, лізингових та страхових відносин. Варто залишити програми здешевлення кредитів та страхових премій для селян із збільшенням обсягів фінансування. Пропонуємо запровадити механізм повної бюджетної компенсації ставки за довгостроковим кредитом у випадку, якщо отримані за кредитом кошти буде використано для будівництва нових основних фондів або закупівлі племінного

молодняку для формування стада. Доцільним є також запровадження нових програм: підтримки оціночної діяльності в сільській місцевості, підтримки інформаційного забезпечення кредитних та страхових відносин в аграрному секторі, підтримки створення на селі кредитних спілок, створення Аграрного Банку.

Література:

1. Лупенко Ю. Молочне скотарство потребує державної підтримки [Електронний ресурс] / Ю. Лупенко ; Інститут аграрної економіки. – Режим доступу : <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/1212-2015-03-04-13-28-58.html>
2. Сільгоспвиробникам пропонують оформити дотацію за приріст поголів'я корів [Електронний ресурс] / Запорізька обласна державна адміністрація. – Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/news/25392/silgospvirobnikam-proponujut-oformiti-dotatsiju-za-pririst-pogolivya-koriv.html>
3. Лупенко Ю. Режим справляння ПДВ для аграріїв зазнає змін у 2015 році [Електронний ресурс] / Ю. Лупенко ; Інститут аграрної економіки. – Режим доступу : <http://www.iae.com.ua/presscentre/archnews/1101--2015-.html>.
4. Лупенко Ю. Система електронного адміністрування не враховує особливості функціонування спецрежиму ПДВ для сільгосптоваровиробників і потребує законодавчого доопрацювання [Електронний ресурс] / Ю. Лупенко ; Інститут аграрної економіки. – Режим доступу : <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/1257-2015-04-01-09-37-35.html>

УДК631.162:657.471

Корабахіна А.Ю.,

асистент кафедри фінансів і кредиту,
Миколаївський національний аграрний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Сільське господарство є важливою галуззю економіки країни, від якої залежить світова продовольча безпека, продовольчий баланс, зайнятість населення, природні комплекси тощо. В свою чергу продуктивність агропромислового комплексу країн залежить не тільки від обсягів капітальних вкладів, вартості оренди земельних ресурсів, рівня інфляції, купівельної спроможності національної валюти, коливань відсоткової ставки за кредитами, а й від доходів споживачів та попиту на сільськогосподарську продукцію (роботи, послуги). Організація управління фінансами сільськогосподарських товаровиробників країн світу має характерні відмінності переважно за рахунок різного рівня фінансової забезпеченості їх діяльності.

Під поняттям «фінансове забезпечення» розуміють забезпечення суб'єктів господарювання основними і оборотними активами, власними і позичковими фінансовими ресурсами, достатніми для випуску запланованого обсягу виробництва. Фінансове забезпечення передбачає безперебійність процесу виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції та мінімізацію витрат [1]. До основних форм фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників відносять кредитування, бюджетне фінансування, самофінансування та інвестування.

Аналізуючи особливості сільськогосподарського кредитування в зарубіжних країнах (рис. 1), варто відмітити, що головними причинами відмови банками та іншими кредитними інститутами у видачі кредитів є недостатні обсяги доходів, негативна кредитна історія, відсутність застави, низький рівень організації управління тощо. За останні роки значно збільшилося кредитування сільськогосподарських товаровиробників комерційними банками в Швеції, Фінляндії та Німеччині, а державними кредитними установами – в Італії та Нідерландах.

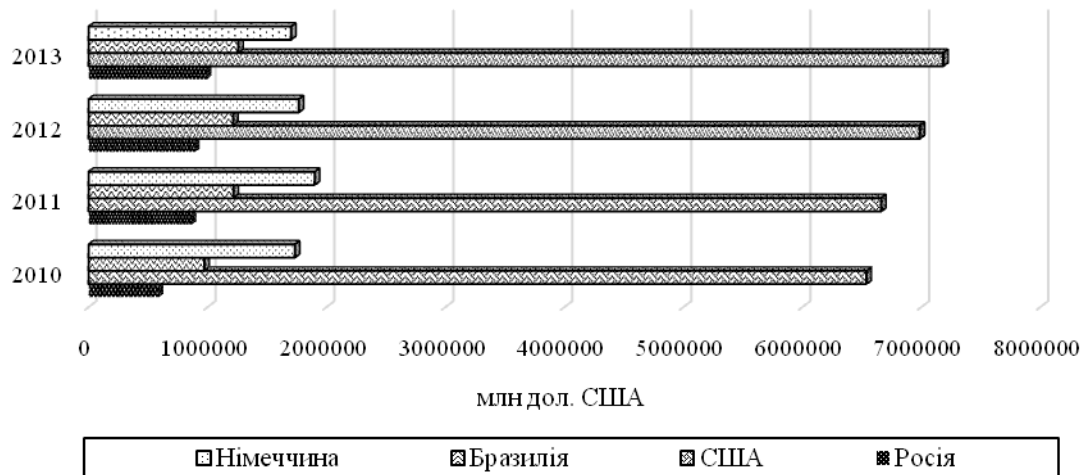

Рис. 1. Загальні обсяги сільськогосподарського кредитування в зарубіжних країнах

Джерело: побудовано з використанням даних статистичного відділу Продовольчої сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй

Важливим напрямом державної сільськогосподарської політики країни є забезпечення фінансової підтримки шляхом надання державних трансфертів, запровадження механізмів здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів тощо. З метою моніторингу та оцінки підтримки сільського господарства в країнах світу Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) розроблено систему таких індикаторів:

– індикатор загальної оцінки підтримки (TSE), який вимірюється у відсотках від ВВП;

– індикатор оцінки підтримки виробників (PSE), який вимірюється у відсотках від валової виручки сільськогосподарських;

– індикатор підтримки споживачів (CSE), який вимірюється у відсотках від сільськогосподарського споживання;

– індикатор підтримки аграрної інфраструктури (GSSE), який вимірюється у відсотках від загального обсягу підтримки сільського господарства.

За статистичними даними ОЕСР значні обсяги державної фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників характерні для країн Європейського союзу, Китаю та США (рис. 2). Так, помітні успіхи Китаю у нарощуванні обсягів виробництва зернових і білково-олійних культур прямо пов'язані з політикою всебічної підтримки селян державою, згідно з якою селянство було повністю звільнено від сільськогосподарського податку, податків на забій худоби і особливу сільськогосподарську продукцію при наданні водночас спеціальних субсидій селянам на вирощування селекційного насіння, купівлю сільськогосподарської техніки та обладнання, збільшенні дотацій хліборобам, які вирощують значну кількість зерна. Також у деяких районах було введено державне замовлення з гарантованою закупівлею врожаю за гарантованими цінами, мінімізовано закупівельні ціни на основні сорти насіння зернових, спрощено видачу кредитів і введено безоплатну допомогу [2].

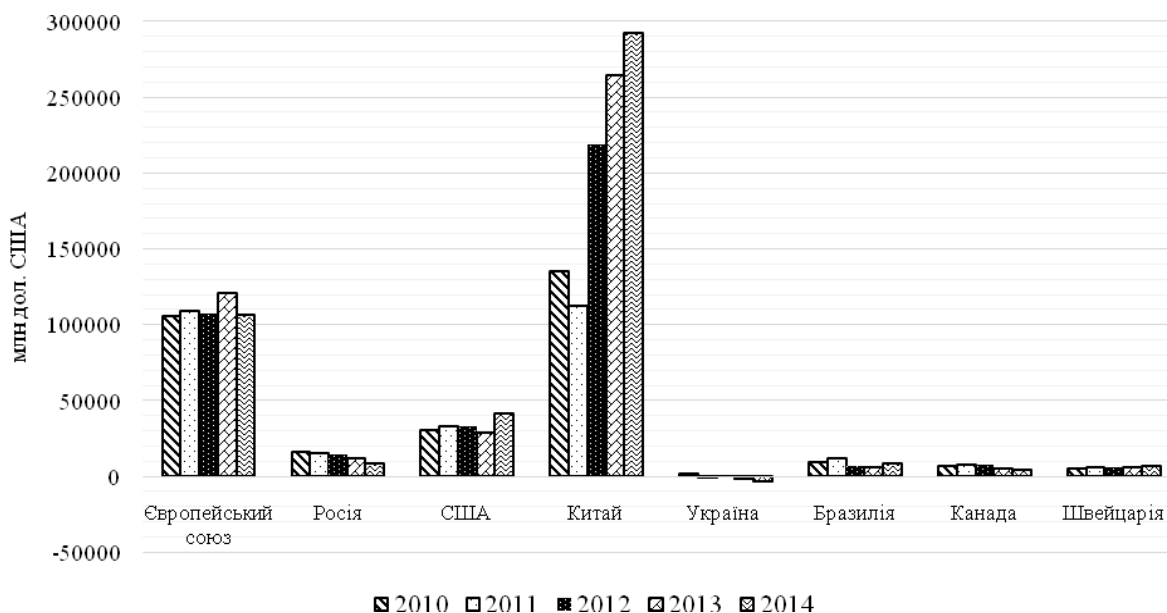

Рис. 2. Державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників в зарубіжних країнах (індикатор оцінки підтримки виробників (PSE))

Джерело: побудовано з використанням статистичних даних Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)

УСША відповідно до Закону «Щодо продовольства, охорони природних ресурсів та енергетики» від 18.06.2008 р. державна підтримка спрямовується на розвиток товарного виробництва та підвищення рівня доходів фермерів і включає прямі виплати і цільові ціни. З метою охорони сільськогосподарських угідь передбачено спрямування 1,1 млрд дол. США на заходи щодо консервації сільськогосподарських земель (площа земель, що підлягає консервації, становить 46 млн га. На таких землях дозволено вирощування біомаси для виробництва біопалива); 3,4 млрд дол. США – на програми, спрямовані на розповсюдження екологічно ефективних технологій у сільськогосподарському виробництві; 1,3 млрд дол. США – на спеціальну програму захисту перезволожених земель, включаючи пілотну програму збереження пасовищ. Вводиться в дію програма часткової компенсації витрат на сертифікацію органічної продукції в обсязі 22 млн дол. США протягом 5 років, а також передбачено надання державної підтримки фінансово слабшим товаровиробникам, або фермерам, які розпочинають свою діяльність[3].

Сільськогосподарське виробництво Канади отримує державну підтримку шляхом фінансування окремих галузей сільського господарства і фермерських господарств через: надбавки до ринкових цін для забезпечення дохідності виробленої продукції; надбавки до обсягів виробничих витрат у формі кредитної підтримки; виплати відсотків за кредитами; гарантії за кредитами; податкові пільги щодо підтримки дохідності сільськогосподарського виробництва[4].

Залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій сільськогосподарськими товаровиробниками є необхідною передумовою оновлення матеріально-технічної бази, удосконалення технологічних процесів, запровадження інтенсивного виробництва, а значить підвищення якості та конкурентоспроможності вітчизняної продукції. Варто зазначити, що в Україні порівняно з провідними країнами світу, наприклад з такими як Німеччина та Франція, є вагомими інвестиційні переваги, зокрема висока родючість ґрунтів, низькі витрати на оплату праці та

оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення, зручне розташування ринків збуту тощо.

Література:

1. Сокольська Т. В. Фінансове забезпечення сільськогосподарського виробництва / Т. В. Сокольська // Економіка та управління АПК. – №1. – 2014. – С. 140–146.
2. Кваша С.М. Стан і тенденції розвитку сільськогосподарства Китаю [Електронний ресурс] / С.М. Кваша // Моніторинг біржового ринку. – 2014. – Режим доступу : <http://memjournal.agrex.gov.ua/stan-i-tendentsiyi-rozvitku-silskogo/>
3. Черняков Б.А. Законодательные и административные основы продовольственной безопасности США: опыт для России / Б.А. Черняков // США. Канада: экономика, политика, культура. – 2010р. – № 8. – С. 89–104.
4. Басюркіна Н.Й. Аналіз моделей продовольчої безпеки країни / Н.Й. Басюркіна // Інноваційна економіка. – 2012. – № 2 (28). – С. 281–284.

УДК 330.341.1

Коробчук Т.І.,

к.е.н., доцент кафедри банківської справи,

Мостовенко Н.А.,

к.е.н., доцент кафедри банківської справи,

Луцький національний технічний університет

ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Проблеми формування та розвитку інноваційної культури на всіх етапах розвитку суб'єктів господарювання негативно впливають на досягнення основної мети економічного регулювання – підвищення ефективності та конкурентоспроможності сучасної економічної системи. Адже економічні та фінансові проблеми негативно відбиваються на ефективності розробок і реалізації інноваційних проєктів, не сприяють системному впровадженню сучасних технологій і техніки в народному господарстві, а, отже, уповільнюють структурну перебудову економіки в цілому і промисловості зокрема. У цих умовах велике значення має розвиток інноваційної культури як складової стратегії розвитку суб'єктів господарювання.

Теоретичні проблеми інноваційної діяльності в економічній науці висвітлювали такі видатні фахівці як В.Александрова, Ю.Бажал, Дж.Бейлі, А.Гальчинський, Л.Гітман, В.Гусєв, Х.Джонсон, С.Ерохін, С.Ілляшенко, М.Крупка, О.Лапко, Д.Марковіц, А.Махмудов, М.Мельнікова, Н.Мова, В.Момот, В.Найдєнов, Л.Нейкова, А.Поручнік, Д.Стеченко, В.Хаустов, Д.Черванєв, Н.Чухрай, У.Шарп та ін.

З поняттям інноваційної культури дослідники все частіше пов'язують комплекс проблем, обумовлених суспільним сприйняттям інновацій та науки як їх джерел. Тому розвиток мотиваційної сфери, формування нової суспільної системи цінностей стає необхідною умовою соціокультурного та економічного відродження країни. Не викликає сумніву органічний зв'язок інноваційної культури з іншими її сферами. Саме інноваційна культура забезпечує сприйнятливість людей до нових ідей, їх готовність і здатність підтримувати і реалізовувати нововведення у всіх сферах життя.

Інноваційна культура відображає цілісну орієнтацію суб'єкта господарювання, закріплену в мотивах, знаннях, уміннях і навичках, а також і в нормах поведінки. Вона характеризує як рівень діяльності відповідних соціальних інститутів, так і ступінь задоволення людей участю в них та її результати.

Держава, в особі державних інститутів, повинна задовольняти соціальні та економічні потреби як кожного окремого підприємця, так і суспільства в цілому. Для інноваційної діяльності це означає необхідність задоволення потреб підприємців і підприємства. Враховуючи це, державні інститути повинні дбати про створення нового зовнішнього середовища. Розвиток ринкових відносин – це процес, при якому змінюються стереотипи мислення, життєві стандарти. Для когось це повернення до вічних цінностей людства, а для когось – це злам досягнень і соціальний регрес. Однак і ті, й інші є громадянами держави, і держава повинна піклуватися про добробут кожного, запобігати жорсткому протистоянню в суспільстві. З економічної точки зору цей етап характеризується формуванням приватного сектора, розвитком малого та середнього бізнесу, роздержавленням і приватизацією підприємств, пошуком місця для державної власності в економіці, розвитком механізмів державного регулювання економіки тощо. У соціальному аспекті для такого етапу характерні: скорочення робочих місць, зниження доходів працюючих, зменшення виплат і гарантій непрацюючим, перехід до платності послуг в освіті, в охороні здоров'я та ін.

Таким чином, можна виділити основні вимоги щодо формування інноваційної культури як складової в стратегії розвитку суб'єктів господарювання, що відповідає за інноваційний розвиток в економіці:

- високий професіоналізм щодо прийняття управлінських рішень в інноваційній сфері;
- розуміння складності ринкових виробничих систем, до яких категорично не можна застосувати командно-адміністративні методи управління;
- урахування сприйнятливості до інновацій безпосередньо суб'єктів господарювання;
- знання чинного господарського законодавства, яке регламентує діяльність підприємств, вищих господарських органів управління і якого слід дотримуватися в державному управлінні.

Оцінюючи стан зовнішнього середовища в цілому, можна говорити про його ускладнення, про нові проблеми, що стоять перед державними інститутами на шляху реалізації соціально-економічних програм. Нагальною потребою в цьому напрямку є реалізація соціально спрямованої економічної політики. Її ключовим аспектом є створення нових робочих місць і ефективна (достатня і своєчасна) оплата праці, як на нових, так і на діючих робочих місцях. Для цього слід підтримувати, з одного боку, підприємців – малий і середній бізнес, а з іншого – підтримати ефективного національного товаровиробника, тобто тільки такі підприємства, які пропонують ринково значиму продукцію. Ні в якому разі не слід звертатися до підтримки держави заради самої підтримки. Така «допомога» лише погіршить ситуацію і погіршить навколишнє середовище. При цьому виникає необхідність створення нових національних товаровиробників, венчурних підприємств, тобто створення нових робочих місць слід покласти на спільні підприємства, капітал яких інвестується іноземними підприємствами, банками. Однак для цього необхідні відповідні умови, при яких будь-який власник капіталу буде зацікавлений у такому інвестуванні. Це є одним з аспектів державної політики в інноваційній сфері економіки і в соціальній сфері. Цей аспект повинен стати складовим у стратегії розвитку суб'єктів господарювання на сучасному етапі.

РОЛЬ ЛІЗИНГОВИХ ВІДНОСИН В РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Високий рівень розвитку аграрного сектору і забезпечення продовольчої безпеки є однією з найважливіших цілей державної політики. Її вирішення можливе на основі технічного переозброєння та зміцнення виробничого потенціалу аграрної галузі. Зробити це за рахунок власних коштів сільськогосподарські підприємства не можуть. Як свідчить світова практика, ефективним інструментом розвитку аграрних підприємств, є лізинг, зокрема лізингові відносини, які ще не набули належного розвитку, незважаючи на сприяння з боку держави.

Потреба в технічному переоснащенні зумовлюється й тим, що в сучасних умовах розвитку ринку і зростання конкуренції, виробники аграрної продукції повинні здійснювати виробництво нових видів продукції на основі впровадження сучасних технологій. Тому аграрні підприємства змушені шукати шляхи забезпечення новітніми засобами виробництва. В кризових умовах розвитку економіки аграрним підприємствам таку можливість надає саме розвиток лізингових відносин, які є діючим інструментом для підтримки агропромислового комплексу загалом.

Національні лізингові ринки є більш, ніж у 90 країнах світу. Сукупні обсяги операцій сягають по-над 690 млрд. дол. США. Лізинг є одним з найважливіших елементів інвестиційної політики багатьох країн. Темпи росту лізингових операцій, зазвичай, випереджають темпи росту головних макроекономічних показників. Насиченість і розгалуженість лізингових операцій є свідомством розвиненості ринкових відносин у державі [1].

Сучасний лізинг та лізингові відносини - це продукт та категорія розвинутої ринкової економіки. Виник він на основі еволюції і тісної інтеграції орендних, кредитних та торговельних відносин. Спочатку лізинг поширився в розвинених індустріальних країнах, далі з труднощами впроваджується у країнах, що розвиваються, і вже потім – в країнах з перехідною економікою.

Стрімке поширення лізингових відносин не дає можливість вивчати тенденції розвитку лізингу, починаючи з нових ринків і закінчуючи зрілими формами розвитку галузі [2].

Лізингові відносини характеризується певними ознаками залежно від економічних умов розвитку конкретного регіону. У кожній країні лізингові відносини перебувають в якійсь власній, властивій для неї, точці розвитку. Проте, загальні та очевидні універсальні ознаки розвитку лізингових відносин присутні у всіх країнах.

Загалом, формування та розвиток сучасних лізингових відносин – це процес багатоетапний та динамічний, що протікає у часі й у просторі. Лізинг є економічним терміном, який має широке трактування. Виходячи з дослідження та аналізу в літературі точок зору, необхідно інтерпретувати лізингові відносини як економічно-правові відносини, які виникають між сторонами при укладанні договору (або сукупність договірних відносин), який обумовлює даний вид діяльності.

Процес лізингових відносин містить у собі процеси маркетингових досліджень на ринку засобів праці, реалізованих постачальниками, а також на ринку товарів і послуг, реалізованих лізингоотримувачами, логістичні процеси в ході доведення засобів праці від продавців до споживачів (транспортування й зберігання лізингового майна, управління матеріальними, грошовими й інформаційними потоками) і надання

додаткових послуг, пов'язаних з консультуванням, монтажем і налагодженням, технічним обслуговуванням і ремонтом та ін. у процесі використання (споживання) майна [3].

Позитивний вплив лізингових відносин на матеріально-технічне оновлення аграрних підприємств пояснюється наступними перевагами лізингу: кредитування в формі машин і обладнання на відміну від грошового кредиту зменшує ризик неповернення коштів, так як за лізингодавцем зберігається право власності на передане майно, тобто лізингове майно виступає в якості застави; лізинг передбачає 100 процентів кредитування і не вимагає негайного початку платежів, що дає можливість без різкого фінансового напруження поновлювати виробничі фонди, набувати дороге майно; умови лізингової угоди більш гнучкі, в порівнянні з кредитом, так як надають можливість двом сторонам вибрати вигідну схему виплат; лізингове майно, яке знаходиться на балансі лізингоодержувача, не збільшує його активи і звільняє від сплати податку на це майно; лізингові платежі відносяться на витрати виробництва (собівартість) лізингоодержувача і відповідно знижується оподаткування прибутку.

Можна стверджувати, що лізинг в розвитку аграрних підприємств відіграє важливу роль, оскільки виступає засобом реалізації сільськогосподарської продукції, впровадження науково-технічного прогресу, розвитку виробництва, створення нових робочих місць. Ось тому держава зацікавлена у підтримці та розвитку лізингових відносин в аграрному секторі економіки України.

Література:

1. Григоренко Є. Лізинг як перспективний вид діяльності / Є. Григоренко // Ринок цінних паперів України. – 2002. – №1-2. – С.29-35.
2. Домашенко Ю.В. Лізинг і лізингові операції в сільському господарстві / Домашенко Ю.В. // Економіка АПК. – 2004. – №10. – С.118-122.
3. Якубовський І. Співвідношення договору фінансового лізингу і кредитного договору / І. Якубовський // Підприємство, господарство і право. 2001. – №8. – С. 41-42.

УДК 336

Корчинська А.В., студентка,
Науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент
кафедри фінансів **Гладинець Н.Ю.**,
Мукачівський державний університет

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Державний бюджет, як головна ланка фінансової системи є важливим інструментом регулювання економічної та соціальної політики держави. Державний бюджет потребує нових наукових досліджень і аналізу, адже від того, наскільки правильно здійснюється побудова дохідної та видаткової частини державного бюджету, враховуючи їх структуру, залежить ефективність розвитку національної економіки.

Вагомі теоретичні напрацювання з даної проблематики можемо побачити в дослідженнях багатьох вітчизняних науковців, серед яких слід відзначити В.Гейця, В. Глуценка, І. Чугунова, С. Юрія, І. Луніна, В. Опаріна, Ю. Пасічника та ін.

Метою даного дослідження є оцінка доходів і видатків Державного бюджету України, окреслення проблем формування Державного бюджету та пошук шляхів їх вирішення.

Для реалізації своїх функцій держава акумулює фінансові ресурси, тобто формує свої доходи. Основним джерелом доходів держави є валовий внутрішній продукт, який і виступає об'єктом перерозподільних відносин. Органи державної влади використовують лише частину валового внутрішнього продукту, яка переходить у вигляді податків, зборів і платежів. Саме ця частина валового внутрішнього продукту і складає державні доходи, якими можуть розпоряджатися органи державної влади.

Дослідження проблем формування доходної частини Державного бюджету України викликає інтерес, насамперед тому, що саме бюджет характеризує рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильній реалізації бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність, створюється належний життєвий рівень населення. Через державний бюджет органи державної виконавчої влади здійснюють реалізацію державної внутрішньої і зовнішньої політики, державне регулювання і стимулювання економіки, фінансування соціальної політики з врахуванням довгострокових інтересів країни. Збільшення асигнувань з державного бюджету сприяє зростанню сукупного попиту в економіці і, відповідно, збільшенню випуску продукції і зайнятості.

Доходи Державного бюджету – поняття більш вузке, ніж доходи держави. Доходи Державного бюджету України – це частина доходів держави, яка використовується для фінансування виконання органами державної влади загальнодержавних функцій, які визначені Конституцією України [1].

Аналіз динаміки доходної частини Державного бюджету у 2012-2014 рр. дозволяє зробити наступні висновки. Так, упродовж аналізованого періоду спостерігається нерівномірність наповнення доходної частини Державного бюджету (табл. 1).

Зокрема, як бачимо за даними таблиці 1, обсяг доходів Державного бюджету України у 2012 році складав 346 054,0 млн. грн., у 2013 році 339 226,9 млн. грн., що на 2,01 % менше ніж у 2012 році а у 2014 році становив 357 084,2 тис. грн., що на 5% більше ніж у 2013 році.

Більшу частину загальної суми доходів становить Загальний фонд, частка якого у 2012 році складала 289577,1 млн. грн. (83,68 % доходної частини Державного бюджету), у 2013 році – 291572,5 млн. грн. (85,95 %), а у 2014 році – 310653,2 млн. грн. (86,99 %).

Таблиця 1

Структура доходів Державного бюджету України у 2012–2014 роках*

Показники	2012 рік		2013 рік		2014 рік	
	Млн. грн.	Частка, %	Млн. грн.	Частка, %	Млн. грн.	Частка, %
Загальний фонд	289577,1	83,68	291572,5	85,95	310653,2	86,99
Спеціальний фонд	56476,9	16,32	47654,4	14,05	46431,0	13,01
Всього	346054,0	100	339226,9	100	357084,2	100

* Розраховано за даними [2].

Видатки бюджету відіграють визначальну роль у процесах трансформаційної перебудови економіки держави та забезпечують фінансування соціальної сфери, різних галузей народного господарства, сприяють розвитку міжнародних відносин та визначають пріоритетні напрями фінансової політики. Структура видатків Державного

бюджету України визначає ефективність впливу держави на економічний розвиток та є індикатором пріоритетності певної функції держави [3].

Аналіз динаміки видаткової частини Державного бюджету України у 2012-2014 рр. дозволяє зробити наступні висновки. Так, упродовж аналізованого періоду спостерігається несуттєве зростання видатків Державного бюджету. Більшу частину загальної суми видатків становить Загальний фонд, який у 2012 році складав 343586,6 млн. грн. (86,83% видаткової частини), у 2013 році він становив 360851,8 млн. грн. (89,44 %), а у 2014 році – 430217,8 млн. грн. (86,27 %)(табл. 2).

Таблиця 2

Структура видатків Державного бюджету України у 2012–2014 роках*

Показники	2012 рік		2013 рік		2014 рік	
	Млн. грн.	Частка а, %	Млн. грн.	Частка, %	Млн. грн.	Частка, %
Загальний фонд	343 586,6	86,83	360851,8	89,44	371139,4	86,27
Спеціальний фонд	52 094,9	13,17	42804,2	10,61	59078,4	13,73
Всього	395 681,5	100	403458,1	100	430217,8	100

* Розраховано за даними [2].

Дослідження проблем управління державними фінансами, зокрема теорії та практики формування Державного бюджету, дозволило виокремити ряд основних проблем щодо наповнення Державного бюджету. Серед найвагоміших можна виокремити, зокрема:

- приватизацію великих підприємств держави, яка проводилася в нестабільній економіці, де стара політична і господарська еліти намагалися створити штучні псевдоринкові структури, зберігаючи та зміцнюючи тим самим свою колишню владу;
- тінізацію економіки України в умовах фінансово-економічної кризи набула всеосяжного характеру й оцінюється окремими експертами в обсязі до 60% ВВП, який представляє на сучасному етапі реальну загрозу національній безпеці держави;
- проблему дефіциту бюджету, який виникає в результаті незбалансованості економіки, зниження доходів і різкого зростання видатків, викликаних безгосподарністю;
- збільшення державного боргу;
- неефективне формування доходів бюджету;
- непрозорий розподіл і неефективне використання бюджетних коштів тощо.

Шляхами вирішення проблем при виконанні бюджетів є:

- економне і ефективне використання бюджетних коштів установ і організацій, які фінансуються з бюджету;
- зменшення витрат на фінансування управлінських структур;
- залучення закордонних інвестицій;
- створення жорсткого контролю за виплатою державних коштів;
- мобілізація всіх доходів бюджетів;
- удосконалення форм і методів фінансового контролю за виконанням перед бюджетом фінансових зобов'язань підприємствами, організаціями всіх форм власності;
- використання бюджетних коштів лише на цілі передбачені законом, та усунення всіх порушень бюджетного законодавства;
- виважене використання дефіциту бюджету.

Реалізація даних заходів сприятиме підвищенню рівня збалансованості і прозорості бюджету, ефективності витрачання бюджетних коштів, забезпечення якісного виконання бюджетів усіх рівнів, здійснення дієвого фінансового контролю з боку держави, а отже, і формування ефективної національної економіки.

Література:

1. Бюджетний кодекс України: від 08.07.2011 р. № 2456-VI (станом на 4 серпня 2011 р.) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/>.
2. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за 2012–2014 роки [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=407731&cat_id=77440
3. Опарін В.М. Бюджетна система: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / В.М.Опарін, В.І. Малько, С.Я. Кондратюк //– К.: КНЕУ, 2000. – 208 с.

УДК 336

Кравченко Ю. М., студентка,
Науковий керівник: к.е.н., доцент, завідувач
кафедри фінанси та кредит **Глухова В. І.**,
КрНУ ім. М. Остроградського

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні одним із напрямів підвищення рівня фінансової самостійності місцевих органів влади виступає децентралізація, яка передбачає законодавче урегулювання питань бюджетної самостійності територіальних громад з урахуванням економічних, географічних, історичних та інших критеріїв їх розвитку.

Практика багатьох європейських країн щодо організації та здійснення процесу децентралізації підкреслює успішність такого кроку для забезпечення якісних та доступних суспільних послуг громадянам.

Проблемі формування та використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування присвячено низку робіт багатьох українських вчених, зокрема: О.П. Кириленка, О.Д. Василюк, О.О. Сунцова, В.М. Федосова та інших. Однак зараз не існує єдиної думки щодо оптимального механізму реформування місцевих бюджетів відповідно до принципу ефективності розподілу фінансових ресурсів.

На сучасному етапі розвитку України питання бюджетної децентралізації виходять на перший план, оскільки саме вона є однією з базових умов самостійної та ефективної діяльності органів місцевої влади.

Місцеві бюджети є засобом акумулювання та перерозподілу доходів, необхідних для забезпечення впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток територій та фінансування регіональних програм [3]. Кожен бюджет повинен володіти своїми фінансовими джерелами, які будуть достатніми для вирішення соціально-економічних завдань регіону.

Необхідність впровадження бюджетної децентралізації обумовлена тим, що місцева влада ближча до населення, а тому краще знає його потреби і зможе їх задовольнити.

В умовах переходу до бюджетної децентралізації місцеві бюджети повинні відповідати потребам регіону. Одним із показників рівня бюджетної самостійності

місцевих органів щодо управління розвитком територій є рівень бюджетної децентралізації [1].

Проведення бюджетної децентралізації в Україні у формі збільшення повноважень та фінансової бази органів місцевого самоврядування декларується тривалий час, а фактично відбувається підвищення рівня бюджетної централізації. Підтвердженням цього є значне перевищення частки доходів державного бюджету в доходах місцевих бюджетів, порівняно з місцевими (рис. 1).

Як свідчить аналіз статистичних даних, протягом 2011-2013 рр. рівень бюджетної централізації зменшився з 78,3 % до 76,6 %, а у 2014 році відбулося незначне збільшення частки державного бюджету у доходах зведеного бюджету до 77,8 %. А за рівнем бюджетної децентралізації спочатку спостерігається зростаюча тенденція, а з 2014 року спадна тенденція [2].

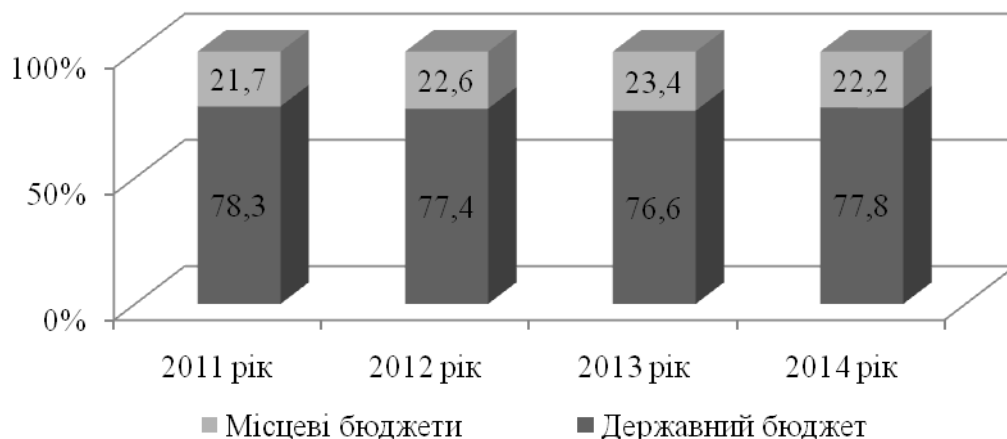

Рис. 1 Рівень бюджетної децентралізації за доходами протягом 2011-2014 рр.

Слабкою стороною бюджетної децентралізації в Україні, крім надмірного ступеня централізації бюджетних коштів, є значна частка міжбюджетних трансфертів, яка з кожним роком збільшується у структурі доходів місцевих бюджетів. Так, протягом 2010-2014 рр. частка трансфертів з державного бюджету в доходах місцевих бюджетів зросла з 49,1 % до 55,8% [2].

Для подолання існуючих проблем доцільними, на наш погляд, є такі шляхи впровадження бюджетної децентралізації:

- розмежування повноважень між державними органами влади та органами місцевого самоврядування різних рівнів;
- зміни в розподілі видаткових повноважень між рівнями влади;
- перерозподіл податкових надходжень між рівнями бюджетів;
- вдосконалення методики розрахунку міжбюджетних трансфертів.

Впровадження цих заходів спрямоване на збільшення доходів бюджетів органів місцевого самоврядування, підвищення рівня їх самостійності та автономності.

Література:

1. Стаття “Чи бути в Бюджеті-2015 децентралізації?”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slovoidilo.ua/articles/6675/2014-12-30/byt-li-v-byudzhete-2015-decentralizacii.html>
2. Офіційний сайт Державного казначейства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>
3. Шевченко О. Бюджетно-фінансова децентралізація у контексті підвищення ефективності управління регіонами / О.Шевченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/april08/9.htm>

Крапко О.М.,
к.е.н., старший викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту
Возбранна Н.А., студентка
Національного авіаційного університету

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ АВІАКОМПАНІЙ ШЛЯХОМ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕОСНАЩЕННЯ

Транспорт є однією з базових галузей національної економіки, ефективне функціонування якої є необхідною умовою для забезпечення обороноздатності, захисту економічних інтересів держави, підвищення рівня життя населення. Серйозними проблемами галузі транспорту є значний знос основних виробничих фондів, зокрема рухомого складу, недостатній обсяг інвестицій, необхідних для оновлення та забезпечення інноваційного розвитку матеріально-технічної бази галузі, обмеженість бюджетного фінансування та амортизаційних відрахувань, недосконалість механізму лізингу, низький рівень використання транзитного потенціалу держави.

Для належного розвитку авіаційної галузі України, необхідно приведення інфраструктури авіаційного транспорту у відповідність з міжнародними вимогами шляхом:

- будівництва, реконструкції, ремонту та модернізації аеропортів у м. Києві, Донецьку, Львові, Харкові, Дніпропетровську, Одесі та Сімферополі;
- затвердження та виконання Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2020 року;
- збереження цілісних майнових комплексів аеропортів;
- забезпечення розвитку інфраструктури аеропортів на умовах лізингу та концесії;
- забезпечення необхідного технічного рівня засобів навігації, радіолокаційного спостереження, зв'язку, аеродромного обладнання, авіаційної наземної техніки, засобів обслуговування пасажирів, багажу та вантажу;
- збільшення обсягу транзитних перевезень пасажирів і вантажів та створення на базі державного підприємства "Міжнародний аеропорт "Бориспіль" провідного вузлового термінального комплексу;

В сучасних умовах розвитку, необхідно здійснювати технічне переоснащення, одним із видів є процедура лізингу для оновлення авіапарку. Поточна конкуренція серед авіа-виробників з переобладнання літаків новими двигунами, плани по випуску нових літаків, а також прогнози про зміни на авіа ринку є тими факторами, які безумовно впливають на власників парків повітряних суден, які перебувають зараз в експлуатації.

Внаслідок тривалої конкуренції з Boeing, в цьому році компанія Airbus нарешті представила нове судно A320neo, обладнане новими двигунами. Оскільки це стало причиною зниження продажів Boeing, компанія втримала удар, представивши на ринку модель Boeing 737 NG, яка оснащена новими двигунами. Тим не менш, цей процес, нарівні з попередніми програмами переоснащення, вимагатиме значного вкладу з боку інженерів, так само як і додаткових витрат. Згідно заявам найбільших авіа-виробників, переоснащення новими двигунами призведе до зниження споживання палива, а також до підвищення зносостійкості двигунів. Згідно з прогнозами, нові двигуни допоможуть зменшити витрату палива на 15-20% і, звісно, значно знизять витрати на технічне обслуговування. Приміром, у порівнянні з B737-300, кількість палива, витраченого

Boeing 737-700 за один переліт, знизилося на 9,5 %. З іншого боку, витрати на технічне обслуговування двигуна збільшилися на 15%.

Очевидно, що амортизаційні витрати, довгострокові фінансові зобов'язання і співвіднесені витрати по погашенню заборгованостей — це ті критерії, які серйозним чином вплинуть на фінансове становище авіакомпаній. Так як деякі повітряні судна придатні до використання протягом більше 30 років, придбання нової одиниці техніки може надати довгостроковий економічний ефект. Необхідно створити механізм інвестування технічного переоснащення авіакомпаній, який б дозволив досягти максимальної ефективності функціонування.

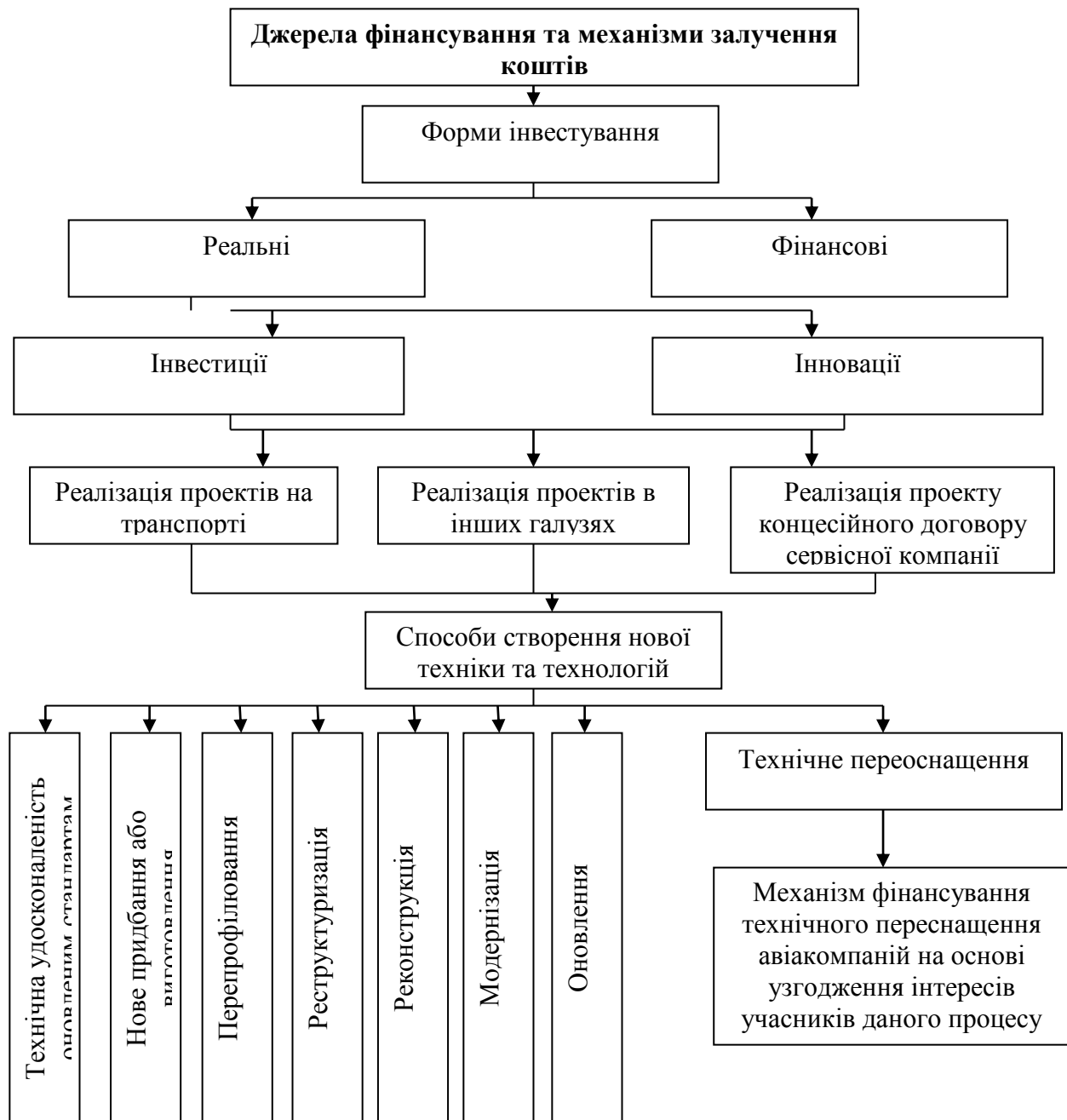

Рис.1 Механізм інвестування технічного переоснащення авіакомпанії

Отже, при порівнянні переоснащених і абсолютно нових моделей літаків, у першому випадку слід звернути більшу увагу на зниження витрат, мінімізацію ризиків та залучення більшої кількості авіаліній, ніж у другому. Після ретельного зважування всіх «за» і «проти», компанії приймають найбільш оптимальне рішення. Новий двигун

оновлює літак і робить його більш технологічно прогресивним; однак ціна, природно, стає більш високою. Придбання більш старого літака та інвестування приблизно мільйона доларів на переоснащення салону дасть візуальний ефект новизни, проте такий літак буде споживати на 7% більше палива. Ніколи не слід ігнорувати той факт, що новий літак може бути менш привабливий для покупця. Постійно зростаюча конкуренція впливає на власників: нове судно може виявитися просто занадто дорогим, тоді як старі можуть бути дешевше в обслуговуванні.

УДК 336.7: 336.77

Кришталь Г.О.,

к.е.н. доцент кафедри обліку та аудиту
Міжрегіональна академія управління персоналом

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ

Зважаючи на те, що кредитна діяльність є багатовимірним складним процесом, постійно виникають нові практичні завдання, які потребують вирішення, наприклад, з відновлення кредитування. Попит на кредити зазвичай мають від'ємну еластичність, тобто зниження ставок зумовлює зростання обсягів кредитування. Проте бувають також періоди з додатною еластичністю, коли обсяги кредитування зростають при збільшенні процентних ставок, що свідчить про недостатню монетизацію економіки. Зниження банківської маржі матиме позитивний вплив на темпи економічного зростання.

Управління кредитним ризиком — один із найбільш детально розроблених науковцями та практиками напрямів. Серед дослідників можна назвати таких відомих вітчизняних та іноземних учених, як В.Вітлінський, О.Пернарівський, Я.Наконечний, О.Вовчак, Л.Примостка, І.Гавриленко та О.Коковін, В.Царьков, Н.Сітнікова, Дж. Сінкі-молодший, Дж. Бесіс (J.Bessis) та багатьох інших.

Таким чином, у науковій літературі залишається поза увагою питання впливу швидкого зростання обсягів кредитування, процентних ставок за кредитами та депозитами на рівень кредитних ризиків.

Відновлення та розширення обсягів кредитування комплексно впливає на фінансовий стан банку — його ліквідність, прибутковість і ризики. Так, ліквідність банку залежить від узгодженості темпів приросту активів і зобов'язань; фінансовий результат — від чистого процентного доходу, відрахувань до резерву під знецінення кредитів, операційних витрат та цільового прибутку; рівень кредитного ризику — від затверджених стандартів кредитування та обсягу сформованого резерву під знецінення кредитів. Зауважимо, що швидке зростання активів випереджаючими темпами порівняно з капіталом знижує адекватність капіталу і наражає банк на ризик порушення економічних нормативів Національного банку України (надалі — НБУ).

Слід зазначити, що нарощування кредитування, з одного боку, веде до зростання процентних доходів, з другого, — до збільшення процентних витрат на фінансування зростаючих обсягів кредитів. У результаті конкурентної боротьби за позичальників процентна ставка за кредитами схильна до зниження, що веде до скорочення спреду між ставками розміщення та залучення коштів. Проте у чистому процентному доході зниження спреду може компенсуватися збільшенням обсягів кредитування.

Зростання обсягів кредитного портфеля банку (навіть при збереженні якості нових кредитів на рівні існуючих позик) викликає потребу у формуванні більших обсягів резервів під знецінення кредитів.

Звертаємо увагу, що, надаючи кредит, банк повинен відразу (щонайпізніше — на перше число наступного місяця) сформувати резерв під знецінення даного кредиту [1]. Проте цей кредит ще не приніс банку процентних доходів, яких достатньо для формування зазначеного резерву. Фактично банк може сформувати резерв під новий кредит лише за рахунок процентних доходів від наданих раніше кредитів. Тоді спроможність банку сформувати резерв залежить від співвідношення між новими та наявними в портфелі кредитами, тобто від темпів зростання кредитного портфеля. Наголосимо, що це важливий момент у розумінні впливу темпів зростання на спроможність банку формувати резерви.

Можливі ситуації, коли темпи зростання будуть настільки великими, що спроможність банку формувати резерви за новими кредитами (за рахунок існуючих кредитів) знизиться, і банк буде змушений посилити вимоги до позичальників та забезпечення під кредити, які визначить ризик-менеджмент. Це, в свою чергу, знизить пропозицію кредитних ресурсів від банків для економіки і таким чином гальмуватиме нарощування кредитування. Адже чи знайдеться в економіці достатньо кредитоспроможних позичальників, здатних задовольняти нові посилені вимоги банків? Таку ситуацію поліпшують державні гарантії на кредитування пріоритетних галузей економіки, інноваційних та інвестиційних проектів[2].

Таким чином, існує ризик того, що за високих темпів зростання банки можуть не встигати сформувати резерви у необхідних для покриття кредитного ризику обсягах, що призведе до накопичення таких ризиків у банківській системі. Все це викликає необхідність посилення стандартів пруденційного нагляду.

Слід зазначити, що зростання обсягів кредитування, як правило, не відбувається рівномірно. Щоб досягти успіху в умовах швидкого зростання, банк мусить відповідати таким вимогам. По-перше, приріст обсягу кредитів банку повинен бути в межах доступних грошових коштів, що визначається необхідним запасом ліквідності і приростом обсягу депозитів. Ця вимога забезпечує ліквідність банку. По-друге, прибуток повинен бути не меншим за цільовий прибуток. Ця вимога забезпечує рентабельність капіталу акціонерам банку та відрахування податку на прибуток до державного бюджету. По-третє, необхідний приріст резервів не повинен перевищувати допустимого приросту резервів. Ця вимога забезпечує покриття кредитного ризику сформованими резервами[3].

Відновлення та розширення обсягів кредитування нерозривно пов'язані з вирішенням завдання ефективного управління кредитним ризиком, призначенням якого є запобігання нагромадженню ризиків як в окремих банках, зокрема державних, націоналізованих, системоутворюючих, так і в банківській системі в цілому. Фактичні показники як до-, так і післякризового періодів підтверджують наявність ризику зниження спроможності банку формувати резерви в умовах швидкого зростання, що виражається в зниженні коефіцієнта резервування [4].

Крім того, фактичні дані показують, що періоди швидкого зростання банківської системи характеризуються зниженням адекватності капіталу, що згодом призводить до необхідності докапіталізації банків для дотримання нормативів НБУ щодо адекватності капіталу. Системність ризиків швидкого зростання банківського сектору потребує посилення стандартів пруденційного нагляду.

Встановлено, що основна особливість управління кредитним ризиком в умовах швидкого зростання полягає у впливі темпу приросту кредитного портфеля на спроможність банку формувати резерви, що зумовлює потребу відповідного посилення вимог до кредитоспроможності позичальників, обсягів та якості забезпечення кредитів [5].

Для врахування впливу темпу приросту кредитів, процентних ставок, цільової

рентабельності капіталу на спроможність банку формувати резерви розроблено динамічну модель діяльності банку. Отримані результати дають підстави стверджувати про доцільність застосування динамічних моделей для розробки стратегії розвитку (тестуючи різні сценарії) як окремого банку, так і банківської системи в цілому з метою ефективного управління кредитними ризиками через адекватне формування резервів під знецінення кредитів та формування зваженої кредитної політики і політики щодо управління кредитними ризиками.

Наступні дослідження доцільно спрямувати на побудову моделі взаємодії банківського та реального секторів економіки в умовах швидкого економічного зростання. Ця модель повинна дати відповіді на такі важливі запитання: які обсяги кредитування потрібні економіці, скільки треба надати державних гарантій, як зміцнюватиметься кредитоспроможність економічних агентів тощо.

Література:

1. Кредитний ризик комерційного банку: навч. посіб. [Текст] / В.В.Вітлінський, О.В.Пернарівський, Я.С.Наконечний, Г.І.Великоіваненко; за ред.В.В.Вітлінського. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000. — 251 с. — (Ukrainiansource).
2. Вовчак О., Меда Н. Модернізація підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників банків [Текст] / О. Вовчак, Н. Меда // Вісник Національного банку України. — 2013. — № 12. — С. 11—15. — (Ukrainiansource).
3. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник [Текст] / Л.О.Примостка — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2004. — 468 с. - (Ukrainiansource).
4. Гавриленко И. В. Динамика и риски микрокредитов [Текст] / И.В.Гавриленко, А. В. Коковин, В. А.Царьков // Банковские технологи. — 2012. — № 1. — С. 42—45. — (Russiansource).
5. Царьков В. А. Парадоксы в оценке стоимости кредитного актива [Текст] / В.А.Царьков// Финансовая аналитика: проблемы и решения. — 2013. — № 39 (177). — С. 34—42. — (Russiansource).

УДК: 336.221.4:336.225.692

Курило О. В.

к.е.н., старший науковий співробітник,
доцент кафедри фінансів,

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Економічна ситуація в Україні виявила ряд недоліків в податковій політиці і податковій системі, яка діє у теперішній час. В порівнянні з європейськими країнами, українська економіка несе велике податкове навантаження. Обтяжливі податкові процедури, ускладнена податкова система, криміналізація податкової адміністрації призвели до несприятливих умов ведення бізнесу та розвитку тенденцій тінізації економіки. Така ситуація призвела і до проблем в державному бюджеті, оскільки ухиляння від податків негативно відобразилося на обсягах надходжень доходів в бюджет.

Наприкінці 2015 року Верховна Рада планує розглянути проект нової податкової реформи. На сьогодні існує два варіанти реформи: розроблений Міністерством фінансів України та так звана ліберальна податкова реформа,

представлена Комітетом Верховної Ради з питань податкової та митної політики, автором якої є народний депутат Н. Южаніна.

Метою податкової реформи 2015-2016 рр., яка представлена Міністерством фінансів, є створення простої за своєю сутністю, прозорої та справедливої податкової системи. Крім того, передбачається, що результатом її впровадження має стати стимулювання інвестицій. При цьому варто зазначити, що радником міністра фінансів України Наталії Ярьсько в питаннях здійснення в Україні податкової реформи став американський економіст Артур Лаффер – засновник теорії «економіки пропозиції». В своїй теорії він вивів співвідношення ставки податків до економічного зростання країн і був успішним економічним радником при Президенті США Р. Рейгані і прем'єр-міністрі Великобританії Маргарет Тетчер.

Цей варіант податкової реформи передбачає запровадити єдину ставку 20% на чотири базових податки: податок на додану вартість (зараз ставка цього податку складає 20%); єдиний соціальний внесок, податок на доходи фізичних осіб (нині він сягає від 15 до 20%); податок на прибуток (на разі ставка податку на прибуток складає 18%).

Планується з 1 січня 2016 року знизити розмір єдиного соціального внеску удвічі з 41% до 20%, а з 1 січня 2018 року об'єднати єдиний соціальний внесок та податок на доходи фізичних осіб на рівні 20%, тобто зменшити в цілому оподаткування заробітних плат удвічі. Основна мета реформи у сфері оподаткування оплати праці полягає у необхідності знизити податкове навантаження на оплату праці і в той же час не допустити падіння доходів Пенсійного фонду, який поповнюється за рахунок оподаткування заробітних плат.

Пропозиції Міністерства фінансів по спрощенню системи оподаткування полягає в подальшій підтримці малого бізнесу, який працює по першій групі єдиного податку, збільшення порогу для тих, хто працює у другій групі, а також збільшення порогу з 1,5 млн. гривень до 2 млн. грн. з метою дозволити йому вести бізнес без будь-якого обліку. Таким чином передбачається збільшити надходження до бюджету на 40 млрд. гривень.

Проектом ліберальної податкової політики, що представлений Комітетом Верховної Ради, передбачено скорочення податків майже в 1,5-2 рази – до 10% податку на прибуток і до 20% - єдиного соціального внеску. Цей проект передбачає прогресивні зміни в податковій системі і в адмініструванні податків, збалансування прав і обов'язків між бізнесом і фіскальними органами, введення прогресивних форм оподаткування. Прогнозується, що реалізація основних положень Проекту сприятиме нормалізації сфери податкових відносин, збалансуванню державного бюджету, виходу країни з економічної кризи.

Основні положення Ліберальної податкової реформи – 2016 полягають у тому, що перехід до оподаткування розподіленого прибутку призведе до зменшення втручання податкових органів в діяльність бізнесу, стимулюватиме приріст інвестицій в українську економіку. Зниження податкового навантаження на заробітну плату сприятиме зменшенню ухиляння від податків, детінізації економіки. Позитивним моментом є те, що пропонується введення публічного реєстру заявок на відшкодування податку на додану вартість із зазначенням сум і назв платників цього податку та введення автоматичного відшкодування податку на додану вартість для всіх платників.

Проблема державних фінансів України полягає також у занадто великих державних витратах, які у 2014 році склали 53% від ВВП. Україні необхідно скоротити деякі статті витрат державного бюджету, інакше скорочення ставок податків без скорочення витрат призведе до чергової кризи фінансів. За оцінками МВФ, у 2015 році державні витрати України скоротяться до 48% ВВП, а в перспективі вони

повинні бути зменшені до 40% ВВП. А доходи державного бюджету України за 2015 рік складуть 41% від ВВП, що є цілком достатнім для підтримання фінансової стабільності.

Таким чином, назріла необхідність проведення радикальної податкової реформи і її радикальність полягає, в першу чергу, в досягненні детінізації економіки, уніфікації системи оподаткування, зниженні ставок оподаткування фонду заробітної плати, спрощення процедури оподаткування і поліпшення системи адміністрування податків.

Податкова реформа повинна суттєво знизити податковий тиск на платників податків, змінити роль податкових органів, перетворивши їх на сервісні центри по наданню послуг з питань податкування. Податкова політика повинна виконувати не суто фіскальну функцію, а змінити її на стратегічне стимулювання економічного розвитку.

Результатом здійснення податкової реформи має бути розширення податкової бази, стимулювання виробництва і пропозиції, збільшення інвестицій в економіку України.

УДК 336.773 (477)

Лінтур І. В.,
к.е.н., доцент кафедра фінансів,
Мукачівського державного університету

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ШЛЯХОМ РЕГУЛЮВАННЯ НОРМАТИВАМИ НБУ

Кредитні операції є найдохіднішим видом операцій у банківській діяльності. Водночас вони є найризикованішими, тому потребують ґрунтовного вивчення та регулювання на всіх рівнях банківської системи України і водночас знаходження різних шляхів мінімізації кредитного ризику, що свідчить про актуальність окресленого питання.

Вагомий внесок у дослідження шляхів зниження кредитних ризиків як напрямку мінімізації їх негативних впливів зробили такі вчені як: Верхуша Н., Довгорука П., Ілляшенко С. та ін. Разом з тим не всі аспекти цієї багатогранної проблеми з'ясовані і отримали належне обґрунтування. Тому складність даного питання та ряд специфічних аспектів вимагають подальших наукових пошуків.

Кредитні ризики багато в чому відрізняються один від одного. Отже, необхідно визначити найефективніші способи аналізу кожного з їх видів, методи вимірювання і шляхи зниження їх негативних впливів на діяльність банку в зокрема та банківської системи України загалом.

В сучасних умовах ринкової економіки, при здійсненні кредитування банк неодмінно управляє ризиком. Він може діяти кількома способами: прийняти кредитний ризик або мінімізувати його [2].

Існують як зовнішні, так і внутрішні способи мінімізації кредитних ризиків. Серед зовнішніх способів регулювання кредитного ризику банку можна виділити, на нашу думку, економічні нормативи діяльності банку, які доводить НБУ.

Зокрема, це нормативи кредитного ризику: максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента – Н7 (не більше 25%); великих кредитних ризиків – Н8 (не більше 8-ми кратного розміру регулятивного капіталу); максимального розміру

кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру – Н9 (не більше 5%); максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам – Н10 (менше 30%) [6].

Аналіз середніх значень економічних нормативів НБУ по системі банків України наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Середні значення економічних нормативів НБУ по системі банків України з 2010 по 2014 рр.

Період (рік)	Сер.зн. Н7	Сер.зн. Н8	Сер.зн. Н9	Сер.зн. Н10
2010	22,22	158,28	0,86	2,82
2011	21,85	160,76	0,74	2,31
2012	22,18	172,12	0,51	2,63
2013	22,48	178,90	0,37	1,98
2014	22,68	192,51	0,32	1,62

Джерело: розраховано за даними [2].

Дані, наведені в Табл.1 дають окреслити наступні висновки:

- спостерігається зміна значення нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента. Протягом усіх аналізованих років дане значення не перевищувало нормативного – 25%. Якщо у 2010 році його значення становило 22,22%, то до квітня 2014 року воно досягло – 22,68%, що є максимальним результатом усього аналізованого періоду. Найнижче значення показника зафіксовано у 2011 році – 21,85%;

- зміна значень нормативу великих кредитних ризиків, демонструє нам поступове збільшення його значень. Якщо у 2010 році його значення дорівнювало 158,28 %, то до 2014 року воно зросло до 192,51%, що на 34,23% більше, ніж у 2010 році. Всі значення нормативу великих кредитних ризиків не перевищують своїх нормативних значень, тобто вони не перевищують регулятивний капітал у 8 кратному розмірі;

- показано різке зниження нормативу максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру. Починаючи з 2010 року (0,86%) його значення різко знижувалося аж до 2014 року і в кінцевому результаті склало 0,32%, при його нормативному значенні - менше 5%;

- спостерігається менш різке зниження значень нормативу максимального розміру сукупних кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам. Максимальне значення нормативу тут спостерігається у 2010 році (2,82%) при допустимих 30%, а мінімальне – у 2014 році (1,62%).

З метою глибшого дослідження вказаних нормативів в середньому по банківській системі України наведемо в Табл. 2 на проаналізуємо аналогічні показники на прикладі середніх значень економічних нормативів кредитного ризику, яких дотримувався АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2010-2014 роки.

Таблиця 2

Середні значення економічних нормативів кредитного ризику, яких дотримувався АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2010-2014 роки

Період (рік)	Сер.зн. Н7	Сер.зн. Н8	Сер.зн. Н9	Сер.зн. Н10
2010	11,45	19,21	0,47	2,32
2011	10,77	20,95	3,29	6,10
2012	9,89	7,63	4,25	6,63
2013	16,23	36,50	3,57	5,48
2014	28,76	110,96	0,28	1,08

Джерело: розраховано за даними [3].

Аналіз даних наведених в табл. 2 дав можливість підсумувати таке:

1) протягом усіх аналізованих років значення нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента не перевищувало нормативного – 25%. Якщо у 2010 році його значення становило 11,45%, то до 2014 року воно досягло 28,76%, що є максимальним результатом усього аналізованого періоду. Найнижче значення показника зафіксовано у 2012 році – 9,89%;

2) динаміка значень нормативу великих кредитних ризиків (рис. 2) демонструє нам його збільшення до 2011 року, за 2011-2012 роки значно спадає, а з 2012 року по 2014 рік досить різко збільшився. Якщо у 2010 році його значення дорівнювало 19,21 %, то до 2014 року воно зросло до 110,96%, що на 91,75% більше, ніж у 2010 році. Всі значення нормативу великих кредитних ризиків не перевищують своїх нормативних значень, тобто вони не перевищують регулятивний капітал у 8 кратному розмірі;

3) протягом 2010-2012 років відбувається різке збільшення нормативу максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру, але від 2012 року по 2014 рік норматив різко спав. Починаючи з 2010 року (0,47%) його значення різко збільшувалося до 2012 року (4,25%) і в кінцевому результаті у 2014 році склало 0,28% при його нормативному значенні – менше 5%;

4) зміна значень нормативу максимального розміру сукупних кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам, демонструє поступове збільшення, а від 2012 року спадає. Максимальне значення нормативу спостерігається у 2012 році (6,63%) при допустимих 30%, а мінімальне – у 2014 році (1,08).

Також, виділяють внутрішні способи мінімізації кредитного ризику. Основними серед них є: оцінка кредитоспроможності позичальника, лімітування, нормування, диверсифікація та створення резервів.

Лімітування базується на даних попереднього аналізу кредитоспроможності, який в свою чергу є вельми корисним методом оцінки ризику.

Але слід зазначити, що деякі науковці визначають лімітування, як більш широке поняття. Тобто ліміти, за такою точкою зору, можуть стосуватися не лише сум кредитів. Банки можуть самостійно встановлювати додаткові (законодавчі) обмеження, які можна визначити як ліміти країн, галузі, безпосереднього позичальника, видів забезпечення, валют. Ефект від впровадження лімітування забезпечується через обмеження конкретних ризиків, що характеризують даного клієнта, які є складовими елементами кредитного ризику.

Виділяють також й інший спосіб мінімізації кредитного ризику- це диверсифікація. Диверсифікація - спосіб мінімізації кредитного ризику на рівні загального портфелю банківських позик. В основі такого управління може лежати розпорошення виданих банком кредитів, згрупованих за певними якісними критеріями - величини, строків, наявності забезпечення, виду позичальників, їх галузевої належності, форми власності, фінансового стану та низки інших, що загалом дозволяє банку знизити ризик можливих втрат, пов'язаних із кредитною операцією.

Не можемо не погодитись з доцільністю дослідженням Ілляшенка С. щодо створення резервів на покриття ймовірних втрат за кредитними операціями. Це являє собою також один із способів зниження ступеня ризику банку. Комерційні банки зобов'язані створювати резерви для відшкодування втрат за основним боргом за усіма видами кредитів. Резерви комерційного банку поділяються на: "резерв під стандартну заборгованість за позиками" та "резерв під нестандартну заборгованість" [1].

Основною проблемою при створенні резерву на покриття ймовірних затрат є оцінювання потенційних наслідків ризику. Для розрахунку розмірів резервів кредити класифікують за двома критеріями. За фінансовим станом позичальника, а також за характером погашення позичальником заборгованості. Виходячи з погашення

позичальником кредитної заборгованості за основним боргом та відсотків за ним погашення є: добре (якщо заборгованість за кредитом та відсотки за ним сплачуються у встановлені строки, та за кредитом, пролонгованим один раз на строк не більше 90 днів); слабе (якщо прострочена заборгованість за кредитом та відсотки за ним становлять не більше 90 днів); недостатне (якщо прострочена заборгованість за кредитом та відсотки за ним становлять понад 90 днів) [1].

Відповідно до перелічених критеріїв кредитний портфель банків класифікується за групами, які поділено за такими ознаками: за ступенем погашення заборгованості та фінансовим станом позичальника. На підставі класифікації позик комерційний банк створює резерв щодо кожної групи кредитів. Резерв має бути сформований у повному обсязі відповідно до сумм фактичної кредитної заборгованості за групами ризику та встановленого рівня резерву [1].

Оцінка кредитоспроможності позичальника здійснюється на другому етапі процесу кредитування. Вона передбачає здійснення якісної і кількісної оцінки позичальника з метою оцінки ступеня кредитного ризику. Завдяки оцінці кредитоспроможності здійснюється відсів кредитів, які суперечать кредитній політиці банку.

Зазначимо, що в сучасних умовах банк неодмінно повинен управляти ризиком задля ефективного свого функціонування. Можлива відмова від ризикового кредиту зводить ризик для банку до нуля, але у такому випадку він втрачає свої доходи по цій операції, що також не є вигідним при регулярному застосуванні. Отже, необхідно застосовувати такі методи та шляхи мінімізації кредитних ризиків, при яких вони будуть мінімальними.

З наведеного вище можна зробити такі висновки:

- при здійсненні кредитування банк може діяти декількома способами: або прийняти кредитний ризик або мінімізувати його;
- мінімізувати кредитні ризики можна за допомогою внутрішніх і зовнішніх методів мінімізації, кожен з яких є доцільним та ефективним.

Отже, для зниження кредитного ризику банку необхідно зробити детальний аналіз ризику, підібрати необхідні методи його вимірювання та способи мінімізації для того, щоб уникнути негативного його впливу на діяльність банку в цілому. В подальших дослідженнях доцільним буде проведення аналізу використання комерційними банками внутрішніх способів мінімізації кредитного ризику та порівняння їх ефективності поряд із зовнішніми.

Література:

1. Ілляшенко С. Кредитні ризики та створення резервів для їх покриття.//Вісник НБУ.-2009.- №6- С.38.
2. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
3. Офіційний сайт «Райффайзен Банку Аваль» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.aval.ua>

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ДО ВИМОГ ЄС

Пряме оподаткування виступає однією з форм фінансових відносин між державою та платниками податків. Реформування податкової системи України являє собою тривалий, поетапний процес її трансформації, який призводить до скорочення кількості податків та зборів, забезпечення прозорості їх справляння, оптимізації порядку адміністрування, зменшення тінізації економіки а також спрощення самої системи оподаткування.

Структура податкової системи може суттєво відрізнятись у розрізі окремих країн, що зумовлено низкою специфічних суб'єктивних чинників. Водночас, варто зауважувати той факт, що найвищий рівень прямих податків спостерігається у ринково розвинених країнах індустріального типу, а найнижчий – у менш розвинених країнах; тому й відмічається поділ податків на прямі й непрямі залежно від рівня економічного розвитку країни.

Через прямі податки відбувається найтісніший зв'язок між державою і платниками податків (фізичними та юридичними особами) стосовно формування, розподілу й витрачання їх доходів. Проте, за всю історію існування суспільства й практики фіскальних взаємовідносин досі ще не віднайдено універсального підходу щодо побудови такої системи прямого оподаткування, яка б повною мірою задовольняла водночас фінансові потреби як держави, так і платників податків [1, с. 215].

Прямі (прибутково-майнові) – податки, які стягуються в процесі отримання й акумулювання матеріальних благ, визначаються розміром об'єкту оподаткування, відносяться на собівартість товарів чи послуг і сплачуються виробником, продавцем чи власником. У свою чергу, їх поділяють на:

а) особисті – податки, які сплачуються платником податків за рахунок та залежно від отриманого ним доходу (прибутку) і враховують платоспроможність платника;

б) реальні – податки, що сплачуються з майна незалежно від доходів платника (податок на землю, податки на власність).

Ухвалення Податкового Кодексу України (далі – ПКУ) 2 грудня 2010 року, стало історичною подією для нашої країни і є пріоритетним документом гармонізації податкового законодавства України відповідно до вимог законодавства ЄС.

Кодексом запроваджено систему малопрогресивного оподаткування фізичних осіб із високим рівнем доходу та податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки, передбачено скасування необґрунтованих пільг та неефективних податків і зборів, усунуто економічно необґрунтовані розбіжності між підходами до визначення та оцінки доходів і витрат при встановленні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств, спрощена процедура адміністрування цього податку, скасовано ряд податкових пільг (які не мають соціальної або інвестиційної спрямованості) [2, с. 84].

Із прийняттям ПКУ суттєвих змін зазнало оподаткування майна. Розвиток податкових систем відбувався протягом багатьох віків, унаслідок цього у світі виокремилися такі основні види майнових податків: податок на майно юридичних осіб і податки на конкретні види рухомого та нерухомого майна (земельні ділянки, споруди, будівлі, транспортні засоби та інші). Перелік цих податків у чинній системі оподаткування України значно вужчий і містить лише два майнових податки: плату за землю та податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Так, із системи загальнодержавних податків та зборів вилучено податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів.

Податковим кодексом України було передбачене суттєве скорочення загальної кількості загальнодержавних та місцевих податків і зборів. Так, з переліку місцевих податків і зборів вилучено ряд платежів, які не відігравали істотної ролі у формуванні місцевих бюджетів, проте вимагали невиправданих витрат на їх адміністрування.

Таким чином, з набранням чинності Податковим кодексом України відкрито шлях до нової системи оподаткування, удосконалено правовий механізм податків, що нині діють в Україні, а також запроваджено новий майновий податок.

Все це було зроблене у зв'язку з тим, що прямі податки впливають на такі показники фінансово-господарської діяльності підприємства [3], як ціна продажу продукції, дохід від реалізації продукції, собівартість продукції, операційний прибуток, чистий прибуток підприємства, швидкість обертання обігових коштів, платоспроможність та фінансову стійкість підприємства, формування його фінансових ресурсів та інвестиційну діяльність, конкурентоспроможність продукції і загалом на поведінку підприємців щодо будь-якої діяльності – операційної, інвестиційної чи фінансової. Рівень цього впливу залежить від прямого оподаткування: видів податків, рівня їх фіскальності, механізмів їх справляння, стабільності та досконалості системи.

В Україні з 1 січня 2015 року набули чинності нові зміни до Податкового кодексу України, згідно з якими до прямих податків належать: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, екологічний податок, рентна плата, а також місцеві податки: податок на майно (в тому числі плата на землю), єдиний податок [4].

Застосування податку на прибуток підприємств в Україні – аналог західного корпоративного податку на доход (the corporation income tax) – має багато вагомих суб'єктивних і об'єктивних підстав, зміст яких полягає в наступному:

- податок на прибуток підприємств належить до найбільш вагомих джерел податкових надходжень до Зведеного бюджету України;

- суб'єктний склад податку на прибуток підприємств значно ширший від установленого переліку платників податку на прибуток корпорацій західноєвропейських держав. Так, в Україні до платників цього податку зараховуються всі підприємницькі структури зі статусом юридичної особи незалежно від організаційно-правової форми господарювання, тоді як на Заході корпоративний прибутковий податок сплачують лише фірми, засновані на корпоративних засадах (аналогі українських акціонерних товариств).

Щодо нарахування податку на прибуток як основного бюджетоутворюючого прямого податку, то в ПКУ були внесені зміни до визначення об'єкта оподаткування, який визначається як різниця між фінансовим результатом (за фінансовою звітністю) та податковими різницями (амортизацією, резервами, фінансовими операціями). Кількість податкових різниць скоротилася з 49 до 3 позицій та водночас скасовано ряд пільг для платників і все це компенсується відсутністю податкових перевірок з боку фіскальної служби за підсумком роботи 2015 року.

Одним із вагомих податків, який виконує важливу соціальну роль, є податок з доходів фізичних осіб, історія перетворень та трансформацій якого пройшла довгий шлях в Україні. Задля наповнення державної казни у вітчизняній системі оподаткування було апробовано і прогресивну, і пропорційну системи оподаткування особистих доходів громадян. У європейських країнах цей податок називається «personal income tax» (PIT).

Законодавчі зміни у 2015 р. також стосувалися податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) – навантаження на доходи громадян все-таки зросло. Спочатку планувалося, що ставка ПДФО буде коливатися від 15 до 25%, як трудових доходів, так і для пасивних, але було затверджене наступне:

- для доходів до 10 мінімальних заробітних плат ставка сягатиме 15%;
- для доходів, що становлять понад 10 мінімальних – 20% від суми перевищення.

В Україні існує проблема ухилення від оподаткування доходів, що є однією з найгостріших проблем, що виокремлює її з-поміж більшості європейських країн. На масштаби ухилення від сплати податків впливає високий рівень податкових ставок, нерівномірний розподіл податкового навантаження, порушення принципу рівності платників перед законом, складність і недосконалість законодавства, яким регулюється підприємницька діяльність, зокрема податкового, недотримання норм законів, неефективність державної бюджетної політики.

Щодо податків на майно, то податок на нерухомість з'явився в Україні лише 2 роки тому, а механізм його справляння змінився вже двічі: вперше – в середині минулого року, коли було прийнято рішення обкладати не тільки житлову, а всю площу житлової нерухомості; вдруге – з початку цього року, коли депутати прийняли рішення знизити розмір пільги [5, с. 29]. Загалом володіти майном в Україні (як рухомим, так і нерухомим) стало ще дорожче, що з великою ймовірністю приведе до зростання попиту на нерухомість за межами нашої країни, а також вдарить по внутрішньому автомобільному ринку, і змусить йти на різні хитрощі.

Таким чином, податкові надходження з податку на нерухомість обіцяють бути відносно стабільними і фіксованими, якщо механізм справляння буде правильно побудований. Тому цілком врегулювання відносин у сфері оподаткування нерухомості в Україні на першій стадії введення податку допустимим є розгляд за базу оподаткування загальної площі нерухомості, а не ринкової вартості, як це практикує Польща, із наступним переходом до кадастрової форми оподаткування. Такий варіант є найбільш наближеним до умов сьогодення, але чимало аспектів в українському законодавстві ще має бути переглянуто, проаналізовано та допрацьовано.

Вплив прямих податків на темпи і шляхи економічного, цивілізованого, правового розвитку країни посилюється, особливо з огляду на динаміку сучасних інтеграційних процесів, тому особливої актуальності набуває необхідність процесу гармонізації системи оподаткування України з європейськими податковими системами, що сприятиме забезпеченню домінантам демократичності, розвитку функцій органів місцевого самоврядування і загальному добробуту суспільства.

Література:

1. Славкова А. А. Фіскальна роль прямого оподаткування у формуванні доходів бюджету держави / А. А. Славкова // Економіка та підприємництво: зб. наук. праць молодих учених та аспірантів / М-во освіти і науки України, ДВНЗ "КНЕУ" ; відп. ред. С. І. Дем'яненко. – 2009. – Вип. 22. – С. 213–225.
2. Гармонізація податкового законодавства: українські реалії : монографія / [Г. М. Білецька, М. В. Кармаліта, М. О. Куц та ін.]. – К.: Алерта, 2012. – 222 с.

3. Савченко В. Ф. Оцінка рівня податкового навантаження в Україні / В. Ф. Савченко, А. Ф. Лось : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: soskin.savchenko_Los.doc.

4. Податковий кодекс України від 28.12.2014 № 72-VIII : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

5. Мединська Т. В. Реформа системи прямого оподаткування в Україні / Т. В. Мединська, Р. Ю. Черевата // Фінансове забезпечення сталого економічного зростання в умовах євроінтеграційних процесів: матеріали науково-практичної інтернет-конференції (20 лютого 2015 р.). – Львів: ЛКА, 2015. – С. 28-30.

УДК 336.226

Мединська Т.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту,
Малець А.Т.,
аспірант кафедри фінансів і кредиту,
Львівська комерційна академія

ФІСКАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Останнім часом дедалі більше уваги приділяється вивченню фіскального середовища ведення бізнесу, підтвердженням того є досягнення прогресу і спрощення умов ведення бізнесу, про що свідчать результати щорічного рейтингу Doing Business, який складають експерти Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації.

У дослідженні Світового банку Doing Business-2015 охоплено 189 країн, які розставлені за критерієм легкості ведення бізнесу. Місце України у рейтингу Doing Business протягом 2010-2015 рр. зображено в табл. 1.

Таблиця 1
Місце України в рейтингу країн за сприятливістю середовища для ведення бізнесу
Doing Business за 2010-2015 рр.*

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Зміна 2015 до 2014
Загальний рейтинг складності ведення бізнесу, в т.ч. :	142	145	152	137	112	96	+16
Отримання дозволів на будівництво	181	179	180	183	41	70	-29
Реєстрація підприємства	134	118	112	50	47	76	-29
Підключення до мережі електропостачання	-	-	169	166	172	185	-13
Виконання зобов'язань по контрактах	43	43	44	42	45	43	+2
Отримання кредитів	30	32	24	23	13	17	-4
Реєстрація власності	141	164	166	149	97	59	+38
Міжнародна торгівля	139	139	140	145	148	154	-6
Захист прав інвесторів	109	109	111	117	128	109	+19
Простота сплати податків	181	181	181	165	164	108	+56

* Складено за даними [2]

Якщо у 2014 році наша країна посіла 112-е місце серед 185 досліджуваних країн, то в цьому році – 96-е місце серед 189 учасників рейтингу (тобто Україна піднялася відразу на 16 позицій). При цьому найбільшого прогресу Україна досягла у сфері реєстрації прав власності (тут Україна піднялася з 97 до 59-го місця). Свій кращий результат (17-е місце) Україна отримала за легкістю надання кредитів. Експерти зазначають, що в Україні досягнуто значного прогресу у спрощенні ведення бізнесу, а саме проведено масштабне впорядкування роботи дозвільних органів – кількість дозволів скорочено майже в 9 разів (з понад 1200 до 141). Видача цих документів здійснюється в дозвільних центрах за принципом «єдиного вікна». На 30% скорочено кількість ліцензованих видів господарської діяльності.

Проте така позиція нашої держави наочно підтверджує потребу в подальшому реформуванні всіх компонентів вітчизняної системи оподаткування. Індикатори України, які розкривають простоту сплати податків в порівнянні з країнами Європи і Центральної Азії та ОЕСР представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Складові рейтингу простоти сплати податків у 2015 році*

Індикатори	Україна	Європа і Центральна Азія	ОЕСР (середнє)
Виплати (кількість)	5	19,2	11,1
Час (годин)	350	237,7	176,6
Податок на прибуток (% прибутку)	9	10,8	14,9
Податки і виплати на зарплату (% прибутку)	43,1	20,4	24,1
Інші податки (% прибутку)	0,1	3,1	1,7
Загальна податкова ставка (% прибутку)	52,2	34,8	41,2

*Складено за даними [2].

Ці дані свідчать про високий рівень податкового навантаження. Для його оцінки доцільно співставити показники частки податків у валовому прибутку підприємств країн світу, що використовуються Світовим банком у складанні рейтингу конкурентоспроможності країн світу. Відповідно, на рис. 1 у графічному вигляді представлені дані про частку податків у валовому прибутку деяких країн Східної, Центральної Європи і України.

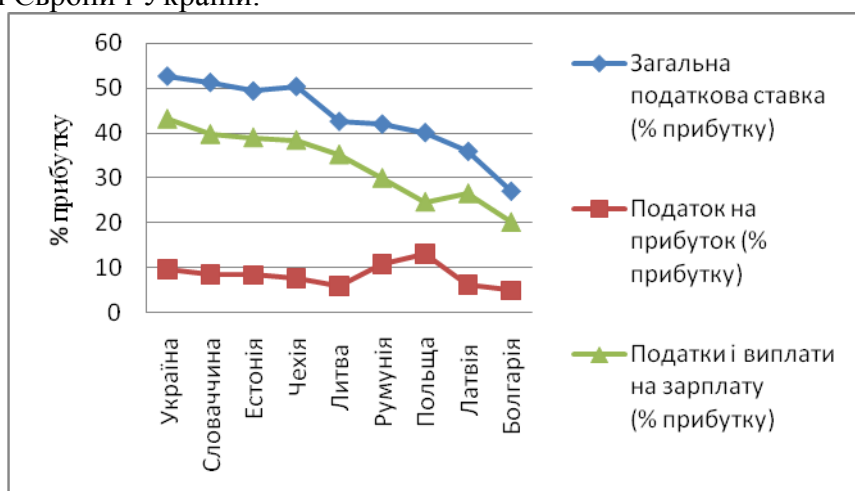

Рис. 1. Частка податків у валовому прибутку підприємств України і окремих країн Східної та Центральної Європи *Складено за даними [2]

Із наведених даних рис. 1, можна зробити висновки про те, що загальне податкове навантаження на бізнес підприємства в Україні значно вище (52,2%), ніж у дев'яти менш конкурентоспроможних країнах Центральної та Східної Європи (в середньому 35%). Звичайно, податкове навантаження податку на прибуток (% прибутку) зменшилося до рівня 9%, що є нижче показників попередніх років та рівня країн Центральної та Східної Європи (в середньому 12%), однак високий рівень навантаження завдяки податкам і виплатам із зарплати 43,1%, що майже вдвічі вище європейських показників, значно погіршує сплати цих податків і призводить до приховування об'єктів оподаткування (неофіційне працевлаштування, «зарплата в конвертах»).

Порівняльний аналіз систем оподаткування України і окремих країн світу за вищенаведеними показниками свідчить, що українська система оподаткування внаслідок надмірного податкового тиску на бізнес істотно знижує конкурентоспроможність українських товаровиробників. Вона має суттєвий вплив на інвестиційну активність як вітчизняного, так і іноземного інвестора. Хоча по кількості податкових платежів, наші позиції значно покращилися, однак 5 існуючих податків і зборів не означає зменшення ставок та об'єктів оподаткування в Україні, навпаки об'єднання кількох податків в один обов'язковий платіж розширює базу оподаткування.

Отже, за великим рахунком, кількість стягнутих податків згідно нововведень у Податковому кодексі України [2] практично зменшилася, однак зміни в їх переліку формальні, і з лишком компенсуються появою нових зборів і платежів, або ж ширшою базою та вищими ставками оподаткування. Проте реформування податків набуває важливого значення, особливо при прямуванні України до ЄС, адже воно допоможе вирішити проблему тінізації економіки, неправильно розподіленого податкового навантаження серед галузей економіки та допоможе ефективно наповнювати державний та місцеві бюджети України.

З метою пошуку шляхів вдосконалення податкового законодавства України, варто зосередити увагу на європейський досвід застосування нових видів платежів з метою залучення додаткових надходжень в державну казну.

Література:

1. Податковий кодекс України від 28.12.2014 № 72-VIII : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
2. Ease of Doing Business in Ukraine : The World Bank : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/data/exploreecies/ukraine>.

УДК 336.25

Мисник Т. Г.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту,
Борисова І. С.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту
Полтавська державна аграрна академія

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ

Фінансова діяльність підприємства пов'язана з багатьма ризиками, ступінь впливу яких на результати його діяльності значно підвищується з переходом до ринкової економіки. Ризики, що супроводжують цю діяльність, виділяють в окрему групу

фінансових ризиків, що грають найбільш значущу роль у загальному «портфелі ризиків» підприємства.

Серед фінансових ризиків особливе місце посідають податкові ризики. Існує велика різноманітність думок з приводу трактування, сутності та природи податкового ризику. Це пов'язано з багатоаспектністю цього явища, недостатнім використанням в реальній діяльності.

Так, Т. А. Козенкова пов'язує податкові ризики зі змінами в податковій політиці країни, введенням нових податкових платежів, збільшенням ставок оподаткування, змінами в податковому законодавстві щодо умов та строків сплати податків та ін. Погоджуємося з думкою К. В. Колісниченко та вважаємо цей підхід дещо обмеженим, оскільки не враховуються ризики: «внутрішній, який залежить від діяльності підприємства й на нього можна впливати та несистематичний або специфічний ризик. Він може бути пов'язаний з некваліфікованим персоналом на підприємстві».

С. В. Філін трактує поняття податкового ризику, враховуючи такий внутрішній фактор, як наявність податкових помилок: «податковий ризик – це ймовірність втрат суб'єкта господарювання через несприятливі зміни податкового законодавства в процесі фінансової діяльності або внаслідок допущених податкових помилок при обчисленні сум податкових платежів».

Є. М. Євстігнєєв визначає податковий ризик через «ймовірність виникнення несприятливих наслідків для платника податків в сфері податкового планування». Проте він обмежує податкові ризики лише втратами через фінансові санкції податкових органів.

За визначенням Т. А. Циркунової та М. І. Мігунової, «податковий ризик – це загроза для суб'єкта податкових відносин понести фінансові чи інші втрати, пов'язані з процесом оподаткування». При цьому авторами наголошується, що такі втрати платник податків може понести через негативні відхилення фактичної діяльності від результатів податкового планування, на підставі яких приймаються управлінські рішення.

Узагальнюючи підходи до трактування даного поняття, можна визначити, що під податковими ризиками варто розуміти ймовірність виникнення негативних наслідків для податкової системи через неефективність її побудови і функціонування, дії існуючих загроз та впливу на неї зовнішніх і внутрішніх чинників. Для платників податків податковий ризик є впливовим регулятором їх діяльності, оскільки безпосередньо впливає на величину виручки, витрат, розмір фонду оплати праці та кінцевий фінансовий результат діяльності. Як наслідок, платник намагається управляти податковим ризиком з метою його мінімізації. Якісно управляти податковим ризиком можливо лише при умові чіткої ідентифікації джерел податкових ризиків та їх класифікації. В. В. Вітлінський виділяє такі основні джерела податкового ризику: фіскальна психологія платника; чинники соціально-економічного характеру; зміни в податковій політиці; недоліки планування і прогнозування податків; чинники нормативно-правового характеру; причини організаційно-правового характеру; галузеві особливості та види діяльності платника.

Система ефективного управління податковим ризиком повинна включати ідентифікацію не лише джерел ризику, а і його виду та шляхів мінімізації.

Для платника податків (фізичних, юридичних осіб та податкових агентів) найбільш значимими є такі види податкових ризиків: ризик збільшення податкового тягара; ризик податкового контролю та ризик карної відповідальності. Ризик збільшення податкового тягара може бути спричинений скасуванням певних податкових пільг; збільшенням ставки податку чи сплатою нових для платника податків. Даний вид ризику може спричинити появу ризику податкової мінімізації.

Сьогодні суб'єкти господарювання стикаються з ймовірними податковими

ризиками, оскільки намагаються «полегшити» податковий тягар шляхом застосування навмисних порушень законодавства, зокрема взаємини з «фіктивними» фірмами, реалізація продукції (робіт, послуг) за заниженими цінами, здійснення господарської діяльності, непередбаченої дозвільними документами, взаємини підприємства з контрагентами, що перебувають в офшорних зонах, декларування податку на додану вартість до відшкодування в більших розмірах тощо.

Однак, до нинішнього часу в більшості платників податків не були серйозного поширення оцінка наявного податкового навантаження та здійснення заходів з податкового планування, що стали очевидною вимогою сьогодення зважаючи наявну практику і прагматику відносин в податковій сфері.

Узагальнення наявної на сьогодні практики податкового планування дає підстави говорити про практичну відсутність окремих затверджених форм документів, де б відображалися планові показники податкових розрахунків на перспективу. Здебільшого дані показники в розрізненому вигляді є складовими елементами фінансових та стратегічних планів господарюючих суб'єктів – платників податків.

За такої ситуації вважаємо доцільними доповнення діючої стандартизованої форми фінансового плану підприємства окремим розділом, який має називатися «податковий план» або «план податкових платежів». В даному документі має бути витриманий традиційний підхід до планування. Тобто у верхній частині такого плану мають бути зазначені заплановані до сплати розміри конкретних податків і зборів, з врахування всіх законних можливостей встановлення їх оптимальних (мінімальних) розмірів. Одночасно, в нижній частині «податкового плану» мають бути заплановані джерела покриття витрат платника податків на їх сплату, враховуючи специфіку справляння передбачену законодавством в податковій сфері.

Не менш важливим, з огляду на потребу в документуванні процесу податкового планування є розробка «податкового календаря». Згідно теорії фінансового менеджменту даний документ має бути складовою платіжного календаря підприємства і використовується у системі оперативного управління грошовими потоками з операційної діяльності підприємства. При цьому «податковий календар» використовується для контролю і прогнозування правильності обчислення термінів сплати до бюджету податкових платежів. Цей плановий документ розробляють на підприємстві в цілому, і містить він, як правило, тільки один розділ – «графік податкових платежів». У ньому відображають усі види податків, зборів та обов'язкових платежів, які перераховуються підприємством до бюджетів усіх рівнів і позабюджетних цільових фондів в позиціях розмір визначеного до сплати податку та терміни сплати.

Отже, податковий ризик справляє значний вплив на фінансово-господарську діяльність окремого платника і, як наслідок, на державу в цілому. Через надмірне податкове навантаження платники податків свідомо вдаються до порушень податкового законодавства, прагнучи через зменшення об'єкта оподаткування ухилитися від сплати податків, передбачених податковим законодавством. Однак платникам доцільно перш за все намагатися законними шляхами зменшувати податкове навантаження, використовуючи існуючі податкові пільги та впровадивши систему податкового планування.

Міщук О.В.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

З кожним роком суб'єкти господарювання здійснюють все більший вклад у вирішення проблем зайнятості населення шляхом створення нових робочих місць, розвитку і підвищення конкурентноздатності цілих галузей, збільшення податкових надходження до бюджетів усіх рівнів, забезпечення соціального захисту населення, підвищення його добробуту та соціально-економічної активності. Водночас надмірний податковий тиск, недосконала і нестабільна нормативно-правова база, високі адміністративні бар'єри, організаційні проблеми, обмеженість доступу до різних джерел фінансових ресурсів гостро актуалізують проблему формування сучасної і ефективної фінансової системи з метою підтримки стійкості суб'єктів господарювання. Дану систему варто розглядати в контексті вибраної політики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання, яка є актуальною у частині дослідження структури джерел, оптимальних умов формування фінансових ресурсів, і ознак їх довгостроковості використання.

Відзначимо, що у науковій літературі не існує єдиного підходу щодо визначення змісту фінансового забезпечення.

Так, Гладій С.П. розглядає фінансове забезпечення як узагальнюючий метод інвестування через фінансові форми як конкретні прояви категорій фінансової сфери, зовнішнього вияву механізму та його структурних елементів [1]. Опарін В. М. дає наступне визначення фінансового забезпечення суб'єктів господарювання - це відповідна система фінансування, яка може здійснюватись через самофінансування, кредитування та зовнішнє фінансування [4, с. 17–18]

Павлова Л. Н. під фінансовим забезпеченням розуміє сукупність форм і методів, принципів та умов фінансування підприємств. Фінансове забезпечення суб'єктів господарювання - це управління капіталом, діяльність щодо його залучення, формування та використання [5, с. 110].

Карданська Н.Л. вважає, що фінансове забезпечення пов'язано з вирішенням завдань залучення зовнішнього капіталу, управління власним капіталом, використання капіталу в процесі виробництва (здійснення інвестицій і управління платіжним оборотом), а також повернення кредиту [2, с.123]

Виходячи із сутності визначення поняття «фінансове забезпечення» можна виокремити ключові його ознаки. Отже, фінансове забезпечення, це:

- функція інвестування через фінансові форми та елемент фінансового механізму;

- основний метод фінансового впливу на соціально-економічний розвиток через систему фінансування;

- сукупність економічних відносин (система фінансових відносин), що діють через сукупність форм і методів створення, мобілізації і використання фондів фінансових ресурсів;

- процес організації фінансування на основі відповідної системи фінансування;

- процес реалізації безперервного характеру відтворювальних процесів за рахунок власних та залучених фінансових ресурсів [6, с.120].

Підсумовуючи вищесказане, на нашу думку термін «фінансове забезпечення» означає комплекс заходів по забезпеченню суб'єктів господарювання фінансовими ресурсами через методи та форми, способи фінансування.

Система фінансового забезпечення вимагає вивчення не тільки методів, форм і способів фінансування економічного зростання, а й основних елементів фінансового механізму (важелів, інструментів). Теоретична концепція фінансового механізму формує основу для вибору напрямів фінансового розвитку та широку сферу їх практичного використання.

Механізм фінансового забезпечення суб'єктів господарювання покликаний забезпечити високий рівень їх фінансової самодостатності; фінансову самостійність, яка проявляється у можливості здійснення контролю над своїми фінансовими ресурсами, спроможності їх залучити; фінансову стабільність й стійкість, які передбачають надійність всіх елементів фінансової системи, створення гарантій їх підприємницької діяльності заради стримування впливу дестабілізуючих факторів; здатність до розвитку на основі інноваційних стратегій, здійснення постійної модернізації виробництва, ефективної інвестиційної та інноваційної політики [3, с. 108].

Джерела фінансового забезпечення суб'єктів господарювання дають можливість диверсифікувати ресурсну базу для зростання та забезпечити поєднання капіталів підприємницького сектору та державних коштів. Зазначимо, що будь-які рішення фінансового характеру завжди приймаються в три етапи: по-перше, виявляється потреба у фінансуванні; по-друге, визначаються можливості мобілізації джерел фінансових ресурсів; по-третє, вибираються фінансові ресурси, якими доцільно скористатися в процесі фінансування.

Форми фінансового забезпечення пов'язані з фінансуванням тих чи інших інноваційних проєктів для забезпечення модернізації суб'єктів господарювання та підвищення темпів економічного зростання, забезпечення ефективної соціальної складової. Основними з них є самофінансування, фінансування на принципах повернення, боргове та інфляційне фінансування. Методи ж - це конкретні способи дій, спрямовані на практичне досягнення поставлених завдань економічної політики.

Для посилення взаємозв'язку джерел та методів і форм їх прояву, необхідно використовувати інструменти (податки, збори, штрафи, надання пільг, емісія грошей, приватизація, виробництво). Тобто все те, що дозволить сформувати ресурси та їх перерозподілити, сформувати мотиви та стимули для розвитку суб'єктів господарювання. В такому випадку необхідна певна оптимальність, коли витрати будуть дорівнювати вигодам на принципах справедливості та ефективності. Інструменти повинні забезпечувати мобілізацію ресурсів із різних джерел, що в свою чергу розширить можливості фінансування суб'єктів господарювання та сприятиме безпосередньо економічному зростанню.

З метою удосконалення системи фінансового забезпечення суб'єктів господарювання необхідно:

- державі сформувати систему стимулів і мотивів для мобілізації внутрішніх ресурсів та пошуку вітчизняного інвестора;
- переглянути доцільність функціонування у режимі збитковості майже половини підприємств, які отримують необґрунтовані пільги;
- вирішувати проблеми боргових зобов'язань через формування прозорого конкурентного середовища, що є запорукою зниження процентних ставок та відтворення довіри до банківських заощаджень;

- здійснювати моніторинг внутрішніх і зовнішніх загроз фінансового забезпечення суб'єктів господарювання в умовах відповідного етапу боротьби з світовою фінансовою кризою;
- розширювати класифікацію форм фінансового забезпечення суб'єктів господарювання тощо.

Література:

1. Гладій С. Фінансовий механізм інвестування інноваційного розвитку: теоретико-методологічний підхід до управління [Електронний ресурс] / С. Гладій // Наука молода. – 2005. – № 3. – Режим доступу : http://www.library.tane/edu.ua/images/pauk_vydannya/gHL8ef.pdf.
2. Карданская Н.Л. Принятие управленческого решения. / Н.Л. Карданская. – М.: ЮНИТИ, 1999. – с. 123.
3. Кватернюк К. Концептуальні засади формування фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства / К. Кватернюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 6. – С.106-111.
4. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія) : навч. посіб. / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2002. – 240 с.
5. Павлова Л.Н. Финансовый менеджмент. / Л.Н. Павлова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – с. 110.
6. Шутеева О. Теоретичні засади визначення сутності фінансового забезпечення функціонування ринку цінних паперів /О. Шутеева // Фінансовий простір. – 2013. – №3 (11). – С. 118-122.

336.77:334.72(477)

Нездойминога О. Є.,
к.е.н., доцент кафедри організації обліку та аудиту,
Полтавська державна аграрна академія

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

На сьогодні розвиток малого і середнього підприємництва - важливий сегмент ринку, що забезпечує населення не тільки товарами та послугами, а й сприяє створенню нових робочих місць, що тим самим поліпшує в цілому ситуацію з безробіття. Більшість науковців вважає, що малий бізнес є одним з основних напрямів у процесі модернізації вітчизняної економіки.

За останні роки в Україні впроваджено ряд реформ у сфері малого і середнього підприємництва, а також постійно здійснюється моніторинг та аналіз із широким залучення бізнесових кіл.

З прийняттям у 2012 році Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні» внесено зміни до Господарського кодексу України в частині визначення понять суб'єктів великого, малого та середнього підприємництва, які приведено у відповідність до класифікації ЄС. У 2012 році питома вага суб'єктів малого та середнього підприємництва склала 99,96 % від загальної кількості суб'єктів господарювання, що в цілому відповідає європейським стандартам.

У структурі вітчизняного підприємництва за розміром підприємств станом на 01.01.2013 частка малих підприємств становила 94,3 %, середніх – 5,5 % та великих – 0,2 %

В рамках програми «Мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва» у 2013 році Українським фондом підтримки підприємництва видано 37 мікрокредитів на суму 9,0 млн. грн., з них: 20 мікрокредитів – фізичним особам-підприємцям на загальну суму 4,9 млн. грн., 17 – юридичним особам на загальну суму 4,1 млн. грн.

Основними напрямками, на які видаються мікрокредити є: виробництво продовольчих товарів, сільськогосподарської та промислової продукції, переробка і збут виробленої продукції, придбання техніки, обладнання, новітніх технологій, будівництво і реконструкція виробничих приміщень.

Реалізація бізнес-планів суб'єктів малого підприємництва, що отримали фінансову державну підтримку у вигляді мікрокредитів, дозволить створити близько 170 нових робочих місць та зберегти робочі місця у кількості 125 одиниць, збільшити обсяги реалізації продукції (послуг).

За даними НБУ станом на 01.01.2013 в Україні діяло 176 банків, з яких 53 банки за участю іноземного капіталу (30,3% від загальної кількості діючих банків України) і 22 – зі 100 % іноземним капіталом. Більш за все банків з іноземним капіталом з Росії – 23,3 %, Кіпру – 12,8 %, Австрії – 12,3 %, Франції – 11,3 %, Нідерландів – 6,5 %, Угорщини і Швеції – по 6 %, Німеччини – 5,2 %. При цьому іноземні банки, за оцінками фахівців, видали в Україні 40 % всіх корпоративних кредитів і 63 % – позичок населенню. Загальні активи банків склали 1 267,9 млрд. грн.

У 2012 році 276 існуючих в Україні небанківських фінансових компаній надали фінансових кредитів за рахунок власних коштів на 919,4 млн. грн., послуг з фінансового лізингу – на 1,6 млн. грн. [1].

Останнім часом малий бізнес займає провідну роль в економіці розвинених країн світу. Допомога малому бізнесу в різних країнах здійснюється по-різному, але обов'язково при певній участі державних органів: прямі пільгові субсидії, гарантії позик, які отримуються від приватних банків, пільгове оподаткування.

У Франції діє чітко відпрацьована структура організації малого бізнесу та його фінансово-кредитного забезпечення, яка полягає у формуванні довготривалих взаємовідносин між банками та суб'єктами підприємницької діяльності. При цьому існують окремі державні структури, як Державно-акціонерна компанія зі страхування кредитних ризиків малих і середніх підприємств – СОФАРІС (SOFARIS – Societe Francaise de Garantie des Petits et Moyennes Enterprises), що виступає гарантом у покритті кредитних ризиків банків.

Пільгове кредитування малого бізнесу є найпоширенішим інструментом державної фінансової підтримки в Німеччині, яке здійснюється через державний кредитний інститут. Пільгові кредити називаються прихованою фінансовою допомогою, оскільки сума допомоги являє собою різницю між ринковими, пільговими і ринковими кредитними ставками (кредитна субсидія).

Серед інших видів прихованої фінансової допомоги можна виділити гарантії за кредитами, які надаються спеціалізованими банками, і дольова участь інвестиційних компаній у капіталі суб'єкта малого бізнесу. В Німеччині, крім усього, здійснюється федеральна програма кредитної підтримки малих підприємств, що розпочинають свою діяльність. До 40% інвестицій при створенні підприємств можуть бути профінансовані без надання гарантій, за допомогою особливо пільгових кредитів, які надаються без відсотків на перші два роки, строком до 20 років, та звільнених від зобов'язань із повернення протягом 10 років (максимальна сума кредиту – 1 млн. євро). Такі кредити

замінюють собою власний капітал нового підприємства, тому що держава бере на себе ризик неповернення кредиту в повному обсязі.

У практиці державної підтримки суб'єктів малого бізнесу в США основне навантаження в сфері формування сприятливих умов кредитування суб'єктів малого бізнесу покладено на Адміністрацію малого бізнесу США (АМБ). Тобто близько 90% всієї фінансової допомоги АМБ здійснюється в формі гарантій, при цьому АМБ гарантує до 80-90% суми кредиту. Як плату за гарантію АМБ отримує від банку (чи від банку та його позичальника) 1% суми кредиту. Середній розмір гарантованих кредитів складає 175 тис. дол. – на строк до 8 років. В окремих випадках суб'єктам малого бізнесу надаються змішані кредити, причому не тільки за рахунок приватних, але й за рахунок державних коштів. Частка АМБ при цьому не перевищує 75%.

Натомість механізм кредитування малого бізнесу в Японії побудовано на інших засадах, ніж у США або країнах Європи. Правове положення суб'єктів малого бізнесу в Японії, перш за все, регулюється системою спеціалізованих законів про статус суб'єктів малого бізнесу та пільг для них, а також положеннями про пільги для малих фірм у податковому, зовнішньоторговельному та галузевому законодавстві.

Таким чином, наявна в Японії система фінансування малого бізнесу гарантує надання субсидій і кредитів органами місцевої державної влади за необхідності, із залученням приватних кредитних установ, коли держава бере на себе витрати за діагностування стану суб'єктів малого бізнесу.

Державні фінансові інститути в Японії, окрім прямих позик, через систему додаткового суспільного кредитування забезпечують гарантування та страхування кредитів, які надаються суб'єктам малого бізнесу. Відтак, система з надання кредитів малому бізнесу направлена на забезпечення переходу капіталу від комерційних фінансових інститутів до суб'єктів малого бізнесу, де держава лише забезпечує реалізацію даного механізму через асоціації гарантування кредиту та Корпорацію страхування малого бізнесу.

У механізмі кредитування малого бізнесу в Японії провідне місце займає також Банк Японії, який за кожним банком закріплює групу фірм, про фінансовий стан яких він (Банк Японії) має вичерпну інформацію і є для них головним контролером.

Політика державної підтримки малого бізнесу в Угорщині спирається на потужну бюджетну допомогу. Допомагають суб'єктам малого бізнесу отримати кредит, а комерційним банкам знизити кредитний ризик від кредитних операцій з малим бізнесом дві організації. Перша організація – Будапештський фонд розвитку підприємств, друга – фонд, який фінансується за рахунок державних джерел В Угорщині використовуються різні схеми кредитування, багато з яких носять конкурентний характер, що більш характерно для країн з розвиненою інфраструктурою фінансової підтримки малого бізнесу за рахунок коштів кредитних кооперативів.

У Чехії розвиток малого бізнесу будується значною мірою за схемою країн Західної Європи. При цьому в Чехії, як і в інших постсоціалістичних країнах, основними труднощами у формуванні малого бізнесу є відсутність коштів на початковому етапі становлення. Суб'єкти малого бізнесу не можуть отримати кредит у зв'язку з його високою вартістю, відсутністю застави та обережною політикою банків, причиною якої є високий ризик неповернення кредиту. Для здійснення допомоги малому бізнесу в Чехії створений Чесько-Моравський банк гарантій та розвитку зі значною часткою держави в капіталі. Цей банк надає суб'єктам малого бізнесу гарантії під середньо – та довгострокові інвестиційні кредити і лізинг на регіональному рівні, особливо економічно відсталих районах. Одним з напрямів державної підтримки малого бізнесу в Чехії є також здійснення допомоги з бюджету, де окремою статтею

передбачені кошти на регіональні програми розвитку, інвестування економічно відсталих районів та підтримку підприємців, які надають робочі місця інвалідам [2].

Таким чином, в цілому можна зробити висновок, що кожна країна має свої певні особливості щодо кредитування суб'єктів малого. У деяких більше розвинена система державної підтримки з активною участю банківських установ, у інших – розвинені інститути страхування кредитних ризиків. В Україні розвитку кредитування малого бізнесу сприяють об'єднання взаємних гарантій та державний фонд страхування кредитних ризиків. На сьогодні керівництво держави з метою реалізації програм кредитного забезпечення малого бізнесу використання державного фонду страхування кредитних ризиків як інструменту стимулювання розвитку кредитування малого бізнесу у вигляді страхування не бюджетними коштами, а страховими компаніями, що функціонують на вітчизняному ринку страхування, що дозволить, з одного боку, не обтяжувати бюджет країни, з іншого – розвивати страхування фінансових ризиків.

Література:

1. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс] // Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва. – Режим доступу: www.dkrp.gov.ua

2. Біломістний О. М. Особливості кредитування малого бізнесу в зарубіжних країнах // Регіональна економіка. – 2013. - № 1. – С. 171-177.

УДК 336.663

Некрасенко Л. А.

к.б.н., доцент кафедри фінансів і кредиту

Таран Я. О., магістр,

Полтавська державна аграрна академія

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗРАХУНКУ ПОТРЕБИ В КАПІТАЛІ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Підприємництво в Україні потребує сучасного теоретичного, методологічного та методичного забезпечення управління оборотним капіталом, наукових рекомендацій щодо процесів формування та використання оборотних активів підприємств. Фінансовий механізм керування оборотним капіталом має забезпечити оптимальний рівень ефективності його використання, що призведе до економії ресурсів підприємства і тим самим подальшого розвитку.

Питанням управління оборотним капіталом підприємства, які завжди відрізнялися великою кількістю проблем, в спеціальній науковій літературі приділено багато уваги. Певний внесок у вирішення окремих проблем, пов'язаних з розробкою методологічних аспектів розрахунку потреби в капіталі для фінансування оборотних активів зробили такі вчені як В. П. Савчук, О. О. Терещенко, А.М. Поддєрьогін, Аптекарь С.С., Балабанов І.Т., Белопольська Т.В, Брігхем Є., Голов С.Ф., Поддєрьогін А.М., Савчук В.П., Стоянова О.С., Терещенко О.О., Фостер Дж., Хан Д., Хорн Дж.В. та інші.

Метою дослідження є висвітлення основних методичних підходів до управління потребою в оборотних активах та її фінансуванням.

Потреба в капіталі для фінансування оборотних активів — це виражена в грошовому еквіваленті потреба підприємства в грошових коштах і матеріальних засобах, необхідних для виконання поставлених цілей та забезпечення фінансової рівноваги. Рівень ефективності фінансово-господарської діяльності буде тим вищим,

чим меншою є потреба в капіталі для фінансування заданого обсягу виробництва та реалізації продукції. Саме тому одним з головних завдань фінансових служб підприємства є оптимізація структури та обсягу оборотних активів. Для цього розробляються заходи щодо оптимізації запасів, дебіторської заборгованості, зменшення витрат на виробництво та реалізацію продукції, прискорення оборотності засобів тощо.

У вітчизняній літературі з питань фінансів підприємств визначення потреби в обігових коштах рекомендується здійснювати через їх нормування. Розрахунок сукупного нормативу, або загальної потреби в обігових коштах, проводиться підсумовуванням нормативів за окремими статтями запасів. Норматив обігових коштів за кожною статтею розраховується множенням одноденних витрат у грошовому виразі на відповідну норму запасу в днях. Розглянемо основні з них на умовному прикладі. Порядок розрахунку сукупного нормативу економічним методом наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Розрахунок сукупного нормативу економічним методом

№ пп	Показник	Дані
1	Сукупний норматив власних оборотних активів на початок планового року – усього, тис. грн	12000
2	У тому числі: а) за оборотними активами, що змінюються при зміні обсягів виробництва, тис. грн	1000
3	б) за оборотними активами, що не змінюються при зміні обсягів виробництва, тис. грн	100
4	Приріст обсягів виробництва у плановому році, %	10
5	Прискорення обігу оборотних активів у запланованому році, %	2
6	Норматив за оборотними активами, що залежить від зміни обсягів виробництва, тис. грн (п. 2а × 1,1)	1100
7	Норматив за оборотними активами, що не змінюються при зміні обсягів виробництва, тис. грн (п. 2б × (1 + п. 3 × 0,5))	600
8	Сукупний норматив на плановий рік без врахування прискорення обігу оборотних активів, тис. грн (п. 5 + п. 6)	1700
9	Сукупний норматив на плановий рік, скоригований на прискорення обігу оборотних активів у плановому році, тис. грн (п. 7 × (100 % – 2 %))	1666

У методичних розробках західних фінансистів потребу в коштах для фінансування оборотних активів рекомендується розраховувати не лише в розрізі окремих статей запасів, а й у розрізі дебіторської заборгованості та за окремими елементами витрат. Наприклад, необхідний обсяг капіталу, який протягом планового періоду авансуватиметься в сировину та матеріали, заробітну плату, окремі елементи накладних витрат тощо. За цим підходом розрахунок потреби в капіталі проводиться двома методами:

- кумулятивним;
- елективним.

За кумулятивного методу потреба в капіталі визначається множенням загальної тривалості відволікання коштів в оборотні активи протягом одного операційного циклу (в днях) на середньоденні їх витрати. Використання цього методу дає змогу провести лише загальний розрахунок потреби в обігових коштах (за всіма елементами витрат), оскільки спирається на відповідні сумарні показники одноденних витрат. Потреба в

капіталі для фінансування окремих статей оборотних активів визначається множенням кількості днів, на які кошти «заморожуються» в цих активах (виробничі запаси, незавершене виробництво тощо), на одноденні витрати.

Елективний метод дає змогу точнішого розрахунку потреби у фінансових ресурсах. Згідно з цим методом потреба в капіталі розраховується обчисленням загальних витрат ресурсів, які авансуються в сировину, заробітну плату, накладні витрати тощо протягом операційного циклу (одного обороту капіталу) і «заморожуються» в окремих позиціях оборотних активів. Для цього одноденні витрати за окремими елементами слід перемножити на період, протягом якого ці витрати відволікаються в тих чи інших позиціях оборотних активів.

Ми пропонуємо розглянути порядок розрахунку потреби в оборотному капіталі протягом одного року кумулятивним методом за таких даних:

1. плановий обсяг витрат на виробництво та реалізацію продукції – 2200 тис. грн.;
2. планові залишки готової продукції на складі на початок та на кінець періоду є незмінними;
3. структура витрат підприємства характеризується такими даними:
 - прямі матеріальні витрати – 300 тис. грн;
 - прямі витрати на оплату праці та нарахування на неї – 600 тис. грн;
 - загальновиробничі витрати – 700 тис. грн;
 - адміністративні витрати – 400;
 - інші операційні витрати – 200.

Потреба в оборотному капіталі кумулятивним методом обчислюється таким чином:

1. Період, протягом якого кошти будуть «заморожені» в оборотних активах (тривалість операційного циклу): 380 днів;

2. Визначимо загальні середньоденні витрати підприємства на фінансування оборотного капіталу: 6,03 тис. грн. (200 тис. грн x 365);

3. Визначимо загальний обсяг потреби в оборотному капіталі протягом планового періоду:

– у цілому на оборотний капітал: $6,03 \text{ тис. грн} \times 500 \text{ днів (тривалість операційного циклу)} = 2290,4 \text{ тис. грн}$, у тому числі:

- запаси: 1928,8 тис. грн ($6,03 \text{ тис. грн} \times 320 \text{ днів (тривалість обороту запасів)}$);
- дебіторська заборгованість: 1084,9 тис. грн ($6,03 \text{ тис. грн} \times 180 \text{ днів (тривалість обороту дебіторської заборгованості)}$).

Охарактеризовані методи дають можливість розрахувати прогнозу потребу в оборотному капіталі.

На практиці на обсяг потреби в капіталі впливають дуже багато чинників, які неможливо наперед визначити. Як наслідок, фактична потреба в оборотному капіталі може коливатись як у бік збільшення від прогнозованої, так і навпаки. За наявності надлишку обігових коштів їх слід ефективно використовувати, вкладаючи в короткострокові прибуткові активи. У разі дефіциту коштів слід мати в резерві каталог заходів з метою покриття додаткової потреби в капіталі.

Рівень ефективності фінансово-господарської діяльності буде тим вищим, чим меншою є потреба в капіталі для фінансування заданого обсягу виробництва та реалізації продукції. Саме тому одним з головних завдань фінансових служб підприємства є оптимізація структури та обсягу оборотного капіталу. Для цього розробляються заходи щодо оптимізації запасів, дебіторської заборгованості, зменшення витрат на виробництво та реалізацію продукції, прискорення оборотності засобів тощо.

Література:

1. Бланк И.А. Управление денежными потоками. – К.: Ника-Центр, 2002. – 736 с.
2. Мельник О.Г. Методи бюджетного планування // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С. 37-46.
3. Оліфірова Ю.О. Бюджетування грошових коштів у системі управління підприємством 2006 года : Дис...канд. екон. наук08.06.01 . – Донецьк, 2006.
4. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. – Минск: Новое знание, 2001. – 816 с.
5. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003.- 554с.
6. Фінанси підприємств: Підручник / Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 4-те вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 571 с.

УДК 330.14

Ніколайчук О.А.,

к. е. н., старший викладач кафедри економіки та стратегії підприємств,
Криворізький економічний інститут ДВНЗ «КНУ»

ФУНКЦІОНАЛЬНІ СКЛАДОВІ ПІДСИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні інтелектуальний капітал набуває значення стратегічного фактора економічного розвитку, тому дослідження процесів управління ним набувають особливої актуальності.

Аналіз наукової літератури щодо сутності та структури функціональної системи управління інтелектуальним капіталом підприємства дає підстави стверджувати про існування двох підходів до її складу.

Так, О. Кендюхов [1, С.35] виділяє загальновідомі функції управління інтелектуальним капіталом: планування, організація, мотивація, контроль.

Погляди прибічників другого підходу передбачають виділення більш ускладнених підсистем. Так, О. Колпакова [2, С. 21] виділяє в окрему функціональну складову управлінські процеси щодо підготовки, отримання, переробки і передачі інформації. В системі управління інтелектуальним капіталом, що запропонована Б. Леонтьєвим [5, С. 155-156], випущено підсистему управління людським капіталом, не повністю враховано функції управлінських процесів щодо ринкового та структурного капіталу. О. Лукічева, О. Лапін вважають за необхідне виділення інших підсистем [4, с. 17; 6, с. 183]. Дуже близькими є погляди О.В. Яковлевої [8, с.118], однак у цій системі, на відміну від попередньої, відсутня підсистема управління організаційно-методичною базою управління інтелектуальними активами.

В системі, що запропонована О. Макаровим [7, с.32-36], не враховано функцію управління вартістю інтелектуального капіталу. За поглядами О. Кузьміна, О. Ліпич [3, с.141], виділено функції управління інтелектуальними ресурсами підприємства; управління інтелектуальною діяльністю на підприємстві; управління інтелектуальними продуктами підприємства.

Вважаємо, що інтелектуальний капітал є складовою економічної системи управління підприємством та підсистемою менеджменту його капіталу, але має свої

особливості створення, функціонування, руху та відтворення, що повинно враховуватися при формуванні функціональної системи управління. Кожний компонент інтелектуального капіталу виконує певні функції і передбачає свою специфіку управління. Відповідно, при формуванні функціональної підсистеми управління інтелектуальним капіталом необхідно враховувати цю специфіку з метою найбільш ефективної реалізації інтелектуальним капіталом своїх функцій.

Зважаючи на це, основними функціональними складовими підсистеми управління інтелектуальним капіталом підприємства, на нашу думку, є: формування інтелектуального капіталу підприємства; оптимізація його структури; оцінка його вартості; оптимізація його використання; розвиток; контроль (рис. 1).

У межах підсистеми формування інтелектуального капіталу передбачається вирішення таких завдань: розробка стратегії управління інтелектуальним капіталом; аналіз інтелектуального потенціалу підприємства; планування інтелектуального капіталу; його створення та формування; аналіз джерел його формування; управління інвестиціями в нього; мотивація створення інтелектуальних продуктів.

Для оптимізації структури інтелектуального капіталу необхідне виконання таких функцій: вибір методів оптимізації структури інтелектуального

капіталу підприємства; аналіз його структури в попередньому періоді; розробка заходів щодо оптимізації його структури на підприємстві.

Підсистема оцінювання вартості інтелектуального капіталу передбачає вирішення таких завдань: вибір методики і методів його оцінки; здійснення оцінювання вартості окремих елементів і вартості інтелектуального капіталу в цілому; вдосконалення системи оціночних показників, їх складу і застосування.

Підсистема оптимізації використання інтелектуального капіталу підприємства включає в себе такі функції: визначення показників ефективності його використання; аналіз його використання в попередньому періоді; забезпечення залучення в господарський обіг всього інтелектуального потенціалу підприємства; розробка системи заходів забезпечення умов щодо раціоналізації використання інтелектуального капіталу.

Функції щодо розвитку інтелектуального капіталу є наступні: визначення пріоритетних напрямків його розвитку; створення умов для його примноження; розробка і реалізація заходів для його прогресивного розвитку; мотивація розвитку та контроль за процесами його формування.

Функції щодо контролю включають у себе: контроль за оптимізацією структури, оцінюванням вартості, використанням та процесами розвитку, захистом прав на інтелектуальну власність.

Запропонована функціональна підсистема управління інтелектуальним капіталом підприємства змодельовати умови для формування, збалансованого розвитку, зростання вартості та захисту інтелектуального капіталу підприємства.

Література:

1. Кендюхов О. Сутність і зміст організаційно-економічного механізму управління інтелектуальним капіталом підприємства / О.В. Кендюхов // Економіка України – 2004 - №2 – С. 33 – 41.

2. Колпакова О.Н. Развитие теоретико-методологических положений по формированию и эффективному использованию интеллектуального капитала предприятия в условиях инновационной экономики: автореф. дис. на соискание уч. степ. канд. экон. наук: спец. 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством (управление инновациями)/ О.Н. Колпакова – Уфа, 2011.

3. Кузьмін Л. Є. Концептуальні засади управління інтелектуальним капіталом підприємства / Л. Є. Кузьмін, О. А. Ліпич // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №11 (125). – С. 137–144.

4. Лапін О.В. Організаційно-економічні основи підвищення ефективності використання інтелектуального капіталу промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. экон. наук: спец. 08.06.01 — економіка, організація і управління підприємств./ О.В. Лапін — Одеський національний політехнічний університет, Одеса, 2006.

5. Леонтьев Б. Цена интеллекта. Интеллектуальный капитал в российском бизнесе/ Б. Леонтьев– М: Акционер, 2002 – 200 с.

6. Лукичёва Л. И. Управление интеллектуальным капиталом / Л. И. Лукичёва. – 2-е изд., стер. – М.: Омега-Л, 2008. – 552 с.

7. Макаров А.М. Методология стратегического управления интеллектуальным капиталом хозяйственной организации: автореф. дис. на соискание уч. степ. канд. экон. наук: спец. 08.00.05 — Экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами - промышленность) / А.М. Макаров – Ижевск, 2005.

8. Яковлева О.В. Основні напрями управління інтелектуальними ресурсами та інтелектуальним капіталом промислового підприємства / О.В. Яковлева// Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу - 2012 - № 2 (18) – С. 116-119.

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ПОЛЯ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Організація захисту державою можлива через формування належного правового поля за страхування сільськогосподарських ризиків. Тож, розглянемо законодавче забезпечення регулювання відносин страхування аграріїв, його переваги, недоліки та можливість удосконалення.

З боку держави вже є перші кроки для вирішення даних питань – відчутною державною підтримкою страхування у сільському господарстві було прийняття Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 р. № 1877 [1], яким першочергово закріплені особливості державної політики у різних сферах, зокрема за страхування, яким регулюється питання захисту продукції сільськогосподарських товаровиробників від загибелі через дію природних факторів (погодних чинників).

Проте, він не містить загальних принципів надання державної допомоги у сфері страхування аграріїв, зокрема не встановлює критеріїв доступу приватних страхових компаній до надання послуг, що субсидуються державою, не визначає, як адмініструватиметься надання державної субсидії, хто і як має розробляти програми надання субсидій.

Тож, необхідно переглянути та уточнити окремі статті, які мають підкреслити значення державного регулювання відносин страхування у сільському господарстві (наприклад: Цей Закон визначає основи державної політики у бюджетній, кредитній, цінovій, регуляторній, страховій та інших сферах ...), що забезпечить обґрунтованість посилання на пункт 1.3 статті 1 цього Закону.

Крім того, рекомендуємо доповнити Закон статтями, які по-перше, роз'яснюватимуть механізм надання державної допомоги із залученням до нього лише тих страхових компаній, які відповідатимуть кваліфікаційним вимогам, що сформовані державою; по-друге, міститимуть ширший перелік об'єктів та видів страхування, на які може розповсюджуватися державна субсидія.

- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків» [2] – недоліком можна вважати те, що вона не здійснює роз'яснення питання страхування сільськогосподарських тварин не залежно від того, чи є вони чистопородними або одержані за затвердженою програмою породного вдосконалення тварини, що мають племінну (генетичну) цінність і можуть використовуватися в селекційному процесі). Відсутній опис умов використання франшизи та розмірів страхового покриття за їх страхування.

Рекомендуємо доповнити нормативний акт статтями, що регулюють страхування зазначених об'єктів сільськогосподарського характеру.

- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку визнання ризиків у сільському господарстві катастрофічними та надання і використання бюджетної позики (державної фінансової допомоги) у разі їх виникнення» [3]. Вона не ідентифікує, не роз'яснює ризики за страхування тварин.

Рекомендуємо доповнити постанову статтями, що регулюють страхування згаданого об'єкта сільськогосподарського характеру з позиції забезпечення його державною підтримкою.

- Постанова «Про затвердження Порядку та умов надання сільськогосподарським товаровиробникам державної підтримки у страхуванні сільськогосподарських культур шляхом здешевлення страхових платежів (премій) і переліку сільськогосподарських культур та видів страхових ризиків (продуктів), на які у 2012 році надається компенсація вартості страхових

платежів (премій)» [4] – недоліком можна вважати вузький перелік сільськогосподарських культур і видів ризиків, які підлягають страхуванню та на випадок настання яких надається компенсація вартості страхових платежів (премій), що сплачені аграріями з боку держави. Тож наведений перелік сільськогосподарських культур не відповідає реальним потребам страхувальників.

Рекомендуємо розширити перелік сільськогосподарських культур та видів страхових ризиків на які надаватиметься компенсація вартості державною страхових платежів (премій) аграріям.

- Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 09.02.2012 [5] – в ньому не відображено механізм державної підтримки аграріїв через надання їм страхової субсидії за комплексним та індексним страхуванням відповідно.

В Законі необхідно прописати механізм здійснення державної підтримки аграріїв через надання їм страхової субсидії у вигляді 50 % страхової франшизи у разі настанні страхового випадку за комплексним та індексним страхуванням.

Основоположним нормативно-правовим актом, який регулює сферу страхування є Закон України «Про страхування» [6], який забезпечує принцип рівнонапруженості та цільової спрямованості страхування у сільському господарстві через встановлення такої системи страхування, яка враховує основні фактори діяльності сільськогосподарських товаровиробників.

Проте він не регулює питання добровільного страхування сільськогосподарських тварин (пункт 30 статті 7). Тож, рекомендуємо доповнити Закон статтею, яка має регулювати страхування зазначеного об'єкта сільськогосподарського характеру, що забезпечить обґрунтування посилання на Закон № 4391-VI (4391-17) від 09.02.2012 р., та зменшить його фокусування на необхідність та важливість виключно страхування сільськогосподарської продукції.

Досить слушні зауваження наводить В. Якубович у своїй праці «Законодавче регулювання в галузі страхування сільськогосподарських ризиків в Україні – основні аспекти та потреба у реформуванні [8], в якій наведена історія створення та загальна характеристика системи законодавства про страхову діяльність в Україні.

З огляду на значення нормативно-правової бази за регулювання відносин страхування у сільському господарстві України, необхідно відмітити, що вона забезпечує механізм взаємодії основних учасників страхових відносин з правової точки зору. Саме тому основним завданням правового поля за відносин страхування у сільському господарстві на сьогодні залишається реалізація правових норм, які б реально відповідали умовам здійснення страхування сільськогосподарських товаровиробників, а не лише були прописані формально.

Література:

1. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» № 1877-IV від 24.06.2004 р. [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>.

2. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків» [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/590-2003-%D0%BF>.

3. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку визнання ризиків у сільському господарстві катастрофічними та надання і використання бюджетної позики (державної фінансової допомоги) у разі їх виникнення» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/841-2012-%D0%BF>.

4. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку та умов надання сільськогосподарським товаровиробникам державної підтримки у страхуванні сільськогосподарських культур шляхом здешевлення страхових платежів (премій) і переліку сільськогосподарських культур та видів страхових ризиків (продуктів), на які у 2012 році надається компенсація вартості страхових

платежів (премій)» [Електронний ресурс]// Режим доступу:
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/813-2012-%D0%BF>.

5. Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [Електронний ресурс]// Режим доступу:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>.

6. Закон України «Про страхування» [Електронний ресурс]// Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

7. Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [Електронний ресурс]// Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>.

8. Якубович В. Законодавче регулювання в галузі страхування сільськогосподарських ризиків – основні аспекти та потреба у реформуванні/ [Електронний ресурс] // Режим доступу:
http://www.agroinsurance.com/files/acts_ua.pdf.

УДК 339.923(043.2)

Павлова С.В.,

к.е.н., старший викладач кафедри обліку і аудиту

Мірчук В.В. студентка,

Волинський інститут економіки та менеджменту

ВПЛИВ КРИЗИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні глобальна економічна криза поступово минає у розвинених країнах світу, але в Україні вона все ще посилюється, економіка продовжує падіння і надії на позитивне зростання поки що є примарними.

До загальносвітових особливостей кризового стану економіки Україна додала кілька своїх національних особливостей: 1) тривала фіксація курсу національної валюти. 2) непродумана імпортна політика, адже країна виробляє та експортує товарів в рази менше, ніж імпортує. 3) колосальний позитивний розрив ВВП.

У сучасній економічній теорії поширені різноманітні пояснення сутності, феномену виникнення та розгортання кризових явищ. Як відомо, соціально-економічна система в будь-якому вигляді та будь-якій формі, чи то суспільна формація, чи то фірма або підприємство, має дві тенденції свого існування - функціонування і розвиток. Функціонування - це підтримка життєдіяльності, збереження функцій, що визначають цілісність, якісну визначеність та змістові ознаки системи. Розвиток - це набуття нової якості, процес перманентної та необоротної зміни (вдосконалення) підсистем та параметрів (складових) його діяльності, що має суттєвий характер, певну форму і позитивні наслідки для його життєздатності. Функціонування і розвиток найтісніше пов'язані між собою. Функціонування, з одного боку, стримує розвиток і водночас є його необхідною основою, розвиток руйнує певні процеси функціонування, створюючи умови для більш стійкого їх здійснення в майбутньому.

Отже, виникає циклічна тенденція розвитку криз, яка віддзеркалює періодичність їх настання як результат боротьби між функціонуванням та розвитком, накопичення суперечностей у межах режиму "функціонування" та об'єктивною необхідністю переходу в режим "розвиток". Отже, криза є одним із природних станів життєдіяльності, одним із частих випадків перехідних процесів. Оскільки підприємство, по суті, є мікроекономічною системою, його розвитку притаманні властивості циклічності. Протягом своєї життєдіяльності (від створення до ліквідації) підприємство проходить низку стадій, які в теорії менеджменту отримали назву "життєвий цикл підприємства". Кожна з цих стадій характеризується

особливостями формування ресурсного потенціалу, досягнутими результатами функціонування.

Кризові явища в діяльності підприємства є моментом різкого загострення суперечностей, які виникають у процесі взаємодії окремих елементів мікроекономічної систем між собою та із зовнішнім оточенням. Такі суперечності виникають між: — кількісними та якісними характеристиками продукції (товарів, послуг) і відповідними характеристиками ринкового попиту; — можливою і необхідною виробничою потужністю підприємства; — необхідним обсягом ресурсів, що споживає підприємство, і можливістю їх залучення, цінами пропозиції та попиту на них; — ринковою вартістю продукції та обсягом витрат, які виникають у процесі виробництва та мають бути компенсовані за рахунок отриманого доходу; — між фактичним і плановим розподілом прибутку підприємства на виробничий та соціальний розвиток [1].

З метою попередження настання кризових ситуацій на підприємствах має постійно проводитись робота в таких напрямках: - систематичний аналіз умов зовнішнього середовища з метою відслідковування симптомів кризи (наприклад, загострення політичної чи зміна економічної ситуації у країні, прискорення інфляційних процесів тощо). - готовність підприємства до реагування на форс-мажорні ситуації (наприклад, можливість оперативної зміни політики ціноутворення чи каналів збуту). - обмеження економічних втрат у період кризи (наприклад, зміна умов закупівель чи поставок певних груп товарів). - робота з персоналом (наприклад, внутрішні програми лояльності, проведення корпоративних тренінгів та заходів, направлених на підвищення командної взаємодії та корпоративної культури в цілому) [2].

Одним із найважливіших етапів з виведення підприємства із кризового стану є розробка та реалізація антикризових заходів. Перелік заходів з покращення становища індивідуальний для кожного з підприємств та залежить від сфери бізнесу, групи продукції, кон'юнктури ринку, регіональної інфраструктури, системи управління підприємством, структури витрат на виробництво та управління, техніко-технологічних особливостей тощо.

Конкретний зміст управлінських заходів залежить від глибини фінансової кризи. З цих позицій антикризове фінансове управління може становити: - систему профілактичних заходів, спрямованих на попередження фінансової кризи; - систему конструктивних та дійових заходів, спрямованих на виведення підприємства з фінансової кризи [3].

Однак, можна помітити, що криза несе в собі не тільки негатив, а й масу позитивних моментів – починаючи від загального очищення економіки до колосальних змін у структурі капіталу. В основному, криза проявляється в дестабілізації ринків, високим рівнем безробіття та девальвації гривні. Але до позитивних моментів можна віднести автоматизацію виробництва, реалізація інноваційних підходів та використання нових систем управління підприємством та його персоналом.

Отже, сучасні умови функціонування підприємств в Україні характеризуються нестабільністю бізнес-середовища, що обумовлено кризовими явищами в економіці держави й окремих її галузей, політичної ситуації та зовнішньоекономічної діяльності. Непомітними для суб'єктів підприємницької діяльності не залишилися й політична криза 2004 р., й наслідки світової фінансової кризи 2008 р. Сьогодні із-за невизначеності зовнішньополітичної ситуації, і як наслідок, можливості вступу України до міжнародних політичних й економічних союзів, знов виникає реальна загроза кризових явищ у вітчизняній економіці. Тому на даний момент актуальним є вивчення впливу кризи на діяльність підприємства і розробка необхідних заходів з його мінімізації.

Література:

1. Іванюта С. Антикризове управління/ Світлана Іванюта; М-во освіти і науки України, Державний комітет статистики України, Державна академія статистики, обліку та аудиту. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 287 с.
2. Колісник М. Фінансова санація і антикризове управління підприємством: Навчальний посібник/ Марія Колісник, Павло Ільчук, Петро Віблій.; Мін-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львівська політехніка". - К.: Кондор, 2007. - 271 с.

3. Хіт Р. Кризовий менеджмент для керівників: учбовий посібник/ Роберт Хіт., Пер. з англ.: Р.Л. Ткачук, С.М. Рябчук, Н.І. Мішеніна. - К.: Всеуито; К.: Наук. думка, 2002. - 566 с.

УДК 336.225

Пастушенко А., аспірант
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

ПРИБУТОК ЯК ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Функціонування аграрних підприємств в умовах ринкової економіки, незалежно від галузевої належності та форми власності, визначається здатністю забезпечувати достатній рівень прибуткової діяльності.

Фінансовим результатом господарської діяльності підприємства є прибуток або збиток. Прибуток в основному утворюється в результаті продажу (реалізації) готової продукції (послуг, товарів). Крім того, й підприємство може продавати (реалізовувати) інші матеріальні цінності й послуги допоміжних виробництв та господарств, а також мати доходи і збитки, що збільшують або зменшують розмір прибутку, від інвестиційної та фінансової діяльності. Прибуток формується поступово протягом фінансово-господарського року. Більшу частину прибутку становить прибуток від реалізації продукції, одержаний у вигляді різниці між виручкою від реалізації продукції і витратами на її виробництво та збут.

Формування фінансових результатів може змінюватись залежно від цілей розвитку підприємства. Якщо підприємство загалом націлено на високі темпи розвитку, збільшення обсягу продажів, завоювання частки ринку, максимізацію прибутку, то метою формування фінансових результатів є високі темпи їхнього зростання. Якщо підприємство стабілізує свою діяльність, задовольняючись мінімальним рівнем рентабельності або навіть збитковою діяльністю, то управління фінансовими результатами повинне бути сконцентроване на отримання такої суми, що забезпечує поточну платоспроможність. А якщо в основу діяльності підприємства покладено інтереси власників, то цільовою настановою формування кінцевих фінансових результатів є такі показники, як рентабельність інвестиційного або власного капіталу [2].

Прибуток є важливим показником ефективної діяльності підприємств. Проте якість роботи підприємства не можна оцінювати за масою прибутку. Для того щоб точно обчислити прибутковість підприємства, потрібно зіставити прибуток з витратами підприємства або з обсягом виробничих фондів підприємств. Таке зіставлення характеризує рентабельність. Вона в свою чергу показує прибутковість, доходність підприємства [3].

Ефективність фінансової діяльності виражається в досягнутих фінансових результатах. Для визначення фінансового результату діяльності підприємства за звітний період необхідно порівняти доходи звітного періоду і витрати, понесені для одержання цих доходів.

Доходи підприємства – це збільшення економічних вигод у вигляді надходжень активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Збитки підприємства – грошовий вираз зменшення або втрати економічних вигод, які приводять до зменшення власного капіталу.

Уся детальна інформація про фінансові результати підприємства міститься у другій формі, що включена до фінансової звітності – у Звіті про фінансові результати. Він зв'язує баланс за минулий та звітний періоди і показує, за рахунок чого відбулися зміни у звітному балансі порівняно з минулим.

Звіт про фінансові результати покликаний відображати величину доходів за видами, величину і склад витрат, понесених у зв'язку з одержанням цих доходів і, відповідно до цього, – фінансовий результат діяльності підприємства за минулий період. Фінансовий результат сьогодні – це не тільки результат успішної (або невдалої, якщо констатуються збитки замість прибутку) роботи підприємства вчора, а й грошовий потік завтра [1].

Отже, фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності, її доходність, і є вирішальними для підприємства. Окрім його керівництва і колективу вони цікавлять вкладників капіталу, кредиторів, державні органи, фондові біржі та ін.

Правильне та достовірне визначення фінансового результату забезпечується через використання загальноприйнятих принципів визнання доходів, витрат і їх розподілу за звітними періодами. Це уможливорює однакову інтерпретацію показників фінансової звітності різними користувачами.

Основним фінансовим результатом підприємства є його прибуток, іноді його заміняють показником доходу. Крім цих абсолютних показників для оцінки фінансових станів застосовують ряд відносних показників і коефіцієнтів. Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного удосконалення його матеріальної бази і продукції, всіх форм інвестування. Він служить джерелом сплати податків. На кожному підприємстві формуються чотири показники прибутку, який істотно розрізняється по величині, економічному змісту і функціональному призначенню.

Література:

1. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту / Є.Ф. Брігхем – К.: ВАЗАКО ; Молодь, 1997. – 1000 с.
2. Березіна О.В. Економіка підприємства / Березіна О.В., Березіна Л.М., Бутенко Н.В. – К: Знання, 2009. – 350 с.
3. Приказок О.В. Прибуток у формуванні фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств / О.В. Приказок // Банківська справа. – 2009р. – №2. – С.82-88.

УДК 336.02

Петрина В.В., магістр,
Науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів **Гладинець Н.Ю.**,
Мукачівський державний університет

КРЕДИТНА ПОЛІТИКА БАНКІВ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ

Обсяги банківського кредитування за останні декілька років помітно зросли, однак кредитна діяльність банків й надалі не задовольняє потреби як юридичних, так і фізичних осіб у кредитних ресурсах. Для забезпечення ефективного збуту кредитних ресурсів банки розробляють власну внутрішню кредитну політику та впроваджують механізми та методи її реалізації. Науково обґрунтована організація процесу банківського кредитування, формування оптимальної структури кредитного портфеля та ефективної кредитної політики є основою фінансової стабільності банківських установ та їх конкурентоспроможності на ринку банківських послуг, що і визначає актуальність даної теми дослідження.

Основні теоретичні положення та концептуальні засади розробки кредитної політики та її впливу на конкурентоспроможність банку містяться в роботах таких зарубіжних авторів, як О. Антипов, А. Ачкасов, Е. Долан, К. Кемпбелл, Р. Кемпбелл, А.Куліков, О.Лаврушин, К. Льюїс, Г. Панова, М. Пестель. Вітчизняні економісти також зробили значний внесок у дослідження даної проблеми. Серед них варто відмітити роботи М.Алексеєнка, Ф. Бутинця, О.

Васюренка, В.Глуценка, О. Дзюблюка, Н. Костіної, М. Крупки, О. Кириченко, Б. Луціва, В. Міщенко, А. Мороза, С.Науменкової, М.Савлука.

Метою даного дослідження є оцінка основних елементів кредитної політики банків, як чинників забезпечення конкурентних позицій на ринку банківських послуг.

При правильній організації банківського кредитування, розробленні ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями, стабільних відсоткових ставок є можливість забезпечення конкурентних переваг банку на ринку банківських послуг. Для цього розглянемо деякі кредитні продукти окремих банків (табл. 1).

Таблиця 1

Кредитні продукти банків*

Назва банку	Умови погашення кредиту	Ставка річних процентів	Термін користування	мінімальна/максимальна сума кредиту	Наявність довідки про доходи
ПАТ «ВіЕс Банк»	рівномірний (ануїтет)	14,99%	6-48 міс.	50 тис.грн	потрібно
ПАТ «Авант-Банк»	щомісячно, ануїтетними платежами	—	60-360 міс.	75 тис.грн – 1 млн грн	потрібно
ПАТ «Idea Bank»	щомісячно, ануїтетними платежами	—	12-60 міс.	1 тис.грн –100 тис.грн	не обов'язково

* Складено за даними [1; 2; 3]

З наведених даних можемо помітити, що ПАТ «Авант-Банк» надає своїм клієнтам кредити у більшій сумі, ніж інші банки. ПАТ «Idea Bank» взагалі не вимагає обов'язкової наявності довідки про доходи. Можна вважати, що даний банк довіряє своїм клієнтам. Помітно, що кожен банк по-різному веде свою кредитну політику, спираючись на кращі варіанти співпраці зі своїми клієнтами.

У комерційних банках кредити становлять більше половини усіх активів, забезпечуючи при цьому дві третини усіх доходів. Кредитні операції безпосередньо впливають на усі чинники стабільності банку: капітал, ліквідність активів, доходність, прибутковість. Основні засади здійснення банківського кредитування становлять головний елемент кредитної політики, оскільки вони відбивають сутність і зміст кредиту та вимоги об'єктивних економічних законів стосовно сфери кредитування.

Задля цього проаналізовано загальний обсяг наданих кредитів обраних банків (табл. 2 та рис. 1).

Таблиця 2

Кредитний портфель банків*

Банки	Загальна сума кредитного портфеля банків, млн. грн.		
	2012 рік	2013 рік	2014 рік
ПАТ «ВіЕс Банк»	1813	1518	1600
ПАТ «Авант-Банк»	532	823	874
ПАТ «Idea Bank»	1151	1628	2248

* Складено за даними [4]

Так, за підсумком 2012 року лідируюче місце у загальному обсязі наданих кредитів займав ПАТ «ВіЕс Банк». Найнижчі показники були у «Авант-Банк». Позиції ПАТ «Idea Bank» з кожним роком зміцнювалися і на кінець 2014 року даний банк зайняв лідируюче місце серед обраних банків.

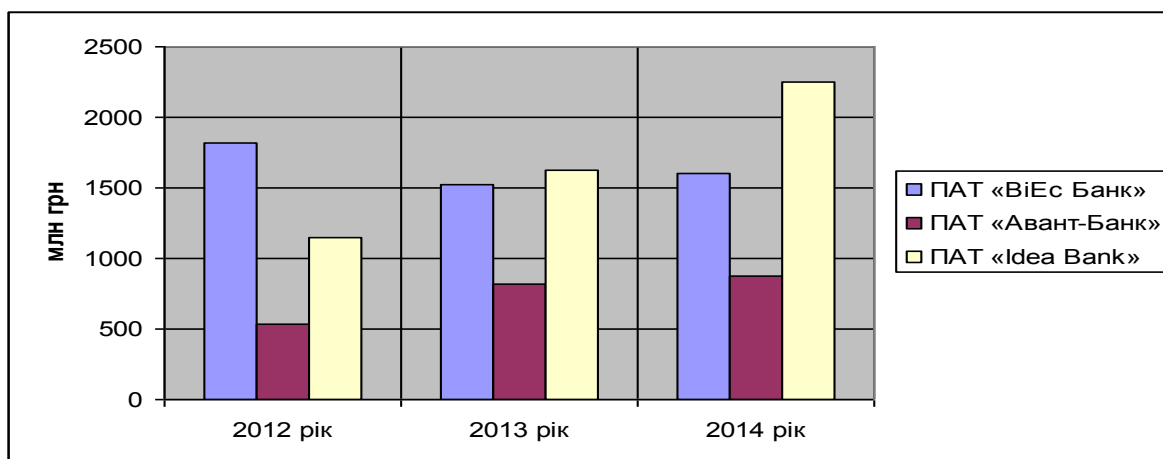

Рис. 1. Динаміка загального обсягу наданих кредитів (побудовано за даними [4])

З метою визначення пріоритетів при формуванні кредитного портфеля важливо дослідити переваги надання різними банками кредитів за видами економічної діяльності (табл.3).

Можемо помітити, що обрані комерційні банки віддають перевагу кредитуванню саме фізичних осіб. Так, станом на 01.01.2015 р. у кредитному портфелі ПАТ «ViEs Банк» кредитування фізичних осіб становило 44% від усіх наданих кредитів проти 34,3% попереднього аналогічного періоду. Значну частку у кредитному портфелі становлять кредити, надані компаніям, що надають послуги. На 01.01.2014 р. даний показник становив 386867 тис.грн або 18,6% від загальної суми наданих кредитів (хоча на 01.01.2015 р. даний показник зменшився на 1,2%, у абсолютних показниках відбулося зростання). Може помітити, що ПАТ «Idea Bank», починаючи з 01.01.2014 р. почав надавати кредити підприємствам переробної промисловості (обсяг наданих кредитів за підсумками 2013 р. становив 464 тис.грн. і на 01.01.2015 р. ситуація не змінилася). Можемо зробити висновок, що кожен банк здійснює аналіз кредитного портфеля за видами наданих кредитів та визначає пріоритетні напрями кредитування з урахуванням загальних засад розвитку економіки, банківської політики тощо.

Таблиця 3

Структура кредитного портфелю банків за видами економічної діяльності*, тис. грн.

Назва	ПАТ «ViEs Банк» станом на			ПАТ «Idea Bank» станом на		
	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015
Фізичні особи	862646	712157	1083155	1714957	2619830	2747303
Торгівля	380469	455725	351790	52593	86277	42782
Сільське господарство	31150	162581	151704	5920	129	129
Хімічна промисловість	—	23142	7445	—	—	—
Машинобудування	—	86563	121790	—	—	—
Переробна промисловість	—	—	—	—	464	464
Послуги	310208	386867	428324	—	—	16400
Усього кредитів клієнтів без резервів	1980441	2079059	2461688	1794948	2728092	2815413

* Складено за даними [1; 3]

Ефективне використання кредитного потенціалу банків, формування оптимального кредитного портфеля, чітка організація всього кредитного процесу дає можливість банкам забезпечити ефективну діяльність і високі темпи розвитку. Необхідність розроблення кредитної

політики та покладення її в основу діяльності банку зумовлено насамперед тим, що вона дає змогу планувати, регулювати, контролювати, раціонально організувати взаємовідносини між банком і його клієнтами щодо зворотного руху грошових коштів.

Необхідність розроблення кредитної політики та покладення її в основу діяльності банку зумовлено в першу чергу тим, що вона дає змогу планувати, регулювати, контролювати, раціонально організувати взаємовідносини між банком і його клієнтами щодо зворотного руху грошових коштів. У сучасних умовах, на жаль, не розроблено єдиної кредитної політики для всіх банківських установ. З метою забезпечення найефективнішої організації кредитної діяльності кожен банк самостійно визначає та реалізує власну кредитну політику, беручи до уваги всю множину факторів впливу (внутрішніх і зовнішніх), якими він обтяжений та які дають відбиток на ефективності його діяльності.

Очевидно, що в умовах нестабільного розвитку економіки банківська система повинна бути стійкою, враховуючи те, що вона випробовує на собі всі наслідки інфляції, кризи неплатежів, бюджетного дефіциту, падіння ВВП тощо. Тому, в сучасних умовах розвитку економіки для досягнення конкурентних позицій комерційним банкам України необхідно сконцентрувати зусилля на створенні дієвого механізму управління власним кредитним портфелем. Відтак, перспективами подальших досліджень у даному напрямку є визначення та обґрунтування методів управління кредитним портфелем у поєднанні з веденням ефективної кредитної політики комерційними банками України.

Література:

1. Офіційний сайт ПАТ «ВіЕс Банк» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vsbank.com.ua/>
2. Офіційний сайт ПАТ «Авант-Банк» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://avantbank.ua/>
3. Офіційний сайт ПАТ «Idea Bank» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ideabank.ua>
4. Банківська статистика [Електронний ресурс] / Сайт Bankografo.com – Режим доступу : <http://bankografo.com/analiz-bankiv/bankivska-statystyka>

УДК: 355.65-049.5(477)

Пилипенко К.А.,

к.е.н., доцент кафедри організації обліку та аудиту,
Полтавська державна аграрна академія

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Географічне розташування України, розміри її території, чисельність населення, природні ресурси в поєднанні з потенційними можливостями у науковій, економічній та інших сферах суспільного життя дають їй змогу й право мати статус одного з найважливіших її членів. Проте, кризовий стан економіки України впливає на всі сектори народного господарства. Під кризовим станом слід розуміти такий негативний стан, який негативно впливає на економіку та, як правило, має затяжний процес. Про це свідчать обставини, в яких знаходиться зараз Україна, це – погіршення політичної ситуації та її вплив на економіку та забезпечення продовольчої безпеки. Це досить неприпустиме явище у світлі запровадження відповідних реформ за всіма її напрямками.

Останніми роками відбулося збільшення ємності внутрішнього ринку по більшості продовольчих груп. Зростання споживчого попиту відбулося на ті види продовольства, споживання яких найбільше відстає від раціональних норм, а саме на молочні, м'ясні, рибні

та плодово-ягідні продукти. Слід зазначити, що Постановою КМУ №1379 [3] затверджені такі індикатори продовольчої безпеки: добова енергетична цінність раціону людини; забезпечення раціону людини основними видами продуктів; достатність запасів зерна у державних ресурсах; економічна доступність продуктів; диференціація вартості харчування за соціальними групами; ємність внутрішнього ринку окремих продуктів; продовольча незалежність за окремими продуктами імпорту.

Як стверджує О. І. Гойчук, усі потреби людини в узагальненому вигляді можна поділити на 13 основних груп, серед яких на першому місці є продукти харчування, питна вода та безалкогольні напої, що споживаються вдома; на другому місці – ті самі групи товарів, але за умови їх споживання у закладах готельно-ресторанного господарства [1, с. 357].

Технологічний розвиток призвів до того, що навряд чи можна вести мову про нестачу продовольства, хоча постійно стверджується, що у світі існує проблема голоду. Оцінюється, що у світі чисельність осіб, які недоспоживають складає більше одного мільярда. «Майже кожна сьома людина страждає від недоїдання, але в світі є засоби для ліквідації голоду і сталого розвитку. Існує загальна думка, що невеликі власники будуть здатні виробити додаткове продовольство, необхідне для проживання більше дев'яти мільярдів чоловік до 2050 року» [6].

Причинами продовольчої залежності країни можуть бути:

- 1) дефіцит продовольства і низький рівень платоспроможного попиту, що обумовлюють незбалансованість внутрішнього продовольчого ринку за попитом і пропозицією;
- 2) залежність внутрішнього ринку від імпортних поставок продовольства, не конкурентоспроможність національного агропромислового комплексу;
- 3) низька конкурентоздатність продукції за якістю та/або ціною при достатності продовольства власного виробництва;
- 4) нерозвиненість зовнішньоекономічних зв'язків, замкнутість внутрішнього продовольчого ринку;
- 5) низька ефективність діяльності господарюючих суб'єктів в АПК;
- 6) перетворення експорту продовольчої продукції на самоціль розвитку агропромислового комплексу;
- 7) зростання зобов'язань із покриття зовнішнього боргу при нестабільному курсі національної валюти [2, с. 108].

В процесі дослідження причин та фактів спостереження негативного забезпечення продовольчої безпеки, нами визначені проблеми забезпечення продовольчої безпеки України в умовах фінансової кризи, це: невдалі реформи аграрного сектору економіки країни, не ефективне використання виробничого та фінансового потенціалів, не ефективне використання природних ресурсів, зниження доходів населення за одночасного зростання цін в результаті інфляційних процесів, а також відсутність жорсткого контролю якості продовольства. Отже, на даний час стан продовольчої безпеки в Україні не відповідає належному рівню і викликає занепокоєність науковців та громадськості.

Дослідження показують, що нині немає жодної держави, яка б не переймалася питаннями продовольчої безпеки. Це стосується виробництва продовольчих товарів, їх розподілу, імпорту-експорту продовольства, споживання продуктів харчування тощо. Однак кожна країна має свої завдання у покращанні продовольчого забезпечення свого населення залежно від досягнутого рівня у вирішенні цієї проблеми [1].

В міжнародних угодах визначення продовольчої безпеки має наступне трактування – «це такий стан економіки, при якому всім і кожному гарантується забезпечення доступу до продуктів харчування, питної води та іншим продуктам в якості, асортименті і обсягах, достатніх для фізичного і соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я і відтворення населення країни».

У розроблених проектах Закону України «Про продовольчу безпеку України» та Комплексної програми підтримки розвитку українського села на період до 2015 р. продовольча безпека трактується як захищеність життєво важливих інтересів людини і

громадянина, суспільства і держави, за якого гарантується фізична й економічна доступність та якість життєво важливих продуктів харчування для всіх громадян згідно з науково обґрунтованими наборами продуктів харчування, підтримується стабільність продовольчого забезпечення населення та забезпечується продовольча незалежність держави [4].

Вирішення питання із поліпшення стану продовольчої безпеки потребує комплексного підходу та розробки на загальнодержавному рівні відповідної стратегії. На фоні реалізації Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, значимою реформою є Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [5]. Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Запровадження даної реформи передбачає забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя. Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями. Для цього, передусім, необхідно відновити макроекономічну стабільність, забезпечити стійке зростання економіки екологічно невиснажливим способом, створити сприятливі умови для ведення господарської діяльності та прозору податкову систему.

Література:

1. Гойчук О. І. Продовольча безпека : [Монографія] / О. І. Гойчук. – Житомир: Полісся, 2004. – 348-359 с.
2. Зеленська О. О. Система продовольчої безпеки: сутність та ієрархічні рівні / О. О. Зеленська // Вісник ЖДТУ. – 2012. - № 1 (59). – С. 108-112.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання продовольчої безпеки» № 1379 від 5 груд. 2007 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт законодавства України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>. 84
4. Проект Закону України «Про продовольчу безпеку України» [Електронний ресурс]: // www.legality.kiev.ua/1p/docs/draft_laurs/8098.htm
5. Указ Президента України: Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» № 5/2015 від 12 січ. 2015 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
6. Agricultural cooperatives: key to Feeding the World// World Food Day, 16 October, 2012.

УДК 336

Подаков Є.С.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

ПОДАТКОВА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ

За період становлення незалежності України податкова система зазнала значних змін у принципових підходах до порядку оподаткування. Інфляційні процеси, перехід на ринкові відносини, необхідність збільшення фінансування соціальних програм стало джерелом непомірного податкового навантаження на платників. Ефективно функціонуюча податкова система є однією з визначальних складових забезпечення економічного зростання держави. Вітчизняна практика показує, що численні реформи у сфері оподаткування не сприяли вирішенню ключових проблем справляння податків. Ці проблеми полягають у: нерівномірності розподілу податкового навантаження між платниками і носіями податків, факторами виробництва; ухиленні від оподаткування; переобтяженні податкової системи різними преференціями; множинності й нестабільності податкового законодавства та ін. Це спотворює конкурентне середовище у країні, знижує стимули до виробничої активності суб'єктів

господарювання і негативно позначається на фінансовій достатності держави.

Серед сучасних українських науковців, які зробили значний внесок у дослідження проблематики функціонування податкової системи України, варто назвати В. Андрущенко, І. Бурденко, В. Вишневецького, А. Гальчинського, Т. Єфименко, В. Загорського, Ю. Іванова, А. Крисоватого, І. Луніну, І. Лютого, В. Мельника та ін. Проте останні зміни у податковому законодавстві України обумовлюють посилення інтересу до дослідження ефективності реформування податкової системи.

Метою даного дослідження є аналіз стану реформування податкової системи України та визначення напрямків підвищення ефективності податкових реформ.

Необхідність трансформації підходів до розбудови податкової системи актуалізується в умовах уповільнення темпів соціально-економічного розвитку України. Падіння обсягів реального ВВП, яке триває з другої половини 2012 р. та продовжується впродовж 2015 р., негативно позначається на наповненні бюджету. Серед об'єктивних чинників такого зниження слід відмітити: скорочення обсягів промислового виробництва та інвестиційної активності через зруйновану або окуповану внаслідок військової агресії РФ на сході країни матеріально-технічну базу та інфраструктуру; низький рівень продуктивності праці внаслідок зносу основних засобів на рівні 75% по країні. Головним негативним чинником залишається збереження можливостей ухилення від сплати податків внаслідок корупції у податкових органах, тінізації підприємницької діяльності та трудових відносин. Означене зумовлює необхідність подальшого здійснення податкових реформ.

В процесі податкової реформи наміри зменшити кількість податків та зборів з 22 до 9 були нереалістичними, а відтак залишилися нереалізованими. Головним чином внаслідок трансформації їх кількість зменшилася до 11. Спрощенню податкової системи сприяла гармонізація бухгалтерського та податкового обліку в цілях оподаткування прибутку підприємств. Об'єктом оподаткування став фінансовий результат, визначений за стандартами бухгалтерської звітності та скоригований на обмежену кількість податкових різниць. Кількість таких скорочено з 49 до 3: амортизація необоротних активів, резерви та фінансові операції. Податкові різниці не застосовують платники з доходом до 20 млн. грн. на рік, які становлять 95 % відсотків їх загальної кількості.

Крім того, згідно реформи передбачена фінансова децентралізація шляхом розширення джерел наповнення місцевих бюджетів за рахунок передачі з державного бюджету доходів: 100 % плати за надання адміністративних послуг та державного мита, 10 % податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки, а також завдяки запровадженню акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів (пиво, алкогольні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти) за ставкою 5 % вартості реалізованого товару. Крім того, доходи місцевих бюджетів поповняться із розширенням бази податку на майно щодо комерційної (нежитлової) нерухомості та легкових автомобілів з великим об'ємом двигуна, 80 % екологічного податку (замість норми 35 %) та 25 % плати за надра. Поряд із цим запроваджено новий механізм розмежування податку на доходи фізичних осіб між державним та місцевими бюджетами. Означене дозволить акумулювати у загальному фонді місцевих бюджетів до 25 млрд. грн. додаткового ресурсу. Так, бюджет міста Херсона за перше півріччя поточного року додатково отримав 6 млн. грн. Враховуючи нову систему міжбюджетних трансфертів, в цілому додатковий ресурс місцевих бюджетів в поточному році очікується на рівні близько 45 млрд. грн.[1].

Згідно Меморандуму України з МВФ податкова реформа 2015 р. передбачає зменшення ставки ЄСВ з метою сприяти детінізації заробітних плат; поширення дії загального режиму оподаткування ПДВ на сільськогосподарський сектор та впровадження нового фінансового режиму для видобувної промисловості з 2016 р. у відповідності до міжнародної практики; розширення бази і подальшого підвищення прогресивності податку на доходи фізичних осіб; перегляд пільг і підняття ставок податків на майно [2]. Водночас результати економетричних досліджень експертів з МВФ щодо фінансових мультиплікаторів показують, що короткострокова консолідація на основі комбінації заходів щодо зростання доходів та зниження

витрат матиме помірний вплив на економічне зростання в Україні[3]. Посилення податкового навантаження з 2015 р. стало вимушеним кроком бюджетної консолідації з приведенням доходів до необхідності забезпечення високого рівня військових витрат. В процесі розробки податкових реформ таке зростання податкового навантаження має ставати якнайменш шкідливим для малозабезпечених верств населення та економічного зростання на основі відновлення інвестиційного процесу. Водночас внаслідок зростання фіскального тиску на етапі економічного спаду за результатами податкової реформи об'єктивно виникатиме ризик збільшення обсягів тінізації економіки. Для уникнення подібного явища реформування податкової системи має відбуватися комплексно та системно.

Динаміка обсягів експортної валютної виручки в абсолютних показниках, засвідчує трансформації в структурі експорту України. Так питома вага чорних й кольорових металів та виробів з них скоротилася з 45,0 % у 2006 р. до одного з найнижчих значень 29,6 % у 2014 р. Натомість продовольчі товари та сировина для їх виробництва зросли з 13,0 % у 2006 р. до найвищих 28,8 % у 2013 р. та 33,0 % у 2014 р. Україна втрачає обсяги експорту в частині продукції хімічної промисловості; машин, устаткування, транспортних засобів та приладів. Виявлена тенденція з огляду на воєнні геополітичні обставини у стосунках з РФ буде посилюватися.

Відтак державна підтримка сільськогосподарської галузі через податкові стимули набуває особливої актуальності та значущості. Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що сільське господарство у країнах ЄС отримує значну підтримку із бюджету через субсидії. Водночас з огляду на корупційну складову при їх розподілі в Україні механізм підтримки через видатки бюджету не став високоефективним. Відтак більш ефективним став механізм підтримки через податкові пільги: спец режим ПДВ та фіксований сільськогосподарський податок. Останній з 01.01.2015 р. податковою реформою трансформовано в 4-ту групу платників єдиного податку, а його ставки збільшено втричі. Меморандумом України з МВФ передбачено поширення дії загального режиму оподаткування ПДВ на весь сільськогосподарський сектор із січня 2016 р. у відповідності до міжнародної практики[4]. Реалізація означеного у Меморандумі заходу призведе до зростання податкового навантаження на аграрний сектор, знизить його рентабельність, може суттєво позначитися на його інвестиційній привабливості. Відтак прогнозовано знизяться обсяги продукції та валютної виручки як основної експортної галузі національної економіки. Відтак критично важливим постає обачне реформування механізмів податкового регулювання та спроб збереження спеціального режиму оподаткування ПДВ у сфері сільського господарства. Необхідно відзначити, що Коаліційною угодою учасників коаліції депутатських фракцій Верховної Ради України VIII скликання було передбачено збереження до 01.01.2018 р. чинної системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників, визначеної Податковим кодексом України, і відшкодування ПДВ при експорті сільськогосподарської продукції[5].

Отже, для підвищення результативності податкового реформування слід дотримуватись наступних рекомендацій: спростити процедури адміністрування податків та забезпечити їх прозорість; оподаткування майна слід здійснювати за прогресивними ставками, що дозволить не лише розширити податкову базу, а й підвищити справедливість податкового навантаження; податкова політика має відповідати визначеній ролі державного сектора в економіці; підвищення якості державних послуг здатне поліпшити дисципліну сплати податків. Високий рівень корупції під час витрачання бюджетних коштів і низька якість соціальних послуг демотивує сплату обов'язкових платежів.

Особливо важливим моментом є збереження спеціального режиму оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. Адже ця галузь (аграрний сектор) є однією із небагатьох, яка є дійсно інвестиційно привабливою. Крім того, завдяки спец режиму ПДВ реалізується внутрішнє інвестування аграрного сектору України – залишені у товаровиробника суми ПДВ витрачаються на поліпшення матеріально-технічної бази підприємства.

Література:

1. Інфографіка: фінансова децентралізація/Мінфін України. – 18.02.15. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=409155&cat_id=397854
2. Ukraine: Request for Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility and Cancellation of Stand-By Arrangement-Staff Report; Press Release; and Statement by the Executive Director for Ukraine // IMF, Country Report No. 15/69 – March 12, 2015. – 173 p. – Mode of access: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr1569.pdf>
3. Mitra R., Poghosyan T. New Fiscal Multipliers in Ukraine // IMF, Country Report No. 15/71 – March 27, 2015. – 173 p. – Mode of access: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2015/wp1571.pdf>
4. Ukraine: Request for Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility and Cancellation of Stand-By Arrangement-Staff Report; Press Release; and Statement by the Executive Director for Ukraine // IMF, Country Report No. 15/69 – March 12, 2015. – 173 p. – Mode of access: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr1569.pdf>
5. Коаліційна Угода, укладена учасниками коаліції депутатських фракцій Верховної Ради України VIII скликання / Всеукраїнська асоціація фахівців оцінки. – Режим доступу: http://www.afo.com.ua/doc/Coalition_Agreement_2014.pdf

УДК 336.748.12

Пристемський О.С.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів,
Пронюк В.І., студент,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Однією із найважливіших складових економічної безпеки є фінансова безпека, без якої практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед підприємством. Належна фінансова безпека, може гарантувати стабільне та максимально ефективне функціонування підприємства та забезпечити розвиток у майбутньому. Актуальність дослідження процесів забезпечення фінансової безпеки підприємства обумовлена тим, що в умовах економіки перехідного періоду організації, що отримали широку господарську самостійність, зіткнулися з необхідністю принципово нових підходів до забезпечення власної економічної безпеки, що зажадало корінного перетворення всієї системи захисту економічних інтересів.

У процесі становлення ринкових стосунків, створення правової основи підприємництва, посилення недобросовісної конкуренції і криміналізації окремих сегментів економіки основний тягар цих проблем ліг на підприємства, які у багатьох випадках виявилися не підготовленими до їх рішення. За ринкових умов господарювання дуже важливого (якщо не вирішального) значення набуває фінансова безпека всіх суб'єктів підприємницької та інших видів діяльності.

Джерелами негативних впливів на фінансову безпеку можуть бути:

- свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (органів державної влади, міжнародних організацій, підприємств (організацій), конкурентів;
- збіг об'єктивних обставин (стан фінансової кон'юнктури на ринках даного підприємства, наукові відкриття та технологічні розробки, форс-мажорні обставини тощо).

Залежно від суб'єктної обумовленості негативні впливи на фінансову безпеку можуть мати об'єктивний і суб'єктивний характер. Об'єктивними вважаються такі негативні впливи, які виникають не з волі конкретного підприємства або його окремих працівників. Суб'єктивні впливи мають місце внаслідок неефективної роботи підприємства в цілому або окремих його працівників (передовсім керівників і функціональних менеджерів). Головна мета фінансової

безпеки підприємства полягає в тім, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування тепер і високий потенціал розвитку в майбутньому. До основних функціональних цілей фінансової безпеки належать:

- забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства (організації);
- забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу того чи того суб'єкта господарювання;
- досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством (організацією);
- досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу, належної ефективності корпоративних НДЦКР;
- мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища;
- якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства (організації);
- забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації;
- ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів.

Для забезпечення фінансової безпеки підприємства необхідне вирішення таких завдань:

1. Ідентифікація небезпек і погроз підприємству.
2. Визначення індикаторів фінансової безпеки підприємства.
3. Розробка системи моніторингу фінансової безпеки.
4. Розробка заходів, направлених на забезпечення фінансової безпеки підприємства, як в короткостроковому, так і в довгостроковому періоді.
5. Контроль за виконанням заходів.
6. Аналіз виконання заходів, їх оцінка, коректування.
7. Ідентифікація небезпек і погроз підприємству і коректування індикаторів залежно від зміни стану зовнішнього середовища, цілей і завдань підприємства.

Забезпечення фінансової безпеки підприємства будується у формі дворівневої системи захисту інформації. Перший рівень передбачав збереження секретів силами служби безпеки організації, а другий - формування психологічної атмосфери "пильності і відповідальності" персоналу організації за допомогою так званих координаторів, що призначаються з осіб середньої керівної ланки і мають серед співробітників авторитет. Визнаючи, що збереження інформації є одним з важливих аспектів економічної безпеки підприємства, необхідно відзначити, що зведення проблеми фінансової безпеки підприємства лише до захисту комерційної таємниці є дуже спрощеним варіантом вирішення такої проблеми. Цілком очевидно, що настільки вузьке розуміння економічної безпеки страждає надмірною "економічністю" і не враховує всього спектру впливу зовнішнього середовища як основного джерела небезпек для діяльності підприємства.

Фінансова безпека підприємства обумовлена впливом зовнішнього середовища, яке в ринковій економіці весь час змінюється, ніколи не залишається стабільним, постійним або незмінним. Саме з позицій впливу зовнішнього середовища, захисту підприємств від його негативного впливу і розглядається вміст категорії фінансової безпеки підприємства, у тому числі і в нечисленних доки публікаціях вітчизняних вчених-економістів.

Найважливішими факторами, що впливають на фінансову безпеку підприємства, є ступінь досконалості законодавчої бази, рівень оподаткування, доступ на світові ринки збуту, інвестиційна привабливість регіону, держави. Насамперед, фінансова безпека підприємства залежить від фінансової безпеки держави, регіону, адже ґрунтується на їхньому фінансовому, сировинному та виробничому потенціалі, перспективах розвитку. Наявність багаторівневої концепції фінансової безпеки господарюючих суб'єктів усіх рівнів дає можливість забезпечити передбачуваність зовнішніх загроз підприємствам.

Особлива увага повинна приділятися вивченню партнерів по ділових зв'язках, їх

платоспроможності, діловому реноме. Досвід свідчить, що в умовах ринкової економіки, у випадках встановлення ділових зв'язків з недобросовісними контрагентами, за умови порушення ними договірних зобов'язань, підприємству може бути завданий значний економічний збиток.

Серйозна увага повинна бути приділена конкурентам, так як у випадку застосування ними методів несумлінної конкуренції для підприємства можуть виникнути серйозні небезпеки і загрози з тяжкими економічними наслідками. В даний час в науковій літературі, навіть спеціально присвяченій розгляду цієї проблеми, розкриття сутності теорії фінансової безпеки підприємства, її складових, індикаторів дається рідко, а у визначеннях, що зустрічаються, сутність виражається не завжди чітко, а іноді неповно.

Фінансова безпека фірми (підприємства, організації) являє собою такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технолог", техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективно їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам). Необхідність постійного дотримання фінансової безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності.

Література:

1. Берлач А.І. Безпека бізнесу : навч. посібн. / А.І. Берлач. - К. : Вид-во "Університет Україна", 2007. - 280 с.
2. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. - К. : Центр навч. літ-ри, 2009. - 256 с.
3. Кравчук А.Ю. Система управління методичним забезпеченням економічної безпеки на підприємстві / А.Ю. Кравчук. - Львів : Вид-во "Свят", 2008. - 136 с.
4. Фінанси підприємств : курс лекцій:навчальний посібник / О.Г. Малій. - Харків : Міськдрук, 2011.-159 с.
5. Слизкая В.П. Управление финансовой безопасностью предприятия в условиях нестабильности // Проблемы современной экономики,2007. – № 4(24). – 2007. <http://www.m-economy.ru>

УДК 658

Продан В. В., студент,
Науковий керівник: к.е.н, доцент кафедри
фінансів і кредиту **Петченко М. В.**,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

ВПЛИВ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В умовах ринкової економіки України майновий стан організації, його стійкість багато в чому залежить від оптимальності структури джерел капіталу. Головною перевагою позикового капіталу є його нижча вартість, аніж інші види, зокрема власний. За його допомогою у підприємств, з'явилися нові можливості щодо нарощення фінансового потенціалу та значно розширився спектр завдань, що постають перед підприємствами, основними з яких: реструктуризація виробництва, оновлення матеріально-технічної бази на інноваційній основі, освоєння конкурентоспроможної продукції тощо [4].

Виходячи з цього, вплив позикового капіталу на загальне функціонування підприємства та його фінансовий стан є надважливим. Моніторинг даного виду ресурсів є необхідною та невід'ємною частиною роботи підприємства будь-якої форми власності за участю позикового капіталу, адже його вплив на розвиток підприємства може бути як рушієм економічного розвитку, так і борговою «ямою» для підприємств різних організаційно-правових форм власності. Дослідження даній проблематиці присвячені роботи таких вчених як: Н.І. Климаш [2], А.М. Микитенко [4], О. В. Базаргінова [3] та інші.

В роботі проведений аналіз фінансового стану підприємств з метою вивчення якісного впливу залучених коштів на його функціонування, що дозволило нам визначити доцільність використання позикового капіталу машинобудівної галузі в полтавській області. У межах дослідження було обрано три підприємства: ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод» (ПАТ «КВБЗ»), ПАТ «Кредмаш», ПАТ «Кременчуцький колісний завод» (ПАТ КрКЗ).

Для визначення необхідних результатів були використані показники, на основі яких був проведений аналіз, так як вони дають змогу охарактеризувати роль та вплив залучених ресурсів на діяльність досліджуваних об'єктів: показники оцінки ліквідності, показники оцінки фінансової стійкості, показники ділової активності, показники рентабельності та інші.

Найбільш ефективним для виявлення впливу позикового капіталу на стан підприємства є аналіз групи показників оцінки фінансової стійкості. В процесі розрахунків були отримані наступні дані, які зображені в табл. 1.

Таблиця 1

**Показники оцінки фінансової стійкості за період 2012-2014 рр.
(розраховано авторами за даними [1, 2])**

Показник	Підприємство	2012 р.	2013 р.	2014 р.
1	2	3	4	5
Коефіцієнт фінансової автономії	ПАТ КВБЗ	0,7	0,6	0,7
	ПАТ Кредмаш	0,8	0,9	0,8
	ПАТ КрКЗ	0,7	0,6	0,7
коефіцієнт маневреності власного капіталу	ПАТ КВБЗ	0,7	0,5	0,4
	ПАТ Кредмаш	0,6	0,6	0,7
	ПАТ КрКЗ	0,4	0,4	0,3
1	2	3	4	5
коефіцієнт концентрації позикового капіталу	ПАТ КВБЗ	0,2	0,4	0,3
	ПАТ Кредмаш	0,2	0,1	0,2
	ПАТ КрКЗ	0,3	0,4	0,5
коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	ПАТ КВБЗ	0,0	0,1	0,2
	ПАТ Кредмаш	0,0	0,0	0,0
	ПАТ КрКЗ	0,0	0,0	0,1
коефіцієнт забезпечення власними засобами	ПАТ КВБЗ	0,7	0,5	0,5
	ПАТ Кредмаш	0,7	0,8	0,8
	ПАТ КрКЗ	0,5	0,4	0,4
Фінансовий леверидж	ПАТ КВБЗ	0,4	0,6	0,4
	ПАТ Кредмаш	0,2	0,1	0,2
	ПАТ КрКЗ	0,4	0,5	0,5

Підприємство ПАТ «КВБЗ» має достатньо високі показники для стабільного функціонування у даній галузі економіки. Коефіцієнт фінансової автономії має незначну динаміку та сталий рівень в 0,6-0,7. Коефіцієнти забезпечення власними засобами та маневреності власного капіталу знаходяться в межах норми, проте мають спадну динаміку. За досліджуваний період було залучено довгострокові кошти з огляду на зростаючу динаміку відповідного коефіцієнта. Інші показники мають незначні відхилення.

Ситуація на ПАТ «Кредмаш» є найбільш стабільною з усіх підприємств. Усі показники мають невеликі зрушення у динаміці, зо знаходяться у межах 0,1. Довгострокові позики не використовувались, концентрація позикового капіталу та фінансовий леверидж знаходяться на найнижчому рівні серед всіх інших. Забезпечення власними засобами знаходиться на найбільшому рівні серед підприємств у позначках 0,7-0,8. Підприємство має низький рівень впливу залученого капіталу.

Фінансовий стан ПАТ «КрКЗ» помітно покращився за 2012-2014 роки. Не зважаючи на збільшення загального рівня залученого капіталу, зокрема довгострокового, забезпечення власними засобами залишається на достатньому рівні в 0,4. Фінансовий леверидж показує, що вплив позикових коштів збільшився на даному підприємстві. Загальна динаміка показників є негативною, однак погіршення ситуації спостерігається не більше як на 10% загалом.

З огляду на розраховані дані, наведені в таблиці 1, можна зробити наступні висновки:

- загальна динаміка всіх показників має позитивну динаміку в цілому, з огляду на їх значимість та роль у фінансовому стані підприємств;
- підприємства мають досить високі коефіцієнти фінансової автономії, тобто вони є стійкими та незалежними від позикових коштів;
- величина коштів, вкладених у оборотні активи досліджуваних підприємств більше 0,2, що забезпечує достатню гнучкість у використанні власного капіталу;
- концентрація позикового капіталу у балансі всіх підприємств є в межах норми – 0,5, це свідчить про достатнє використання позикових коштів, проте не дозволяючи їм негативно впливати на роботу підприємства;
- залежності від довгострокових позик у підприємств майже не простежується, всі показники в межах норми 0,4;
- забезпеченість власними засобами знаходиться на високому рівні;
- аналіз фінансового левериджу показує, що вплив позикових коштів на функціонування підприємств є помірним і зберігає їх стабільність та незалежність.

Основними з факторів впливу на динаміку коефіцієнтів є інвестиційна необхідність в залучених коштах, зміна ринків збуту продукції, зменшення обсягів виробництва, інфляційні зміни та збільшення податкового навантаження на підприємства, особливо спостерігається в показнику ефекту фінансового левериджу.

Отже, за результатами досліджень було виявлено загальну позитивну динаміку на всіх досліджуваних підприємствах. Коефіцієнти знаходяться у межах норм, що свідчить про достатню ліквідність та позитивний фінансовий стан об'єктів. Особливістю є те, що залучений капітал є в своїй більшості короткостроковими та використовуються ефективно, забезпечуючи функціонування підприємств у даній галузі.

Література:

1. Інформаційне агенство Smida [Електронний ресурс] – Режим доступу: smida.gov.ua.
2. Климаш Н.І. Економічна природа позикового капіталу та ефективність його використання на вітчизняних підприємствах / Н. І. Климаш // Формування ринкових відносин в Україні. - 2013. - № 12. - С. 150-155.
3. Базартінова О.В. Управління позиковим капіталом підприємств і його основні джерела формування/ О.В. Базартінова / Вісник Донецького університету економіки та права - №2. – 2011. – С. 125-128.
4. Микитенко А.М. Сутність та характерні ознаки позикового капіталу у системі формування капіталу підприємства / А. М. Микитенко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. - 2014. - № 1. - С. 93-98.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Страховання майна є обов'язковим елементом кожної економічної і соціальної системи. Без розвинутої системи страхування економіка не може успішно функціонувати. У державах з розвинутою економікою майнове страхування не тільки звільняє бюджет від видатків на відшкодування збитків при настанні страхових випадків, але є й одним з найстабільніших джерел довгострокових інвестицій.

Питання страхування майна досліджувалось у роботах українських науковців, таких як : В. Базилевича, К. Воблого, О. Вовчака, Н. Внукової, С. Осадця та ін.

Майнове страхування є однією з галузей страхування. Його значення зумовлене тим, що майно служить обов'язковим елементом господарської діяльності юридичних осіб та життєдіяльності людей, тому забезпечення страхового захисту майна є пріоритетним у системі страхових відносин. Економічне призначення майнового страхування полягає у відшкодуванні збитків, заподіяних страхувальнику в наслідок знищення або пошкодження майна при настанні страхових випадків [2].

Страховання майнових ресурсів є таким засобом захисту, за допомогою якого можна мінімізувати негативну дію різноманітних явищ у суспільному житті. Економічне призначення майнового страхування полягає у відшкодуванні збитків, заподіяних страхувальнику внаслідок пошкодження або знищення майна при настанні страхових випадків. Об'єктивна необхідність існування та розвитку майнового страхування в Україні викликана тим, що воно є раціональним, економічним, ефективним та доступним засобом захисту майнових інтересів як громадян, так і господарюючих суб'єктів. Предметом страхування майна є майнові інтереси, що пов'язані з володінням, користуванням та розпорядженням майном [2]. Страховий захист охоплює лише ті майнові інтереси, які зумовлені необхідністю збереження майна через можливість його знищення, затоплення, пошкодження, крадіжки у результаті настання непередбачуваних випадків та інших негативних подій, а не отримання якихось вигод чи переваг, пов'язаних із володінням, користуванням чи розпорядженням цим майном.

Як правило, не страхуються предмети, факт загибелі яких важко встановити, тобто діють певні обмеження щодо об'єктів майнового страхування. Зокрема, не приймаються на страхування: документи, грошові знаки та цінні папери; рукописи, креслення, бухгалтерські та ділові книги; картотеки; технічні носії інформації (магнітні плівки, касети, магнітні диски тощо); дорогоцінні метали; майно, яке знаходиться у застрахованому приміщенні, але не належить страхувальнику; будівлі, споруди, які перебувають в аварійному стані чи знаходяться у зоні, якій загрожують обвали, зсуви, повені та інші стихійні явища; ділова деревина та дрова на лісосіках і під час сплаву тощо.

Страховання майна в Україні здійснюється у добровільній та обов'язковій формах. Страховання майна фізичних осіб здійснюється в основному у добровільній формі, а значна частина майна юридичних осіб навпаки страхується в обов'язковій формі [2].

У добровільному страхуванні майна на сьогодні найбільш актуальним є страхування заміської нерухомості – котеджів та дачних будинків. У перспективі очікується посилення інтересу споживачів і до страхування квартир, особливо їх устаткуванню, ремонту.

Страховий ринок майнового страхування в Україні досі має велику кількість невикористаних резервів. У державі застраховано лише близько 10 відсотків ризиків, тоді як у більшості розвинутих країн цей показник досягає 90–95 відсотків. Частка українського страхового ринку в загальноєвропейському обсязі страхових послуг становить лише 0,05 %, тоді як населення України становить 7 % населення Європи. Існуюча структура страхового

ринку не сприяє зміцненню соціального захисту громадян та забезпеченню внутрішніх інвестицій. Українські страховики передають іноземним перестраховикам до 90 відсотків страхової премії під час страхування авіаційних і морських ризиків, та до 60 відсотків – за «авто каско», то до 50 відсотків під час страхування великих майнових ризиків [1].

Основною проблемою низької популярності майнового страхування в Україні є те, що потенційні клієнти, тобто фізичні особи, ще не сприймають страхування як інструмент, який допоможе їм при виникненні страхового випадку. Вони навпаки рахують, що страхові компанії здатні тільки збирати внески і затримувати виплати.

Ще однією вагомою проблемою є питання державної реєстрації нерухомості [3]. Як відомо, страхові компанії можуть співпрацювати лише зі зареєстрованими об'єктами нерухомості. А в нашій державі поки більше половини замських будинків не пройшли державної реєстрації.

Перспективи розвитку майнового страхування вимагають суттєвих змін у системі підготовки та забезпечення кадрами учасників страхового ринку: збільшення чисельності працюючих на ринку страхування спеціалістів, залучення до роботи висококваліфікованих працівників (актуаріїв, сюрвеєрів, аварійних комісарів, аджастерів, брокерів) [3].

Однією з найважливіших умов успішного розвитку майнового страхового ринку є формування комунікацій з споживачами шляхом його страхової освіти через засоби масової інформації, а також вдосконалення страхових продуктів. На думку маркетологів, розвиток ринку в цілому багато в чому залежатиме від розвитку роздрібного страхування. Компанії, які вже зараз почали вибудовувати агентську мережу, володіють безперечною конкурентною перевагою. Основні функції, які виконує обізнаний страховий агент, – це реклама страховика, інформування та консультування страховика [3].

Проте, щоб страховий ринок функціонував стабільно, а страховики були спроможні виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками, а також щоб була належна керованість страхового підприємства, недостатньо вдосконалювати лише законодавство, що регулює страховий ринок. Необхідно розробляти і впроваджувати систему кодексів, та створення сукупності законодавчих актів, які б охоплювали усі сектори ринкової економіки, сприяли упорядкуванню взаємовідносин між суб'єктами ринку на всіх фазах процесу відтворення.

Підвищення ефективності страхової діяльності можливе лише шляхом проведення ефективної державної політики, направленої на регулювання страхового ринку в Україні [1].

Тобто, можна говорити про те, що на страховому ринку України, а саме в галузі майнового страхування відбувся спад. Це пов'язано насамперед з нестабільністю економіки країни, яка насамперед погіршила становище страхових компаній. Стимулами для розвитку майнового страхування в Україні повинні стати такі чинники, як піднесення промислового виробництва, збільшення обсягу кредитування банками юридичних осіб та поява у підприємств – страхувальників достатньої кількості коштів для придбання страхового захисту.

Література:

1. Ручкіна В.С. Система добровільного майнового страхування в Україні: перспективи розвитку / В.С. Ручкіна // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3. – С. 67–72.
2. Закон України «Про страхування» від 7.03.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=85%2F96-%E2%F0>.
3. Сухий А.П. Проблеми та перспективи розвитку галузі страхування в Україні / А.П. Сухий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/suhiy-ap-problemi-taperspektivi-rozvitku-galuzi-strahuvannya-v-ukrayini/>.

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Динаміка аграрних бюджетів свідчить про зниження рівня державної підтримки аграрного сектору. Зниження 2009–2010 рр. є в певній мірі наслідками кризи, після яких у 2011 р. відбувся незначний ріст, але тенденція зниження далі знову продовжилася (бюджет 2013 р. – всього 10 %). При цьому рівень прямої підтримки за період 2009–2013 рр. знизився в 2,5 рази. Бюджет 2013 р. вже не передбачав фінансування здешевлення кредитів, ставки по яких до того ж зросли. В умовах, що склалися сьогодні в Україні, аграріям не слід розраховувати на державну підтримку в найближчій перспективі.

За різними оцінками, загальна потреба сільськогосподарської галузі у кредитуванні становить від 90 до 250 млрд. грн., з них щорічна потреба в оборотних коштах – 8–10 млрд. грн., решта коштів потрібна на оновлення основних фондів [1]. Проте реальний стан кредитування не в повній мірі задовольняє потреби аграрного сектору в коштах.

Структура видання кредитів за видами валют показує, що приблизно 30 відсотків кредитів надано у валюті. Це ще більш погіршує положення аграріїв, котрим прийдеться віддавати отримані раніше кредити за кредитною ставкою у доларах за курсом в три-чотири рази за вищою ставкою.

До того ж, строк погашення до одного року лише у половини кредитів, 36 % кредитів аграрні підприємства повинні погасити протягом п'яти років, а 10 % – більше, ніж через п'ять років.

Нестача фінансових коштів і скорочення обсягів депозитів з січня 2014 року призвели до зростання процентних ставок. Збільшення витрат аграріїв під час посівного періоду підвищило собівартість виробництва сільськогосподарської продукції. Крім того, підвищення кредитних ставок з одного боку, та скорочення обсягів банківського кредитування (або обмеження чи повне припинення) з іншого, обмежило доступ до фінансових коштів для аграрних підприємств.

За даними НБУ, усього на початок березня 2014 р. для посівної компанії видано 44267 млн. грн. кредитів підприємствам сільськогосподарської галузі [2]. Окрім спеціалізованих агрокредитів, аграрії користуються звичайними кредитами на розвиток бізнесу, мікрокредитами, експрес-позиками для бізнесу, кредитами на поповнення обігових коштів і іншими позиками.

До середини літа 2014 року великих агрокредиторів із числа 25 лідерів ринку послуг залишилося семеро в гривні: три державні банки (Укрексімбанк, Ощадбанк, Укргазбанк), а також великі західні дочки: CréditAgricole, UniCreditBank, Райффайзен Банк Аваль, ОТП Банк. У двох головних інвалютах кредитує п'ять з семи цих банків (окрім двох останніх установ), крім того, Укргазбанк працює з євро, але не з доларами. Серед менших агрокредиторів слід відмітити незмінні пропозиції ПроКредит Банку, банка "Київська Русь" і Єврогазбанку.

До 20% реальних річних в гривні теоретично кредитують лише Укргазбанк, Київська Русь, (за "пріоритетними напрямками" сільського господарства), ПроКредит Банк. У діапазоні 20%–22% реальних річних працюють, окрім вказаних в попередній пропозиції установ, тільки Ощадбанк і Райффайзен Банк Аваль.

У сфері коефіцієнта покриття обсягу кредиту вартістю запоруки вигідні заставні кредитні пропозиції серед означених банків розподілилися так:

- вище ціни запоруки агрокредити видає ПроКредит Банк;
- до 85% ціни запоруки агрокредити Укрексімбанку на купівлю сільгосптехніки;
- до 80% ціни запоруки Укргазбанк, Єврогазбанк, Всеукраїнський Банк Розвитку, Райффайзен Банк Аваль.

Інші вимоги по авансах коливаються в діапазоні 50%-70% від заставної вартості (або потрібен аванс 30%-50%).

Окрім цього, кредити на розвиток бізнесу видає ряд менших банків (сортування по мінімальній гривневій реальній ставці):

- Київська Русь до 3 років, за пріоритетними напрямками агропрому 8% річних у гривні (по інших 25% річних) при одноразовій комісії 0,1%, аванс 30%-40% (до 60%-70% ціни за поруки).

- ПроКредит Банк - кредит на агротехніку без за поруки або з авансом 10%-30% під 19,5% річних в гривні (і 8,5% річних в доларах і євро) при одноразовій комісії 1%, терміни до десяти років. Кредит на поповнення обігових (до 3 років) або основних коштів (до 10 років), за порукою необхідно покрити 70% обсягу кредиту, ставки ті ж.

- ВБР техніка з авансом 20% строком до п'яти років або поповнення обігових коштів до 50% ціни за поруки строком до року, під 22,79%-24,29% реальних річних в гривні і 13,61%-14,81% реальних річних в доларах.

- КСГ Банк термін до трьох років, аванс 30%. Ставка в гривні 28% річних, одноразових і щомісячних комісій немає.

- Єврогазбанк терміном до п'яти років, 20%-35% ціни за поруки, тільки гривна, реальні ставки 27,59%-29,07% річних.

Отже, останніми роками банківське кредитування було найпоширенішим і доступнішим, але не завжди найдешевшим способом залучення фінансування корпоративним сектором в аграрну сферу. Кількість банків, які кредитували аграріїв, обчислювалася десятками, серед яких близько п'яти-восьми банків мали довгострокову стратегію в цьому бізнесі, але на сьогодні в цій сфері активними залишилися не більше п'яти банків.

Література:

1. За даними IFC. — [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/Multilingual_Ext_Content/IFC_External_Corporate_Site/Home_RU

2. Бюлетень Національного банку України № 2 / 2015 (263). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nbu1.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=16006315>

УДК 336.14 + 622.32

Савчук Т.В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Костюк У.З.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу,

Савчук І.В.,

старший викладач Надвірнянського коледжу

Національного транспортного університету

РОЛЬ НАФТОГАЗОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У НАПОВНЕННІ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Важлива проблема, яку особливо активно обговорюють не тільки в наукових колах і намагаються вирішити на всіх рівнях є енергозалежність вітчизняної економіки. І в цьому контексті одразу згадують українські нафтогазові підприємства, скільки ті видобувають яких енергоресурсів, на скільки можна збільшити їх видобуток тощо. Натомість мало хто враховує їх роль у вирішенні цієї проблеми з боку їх внеску у формування державної казни у вигляді сплати ними величезних сум податків, зборів й інших обов'язкових платежів. Надаючи ці

кошти державі опосередковано вони передають додаткові важелі для вирішення насущних проблем українського суспільства.

Аналіз внеску підприємств нафтогазової галузі у наповнення бюджету країни і є метою даного дослідження.

Основою української бюджетної системи, як і у більшості інших континентальних європейських країн, є ПДВ (здебільшого, на імпортовані товари та послуги) та прямі податки: на прибуток підприємств і доходи фізичних осіб, акцизний податок. Загалом у структурі доходів 2014 року Державного бюджету України податкові надходження складають 79 %, в т.ч. надходження від ПДВ – 39,2 %, акцизного податку – 12,7 %, податку на прибуток – 11,3 %, ПДФО – 3,6 %. Таким чином від інших податкових надходженні одержано загалом до Державного бюджету було одержано тільки 12,2 % платежів [1].

Задля зростання дохідної частини бюджету у 2014 році були впроваджені Законами України від 27.03.2014 № 1166-VII «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» та від 04.07.2014 №1588-VII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо пасивних доходів» певні зміни, що суттєво торкнулись підприємств нафтогазової галузі, а саме: підвищення ставки плати за користування надрами для газу природного – з 25 до 28 відсотків і для газового конденсату – з 39 до 42 відсотків.

Основні нафтогазові підприємства є платниками всіх основних податків і податкових платежів, при чому багато з них визнано великими платниками податків.

Зараз великими платниками податків визнаються юридичні особи з річним доходом більше 500 млн. грн. Крім того, до великих також буде віднесене підприємство, якщо воно сплачує до бюджету більше 20 млн. грн. податків. Державна фіскальна служба внесла пропозиції підвищити ці планки, але наразі ці зміни ще не прийняті.

Впродовж 2014 року сотня найбільших платників податків перерахували до Державного бюджету України 84,4 млрд грн. з всього надходжень у сумі 456 млрд грн. Для порівняння: приблизно таку ж суму (86,95 млрд грн) Кабінет міністрів планує закласти до військового бюджету України на 2016 рік.

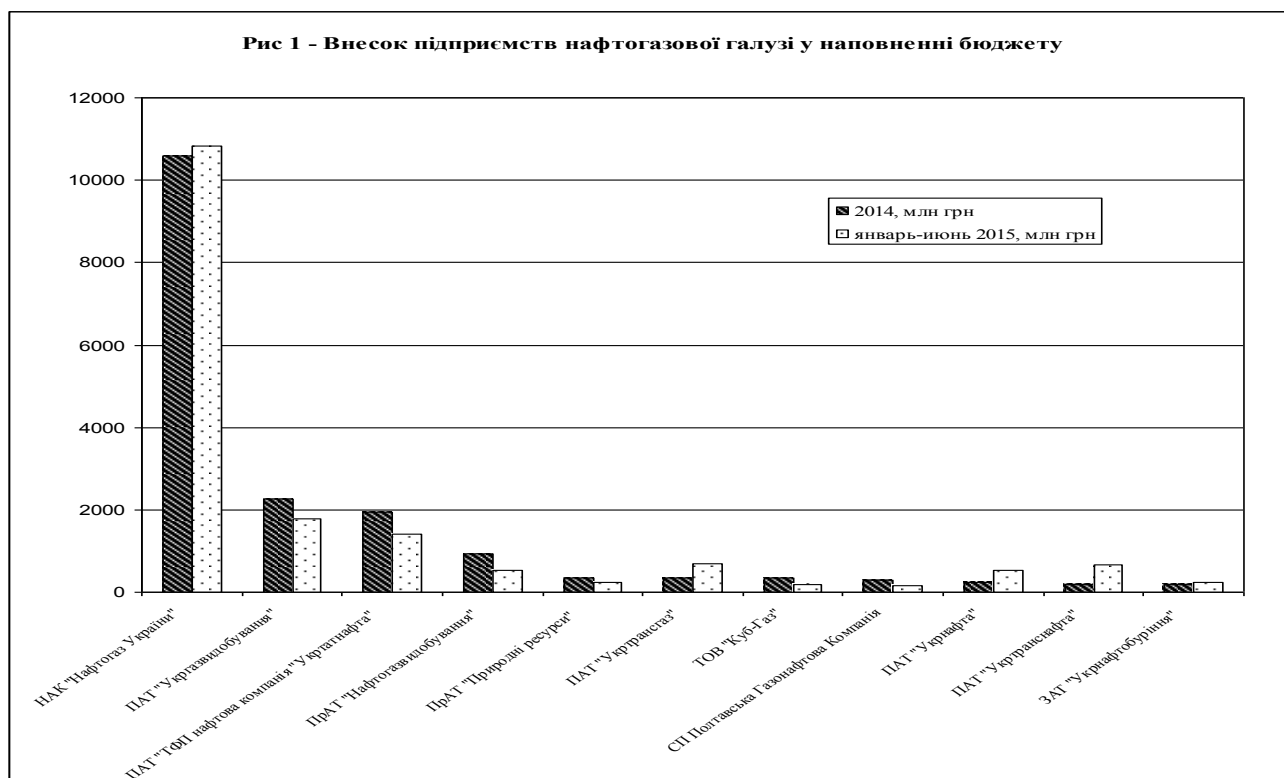
За результатами перерахованих сум надходжень до бюджету було сформовано рейтинг сотні найбільших платників податків у 2014 році і першому півріччі 2015 року [2]. До цього рейтингу ввійшло 11 нафтогазових підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Всеукраїнський рейтинг нафтогазових підприємств за внесками до Державного бюджету України

2014	Назва підприємства	2014, млн. грн	січень-червень 2015, млн. грн..	2015
1	НАК "Нафтогаз України"	10 585,2	10 832,8	1
9	ПАТ "Укргазвидобування"	2 257,8	1 772,5	9
10	ПАТ "Транснаціональна фінансово - промислова нафтова компанія "Укртатнафта"	1 941,4	1 419,3	11
19	ПрАТ "Нафтогазвидобування"	938,5	535,7	22
46	ПрАТ "Природні ресурси"	358,4	235,8	39
47	ПАТ "Укртрансгаз"	358,0	680,6	17
50	ТОВ "Куб-Газ"	337,2	173,7	50
54	СП Полтавська Газонафтова Компанія	298,5	150,6	55
70	ПАТ "Укрнафта"	236,3	539,4	21
81	ПАТ "Укртранснафта"	187,1	676,9	18
85	ЗАТ "Укрнафтобуріння"	173,1	234,3	40

Для порівняння проілюструємо ці дані на рис.1.

Дані наведено без врахування ренти а також інших податків, що перераховуються до місцевих бюджетів. Якщо взяти у уваги суми таких внесків, то роль цих підприємств стане ще суттєвішою.

Очікувано перше місце за НАК "Нафтогаз України". Його відрив платника, що посів друге місце (ПрАТ "Філіп Морріс Україна"), складає 2 733,7 млн. грн. у 2014 році. За 6 місяців 2015 року НАК "Нафтогаз України" уже сплатив суму більшу, ніж за попередні 12 місяців на 247,6 млн. грн., збільшивши свою перевагу над ПрАТ "Філіп Морріс Україна" на 7 550, 5 млн. грн.

Як свідчать наведені дані, суми платежів за 12 місяців 2014 року і за 6 місяців 2015 року, як це не дивно, схожі. За перше півріччя 2015 року ця сотня найбільших платників податків уже сплатила до бюджету 54,3 млрд. грн. Розташування місць, відповідно змінилось. Якщо НАК "Нафтогаз України" як основна нафтогазова компанія продовжує зберігати своє лідерство, то , до прикладу, ПАТ "Укрнафта" перемістилась з 70 на 21 позицію, а ПАТ "Укртранснафта" з 81 на 18.

Загалом за 12 місяців 2014 рік нафтогазовими підприємствами було сплачено до Державного бюджету України 17 671,5 млн. грн., а за перше півріччя 2015 року 17 251,6 млн. грн. Основною причиною такої ситуації, а жаль, є не стільки приріст виробництва і обсягів діяльності, як політичні чинники і інфляція з девальвацією.

Отже, на основі проведеного дослідження можна стверджувати, що нафтогазові підприємства відіграють бюджетоутворюючу роль у формуванні бюджету України. Створюючи умови для розвитку галузі держава тим самим для себе створюватиме базу зростання майбутніх фінансових поступлень до державної казни.

Література:

1. Бюджетний моніторинг. Аналіз виконання бюджету за 2014 рік [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Quarter%202014/ukr/KV_IV_2014_Monitoring_ukr.pdf

2. Калачова Г. ТОП-100 Рейтинг налогоплательщиків України [Електронний ресурс] / Г.Калачова // Економічна правда - Режим доступу до журн. : http://www.epravda.com.ua/cdn/cd1/top_100_reiting_platnykiv_podatkiv

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Фінансовий аспект кредитування та потенційні можливості доступу суб'єктів господарювання до банківських кредитів визначається двома чинниками – вартістю кредитних ресурсів комерційних банків та спроможністю позичальника повернути як основну суму боргу, так і відсотки за користування ним, а також виконати умови кредитного договору [4].

Як свідчать статистичні дані [3], у 2014 р. в Україні було зареєстровано 180 банків. Лідерами у кредитуванні аграрного виробництва були такі надвеликі банки, як "Райффайзен Банк Аваль", "Креді Агріколь Банк", "Промислово-інвестиційний банк", "Державний ощадний банк", Приватбанк, "Укресімбанк", в основному завдяки розгалуженій мережі відділень цих банків. Проте аграрні підприємства мають фінансові проблеми, які потребують вирішення і без допомоги держави не обійтись (рис. 1).

Рис. 1. Фінансові проблеми аграрних підприємств

* згруповано автором за даними [5]

На думку Дем'яненко М.Я., усунути проблеми у сфері кредитних відносин між банками і сільськогосподарськими товаровиробниками можна неціновими методами розширення якості кредитних послуг та їх асортименту [2, с. 5]. Отже, вирішення фінансових проблем аграрних підприємств та банківського кредитування потребує втручання держави у вирішення зазначених проблем. Корисним є досвід США, країн Західної Європи, де в результаті вироблення та втілення в життя ряду урядових програм і законів ринок сільськогосподарських позик

функціонує досить ефективно та аграрні підприємства мають реальну можливість отримати необхідні їм кошти від цілого ряду фінансових інститутів. У Сполучених Штатах Америки кредитне забезпечення поєднується з системою державної фінансової підтримки розвитку аграрного сектора економіки на основі поєднання адміністративних та кооперативних засад. В основну групу кредитних закладів, що утворюють систему сільськогосподарського кредиту, входять: комерційні банки, страхові компанії, Система федерального кредиту (СФК), Адміністрація у справах фермерів (АСФ), Товарно-кредитна корпорація (ТКК) та інші – всього понад 800 банків та асоціацій [5].

Розглядаючи структуру та засади побудови системи фінансового забезпечення сільського господарства у Франції і України слід підкреслити, що кожна з ланок фінансової системи нині у Франції і України перебуває на різних рівнях свого розвитку. Система фінансового забезпечення Франції вирізняється високим ступенем централізації і базується в основі на визначеному всезагальному механізмі аграрної політики ЄС і водночас маючи свої особливості, є дворівневою, включає в себе загальнодержавні та місцеві фінанси. До її складу входять такі ланки: центральний (державний) бюджет, місцеві бюджети, спеціальні фонди та фінанси державних підприємств. Особливістю системи фінансового забезпечення сільського господарства Франції є створення та функціонування цілої системи фондів спеціального призначення, спеціальних рахунків і приєднаних бюджетів, окремі з яких знаходяться у складі бюджету, а інші – позабюджетні. Всі вони певною мірою юридично та організаційно є самостійними і мають власні джерела формування. Центральний бюджет (загальний бюджет, приєднані бюджети різних державних організацій, спеціальні рахунки казначейства) акумулює приблизно 80,0 % усіх доходів і витрат фінансової системи Франції [1].

Таким чином, в кожній країні сформувалася власна система забезпечення аграрного сектора економіки, яка являє собою складний механізм, при цьому має свою специфіку в організації фінансово-кредитного обслуговування підприємств. Оскільки робота аграрної галузі пов'язана з високими ризиками та низькою рентабельністю, майже в усіх країнах держава організовує активну фінансово-кредитну підтримку. Характерними формами останніх є підтримка цін і доходів, участь держави у фінансуванні різних проектів, зниження вартості кредитів, встановлення пільг товаровиробникам за рахунок субсидування державою відсоткових ставок по банківським кредитам.

Література:

1. Дем'яненко С.І. Спільна аграрна політика ЄС: суть, тенденції та значення для України / С. Дем'яненко // Економіка України. – 2003. – № 3. – С. 82-83.
2. Дем'яненко М.Я. Методичні рекомендації з кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників / М.Я. Дем'яненко // Облік і фінанси АПК : наук.-виробн. журнал. – 2006. – № 12. – С. 4-103.
3. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. – 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
4. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: Монографія / П.А. Стецюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.
5. Танклевська Н.С. Фінансова політика сталого розвитку аграрних підприємств України: теорія, методологія, практика: [Монографія] / Н.С. Танклевська. – Херсон: Айлант, 2010. – С. 281-282.
6. Черемісіна С.Г. Проблеми та напрями розвитку кредитування підприємств АПК України / С.Г. Черемісіна // Агроінком. – 2012.-№1-3.-С. 72-76.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі інтеграції України до світового співробітництва стає реальним запровадження нашою державою стандартів демократії та цивілізованого, соціально орієнтованого господарства.

Відомо, що адміністрування податків і зборів є однією з найважливіших ознак держави та необхідною умовою її існування. Винятково за рахунок податків і зборів створюється більша частина грошових фондів, необхідних для функціонування держави. Тому одним із основних завдань податкової політики повинно стати формування ефективної системи адміністрування, яка дозволила б збалансувати публічні та приватні інтереси різних учасників економічних відносин, забезпечуючи виконання органами публічної влади своїх законодавчо визначених функцій у найбільш ефективний і мінімально затратний спосіб, при мінімальних перевірках та виключенні порушень права приватної власності, що негативно впливає на розвиток економіки.

Серед вітчизняних науковців питанням адміністрування податків приділяли увагу В.Л. Андрущенко, Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, Т.Демченко, А. Іванченко, В. Коротун, В. Мельник, С. Позняков, Т. Проценко, А. Селиванов, Ф. Ярошенко та ін. Однак поки що немає єдиних поглядів на цю проблему, а теоретичні засади управління процесом справляння розроблені недостатньо.

Адмініструванню податків і зборів присвячений розділ II ПКУ, який визначає порядок адміністрування податків і зборів, а також порядок контролю за дотриманням вимог податкового і іншого законодавства у випадках, коли здійснення такого контролю покладене на контролюючі органи.

Згідно статті 14.1.1 ПКУ адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі - єдиний внесок) та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи (далі - податків, зборів, платежів) - це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом [1].

Отже, у процесі адміністрування можна виділити такі напрями робіт: розробка основних положень податкової системи та системи оподаткування, обґрунтування та розробка заходів податкової політики, проведення роз'яснювальної роботи серед платників податків організацію нарахування, сплати податків, узгодження податкових зобов'язань; здійснення контрольно-перевірочної роботи, впровадження заходів відповідальності за порушення у сфері податкового законодавства.

Реалізація адміністрування податків в Україні здійснюється за допомогою системи адміністрування, яка являє собою досить складну систему впливу на різні сторони податкової діяльності окремих суб'єктів. Основним вектором цього впливу є взаємовідносини держави, яка здійснює податкову політику, із суб'єктами господарювання, що її реалізують.

Таким чином, можемо вважати, що система адміністрування податків - це сукупність окремих елементів адміністрування, які пов'язанні між собою, регламентуються правовим забезпеченням та функціонують за допомогою відповідного апарату управління.

Структура системи адміністрування податків досить складна. До неї належать різні елементи, що відповідають різноманітності податкових відносин. Структуру системи

адміністрування податків відображають взаємопов'язані елементи : інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів, організація діяльності контролюючих органів, здійснення контролю контролюючими органами

Кожний елемент системи адміністрування є складовою єдиного цілого. Разом з тим вони функціонують відносно самостійно. Ця обставина зумовлює необхідність постійного узгодження складових системи адміністрування.

Однією з важливих проблем системи адміністрування є визначення кола суб'єктів та об'єктів адміністрування, оскільки від цього залежить ефективність податкового адміністрування в цілому.

Вважається, що суб'єктами податкових правовідносин можуть бути: адміністративно-територіальні утворення (держава, адміністративно-територіальні одиниці), колективні суб'єкти (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації) та індивідуальні суб'єкти (громадяни, підприємці - фізичні особи). На сьогодні безпосередньо в адмініструванні податків в Україні задіяні органи Державної фіскальної служби.

Однак суб'єктами податкового адміністрування можуть бути не лише державні органи, але й юридичні та фізичні особи, які у визначених законом випадках виступають не лише як платники податків, а ще як податкові агенти, що забезпечують окремі процедури податкового адміністрування.

Об'єктом податкового адміністрування є податкові надходження (у вигляді податків, зборів, інших обов'язкові платежів) до бюджетів усіх рівнів

Слід зазначити, що ефективність системи адміністрування будь-яким залежить від оптимальності структури задіяних суб'єктів. Саме цей чинник справляє вирішальний вплив на швидкість прийняття рішень, їх адекватність конкретній ситуації та потребам, оперативність впровадження в практику діяльності, результативність дії, вартість обслуговування процесу тощо.

Правове забезпечення функціонування системи адміністрування включає Конституцію України, Податковий кодекс, Митний кодекс України та інші нормативно-правові акти, які регламентують відносини пов'язанні з оподаткуванням. Залучення юридичних норм дає змогу встановити єдині правила організації податкових зв'язків, захистити економічні інтереси платників податків, проводити єдину політику у сфері податків, забезпечити податкову дисципліну.

Серед чинників що справляють вплив на ефективність системи адміністрування податків та зборів, слід виділяти урегульованість питань взаємовідносин з платниками, обґрунтованість методики адміністрування податків та її адекватність економічним процесам, оптимальність структури органів, що адмініструють податки, тощо. Слід відмітити що ефективна система адміністрування податків в Україні повинна забезпечувати наступні умови:

- спрощує для платників адміністративні процедури в оподаткуванні;
- спрямована на захист законних прав та інтересів платників податків;
- забезпечує дотримання вимог податкового законодавства усіма учасниками податкових відносин.

податкових відносин.

Таким чином, з метою покращення функціонування системи адміністрування податків та зборів, на наш погляд, необхідно вжити наступні заходи, спрямовані на: скорочення видів перевірок та терміну їх проведення; скорочення тривалості перевірок та строків їх продовження; удосконалення норм щодо подання звітності; скасування деяких необґрунтованих прав податкових органів; встановлення обов'язку контролюючого органу сповістити платнику податків про виявлення помилково та (або) надміру сплаченої суми грошового зобов'язання та інші.

Отже, порядок системи адміністрування податків поступово змінюється. Але спостерігаються як позитивні, так і негативні зміни. Істотним кроком у вдосконаленні податкового адміністрування може стати постійний діалог законодавчої і виконавчої влади з платником податків. У цілому впровадження таких змін у порядку адміністрування податків означатиме додатковий потужний поштовх

щодо підвищення фіскальної та регулювальної ефективності податкової системи, а відтак акумулювання податкових надходжень до державного бюджету

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/2755-17>

2. Урядовий портал [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/document/247504345>

УДК 352.071

Слепцов В.А.,

к.е.н., міський голова Карлівки Полтавської області,
Карлівська сільська рада Полтавської області

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Сьогодні громадяни України відсторонені від процесів ухвалення рішень. Влада закривається від небажаних очей громадськості та ухвалює рішення за зачиненими дверима. Місцева влада розпоряджається майном громади та бюджетними коштами, корупція у владі стала буденною справою, наслідками стають збагачення окремих осіб за рахунок доступу до влади, управління бюджетів та ресурсів громади. Проте саме громадяни є головними утримувачами влади. Тому місцева влада повинна бути відкритою та підзвітною громаді. Рішення мають ухвалюватися із залученням громади та в інтересах громади. Закон України «Про місцеве самоврядування» в Україні надає можливості громадянам брати участь у процесах ухвалення рішень на місцевому рівні (ст. 9 «Місцеві ініціативи», ст. 13 «Громадські слухання», ст. 8 «Загальні збори громадян») [2]. Інший Закон України «Про доступ до публічної інформації», гарантує кожному громадянину право вільно отримувати інформацію від органів влади. Отже, інструментами впливу на владу є:

- загальні збори громадян;
- місцеві ініціативи;
- доступ до публічної інформації;
- громадські слухання.

Місцева ініціатива – це можливість подати проект рішення з важливого для громадян питання для розгляду на сесії міської ради. Експерти Українського незалежного центру політичних досліджень (УНЦПД) спільно з Інститутом політичної освіти підготували 12 типових проектів рішень місцевої ради, які запроваджують в містах і селищах ефективно самоврядування. До переліку увійшли: типовий регламент ради, положення про громадські слухання, місцеві ініціативи, електронні петиції, консультації з громадськістю та інші інструменти місцевої демократії [2].

В умовах поглиблення економічної кризи та політичної нестабільності, зростання безробіття, незмінними залишаються чинники, що спричиняють корупцію, що є основною проблемою на шляху реформування державної служби в контексті децентралізації. Серед інших проблем, які перешкоджають децентралізації є [1]:

1) бідність основної маси населення, надмірне розшарування суспільства на 5,0 % дуже багатих і решту, які ледь зводять кінці з кінцями. Невеличкий прошарок середнього класу сьогодні зазнає значного тиску. Поряд із тим, нівелюється поняття праці як джерела добробуту, що створює відповідну атмосферу у суспільстві;

2) неоднозначне ставлення суспільства до такого явища як корупція. З одного боку, в суспільстві панує несприйняття та засудження корупції і заклики вирішувати цю проблему у не правовий спосіб, з іншого, є намагання вирішувати виникаючі проблеми та оминати вимоги закону із застосуванням корупційних механізмів;

3) низька якість законодавства, яка створює правові колізії і дозволяє неоднозначні трактовки, регулювання значного кола питань підзаконними нормативно-правовими актами;

4) часта зміна чиновницького апарату за політичними причинами, «квотний принцип» при зайнятті посад, політична корупція і, як результат, корупція звичайна;

5) надмірна зарегульованість підприємницької діяльності, недосконала податкова система, можливість отримання прибутку переважно шляхом наближення до влади;

6) неефективна правоохоронна та судова система;

7) невідповідність рівня оплати праці осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, обсягу їх повноважень.

До проблем, які виникають при проведенні бюджетної децентралізації є: намагання центральної влади зберегти контроль за розподілом коштів; недостатність коштів на місцевому рівні і нездатність їх залучити; не проведення або уповільнення процесу об'єднання громад; неспроможність місцевих органів самостійно та відповідально використовувати кошти; поглиблення диспропорцій економічного та соціального розвитку територій.

Для усунення зазначених ризиків та підвищення фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування Україна має впроваджувати необхідні системні реформи. На фоні реалізації Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, значимою реформою є Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [4], одним із напрямів її реалізації є децентралізація та реформа державного управління. Метою реформи державного управління є побудова прозорої системи державного управління, створення професійного інституту державної служби, забезпечення її ефективності. Результатом впровадження реформи має стати створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій (е-урядування), яка здатна виробляти і реалізовувати цілісну державну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики.

Метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування. Пріоритетом в управлінні публічними фінансами має стати підвищення прозорості та ефективності їх розподілу та витрачання. Процес здійснення державних закупівель повинен стати максимально прозорим та урахувати загальні принципи конкуренції. Корупційна складова під час здійснення державних закупівель має бути ліквідована. Цю ефективність можуть забезпечити наступні нормативно-правові документи [3]:

1. Регламент місцевої ради.

2. Типові зміни до регламенту виконавчого комітету місцевої ради.

3. Положення про постійні депутатські комісії місцевої ради.

4. Положення про помічника-консультанта депутата місцевої ради.

5. Положення про місцеві ініціативи.

6. Типовий порядок інформування про діяльність комунальних підприємств.

7. Положення про електронні петиції.

8. Положення про громадські слухання.

9. Типові зміни до статуту територіальної громади.

10. Порядок звітування голови громади, виконавчих органів, постійних комісій та депутатів місцевої ради.

11. Положення про консультації з громадськістю.

12. Положення про порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Реформа місцевого самоврядування та децентралізація влади в Україні стали пріоритетними для нового Уряду України та нагальним питанням для суспільства. Проте децентралізація тримається на трьох стовпах, де крім передачі ресурсів та повноважень органам

місцевого самоврядування, є забезпечення участі громадян в управлінні місцевими справами. Реалізація реформи також залежить від ефективної роботи місцевих рад.

Література:

1. Гриневецький С. Р. Реформування державної служби в контексті децентралізації: проблеми і перспективи / С. Р. Гриневецький // Контекст «Причорномор'є» Інформаційне агентство [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.prichernomorie.com.ua/odessa/articles/kolonka-avtora/2015-07-20/1050.php?scv=9>.

2. Перші 12 рішень новообраної місцевої ради // Українській незалежний центр політичних досліджень [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ucipr.org.ua/publications/pershi-12-rishen-novoobranonii-mistcevoii-radi>

3. Типові документи Місцева Демократія // Українській незалежний центр політичних досліджень [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ucipr.org.ua/pages/tipovi-dokumenty-mistceva-demokratia>

4. Указ Президента України: Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» № 5/2015 від 12 січ. 2015 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

УДК 338.1:338.23

Стегней М.І.,

д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів,
Мукачівський державний університет

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Для сталого розвитку людства пріоритетним має бути задоволення власних потреб в необхідному і достатньому обсязі, поряд із обмеженням хижого використання природних благ. Це, у свою чергу, вимагає поступової зміни філософії життя і забезпечення швидкого визнання в суспільстві.

Реалізація принципів сталого розвитку можлива в іншій порівняно з колишньою та нинішньою економічними системами. Існуюча система орієнтована на максимальну вигоду, отриману за будь-яку ціну, будучи механізмом збагачення багатих і зубожіння бідних. У період екологізації пріоритети треба надавати справедливості, партнерству та рівноправності. Результуюча величина в цій системі повинна виходити з мінімальним обсягом задіяних ресурсів.

Конференція РІО+92 запропонувала фінансовий механізм підтримки нового соціально-економічного порядку на етапі його становлення шляхом виділення промислово розвиненими країнами 0,7 % валового національного доходу як допомоги державам-експортерам сировини. Нажаль, ці наміри досі не виконуються.

Слід зазначити, що сталий розвиток – це тривалий, нелегкий еволюційний процес, а не чергова кампанія, це не лише завдання, а й надія на те, що ми зможемо гордитися світом, переданим у спадок наступним поколінням.

Світова комісія ООН з розвитку і довкілля (Комісія Брундтланд) трактує сталий розвиток (англ. sustainable development) як такий, що забезпечує задоволення потреб теперішнього покоління без втрат і загроз щодо задоволення потреб для майбутнього покоління [1].

Сталий – такий розвиток суспільства, за якого покращуються умови життя людини, але дія на довкілля здійснюється в межах господарської місткості біосфери, не руйнуючи природної

основи функціонування людства. При цьому задоволення потреб здійснюється без збитку для майбутніх поколінь.

Сьогодні існує багато трактувань терміну сталий розвиток, проте жодне з них не є загально визнаним. Об'єднує ці тлумачення те, що розвиток розглядається в господарській (екологічній) системі природного середовища як такий, суттєво не змінює природу і забезпечує якісне існування людини як біологічного виду *homo sapiens*. Таким чином, в основі сталого розвитку корелюють дві складові – якість життя людини та безпека природи.

Таким чином, суспільство сталого розвитку являє собою якісно новий етап розвитку з новим соціальним порядком, особливим значенням людини та природи в соціальній структурі. Перехід до суспільства сталого розвитку характеризується тим, що соціально-економічний прогрес проявляється не тільки в нарощуванні обсягів виробництва матеріальних благ, а й самопізнанні людини та розумінні нею свого місця в природі.

При цьому поряд із поняттям сталого розвитку в нормативних документах Організації Об'єднаних Націй чітко визначено термін *сталий розвиток* як заходи, спрямовані на те, щоб виробнича діяльність людини і матеріальних об'єктів щодо сприяння соціально-економічному розвитку зрештою забезпечувала компенсацію і нейтралізацію прямого або непрямого збитку для довкілля, погіршення його якості. Це завдання передбачене в меті 7 цілей розвитку, сформульованих у Декларації тисячоліття ООН [2], а саме імплементувати принципи сталого розвитку в стратегії і програми країни, зупинити процес втрати природних ресурсів.

Дефініцію економічний механізм сталого розвитку можна сформулювати як поліфункціональний регулятор, що функціонує на принципах екологічно збалансованого природокористування, у сферу регулювання якого включено взаємопов'язану сукупність економічних факторів, методів та інструментів гармонізації соціо-еколого-економічної діяльності через сукупність економічних, екологічних та соціальних індикаторів. Суттєвою рисою концепту економічного механізму є також те, що він спирається на принцип субсидіарності, який передбачає передачу на рівень місцевого самоврядування повноважень, щодо раціонального використання наявних місцевих природних ресурсів в інтересах громади. При цьому децентралізації підлягає складний процес управління збалансованою кореляцією екологічних, економічних та організаційних складових, включаючи стан атмосферного повітря, земельних і водних та лісових ресурсів, упорядкування антропогенного тиску на оточуюче середовище із збереженням відповідного біорізноманіття, проблемних питань поводження з відходами, радіологічного стану території тощо.

Євроінтеграційні процеси України тісно пов'язані з внутрішніми, які формують сучасну політику розвитку держави, спрямованість на децентралізацію територіальних одиниць, здатну забезпечувати національні інтереси. На шляху України до децентралізації проблемним питанням є оптимізація структури адміністративно-територіальних одиниць. Останні характеризуються надзвичайною подрібненістю на базовому рівні, особливо сільських територій. Переважна більшість територіальних громад неспроможні надавати хоча б основні послуги місцевому населенню, що потребує передачі певних функцій від органів місцевого самоврядування територіальних громад на рівень району або області та призводить до зменшення фінансових ресурсів місцевих рад.

Метою децентралізації є розширення потенціалу громад, посилення їх мотивації до саморозвитку на основі формування адекватного інституційного середовища, перерозподілу повноважень і функцій виконавчої влади, підвищення ефективності використання місцевих ресурсів і власних можливостей. Особливо це стосується сільських населених пунктів, які нині є переважно депресивними адміністративними утвореннями.

Процес децентралізації влади означає не декларативну передачу владних повноважень і функцій органам місцевого самоврядування, а насамперед надання у розпорядження громади наявних матеріальних і фінансових ресурсів, які в сукупності повинні утворити матеріально-фінансову основу розвитку територій. На сьогодні фінансова неспроможність територіальних громад в Україні обумовлена, серед іншого, особливостями національної бюджетної системи, а саме обмеженістю дохідної бази місцевих бюджетів, залежністю бюджетів територіальних

громад села, селища від закріпленого за районними державними адміністраціями права розподілу між цими територіальними громадами державних дотацій. Бюджетне фінансування базового рівня в основному здійснюється за принципом, який передбачає розрахунок обсягу місцевого бюджету на рівні мінімальних соціальних потреб, що гарантуються державою.

У Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні містяться положення про надання територіальним громадам права розпоряджатися земельними ресурсами в межах своєї території, об'єднувати своє майно та ресурси в рамках співробітництва територіальних громад для виконання спільних програм. Беззаперечно, що для забезпечення фінансової спроможності громад здійснювати належні їм функції вони мають володіти можливістю розпоряджатися власним бюджетом включно з коштами, отриманими від сплати за користування належними їм природними ресурсами. У цьому контексті важливими є такі завдання:

- визначення податкової бази, яка дасть змогу забезпечити виконання територіальними громадами власних повноважень з урахуванням об'єктивних критеріїв дотування державою делегованих повноважень;

- приведення до економічно обґрунтованих норм рентних платежів, а також упорядкування пільг щодо використання природних благ територіальних громад (земельних, водних, мінеральних ресурсів);

- формування національної моделі сільського розвитку, адаптованої до спільної аграрної політики ЄС, створення інституційних передумов для залучення зовнішніх ресурсів для відродження сільських територій;

удосконалення механізмів реалізації екологічної політики на локальному рівні для забезпечення сталого розвитку територіальних громад.

Суть структурної перебудови економіки для цілей сталого розвитку полягає в переорієнтації матеріальних, трудових, фінансових ресурсів на користь енергоефективних, ресурсозберігаючих, високотехнологічних, наукоємних та екологічно безпечних галузей. Сталий економічний розвиток забезпечується за рахунок сталого економічного зростання.

Література:

1. Садеков А.А. Механизмы эколого-экономического управления предприятием: [монография] / А.А.Садеков. – Донецк: ДонГУЭТ им. Туган-Барановского, 2002.–311 с.

2. Аналітична національна доповідь «Цілі Розвитку Тисячоліття. Україна – 2010» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://undp.org.ua/files/ua_53509MDGS_UKRAINE2010_UKR.pdf.

3. Економічні аспекти управління природними ресурсами та забезпечення сталого розвитку в умовах децентралізації влади в Україні : [монографія] / [М.А. Хвесик, С.О. Лизун, М.І. Стегней та ін.]; за наук. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика, д.г.-м.н., проф. С.О. Лизуна. – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2015. – 72 с.

УДК 336

Степанова В.О.

ст. викладач кафедри обліку і фінансів,
Бердянський університет менеджменту і бізнесу

ЛІКВІДНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

В сучасних умовах розвитку банківської системи України актуальною проблемою є визначення оптимального рівня ліквідності комерційних банків та банківської системи у цілому. Особливої уваги ця проблематика набула у період загострення світової фінансово-економічної кризи 2008–2009 р.р., коли загальна економічна криза, девальвація національної

валюти, недовіра населення до банківської системи, зростання дефіциту банківських ресурсів, ріст обсягу проблемних кредитів в портфелі банку призвели до масової втрати ліквідності банківською системою України

Проблема формування ліквідності комерційних банків в Україні є актуальна як у відношенні недостатньої так і надлишкової ліквідності. Суттєво зростає необхідність аналізу ліквідності банківської системи, оскільки її коливання можуть спричинити втрату коштів або банкрутство банків. Саме показники ліквідності – одна з найважливіших характеристик надійності банків. На їх підставі можна визначитися з фінансовою надійністю банківської установи та ефективністю розміщення ресурсного потенціалу банку.

На сьогоднішній день, у науковій економічній літературі, існує багато праць вітчизняних та зарубіжних науковців і аналітиків, які присвячені дослідженню ліквідності комерційних банків і банківської системи в цілому. Проведений аналіз визначення значення термінів «ліквідність банку», «ліквідність банківської системи», наведених у літературних джерелах і вітчизняному законодавстві, свідчить про відсутність єдиного та однозначного їх визначення.

На сьогоднішній день однією з основних проблем банківської системи України є формування та збереження ліквідності комерційних банків України так банківської системи в цілому. Повнота та своєчасність виконання своїх зобов'язань банківськими установами та банківською системою в цілому залежить від їх ліквідності, яка є однією із загальних якісних характеристик діяльності банків, яка свідчить про фінансову стабільність, спроможність банку розширювати обсяги активних операцій та протистояти негативним наслідкам кризових ситуацій.

Ліквідність банківської системи – це динамічний стан, який забезпечує своєчасність, повноту та безперервність виконання всіх грошових зобов'язань банківської системи країни, характеризує рівень її надійності та достатність коштів відповідно до потреб розвитку економіки [1].

Ліквідність банківської та стабільність грошово-кредитної системи України в цілому забезпечується значною мірою ліквідністю окремих комерційних банків. Враховуючи тісні зв'язки між комерційними банками країни криза одного комерційного банку може негативно вплинути на інші «здорові» банки. Причому негативний вплив на діяльність банку має як недостатня, так і надмірна його ліквідність. Низький рівень ліквідності банку обмежує його платоспроможність, спричиняє втрату довіри клієнтів, зниження доступу та підвищення вартості зовнішніх джерел фінансування для підтримання ліквідності, а відповідно й фінансові проблеми. У свою чергу, надлишкова ліквідність банку, свідчить про його неспроможність ефективного розпорядження наявними вільними ресурсами і спричиняє збитки та проїдання капіталу. Надлишкова ліквідність усієї банківської системи знижує діяльність інструментів грошово-кредитної політики, а відповідно й її ефективність щодо досягнення поставлених цілей [2, с. 140].

Одним із інструментів регулювання ліквідності банківського сектору є облікова ставка НБУ, яка спрямована на зміну попиту на гроші через вплив на ринкову відсоткову ставку. В Україні з 04 березня 2015 р. у порівнянні з 2014 роком було підвищено облікову ставку з 19,5% до 30,0% річних з відповідним коригуванням процентних ставок за активними та пасивними операціями НБУ з регулювання ліквідності банківської системи [3]. Станом на 22.11.2015 року облікова ставка НБУ становить 22,0%. (діє з 25.09.2015 року).

За підсумками 2014 року негативні фінансові результати діяльності банків України були спричинені збільшенням обсягів відрахувань до резервів на можливі втрати від активних операцій. Натомість основні банківські операції в цілому по системі залишалися прибутковими. Від'ємний фінансовий результат діяльності банківського сектору сформувався насамперед за рахунок суттєвого збільшення обсягів відрахувань до резервів на можливі втрати від активних операцій. У цілому по системі відрахування до резервів зросли в 3,7 раза порівняно з 2013 роком, а їх частка в загальних витратах збільшилася з 16,7% до 39,3% [4].

Відповідно до Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, яка затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.2001 № 368 (зі змінами від 08.10.2015р.),

підготовленою з урахуванням Основних принципів ефективного банківського нагляду та Директив ЄС щодо питань фінансового сектора. Інструкцією встановлено порядок визначення регулятивного капіталу банку та такі економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками, серед них нормативи ліквідності. Недотримання банками встановлених спеціальних значень економічних нормативів є підставою для вжиття НБУ відповідних заходів впливу згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» та нормативно-правовими актами НБУ з питань застосування до банків заходів впливу за порушення вимог банківського законодавства.

Якщо станом на 01 січня 2015р. норматив миттєвої ліквідності (значення не менше 20%) склав 57,13%, то на 01 травня 2015р. показник зменшився до 50,49%, а вже з червня місяця спостерігається тенденція до росту і станом на 01.11.2015р. він вже становив 70,64%. Норматив поточної ліквідності (значення не менше 40%) на початок 2015р. був 79,91%, а на 1 травня 2015 р. становив 72,07%, а вже станом на 01.11.2015р. він мав значення – 80,59%. Норматив короткострокової ліквідності (має бути не менше ніж 60%) на 1 січня 2015р. становив 86,14%, у другому кварталі мав тенденцію до зниження, а вже станом на 01.11.2015р. він мав значення – 88,3%. Різне зниження нормативів ліквідності спостерігається саме з моменту підвищення облікової ставки до 30%, тобто ці дані є підтвердженням виконання завдання монетарної програми, що передбачає абсорбцію надлишкової ліквідності [5].

Отже, на сьогоднішній день для банківської системи України характерною ознакою є формування надлишкової ліквідності комерційними банками. Штучне формування надлишкової ліквідності становить не меншу небезпеку для самого комерційного банку ніж її відсутність

Управління ліквідністю банківської системи є одним із пріоритетних завдань Центрального банку. Це пов'язано з тим негативним впливом, який здійснює як недостатня, так і надлишкова ліквідність, як на рівні окремого банку, так і на рівні усієї банківської системи. Тому підтримання оптимального рівня вільної банківської ліквідності є важливою передумовою розвитку та стійкості банківської системи, стабільності національної грошової одиниці та зниження інфляційних процесів в країні.

Література:

1. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, [2011]. – 504 с.
2. Тихомірова С.М. Ліквідність банківської системи у забезпеченні інноваційного розвитку економіки / С.М. Тихомірова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009.– № 5.– Т. 3.– С.182-186.
3. Прес-реліз від 03.03.2015 р. [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво НБУ. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua/article/15111480?annId=15111481×tamp=1425396700000>.
4. Про результати роботи банківської системи за 2014 рік [Електронний ресурс] //Офіційне інтернет-представництво НБУ. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=14311737&cat_id=55838&ctime=1423119094544.
5. Значення економічних нормативів по системі банків України за 2015 рік. [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво НБУ. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=13697659&cat_id=36800.

Танклевська Н.С.,
д.е.н., професор кафедри обліку і аудиту та фінансів,
Мірошніченко В.О.,
аспірант кафедри обліку і аудиту та фінансів
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У формуванні ефективного фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств із міцним положенням на ринку є забезпечення його стійкого та надійного фінансового положення. Тому надзвичайно актуальним у даний час є проведення якісного аналізу фінансового стану вітчизняних аграрних підприємств, із всебічними методичними підходами оцінки враховуючи зарубіжний досвід розвинених країн.

Теоретичною базою процесу оцінки фінансового потенціалу є набір оціночних принципів, які являють собою основні правила, що є основою методичних підходів, відображають чинники і закономірності формування фінансового потенціалу, регулюють процедурний бік методології й методики, тобто принципи спрямовують процес оцінки, який здійснюється з використанням певних методів.

Вітчизняний досвід оцінки фінансового потенціалу підприємства представлений моделлю діагностики фінансового потенціалу Ю.В. Сердюк-Копчекчи [6, с. 100], що заснована на визначенні фінансової стійкості як показника рівня фінансового потенціалу, комплексним методом оцінки П.В. Пузирьової на основі поєднання коефіцієнтного та експертного методу [5].

Наступним напрямом оцінки фінансового потенціалу аграрного підприємства, відповідно з позицією, викладеною вище, є оцінка ефективності використання потенціалу. Її методичний інструментарій, на відміну від вартісної оцінки, є предметом наукових пошуків багатьох дослідників і на сьогоднішній день характеризується безліччю підходів. Так, О.В. Шеліхова, О.Д. Гладка, О.Ю. Андреева [9] пропонують класифікацію методичних підходів щодо оцінки використання потенціалу підприємств за напрямом формування інформаційної бази, способом відображення кінцевих результатів, і за способами оцінки.

Заслуговує інтерес дослідження С.В. Генералової, яка здійснює систематизацію методичного інструментарію з позицій структури потенціалу і пропонує розглядати методи оцінки ресурсного, виробничого й виробничо-економічного потенціалу підприємства [1].

У працях А.І. Ковальова і В.П. Привалова [2] запропоновано сформовано сукупність показників, які відображають здійснювати оцінку фінансового потенціалу підприємства за сукупність показників, що охоплює переважно показники рентабельності (в розрізі її видів), оборотності (за статтями активів) та тривалості операційного та фінансового циклів.

Як справедливо вважає І.П. Оленко [4], інтерес під час управління потенціалом являє комплексна оцінка, яка базується як на визначенні величини потенціалу, так і на дослідженні динаміки змінювання у його стані й використанні. Вимірювання потенціалу повинно включати оцінку всіх його складових, враховуючи при цьому визначальні й різноманітні за своєю суттю чинники: рівень досягнення цілей підприємства, ефективність функціональних сфер діяльності, здатність системи управління до поступального самовдосконалення й саморозвитку і т.ін.

При обґрунтуванні вибору методичних підходів для оцінки фінансового потенціалу аграрних підприємств необхідно враховувати переваги і недоліки кожного з них (табл. 1).

Таблиця 1

Методичні підходи оцінки фінансового потенціалу аграрних підприємств

Характеристика методу	Переваги методу	Недоліки методу
Метод: «Доходний підхід»		
визначення поточної вартості майбутніх доходів, що виникають в результаті використання вартості і можливого подальшого продажу. Чим більший дохід що приносить об'єкт оцінки, тим більша величина його ринкової вартості	- враховує ринкові умови; - можливість оцінити майбутню доходність фінансового потенціалу; - враховує економічне застосування	- неточність результатів; - трудомісткість прогнозування; - оцінка виникнення ризиків
Метод: «Витратний підхід»		
базується на принципах заміщення найкращого і найефективнішого використання, збалансування. Чим менше витрати, тим більше величина його ринкової вартості	- дозволяє оцінити як внутрішні особливості підприємства, так і ринкову ситуацію; - дозволяє оцінити співвідношення попиту і пропозиції; - достовірність оцінки фактичної інформації і точність розрахунків враховуючи специфіку підприємства	- трудомісткість збирання інформації та прогнозування; - наявність ризиків; - необхідність виконання складних коригувань; - неможливість повної оцінки фінансового потенціалу підприємства за браком аналогів порівняння враховуючи специфіку підприємства
Метод: «Порівняльний підхід»		
ефективний у випадку існування активного ринку за наявності інформації, що використовується у співставленні: характеристика та місце знаходження підприємства; умови фінансування тощо. Використовується для виявлення розбіжностей та внесення своєчасних поправок	- оцінка точності розрахунків витрат на створення підприємства та визначення його потенціалу; - оцінка складових фінансового потенціалу; - можливий лише для деяких підприємств	- обмежене використання ринкової інформації в оцінці; - не враховує ефективність використання активів та вартість деяких нематеріальних активів

* Складено автором за даними [3]

Для проведення діагностики фінансового потенціалу підприємств у різних країнах розроблено велику кількість дискримінантних багатофакторних моделей, наприклад, Е. Альтмана в США, Р. Тоффлера та Г. Тішоу у Великобританії, К. Беєрмана в Німеччині, Г. Давидової та О. Белікова в Росії [6, с. 101]. Проте в основі цих моделей лежить рішення лише одного завдання – визначення класифікації промислових підприємств за ймовірністю їх банкрутства з використанням багатьох незалежних змінних (факторів впливу). При цьому, слід зауважити, що дослідження точності прогнозування банкрутства вітчизняних промислових підприємств з використанням низки зазначених вище моделей, виявило дуже низьку їх здатність до оцінки реального фінансового потенціалу промислових підприємств. Все це в кінцевому підсумку, не дозволяє повною мірою оцінити фінансовий потенціал на предмет можливого залучення фінансових ресурсів у діяльність промислового підприємства і реалізацію стратегічних напрямків його розвитку [6, с. 102].

Особливої уваги заслуговує методика оцінки фінансового потенціалу підприємства, розроблена російським вченим доктором економічних наук П.О. Фомінін [8]. Дана методика побудована на поетапному визначенні фінансового потенціалу і включає в себе визначення рівня фінансового потенціалу, його оцінку по фінансовим показникам, за критерієм

«можливість залучення додаткового капіталу», «наявність ефективної системи управління фінансами», а також комплексну оцінку фінансового потенціалу підприємства.

Перспективи подальших досліджень зводяться до необхідності всебічної оцінки ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств, включаючи аналіз їх фінансового стану, обсягів виробництва та виробничих потужностей, які спроможні функціонувати з найбільшою результативністю, забезпечуючи інтенсивний розвиток аграрної галузі в умовах євроінтеграції.

Література:

1. Генералова, С. В. Методология и механизм индикаторной оценки производственно-экономического потенциала перерабатывающих предприятий зернопродуктового подкомплекса АПК [Текст] : автореф. дис. ... д-ра экон. наук : 08.00.05 / С. В. Генералова. – Саратов, 2007. – 38 с.
2. Ковалев А. И. Анализ финансового состояния предприятия [Текст] / А. И. Ковалев, В. П. Привалов. – изд. 3-е, испр., доп. – М. : Центр экономики и маркетинга, 1999. – 216 с.
3. Лапин, Е. В. Экономический потенциал предприятия [Текст] : монографія / Е. В. Лапин. – Сумы : Университетская книга, 2002. – 310 с.
4. Отенко, И. П. Методологические основы управления потенциалом предприятия [Текст] : монографія / И. П. Отенко. – Х. : ХНЭУ, 2004. – 216 с.
5. Пузирьова П.В. Вдосконалення управління фінансовим потенціалом підприємств шляхом мінімізації економічного ризику / П.В. Пузирьова // Національний дослідний економічний інститут Міністерства економіки України “Формування ринкових відносин в Україні”: Зб. наук. праць. – Вип. № 11 2008. Київ: НДЕІ МЕРУ – 2008. – С.43-46.
6. Сердюк-Копчекчи Ю.В. Механізм управління фінансовим потенціалом промислових підприємств: дис. ...к.е.н: 08.00.08 / Сердюк-Копчекчи Юлія Володимирівна. – Д., 2008. – 23 с.
7. Танклевська Н.С. Методичні підходи до оцінки фінансового потенціалу аграрного підприємства: вітчизняний та зарубіжний досвід / Н.С. Танклевська. – Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Вип. 1, 2008. – С. 81-87.
8. Фомин П. А., Старовойтов М. К. Особенности оценки потенциала промышленных предприятий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.cfin.ru/management/manufact/manufact_potential.shtml
9. Шеліхова, О. В. Аналіз методичних підходів щодо оцінки потенціалу підприємств будівельного комплексу [Текст] / О. В. Шеліхова, О. Д. Гладка, О. Ю. Андреева // Економіка будівництва і міського господарства. – 2007. – Т.3, №1. – С. 39 – 45.

УДК 336

Ткачук І.М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Луцький національний технічний університет

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Високий рівень законності і дисципліни у сфері формування, розподілу і використання державних грошових потоків – один з критеріїв правової держави. Відповідно, теорія і практика управління на державному рівні наочно демонструє актуальність створення і функціонування системи контролю. Контроль не існує сам по собі, це невід’ємна частина регулюючої системи, завдання якої полягає в тому, щоб виявляти відхилення від прийнятих стандартів і порушення принципів законності, ефективності та економії державних коштів.

Державний фінансовий контроль є невід’ємною частиною системи державного управління. При цьому, найважливішим завданням державного фінансового контролю в умовах реалізації бюджету є створення системи об’єктивної, актуальної інформації, яка б відображала в

найдрібніших деталях весь процес реалізації завдань держави, служила основою для здійснення управлінських рішень за результатами аналізу виявлених відхилень фактичних від планових результатів.

У дослідженнях вітчизняних науковців значна увага приділяється висвітленню питань недосконалості системи державного фінансового контролю. Зокрема, у сьогоденні особливо актуальним є уточнення ролі, функцій і місця контролюючих органів в бюджетному процесі, ступеня їх участі в оцінці результативності витрачання бюджетних коштів, розробка процедур та методології контролю обґрунтованості планування та використання бюджетних засобів, а також запобігання порушень нормативно-правових актів у бюджетній сфері.

Наприклад, колектив вчених під редакцією Мниха Є.В. визначає, що гострою є необхідність створення єдиної системи державного фінансового контролю, яка могла б адекватно реагувати на численні соціально-економічні проблеми, забезпечувати єдність та стійкість організаційно-економічних зв'язків між усіма гілками влади, охоплювати всі сторони та рівні економіки, була б цілісною, побудованою на єдиних організаційно-методологічних принципах [4].

Цілком можна погодитися з Литвин О.І., на думку якої, діюча нині в Україні система державного фінансового контролю має ряд проблем, що потребують негайного вирішення:

- організаційного характеру – відсутність чіткого переліку органів, на яких покладено здійснення в Україні державного фінансового контролю, та їх повноважень.
- правового характеру – чинне в Україні бюджетне та фінансове законодавство має чимало прогалин і слабких місць, що призводить до поширення махінацій і шахрайства в сфері бюджетних коштів і державного майна.
- методологічного характеру – відсутність базової методології проведення державного фінансового контролю (специфічних процесуальних норм) і слабкість її теоретичних і методологічних основ, що спричиняє масові фінансові порушення в Україні.
- проблеми кадрового потенціалу [2].

Безперечно, формуючи грошові потоки, держава змушена оперативно реагувати на негативні тенденції, які суперечать прийнятій кредитно-грошовій політиці. Зокрема, реформування системи державного фінансового контролю в Україні, з точки зору вітчизняних вчених Шевченко Н.І. та Куліченко В.О., має на меті підвищення рівня фінансової дисципліни завдяки кардинальному посиленню контролю за витрачанням бюджетних коштів, державного майна, узгодження законодавчої бази, удосконалення ефективності діяльності контрольних органів та забезпечення їх належного кадрового забезпечення. Слід враховувати, що функціонування ефективної системи державного фінансового контролю та забезпечення високого рівня фінансової дисципліни у нашій країні можна буде досягти лише за умови комплексної (а не вибіркової) реалізації наведених вище заходів [6].

Проведене дослідження нормативно-правової, інформаційної, організаційної, кадрової складових механізму оцінки ефективності існуючої системи державного фінансового контролю в Україні, дозволило Шевченко Н.В. визначити перелік основних проблем за кожною з цих складових та розробити пропозиції щодо їх вирішення, зокрема: невпорядкованість нормативно-правової бази; невпорядкованість ієрархії розподілу функцій та повноважень суб'єктів контролю; низька фінансова культура об'єктів контролю, незначні розміри відшкодування завданих державі збитків [5, с.13].

На думку Микитюка І., без регламентації та застосування типових рішень у тій чи іншій ситуації контрольна організація не може працювати злагоджено по всіх її ланках. Ось чому необхідно встановити процедури, що визначають характер, масштаби, періодичність і час проведення контрольних заходів. При цьому необхідно враховувати, що єдина система державного фінансового контролю – це складна багаторівнева система, утворена низкою підсистем, кожна з яких має власну структуру й логіку розвитку. Отже, важливою вимогою до єдиної системи є необхідність здійснювати контроль на основі чіткої взаємодії і координації всіх зусиль для вирішення завдань державного фінансового контролю [3].

Виходець Ю.А. вказує на те, що система державного фінансового контролю в Україні не має достатнього правового, інформаційного, організаційного, комунікативного, інституційного та методологічного забезпечення. Вирішення проблем організації та функціонування державного фінансового контролю можливе шляхом системного вдосконалення діяльності органів фінансового контролю, підвищення рівня культури державного управління, спрямованого на підвищення ефективності використання державних фінансів, яке має вирішальне значення для економічного розвитку України та суспільного добробуту [1].

Підсумовуючи усе вище зазначене хотілося б відзначити, що основними проблемами при практичній реалізації контрольних заходів державного фінансового контролю є:

- відсутність надійної системи правового регулювання державного фінансового контролю;
- при плануванні контрольних заходів – відсутність процесу узгодження за об'єктами контролю з іншими органами державного фінансового контролю;
- відсутність оперативного контролю об'єктами контролю при використанні бюджетних коштів;
- недостатня кваліфікація фахівців усіх рівнів в частині відповідальності за вчинені дії і бездіяльності при виконанні своїх функцій, що може призвести до блокування діяльності об'єкта контролю при застосуванні заходів впливу при виявленні значних порушень.

Проведене дослідження дало можливість сформулювати твердження про необхідність вдосконалення системи державного фінансового контролю. Так, негативний вплив економічної кризи зумовив об'єктивну необхідність економії бюджетних коштів, що може бути забезпечено за рахунок високої ефективності системи державного фінансового контролю, як найважливішого інструменту реалізації фінансової політики в державі. Необхідне підвищення ефективності заходів, що забезпечують контроль за витрачанням коштів державної підтримки економіки. Суб'єктам контролю необхідно вирішувати найважливіші завдання стосовно сприяння реалізації єдиної програми заходів, яка може бути виконана лише в умовах ефективної взаємодії всіх контролюючих органів, а також застосування ними інноваційних форм і методів контролю. Варто зауважити, що особливо важливо сьогодні, щоб кошти, які направляються державою на підтримку суб'єктів господарювання, були використані за цільовим призначенням і з високим ступенем віддачі (результату).

Література:

1. Виходець Ю.А. Проблеми удосконалення системи державного фінансового контролю в Україні / Ю.А. Виходець // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2013. – № 16 (205). – С. 139-144
2. Литвин О.І. Реформування системи державного фінансового контролю в Україні: проблеми та перспективи / Литвин О.І. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2013. – Вип. 181(3). – С. 145-150
3. Микитюк І. Основні вимоги до побудови єдиної системи державного фінансового контролю / І. Микитюк // Світ фінансів. – 2006. – Випуск 2 (7). – С. 109-113
4. Фінансовий контроль бюджетних ресурсів: монографія / [Є. В. Мних, Г. О. Кравченко, Н. С. Барабаш, М. О. Никонович, Т. А. Кумченко]; за заг. ред. Є. В. Мниха. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 186 с.
5. Шевченко Н.В. Механізм оцінки ефективності державного фінансового контролю в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Н.В. Шевченко. – Суми, 2011. – 24 с.
6. Шевченко Н.І. Державний фінансовий контроль в Україні: сучасний стан, проблематика, напрямки реформування [Електронний ресурс] / Н.І. Шевченко, В.О. Куліченко // Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток» – 2012. – №1. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=380>

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ВЗАЄМОДІЯ БАНКІВ І ПІДПРИЄМСТВ

Фінансово-кредитні відносини є однією з найважливіших категорій ринкової економіки, яка відображає реальні взаємозв'язки та відносини суб'єктів господарювання в економічному житті суспільства. Фінансово-кредитна взаємодія банків та підприємств завжди була та залишається важливим важелем стимулювання розвитку виробництва та відображає економічні взаємовідносини з приводу зворотного руху запозиченої вартості. Фінансово-кредитні взаємовідносини забезпечують трансформацію грошового капіталу в позичковий і виражають стосунки між банком-кредитором та підприємством-позичальником. За їх допомогою вільні кошти підприємств, приватного та державного сектору акумулюються в банках, перетворюючись у позичковий капітал, котрий передається на основі договору за плату в тимчасове користування іншим підприємствам.

Завдяки процесам кредитування виробництва відбувається стимулювання економічного зростання, забезпечується перелив капіталу в найбільш ефективні сфери господарської системи та життя суспільства, підвищується ефективність грошового обігу. Формування механізму фінансово-кредитної взаємодії впорядковує процес взаємовідносин між банком та виробництвом з приводу обігу тимчасово вільних коштів та залучення до нього додаткового капіталу.

Мультиплікатор капіталу банку виявляє функцію важеля управління структурою власного та залученого капіталу, за допомогою якого банк може забезпечити необхідну структуру капіталу банку, у вигляді співвідношення власного та залученого капіталів, шляхом формування необхідного балансу між власним капіталом та використанням можливості залучення додаткових фінансово-кредитних ресурсів на ринку.

Особливості кредитних взаємовідносин банків з підприємствами, які відрізняють їх від інших економічних відносин, такі:

- підприємство, яке отримало кошти в кредит, реалізує право тимчасового використання кредитних коштів, тоді як об'єкт кредиту (кошти) залишається у власності банку;
- суб'єкти кредитних відносин можуть одночасно виконувати функції кредитора та позичальника;
- підприємство при отриманні кредиту зобов'язане надати банку гарантії повернення позики;
- повернення кредиту банку здійснюється підприємством, а у виняткових випадках – гарантом, якщо підприємство неспроможне повернути кошти, надані в кредит;
- термін повернення кредиту обумовлено кредитною угодою та залежить від особливостей кругообігу коштів у виробництві, ефективності діяльності підприємства та можливостей банку щодо терміну використання тимчасово вільних коштів, які є предметом кредитування;
- особливістю кредитних відносин є погодження інтересів банку та підприємства за користування кредитними ресурсами щодо конкретних параметрів позики, зокрема цільового призначення, терміну користування та величини кредитної ставки.

Банки протягом останніх років не ефективно здійснюють посередництво в переміщенні коштів від кредиторів до позичальників та не в повній мірі виконують функцію створення й регулювання грошового ресурсу. За аналізом, виконання цих функцій банками пов'язане з наступними проблемами: утрати довіри до банків, що знижує можливості мобілізації ресурсів; низький рівень довгострокового кредитування (короткостроковим кредитам належить більше 60 % кредитного портфеля банків); низький рівень взаєморозрахунків з підприємствами.

На сучасному етапі з, одного боку банки належним чином не можуть задовольнити попит на кредитні капітали, насамперед з боку підприємств, які постійно відчувають дефіцит платіжних засобів, а з іншого підприємства не можуть надати необхідні гарантії кредитоспроможності.

Таким чином, фінансово-кредитні взаємовідносини комерційних банків та підприємств доцільно розглядати у взаємодії з банківською та економічною системою.

Коли банки, насамперед спеціалізуються на посередницькій діяльності, яка пов'язана із залученням грошових коштів на ринку фінансових ресурсів з метою продажу підприємствам, для їхньої ефективної фінансово-кредитної діяльності однаково важливими є операції із залучення коштів та їх розміщення.

Суть механізму фінансово-кредитної взаємодії обумовлена змістом, функціями та місцем кредиту як самостійної економічної категорії, а також видами кредитних відносин, організаційною структурою банківської системи та її функціями з регулювання кредитних відносин. Реалізація функцій кредиту відбувається в процесі кредитування підприємств. Процес кредитування складається зі стадій надання, використання та повернення позиченої вартості. Таким чином, механізм фінансово-кредитної взаємодії банку та підприємництва це система організаційно-економічних методів, на основі яких реалізується мета кредиту в суспільному відтворенні.

Склад механізму фінансово-кредитної взаємодії, виявляє елементи, а структура – відображає взаємозв'язки, які забезпечують взаємодію та збереження основних властивостей при зовнішніх і внутрішніх змінах. Урахування правових та економічних умов, в яких функціонує механізм фінансово-кредитної взаємодії, дозволяє виділити його головні елементи. Зокрема, такими елементами можна вважати суб'єкти кредитних відносин, тобто банк і підприємство. Банки в механізмі фінансово-кредитної взаємодії приводять у дію кредитний процес, здійснюють контроль і регулювання кредитних відносин відповідно до правових та економічних умов. В умовах ринку економічні відносини, які виникають між банками та підприємствами в процесі кредитування, визначаються кредитними угодами. При цьому взаємовідносини суб'єктів кредитних угод здійснюються на добровільній основі, яка ґрунтується на економічних інтересах сторін. Зокрема, вибір банком потенційних підприємств для кредитування підпорядкований кредитній політиці, яка виявляється в стратегії надання кредиту, враховуючи стан економіки країни та фінансове становище конкретного підприємства.

Основним елементом фінансово-кредитної взаємодії банку та підприємства, доцільно вважати процес кредитування, який виявляє сутність кредиту та здійснюється на основі дотримання принципів кредитування учасниками кредитних взаємовідносин, за якими проходить надання, використання та повернення кредиту, а також визначаються умови кредитування

До елементів фінансово-кредитної взаємодії можна віднести методи кредитування в частині способів організації кредитного процесу, який ґрунтується на способах участі кредиту в обороті коштів підприємства, тобто є формою зв'язку між оборотом фондів та рухом кредитних коштів. Як відомо, у залежності від об'єктів та методів кредитування на практиці розрізняють конкретні види кредитів, які є необхідною ланкою організації кредитних відносин та одночасно елементом механізму фінансово-кредитної взаємодії між банком та підприємством.

До особливого елементу фінансово-кредитної взаємодії можна віднести кредитну ставку, тобто плату за використання кредитних коштів. В умовах ринкової системи господарювання сутність кредитної ставки за визначенням полягає в тому, що процент є платою за користування позиченим капіталом, відповідно до ціни його придбання. При цьому між банком та підприємством відносно величини проценту, строків та методів його сплати виникають економічні відносини.

Важливим елементом фінансово-кредитної взаємодії банку та підприємства є маркетинг, який на рівні управління виявляється у функціях маркетингового менеджменту. Маркетинг, як вид діяльності дає можливість банку забезпечити найбільший успіх в умовах ринкової економіки. При цьому його функції розвиваються з потреби формувати компонент управління

взаємодією в кредитному процесі, об'єктом якої є зв'язки з підприємством-позичальником, відносини із залучення та розміщення кредитних ресурсів на основі повного обліку ринкових чинників. У цьому сенсі маркетинг надає можливість постійного професійного аналізу зовнішнього економічного середовища, в якому формується та розвивається кредитний процес, фінансово-кредитного ринку та діяльності підприємств-позичальників кредитних ресурсів. При цьому стратегія поведінки банку на ринку та реалізація елементів стратегії у взаємовідносинах з підприємством ґрунтується на результатах маркетингового аналізу.

Єдність елементів представленої моделі фінансово-кредитної взаємодії обумовлена змістом перерозподільчої функції кредиту та принципів кредитування. Об'єктивною основою цієї взаємодії є виробничі відносини та економічні закони в кредитних відносинах.

Можна зробити висновок, що фінансово-кредитна взаємодія в ринковій економіці це еластичний механізм переливання капіталу з одних галузей в інші та регулювання норми прибутку. З іншого боку, фінансово-кредитна взаємодія є інструментом підтримки безперервності кругообігу фондів підприємств та обслуговування процесу реалізації товарів.

На сучасному етапі банки не можуть задовольнити потреби на кредитні капітали, а підприємства не є достатньо кредитоспроможні.

Рух вартості у фінансово-кредитних відносинах між банком та підприємством визначається взаємодією кредитних коштів з іншими економічними категоріями на основі еквівалентного грошового обміну між юридично відокремленими товаровиробниками.

Фінансово-кредитна взаємодія системи банку та системи підприємства в ринковій економічній системі забезпечується кредитним потенціалом системи банку та кредитоспроможністю системи підприємства. В свою чергу, кредитний потенціал банку визначено як обсяг кредитних ресурсів у вигляді власних, залучених та запозичених коштів, який банк може ефективно надати в позику підприємству на принципах кредитування, за умови забезпечення резерву ліквідності, а також обсяг «технічних ресурсів» у вигляді матеріальних та нематеріальних активів, необхідних для забезпечення фінансово-кредитної взаємодії.

УДК 368: 336.77

Чвортко Л.А.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки,
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

СТРАХОВІ КОМПАНІЇ ЯК ВАЖЛИВА ІНСТИТУЦІЙНА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Сучасні технічний прогрес, екологічні і соціальні проблеми примножують ризики, яким піддаються суб'єкти економічних відносин у процесі своєї діяльності. Брак коштів для ліквідації наслідків цих подій зумовлює необхідність використання способу солідарного замкнутого розподілу збитку. Така форма страхового захисту майнових інтересів реалізується зацікавленими учасниками за допомогою спеціалізованого грошового фонду, утвореного за рахунок страхових внесків.

Одним з головних професійних учасників страхового ринку є страховики (страхові компанії, страхові організації, страхові товариства). Вчені-економісти визначають страхову компанію як «історично визначену суспільну форму функціонування страхового фонду, яка здійснює укладання договорів страхування та їх обслуговування» [1, с. 49]. Основними ознаками страхової компанії визнаються, на думку науковців, техніко-економічна єдність та відокремленість ресурсів.

Автори фундаментального підручника зі страхування, характеризуючи страхову компанію через призму юридичних ознак, зазначають, що це «юридично оформлена одиниця підприємницької діяльності, яка бере на себе зобов'язання страховика і має на це відповідну ліцензію» [2, с. 82].

У ринковій економіці страхування здійснюється на комерційних засадах (за винятком державного соціального страхування), і є важливим напрямом підприємницької діяльності. Страхові компанії, мобілізуючи значні фінансові ресурси через продаж страхових продуктів, є головними постачальниками довгострокових капіталів на фінансовий ринок, що, у свою чергу, надає можливості компаніям одержати додаткові прибутки. Крім цього, страховики відіграють велику роль у стимулюванні господарської активності учасників ринкового середовища, надаючи усім категоріям економічних суб'єктів страхові послуги, пов'язані з відшкодуванням завданих збитків унаслідок нещасних випадків, стихійних лих та інших страхових випадків.

Зважаючи на це, деякі автори розглядають страхові компанії як «основні фінансові інститути, що створюються з метою одержання прибутку та використання його в інтересах засновників за рахунок розміщення страхових резервів і надання послуг з страхування, перестрахування та страхового посередництва (в якості агента) підприємствам, організаціям і установам різних форм власності, а також фізичним особам» [3].

Пасивні операції страхових компаній передбачають формування капіталу в основному за рахунок страхових внесків від юридичних та фізичних осіб, розмір яких обчислюється на основі страхових тарифів.

До активних операцій страхових компаній відносяться операції з інвестування залучених у формі страхових премій коштів та власного капіталу в акції, облігації приватних корпорацій, у державні боргові зобов'язання, а також у довгострокові позики під заставу нерухомості.

Зважаючи на це, страховики як фінансові посередники належать до інституційних учасників фінансового ринку, що опікуються капіталом своїх клієнтів, шукають оптимальні (з точки зору порівняння ризику й доходності) варіанти розміщення капіталу. Акумулюючи кошти дрібних вкладників, інституційні інвестори відкривають їм доступ до збереження та примноження їхніх вкладів шляхом професійного інвестування та управління. Саме в цьому, на думку вчених, полягає головна перевага їхньої фінансової поведінки [4, с. 82].

При цьому інституційні інвестори дають можливість значно знизити витрати на здійснення операцій з фінансовими інструментами, оперуючи значними обсягами ресурсів. Оскільки інституційні інвестори торгують великими пакетами цінних паперів, це дозволяє їм досягти істотної економії на комісійних виплатах і гонорарах посередникам.

Здатність інституційних інвесторів до ефективного перерозподілу тимчасово вільних ресурсів досягається шляхом оцінки можливих ризиків і мінімізації їхніх негативних наслідків.

Залежно від характеру власних зобов'язань страховики, як правило, утримують, у різних пропорціях, чотири основних типи фінансових активів або безпосередньо, або через інші інвестиційні механізми (такі як участь в колективному інвестуванні), або ж через інвестиційних менеджерів третьої сторони: облігації та інші інструменти з фіксованим доходом; звичайні акції або подібні види пайових паперів; борги, вимоги, депозити та інші права; майно.

Інвестування коштів страхових резервів з урахуванням вимог чинного законодавства означає дотримання страховиком законодавчо регламентованих трьох обмежень: 1) напрямів розміщення; 2) принципів розміщення; 3) нормативів розміщення.

У ст. 31 Закону України «Про страхування» зазначено, що кошти страхових резервів повинні розміщуватися з урахуванням безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості та мають бути представлені активами таких категорій:

- грошові кошти на поточному рахунку;
- банківські вклади (депозити);
- валютні вкладення згідно з валютою страхування;
- нерухоме майно;
- акції, облігації, іпотечні сертифікати;
- цінні папери, що емітуються державою;

- права вимоги до перестраховиків;
- інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України;
- банківські метали;
- кредити страхувальникам - фізичним особам, що уклали договори страхування життя, в межах викупної суми на момент видачі кредиту та під заставу викупної суми;
- готівка в касі в обсягах лімітів залишків каси, встановлених НБУ [5].

Станом на кінець 2014 року у структурі активів страхових компаній, визначених відповідно до статті 31 Закону України «Про страхування», найбільшу частку становлять активи, дозволені для представлення акціями – 44,4% від загального обсягу активів; 22,3% від загального обсягу активів складають активи, дозволені для представлення банківськими вкладками (депозитами); 9,5% – правами вимог до перестраховиків; 8,4% – цінними паперами, що емітуються державою; 6,9% – грошовими коштами на поточних рахунках.

Слід зазначити, що страхові компанії впродовж останніх років демонстрували помірне зростання активів. Так, станом на 31.12.2014 р. обсяг загальних страховиків становив 70261,2 млн. грн, що на 5,8% більше в порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2013 р. (обсяг загальних активів станом на 31.12.2013 р. становив 66387,5 млн грн). Також, у порівнянні з аналогічним періодом 2013 року на 6,9% зросли активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів (з 37914,0 млн грн до 40530,1 млн грн). Збільшення цих активів, обумовлене в першу чергу збільшенням обсягів цінних паперів, що емітуються державою на 43,9%, права вимог до перестраховиків на 27,3%, грошових коштів на поточних рахунках на 27,7%. При цьому, в активах страховиків зменшилися обсяги банківських вкладів (депозитів) на 2,8%.

Виняткову роль у насиченні економіки України довгостроковими інвестиційними ресурсами відіграють сформовані страхові резерви зі страхування життя. Впродовж 2001–2014 рр. відбувалось постійне зростання величини страхових резервів. Станом на кінець 2014 р. обсяг цих коштів склав 5306,0 млн грн, або на 38,0% більше проти відповідного показника 2013 р.

Як показують дослідження, ефективність діяльності інституційних інвесторів та їх подальший розвиток залежить від стану і розвитку ринку цінних паперів. В Україні нині цей ринок можна охарактеризувати як украй нестійкий, неліквідний, з низькою капіталізацією. Для страховиків недостатність ліквідних фінансових інструментів залишається основною проблемою для проведення ефективної політики інвестування коштів.

Водночас для підвищення ефективності діяльності страхових компаній як важливої інституційної складової фінансової інфраструктури необхідно збільшувати їхню ресурсну базу шляхом активізації діяльності щодо додаткового залучення вільних грошових коштів на фінансовому ринку, а також оптимізувати структуру розподілу вже акумульованих коштів.

Таким чином, страхові компанії є важливими інституційними складовими фінансової інфраструктури, що залучаючи вільні фінансові ресурси з метою їх подальшого розміщення у фінансові активи, сприяють трансформації заощаджень в інвестиції і тому мають визначальний вплив на ефективне розміщення капіталу в межах економічної системи, прискорюючи економічне зростання. Діяльність страховиків на фінансовому ринку передбачає використання різних фінансових інструментів та спрямована на досягнення як загальних цілей інвестування, що полягають у забезпеченні збереження, надійності, дохідності й ліквідності вкладень, так і звужених, відповідно до специфіки діяльності страхових компаній. При задоволенні економічних потреб клієнтів страховики крім власних комерційних питань розв'язують і загальні макроекономічні проблеми, забезпечуючи міжгалузевий і міжрегіональний перерозподіл капіталу.

Література:

1. Шахов В. В. Страхование : учебник для ВУЗов / В. В. Шахов – М.: Страховой полис, ЮНИТИ, 1997. – 311 с.

2. Страхування : підручн. / керівник авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець. – К. КНЕУ, 1998. – 526, [2] с. – Бібліогр.: с. 512–518.
3. Залетов О. Специфіка страхового ринку України / О. Залетов // Галицькі контракти, № 36 (додаток), 2001.
4. Корнєєв В. В. Модифікація форм фінансового посередництва в Україні / В. В. Корнєєв // Фінанси України. – 2008. – № 1. – С. 77-85.
5. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
6. Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/sektor/sk_%202014.pdf

УДК 61.158:658:310.3

Чепеленко Р.В., аспірант,
Бердянський університет менеджменту і бізнесу

СТАН ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Сільське господарство України спроможне виробити достатню кількість продукції, щоб забезпечити своє населення продуктами харчування у відповідності з науково-обґрунтованими нормами споживання і легку та харчову промисловості сировиною. І це доведено тим, що виходячи із затяжної кризи, ледь зводячи кінці з кінцями, виробники сільськогосподарської продукції все ж таки упевнено забезпечують продовольчу безпеку країни. Але нині більше турбує селян не проблема виробництва, а проблема як реалізувати вироблену продукцію, оскільки багатьом виробникам продукції часто доводиться виступати в одній особі – трейдера і посередника, покупця, а потім і продавця. Об'єктивно виникає необхідність скористатись послугами і працею інших, що дало б можливість аграрним виробникам вивільнитись від невласливих їм функцій, зосередивши свої зусилля лише на основній виробничій діяльності.

З огляду на ту складну ситуацію, що склалася в аграрному секторі з проблемою реалізації продукції і невідкладності її вирішення, то тут намагання владних і комерційних структур, та й в цілому бізнесу, мають бути спрямовані на розвиток розмаїття інфраструктури аграрного ринку. Без достатньо розвинутої інфраструктури, яка являє собою систему підприємств, установ, організацій, служб і інших формувань, що забезпечують рух і просування сільськогосподарської продукції від виробника до її споживачів, не можна говорити про стабільне функціонування аграрної економіки.

Формування інфраструктури аграрного ринку передбачає створення комплексної багаторівневої системи, метою якої є задоволення потреб споживачів та інтересів товаровиробників. Надзвичайно важливим є комплексне використання всього спектра конкретних та загальних функцій інфраструктури аграрного ринку. На сьогодні сільськогосподарські товаровиробники практично не мають організованих каналів одержання стратегічної та оперативної ринкової інформації, необхідної для реалізації продукції, що виробляється, перспективного планування виробництва, здійснення ринкової стратегії і тактики. Розвиток комплексної збутової інфраструктури передбачає поетапне розв'язання гострих проблем та розвиток єдиного маркетингового середовища для здійснення ринкової діяльності.

Створення ринкової інфраструктури в агропромисловому комплексі як цілісної сукупності її елементів (інститутів), є одним з найважливіших напрямів переходу до цивілізованих ринкових відносин, забезпечення ефективного функціонування цієї сфери. З цією метою обґрунтовується значення розвинутої інфраструктури для регулювання основних параметрів ринку. Водночас відсутність розвинутої інфраструктури аграрного ринку розглядається однією з причин кризових явищ, які періодично переживає аграрний сектор.

Аграрний ринок, як сукупність споріднених товарних ринків, що функціонують для забезпечення виробництва та вільного руху сільськогосподарської продукції і продуктів їх переробки, вимагає формування системи організаційних структур, які обслуговують взаємозв'язки між різними елементами окремих сільськогосподарських товарних ринків, сприяють вільному руху товару, підтримуючи безперервний процес функціонування сфери аграрного виробництва і безперебійне постачання ресурсів товаровиробнику та готової продукції кінцевому споживачу, тобто ринкової інфраструктури. Ця інфраструктура охоплює маркетингову, фінансово-кредитну та інформаційно-консультативну складові, з відповідними функціональними елементами.

Інфраструктуру аграрного ринку слід розглядати як систему відносин між підприємствами, організаціями, закладами виробничої та невиробничої сфери, які покликані обслуговувати товаровиробників, створювати умови для своєчасного і безперервного збалансування пропозиції та попиту на ринку.

Добре розвинена інфраструктура виступає в ролі регулятора основних параметрів ринку. Відсутність розвинутої інфраструктури аграрного ринку є однією з причин низької ефективності аграрного сектору економіки. В незалежній Україні система реалізації сільськогосподарської продукції зазнала значних трансформацій, переходу від практично тотальної системи державних закупівель, до розвитку нових, суто ринкових каналів - біржової та аукціонної торгівлі, прямих комерційних закупок та інше, за якими продається уже більше половини продукції сільського господарства.

Не зважаючи на позитивні зрушення, які останнім часом відбулися на ринку сільськогосподарської продукції, пов'язані з приватизацією заготівельних і переробних підприємств, а також підприємств торгівлі, формування ефективної пропозиції на ньому гальмується повільною і незадовільною роботою каналів її розповсюдження. Сформована частина інфраструктури в умовах адміністративно-командної системи потребує не лише удосконалення структури, а й переосмислення форми її діяльності з метою прискорення проходження сільськогосподарської продукції та скорочення при цьому затрат. А поки що свою продукцію сільськогосподарський виробник реалізує сам, в основному, переробним підприємствам, населенню, на торговому ринку тощо і в реальному залишається наодинці в її просуванні до споживача. Йому накладним є займатися самостійно реалізацією виробленої в своєму господарстві продукції через високі затрати живої праці на пошуки каналів реалізації, оформлення різної документації тощо. Залучаючи до цього процесу інших партнерів – посередників, в багатьох випадках, через їх непорядність щодо ціни і строків оплати за продукцію, він часто одержує менше доходу або залишається ошуканим.

Практика засвідчує, що більшість існуючих каналів реалізації продукції сільського господарства не формують класичну структуру узгодження попиту і пропозиції та визначення репрезентативних ринкових цін і як таких, які стали б надійним засобом створення сталого і вигідного доходу для її виробників. Тому нині в Україні необхідно розвивати інфраструктуру аграрного ринку, покликану забезпечити прозору стабільну взаємодію всіх його учасників, вільне просування продукції, упереджувати цінові ризики та виявляти реальні ціни і цим самим сприяти збільшенню доходів аграрних підприємств.

На інфраструктуру аграрного ринку, виходячи із природи ринкової економіки, покладаються важливі функції: опосередкувати взаємини економічних суб'єктів і забезпечити безперебійність господарських зв'язків і руху сільськогосподарської продукції та фінансових ресурсів, а також регулювання їх потоків та здійснення при цьому фінансового і правового контролю. З іншого боку, інфраструктура акумулює інформацію, яка йде від споживачів та передає її виробникам, пов'язуючи виробництво і споживання в єдиний комплекс.

Інфраструктура, як і сам ринок, має стихійний, анархічний характер в організації структурних підрозділів і їх роботи. І як такої ієрархії в рамках елементів ринкової інфраструктури, щоб складалася якась між ними залежність чи підлеглисть, немає. Чинне законодавство країни, яке нормативно забезпечує функціонування ринкових відносин, відповідно регламентує поведінку господарюючих суб'єктів, а також діяльність інституційних

елементів інфраструктури. Повідомлення про внутрішні процеси в глибинах інфраструктури є джерелом інформації зворотного зв'язку між нею і економічною системою, що й забезпечує її функціонування [1].

Підвищення ролі держави в розвитку сільськогосподарського виробництва може бути ефективним лише за умови удосконалення системи державного регулювання, що дасть змогу успішно вирішувати проблему позитивної динаміки розвитку і на цій основі забезпечити стале економічне зростання галузі [2].

Найбільшою проблемою для сільськогосподарських товаровиробників є нерозвиненість інфраструктури збуту сільськогосподарської продукції, що негативно відбивається на формуванні стабільної цінової ситуації та досягненні прибутковості ведення агробізнесу.

Комерційні посередники, які реалізують більше як половину продукції, контролюють експортні, гуртові та дрібногуртові товаропотоки й основні доходи. Непрозорість збуту продукції цим каналом зумовлює цінові і фінансові проблеми галузі.

Державне регулювання аграрного ринку повинно здійснюватися, насамперед, з метою забезпечення продовольчої безпеки і підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки.

Враховуючи, що більше ніж половина сільськогосподарської продукції власного виробництва споживається в державі, фактор ціноутворення відіграє вирішальну роль у розвитку як внутрішнього ринку, так і економіки в цілому. До його основних складових належить ціна сировини і енергоресурсів, розмір ставок оподаткування і транспортних тарифів та інші. Проте, найбільше потенційне зростання ризиків слід очікувати з боку цін на паливно-енергетичні ресурси, більша половина яких імпортується.

Ефективність господарювання сільських виробників значною мірою залежить від каналу реалізації продукції, в яких досить відчутною є різниця у закупівельній ціні. З метою упорядкування цін та створення прозорої системи реалізації їх продукції і економічного захисту її виробників необхідно широко впроваджувати різні елементи ринкової інфраструктури і особливо тих, які забезпечують захист інтересів виробників.

Література:

1. Розвиток інфраструктури регіонального аграрного ринку [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.stattionline.org.ua/templates/blend_education/images/logo.jpg.

2. Клименко А. А. Державні та регіональні програми сталого розвитку аграрної сфери економіки / А. А. Клименко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу – Донецьк : ТОВ „Юго-Восток, Лтд”, 2013. – № (4) 24. – С. 83-87.

3. Пасхавер Б. Цінова конкурентність аграрного сектора / Б. Пасхавер // Економіка України. – 2007. – № 1. – С.78–87.

УДК 336.14

Черничко С. Ф.,

к.е.н., доцент кафедри товарознавства і комерційної діяльності

Верес Ю.З., студентка,

Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

БЮДЖЕТ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Бюджет є складною економічною категорією, оскільки являє собою систему економічних відносин, які складаються в суспільстві у процесі формування, розподілу та використання централізованого фонду країни, призначеного для задоволення суспільних потреб [1, с. 19]. Бюджет розглядають, по-перше, як інструмент розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту країни; по-друге, як фінансовий план держави; по-третє, як правову категорію.

Державний бюджет як одна з ланок фінансової системи України відображає грошові відносини, які виникають між державою, з одного боку, і підприємствами, організаціями, установами всіх форм власності і фізичними особами – з іншого, з приводу утворення централізованого фонду грошових коштів держави і його використання на розширене відтворення, підвищення рівня життя й задоволення інших суспільних потреб [4, с. 167].

Мета статті: дослідити економічну природу державного бюджету та визначити його вплив на економічне зростання. Дана проблема є важливою для розвитку будь-якої економіки, тому цьому дослідженні приділяли увагу такі науковці як Й. М. Бескид, О. Кириленко, В. Кравченко, Р. В. Тульчинський, Т. П. Ткаченко та ін.

Державні видатки як фінансова категорія тісно взаємопов'язана із категорією «державні доходи», що дозволяє відносити їх до системи розподільних і перерозподільних фінансових відносин. Тому під державними видатками слід розуміти систему фінансових відносин з приводу розподілу, перерозподілу та використання фондів грошових ресурсів держави з метою здійснення покладених на неї соціально-економічних функцій. Характер регулювання державних видатків як складової державного регулювання економіки справляє різнонаправлений вплив на стан розвитку інституційного середовища, ступінь забезпеченості ресурсами і стратегію розвитку держави у цілому. Слід також відмітити, що непродуктивні видатки, зокрема на оборону, можуть забезпечити соціальну і політичну стабільність, яка є одним із факторів формування умов, необхідних для економічного зростання. З метою виявлення напряму та характеру впливу державних видатків на ВВП України проведемо порівняльний аналіз динамічних показників видатків Державного бюджету і макроекономічних параметрів розвитку країни (рис. 1).

Слід відмітити, що протягом 2002-2013 рр. відбувалися трансформаційні процеси в національній економіці, що супроводжувалося змінами в моделях ринкового управління економікою. При цьому пріоритетними напрямами державної політики стали збереження та підтримка ринкових механізмів, забезпечення високої ефективності суспільного виробництва з одночасним домінуванням суспільних інтересів, гарантування високого рівня соціальних стандартів життя, що призвело до структурних змін видаткової частини Державного бюджету України. Отже, для України державні видатки поки що не варто розглядати у числі основних чинників впливу на темпи економічного зростання. Вони до певної міри сприяють росту економіки, але у процесі управління державними видатками важливо більше уваги приділяти не нарощенню їх обсягу, а формуванню ефективної структури на основі поділу витрат на продуктивні та непродуктивні з точки зору забезпечення реалізації стратегічних завдань соціально-економічного розвитку і загальнодержавних функцій.

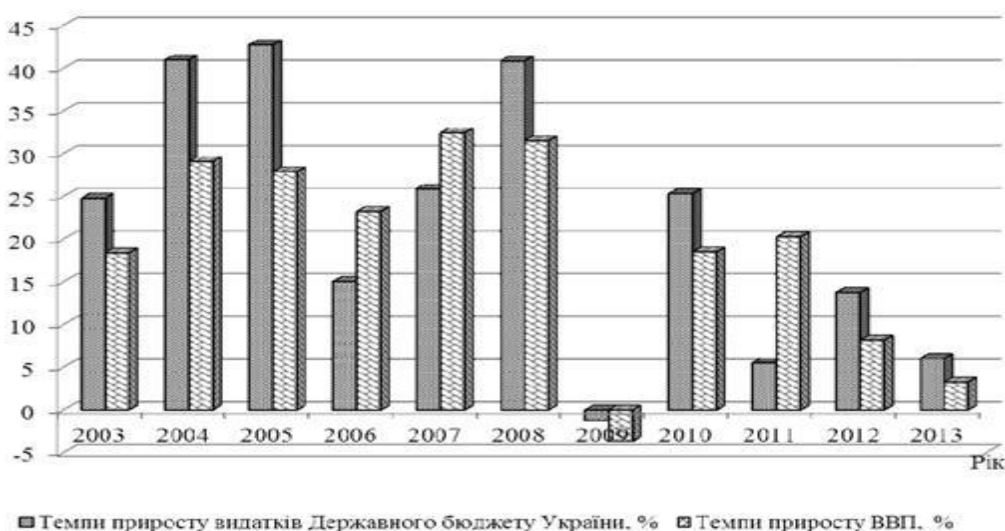

Рис. 1. Динаміка темпів приросту видатків Державного бюджету України та ВВП у 2003-2013 рр. [5]

Отже, Державний бюджет України традиційно обмежується лише поточними економічними та соціальними потребами. Для того щоб досягти економічного зростання в Україні необхідно розробити та оптимізувати обсяг і структуру державних видатків у контексті реалізації соціально-економічної політики держави.

Література:

1. Кириченко О. Державний бюджет як дзеркало соціально-економічних та політичних проблем України / О. Кириченко // Економічний Часопис-XXI. – № 9-10. – С. 18.
2. Чугунов І. Я. Особливості бюджетної політики на сучасному етапі / І. Я. Чугунов // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного інституту: зб. наук. пр. – Чернівці, 2008. – Вип. 2. – С. 163.
3. Виконання Державного бюджету [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – 2013. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.

УДК 339.137

Черничко С. Ф.,
к.е.н., доцент кафедри товарознавства і комерційної діяльності,
Диняк М.А., студентка,
Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ЕКОНОМІЧНА КРИЗА В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ВИХОДУ З НЕЇ

Україна на даному етапі свого розвитку є достатньо інтегрована у світову економічну спільноту в якій панують ринкові відносини, тому всі економічні процеси, що мають місце у зарубіжних країнах, дещо пізніше, але все ж таки відбиваються на економіці нашої держави. Однією з характерних рис ринкової економіки є її циклічність, тобто після піднесення настає спад і якщо цей спад буде занадто різким чи затяжним, він зможе спричинити серйозні наслідки для національного господарства, оскільки може перерости в серйозну економічну кризу [1].

Тема проблеми економічної кризи на сьогодні є дуже актуальною, тому що не знаючи причин кризи в Україні, неможливо знайти шляхи до її подолання. Серйозні дослідження теоретичних і практичних аспектів економічної нестабільності в Україні знайшли своє відображення у працях таких учених як: Д. Даймонд, П. Дібвіг, Р. Дорнбуш, І. Голдфайн, Р. Вальдес, Г. Камінські, К. Рейнхарт та С. Лізондо.

Щоденно виходять десятки, а іноді й сотні публікацій у вітчизняних та іноземних джерелах, на шпальтах яких економісти-науковці, політичні діячі, журналісти та навіть пересічні громадяни висловлюють своє бачення витоків та ймовірних наслідків поточної кризи. Однак більшість питань пов'язаних з економічною кризою в Україні та світі ще недостатньо досліджені, мають дискусійний характер та потребують подальшого дослідження.

Метою дослідження є аналіз економічної кризи в Україні та шляхи її подолання.

Спостереження показують, що довгостроковий економічний ріст не є рівномірним, а постійно переривається періодами економічної нестабільності й навіть криз. Економічна криза – це значне порушення рівноваги в господарській системі, що часто супроводжується втратами й розривом нормальних зв'язків у виробництві й ринкових відносинах, що, в остаточному підсумку, веде до дисбалансу функціонування економічної системи в цілому. Економічні кризи можна підрозділити на дві основні групи.

До першої групи ставляться традиційні циклічні рецесії, і цінові кризи, пов'язані із зовнішніми факторами (ріст цін на нафту, ріст цін на окремі види продовольства у зв'язку з неврожаєм і т.д.). Друга група – це кризи, які руйнують один або кілька базових економічних інститутів, властивій тій країні (або групі країн), у якій вони відбуваються [2].

Причини кризи можуть бути різними. Вони діляться на об'єктивні, пов'язані з циклічними потребами про модернізацію й реструктуризації, і суб'єктивні, відбивають помилки і волонтаризм під управлінням, і навіть природні, що характеризують явища клімату, землетруси та ін. Причини кризи поділяються на зовнішні і внутрішні. Перші пов'язані з тенденціями і стратегією макроекономічного розвитку і навіть розвитку світової економіки, конкуренцією, політичною ситуацією країни, другі – з ризикованою стратегією маркетингу, внутрішніми конфліктами, вадами у створенні виробництва, недосконалістю управління, інноваційної та інвестиційної політикою [3].

З моменту першої економічної кризи вчені намагалися з'ясувати головну їх причину, виробити рекомендації для їх відвернення. Було названо до 200 причин виникнення економічних криз. Серед них поверхові та наукові. До поверхових належать спроби економістів пояснити кризи появою плям на сонці, ритмом руху Венери та ін. Науковий підхід до з'ясування причин виникнення економічних криз пов'язаний з представниками класичної школи політичної економії. Так, англійський економіст Д. Рікардо такою причиною вважав несправедливість у розподілі багатства. Швейцарський економіст С. де Сісмонді пояснював кризи недоспоживанням народних мас, невідповідністю між виробництвом і споживанням. К. Маркс найбільш глибинною причиною кризи називав основну суперечність капіталістичного способу виробництва – суперечність між суспільним характером виробництва і приватнокапіталістичним характером привласнення результатів цього виробництва. Видатний український економіст М. Туган-Барановський причину криз вбачав у диспропорційності розвитку економіки, тобто у нерівномірному розвитку всіх галузей. Дж. Кейнс пояснював економічні кризи дією основного психологічного закону, згідно з яким люди «схильні, як правило, збільшувати споживання із зростанням доходів, але не такою мірою, якою зростає дохід».

Різні автори по різному бачать шляхи виведення економіки України з кризового стану, в основі їх пошуків лежать різні підходи. Тому їх пропозиції дещо розходяться між собою. Одні автори пропонують повернутись назад в режим жорсткої планової економіки. Інші навпаки пропонують дати повну свободу підприємствам, надіючись, що ринок сам відрегулює стан економіки.

Література:

1. Пекар А. М. Економічна криза в Україні: причини, наслідки та шляхи подолання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/pekar-am-ekonomichna-kriza-v-ukrayini-prichini-naslidki-ta-shlyahi-podolannya/>
2. Барановський О. І. Передтечі фінансових криз / О. І. Барановський // Фінанси України. – 2009. – №3. – С. 3-22.
3. Кухта П. В. Кризи, їх причини та наслідки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1439>

УДК 336.74

Черничко С. Ф.

к.е.н., доцент кафедри товарознавства і комерційної діяльності

Соломахіна В. В., студентка,

Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ВАЛЮТНИЙ КУРС ТА ЙОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Здійснення зовнішньоекономічних операцій та пов'язаного з цим обміну однієї національної валюти на іншу потребує встановлення співвідношення обміну між валютами – валютного курсу. Значне коливання валютного курсу, яке ми спостерігаємо у новітній історії України призвело до того, що реальні доходи громадян значно скоротилися. Дане явище

негативно впливає на діяльність підприємств, які не можуть визначитись з ціновими орієнтирами на власну продукцію через значні коливання цін на сировину та складові, які завозяться в Україну через значне коливання валютного курсу. Тому регулювання валютного курсу в умовах економічного складу є надзвичайно важливим та актуальним. Дану проблему досліджували Ф. О. Журавка, О. Б. Лупін, Н. Е. Бодрова та інші. Метою дослідження є ефективність регулювання валютного курсу Національним банком України.

У практиці валютних відносин використовують такі види валютних курсів: фіксований; плаваючий (гнучкий); змішаний.

Фіксований валютний курс передбачає наявність певного зареєстрованого (офіційного) паритету, що підтримується державними органами. У сучасних умовах центральний банк підтримує фіксований валютний курс у визначених межах до однієї валюти або до «кошика» валют.

Плаваючий валютний курс самостійно формується під впливом попиту та пропозиції на іноземну валюту на валютному ринку. При зміні співвідношення між попитом і пропозицією іноземної валюти змінюється і валютний курс. Плаваючі валютні курси послаблюють стабільність цін і можуть посилювати інфляційні процеси в економіці.

Україна належить до групи країн з плаваючим (гнучким) валютним курсом [1]. Але цей режим вільного ринкового плавання може бути скоригований державою з урахуванням конкретної економічної ситуації. Це керований (змішаний) валютний курс, що дозволяє перебороти абсолютизацію жорсткого фіксування чи вільного плавання. Режим керованого плавання означає, що уряд у разі необхідності виходить на ринки іноземної валюти, щоб вплинути на валютний курс національної валюти [1].

Починаючи з вересня 2008 року, ситуація на валютному ринку загострилася і зумовила необхідність застосування жорсткішого регулювання валютного ринку. Причиною загострення ситуації було зниження надходження виручки від експорту продукції через падіння світових цін на традиційні товари експорту. Внаслідок цих змін, що супроводжувалися стрімким підвищенням попиту на іноземну валюту, посиленням девальваційних очікувань у суспільстві, відбулося знецінення гривні, девальваційний тренд якої та загальною невизначеністю посилювався через відсутність економічних передумов для ревальваційної динаміки обмінного курсу національної валюти [1, с.16].

Протягом 2014 року національна валюта втратила значну частину своєї вартості. Причин для такої тенденції декілька, зокрема негативні ділові очікування, скорочення обсягу експорту, зменшення притоку прямих іноземних інвестицій та значні витрати на обслуговування державного боргу, підтримка НБУ платежів НАК «Нафтогаз Україна» за імпортований природний газ. Основними наслідками девальвації національної валюти є подорожчання імпортової продукції, розрахунки за яку здійснюються в іноземній валюті, а згодом – продукції галузей української економіки, в першу чергу, – внаслідок подорожчання пального і збільшення транспортних витрат [2].

Таблиця 1

Офіційний курс гривні, грн. [3]

Обмінний курс	Станом на:							
	31.01. 2008	30.01. 2009	29.01. 2010	31.01. 2011	31.01. 2012	31.01. 2013	31.01. 2014	31.01. 2015
100 дол. США	505,00	770,00	800,12	794,00	798,97	799,30	799,30	1615,78
100 EUR	747,91	1009,55	1120,09	1088,57	1047,45	1082,33	1084,97	1828,26

У 2015 році більшість кризових тенденцій, що мали місце попереднього року, продовжують існувати. Триває скорочення виробництва. Для валютного ринку України минулий рік відзначився вагомою девальвацією гривні по відношенню до більшості іноземних валют, що продовжилося і в 2015 році. Національна валюта втратила значну частину своєї вартості. Причин для такої тенденції декілька: значний обсяг впливу депозитів з банківської

системи; значні витрати на обслуговування державного боргу; скорочення обсягу експорту, зменшення притоку прямих іноземних інвестицій та, в цілому, скорочення пропозиції іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку країни тощо [4].

За період 2014 р. і пів. 2015 р. офіційний курс національної валюти зменшився з 799,3 грн. / 100 дол. США станом на 01.01.2014р. до 2100,5 грн. / 100дол.США станом на 01.07.2015 р. Протягом вказаного проміжку часу пікове значення офіційного курсу було зареєстроване 26 лютого 2015 року - 3 001,01 грн. за 100 дол. США [4].

Для стабілізації курсових коливань гривні (яка є м'якою валютою і не користується попитом за межами країни) в умовах світової економічної кризи НБУ акцентував увагу на використанні прямих інструментів валютно-курсової політики. Йдеться про перегляд лімітів валютної позиції та заборону враховувати в ній резерви; позбавлення резидентів можливості вивозити за кордон валюту, що куплена на міжбанківському ринку за індивідуальною ліцензією або залучена у вигляді кредитів тощо. Валютне регулювання в Україні доцільно посилити за такими основними напрямками: обмеження можливостей комерційних банків щодо здійснення спекулятивних операцій; обмеження обсягів купівлі іноземної валюти лише потребами проведення поточних операцій із зарубіжними партнерами; створення перешкод для нелегального вивезення іноземної валюти з країни [4].

Література:

1. Валютний курс. Сутність валютного курсу та його формування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/10611207/finansi/valyutniy_kurs.

2. Національне рейтингове агентство «Рюрік». Валютний ринок України: підсумки 2014 року і ключові тенденції розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/Currency_market_tendency_4_2014_ukr.pdf

3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

4. Національне рейтингове агентство «Рюрік». Аналітичний огляд валютного ринку України за підсумками I півріччя 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/Currency_2_2015_tendency_ukr.pdf

УДК 336

Черничко С. Ф.,

к.е.н., доцент кафедри товарознавства і комерційної діяльності

Хита Є.Є., студентка,

Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ПРИРОДА ЕКОНОМІЧНИХ ЦИКЛІВ ТА ЇХ ПРОТІКАННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі економічного розвитку, набуває актуальності дослідження циклічності розвитку окремих економік світу. Вагомі результати, що отримано в результаті аналізу циклічних процесів економіки України, відображено у працях С. Мочерного, Т. П. Близнюк, Т. Г. Савченко, Н. Ротар та ін. Разом з тим, незважаючи на тривалі та численні дослідження природи економічного циклу, не вирішеним залишається завдання категоризації циклічності економічної динаміки в Україні.

Метою статті є аналіз циклічності економічного розвитку та циклічних коливань економіки України для визначення заходів щодо стабілізації економіки країни.

Циклічність – це об'єктивна форма розвитку національної економіки і світового господарства як єдиного цілого. Інакше кажучи, закономірний рух від однієї макроекономічної рівноваги в масштабі економіки в цілому до іншої. Оскільки характерна риса циклічності – рух економіки не по колу, а по спіралі, то вона є формою прогресивного її розвитку. За сучасних

умов циклічність можна розглядати як один зі способів саморегулювання ринкової економіки [1].

Після здобутку незалежності у 1991 році Україна опинилася у ситуації, яку характеризують як системну кризу, яка продовжувалась протягом 90-х років ХХ-початку ХХІ століття. Відмінною рисою кризи було те, що її причина полягала не в перевиробництві, а в недовиробництві. За змістом вона була системною трансформаційною кризою [2, с. 449]. Це означає, що вона була породжена початком процесу трансформації адміністративно-командної економіки у ринкову.

Основні ознаки кризи в Україні наприкінці ХХ-початку ХХІ століття: різке зниження національного доходу (на 42%), виробництва промислової продукції (на 42%) та продовольства (на 47%); гіперінфляція: індекс інфляції у 1993 р. перевищив 10000%, у 1998 р. досяг 120%; у 2000 р. становив 128%; різке зниження життєвого рівня населення (за різними оцінками, приблизно в 6 разів); швидкі темпи зростання безробіття (тільки офіційний показник наприкінці 90-х сягав 12%); дефіцит державного бюджету; зростання тіньової економіки та злочинності; загострення демографічної ситуації (смертність почала перевищувати народжуваність, що призводить до депопуляції); зростання державний боргу; послаблення зовнішньоекономічної позиції країни [3, с. 466].

Історичний аналіз циклічності розвитку економіки України засвідчує:

У 1992-1994 рр. спостерігався глибокий економічний спад, який проявився майже у дворазовому скороченні обсягів реального ВВП. У 1999 р. він сягнув найнижчої точки, а в 2000 р. розпочався перехід до позитивних приростів ВВП.

Економічне зростання, що почалося у 2000 р., зумовлене передусім значним збільшенням експорту, 42% якого становить продукція металургійної галузі.

У 2001-2004 роки спостерігається відновлення економіки і початку її розвитку після кризи 90-х років. Якщо в 1998 році торговельний баланс України був негативним і становив 1 мільярд 207 мільйонів доларів, то з 2001 року він був вже позитивним і становив 613 млн. доларів. У 2004 році торговельний баланс досяг плюс 4 мільярдів 908 мільйонів доларів, а рахунок поточних операцій – 6 мільярдів 909 мільйонів доларів. Це – найкращі показники за роки незалежної України [4].

У 2008 році у світі починається глобальна фінансова криза, найгірша з часів великої депресії. Виникнення фінансової та економічної кризи в Україні стало очевидним восени 2008 року після погіршення ряду економічних показників та повідомлень про фінансові проблеми ряду провідних комерційних банків країни. Восени та на початку зими ціни на нерухомість впали на 25%, було призупинено понад 80% будівельних проектів. Якщо на кінець 2007 року кількість безробітних складала 642,3 тис. осіб, то на кінець 2008 року – 844,9 тис. осіб.

Ситуація почала покращуватися в 2009 році, оскільки кількість безробітних на кінець цього року становив 531,6 тис. осіб. Спад в змінився повільним відновленням, цьому сприяла стабілізація політичної ситуації і сприятлива кон'юнктура зовнішніх ринків.

В 2011 р. обсяг експорту дещо зріс у порівнянні до 2009 р., що пояснюється поживлення економічних зв'язків з подоланням наслідків економічної кризи 2007-2008 рр. При чому темп зростання обсягу експорту за більшістю видів економічної діяльності співпадає з тенденцією експортування в цілому по Україні.

Період коливання економічного розвитку України продовжується і у період 2011-2014 рр.

Враховуючи наведені тенденції, слід було очікувати наступну динаміку макроекономічних показників у 2015 рр. ВВП України у 2014 р. досягла пікових значень спаду на рівні 6-7% та у 2015 р. може відновитися до 1%. Очікуване скорочення дефіциту рахунку поточних операцій (до 4-4,5 млрд дол. США у 2014-2015 рр.) може бути пов'язане з більш швидкими темпами згортання імпорту. Розгортання інфляційних процесів у 2014 р., при якому індекс споживчих цін може очікуватися на рівні 13-15%, а у 2015 році – 15-16% [5].

Загалом за цей період відбулось 5 фаз економічних циклів: рецесія-поживлення-криза-відновлення-поживлення-спад.

Література:

1. Політична економія: Економічні цикли: сутність, види. Економічні кризи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/5422/132/>
2. Башнянин Г. І. Політична економія: Навч. пос. / Г. І. Башнянин. – Львів: Новий світ, 2004.
3. Мочерний С. В. Економічна теорія: Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. – К.: Видавничий центр «Академія». – 2004.
4. Державний борг / Міністерство фінансів. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=198378.
5. НІСД. Аналітичні матеріали: Економіка: «Щодо тенденцій розвитку економіки України у 2014-2015 рр.» Аналітична записка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1635>.

УДК 338

Чумак В. Д.,
к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів і кредиту,
Ващенко Я. О., магістр,
Полтавська державна аграрна академія

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Україна переживає етап становлення ринкової економіки. Як наслідок переходу до ринкових форм господарювання багато підприємств опинилися в кризовому стані. Ефективність роботи підприємства залежить, як відомо, від багатьох факторів: попиту на продукцію, що випускається, її конкурентоспроможності, технічного рівня виробництва, його відповідності сучасним вимогам, кваліфікації виробничого і управлінського персоналу тощо. Поряд з цим, проблема стратегії управління активами займає одне з першочергових місць в діяльності підприємства. Уміння ефективно розпоряджатися активами, обирати правильну політику управління ними і характеризує, в майбутньому спроможність підприємства розвиватися.

Проблема ефективного управління активами є притаманною не лише для України. На думку аналітиків в основі краху більшості західних компаній лежить відсутність абсолютно ліквідних активів, а не відсутність замовлень [1, с. 243]. Головною метою даної проблематики є виділення основних критеріїв в управлінні активами та вибір правильної стратегії. Зокрема, ключовою у реалізації стратегії підприємства є проблема достатності оборотних активів, механізм їх планування і поповнення, аналіз ефективності використання, а також правильного формування політики управління активами. Ці проблеми в своїх працях розглядали І. Бланк, Дж. Ван Хорн, В. Ковальов, Г. Кірейцев, А. Поддєрьогін та інші.

Активи підприємства – це економічні ресурси підприємства у формі сукупних матеріальних цінностей, які використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку.

Управління активами включає: формування та управління фінансово-експлуатаційними потребами в обігових коштах; управління дебіторською заборгованістю; стратегію фінансування поточних активів; управління джерелами формування оборотного капіталу; управління необоротними активами; управління фінансуванням необоротних активів; управління грошовими коштами і короткостроковими фінансовими вкладеннями.

Аналізуючи вище зазначене, можемо констатувати, що в управлінні оборотними активами, в першу чергу, має передбачатись визначення оптимальної величини, розробка варіантів фінансування та забезпечення ефективності їх використання. Оптимальна величина

оборотних активів повинна, з однієї сторони, забезпечувати безперерйне ефективне функціонування підприємства, з іншої – мінімізувати наявність недіючих поточних активів.

Як переконує досвід, багатоаспектність практичних задач управління запасами та існуючі недоліки, описаних в літературі методів, приводять до висновку, що в сучасних умовах відповідні служби підприємства швидше за все не зможуть скористатися готовими рекомендаціями, а повинні творчо підходити до існуючих методик, в значній мірі самостійно розробляючи адекватні для власного підприємства методики. Адже, як зазначають провідні фахівці, управління в більшій мірі є мистецтвом ніж наукою. Тим не менше окремі оцінки, отримані за допомогою формалізованих методів, нехай навіть в певній мірі умовні, дозволяють більш швидше приймати кінцеві рішення.

Значних успіхів по зниженню загальної потреби в оборотних активах можна досягти, напрацювавши ефективну політику управління дебіторською заборгованістю. Так, не виправдана дебіторська заборгованість є іммобілізацією власного капіталу, а перевищення її певного рівня може призвести до втрати ліквідності і навіть зупинки виробництва. Така ситуація досить характерна для національної економіки з її хронічними неплатежами. Найбільш відомим економічним інструментом стягнення дебіторської заборгованості, є надання знижок за швидку оплату продукції. Багато підприємств використовують цей інструмент для прискорення повернення дебіторської заборгованості, однак роблять це інтуїтивно, без серйозних розрахунків, допускаючи при цьому помилки. Застосування механізму знижок за швидку оплату доцільне лише постійним клієнтам при суровому дотриманні ними платіжної дисципліни за термінами та сумами сплати.

Нетрадиційним для національних підприємств, хоча і достатньо перспективним, є такий інструмент повернення дебіторської заборгованості як факторинг – продаж дебіторської заборгованості. Це пояснюється високим ризиком неповернення дебіторської заборгованості в сучасних умовах, досить високими цінами на факторингові послуги, хоча за кордоном ціни на подібні послуги вищі, ніж, наприклад, процентна ставка банківського кредиту.

Управління власними грошовими коштами і способи залучення грошових коштів в оборот підприємства є найменш розробленим в національній практиці. У світовій практиці досить широко використовується спосіб резервування власних оборотних активів в цінні папери, що легко реалізуються. Для розрахунку оптимальної величини продажу цінних паперів використовуються моделі Баумоля, Міллера-Орра та інші, що дозволяють планувати як стабільні так і змінні грошові потоки. На жаль, цей метод управління грошовими потоками поки що недоступний більшості національних виробників через відсутність в Україні надійних цінних паперів, традиційної недовіри до фінансових інструментів тощо [2, с. 205].

Вибір відповідних джерел фінансування для проведення політики управління оборотними активами підприємства визначає в кінцевому рахунку співвідношення параметрів ефективності використання оборотного капіталу і рівня ризику, що впливає на його фінансову стійкість і платоспроможність.

У процесі фінансово-господарської діяльності підприємства відбувається зміна величини його необоротних активів. Ця зміна пов'язана з підвищенням потенціалу підприємства, переходом на нові організаційні і виробничі технології виготовлення продукції, вдосконалення системи її реалізації та поставок сировини.

Вважаємо за доцільне визначити оцінку тенденцій зміни необоротних активів підприємства з позиції як підприємства в цілому, так і його функціональних підрозділів. Як цільову функцію управління необоротними активами підприємства доцільно використовувати функцію, що максимізує кінцеві фінансово-економічні показники діяльності підприємства. При цьому обмеженнями цільової функції ефективності будуть показники якості виробленої продукції, технологічні і виробничі чинники діяльності підприємства. Виходячи з цього, формують політику управління необоротними активами підприємства. Вона являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства і полягає у фінансовому забезпеченні своєчасного оновлення основних засобів і ефективного їх використання.

При розробці перспективних планів ефективного управління необоротними активами

підприємство повинно враховувати фактори, що призводять до змін їх величини й обсягів довгострокових фінансових вкладень.

Основні етапи політики управління необоротними активами підприємства полягають у наступному: аналіз операційних необоротних активів підприємства в попередньому періоді; оптимізація загального обсягу і складу необоротних активів підприємства; забезпечення своєчасного оновлення необоротних активів; забезпечення ефективного використання необоротних активів підприємства; формування принципів і оптимізація структури джерел фінансування необоротних активів [2, с. 259].

Таким чином, наслідком впровадження ефективної політики управління оборотними та необоротними активами підприємства мають стати: забезпечення безперебійної роботи підприємства; зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження витрат на їх фінансування; прискорення обороту оборотних активів; максимізація прибутку підприємства при збереженні ліквідності та платоспроможності підприємства.

Література:

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2001. – 389 с.
2. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : підруч. / Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с.

УДК 330:34

Шатравка І.В., студентка,

Петченко М. В.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту,

Кременчуцький національний університет ім. Михайла Остроградського

НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Засади сучасної пенсійної системи України були закладені ще за часів існування СРСР. До цього люди або просто заощаджували на старість, або розраховували на фінансову підтримку від своїх дітей, або навіть на благодійність [2].

З розвитком суспільних відносин у сучасному світі, відповідно розвивалися та вдосконалювалися системи соціального забезпечення населення, і почали створюватися недержавні пенсійні фонди.

Недержавний пенсійний фонд (НПФ) - юридична особа, створена відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення», яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному Законом порядку.[1]

Згідно даних Державного реєстру фінансових установ недержавні пенсійні фонди зареєстровано у 9 регіонах України. Найбільша кількість НПФ зосереджена у м. Києві – 61, 0% або 75,3% від загальної кількості зареєстрованих НПФ.

В ході проведеного дослідження нами встановлені зміни щодо кількості недержавних пенсійних фондів в Україні з 2006 по 2014 рр., що відображено на рис.1.

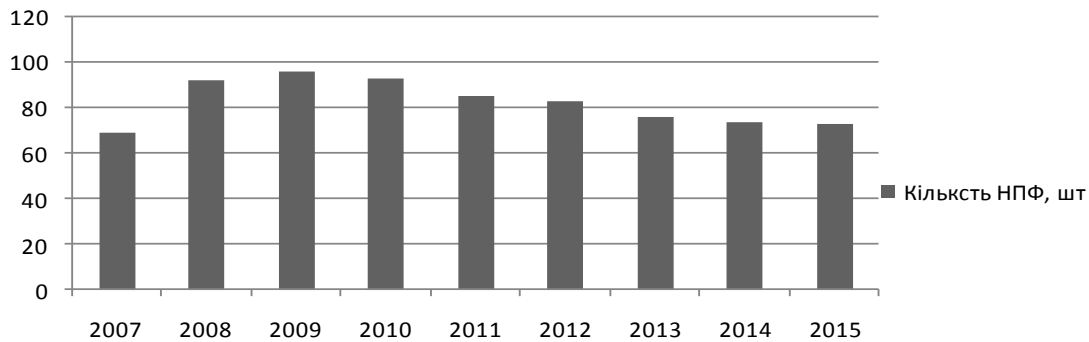

Рис.1 Динаміка кількості НПФ України з 01.01.2007 по 01.01.2015 рр

На рисунку 1 спостерігаємо динаміку скорочення кількості недержавних пенсійних фондів України, що пов'язане з наслідками світової кризи 2008 року, але водночас зростає загальна сума активів НПФ, що наводимо на рисунку 2.

Загалом сучасний стан недержавних пенсійних фондів в Україні характеризується поступовим нарощуванням обсягів активів фондів у вигляді вкладень у цінних паперах, зменшенням суми вкладених коштів НПФ на рахунки у банках, труднощі з перетворенням пенсійних внесків у дохідні фінансові інструменти через невеликі обсяги вкладень, втрата населенням довіри фінансових установ через економічну нестабільність, недостатній рівень законодавчої захищеності прав інвесторів та вкладників.

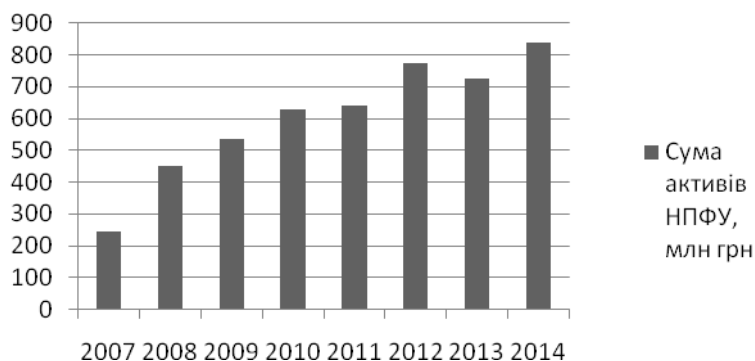

Рис. 2 Динаміка активів НПФ України з 01.01.2007 р. по 01.01.2015, млн грн

На підставі проведеного аналізу можемо зазначити що сучасний стан недержавних пенсійних фондів в Україні має перспективні напрямки розвитку цього сектору які базуються на реалізації наступних положень:

- стимулювання участі громадян в недержавному пенсійному страхуванні через активне впровадження фінансової грамотності серед населення та роз'яснення пенсійних схем і структури фондів;
- законодавча підтримка залучення НПФ до обов'язкового пенсійного страхування;
- аналіз та перенесення світового досвіду підтримки недержавних пенсійних фондів до українських реалій;
- створення та забезпечення стабільності використання необхідних важелів для регулювання даної структури.

Отже, необхідно розвивати структуру недержавних пенсійних фондів в Україні через цілеспрямованість політики держави в соціальній сфері, як важливий засіб соціального

забезпечення населення, підвищення економічного добробуту та стабільності фінансової системи.

Література:

1. Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>.
2. Роїк В. Обовязкове та добровільне пенсійне страхування: інститути і фінанси / Валентин Роїк. – Москва: Альпіна Паблішер, 2014. – 277 с.

УДК 658.16

Яцюк О. С.,

асистент кафедри теорії економіки та управління,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ ЇХ САНАЦІЇ

Фінансова реструктуризація підприємств є складовою частиною плану їх санації. Варто зазначити, що ініціювання санації, фінансова, а також операційна реструктуризація є єдиним порятунком для тих підприємств, які перебувають в кризовому стані та без застосування термінових оздоровчих заходів можуть бути ліквідовані.

Ініціювання санації керівником боржника може бути вигідним для підприємства-потенційного банкрута, оскільки при ініціюванні санації боржником він сам подає заяву та перший керує санацією: розробляє план, погоджує його з кредиторами та втілює план в життя. Коли ж кредитори перші подають заяву, боржник ризикує втратити контроль за станом справ на підприємстві, постає реальна загроза ліквідації боржника. Після подачі заяви реєструються вимоги кредиторів, проводиться аналіз фінансового стану боржника та аналіз укладених договорів. На основі аналізу стану справ на підприємстві наступним кроком є або санація підприємства або його ліквідація. Причому санація при ініціюванні її кредиторами може дорівнювати ліквідації. В будь-якому випадку усі права та обов'язки переходять від керівника до керуючого санацією, причому останній повинен вивчати бізнес з нуля. Також власники боржника втрачають усі свої права та інвестиції, керівник боржника втрачає роботу і, швидше за все керівник та власник боржника вже не повернуть своїх прав та обов'язків.

Переваги ініціативи боржника можна назвати такі: а) люди, що знають бізнес краще планують та втілюють реструктуризацію; б) керівник та власники мотивуються збереженням робочих місць та своїх інтересів; в) адміністративні витрати менші; г) дефіцитні арбітражні керуючі можуть провадити більше справ у ролі розпорядників майна, ніж у ролі керуючих санацією.

Для підприємств, що перебувають в кризовому стані, для запобігання ліквідації доцільно провести такі кроки: 1) виконати ліквідаційний аналіз; 2) розробити попередній план санації (реструктуризації); 3) отримати згоду акціонерів на подання заяви про банкрутство; 4) скликати збори кредиторів для обрання комітету кредиторів, який призначить розпорядника майном; 5) допрацювати план так, щоб отримати згоду не менш як 50% кредиторів; 6) подати заяву, план, письмову згоду більшості кредиторів (за розміром боргу) з планом і з тим, що керівник боржника виступає в ролі керуючого санацією, а також обрану комітетом кандидатуру розпорядника майном;

Як наслідок, суд розпочинає справу про санацію, призначає керівника боржника керуючим санацією та розпорядника майном, обраного кредиторами. Зрозуміло, на цей момент повинен бути розроблений чіткий план фінансової реструктуризації. Він передбачає залучення

кредитів, реструктуризацію боргів та капіталу, а також зміни юридичної, організаційної та виробничої структури боржника.

Саме фінансова реструктуризація передбачає управління боргами санованого підприємства, тобто їх зменшення, відстрочення або реструктуризацію.

Є чотири основні методи фінансової реструктуризації, описані автором нижче.

1. Перепланування боргу. При цьому: а) старий борг заморожується (встановлюється мораторій на борги підприємства); б) частина або увесь старий борг сплачується у погоджену майбутню дату.

2. Реструктуризація боргу. Згідно цього методу: а) кредиторам пропонується капітал (акції) в обмін на борг (при цьому інвестор має інтерес у довгостроковій життєздатності підприємства, який можливо обміняти на гроші); б) новий стратегічний інвестор отримує контрольний пакет акцій в обмін на інвестиції.

3. Скорочення боргу. Даний метод передбачає: а) частина або увесь борг списується; б) зменшуються витрати боржника та доходи кредитора [1].

4. Реструктуризація балансу та обмін активів, що передбачає передачу об'єктів невиробничої сфери, зокрема соціальної, реалізацію частини основних фондів.

Розглянемо наведені методи фінансової реструктуризації детальніше. Метою перепланування боргу є зменшення короткострокового боргу та збереження грошових коштів. Характеристикою цього методу є збільшення часу повернення боргу або його відстрочка до одноразового платежу; довгостроковий борг при цьому збільшується.

При реструктуризації боргу або заліку боргу за акції кредиторам пропонується право співвласності в обмін на винні їм кошти. Цей метод дозволяє зменшити короткостроковий та довгостроковий борги, але власність при цьому розпорошується, збільшується акціонерний капітал [2]. Можливий також прихід інвестора з контрольним пакетом, який дає обіцянку сплатити частину боргу в обмін на акції. Обидва види боргу при цьому зменшуються, але з'являється новий власник.

Скорочення боргу передбачає, що кредитори погодяться списати деяку частину боргу. Це призводить до зменшення і короткострокового, і довгострокового боргу, але кредитори ідуть на це неохоче.

Реструктуризація балансу та обмін активів передбачає також зменшення обох видів боргу. При цьому керівництво аналізує баланс з метою продажу невиробничих активів в обмін на списання боргу [3].

Вибір конкретного методу реструктуризації підприємства повинні вибирати в залежності від структури боргу. При цьому необхідно врахувати:

- а) загальну суму боргу та кількість кредиторів, з якими необхідно працювати;
- б) суму боргів кожному класу кредиторів;
- в) суму боргів критично важливим і критично неважливим кредиторам;
- г) ставлення критично важливих постачальників, тобто їх готовність до співпраці та ймовірність їхньої підтримки щодо реструктуризації;
- д) здатність досягти підтримки понад 50% усіх кредиторів, що ймовірно готові до співпраці.

Нами проаналізовано можливості фінансової реструктуризації ряду машинобудівних підприємств Івано-Франківської області, для яких діагностовано загроза банкрутства (ПАТ "Автолившаш", ТОВ "Агромаш-ІФ", ПАТ "Коломиясільмаш", ПАТ "Пресмаш" та ін.).

В структурі боргів найбільші суми підприємства (це насамперед ПАТ "Автолившаш" та ТОВ "Агромаш-ІФ") повинні повернути державним структурам (це борги перед тепло- та електропостачальниками, перед державним та місцевим бюджетами) та власним працівникам (борги по заробітній платі). З огляду на такий склад критично важливих кредиторів підприємства можуть спробувати усі методи фінансової реструктуризації. Усі кредитори є зацікавленими в успішному функціонуванні підприємств в майбутньому, в збереженні виробництва та робочих місць, тому досягти підтримки понад 50% кредиторів буде неважко. Більш важливим є питання визначення першочергових заходів фінансової реструктуризації.

Оскільки на ПАТ “Автолившаш”, ТОВ “Агроташ-ІФ”, ПАТ “Колотиясільмаш”, ПАТ “Пресмаш” значна частина основних фондів через низькі об’єми виробництва майже не використовуються, розпочати потрібно саме із продажу активів підприємства. Якщо на низькоефективне обладнання, будівлі та споруди знайти покупця важко, то реалізувати об’єкти соціальної сфери реально.

Наступним кроком повинно бути перепланування боргу. Заморозити тимчасово борги є важливо, бо тільки так можна припинити вимивання оборотних коштів підприємства. Переконати кредиторів в необхідності такого кроку є задачею реальною.

Звичайне скорочення боргу в сучасних умовах є нереальним, оскільки фінансовий стан таких важливих кредиторів, як постачальники сировини, електроенергії є важким. Державні органи влади також не погодяться на списання заборгованостей в бюджет, оскільки відповідають за його виконання.

Реструктуризація боргу, тобто обмін боргових зобов’язань на участь у майні підприємств можливий з усіма кредиторами, в тому числі з державними органами влади. Варто згадати, що державна частка в майні ПАТ “Автолившаш” та ПАТ “Колотиясільмаш” становить 26%, в майні решти підприємств на кінець минулого року була рівна нулю, тобто підприємства можуть реально розраховувати на таку реструктуризацію. Але тут потрібне розуміння проблеми трудовим колективом підприємства і згода Загальних зборів акціонерів.

Отже на підприємствах потрібно провести наступні заходи:

- провести ґрунтовний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості, заборгованості по заробітній платі, перед бюджетом та пенсійним фондом, скласти графік погашення заборгованостей, використовуючи різноманітні форми їх погашення;

- провести відчуження надлишків основних засобів;

- реалізувати структури соціальної сфери (ліквідувати дочірнє підприємство “АгроТНВ” у ТОВ “Агроташ-ІФ”, реалізувати табір відпочинку “Шумляче” у ПАТ “Автолившаш”, окремі непрофільні активи ПАТ “Колотиясільмаш” та ПАТ “Пресмаш”, що відносяться до соціальної сфери);

- розробити та обговорити з кредиторами можливість застосування усіх перелічених вище методів реструктуризації.

Тільки комплексна реалізація зазначених заходів спроможна відновити платоспроможність вказаних підприємств та усунути загрозу їх банкрутства.

Література:

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – В 2 т.: Т. 2. – К.: Ника-Центр, 1999. – 592 с.

2. Білик М. Д. Фінансова реструктуризація підприємств, яким загрожує банкрутство / М. Д. Білик // Економіст. – 1999. – №10. – с. 84-88.

3. Яцюк О. С. Розробка моделі оцінки ризику неповернення кредиторської заборгованості з використанням апарата нечіткої логіки / О. С. Яцюк // Вісник КНУТД. Збірник наукових праць. – №2. – К.: КНУТД, 2008. – С. 139-147.

СЕКЦІЯ 7.
ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ МАЛОГО І
СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ V – 4

УДК 339.9:338.46

Зеліско Н.Б.,
к.е.н., доцент, зав. кафедри економічної теорії,
Львівського національного аграрного університету
Нестерович А.В.,
к.е.н., в.о. доцента кафедри економічної теорії
Львівського національного аграрного університету

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОСТКРИЗОВОГО СВІТОВОГО
РИНКУ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Міжнародна торгівля послугами тісно пов'язана з міжнародною торгівлею товарами. У сучасній економіці послуги становлять понад 60% світового ВВП. Міжнародна торгівля послугами має деякі особливості порівняно з традиційною торгівлею товарами. Основна відмінність полягає в тому, що послуги, як правило, не мають упредметненої форми. Крім того, вони виробляються і споживаються зазвичай одночасно і не підлягають зберіганню. У довіднику “Лібералізація міжнародних операцій з послугами”, розробленому ЮНКТАД і Світовим банком в середині 90-х рр. ХХ ст. прийнято таке визначення послуг.

Характерною ознакою сучасного світового господарства є те, що в його структурі відносно зменшується значення галузей матеріального виробництва при швидкому зростанні сфери послуг, обсягів їх обміну в міжнародній торгівлі. Так, якщо в 1980 р. світовий експорт послуг становив лише 367 млрд дол., то вже через 20 років, у 2001 р., він зріс утричі – до 1350 млрд дол., а ще через десять років, у 2010 р., обсяг цього ринку досяг 3665 млрд дол., збільшившись за 30 років у 10 разів. Внесок цього сектора економіки у ВВП становить у багатьох країнах від 50 до 70 %. Більше половини робочої сили світу зайнято в компаніях, що надають послуги.

Послуги – це зміна в положенні інституціональної одиниці, яка сталася в результаті дій і на основі взаємної угоди з іншою інституціональною одиницею.

Термін “послуга існує з часів античної Греції, але й досі існують різні думки з приводу визначення сутності цього поняття. У “Великому економічному словнику сфера послуг трактується як “система галузей народного господарства, продукти, споживча вартість яких виражається в наданні зручностей. Їй властиві такі особливості, як високий динамізм, територіальна сегментація і локальний характер, висока швидкість обороту капіталу, вища норма прибутку і відносно коротші строки окупності інвестицій порівняно з багатьма “товарними секторами виробництва, а основними категоріями є “послуги і “торгівля послугами.

Класифікація послуг заснована на Міжнародній стандартизованій промисловій класифікації, прийнятій Організацією Об'єднаних Націй та визнаній в більшості країн світу. Відповідно до неї послугами вважають:

- комунальні послуги і будівництво;
- оптову та роздрібну торгівлю, ресторани і готелі;
- транспортування, збереження і зв'язок, фінансове посередництво;
- оборону та обов'язкові соціальні послуги;
- освіту, охорону здоров'я і суспільні роботи;
- інші комунальні, соціальні та особисті послуги.

Значну частину з них виробляють і споживають лише в національних рамках, тобто з погляду міжнародної економіки вони є неекспортованими. Саме в силу невідчутності і невидимості більшості послуг торгівлю ними іноді називають невидимим експортом та імпортом.

На відміну від товарів, виробництво послуг найчастіше об'єднане з їх експортом в рамках одного контракту і вимагає безпосередньої зустрічі їх продавця і покупця. Однак існують численні винятки. Наприклад, деякі послуги цілком відчутні (роздрукована доповідь консультанта або комп'ютерна програма на електронному носії), цілком видимі (модельна стрижка або театральна вистава), піддаються зберіганню (послуги телефонного автовідповідача) і далеко не завжди вимагають прямої взаємодії покупця і продавця (автоматична видача грошей в банку за дебіторською картою).

Послуги, якщо ними торгують на світовому ринку, за своєю економічною природою нічим не відрізняються від звичайного товару. Тому всі теорії попиту та пропозиції в міжнародній торгівлі повністю застосовні і до торгівлі нефакторних послугами.

Основним у торгівлі послугами є те, що в більшості випадків в якийсь момент має статися фізичне зіштовхування покупця і продавця послуги. Тільки в цьому випадку угода міжнародної купівлі-продажу послуги відбудеться.

Механізми здійснення угод з міжнародної торгівлі послугами:

– Мобільність покупця. Покупці послуг, які є резидентами однієї країни, приїжджають до продавця послуг, який є резидентом іншої країни. Мобільність покупця зазвичай заснована на тому, що за кордоном він зможе отримати послугу, яка або відсутня в його країні (туризм), або якість якої вища (освіта, медична допомога), або вартість її нижча (складування товарів, ремонт суден).

– Мобільність продавця. Продавець послуг, який є резидентом однієї країни, приїжджає до покупця послуг, який є резидентом іншої країни. Мобільність продавця зазвичай заснована або на тому, що його покупець перебуває за кордоном і не може переміститися до продавця (аудиторські та бухгалтерські послуги для підприємств), або на специфічному характері самої послуги (будівництво).

– Одночасна мобільність продавця і покупця або мобільний характер самої послуги. І продавець, і покупець або одночасно спільно використовують послугу (міжнародна телефонна розмова), або збираються в третій країні (міжнародна конференція), або продавець надає покупцю послугу через представництво в третій країні (виїзд іноземних фахівців для надання технічної допомоги).

За останні 15-20 років надзвичайно бурхливо розвивається міжнародний лізинг («Leasing» – здача в оренду) – це спеціальна операція, за якою лізингова фірма (орендодавець) на основі угоди з орендарем купує у виробника предмети оренди (устаткування, обладнання, машини) і передає їх орендареві на певний термін за встановлену плату. Лізинг вважають міжнародним, якщо його суб'єкти належать двом або більше країнам.

Існує значна кількість теоретичних класифікаційних підходів, за якими розмежовують міжнародні види послуг. Вагомі міжнародні організації по різному проводять класифікацію. Зокрема МВФ виділяє такі послуги (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація послуг згідно МВФ*

Вид	Підвид	Характеристика
Транспорт	Пасажирський	Міжнародне перевезення пасажирів всіма видами транспорту і надання супутніх послуг
	Вантажний	Міжнародне перевезення вантажів всіма видами транспорту і надання супутніх послуг
Поїздки	Ділові	Товари і послуги, придбані нерезидентами, що мандрують по справі (відрядження)
	Особисті	Товари і послуги, придбані нерезидентами, що мандрують з особистих питань (туризм)
Зв'язок		Послуги поштового, кур'єрського, телефонного та іншого зв'язку між резидентами і нерезидентами
Будівництво		Будівництво об'єктів за рубежем, що здійснюється на тимчасовій основі резидентами

Страховання		Страховання нерезидентів страховими компаніями-резидентами
Фінансові послуги		Фінансове посередництво між резидентами і нерезидентами (комісія за відкриття акредитивів, за обмін валюти, брокерські послуги і тощо)
Комп'ютерні та інформаційні послуги		Консультації у сфері комп'ютерних програм, інформаційні послуги (обробка даних, користування базами даних, підписка на інформаційні лінії)
Роялті і ліцензійні платежі		Користування правами власності (торгова марка, патент, копірайт і тощо) і використання оригіналів або прототипів (фільмів, рукописів) на основі ліцензії
Інші бізнес-послуги	Посередницькі	Комісія за посередництво
	Лізинг	Лізинг і фрахт суден, літаків без екіпажів та іншого транспортного устаткування
	Інші ділові, професійні і технічні послуги	Правові, бухгалтерські, управлінські, рекламні та інші послуги, а також послуги з проектування, картографії, нагляду за будівництвом, захисту урожаю, розвідки корисних копалин
Особисті, культурні і рекреаційні послуги	Аудіовізуальні послуги	Виробництво фільмів, радіо і телепередач, компакт-дисків, гонорари артистів
	Інші	Показ виставок, проведення спортивних та інших заходів
Урядові послуги		Поставку товарів в посольства, консульства, представництва міжнародних організацій, операції ООН за підтримки миру

Проведені дослідження показують, що в умовах інтеграції України у світове співтовариство та європейський економічний простір розширення її участі в міжнародній торгівлі послугами стратегічними пріоритетами України мають стати такі напрями.

1. Зміна структури експорту України в напрямку наукомістких видів послуг, які сприятимуть формуванню нової економіки та переходу до інформаційного суспільства.

2. Адаптація українських ринків послуг до ринку послуг країн СOT та ЄС, лібералізація галузей телекомунікаційних, туристичних, страхових, поштових, банківських, освітніх, медичних і транспортних послуг;

3. Розвиток конкурентного середовища на українському ринку з метою підвищення якості послуг та конкурентоспроможності вітчизняних провайдерів на міжнародному ринку послуг; гармонізація інституційного забезпечення торгівлі послугами в Україні відповідно до правил ГАТС СOT.

4. Підвищення потенціалу країни за такими напрямками, як кваліфікація робочої сили, володіння іноземними мовами, інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура, урядова підтримка.

5. Участь України в міжнародних стратегічних альянсах у галузях інформаційних, комп'ютерних, телекомунікаційних, космічних, авіаційних послуг, послуг із наукових досліджень та розробок.

6. Забезпечення пріоритетності залучення прямих іноземних інвестицій до інфраструктурних галузей послуг: фінансових, інформаційно-телекомунікаційних, транспортних; формування власного транснаціонального капіталу для виходу на міжнародний ринок послуг шляхом комерційної присутності.

Реалізація стратегії переходу сфери послуг на інноваційно-інвестиційну модель розвитку дозволить активізувати всі види економічної діяльності у виробництві й реалізації послуг, стане однією зі складових економічної безпеки держави і великою мірою підсилить позиції країни та виробників послуг на внутрішньому й зовнішньому ринках.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Інтеграція економіки України до Європейського простору та вимоги міжнародних організацій, спонукають суб'єктів малого підприємництва до постійного вдосконалення умов діяльності та ведення обліку. Суб'єкти малого підприємництва виступають багатогранним соціально-економічним прошарком, в якому кожен з учасників, чи то підприємець чи то підприємство, має перспективу знайти своє місце.

Регулювання, організацію ведення обліку та складання звітності в Україні визначає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», де вказано що, суб'єкти малого підприємництва мають право ведення спрощеного обліку доходів і витрат та не зареєстровані платниками ПДВ, можуть узагальнювати інформацію в реєстрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису [1].

Різні вимоги до обліку та звітності передбачають вирішення таких проблем в практичній діяльності, як визначення критеріїв суб'єктів малого бізнесу, діапазон значень у межах обраних критеріїв, підходи і сфери спрощення, правила аудиту.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності являє собою особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати податків і зборів на сплату єдиного податку згідно чинного законодавства, визначених з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Законодавство України неоднозначно трактує критерії визнання малого підприємництва. Так, Податковий кодекс України, не містить окремих положень щодо малих підприємств [2], а Господарський Кодекс України, малими визначає суб'єкти малого підприємництва та суб'єкти мікропідприємництва, на підставі таких критеріїв:

1) суб'єктами мікропідприємництва є: фізичні та юридичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ;

2) суб'єктами малого підприємництва визначаються: фізичні та юридичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ [3].

Дане визначення суб'єктів малого підприємництва відповідає критеріям, які використовуються в країнах Євросоюзу, де до малих підприємств відносять підприємства з кількістю працівників 50 осіб, оборотом 10 мільйонів євро та підсумком балансу 10 мільйонів євро.

Малі підприємства – СПД мають право самостійно обирати форму обліку, можуть використовувати реєстри обліку для специфіки своєї роботи, спрощений План рахунків, але ж поряд з цим в своїй діяльності МП та СПД необхідно керуватися всіма Положеннями Стандартами бухгалтерського обліку.

Аналітичний і синтетичний облік на малих підприємствах рекомендовано вести за спрощеною або простою формою ведення обліку у типових реєстрах, що рекомендовані Міністерством фінансів України наказом від 25.06.2003 р. № 422.

Спрощена форма обліку передбачає застосування Відомостей:

- 1) Відомість 1М обліку готівки і грошових документів;
- 2) Відомість 2М обліку запасів;

3) Відомість 3М обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами, за податками й платежами, довгострокових зобов'язань і доходів майбутніх періодів;

4) Відомість 4М обліку необоротних активів та амортизації, капітальних і фінансових інвестицій та інших необоротних активів;

5) Відомість 5М обліку витрат, доходів і фінансових результатів, власного капіталу, витрат майбутніх періодів, забезпечення майбутніх витрат і платежів.

Проста форма ведення обліку передбачає використання тільки Журналу господарських операцій та Відомості 3М обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами, за податками й платежами, довгострокових зобов'язань і доходів майбутніх періодів [4].

Одночасно в Наказі про внесення змін до ПСБО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» вказано, що суб'єктами малого підприємництва є юридичні особи, що відповідають критеріям, визначеним ПКУ.

Суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на такі групи платників єдиного податку:

1) перша група - фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та (або) провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 300000 гривень;

2) друга група - фізичні особи - підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та (або) населенню, виробництво та (або) продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб; обсяг доходу не перевищує 1500000 гривень.

3) третя група - фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена та юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 20000000 гривень;

4) четверта група - сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків.

Для платників податку 1 та 2 груп, а також для підприємців 3 групи, які не зареєстровані платниками ПДВ, передбачено ведення книги доходів (але не витрат) за результатами робочого дня.

Для підприємців 3 групи — платників ПДВ — передбачено облік доходів та витрат у порядку, затвердженому Мінфіном та передбачено ведення спрощеного обліку.

За роки існування спрощеної системи оподаткування кількість платників єдиного податку збільшилась майже в 14 разів, а надходження до бюджету від сплати єдиного податку зросли в 32 рази. При цьому, суб'єкти — «спрощенці» створили понад 1,5 мільйони робочих місць.

Спрощена система оподаткування забезпечила динамічний розвиток малого підприємництва та стабільні надходження до бюджету, що свідчить про адаптованість та прийнятність її для значної категорії суб'єктів підприємницької діяльності.

Система дозволяє підприємцям легально працювати, незважаючи на недосконалість існуючої загальної системи оподаткування та надвисокого податкового навантаження на фонд оплати праці.

Спрощена система оподаткування дає можливість започаткувати власну справу без додаткової спеціальної економічної та бухгалтерської освіти. Привабливість системи для суб'єктів малого бізнесу зумовлена передусім спрощенням системи адміністрування і зменшенням небезпеки несвідомого порушення чинних правил. Особливим механізмом державної політики сприяння розвитку малого підприємництва було запровадження саме

спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, яка стала справжнім спасінням малого бізнесу від доволі на загальній системі оподаткування.

Отже, сьогодні в Україні, яка прагне до Євроінтеграції, невід'ємною складовою ведення приватного бізнесу виступає мале підприємництво, як основний фактор економічного розвитку держави.

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 6.07.1999р. № 996-XIV.
2. Податковий кодекс України.
3. Господарський Кодекс України.
4. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами від 25.06.2003 р. № 422.
5. Наказ Міністерства фінансів України Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» від 25.02.2000 р. № 39.

УДК 658.015

Минкіна Г.О.,

к. .с.-г. наук, доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація світової економіки призводить до структурних та організаційних змін в усіх сферах бізнесу. Ускладнення ринкового середовища, скорочення життєвого циклу суб'єктів господарювання, виникнення нових видів економічної діяльності, постійні зміни умов ведення бізнесу і виникнення кризових явищ потребують створення механізмів, які б підвищили ефективність бізнесу, зробили його більш зрозумілим та сприяли демократизації суспільства. Тому досягнення цих важливих науково-практичних завдань викликає необхідність проведення комплексного дослідження щодо управління розвитком бізнесу, що є проблемою актуальною та своєчасною для сьогодення.

На науковому рівні опубліковано чимало праць, які досліджують питання управління, розвитку бізнесу в умовах глобалізації широким колом молодих та вже відомих вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як: О. Біломістний, Ю. Богатін, Р. Булига, В. Василенко, Е. Драчева, В. Зянько, В. Колот, П. Кохно, П. Круш, О. Кузьмін, А. Лібман, О. Мельник, С. Поліщук, І. Радіонова, Й. Рідерстрале, В. Родченко, М. Савельєва, О. Ухліна, Н. Шандова, В. Швандар, О. Щербина та ін. Але й досі відсутній чіткий механізм системи управління розвитком бізнесу, який би комплексно враховував питання вибору нового бізнесу, його організації, ведення та завершення в сучасних умовах глобалізації світової економіки. На практиці ця ситуація призводить до таких явищ:

- обмеження кола осіб, що можуть ефективно займатися бізнесом, підприємництвом і менеджментом;
- недобросовісної конкуренції;
- гальмування економічного зростання національної економіки; непродуктивної зайнятості трудових ресурсів.

Дослідження особливостей ведення бізнесу в умовах глобалізації економіки та розробка системи управління його розвитком – мета статті. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: системний аналіз, синтез, метод порівняльних характеристик, групування, абстрагування та моделювання.

Під терміном «бізнес» у науковій економічній літературі розуміється «підприємницька, комерційна чи будь-яка інша діяльність, що не суперечить закону і спрямована на отримання прибутку». Бізнес охоплює всі сфери господарювання у суспільстві і є основою ринкових відносин. Розвиток бізнесу означає зміну його якості, перехід від одного якісного стану до іншого з моменту створення до моменту ліквідації. І якщо процес розвитку бізнесу в традиційній економіці (при мінімальному рівні глобалізації, що було характерно до середини ХХ ст.) передбачав послідовне здійснення таких процесів, як: вибір нового бізнесу, організація, ведення та завершення бізнесу, а потім їх повторення у новій сфері, то в умовах глобалізації світової економіки власники бізнесу для забезпечення сталого економічного розвитку вимушені вже на етапі ведення поточного бізнесу шукати нові сфери відтворення капіталу.

Практика бізнесу показує, що розвиток ринку з плином часу приводить до концентрації бізнесу у декількох великих гравців. Це відбувається тому, що олігополія є більш ефективною структурою ринку, ніж вільна конкуренція і монополія. Кількість олігополістів на ринку обмежується об'єктивними економічними законами, коли подальша перемога в ефективності від ефекту масштабу урівнюється втратами в ефективності від росту трансакційних витрат.

В будь-якому випадку ринок потребує реалізації найбільш ефективних управлінських технологій – формування і розвиток оптимальних портфелів продуктів, клієнтів і брендів, оптимізації внутрішніх бізнес-процесів і максимальній інтеграції внутрішніх бізнес-процесів з бізнес-процесами корпоративних клієнтів на основі більш сучасних і ефективних технологій ведення бізнесу. Ознаки ефективного управління бізнесом: найкращий портфель продуктів, клієнтська база, найкраща система дистрибуції, найкращий портфель брендів, більш ефективна реалізація внутрішніх бізнес-процесів, найнижчі ризики ведення бізнесу, ефективна інтеграція бізнес-процесів компанії. ХХІ ст. потребує організаційних структур, які могли б підтримувати гнучке «виробництво продукції» і встигати за їх короткими життєвими циклами. Тому до структури компанії висуваються принципово нові вимоги: в ній повинні сполучатися складні завдання і прості системи координації і контролю. Процесна структура компанії означає наявність ієрархії міжфункціональних бізнес-процесів, які очолюють керівники чи координатори процесів і виконуючими процес ними командами. Вона найточніше відповідає вимогам економіки ХХІ ст. з наступних причин:

- значно підвищується результативність компанії, оскільки наявність керівника кожного бізнес-процесу, його відповідальність за кінцеве виконання бізнес-процесу дозволяють зробити прозорими управлінські рішення;

- оскільки процеси обмінюються кінцевими продуктами, з'являється можливість ввести систему «внутрішнього госпрозрахунку» і «внутрішнього підприємництва», що важко зробити в традиційній структурі;

- з'являється можливість управління за цілями і розробки на цій основі ефективної системи компенсації для співробітників. В сполученні з вартісним підходом до управління це дозволяє підвищити продуктивність праці співробітників;

- при переході до процесної структури компанії як вертикальні, так і горизонтальні взаємовідносини підрозділів будуються по системі «замовник-підрядчик», що дозволяє згладити бар'єри між підрозділами.

Таким чином, в процесно-орієнтованій системі управління компанією співробітникам ставляться цілі і завдання, а також формуються:

- система матеріальної компенсації, яка робить економічно вигідним для співробітників досягнення поставлених цілей і задач;

- система обмежень, за які співробітник не має права виступати в процесі досягнення цілей;

- система контролю, яка дозволяє менеджменту оперативно втрутитися і попередити, чи швидко усунути відхилення з мінімальними фінансовими втратами для компанії.

Адміністративне керівництво бізнес-процесами зберігається по лінії «керівництво компанії-власник просу-виконавець процесу» і використовується для налаштування основних бізнес-процесів з метою уникнення збоїв і відхилень фактичних результатів від очікуваних.

Другий рівень бізнес-процесів відноситься до управління міжфірмовими взаємодіями – однією з найбільш характерних особливостей сучасного економічного розвитку. Одним з визначальних чинників прискорення процесів реструктуризації між фірмових зв'язків стала глобалізація бізнесу, яка визвала нові комбінації технологічних, виробничих, збутових та інших факторів. Глобалізація світової економіки означає не тільки розширення великими транснаціональними компаніями своєї діяльності за межі національних кордонів, але і розробку глобальних стратегій свого розвитку. Частиною таких стратегій стали міжнародні мережі зв'язків між фірмами на основі укладення різних договорів, створення стратегічних альянсів та ін. В результаті більша частина товару втратила національне походження, але зберегла «національність», важливу для покупця.

Глобалізація економіки призводить до розмивання кордонів між галузями і менш чіткими стають обриси компаній і промислових груп, все частіше набувають складної конфігурації пов'язаних між собою, але певним чином незалежних фірм різних за розмірами і галузями. Головною рушійною силою міжфірмових об'єднань виступає контроль ланцюга створення цінності, оскільки основа бізнесу – процес створення продукту, який задовольняє потреби. Важливою складовою цього процесу виступають міжфірмова координація і регулювання діяльності учасників, які представляють собою складну і кропітку роботу по стимулюванню ефективних міжфірмових зв'язків. Різні форми координації між фірмового співробітництва дають змогу об'єднати взаємопов'язані, але географічно розкидані активи.

Сучасні тенденції у процесах управління бізнесом відображають підвищення значення зовнішнього середовища, яке є визначальним порівняно з внутрішнім середовищем бізнесу. Тому для формування ефективної системи управління розвитком бізнесу в умовах глобалізації необхідно виконувати такі умови. По-перше, це забезпечення адекватності й пропорційності формування та розвитку ресурсів суб'єкта господарювання. По-друге, це обов'язковість здійснення науково-технічних, інноваційних, інвестиційних, маркетингових процесів. По-третє, це орієнтація бізнесу на міжнародне співробітництво у вигляді застосування сучасних форм міжнародного бізнесу: імпорт, експорт, проекти «під ключ», ліцензування, франчайзинг, контракти на управління та іноземні інвестиції (прямі іноземні інвестиції, портфельні іноземні інвестиції, створення транснаціональних корпорацій, спільне підприємництво у вигляді спільних підприємств, багатонаціональних або мультинаціональних компаній).

Отже, дослідження питання основних аспектів управління розвитком бізнесу в умовах глобалізації економіки є дуже важливим унаслідок зміни факторів макро- оточення бізнесу і формування нових умов господарювання. Результати, отримані у процесі проведеного дослідження, надають можливість подальшого вдосконалення загальних науково-методичних основ управління розвитком бізнесу та розробки прикладних аспектів управління бізнесом.

Література:

1. Богатин Ю.В. Экономическое управление бизнесом : учеб. пособ. для вузов / Ю.В. Богатин, В.А. Швандар. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. - 391 с.
2. Василенко В.А. Выбор типа модели управления устойчивым развитием организации / В.А. Василенко // Актуальні проблеми економіки. - 2005. - № 1. - С. 137-147.
3. Економічна енциклопедія: у 3-х томах. Т. 1 / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. - К.: Видавничий центр «Академія», 2001. - 864 с.
4. Зянько В. Глобалізація та інноваційний процес: їхній взаємовплив /
5. Зянько // Економіка України. - 2012. - № 2. - С. 84-89.
6. Колот В.М. Підприємництво: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В.М. Колот, О.В. Щербина. - К.: КНЕУ, 2014. - 160 с.
7. Радіонова І. Економічне зростання з участю людського капіталу / І. Радіонова // Економіка України. - 2010. - № 1. - С. 19-30.

Мілашовська О. І.,
д.е.н., професор кафедри готельно-ресторанної справи,
Соскіда І. М., здобувач,
Кузьма В. І., аспірант,
Мукачівський державний університет

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РОЗВИТКУ ГІРСЬКИХ РАЙОНІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ (НА ПРИКЛАДІ РАХІВСЬКОГО РАЙОНУ)

Сучасні міжнародні відносини характеризуються надзвичайно інтенсивними інтеграційними процесами, серед яких особливо важливу роль відіграє транскордонне співробітництво. Україна не може залишатись осторонь цього важливого для її розвитку процесу. Участь її прикордонних областей, а саме Закарпаття у транскордонному співробітництві вже має свою історію, а досвід і результати дають сьогодні всі підстави розглядати транскордонне співробітництво як явище в новітній історії України.

Для нашого краю надзвичайно важливим є європейський вектор зовнішньої політики держави. Історія євроінтеграції Закарпаття налічує кілька століть, протягом яких наші пращури жили в мирі і злагоді в самому центрі Європи, не зважаючи на хід політичних процесів, який диктував той час. Як відомо, що за неповні 100 років Закарпаття перебувало в складі шести країн [1].

У зв'язку з певними інтеграційними процесами в Європі для Закарпаття досить великого значення набуває діяльність як у сфері транскордонного так і міжрегіонального співробітництва на гірських територіях. В сучасних умовах розвитку даних територій транскордонне співробітництво – це надзвичайно дієвий засіб зміцнення міждержавних відносин та вирішення регіональних проблем регіону.

Тема дослідження транскордонного співробітництва в гірських територіях, активізації їх транскордонних контактів, програм розвитку прикордонних регіонів як невід'ємної складової транскордонного співробітництва стали предметом дослідження багатьох науковців. Зокрема, велику увагу у своїх дослідженнях цьому напрямку приділяли Нусер Е. Е.[1], Папп В.В., Мілашовська О.І., Алмашій В.В. [5], Короп Б.М. [3], Лютак О.М. [2], Макагон Ю.В., Кравченко В.О., Усиченко Т.В.

Метою дослідження є аналіз основних напрямів, перспектив та механізмів розвитку транскордонного співробітництва прикордонних регіонів як невід'ємної складової регіональної політики Закарпаття, визначення суті та поняття транскордонного співробітництва Закарпаття, аналіз стану та основних напрямків діяльності.

На сьогоднішній день, основні напрямки розвитку транскордонного співробітництва Закарпаття визначаються «Програмою розвитку транскордонного співробітництва Закарпатської області на 2011-2015 роки», схваленою розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 10.12.10 №827 [7].

Великі зусилля були спрямовані на зміцнення зв'язків з прикордонними регіонами, а також на розвиток міжрегіонального співробітництва головним управлінням з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму Закарпатської облдержадміністрації На сьогоднішній день були підписані угоди про співробітництво з усіма прикордонними регіонами сусідніх країн, а саме:

1. Угода про міжрегіональне співробітництво між Закарпатською областю України і Пряшівським самоврядним краєм Словацької Республіки (Словаччина).

2. Угода про торговельно-економічне, наукове-технічне та культурне співробітництво між Закарпатською областю України і Кошицьким самоврядним краєм Словацької Республіки (Словаччина).

3. Угода про міжрегіональне співробітництво між Закарпатською областю України та повітом Марамуреш Румунії (Румунія).

4. Угода про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво між Закарпатською областю України і повітом Сату- Маре Румунії (Румунія).

5. Угода між Закарпатською обласною державною адміністрацією та органом самоврядування Саболч-Сатмар-Березької області про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво (Угорщина).

6. Угода між Закарпатською обласною державною адміністрацією та органом самоврядування області Гевеш про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво (Угорщина).

7. Угода між Закарпатською обласною державною адміністрацією України та Підкарпатським воєводством Республіки Польща про транскордонне співробітництво (Польща) [1].

На рівні Закарпатської облдержадміністрації та голови Рахівської районної адміністрації ведеться активна робота щодо залучення коштів міжнародної технічної допомоги у розвиток регіону. Міжнародна технічна допомога є однією з основних можливостей для прикордонних регіонів щодо залучення додаткових коштів з метою реалізації регіональних та секторальних програм.

Не можна залишити без уваги КП «Агенція регіонального розвитку Рахівщини», яку було створено рішенням Рахівської районної ради від 26 лютого 2010 року з метою сприяння місцевим органам влади, районній державній адміністрації, недержавним організаціям, місцевим територіальним громадам, суб'єктам малого та середнього підприємництва в реалізації програм та окремих проектів [4].

Програма розвитку дорожньої інфраструктури та інвестиційної привабливості Рахівського району на 2015-2017 роки розроблена відповідно до статей 6, 17, 39 Закону України „Про місцеві державні адміністрації”, Законів України „Про статус гірських населених пунктів”, „Про інвестиційну діяльність”, „Про туризм”, „Про транскордонне співробітництво”, „Про дорожній рух”, статей 91, 93 Бюджетного кодексу України, з метою поліпшення стану автомобільних доріг місцевого значення, зниження рівня аварійності, створення безпечних і комфортних умов руху транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, поліпшення транскордонного співробітництва та місць, що є привабливими для інвесторів в сфері розвитку туризму та рекреації [6].

На території Рахівського району, який є одним із найбільших у області, розміщено 149,9 км доріг загального користування місцевого значення, що знаходяться на балансі Служби автомобільних доріг у Закарпатській області [6].

Автомобільні дороги місцевого значення сильно зруйновані і практично непридатні для користування, що є серйозною причиною для зменшення інвестиційної привабливості району, значною перешкодою розвитку підприємництва та туризму, що призводить до погіршення соціально-економічного становища даного району. Розмір коштів, які виділяються з державного бюджету (1058,6 тис. грн. на 2015 рік) [6] на ремонт даних доріг на жаль недостатньо, тому виникає потреба у пошуку фінансування за допомогою транскордонного співробітництва.

Програма розвитку дорожньої інфраструктури та інвестиційної привабливості Рахівського району на 2015-2017 роки передбачає:

- будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах, а також капітальний та поточний ремонт вулиць і доріг населених пунктів та інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення (як співфінансування на договірних засадах);
- покращення стану автомобільних доріг місцевого значення;
- зниження рівня аварійності, створення безпечних і комфортних умов руху транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

- поліпшення експлуатаційних показників автомобільних доріг і вулиць за параметрами безпеки;
- поглиблення транскордонного співробітництва, розвитку туризму та рекреації;
- сприяння розвитку дорожньої інфраструктури сіл та селищ, що мають статус гірських населених пунктів [6].

Подальше налагодження та забезпечення ефективності транскордонних зв'язків для нашої країни є надзвичайно актуальним, адже більшість областей являються прикордонними (або мають статус гірських) та мають значні здобутки і напрацювання в цій важливій сфері. Одним із пріоритетних напрямів роботи виконавчої влади та місцевого самоврядування Закарпаття є підтримка наявних та розвиток нових транскордонних зв'язків із іноземними партнерами саме на цих територіях. Основою для співробітництва є діюча нормативна правова база і укладені угоди про співробітництво на рівні областей, міст, районів.

Програма розвитку дорожньої інфраструктури та інвестиційної привабливості Рахівського району на 2015-2017 роки покращить стан автомобільних доріг, сприятиме розвитку економіки, туризму, транскордонного співробітництва, покращить інвестиційні можливості для малого та середнього бізнесу, умови проживання місцевого населення, дасть змогу зняти соціальну напругу серед громадськості, запобігатиме аварійності на дорогах та покращить привабливість району.

Література:

- 1) <http://old.niss.gov.ua/book/Mitryaeva2009/11.pdf>
- 2) http://www.rusnauka.com/12_EN_2008/Economics/31173.doc.htm
- 3) http://www.rusnauka.com/20_NPRT_2015/Economics/2_196838.doc.htm
- 4) <http://rakhiv-rr.gov.ua/%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82/ah-entsiya-rehionalnoho-rozvytku-rahi/>
- 5) Алмашій В. В. Стан та основні напрямки розвитку туризму як невід'ємної складової транскордонного співробітництва Закарпаття / В. В. Алмашій // Теорія та практика державного управління. - 2014. - Вип. 4. - С. 233-241.
- 6) Програму розвитку дорожньої інфраструктури та інвестиційної привабливості Рахівського району на 2015-2017 роки (www.google.com.ua/search?safe=active&esprv=2&biw=1005&bih=597&q=Програма+розвитку+дорожньої+інфраструктури+та+інвестиційної+привабливості+Рахівського+району+на+2015-2017&spell=1&sa=X&ved=0ahUKEwixxc3k57_JAhVC_iwKHVmSBFgQvwUIFygA)
- 7) <http://zakarpat-rada.gov.ua/zakarpatya/evropejskyj-vybir/transkordonne-spivrobotnytstvo>

СЕКЦІЯ 8.
ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ,
АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 657

Головачко В.М.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Мукачівського державного університету

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ринкові умови організації і ведення бізнесу зумовили появу нових способів господарювання і необхідність вирішення надзвичайно важливих економічних питань. Вони, як правило, пов'язані з визначенням стратегічних позицій і розмірів ринкової ніші того чи іншого підприємства; розрахунком обсягів різних ринків і тенденцій їх зміни; складанням прогнозів розвитку кон'юнктури; визначенням рівня комерційних ризиків і ефективності прийнятих рішень, тощо.

Аналітичне забезпечення є дуже важливим в сучасних ринкових умовах, оскільки аналіз дає не тільки уявлення керівнику про стан і перспективи господарської діяльності свого підприємства, а є і обов'язковою вимогою іноземних і вітчизняних партнерів і інвесторів. Аналітичні дані є основним інформаційним джерелом для них.

Останнім часом у більшості країн одержала розвиток практика більшої аналітичності фінансової звітності. Це пов'язано з наступними обставинами:

- підприємства особливо піклуються про аналітичність своїх звітів, коли вони намагаються знайти для себе нові джерела фінансування;
- розходження в обсягах і способах подання аналітичних відомостей у звітах компаній різних країн стрімко нівелюються;
- бухгалтерський звіт, насичений структурованою аналітичною інформацією, сприяє зниженню витрат, пов'язаних з залученням додаткового капіталу;
- інформація про подальші перспективи допомагає фінансовим аналітикам, що займаються фінансовим аналізом, зрозуміти спосіб мислення в компанії і її підхід до майбутнього.

Західні аналітики звикли використовувати в своїй роботі класичну схему градації інформаційних джерел про діяльність підприємства, властиву американській системі обліку.

Отже, умовою успішного проведення аналізу є чітка організація аналітичного процесу. Аналітичний процес на підприємстві поділяють на три стадії:

- 1) підготовча (початкова);
- 2) основна (власне сам аналіз);
- 3) завершальна (узагальнююча).

На першій стадії аналітичного процесу потрібно скласти план аналітичної роботи в підприємстві та підготувати всі необхідні матеріали для проведення власне самого аналізу.

Протягом підготовчої стадії аналітичного процесу в підприємстві економіст-аналітик повинен:

- 1) скласти план аналітичної роботи в підприємстві;
- 2) вибрати об'єкти аналізу і визначити його мету та завдання;
- 3) підібрати номенклатуру аналітичних даних й відповідним чином їх систематизувати;
- 4) провести перевірку номенклатури даних за змістом і формою (логічна перевірка, технічна перевірка, арифметична перевірка тощо);
- 5) здійснити обробку інформації про сам об'єкт аналізу і його аналоги;
- 6) підготувати необхідну інформацію для аналізу.

План проведення аналітичної роботи складається на рік, півріччя або квартал.

У плані аналітичної роботи висвітлюються:

- тема аналізу та напрями використання його результатів;
- програма та календарний графік проведення, розподіл окремих ділянок роботи між виконавцями, а також строк (термін) проведення аналізу. Графік виконання аналітичних робіт має передбачити найстисліші терміни, оскільки чим оперативніший аналіз, тим ефективніше використовують його результати в управлінні виробництвом:

- перелік джерел аналізу та способи отримання інформації, якої не вистачає;
- розробка макетів аналітичних таблиць і вказівок про їх заповнення, а також пропозиції щодо графічного оформлення матеріалів і результатів аналізу; загальне методологічне забезпечення.

У комплексному плані аналітичної роботи доречно використати сітьові графіки для зв'язку черговості, термінів і виконавців окремих аналітичних робіт за підрозділами і службами підприємства з метою фіксування того, хто, коли та куди спрямовує вихідну інформацію, що відображає результати проведеного аналізу.

В плані організації та проведення аналізу в цілому по підприємству повинні бути передбачені заходи, пов'язані з методичним управлінням аналітичною роботою (інструктивні наради для виконавців, забезпечення їх методичними вказівками та інструктивними матеріалами), а також контролем за її ефективністю.

На другій стадії проводиться ґрунтовний аналіз різноманітних показників діяльності підприємства, впливу на них відповідних чинників, взаємозалежності показників і їх значення для забезпечення росту прибутків підприємства.

Протягом основної стадії аналітичного процесу (власне самого аналізу) важливо зробити наступне:

- 1) вибрати методичні та технічні прийоми аналізу;
- 2) узгодити аналітичні показники між собою;
- 3) побудувати аналітичні таблиці, графіки, діаграми тощо;
- 4) провести аналітичні розрахунки;

5) систематизувати отримані в процесі обробки, аналітичні матеріали та встановити причинно-наслідкові зв'язки і ступінь впливу різних чинників.

На третій стадії відбувається узагальнення результатів аналізу, здійснюються висновки, подаються пропозиції щодо поліпшення ефективності діяльності підприємства, усуваються недоліки в роботі та мобілізуються невикористані резерви.

Протягом завершальної (узагальнюючої) стадії аналітичного процесу в підприємстві потрібно:

- 1) провести оцінку результатів проведеної аналітичної роботи та обчислити потенційні резерви підприємства;
- 2) підготувати за результатами аналізу висновки та пропозиції;
- 3) розробити заходи щодо усунення недоліків в діяльності підприємства;
- 4) провести обговорення результатів аналізу;
- 5) забезпечити оформлення результатів аналізу, їх реалізацію і впровадження.

При проведенні економічного аналізу на різних його етапах застосовуються різноманітні прийоми в тій чи іншій комбінації. Так, при попередньому аналізі будь-якого явища загальні економічні показники розкладаються (деталізуються) на частини, порівнюються, групуються. Як правило, економіст не зупиняється на попередньому аналізі. Аналітику важливо знати причини відхилень, виявити фактори, що їх зумовили, оцінити їх кількісний вплив на загальний результат роботи. Це дозволить запобігти, негативним змінам у майбутньому. Для кількісного виміру впливу окремих факторів використовують спосіб ланцюгових підстановок, балансовий метод, сучасні економіко-математичні методи та ін.

Організація аналітичної роботи не має жорсткої регламентації системою нормативних актів, як, наприклад, організація облікового процесу. У зв'язку з цим упорядкованість досягається шляхом створення внутрішнього документу (зокрема, ним може бути наказ про облікову політику).

Отже, важливим етапом обліково-аналітичного забезпечення на підприємстві є організація аналітичного процесу, по завершенню трьох етапів якого акумулюється необхідна аналітична інформація про підприємство та рекомендації щодо подальшої роботи управлінців.

УДК 657

Козар М.В., магістр,
Головачко В.М.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Мукачівського державного університету

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ

Забезпечення збереження і раціональне використання товарних запасів – одна з вирішальних умов підвищення ефективності процесу реалізації товарів. Тому дуже важливо здійснювати контроль ефективності управління товарними запасами для постійного ритму продажу, отримання належного обсягу товарообороту та прибутку підприємства. Тому правильна організація контролю за витратами на товарні запаси має велике значення у збереженні та витрачанні товарних цінностей.

Завдання контролю товарних запасів полягають в тому, щоб забезпечити перевірку:

- правильності і своєчасності оформлення операцій, пов'язаних з надходженням і використанням товарів;
- збереження матеріальних цінностей за місцями зберігання та на всіх стадіях їх руху;
- договірно-розрахункової системи матеріально-технічного постачання, правильності і своєчасності розрахунків з постачальниками;
- використання і дотримання встановлених норм витрачання товарів у процесі виробництва;
- стану аналітичного (складського і бухгалтерського) обліку товарів та правильності визначення їх собівартості;
- правильності встановлення номенклатурних цінників та обґрунтованості визначення собівартості товарів.

Під час ревізії операцій із товарно-матеріальними цінностями поряд з перевіркою облікової документації важливе значення мають методи фактичного контролю. Одним із методів такого контролю є інвентаризація товарів. Для цього ревізійна група (ревізор) організує інвентаризацію товарних запасів.

Залежно від повноти охоплення перевіркою цінностей на об'єктах їх збереження під час ревізії можуть здійснюватись як повні, так і вибіркові та контрольні інвентаризації цінностей. Найбільш ефективною під час ревізії є повна інвентаризація товарних запасів, що забезпечує перевірку всіх їх видів і сортів підприємства, що ревізується. Повна інвентаризація цінностей у процесі ревізії може здійснюватись раптово на всіх об'єктах (складах, кладових) або по чергово (в два або три прийоми).

Одночасне здійснення інвентаризації цінностей у всіх місцях зберігання дає можливість попереджувати приховування нестач або лишків цінностей. Але у зв'язку з тим, що повна інвентаризація потребує формування в короткий термін багатьох інвентаризаційних комісій (інколи одночасно), під час ревізії може організовуватись на складах вибіркова інвентаризація цінностей. Суть такої інвентаризації полягає в тому, що фактичною перевіркою охоплюються тільки окремі цінності. Така інвентаризація цінностей проводиться тоді, коли на складі порівняно недавно (наприклад у межах одного кварталу) була здійснена повна інвентаризація цінностей.

Різноманітністю вибіркової інвентаризації є контрольна інвентаризація, яка здійснюється у процесі або зразу ж після проведення суцільної або вибіркової інвентаризації цінностей. Вона, як правило, носить тільки характер поточного контролю процесу інвентаризації на тому або іншому об'єкті і охоплює 10–15 % найбільш цінних назв цінностей, зазначених в

інвентаризаційному описі, але не менше 10 % їх загальної кількості. З метою забезпечення повноти контролю за збереженням цінностей на об'єктах підприємства, що ревізується, необхідно з самого початку ревізії обґрунтувати, як організувати повні чи вибіркові інвентаризації, щоб охопити фактичною перевіркою всі цінності тієї або іншої їх групи. Вибіркова інвентаризація цінностей не повинна бути лише перевіркою «на угад» і якщо за окремими цінностями у картках (книгах) складського обліку є записи, які здійснені «червоним сторно» або великі суми нерухомих залишків цінностей, важливо забезпечити повну їх інвентаризацію.

Невід'ємною частиною контролю зберігання товарів на складах є перевірка складського обліку. З цією метою дослідженню підлягають картки сортового обліку, які видаються бухгалтерією матеріально відповідальним особам під розписку. Матеріальний відділ бухгалтерії повинен систематично контролювати правильність записів у картках складського обліку на основі первинних документів та обґрунтовувати визначення сальдо після кожної операції. Такий контроль особливо необхідний в умовах застосування оперативного-сальдового обліку товарів, коли в бухгалтерії ведеться облік тільки у вартісному вираженні за групами товарів. Бухгалтер матеріального відділу бухгалтерії при цьому методі обліку підписується в картках складського обліку за правильність кожної записаної операції на основі первинних документів.

Розходження між даними складського і бухгалтерського обліку виявляють шляхом співставлення залишків у сальдовій книзі з залишками, підрахованими бухгалтерією в оборотних відомостях за групами товарних запасів.

На основі результатів дослідження складського господарства і стану зберігання матеріальних цінностей ревізор може вимагати проведення суцільної інвентаризації матеріальних цінностей на окремих складах і у окремих матеріально відповідальних осіб. У процесі ревізії необхідно перевірити всі документи, де відображають дані проведення інвентаризацій матеріальних цінностей за період, що ревізується (накази про проведення інвентаризації і створення інвентаризаційних комісій, інвентаризаційні описи, порівнювальні відомості, протоколи інвентаризаційних комісій, реєстри бухгалтерського обліку, в яких відображені результати інвентаризації). При перевірці матеріалів інвентаризації звертають увагу на повноту охоплення інвентаризацією всіх матеріальних цінностей на складах і інших місцях їх зберігання та у всіх матеріально відповідальних осіб, дотримання строків і умов її проведення, правильність оформлення результатів інвентаризації, виявлені лишки та недостачі матеріальних цінностей; обґрунтованість і законність зарахування пересортиці, списання недостач, правильність віднесення недостач і псування матеріалів за рахунок винних осіб, повноту оприбуткування лишків; своєчасне і правильне відображення результатів інвентаризації в обліку. Особливу увагу приділяють вивченню правильності прийнятих рішень за результатами інвентаризації.

Під час ревізії операцій з надходження матеріальних цінностей перевіряють надходження за їх джерелами.

Враховуючи ці джерела надходження, необхідно спочатку з'ясувати, чи здійснюються на підприємстві відповідні розрахунки за тими чи іншими видами матеріальних цінностей (матеріалів, комплектуючих виробів, палива, тарних матеріалів і т. д.). Потім перевіряють достовірність цих розрахунків з урахуванням нормативів витрат матеріальних цінностей на виробництво. Перевірка забезпеченості матеріальних ресурсів пов'язується з наявністю комерційних угод із постачальниками та інших джерел надходження матеріальних цінностей. Для цього ревізори використовують дані оперативного обліку укладених договорів і листування з постачальниками, інформацію про виконання умов договорів. Крім того, вивчають претензійні листи, факти неперед'явлення претензій, відмови в задоволенні позовів та їх обґрунтованість. Вивчають також, чи заявлені постачальниками претензії підприємству та чи сплачені штрафні санкції за порушення укладених договорів.

Усі ці процедури перевірки постачання матеріальних цінностей поєднують з перевіркою операцій, пов'язаних з прийманням матеріалів, повнотою і своєчасністю їх оприбуткування на

складах згідно з документами та відображення цих операцій за даними бухгалтерського обліку. У всіх випадках звертається увага на можливості надходження матеріальних цінностей з порушенням установлених вимог і відхилень від даних оформлених супровідних документів (недостач, псування, крадіжок, невідповідність якості).

При ревізії особливо ретельно перевіряють правильність оформлення операцій, пов'язаних з нестачами, втратами, псуваннями цінностей під час їх транспортування. Для цього встановлюють законність складених актів внаслідок недопостачань, зниження сортності, пересортиці матеріалів та інших порушень і відхилень з вини постачальника. Також перевіряють чи немає випадків завищення в актах розмірів нестач і витрат від псування матеріальних цінностей з метою створення на складах необлікованих лишків для їх розкрадання.

Перевірка правильності оприбуткування матеріалів здійснюються також шляхом зіставлення кількості і сортності матеріальних цінностей, що надійшли від постачальників згідно з супровідними до них документами з даними прибуткових ордерів. Виявлені розходження можуть показувати або неповне надходження і оприбуткування на складі матеріальних цінностей, або їх бездокументальне надходження, чи приписування фактично не перевезених вантажів.

Неповне оприбуткування матеріалів на складі може бути не тільки з вини постачальника, а також і внаслідок недостачі вантажів, прийнятих експедитором під час їх доставлення із станції призначення на склад підприємства. Ревізор повинен встановити обставини і причини виникнення нестачі, здійснити їх нормативно-правове обґрунтування.

Якщо в ревізора виникли сумніви щодо окремих товарно-транспортних накладних на відвантаження матеріальних цінностей, здійснюється їх повірення з даними оплати згідно з виписками банку, а при необхідності проводиться зустрічна перевірка безпосередньо у постачальника.

Особливо ретельно перевіряють правильність оприбуткування матеріальних цінностей, які надійшли з відхиленнями від супровідних документів. Для цього ревізор не тільки досліджує правильність складання актів на приймання товарів чи комерційних актів, але й порівнює дані товарно-транспортних накладних з даними оплати рахунків постачальників.

Під час ревізії особливу увагу потрібно приділити перевірці достовірності транспортно-заготівельних витрат, які значною мірою впливають на первісну вартість товарів. Транспортно-заготівельні витрати перевіряють у взаємному зв'язку з перевіркою товарно-транспортних накладних, шляхових листів, ефективністю використання вантажопідйомності та простоюванням транспорту.

При ревізії перевіряють законність і обґрунтованість відпуску товарних запасів, правильність визначення їх кількості й якості, повноти і своєчасності оформлення відпущених товарів відповідними документами та дійсність їх надходження у структурні підрозділи.

Фактичний відпуск матеріальних цінностей за документами складу (кількість їх за видами, марками, сортами, розмірами) співставляється при контролі з даними матеріальних звітів.

При перевірці відпуску матеріальних цінностей на сторону звертається увага на його законність, правильність оформлення і відповідність документів (договорів, наказів, накладних на відпуск матеріалів зі складу, рахунків-фактур, специфікацій, перепусток на вивіз, транспортних документів, довіреностей на отримання матеріалів); відповідність фактичної кількості і асортименту відвантажених матеріальних цінностей, що вказані в супроводжувальних документах; повноту і правильність розрахунків за відпущені матеріальні цінності.

При перевірці реалізації товарних запасів особливо важливо з'ясувати правильність застосування цін, відповідність фактичної кількості та якості відпущених товарів, вказаних у документах, повноту їх оплати, отриманий результат від реалізації товарних запасів. Особливу увагу звертають на збитки, отримані від їх реалізації.

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Із здобуттям незалежності Україна самостійно визначає стратегію соціально-економічного розвитку, розробляє та формує незалежну фінансову політику в контексті загальнодержавної економічної політики. Однією зі складових фінансової політики є фіскальна політика, частиною якої є податкова політика [1, с.139].

Актуальність проблеми реформування податкової політики зумовлена тим, що у ході здійснюваних в Україні за роки незалежності реформ відбулися глибокі соціально-економічні перетворення. Разом з тим непослідовність процесів реформування, відсутність цілісної концепції державної економічної політики, значні структурні диспропорції в економіці призвели до глибокої і затяжної соціально-економічної кризи суспільства. Одним з важливих факторів кризових явищ в Україні стала не виважена податкова політика держави, у результаті якої відбулося гальмування інноваційно-інвестиційних процесів, що у свою чергу призвело до зниження рівня реальних податкових надходжень.

У більшості країн світу податки є «ефективним знаряддям державної політики» відносно життєдіяльності суспільства, а саме: перерозподілу ВВП у соціальному, віковому, територіальному, галузевих аспектах компенсації недоліків ринкових механізмів, розміщення ресурсів і забезпечення суспільними благами, заохочення бізнесу, ділової та інвестиційної активності, мотивації до праці, анти циклічного регулювання економіки, підтримання рівня зайнятості, стабілізації ринкової кон'юнктури.

Податкова система в кожній країні є однією із стрижневих основ економічної системи. Вона, з одного боку, забезпечує фінансову базу держави, а з іншого – виступає головним знаряддям реалізації її економічної доктрини.

Стратегічною метою України є вступ до Європейського Союзу.

Для досягнення цієї мети необхідне реформування податкової політики, а саме перетворення її з суто фіскального інструменту на ефективний засіб соціально – економічної стратегії держави. Податкова система має стимулювати інноваційну та інвестиційну діяльність, що потребує зменшення податкового тиску, посилення захисту платників податків, максимальне спрощення процедури оподаткування [2].

Однак, в сучасних умовах податкова система України має ряд недоліків:

1. Значна складність та суперечливість податкової системи;
2. Фіскальна спрямованість податкової системи і недостатня орієнтація регулюючої функції на стає економічне зростання ;
3. Складна, неоднорідна та нестабільна нормативно-правова база оподаткування, а також неузгодженість та суперечливість окремих законодавчих норм;
4. Витрати на адміністрування окремих податків є значними порівняно з доходами бюджету, що формуються за рахунок їх справляння;
5. Значна нерівномірність розподілу податкового тягаря через наявність великої кількості податкових пільг та існування різноманітних схем ухиляння від сплати податків;
6. Непрозорість податкового регулювання;
7. Діяльність Міністерства Фінансів, Державної податкової служби, Держмитслужби щодо реалізації державної податкової політики є недостатньо узгодженою і ефективною внаслідок недосконалого правового регулювання їх взаємовідносин;
8. Корумпованість і каральний зміст податкових відносин.

Дані недоліки призвели до таких проблем у системі оподаткування України, як: податкова заборгованість платників перед бюджетом і державними цільовими фондами;

бюджетна заборгованість з відшкодування ПДВ; ухилення від оподаткування; нерівномірне податкове навантаження, найбільша частка якого покладена на законослухняних платників [2,с.229].

На підставі зазначеного та з урахуванням сучасних економічних умов, ми можемо стверджувати, що основним пріоритетом податкової політики в перспективі має стати: створення сприятливих умов для розвитку підприємницької та інвестиційної діяльності, а також їх ефективного захисту. Для реалізації пріоритетів розвитку податкової політики, необхідно здійснювати комплекс стимулюючих заходів, які передбачають: зниження податкового тиску, стимулювання інноваційної діяльності, сприяння розвитку малого підприємництва, підвищення фіскальної ефективності податків за рахунок розширення податкової бази, поліпшення адміністрування, зменшення масштабів ухилення від сплати податків, декриміналізація податкового законодавства [3].

Податки можуть відігравати роль стимуляторів або дестимуляторів економічних процесів у державі, залежно від особливостей податкової політики, яка сформована у державі. Характерним і дестабілізуючим фактором для України сьогодні є значна кількість податків, безсистемне надання пільг, значний податковий тягар, часті зміни податкового законодавства.

Для податкової політики нашої держави поки що характерне те, що:

- по-перше, нові податки ніде на підприємствах, у районах або містах не апробуються;
- по-друге, не відпрацьовуються ставки оподаткування, а тому Верховна Рада України змушена знову й знову змінювати їх;
- по-третє, в економічну систему України впроваджується податкова система розвинутих ринкових країн, що не враховує особливостей нашої економіки.

Метою реформування податкової політики України є зміна податкової системи для забезпечення стабілізації економіки, забезпечення доходів державного бюджету та забезпечення соціально-культурного розвитку держави, посилення регулюючої функції податків. Розв'язання існуючих проблем податкової системи України має відбуватися через послідовну реалізацію стратегічних цілей реформування податкової системи України, а саме: підвищення конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу; легалізація тіншового сектору; активізація інвестиційних процесів в економіці; розробка простих і зрозумілих податкових норм для суб'єктів господарювання; скорочення витрат платників на нарахування і сплату податків і держави на їх адміністрування; адаптація податкового законодавства України до законодавства ЄС; забезпечення умов для добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків; запровадження інформаційно-аналітичної системи державної податкової служби в національному масштабі; автоматизація процесів оподаткування з використанням сучасних технологій [4, с.115].

Податки відображають складні економічні відносини і тому мають бути адекватними цим відносинам. У протилежному разі вони не зможуть повною мірою виконувати покладені на них функції.

Визначну роль у податковій системі України мають відігравати податки на майно, на землю і на використання природних ресурсів. Вони не залежать від обсягу виробництва, продажу і є стабільними, а значить, створюють гарантію поповнення бюджету і будуть стимулювати ефективне використання природних ресурсів і закріплених основних та оборотних фондів.

Для нормального функціонування держави повинна здійснюватися ефективна податкова політика, яка передбачає встановлення і стягнення податків. На жаль, на сьогодні економіка України має багато вад: збільшується кількість збиткових підприємств, зростає безробіття, ускладнюється соціально-економічна ситуація в країні. Зумовлюється це тим, що акцент у податковій політиці зроблено на фіскальній функції, а її регулююча та стимулююча роль фактично зведена нанівець. Тому проблема побудови ефективної податкової системи залишилася однією з найактуальніших у процесі становлення ринкових відносин і закладання підвалин для економічного зростання України.

Якщо зробити аналіз доходів сектора державного управління в Україні, то він покаже існування заборгованості по податках і обов'язкових платежах приховує справжній рівень податкового навантаження в країні. Без зміни існуючих інституціональних умов збільшити обсяг державних доходів (% ВВП країни) неможливо. Найважливішими елементами інституціональних реформ повинні стати реструктуризація підприємств і створення ефективних процедур майнової відповідальності підприємств за виконання своїх зобов'язань.

Зниження податків (наприклад, ставки ПДВ) в Україні стане можливим тільки після перегляду зобов'язань держави і соціальних гарантій, фінансування яких вона зберігає за собою. З огляду на недоліки української податкової системи, Уряд і Парламент повинні сконцентрувати свої зусилля на швидкому реформуванні та раціоналізації податкової системи. Крім того, варто використовувати момент економічного підйому, оскільки економічне зростання може полегшити податковий тягар без зменшення бюджетних надходжень. Варто створити нейтральну, стабільну і постійну податкову систему, із широкою базою оподаткування, що буде сприяти стабільному економічному зростанню і розвитку економічної та інвестиційної діяльності як внутрішньої, так і зовнішньої. Я вважаю, що податкова реформа повинна спрямовуватися на створення привабливої та стабільної у довгостроковій перспективі податкової системи. Крім того, органи влади перед тим, як почнуть знижувати податкові ставки, повинні вживати заходів для розширення податкової бази. Прогрес у податковій реформі є однією з умов, визначених МВФ для одержання траншів за програмою розширеного фінансування.

Податкова система України регулюється такими нормативними актами, як Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств», «Про систему оподаткування», «Про податок на додану вартість» тощо, в яких закріплено принципи побудови системи оподаткування, подається перелік об'єктів оподаткування і видів податків, встановлено розміри ставок податків, визначено права, обов'язки і відповідальність платників податків та службових осіб державних податкових адміністрацій, котрі здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства.

Податковий кодекс України спрямований на: - подальше зниження податкового тягара та розширення податкової бази; - розвиток інвестиційної й соціальної політики; - удосконалення митних тарифів як механізму подальшого розвитку зовнішньоекономічної діяльності; - захист навколишнього природного середовища; - прискорення темпів економічного на власній відтворювальній базі та переважним чином на ринковій основі.

Отже, виходячи з дослідження сутності проблем і стратегічних цілей реформування податкової політики України, виникає необхідність удосконалення податкової політики України за такими напрямками: підвищення ефективності системи адміністрування; вдосконалення законодавчого забезпечення податкової системи шляхом розробки і прийняття Податкового кодексу України; дегінізація економіки та боротьба з корупцією в системі адміністрування податків шляхом посилення кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків та корупцію у системі державних органів влади; реформування спрощеної системи; реформування системи відрахувань до фондів соціального страхування шляхом запровадження єдиного соціального податку.

Література:

1. Василичев Д.В. Розбудова податкової системи України // Економічний простір. - №20/2. -2008. – 137-143.
2. Огоновський А.Р. Система податків в Україні та основні напрями її реформування // Науковий вісник. – 2008. - № 17.7. – С.228 – 238.
3. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: Монографії / П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій [та ін.]; за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України. – 2008. – 675с.
4. Хілобок Ю. А. Основні напрямки реформування сучасної податкової політики України // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2009р. - № 2(6). – С. 114- 118.

КОНТРОЛІНГ ЯК ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Контролінг — міжфункціональний напрям управлінської діяльності, який завдяки цілеспрямованим збору, обробці та альтернативному інтерпретуванню отриманої інформації допомагає у процесі прийняття управлінських рішень, головною метою котрих є досягнення оптимальної узгодженості рівня розвитку та прибутковості підприємства.

Тобто робота контролінгу складається з систематичного збору необхідної для аналізу інформації, її обробки та підготовки для керівника. Інструменти контролінгу, які при цьому використовуються, за своєю структурою можна розділити на:

- технологію отримання управлінської інформації та прийняття рішень;
- аналітичні (фінансово-економічні) розрахунки, зорієнтовані на прийняття управлінських рішень.

В найбільш узагальненому вигляді об'єктами контролінгу в промисловій підприємства є такі сфери діяльності, економічні показники й відповідальні підрозділи, що наведені в табл. 1

Таблиця 1

Об'єкти контролінгу

Відділи і служби	Сфери діяльності
Головного конструктора	Конструкторська підготовка
Головного технолога	Технологічна підготовка
Головного механіка, відділ капітального будівництва	Забезпечення основними засобами
Постачання	Забезпечення матеріальними ресурсами
Відділ кадрів, відділ праці і заробітної плати	Забезпеченість персоналом і управління зарплатою
Головного енергетика	Забезпечення енергоресурсами
Виробничий відділ	Виробнича діяльність
Відділ збуту	Збут
Фінансовий відділ	Фінансова діяльність

Аналізом підприємства - розуміється як специфічний процес отримання фінансово-економічної інформації про корпорацію як соціотехнічну систему. Цей аналіз представляє собою систематичне вивчення та оцінку діяльності підприємства та при можливості і її підрозділів. Для того, щоб оцінити всю корпорацію, необхідно подумки розкласти предмет аналізу на складові.

Система контролінгу вимагає звітної (фактичної) інформації, що формується в значній мірі в бухгалтерській звітності. Для оперативного, поточного і перспективного управління необхідною є раціональна організація збору інформації за такими принципами:

- концентрація функцій управління в центрах прийняття рішень, що дає можливість погодити дії в плануванні, обліку, контролі, аналізі на всіх управлінських рівнях;
- делегування повноважень і відповідальності лінійним і функціональним працівникам;
- координація роботи облікового апарату, що знаходиться в лінійних і функціональних центрах прийняття рішень і відповідальності;
- удосконалення системи комунікацій (інформаційних зв'язків) усередині підприємства;

- підпорядкування системи планування, обліку, контролю й аналізу службі контролінгу.

Організація збору інформації про господарську і фінансову діяльність підприємства базується на теорії систем. Організаційні схеми контролю мають ієрархічну структуру, що обумовлена складністю підприємства.

Отже, об'єктами контролінгу є різні економічні показники, які встановлені для кожного рівня управління. На підставі виділення системи цілей функціонування об'єкта і всіх його підсистем устанавлюються показники, що характеризують напрямки використання об'єкта і виконавців. Це означає, що об'єкти контролю перекриваються відповідними центрами витрат (або втрат) і сферами відповідальності. Неупорядкована система контролю, що не погоджена зі структурою підприємства, не може бути ефективною. Основними і найбільш важливими елементами інструментарію підсистеми оперативного контролінгу є:

- бюджетування,
- формування основних підконтрольних показників ефективного управління корпорацією,
- визначення ступеня впливу виниклих відхилень за алгоритмом «витрати - прибуток».

Бюджетування можна визначити як процес опрацювання оптимальних напрямків використання доходів і формування витрат підприємства в ході здійснення її фінансово-господарської діяльності, які розраховані на визначений період часу; при цьому бюджетування охоплює розробку бюджетів, організацію їх здійснення і контроль за їх виконанням.

Також неодмінною умовою успішного функціонування оперативного контролінгу в підприємства є розробка бюджетів, їх аналіз і контроль. В умовах ринку ця проблема, є найбільш актуальною, оскільки постійно змінюються зовнішні умови, що вимагає гнучкого планування, яке дозволяє творчо маніпулювати ресурсами і витратами підприємства з метою отримання максимального прибутку.

Отже, основою функціонування і розвитку підприємства служить система бюджетів, яка дозволяє заздалегідь оцінити ефективність управлінських рішень, оптимальним чином розподілити ресурси і порівняти витрати при розробці концепції ведення бізнесу.

Література:

1. Шершньова З. Є. Антикризове управління підприємством [Текст] / З. Є. Шершньова, В. М. Багацький, Н. Д. Гетьманцева // М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. – К.: КНЕУ, 2007. – 676 с.
2. Самуельсон П. Економіка / П. Самуельсон; пер. с англ. – М.: Прогресс, 2000. – С. 435.
3. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: [Текст] навч. посіб. / Л. О. Лігоненко, М. В. Тарасюк, О.О. Хіленко // Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2005. – 376 с.

УДК 336.22:330.322

Павлова С.В.,

к.е.н. ст. викладач кафедри обліку і аудиту

Мухіна І., студентка,

Волинський інститут економіки та менеджменту

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ КОНТРОЛІНГУ

У сучасний період трансформації суспільства досить важким і ризикованим завданням є дослідження проблем, які ще не усвідомлені більшістю науковців до кінця, через недостатність публікацій зарубіжних і вітчизняних авторів. Зокрема, це стосується такого найновішого напрямку в розвитку економічних досліджень як контролінг.

Управління можна визначити як діяльність спеціально створеного апарату для вирішення тактичних і стратегічних проблем на основі адекватного реальній складності підприємства

інформаційного процесу. Головним завданням управління є розробка курсу подальшого розвитку підприємства.

Як зазначає відомий теоретик кібернетики Бір С, "... управління підприємством являє собою дещо більше, ніж взаємодія вищого керівництва. Воно зобов'язане мати справу з інформацією такого масштабу і складності, які перевищують можливості вищих керівників її сприйняти та інтерпретувати. Отже, управління повинно ґрунтуватися на знанні структури інформаційного потоку, методів обробки інформації, її стискання та ін." [1]. Орієнтація управління на використання інформаційних ресурсів підприємства вимагає створення такої інформаційної системи, яка забезпечує своєчасні та якісні дані, їх трансформацію в корисну інформацію для прийняття рішень.

Поняття "контролінг" походить від англійського дієслова "to control", яке має різноманітні значення. В економічному розумінні це управління і спостереження. Але, оскільки ефективно управління і спостереження неможливе без постановки цілей та планування заходів по реалізації цих цілей, то контролінг включає комплекс завдань по плануванню, регулюванню та спостереженню, тобто являє собою сукупність завдань, цілей, інструментів, суб'єктів та організаційних структур.

Необхідність контролінгу на сучасних підприємствах можна пояснити такими причинами:

1. Нестабільність як зовнішніх (інтернаціоналізація економічного життя, загострення конкуренції на внутрішніх та світових ринках), так і внутрішніх (обсяги виробництва, пошук надійних партнерів) факторів висуває додаткові вимоги до системи управління підприємством.

2. Необхідність пошуку більш нових та удосконалення вже існуючих систем управління, що забезпечують гнучкість та надійність функціонування підприємства.

3. Істотні зміни в організації та методології системи інформаційного забезпечення.

Об'єктами контролінгу виступають:

- ресурси підприємства (матеріальні, засоби підприємства, персонал, інформаційні);
- господарські процеси (інвестиційна діяльність, постачання, виробництво, збут, науково-дослідні і експериментальні роботи);
- фінансова діяльність підприємства;
- показники ефективності роботи підприємства.

Служба контролінгу в процесі виконання своїх функцій вдаються до багатьох методів - як загальнометодологічних і загальноекономічних (спостереження, порівняння, групування, аналіз, тенденційний аналіз, синтез, систематизація, прогнозування), так і специфічних. До головних специфічних методів контролінгу належать такі: • бенчмаркінг; • вартісний аналіз; • факторний аналіз відхилень; • аналіз точки беззбитковості; • портфельний аналіз; • опитування (анкетування); • СОФТ-аналіз (аналіз сильних та слабких місць); • АВС-аналіз; • Нуль-базис бюджетування.

Опитування (анкетування)

Щоб правильно діагностувати підприємство, яке перебуває в кризі, виявивши слабкі сторони та санаційні резерви, з методологічного погляду доцільним є опитування працівників усіх структурних підрозділів та керівництва підприємством. Успішно використати цей метод контролінгу можна лише в разі додержання таких умов:

1) керівництво підприємства має брати безпосередню участь в організації опитування (анкетування);

2) з керівництвом потрібно заздалегідь узгодити питання, які вносяться в анкету для опитування;

3) керівництво має бути готовим сприйняти конструктивну критику й побажання підлеглих;

4) опитування не повинно спровокувати конфлікт чи ускладнити стосунки між керівництвом та працівниками;

5) участь керівництва та співробітників в опитуванні має бути добровільною;

6) анонімність анкетування та оцінки;

7) участь в організації анкетування нейтральної сторони;

8) результати аналізу опитування мають бути матеріалізовані у формі конкретних заходів щодо вдосконалення тієї чи іншої функціональної ділянки підприємства. [2 с.35-40]

Складність сучасних систем забезпечення прийняття рішень вимагає посилення узгодженості в діях штабних і лінійних управляючих, розробка спеціальної системи контролінгу для підприємства вимагає від спеціаліста не лише знання проектування інформаційних систем, але й проектування сфери поведінки людей. Минулий досвід, на основі якого ухвалювалися рішення до цього часу, мало що дає в нових умовах господарювання, тому рішення повинні прийматися не на основі екстраполяції минулого досвіду, а на підставі даних аналізу, що ґрунтується на оригінальних судженнях та уявленнях про розвиток бізнесу. Контролінг є системою інформації, яка сприяє забезпеченню тривалого існування підприємства, він націлений на майбутнє. Той, хто тримається за старе, залишається з його наслідками, а завдання грамотних менеджерів полягає у тому, щоб завчасно пристосуватися до нових обставин. Проте досвід свідчить, що в більшості випадків менеджери не розуміють необхідності адаптації до нових реалій життя, не відчують прискорення темпу змін. Якщо проблема пристосування зводиться до темпу технічних перемін, то немає іншої альтернативи, як звернутися до науки за її вирішенням.

Сьогодні необхідна тотальна переоцінка методів управління, що пов'язано з входженням України в епоху комп'ютеризації. Керівникам різних рівнів управління необхідна інформація, а не окремі факти. Факти ж перетворюються в інформацію лише тоді, якщо на її основі приймаються рішення і щось змінюється в системі господарювання. Керівник не повинен створювати систему обробки даних, йому слід створити систему управління на комп'ютерній основі. Система контролінгу дозволяє створити таку систему і вирішити завдання вдосконалення управління підприємством, але за умови розвитку економіки України в напрямі більшого рівня свободи підприємництва, заміни державно-соціалістичної системи влади, яка існує зараз і характеризується такими ознаками, як пауперизація та люмпенізація 60-70% населення держави, висока питома вага карно-поліцейського та бюрократично-управлінського апарату (до 15% населення), повний контроль над усіма джерелами прибутку, дозвільна система щодо відкриття власного бізнесу тощо, народним капіталізмом, який повинен базуватися на демократичній системі влади, здоровій конкуренції, середньому класі та розвинутому приватному підприємстві.

Література:

1. Басюк Т. Інвестиційний контролінг: проблеми і перспективи // Економіка України. - 2014.
2. Деменіна О. М. Методика оцінки ефективності системи оперативного контролінгу на промисловому підприємстві/ Деменіна О. М. // Актуальні проблеми економіки. - 2014. - № 8.
3. Зятковський І. Бюджетування як основа впровадження контролінгу на підприємстві // Актуальні проблеми економіки. - 2003. - № 4. - С.48-51.

УДК 336.71:005.334

Павлова С.В.,

к.е.н. ст. викладач кафедри обліку і аудиту

Павленко А. Л., студентка,

Волинський інститут економіки та менеджменту

КРИЗА ЯК ОБ'ЄКТИВНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Термін «криза підприємства» охоплює різноманітні сторони в життєвому циклі підприємства – від просто перешкод у функціонуванні підприємства через конфлікти до ліквідації підприємства. В економічній теорії і практиці господарювання під «життєвим циклом підприємства» розуміють сукупність стадій, які проходить підприємство в переобігу своєї життєдіяльності від створення до ліквідації, кожна з яких характеризується певною системою

стратегічних цілей та задач, особливостями формування ресурсного потенціалу, досягнутими результатами функціонування.

Криза віддзеркалює сутність та характер протиріч, які накопичені в межах господарської системи і потребують свого розв'язання для забезпечення подальшого функціонування або розвитку системи. У процесі взаємодії між собою та із зовнішнім оточенням окремих елементів мікроекономічної системи виникають загострення суперечностей, які призводять до кризових явищ в діяльності підприємства. Такими суперечностями можуть бути суперечності між:

- 1) кількісними та якісними характеристиками продукції (товарів, послуг) та відповідними характеристиками ринкового попиту;
- 2) можливою та необхідною виробничою потужністю підприємства;
- 3) необхідним обсягом ресурсів, що споживає підприємство, та можливістю їх залучення, цінами пропозиції та попиту на них;
- 4) ринковою вартістю продукції та обсягом витрат, які виникають у процесі виробництва і мають бути компенсовані за рахунок отриманого доходу;
- 5) між фактичним та плановим розподілом прибутку підприємства на виробничий та соціальний розвиток.

Криза підприємства – це процес (а не явище), який характеризується певною тривалістю і відповідно має певні часові межі. У перебігу кризи можуть бути виокремлені певні стадії, які відрізняються часовою тривалістю, формами та інтенсивністю прояву, потребою в управлінні тощо.

Криза має циклічний характер, тобто виникає з певною періодичністю. Причому ця періодичність є індивідуальною характеристикою підприємства і не синхронізована в часі з циклами розвитку мезо- (галузь, вид економічної діяльності) та макрооточення (національна та світова економіка) підприємства, хоча певним чином і провокується ними. Розгортання кризи генерується сукупністю зовнішніх та внутрішніх факторів, співвідношення між якими та перелік яких також мають індивідуальний характер.

Виникнення кризи обумовлює певні загрози та ризики для процесу функціонування підприємства, а її проходження (подолання) має певні наслідки для подальшої «долі» підприємства – позитивні, якщо має місце розв'язання накопичених протиріч та забезпечення оновлення фундаментальних засад ведення бізнесу, або негативні, якщо наслідком кризи є призупинення діяльності підприємства, виникнення ситуації банкрутства, добровільна або примусова ліквідація як господарського суб'єкта.

Стадії кризи:

- стадія підйому, яка характеризується зростанням кількісних та покращенням якісних ознак функціонування підприємства; порушення стану рівноваги на цій стадії призводить до переходу підприємства до нового рівноважного стану з більш високими якісними параметрами або має короткостроковий характер та не зачіпає „параметрів життєдіяльності підприємства”;
- стадія гальмування розвитку - для неї характерні відносна стабільність кількісних та якісних показників функціонування; як правило, підприємство зберігає досягнутий стан рівноваги або забезпечує незначні та відновлювальні коливання в його царині;
- стадія кризи - її проявом є зниження кількісних та погіршення якісних ознак функціонування підприємства, яке обумовлює порушення спочатку „показників-індикаторів життєздатності”, а потім поступово і „параметрів життєздатності” підприємства як мікроекономічної системи; це призводить до порушення стану рівноваги, яке підприємство вже неспроможне самостійно відновити;

стадія пожвавлення ~ проявом її є уповільнення падіння та поступове зростання показників діяльності підприємства, що розглядається як перший крок подолання кризових явищ та виходу з кризового стану.

Феномен виникнення та розгортання кризи пояснюється таким чином. Як і будь-яке інше системне утворення підприємство функціонує в постійному самопереборенні. Протягом певного часу самопо-долання досягає успіху, відновлювальні процеси та необхідні пропорції підтримуються у визначених межах або з незначними відхиленнями. Це свідчить про те, що

механізми підтримки адаптивності, гнучкості та сталості, які забезпечують повернення системи або до попереднього стану рівноваги, або до нового рівноважного стану, залишаються непошкодженими. Але з часом безладдя посилюється, суперечності накопичуються, внутрішній механізм та сили саморегуляції слабшають, і система втрачає можливість самостійного повернення до стану рівноваги.

Первинним зовнішнім проявом виникнення кризи є формування стійкої тенденції руху поточних витрат у бік збільшення, а обсягу діяльності, обсягу доходів та прибутку - у бік зменшення. Природно, мова йде про реальний (управлінський) прибуток, а не податкові чи бухгалтерські борги, які можуть бути „вигідні" підприємству (наприклад, у зв'язку з податковою економією).

Природним наслідком такого стану є порушення необхідного співвідношення між генеруванням підприємницького доходу (прибутку) та вартістю залучених ресурсів, між грошовими надходження та грошовими витратами, між власним та позиковим капіталом. Подальше поглиблення кризи характеризується катастрофічним (істотним) погіршенням усіх показників її стану (як кількісних, так і якісних), що призводить до поступової втрати власного капіталу (чистих активів) та виникнення дефіциту фінансових ресурсів для розрахунку по зобов'язаннях.

Література:

1. Залогіна К.І. Антикризисное управління промисловим підприємством в умовах перехідної економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація та управління підприємствами» / К.І. Залогіна – Х. : НАН України ; Хмельницький держ. університет, 2004. – 21 с.

2. Туган-Барановский М.И. Промышленные кризисы в современной Англии, их причины и влияние на народную жизнь: Диссертация на соискание степени магистра политической экономии статистики. - СПб.: Тип.И.Н.Скорородова, 1894. – 512 с.

3. Чернявский А.Д. Антикризисное управление: учеб. пособ. / А.Д. Чернявский.- К.: МАУП, 2000. - 208 с.

4. Крутик А.Б. Антикризисный менеджмент: превентивные методы управления / А.Б.Крутик, А. И. Муравьев. – СПб.: Питер, 2001. – 430 с.

5. Бланк И.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И.А. Бланк / – К.: Эльга, 2003. – Вып. 4. – 483 с.

6. Мочерний С.В. Основи економічних знань: підручник / С.В. Мочерний. — К.: Видавничий центр «Академія», 2000. - 304 с.

7. Воронкова В.Г. Соціально-економічне прогнозування: навч. посіб. / В.Г.Воронкова. - К.:ВД «Професіонал», 2004. - 283 с.

8. Антикризисное управление: учебник / под ред. З.М.Короткова. - М.: ИНФРА-М, 2003. – 432 с.

9. Горлов-Марченко С.Н. Кризисы. Выход: кадры, управление, экономика. -Кировоград: Полимед-Сервис, 2000. - 370 с.

10. Менеджмент організацій: навч. посіб. / за ред. Л.Г. Шморгун. – К.:Знання, 2010. – 456 с.

САНАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ СТРАТЕГІЇ

Санація - це комплекс заходів, спрямованих на вихід підприємства з кризи, відновлення його прибутковості та конкурентоспроможності. Фінансова санація передбачає покриття поточних збитків, відновлення платоспроможності, скорочення заборгованості до нормального рівня, формування достатніх фінансових ресурсів для стабільного функціонування підприємства. Здійснення санації передбачає доволі широкий діапазон заходів з оздоровлення фінансового стану підприємства[1].

Поглиблений комплексний аналіз операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства дає змогу оцінити перспективи розвитку, внутрішні резерви мобілізації фінансових ресурсів, можливості залучення інвесторів та досягнення прибутковості у майбутньому. Це є передумовою вибору найбільш дієвих заходів з відновлення платоспроможності боржника та розробки програми санації. Програма санації охоплює такі розділи: цілі санації; стратегія санації; проект санації; план санації; управління впровадженням програми санації. Цілі санації можна розділити на стратегічні й тактичні. До тактичних відносять: відновлення платоспроможності, ліквідацію заборгованості за претензіями. Стратегічні цілі — стабілізація і зміцнення фінансового стану підприємства, відновлення його конкурентної позиції. Стратегія санації визначає її ідеологію та механізми здійснення. Вона має варіативний характер і визначається цілями санації. Орієнтація на короткострокові заходи, такі як розпродаж активів, скорочення виробництва і витрат, дає швидкий ефект, скорочує заборгованість підприємства, але залишає відкритими питання перспектив його розвитку. Інший варіант стратегії, заснований на технічному переобладнанні й модернізації виробництва, освоєнні нових видів продукції, нових ринків збуту, потребує значних обсягів інвестицій, які важко залучити в умовах фінансової кризи. Як правило, найбільший ефект дає комплексний підхід до оздоровлення фінансового стану підприємства, тобто стратегія санації, яка передбачає максимальне поєднання заходів, спрямованих на мобілізацію внутрішніх джерел економії коштів із заходами щодо залучення зовнішніх джерел фінансування для здійснення інвестиційних проектів зі зміцнення конкурентних позицій підприємства. Стратегія санації визначається зацікавленістю кредиторів у співробітництві з цим суб'єктом підприємницької діяльності, привабливістю підприємства для потенційних інвесторів санації, техніко-технологічними характеристиками виробництва. Вона може бути орієнтованою на такі напрямки: мобілізація внутрішніх джерел нарощування фінансових ресурсів для погашення боргів; реструктуризація підприємства-боржника; залучення зовнішніх джерел фінансування; поєднання декількох напрямків. Проект санації включає обґрунтування обраної стратегії, а також етапи і форми її реалізації. Складовими проекту санації є: техніко-економічне обґрунтування санації; розрахунок обсягів фінансових ресурсів для досягнення цілей; графіки і методи мобілізації капіталу; строки освоєння інвестицій, їх окупності; оцінка ефективності санаційних заходів; прогнозовані результати виконання проекту. Конкретизує програму санації план її здійснення. В плані санації передбачаються заходи з відновлення платоспроможності, строки відновлення платоспроможності, умови залучення інвесторів, умови відповідальності інвестора за невиконання своїх зобов'язань, задоволення вимог кредиторів. План санації розробляється у формі бізнес-плану як сенаторами, так і підприємством-боржником. Санація підприємства може передбачати його реструктуризацію, тобто здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну його структури управління, форм власності, організаційно-правової* форми, які сприятимуть фінансовому оздоровленню підприємства. У результаті

здійснення цих перетворень створюються життєздатні суб'єкти підприємницької діяльності, які можуть ефективно функціонувати в конкурентному середовищі[2].

Кожна з наведених форм реструктуризації має свої переваги, недоліки та умови впровадження. Критеріями вибору тієї чи іншої форми можуть бути: строки окупності інвестицій; темпи нарощування дохідності; достатність отриманих коштів для погашення боргів; ефект синергізму; строки освоєння нових видів продукції або нових сфер діяльності. Реструктуризація державних підприємств здійснюється, як правило, через їх приватизацію. В цьому випадку змінюється організаційно-правова форма підприємства, склад засновників. У результаті удосконалюється структура капіталу, з'являються нові можливості для залучення інвестицій і впровадження якісно іншого менеджменту. Державні підприємства в ході санації можуть бути передані в оренду трудовому колективу. Планом санації може передбачатись продаж частини майна боржника або цілісного майнового комплексу на відкритих торгах чи іншим способом. Отримані від продажу кошти використовуються на погашення боргів. Така форма реструктуризації застосовується, як правило, до підприємств недержавної форми власності. Право власності на майно боржника можуть отримати інвестори, залучені до санаційної процедури. Об'єднання або злиття підприємств не повинно суперечити антимонопольному законодавству і потребує згоди засновників. Така форма реструктуризації характерна для підприємств, які технологічно пов'язані між собою або мають однакову спеціалізацію, можуть спільно використовувати інфраструктуру тощо. Здійснення санаційних заходів пов'язано з обґрунтуванням джерел фінансування. Інвесторами цього процесу можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Джерелами погашення непокритих збитків підприємства-боржника є резервні, страхові фонди, фонди цільового призначення, нерозподілений прибуток, санаційний прибуток[3].

Практична реалізація внутрішніх резервів надходження грошових коштів пов'язана насамперед із запровадженням комплексу заходів організаційно-технічного, економічного й управлінського характеру, які передбачаються бізнес-планом. Особливістю впровадження цих заходів є те, що вони не потребують значних обсягів інвестицій[4].

Ефективним санаційним інструментом, способом кредитування санації можуть виступати облігації конверсійної позики. Вони обмінюються на акції підприємства і мають низку переваг порівняно з емісією акцій або кредитами, а саме: проценти за конверсійними облігаціями нижчі за процентну ставку на кредитному ринку. Дотації, субвенції, державне пільгове кредитування надаються, як правило, державним підприємствам, які переживають фінансову кризу. Власники підприємства-боржника, його персонал також беруть участь у санаційних заходах шляхом надання позик, внесків на збільшення статутного фонду, в тому числі за рахунок купівлі акцій, надання безповоротної допомоги. Участь банківських установ у фінансуванні санаційних заходів підприємства-боржника визначається ступенем ризику і зацікавленістю в подальшій співпраці з ним. У зв'язку з цим кредитори можуть надати підприємству санаційні кредити, провести реструктуризацію заборгованості або зменшити її обсяг шляхом часткового списання. Реалізація комплексу заходів щодо санації підприємства-боржника в разі успіху виводить його з фінансової кризи і створює умови для провадження підприємницької діяльності в майбутньому. Якщо цілі фінансової санації не досягнуто, підприємство оголошується банкрутом і розпочинається ліквідаційна процедура.

Під антикризовим фінансовим менеджментом розуміють систему своєчасних методів і прийомів, здатних попередити фінансову кризу й уникнути банкрутства. Основними завданнями антикризової політики на мікрорівні є: оперативне виявлення ознак кризового стану, недопущення банкрутства підприємства, локалізація кризових явищ, фінансова стабілізація підприємства, запобігання повторенню кризи. Під діагностикою банкрутства розуміють використання сукупності методів фінансового аналізу для своєчасного розпізнавання симптомів фінансової кризи на підприємстві й оперативного реагування на неї на початкових стадіях з метою зменшення імовірності повної фінансової неспроможності суб'єктів господарювання. Санація — це комплекс заходів, спрямованих на вихід підприємства з кризи, відновлення його прибутковості і платоспроможності. Фінансова санація передбачає покриття

поточних збитків, відновлення платоспроможності, скорочення заборгованості до нормального рівня, формування достатніх фінансових ресурсів для стабільного функціонування підприємства. Формами реструктуризації підприємства в процесі санації є: об'єднання (злиття) підприємств, продаж об'єкта як цілісного майнового комплексу, продаж частини майна боржника, створення нових юридичних осіб (у тому числі за рахунок акціонування), передача в оренду, репрофілювання підприємства. Внутрішні джерела санації пов'язані зі зниженням витрат і збільшенням грошових надходжень підприємства. До зовнішніх джерел санації відносяться: безповоротна фінансова допомога, зменшення або списання заборгованості, надання санаційних кредитів, випуск облігаційної конверсійної позики, дотації і субвенції за рахунок бюджетних коштів, державне пільгове кредитування. Реструктуризація боргів підприємства, що опинилося в кризовому стані, може здійснюватися шляхом: переведення боргу у власність, переведення короткострокових боргів у довгострокові, пролонгації строків сплати боргів.

Література:

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. – 2-е изд., перераб и доп. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 656 с.
2. Василенко В. А. Стратегічне управління : навч. посіб. / В. А. Василенко, Т. І. Ткаченко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 396 с.
3. Веретенникова Ганна Борисівна. Формування фінансових стратегій промислових підприємств: дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Харківський національний економічний ун-т. - Х., 2005.
4. Веретенникова Г.Д. Теоретичні засади процесу формування фінансової стратегії / Веретенникова Г.Д. – К. : Наука молода, 2004. - 215 с.

УДК 336.71:005.334

Павлова С.В.,

к.е.н. ст. викладач кафедри обліку і аудиту,

Філіпчук Р.М., студент,

Волинський інститут економіки та менеджменту

ОСОБЛИВОСТІ КРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Висока імовірність виникнення і розвитку кризи в процесі діяльності будь-якого підприємства зумовлює необхідність здійснення спеціалізованого антикризового управління. Останнім часом цей термін набув значного поширення, однак розуміння сутності цього напрямку управління, його змісту, особливостей, теоретичного підґрунтя ще знаходиться на стадії формування. Це спричинює різні підходи та тлумачення, нетотожність оцінок окремих базових положень.

За останні роки у країнах СНД видано значну кількість спеціалізованих колективних та індивідуальних монографій, науково-методичних видань, присвячених проблемам антикризового управління підприємства, в яких поряд з іншими питаннями знайшли висвітлення і змістовні ознаки цього терміну. Загально визнано, що антикризове управління слід розглядати як один з функціональних напрямів управління підприємством (як різновид організації"), тобто, згідно з концепцією М. Мескона, як „процес планування, організації, мотивації та контролю, необхідний для того, аби сформулювати та досягти цілей, що стоять перед організацією" [1].

Як сукупність послідовних узагальнених заходів трактує антикризове управління на підприємстві А. П. Градов. Серед заходів названо: аналіз стану макро- і мікросередовища, вибір місії підприємства; вивчення механізму виникнення кризових ситуацій та створення системи моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства для раннього виявлення слабких сигналів про кризу; стратегічний контролінг діяльності підприємства та розроблення стратегії запобігання його неплатоспроможності; оперативна оцінка та аналіз фінансового стану підприємства, виявлення ймовірності виникнення банкрутства; розробка системи дій в умовах кризи щодо виходу з кризової ситуації; постійний облік ризику підприємницької діяльності та розробка заходів щодо його зниження. Через систему управління, що спрямована на вирішення задач інтенсивного розвитку підприємства завдяки мобілізації та інтенсифікації всіх ресурсів на противагу екстенсивному розвитку трактує антикризове управління Л. С. Ситник. Антикризове управління на думку Л. О. Лігоненко, – спеціальне, постійно організоване управління, націлене на оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства. Під антикризовим треба розуміти управління, здатне запобігати або пом'якшувати кризові ситуації у діяльності підприємств, а також утримувати підприємства в режимі виживання в період кризи і виходити з кризового стану з мінімальними втратами [2].

Необхідно також вказати, що антикризове управління має свою специфіку у процесах і технологіях. Так, більшість авторів головними з них виділяють мобільність і динамічність у використанні ресурсів, проведенні змін, реалізації інноваційних програм, здійснення програмно-цільових підходів у технологіях розробки і реалізації управлінських рішень, підвищена чутливість до фактору часу у процесах управління, посилення уваги до попередніх і наступних оцінок управлінських рішень і вибору альтернатив поведінки і діяльності, використання антикризового критерію якості рішень під час їх розробки і реалізації.

Механізм управління, що характеризує засоби впливу, також має свої особливості. Адже не завжди звичайні засоби впливу дають необхідний ефект в передкризовій чи кризовій ситуації. У механізмі антикризового управління пріоритети повинні віддаватися мотивуванню персоналу, економії ресурсів, запобігання помилок, обережності, установкам на оптимізм, впевненість і соціально-психологічну стабільність діяльності, ініціативності у вирішенні проблем і пошуку найкращих варіантів розвитку, глибокому аналізу ситуацій, професіоналізму.

Аналіз основних функцій та особливостей управління діяльністю підприємства у кризовий період дає змогу виділити різні стратегії антикризового управління:

- превентивні заходи з попередження кризи;
- протидія кризовим явищам, уповільнення їх процесів;
- стабілізація ситуації за допомогою використання резервів, додаткових ресурсів на основі заздалегідь розроблених заходів антикризового управління;
- поступовий вихід з кризи;

Антикризове управління – це система управління, що має комплексний характер та спрямована на попередження, запобігання кризових явищ і виявлення виду кризи, стадії та закономірностей її протікання, причин кризи, можливих сценаріїв розвитку, інструментів виходу з неї з метою успішного функціонування підприємства як у поточному часі, так і в майбутньому. Дотримання сформульованих вище основних принципів антикризового управління дозволить здійснювати його якомога ефективніше. Недостатня розробленість методичного фундаменту та інструментарію для розв'язання завдань превентивного антикризового менеджменту потребує подальшого його дослідження як підвиду антикризового управління [3].

Література:

1. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: [моногр.] / О.О. Терещенко. — К.: КНЕУ, 2004. — 268 с. <http://library.if.ua/book/6/668.html>
2. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л.В. Лігоненко.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. — К., 2001. — 580 с. <http://www.vestnikdnu.com.ua/archive/201482/117.html>

3. Оборська С.В. Концептуальні засади формування системи антикризового управління промисловим підприємством / С.В. Оборська. // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". Пробл. економіки та упр. — 2008. — N 628. — С. 592-595.
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=958>

УДК 657

Попович В.І.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Мукачівський державний університет

СТРАТЕГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сформований «стратегічний набір» підприємства — це, як зазначалося, своєрідний перелік найефективніших способів досягнення цілей на даному етапі розвитку підприємства. Але недостатньо визначити ці способи, треба в кожний момент знати, на якому етапі розвитку перебуває підприємство, наскільки воно наблизилося до мети чи відійшло від неї. Відповіді на ці запитання допоможе стратегічний контроль.

Стратегічний контроль — це особливий вид управлінської діяльності на підприємстві, що полягає у спостереженні та оцінці проходження процесу стратегічного управління, який забезпечує досягнення поставлених цілей та виконання обраних стратегій через встановлення стійкого зворотного зв'язку.

Потреба у стратегічному контролі пояснюється ще й змінами у зовнішньому середовищі, які важко передбачити і тим більше забезпечити адекватну реакцію на них. Необхідність постійного спостереження та оцінки відповідності системи «середовище-стратегія-реалізація стратегій» зумовлена спрямованістю стратегічного контролю на зменшення ризику шляхом відстеження у контрольних точках динаміку потенційних загроз та слабких сторін. Далі наведені основні типи стратегічного контролю, який має починатися з «контролю передумов», базових характеристик середовища, що закладаються у «стратегічний набір» організації.

Стратегічний «контроль передумов» — постійна перевірка ступеня обґрунтованості та актуальності посилань, на яких розроблявся «стратегічний набір», оцінка ступеня ризикованості факторів, що не могли бути врахованими, оскільки знаходяться поза впливом підприємства.

Стратегічний «контроль реалізації» — перевірка за заздалегідь обраними параметрами у визначений час процесу виконання стратегічних планів, проектів та програм, формулювання заходів і внесення своєчасних коректив у процес, який є об'єктом контролю.

Недооцінка коригуючої складової «стратегічного контролю» призводить до зведення його до простого спостереження без втручання в процес стратегічних змін.

«Стратегічний нагляд» обіймає обидва вищезгаданих типів контролю, створює єдину систему, спрямовану на контроль усіх етапів стратегічного управління. Стратегічний нагляд, на відміну від стратегічного контролю передумов та контролю реалізації, не має жорстокого переліку об'єктів. Його роль полягає в об'єднанні двох взаємодоповнюючих типів контролю. Окрема проблема — взаємозв'язок та співвідношення стратегічного та поточного контролю.

На відміну від поточного контролю, стратегічний контроль базується на імовірнісних оцінках і показниках, але це не означає, що їх не треба встановлювати; необхідні так звані «контрольні точки» (наприклад, через 3 — 6 місяців після початку робіт), для яких розробляються нормативні значення найважливіших показників: витрати, окупність, часові витрати та ін. Крім того, стратегічний контроль є однією з головних форм упереджувального контролю, який передбачає встановлення певної політики, процедур, правил тощо. Чим

грунтовнішими будуть ці елементи, тим більше підстав вважати, що поставлені цілі будуть досягнуті. Стратегічний контроль полягає у визначенні того, чи можливе подальше здійснення стратегій і чи приведе їхня реалізація до досягнення цілей.

Стратегічний контроль не може існувати без поточного та заключного контролю, так само як стратегічне управління базується на поточній діяльності підприємства.

Стратегічний контроль є таким типом діяльності з управління підприємством, яка дає змогу своєчасно виявити проблеми, розробити та здійснити заходи щодо коригування ходу та змісту робіт в організації доти, доки проблеми наберуть ознак кризи стратегічної діяльності. Водночас контроль допомагає виявляти, підтримувати та поширювати позитивні явища та починання, найефективніші напрямки діяльності на підприємстві, втілені в певні стратегії.

Головна мета стратегічного контролю — сприяти зближенню фактичних і необхідних результатів виконуваних робіт, тобто забезпечувати виконання завдань (досягнення цілей) підприємства.

Фактори, що забезпечують ефективність стратегічного контролю:

- застосування досконалих методів і форм;
- єдність ОСУ, цілей та форм контролю;
- єдність елементів операційного контролю і цілей контролю;
- точність і доступність інформації, необхідної для стратегічного контролю.

Стратегічний контроль як управлінська діяльність повинен мати такі властивості:

- бути всеосяжним та об'єктивним, тобто зорієнтованим на адекватне відображення досягнутих параметрів відносно встановлених цілей та обраних стратегій;
- бути стратегічно спрямованим, орієнтуватися на кінцеві результати, в цьому контексті контроль розглядається як засіб досягнення цілей;
- мати безперервний та регулярний, невідворотний плановий характер;
- бути гнучким, тобто не заважати виконанню основної роботи (на противагу «радянським системам» контролю, коли «під цю функцію» будувалася вся система);
- відповідати змісту тих робіт, які контролюються, перевіряти не лише кількість і термін, але і якість роботи;
- бути зрозумілим для тих, кого контролюють і перевіряють;
- бути своєчасним, щоб можна було скоригувати процеси, що відбуваються;
- бути економічним, тобто відповідати вимозі: затрати на його проведення не можуть перевищувати ті результати, яких досягають у процесі контролю;
- бути дійовим, тобто не обмежуватися виявленням фактичного стану об'єкта контролю, а й супроводжуватись відповідними рішеннями.

Керівництво будь-якої стратегічної програми чи плану для організації ефективного контролю і отримання необхідної інформації про хід робіт мусить відповісти на такі запитання:

1. Чи робимо ми те, що збирались робити?
2. Чи беруть участь у виконанні плану (програми) саме ті виконавці, яких ми вважали за доцільне залучити?
3. Які саме заходи, передбачені планом (програмою) виконуються, та як визначаються проміжні та кінцеві результати?
4. Чи є такі заходи (в програмі, плані), які потребують спеціального встановлення стандартів чи нормативів?
5. Чи виконуються конкретні роботи своєчасно та в необхідній послідовності?
6. Як здійснює свої роботи «головний виконавець» (той, що відповідає за основний обсяг робіт)?
7. Як відбувається процес взаємодії між співвиконавцями?
8. Чи змінюється організаційна система (що розглядається як інструмент запланованих змін) відповідно до обраних стратегій?
9. Чи знайдено ресурси, що споживаються в межах планових кошторисів?

10. Чи інтегрована діяльність щодо програми або проекту з іншими запланованими видами діяльності на підприємстві?

Щоб отримати відповіді на ці запитання, потрібно створити певну систему контролю, що складається з кількох етапів.

Основні етапи стратегічного контролю:

- 1) визначення органів контролю та механізмів його застосування;
- 2) визначення стандартів і норм для забезпечення об'єктивності оцінок;
- 3) встановлення правильності виконання робіт, передбачених планами різного типу;
- 4) порівняння досягнутих параметрів робіт з встановленими стандартами та нормами;
- 5) вжиття коригувальних заходів, у тому числі, перехід до альтернативних варіантів планів проектів, програм.

УДК 657

Попович І.М., магістр
Головачко В.М.,

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування
Мукачівського державного університету

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ, КЛАСИФІКАЦІЯ І МЕТОДИ

В теорії і на практиці ще не склався стійкий підхід до визначення суті і поняття контролю. Це пов'язано, по-перше, з складністю і різноманітністю відносин і форм, об'єднаних одним поняттям "контроль", по-друге, з недостатньою розробкою теоретичних питань контролю.

Контроль асоціюється частіше всього з системою спостереження і перевірки чого не будь, тобто в основі контролю можуть лежати спостереження з метою перевірки, суттю контролю є перевірка.

Контроль поділяється на внутрішній і зовнішній, в залежності від суб'єктів контролю (від того, ким він проводиться). Зовнішній контроль в свою чергу поділяється на: відомчий і міжвідомчий.

Внутрішній контроль охоплює всі сфери діяльності колективу установи. Його важливими особливостями можна назвати здійснення функцій контролю особами, які представляють інтереси даного колективу, є членами цього колективу; охоплення всіх видів контролю здійснюваного представниками колективу організації, установи; забезпечення не тільки зворотного, але й прямого зв'язку між структурними підрозділами установи, між керуючою і керованою системами, між лінійними і функціональними підрозділами.

Внутрішній контроль не є доповненням відомчого, для нього, на відміну від відомчого, характерним є такий елемент, як самоконтроль. Самоконтроль є контролем як за власною діяльністю, так і за тими об'єктами і суб'єктами, з якими працівник (колектив) здійснює безпосередній контакт в процесі своєї діяльності, тобто перевірка як елемент трудових відносин в межах встановлених основних трудових функцій, як додаткові зусилля для виконання основних функцій. Суттєвою відмінною внутрішнього контролю від відомчого є його масовість. Широко поширеною є думка про те, що внутрішній контроль здійснюється в межах своєї компетентності всіма відділами і службами, керівниками і спеціалістами, тобто по суті здійснюється тільки контроль керуючої системи не керованою. Напевно, необхідно розширити межі внутрішнього контролю і розглянути даний контроль в декількох аспектах: контроль

керуючої системи установи на керовану; контроль всередині керуючої системи; контроль керованої системи на керуючою; контроль всередині керованої системи.

Внутрішній контроль поступово здійснюється на декількох стадіях: формування і первинної реєстрації даних – контроль в момент збору виникнення первинної інформації – для підвищення якості обліку; використання первинної інформації при її обробці (узагальненні, класифікації, складанні) – для підготовки і прийняття управлінських рішень, підвищення їх якості; використання узагальнених зведених даних і показників.

Внутрішній контроль є взаємовідношенням учасників трудового процесу по причині перевірки подій і фактів трудової діяльності для забезпечення, достовірності даних в процесі обліку, правильності (законності) і доцільності господарських операцій, а також повноти і своєчасності їх відображення в обліку, виявлення відхилень в процесі діяльності від норм, нормативів, правил, планів; виявлення причин відхилень і докази вини (ініціативи) за їх наслідки.

Забезпечення достовірності даних в процесі обліку – безпосередня задача внутрішнього контролю. Ця задача контролю реалізується в декількох аспектах: у відносинах між працівниками по формуванню первинних даних про господарські операції і стан ресурсів для забезпечення достовірності інформації; в відносинах по забезпеченню збереження об'єктів контролю при їх русі і змінах; в відносинах по забезпеченню збереження і достовірності інформації при її обробці, узагальненні і класифікації.

Для підвищення ефективності, дієвості всієї системи внутрішнього контролю необхідна злагодженість всіх її ланок.

Основним суб'єктом внутрішньогосподарського контролю є керівник установи. Головна роль серед об'єктів цього виду контролю належить юридичній службі, яка покликана сприяти забезпеченню додержання законів. Координуючим центром внутрішньогосподарського контролю в установах і організаціях будь-якого типу є бухгалтерська служба, яка володіє вищим правом такого контролю.

Метою внутрішньогосподарського контролю є забезпечення додержання законності і економічної діяльності всіх видів діяльності, включаючи і облікову політику, оцінці функціонування внутрішньогосподарського контролю, який здійснюють усі його структурні підрозділи. Варіанти здійснення контрольної діяльності можна згрупувати по різних ознаках, зокрема розглянемо деякі з них.

Оперативний контроль проводиться безпосередньо під час здійснення господарської діяльності, як правило, в момент здійснення господарських операцій, або безпосередньо після їх завершення. Він наближений до тих подій, які контролюються, що суттєво підвищує надійність і достовірність отриманої інформації.

Послідуючий і поточний контроль проводиться після того, як вже проведені ті господарські операції, або події, які контролюються, тому інформація для такого контролю, з однієї сторони, трохи обмежена, ніж при оперативному контролі, а з іншої носить більш цілісний і узагальнений характер, що не менш важливо при управлінні.

Перспективний контроль використовується в перспективному плануванні, прогнозуванні, проведенні перспективного аналізу.

Попередній контроль здійснюється до початку операції і застосовується для підтвердження діяльності (законності) господарської операції (або управлінського рішення) до моменту її реалізації, проміжний – в процесі реалізації господарської операції або в процесі господарської діяльності, в той же час кінцевий (заключний) контроль проводиться після завершення окремої господарської операції.

Лінійний контроль здійснюється за об'єктом в цілому; здійснюється, як правило, лінійним керівником (директором, заступником директора, керівниками відділів), а функціональний контроль передбачає розгляд об'єкта контролю з точки зору якості і підсумків реалізації ним окремих функцій в процесі управління і діяльності, і проводиться, як правило, функціональними функціями організацій чи установи (бухгалтерією, плановим відділом і іншим).

Операційний контроль проводиться по окремих господарських операціях.

Вхідний контроль здійснюється при прийомі результатів праці одного працівника іншим, процесовий – це контроль процесу господарської діяльності, а вихідний контроль – контроль кінцевих результатів діяльності. Направляючий контроль – здійснюється в процесі господарської діяльності, його мета – коректування діяльності технологічного процесу для досягнення наміченого результату.

За ступенем охоплення об'єкту контролю його поділяють на загальний і окремий.

Прикладом одностороннього або функціонально-примусового, контролю можуть служити відносини з приводу контролю між табельником і працівником. Іншими словами, це відносини між посадовими особами, в обов'язки яких входить здійснення контролю, і виконавцем.

Взаємний контроль здійснюється працівниками які мають рівні права в його проведенні, як правило, контрольна діяльність не є для них основною, а виконуються в зв'язку з реалізацією основних прав і обов'язків.

Зведений контроль здійснюється по даних звітності або на стадії їх обробки, узагальнення первинних даних.

Первинний контроль здійснюється на стадії збору, формування вихідних даних первинної інформації безпосередньо в момент здійснення господарської операції, а також при забезпеченні реальності самої операції.

На характер контролю впливає і періодичність його проведення: систематичний, періодичний або епізодичний; повнота охоплення процесів і подій: тематичний або комплексний; інтенсивність проведення контролю. Методи контролю поділяються на такі групи: документальний, фактичний, змішаний

Метод документального контролю заснований на перевірці документів про процес господарської діяльності і її результатів. Його способи достатньо добре розроблені. До них відносяться: формальна перевірка документів; арифметична перевірка; взаємний контроль; зустрічна перевірка; техніко-економічний розрахунок; контроль дотримання нормативів; логічне обслідування операцій; хронологічна перевірка записів, перевірка бухгалтерських записів і інше.

Метод фактичного контролю заснований на застосуванні способів експертної оцінки (огляду), контрольного заміру виконаних робіт, опитуванні осіб, очного спостереження та інші.

Методи фактичного контролю використовується на двох стадіях проведення контролю: до відображення даних в обліку і після їх відображення. Якщо на першій стадії використовуються методи фактичного контролю "в чистому" вигляді, то на другій стадії здійснюється не тільки фактичний Контроль, але й документальний – шляхом звірки фактичного стану з його документальним відображенням по обліку.

Метод змішаного контролю передбачає використання засобів і способів як документальної так і фактичної перевірки.

В умовах використання комп'ютерної техніки виникають специфічні методи контролю: дублюючий контроль повноти і достовірності повідомлень оператора обліковим персоналом; оперативний контроль інформації, що передається; автоматичне знаходження і виправлення помилок і інше.

Перераховані методи широко використовуються при поточному (послідуючому) контролі, при ревізії фінансове) – господарської діяльності. Інформація, яка отримується при цьому, має важливе значення і для оцінки дисципліни праці в установі чи організації.,

Основна частина цих методів використовується і при проведенні первинного контролю даних в момент збору, фіксування інформації в документах або інших носіях.

Особливістю застосування тих чи інших методів способу контролю в момент виникнення, збору первинних даних є те, що його здійснюють безпосередньо учасники господарської операції, які поставленні в умови що примушують і стимулюють їх контролювати господарські операції достовірно відображати господарську діяльність в системі

інформації про неї, при чому не тільки кількісної частини, але і іншу характеристику господарської діяльності, що дуже важливо при оцінці дисципліни праці.

Помилкова інформація може виникнути на будь-якому етапі її виникнення і перетворення. Заданий ступінь достовірності досягається застосуванням різних контрольних операцій на всіх стадіях технологічного процесу перетворення інформації, починаючи від моменту появи вихідних даних і закінчуючи отриманням результатів обробки інформації в вигляді табуляграм чи відеограм. З застосуванням комп'ютерної техніки змінюються і форми первинного контролю.

Для забезпечення контролю за правильним нарахуванням і своєчасною виплатою допомог по соціальному страхуванню в установах діє комісія створена з представників адміністрації і профспілок трудового колективу. В невеликих колективах вибирається уповноважений по соціальному страхуванню.

Отже, внутрішньогосподарський контроль – це контроль який проводиться службами конкретної організації чи установи. Безпосереднім організатором внутрішнього контролю є керівник установи. В системі внутрішньогосподарського контролю ведуча роль належить бухгалтерському контролю, основні функції якого визначені Положенням про організацію бухгалтерського обліку в Україні і в нашому випадку виконується централізованою бухгалтерією.

УДК 657

Русин М., магістр,
Науковий керівник: д.е.н., проф.,
зав. кафедри обліку та оподаткування **Реслер М.В.**
Мукачівський державний університет

ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Для здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства мають у розпорядженні оборотні активи, які являють собою контрольовані ними економічні ресурси, сформовані за рахунок інвестованого у них капіталу. Вони характеризуються детермінованою вартістю, продуктивністю та здатністю формувати дохід. Постійний обіг оборотних активів в процесі їх використання пов'язаний з факторами часу, ризику та ліквідності. Оборотні активи є найважливішою складовою частиною загальної величини сукупних активів, беруть участь одночасно у всіх стадіях кругообігу, забезпечують відтворювальний процес, опосередковують розподіл і перерозподіл суспільного продукту.

Оборотні активи торгівлі України у 2015 р. досягли обсягу понад 266 млрд. грн. і по відношенню до 2014 р. зросли на 21,9%, а по відношенню до 2010 р. – у 3,3 рази. Зростання обсягів оборотних активів обумовлене адекватним зростанням товарообороту. Індекс фізичного обсягу товарообороту у 2015 р. порівняно з 2014 р. склав 122,4%, а порівняно з 2010 р. відповідно 147,8%.

Змінилась за аналізований період і структура оборотних активів. При рості коштів вкладених у товарно-матеріальні цінності з 22,5% у 2014 р. до 22,8% у 2015 р. у загальному обсязі оборотних активів та збільшенні відповідно дебіторської заборгованості з 69,5% до 71,4%, грошові кошти зменшилися з 3,8% до 3,5% [2].

Пропорції, що склалися, негативно впливають на ліквідність і платоспроможність торговельних підприємств. Дотримання певних пропорцій між матеріальними оборотними активами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами потребує: дослідження кожного

етапу кругообігу оборотних активів для визначення понаднормативних активів та активів, що не використовуються в господарському обігу; розробки та реалізації програми ліквідації вище зазначених активів та вивільнення грошових коштів, вкладених у них; визначення джерел фінансування та підтримання певних пропорцій їх використання (особливе значення для фінансової стійкості і платоспроможності торговельного підприємства має зростання власного оборотного капіталу) [1, ст. 49–51.].

Вивчення проблем аналізу і контролю діяльності торговельних підприємств, формування і використання оборотних активів підтвердили основну гіпотезу дослідження обраної теми. Суть її полягає в тому, що теоретико-методологічне забезпечення аналізу і контролю оборотних активів потребує удосконалення. Зміни необхідні, насамперед, у частині покращання організації первинного обліку, оперативності інформації та розширення кола її джерел за рахунок прогнозних показників, які характеризують фінансову стійкість торговельних підприємств та ефективність формування і використання оборотних активів, а також організації і методики аналізу і контролю оборотних активів торговельних підприємств. Все це обумовлює актуальність проведеного дослідження та його загальноекономічне значення.

Література:

1. Кравченко Г.О Н. Н. Концепція розвитку фінансового аналізу і контролю капіталу суб'єктів підприємницької діяльності / Никонович М.О. Никонович Г.І. Кравченко Г.О. – 2006. – С. 49–51.
2. Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>